

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Bancsi Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal
<i>Vezércikk:</i>	
Egyesületünk memoranduma . . .	301
<i>Schlossz Lajos:</i>	
Dürer Albert négyszázéves emlé- kezete	303
<i>Ludimagister:</i>	
Az iskola és erotika	307
<i>Boross Béla:</i>	
Kassától Ránkfüredig	310
<i>Hideghéthy Nándor:</i>	
A történelem első munkásmoz- galma	321
<i>Egyesületi élet</i>	323
<i>Különjélék</i>	329
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. { Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. { (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS-ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 34.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Hűség- és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKŐI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
MIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Bancs Tóth Pál.**

Egyesületünk memoranduma,

mellyel a mult számban közölt javaslatokat a miniszteriumhoz felterjesztettük.

Tárgy: A Szlovenszkői Ált. Magyar Tanítóegyesület memoranduma. Melléklet: 2 drb.

Miniszter Úr!

A szlovenszkői és podkarpatska rusi nem állami nyilvános iskolák szervezeti szabályait és azok tanítóinak szolgálati és fizetési szabályait magában foglaló kormányjavaslatra, valamint a szlovenszkői és podkarpatska rusi iskolai közszolgálatban álló némely nem állami alkalmazott és hátramaradottja nyugdíjának szabályozásáról szóló 141755/26. I. sz. a. kormányjavaslatra tett észrevételeinket van szerencsénk csatoltan betérjeszteni azzal a tiszteletteljes kéréssel, hogy az azokban foglalt s hosszas mérlegelés alapján készült javaslatainkat Miniszter Úr magáévá tenni s ezek alapján a törvényjavaslat végleges szövegezésénél egyesületünk óhajait figyelembe venni kegyeskedjék.

Ez alkalommal engedje meg Miniszter Úr azt is, hogy nagybecsű figyelmét felhívjuk egyes oly körülményekre, melyek a szlovenszkői nem állami tanítószolgálat fájó sebét képezik s amely sérelmes körülmények kiküszöbölése a szlovenszkői népoktatásügy örvendetesen haladó konszolidálódási menetének fokozatosan előnyére válnék. A tanítói lelkek harmónikus nyugalma egyik legfőbb

kelléke az eredményes iskolai munkának s kéréseink éppen azt célozzák, hogy Miniszter Úr intézkedéseivel e lelki nyugalom megteremtéséhez elengedhetetlenül szükséges törvényhozási rendelkezéseket előmozdítani kegyeskedjék

A legutóbb nyugdíjba ment tanítók között elszomorítóan mostoha bánásmódban részesültek azok, akik a restrinkciós törvény hatályba lépte után az illetékes tanügyi felsőbb hatóságok szóbeli és írásbeli felszólítására 1926. évi dec 31-ike előtt mentek nyugdíjba s az őket felszólító hatóságok sokszor írásban tett azon ígérete dacára, hogy az állami kartársak nyugdíját fogják megkapni, mégis csak a 99/21. sz. törvény alapján járó rendkívül alacsony nyugdíjat utalványozták részükre. E kartársak helyzetét még inkább elviselhetlenné teszi az a tudat, hogy az egy nappal később tehát 1927. január 1-én nyugdíjazott kartársaik már a 104/926. sz. tanítói törvény szerinti nyugellátásban részesülnek. Kérjük Miniszter urat, hogy a restrinkciós törvény alapján nyugdíjazott nem állami tanítók nyugdíját a nyugdíjba menetelük alkalmával az állami tanítókra vonatkozó nyugdíjszabályok szerinti és ennek alapján megállapított mérvű nyugdíjban részesíteni kegyeskedjék annál is inkább, mert hiszen e mostoha bánásmódban részesült kartársaink száma alig haladja meg a negyvenet s így ez az államháztartásra valami nagyobb mérvű megterhelést nem jelentene.

Engedje meg Miniszter Úr azt is, hogy az oktatásügy egy alacsonyabbfokú, de jelentőségében nem kevésbé fontos ágazatának, az óvodák munkásainak sanyarú helyzetére rámutassunk. A szlovenszkói nem állami óvónők fizetésbeli és nyugdíjviszonyait egyetlen kormányrendelet vagy törvény nem rendezi, úgy hogy e szerencsétlen munkatársaink fizetésbeli tekintetben ki vannak rekesztve az eddigelé kiadott törvényekből s ennek alapján úgy fizetési, mint még inkább nyugdíjbeli tekintetben a legnagyobb bizonytalanságban élnek.

Arra kérjük ezért Miniszter urat, hogy miként azt a mellékelt javaslat végén megemlíteni bátrak voltunk, az újonnan készülő s a nem állami tanítók szolgálati viszonyait rendező törvénybe a szlovenszkói nem állami óvónőkre vonatkozólag is megfelelő rendelkezéseket fel-

venni kegyeskedjék.

Amidőn kérésünk jóindulatú teljesítésére Miniszter
urat újrolag kérjük

maradtunk mély tisztelettel

Vásárhelyi Károly

Kovács Alajos

titkár.

P. H.

eloök.

Dürer Albert (Ajtós) négyszázéves emlékezete.

(1928. április 6 án.)

— Schlosz Lajos. —

Nürnbergben, a híres szép német városban, fényes ünneppel ünnepelik meg a magyar származásu Dürer Albert, a rajz- és festőművészet halhatatlan nagy mestere elhunytának négyszázadik évfordulóját és örökbecsű műveiből és ereklyéiből, amelyeket a világ nagyobb muzeumaiból összehordtak, f. évi április hó 6-iki kezdettel a nürnbergi képzőművészeti csarnokban u. n. Dürerkiállítás nyílik meg. Az iránta való érdeklődés világra szóló.

Egyszerű, szerény katedrám mellett elmélkedve, egy gondolat villant meg agyamban, *a néptantló miként áldozhatna Dürer emlékének!* A legszebben talán úgy, hogy eszmecserét váltanánk arról, hogy milyen tanuságot vonhat le a gyermek oktatója és nevelője Dürer nemes életéből és miként lehetne a lángelkű mester mintaképe a népoktatási intézeteknek.

Régi s eddig még mindig megoldatlan kérdése a tanügyi köröknek, miként kell a képzőművészet termékeit népünk közkincsévé tennünk? Erre én azt válaszoltam: az emberek nevelése, az iskola útján. Bele kell nyulni azokba a pedagógiai gépezetekbe, amelynek szabályosan forgó kerekai gyermekeink lelkét őrlik. A művészetet ott kell létrehozni, ahol a társadalmat: a népiskolában, középiskolában, akadémiákon, egyetemeken.

Kívánatos, hogy már a népiskola is, mint minden tudomány- és művészetnek alapvetője, vegye ki magának részét az esztétikai érzék fejlesztéséből; azaz a művészet iránti fogékonyság, különösen helyes és célirányos rajztanítással már az iskolában oltás-sék a zsenge ifjuság lelkébe, hogyha kikerül az életbe: kedvtelésnek, lelki szükségletnek tartsa a szépművészetekkel való foglalkozást.

A művészet kultiválásának éppen olyan etikai jelentősége van, mint a tudomány ápolásának s ezért válik újabban mindegyre

hangosabbá az a követelés, hogy népszerűsítsük a művészetet: az az iskola útján neveljük a népet művészeire. S föltétlenül jogosult ez a követelés, mert a művészet ápolása nem egyedül a művészek s nem is a társadalom felsőbb lízezrének a feladata, hanem azoké a nagy rétegeké, melyek a nemzet zömét alkotják. Mivel végcélja a szépség: a művészet ápolásával minden rútt és póriás ellen küzdünk. S ha ezt a harcot már az iskolában, a gyermekek zsenge korában megkezdjük, a művészet ápolása s megbecsülése mindenesetre magasabb fokra emelkedik s a szép iránti érzék és értelem általánosabbá válik. Az ifjuság véérébe bele kell oltani; már a serdülő fiatal lélekbe kell elhinteni az érdeklődést az emberileg szép iránt. Ott, az iskolák szürke falai között kell megszületnie a jó izlésnek, mely majd egykoron át és át fogja hatni a társadalom minden rétegét.

Hogyan lehet azonban a gyermek, az ifju szívét a művészet szeretete iránt fogékonnyá tenni? Nem szabad magával a művészetrel kezdeni a tanuló ifjuság tanítását, hanem azon alaphoz kell visszatérni, ahonnan a képzőművészet merít, ahová visszazáll mindannyiszor, midőn valami újat akar létrehozni: az ősforráshoz, a természethez.

Első feladatunk tehát az legyen, hogy a természet szépségeinek fölismerésére irányuló vágyat, törekvést felkeltsük és rávezessük ifjuságunkat, hogy kezdetben fölszínes megfigyelésmódját alaposabbá tegye, hogy a természet tárgyainak jellemző ismertető formáit kikeresse, törvényszerűségeit, szépségeit és lényegbevágó különbségeit megismerhesse.

Ámde a természet leírásán és a szemléltetésen alapuló oktatás ezeket csak részben érheti el, mert míg a sokféle forma és szín egészen pontos leírására a gyermek többnyire elég szóval sem rendelkezik, értelmi foka nem képes arra, hogy az ilyen módon hallottakat és látottakat pontosan emlékezetébe véshesse. Hanem mindenesetre sokkal nagyobb eredményt érünk el, ha a tárgyakat rajzolással, agyagból való formálással és festéssel utánozzuk. A rajzolás megfigyelésre, gondolkodásra, észrevésre, a felfogás élesítésére kényszerít bennünket. Megnyitja a szellemi szemét és arra az isteni bölcseségre tanít meg mindenkit, amelyet a levél és fűcsoport, a kagyló és a hegyi kristály az ő szépségükkel, kedves formájukkal és célszerűségükkel örökké hirdetni fognak.

A közéletben nagyon hibás jelzésóra akadunk, mely szerint a rajzoláshoz különös tehetség kell, ami vajmi kevés embernek adatik. Pedig azok, kik ezt hangoztatják, csak a gyermeket figyeljék

meg s rögtön megdönlve látják ezt a hosszú életet élt és sok embernek kényelmét biztosító elvet. A gyermekkel veje születik a minden iránt való érdeklődés őszöne és még mielőtt írni tudna, már rajzolgat, ha adnak neki papírosf. Rajza bizony csak firkálás kezdetben, de a gyermek előtt az már egy nagybecsű mű s ha nem szólják le minndjárt, hanem kérdezzetik, egész történetet mond el, midőn megrajzolt alakjait magyarázza. Később az alkotás vágya vesz erőt a gyermekben. Kenyérből kis alakokat, homokból várat, házakat, papírosból szövés-fonáshoz hasonló dolgokat készít, ollóval a papírosból állatokat vág ki. Végtelenül örvend, ha katonát kap; nem aféle kész cinkkatonákat, hanem papírosra nyomatottakat s öröme csak akkor lesz teljes, ha festéket is kap és az ő keze munkája alkotott alakokat befestheti. A gyermek ezen öntevékenysége közben alig szorul útbaigazításra, sőt sokszor káros is a nagyobbfokú beavatkozás, mely szigorúságával és a gyermekiesen bevégzett munka lekicsinylésével éppen az ellenkezőt eredményezi s a gyermek kedvét az ilyen foglalkozástól a legtöbb esetben örökre elveszi. Egy ügyesen színezett képeskönyv vagy festmény bemutatása, vagy a természetben, a mezőn előforduló virág, mindmegannyi a gyermeki kedély kielégítésére nemcsak alkalmas, de föltétlenül szükséges eszközök.

Ezeket az elveket és inspirációkat látjuk fényesen s ékes-szóloán kidomborodni a japán rajztanítók művészeti oktatásának reformjában, mely immár utat tör magának az összes kulturálmokban. A művészi rajzoktatásnál nem hagyható figyelmen kívül a művészetnek az iparhoz való viszonya. A gyakorlati életben jól tudjuk, hogy a művészi feldolgozás nagyban emeli az iparcikk értékét. Az iparosok azon vannak, hogy művészi csinnal diszítsék portékájukat, mert tudják, hogy a közönség így szivesebben vásárolja. Az ősi stílusérzéken kívül még egy igen fontos elem köti össze a művészettel az ipart. Az a valami, amit a festők és szobrászok műhelyeiben rövidesen *érzésnek* neveznek. Ez a lelki mozzanatoknak gazdag sorát rejti magában s tanulmányozása ritka élvezettel jár.

Figyeljünk meg egy szobrászt, amint a nyirkos, puha, anyagot formálja. Mélyen benyomja az ujját, majd hozzátesz egy csipetnyi anyagot, majd elvesz, míg végre előáll a forma; de az még nyers, még durva, még vélelennel teljes. De amint az újj továbbcsúszik rajta, otthagyván finom nyomát, egyre tökéletesebb lesz, míg végre a pillanat hevületében még egy parányi gyengéd és gyors simítás megadja neki a végleges alakot. Ki tudná e fürgé mozdulatot, ezt

a másodpercnyi nyomást erő és tartam dolgában tudományosan megállapítani? A szobrász, ha azt kérdezzük tőle, hogy miféle rendszer szerint végzi ezt a fúrge alakítást legfőbb azt feleli: *érzésem* szerint. A rajzoló ugyanerre hivatkozik, ha számon kérjük tőle, hogy az a gyors futam, amellyel egy alak körvonalát minden lendülésével egyellen rántásra odahúzza, miképen támadt. De kérdezzük meg a göröncsért, hogy a sebesen forgó korongon miként formálja bűgréjét szépvonallúra; a szobrászt, hogy miképen tudja egy derék íves hajlítását egyellen vonallal biztosan megjelölni; a kőfaragót, hogy minő számlással állapítja meg a kalapácsütés erejét, nehogy a véső nagyobb darabot hasítson le a kőről, mint kellene: válaszuk az lesz, hogy mindez „*a kezükben van*”. S ez a válasz helyes, tényleg a kézben van meg az erre való készség s e kiszámíthatatlan formálási készség a kézimunka legszebb diadala. Ezt a bravúrosan alakító érzést csak az anyag intelligens megmunkálása közben lehet megszerezni. Hány vonalat kellett a rajzolóknak behatóan tanulmányoznia, hányszor kellett a rajzolószőn és a papíros sajátját kipróbálnia, míg végre abba az egyvonalba bele tudta rögzíteni egy emberi alak körvonalának temérdek hajlását, átmenzeteit, puhaságát és keménységeit. Hányszor kellett a vésőnek a kőtestet bontogatnia, míg ama kéz végleg megismerte az anyag rejtett sajátságát!

Mindaz, amit az anyag megmunkálásának e nemes kellekeiről mondtunk, Walter Crane nyomán egy szóba foglalható össze: *rajz*. Mert mindennek végelemzésében a rajz az alapja, mindezt a rajz révén fejleszthetjük. Csekély különbség, hogy valaki az ily értelemben vett rajzot papíroson szénnel, vagy kővön vésővel, vagy agyagon ujjával gyakorolja. Ugyanaz az elv érvényesül itt és ott is. S mert csak ezzel az elvvel boldogulhatunk úgy a művészet, mint minden kézimunka terén, bizvást mondhatjuk, hogy *a rajz minden kultúrágak alapja és éltetője*.

Az ily értelemben felfogott rajz a második vérségi kapocs ipar és művészet között. Benső, szilárd és elpusztíthatatlan. Művelésének helyességétől függ minden kézimunka jövője.

Lelki gyönyörűséggel látjuk, hogy iskoláinkban immár e helyes és nagyszabású nevelési rendszer került gyakorlatba. Ez az éltetője a művelzetnek, a művészet megértésének. S a művészet és ipar viszonyában ez az elem döntő.

* * *

A klasszikus korszakban tradíció volt, hogy amidőn költőt, írói vagy művészt temettek, a sír behantolása előtt a barátjai, is-

merősei és tiszteleői a gyász jeléül sirató elégiákat dobták a sirba. De bedobták a sirba még azokat a tollakat is, amelyekkel ezeket az elégiákat megírták. Most, hogy 400 év múlva Dürer sírja megnyílik és megdicsőült szelleme újra az emberek közé lép, az ő emlékezelésének szentelem röpke eszmefuttatásomat, mint a magyar tanítótság mély hódolatát.

Iskola és erotika.

Irta: *Ludimogiser.*

Az utolsó időben nyilvánosságra került fajtalanságok elkerülhetetlenné teszik, hogy mi is hozzászóljunk e tárgyhoz és a magunk szempontjából kellő világításba helyezzük ezt a kérdést már csak azért is, mert — sajnos — iskolásokkal történt visszaélések is szerepelnek e szomorú listában.

Éppenséggel nem akarunk szemforgató erénycsöszök lenni és műfelfáborodást színelni: hasonló esetek ahogy voltak mindenkor és mindenhol, úgy lesznek is — balsejtelmem azt mondja: a tankötelcs kor kitolásával valószínűleg a jövőben sűrűbben. Nekünk azt kell vizsgálnunk, hogyan lehetségesek az ilyen a tanító és tanítvány közti viszony ideális magyarázatával homlok-egyenest ellenkező eltévelyedések; és mérlegelnünk kell a büntető megtorlás kihatását nem az egyes egyénre, hanem annak elrettentő következményét azon jellemileg gyöngre — ne mondjuk: fiatalokra, mert itt nincs korhatár, akik még a Rubikonon innen vannak.

E'ég sok ilyen esetet ismerek egész részletelességgel, hogy átekintésem legyen a kérdés teljes komplexumáról, és ennek alapján aperle kimondom és bizonyítani kívánom: az egész az ellenőrzés hiánya folytán válik lehetségessé. Ne csóválja senki a fejét eme látszólagos ostobaságon: nem akarok minden tanító mögé két szuronyos csendőrt állítani.

Itt vannak elsöbbit a szülök. Ha gyerekeiket csakis a tanító előtt közvetlenül engednék el hazulról s visszaérkezésüket figyelemmel kísérenék, minden veszély ki volna zárva. Csakhogy van ennek egy gyöngre pontja: a tanulót vissza lehet tartani lecke-feladat, feladvány utólagos elkészítése, esetleg rossz magaviselet miatt is. A szülöknek volna kötelessége utánanéznii, csakhogy a közfelfogás erről az, hogy saját gyerekeit védelmébe venni s a tanítóval patáliát csapni a szülöi joghoz tartozik. A higgadtabb elem tehát minden kellemellenség elkerülése végett nem tördök a do-

loggal és elhiszi, amit a gyerek neki az időntuli elmaradásról hazudik. Tudok esetet, hogy nyolc évig suttogtak az egyik tanítóról hasonlókat, sőt állítólag előbbi helyéről is futni engedték botrány elkerülésével. A végén mégis rajtavesztett, rosszul válogatta meg a szülőket.

Iskolaszéket, gondnokságot ebbe az ügybe nem kevernék, mert ahol a tanító ezeknek fölöttességét kénytelen érezni és tűrni, ott a tekintély fuccs. De már a tanfelügyelő, az más. Amig azonban az ő tevékenysége a pusztá ismeretek kivizsgálására szorítkozik, addig e téren hasznos eredményt hiába várunk. De hol és hogyan jusson ő ilyen erkölcsi kilengések tudomására. Érintkezésbe kell lépnie kiszállásainál az otthelyi faktorokkal, bár itt az a veszély fenyeget, hogy akkor szegény tanítóra tücsköt-bogarat ráfognának, amit természetesen a tanfelügyelő kellő higgadsággal volna kénytelen megrostálni.

Van azonban itt még egy tényező, akiről a tanítók nem szívesen hallanak s hatáskörét a semmi nivójára szeretnék leszállítani s ez az iskola igazgatója. Neki volna kötelessége az egész iskola életét figyelemmel kísérni. Én az egész iskolarendszerben a legnagyobb hibának tartom, hogy annak a fiatalembernek egy oklevelet nyomnak a markába és szélnek eresztik. Ezzel a legtöbb esetben rászabadítják egy sereg gyerekre — még sok iskola egytanerős — mielőtt megfigyelték és a helyes útra indították volna. Én egy iskola önálló vezetését külön minősítéstől tenném függővé. Valami hasonló csak Bajorországban találtam, ahol a végleges állásra való kinevezést csak nyolcévi működés után lehet kérni. Ott van ideje minden irányban magát tökéletesíteni s csak mint megtett s jellemben megszilárdult férfi áll egy iskola élére.

A közmondás szerint a legnagyobb kerítő az alkalom. No az pedig van elég. Képzelnék csak el azt a bizonyos biológiai alapot, amelyen a természet ismertetését kezelni kell, s hozzá az ismétlődők magasabb évfolyamát. Ez már igazán kényes kérdés, amit mindig a női tanerő helyett magam adtam elő. Hogy ott valaki a merev mozdulatlanságból kikökkent volna, az ki volt zárva, de nem is tanácsoltam volna neki. Attól azonban mindenkor óvakodtam, hogy ezt az anyagot ki is kérdezzem.

Ott vannak még azok a kirándulások, amikor némelykor napokon át kell a tanítónak saját példájával bizonyítani a régi görög cinikusnak azt a mondását (ő tanítványai előtt ezt tetteleg is demonstrálta); ami természetes, az tisztesség. És most Te jutsz eszembe, öreg elmaradt vaskalapos Schulmeister, aki megbotrán-

koztál a mi viselkedésünkön, pedig mi egy kicsit űtartótsak voltunk s azt hittük, ellenünk nem lehet semmi kifogást tenni. És Te mégis veszélyben láttad a tekintélyt, mert hogy legyen a gyermekek előtt respektusa, mikor a tanító az ő jelenlétükben eszik és iszik. Tehát nem vettél részt lakodalmakon és disznótoros vigágokban és azt a hilet akartad a Téged figyelő ifjuságban keltetni, hogy mennyei mannával táplálkozol. És mi most hegyek telején állított utulnyákban a szalmán hempergünk, félig meztelenre (a nadrágszíjig) vetkőzve a havon ide-oda iramodunk, hogy gyermekeink megtanulják, hogyan kell rheumát és szivbajt szerezni (egyéb részletek leírásához tollam megtagadja a szolgálatot) s mindezt azért, mert saját megfigyelései alapján ismeri most meg a gyermek az Életet. Hát ez nem alkalmoszerzés? És hány esetben kezdődnek ily módon dolgok, amelyek természetsszerűleg botránnyal végződnek.

Vagy említsem-e a szinelőadásokat, amiknek betanítása néha éjjelig tart és intimitásokra ad alkalmat, amiknek a rendes tanítás keretén belül sem tanító, sem tanítvány kitéve nincs. Láttunk mi már ily okból létrejött bűnvádi feljelentést.

És ne higyjük, hogy a leánytanítványok „a favaszbredésével” megtartják mindenkor azt a bizonyos distanciát, aminek tanítójával szemben mindig fenn kell maradnia. Saját tapasztalásból mondhatom, adnak ők bizony agit, amit társaik nem vesznek észre — Éva lányai mindig fortélyosak — s ilyenkor nem rideg visszautasító szavak, hanem csak kissé letompított nyájasság lehet az a kijőzanító orvosság, amely mindkét részt a kellő határok közt megtartja.

Meg kell még itt említenem egy nagy port felvert botránnyt, amely annak a szerencsétlen embernek hozott 3 és fél évi fegyházat, pedig ő állandóan kért áthelyezést a leányoktól a fiú-polgáriba s ezt sohasem kapta meg. Ő ismerte a saját győnge ellenálló képességét, de ezt az indokot nem írhatta ki a kérvényében. Belebukott ebbe az ügybe az igazgatója is a szükséges felügyelet elmulasztása címén. Pedig hát általán bevett szokás, hogy a tanítványok viszik a lakásra a fűzeteket.

Ha nézzük az ilyen eltévelyedések büntetőjogi és fegyelmi következményeit, azt látjuk, hogy többévi börtönnel védi a törvény a 14 életév betöltéséig a lányokat. Azontúl hivatalból csak a szabad akarat korlátozása üldöztetik. Voltak tehát és a jövőben is lesznek tanítványaink, akik az itt érintett vonatkozásban teljes szabadsággal bírnak. Nem vagyok eléggé cinikus, hogy ebből oda konkludáljak:

hisz itt a tanító szabad elhalálozással bíró egyénnel áll szemben s így talán fegyelmileg, de semmi esetre sem ítélhető el büntetést bíróság által. Tanító és tanítvány közt kell egy bizonyos elválasztó falnak lenni, amelynek áthágása tilos.

Radikálisan az ily sajnálatos botrányokat csak az illető elbukott tanító rögtön és végleges eltávolításával az iskolából lehet kúrálni. Sőt amennyiben még nem lépett a tettelegesség stadiumába az ügy, csak még a lelki megméltelyezés ismérveit lehet konstataálni — afféle preludium a továbbiakhoz — az oklevél visszaadása, hivatalos megsemmisítése és önkéntes lemondás után futni engedném. Boldoguljon máshol, de ne inficiáljon egy egész generációt és ne hozzon szegényt az osztályfőnökségre és bizalmatlanságot az iskola iránt. Az ily elbánás elrettentőleg fog hatni a gyöngékre is. Ne sokat várjunk azonban egy elillett tanító javulásaitól, ha 1—2 évi tanítástól való eltávolítás után ismét rászabadul egy iskolára. A múlt ezt bizonyítja s a jövő sem fogja e tapasztalatot megcáfolni.

Összegezzük a mondottak tanulságait: A tanuló csak a nyilvános rendes tanítás idejére járhatnak fel az iskolába; a szülők és hivatott ellenőrök ezt kísérik figyelemmel; a megtévedt tanító azonnal és véglegesen eltávolítandó az iskolából; a kirándulásokban és színi előadásokban való részvételre a szülők kívánságára senkit sem lehet kötelezni.

Kassától — Ránkfüredig.

Irta: Boross Béla.

A falusi ember előtt szinte fölfoghatatlan az a lázas érdeklődés, amelyet a városok lakói tanúsítanak a különféle természeti jelenségek iránt. A falu népe, a földműves, ott él a természet ölné, annak a kebelén szerzi meg kenyerét: a föld élete az ő élete, a föld pihenése az ő pihenése is. Ha jóságos eső áztatja az elvetett mag ágyát: a földdel együtt örül a gazda, hogy a mag csírázásnak indul; ha késői fagyok megdermesztik az életet a fejlődő kenyérhajtásban, a sáppadó földanyával közös a fájdalom: sovány lesz a kenyér...! Ha a nap sugar aranyosra fűrészi a hullámozó vetéstáblákat, mintha ez a nyári ragyogás rátkörözödnék a gazdaember arcára is: boldog megelégedés sugárzik azon.

Mindaz, ami a városi embernek észrevenni való újdonság a természetben, a föld népe előtt megszokott, mindennapos életmegnyilvánulás. A falusi ember benne mozog, benne lakik, benne él

abban a sok szépségben, amely a természet díszét képezi: észre sem veszi a márciusi rügybontást, a májusi akácvirágzást, a júriusi hajnalhasadást. Mert mindennap hallja, nem találja különösnek az esti harangszót, vagy a feje fölött lebegő pacsirta kedves dalát. Nem így a városi ember! Ha vonaton érkezik, már messziről figyeli a kocsi ablakából, mikor tűnik föl — ahogy nevezni szokta, — a fatornyú templom. Ha sik a vidék, rónának nevezi és mindenféle szépségeket fedez föl rajta. A virágot virulóbbnak, a fát lombosabbnak; a földet feketébbnek, a termést dúsabbnak látja. A napkeltéről elragadtatással beszél: hajnalban bíborszínűnek látja az eget, s a napot tűrgolyónak gondolja, amelyet egy láthatatlan kéz fölfelé gurít az égboltozat kupoláján. Az alkony óráit szomorúaknak érzi az esti harang bús kongásában, s a fák levelét vérezni látja a lebukó nap szé folyó, piros véréből. És mindent fenségesnek, mindent szépnek tart...

S ha úja hegyek közé vezet!

Őt az egymásután eléje táruló völgyek, ligetek, erdők, szinte elbűvölik és szívetelke meglelik valami szent, isteni áhitattal. Nem beszél, nem szól semmit, csak érez, élvez és zeme, szíve fölemelkedig a minden szépségek urához, a Természet alkotó, örök művészehez, s érzési gyöngyszemekké gömbölyödve ragyogják a magasságba: nagy vagy Isten! S a természetben oly közel van Ő... Megfogja a földi vándor kezét és vezeti műve szépségein át... megmutatja, kitárja, mindazt, amit bölcs igazgatásával a saját képére teremtett embernek a javára átengedett, hogy földi életén elképzelhesse a szellemi élet Istenországát és amerre jár, megtalálja az elvesztett paradicsomot...

Engedjük mi is magunkat vezettetni ezen isteni kéz által kiformált szépségek felé. Repüljünk előre a képzelet angyalszárnyain a rap:ugaras, dalos, öröms nyárba; s szálljunk el messzire, túl távoli, kéklő, erdős hegyeken ahonnan ébredő szemünkbe reggelt köszönt a nap fényes követe...

... Júniusi virradat van.

Az uccákon végigkong egy-egy járókelő lába dobbanása, amint sietve koppan a kemény aszfalton. Egy ember hosszú, tampingós bottal belépiszkál a gázlámpák kalapja alá és eltolja a fényt. Az égen a sok csillaglampa szintén kialszik, mintha a láthatár alatt bujdosó nép hosszú sugárkarjaival lecsavarná mindegyiknek a lángját, Pirkad...

A sötétlő torony órája lassan, egyformán űti a hármat. Siesünk át az üres uccákon, hogy mielőbb fölüssünk a város keleti

peremét képező dombra, ahol már pirosan üdvözöl bennünket a keleti ég alja. Most visszafordulunk . . .

Mint hatalmas, fegyveres őrk, állanak a város közepén a templomok, komoly méltósággal. Nagyszerű látvány ez! A házak és tornyok cserepes, bádogos, palás fedelén rózsaszínű tündérnek öltözve, játszik a hajnal. Csillogó aranyhaja körülfontja a nagy templom erős testét, s erről, mint koronával ékesített királyi főről, széthull a környező paloták cifrára faragott falára. A nagytorony, mint drága ékszer, csúcsosan kiemelkedik és a város nevében büszkén fogadja a nap üdvözlését. Mi is küldünk egy üdvözlést az ősi toronynak: szemünk rátapad a fénylő keresztre, amelyen, mintha a nagy kuruc fejedelem Rákóczi Ferenc szelleme lebegne, akinek testét a templom kriptája ringatja az őrk álom vizén . . . Rákóczi városa, Rákóczi sirja lettél! . . . Kurucz Kassa népe, ki most a hajnal álmát aluszod, eszedbe jut-e régi fejedelmed dicsősége, amely a szomorú halál útján őrk ágyba: e város keblére tért pihenőre . . .!? Kurucz Kassa népe! Mily édes lehet a te álmod, ha az ő szelleme zeng neked altató és ébresztő muzsikát . . .!

S mintha az alattunk kanyargó Hernád vize csobbanásában benne rezegne a város szíve verése: a nagy fejedelem hangos zokogása, s vinné, vinné messzire, rácsokolná e síró üzenetét a Tisza, Duna hajjaira, amelyek elviszik a börtönné választott Törökország Rodostójába, hogy az ottmaradt bujdosó társak porát magába igya, s termő erejével széplombú, szomorú füzeket tápláljon . . .

De ránk sűt a napsugár: Isten veled, kuruc város!

Harmatos gyalogösvény vezet a dombháton, érintve Kassa-ujfalut, az erdő felé. Fűvön, virágon, rezgő falevélen gyöngyös harmatcseppek csillognak. Ki tudná megmondani, nem a mi lelkünk könnycseppjei-e azok, a múlt idők emlékein kibuggyant fájdalomcseppek? Vagy az ébredő föld örömkönnyei talán, melyekkel az új nap köszöntését fogadja? . . . Mindegy: a szomjas napsugár gyorsan fölszissa őket.

. . . Az erdő fái között régi csaták zaját csendesesen susogja a könnyű szellő. Harci riadó hangja száll a reggeli légben; kacagányos leventék délceg alakja ring a Tárca patakából fűszálló pára lenge fátyla fölött. A kicsiny Rást elhagyva, előttünk van a rozgonyi sík . . . Látjuk a két tábornok: Róbert Károly magyar király, hatalma tudatában harcra tűzeli vitézeit a felvidéki úr: a gőgös, uralomravágyó Csák Máté ellen, — s a csata a király igazát igazolja: Csák Máté serege romjain visszavonul trencsényi otthonába s gőgös feje alázatosságra, engedelmességre hajlik ko-

ronás ura előtt.

Itt, e széles sikon, csendes megilletődéssel állunk meg. Szinte érezzük a réteken viruló virágok illatán keresztül a 616 év előtti csata vérszagát. Az egyik dűlőben széles rendeket kaszál ingujjra vetkőzött ember s kaszája nyomán nagyokat szisszen a törevágott fű... vajjon nem az itt elesett harcosok földsíró lelke az?...

A sík északra és délre messzire elnyúlik a Tárca völgyén. A folyó csendes csobogással folyik a homokba élesre vájt medrében, lassan, mintha tudná, hogy nemsokára belehal a Hernád vizébe. Ráér... Utunkat elállja, s csak keskeny pallón enged át tulsó partjára. Itt széles ingvállú, piros kendős menyecskék kegyetlen szorgalommal csépelik vízbeállított lócáikon a fehérneműt, ujjast, amit oly ügyesen tudnak vasárnapra ráncokba vasalni, s benne kedvessé szépíteni a templomot.

Hasznos munkát kívánunk nekik. Illendően köszönnék s megkérdezik:

— Hová tetszenek menni?

— Ránkfüredre...

Hihetetlenül rázzák a fejüket: az nagyon messze van. S tovább ütik a ruhát. Mi pedig nekivágunk a hosszú útnak.

Alig megyünk néhány lépést, szurtos cigánygyerek jön elénk:

— Adjanak egy falat cigarettát!

Valaki ad neki. No lett erre öröm! De mintha a földből bújtak volna elő, nyomban ott terem az egész cigányperreputty. A vénasszony alig ért rá kikapni a pipát a szájából s eldugni a szoknyája alá, már is rikácsolja:

— Az Istenke megáldja, adjon egy pofa dohányt! Egy darabka kenyeret!

A nem éppen barátságosképű családfő nem felejt el megkérdezni: „hány óra van?”

Valaki tréfásan odaszól neki:

— Nem látod, hogy mindjárt lenyugszik a nap?...

De most már jó lesz odébállni, mert a fekete ember szeme haragosat villant. Sietve elhagyjuk a vályogviskókat s nemsokára elérkezünk Rozgony faluba.

Tiszta, fehérre meszelt házak. Az utcán vályús gémes kutak ágaskodnak: aki szomjas, ihatik vizet, de kissé kesernyés az ize... Talán Csák Máté elesett vitézeinek a véréből...

Kikanyarodva a községből, alacsony almafákkal szegett kocsíút vezet lejtősen fölfelé. Az almafák között fehér, távolságjelző kövek vannak az árokparton s mi nagyon ráérünk számlálgatni az elma-

radó százmétereket. Igaz, hogy szemünk gyakran föl-kacsint a mosolygó, pirosodó, érő almákra, de minden gonosz szándékunk elszállad, merl odébb, az egyik kilométerkő mögül, az árokszélen vastag furkósbot nyele kandikál elő s egy széles karimájú, nagy kalap alatt, az árok puha pázsitján nagybajuszú csőszember pipázva heverész.

Gyanusan ránkpislog, de mi ráköszönünk:

— Adjon Isten!

Kellettlenül viszonozza a köszönést, csak úgy, a pipa mögül. Megigazítja maga alatt a subját s hátat fordít nekünk. Nagy úr ő. Nem állhat szóba holmi vándornéppel . . .

A domboldalon erdőirtás tarka képe köszönt. Lemetszett fatöncnők s ü ü szélszórva bujdosnak szűrés szederindák alá. Az út ezen oldalát magasabb part párkányzza s itt-ott karcú páfránylevelek alól kipiroslik néhány szem földieper. Nosza: ki a legügyesebb, ki szakítja le leg hamarabb?

Megint erdőbe érünk. Az út kezd fárasztó lenni. Mindig fölfelé megyünk. Már-már elérni véljük a legmagasabb pontot, amikor csalódomba látjuk, hogy az út, ha enyhébben is, de tovább emelkedik. Végre mégis elérjük a tetőt. Az út felelen még most is jelzik a kövek a régi Abauj-Torna és Sáros vármegyék határát. Főlényesen kiáltunk föl: no, most egyik lábunk Abaujban, a másik Sárosban van! . . . De ne sokat emlegessük a sarat, mert amott, dél felől szürke felhők közelednek s ami eddig minden ránkfüredi kirándulásunkban emlékezetes, könnyen bőrig áthatunk s a sárba beleragadunk! Nem is sokat törődünk a sárosi határral, mert utunk gyorsan visszakanyarodik Abaujba s kiérve az erdőből, pompás kiállításban gyönyörködhetünk.

Északra belátni Sáros vármegye belsejébe. Magányos hegykúpok, erdős dombsorok alján apró falvak húzódnak meg, templomaik tornyán csillog a vaskereszt, mint a hős mellén a katonai érdemrend. Egyik barátunk egymásán sorolja: Tizsite, Vörösvágás, Sároskisléte Kende . . . Messze északon homályos hátteret von a napfényben fűrdő tájék mögé az Erdős Kárpátok láncá.

Oyan ez az egész kép, mintha jelképezni akarná az erdős és a gyenge egymásrivaltságot. A kicsiny falvacskák a hatalmas hegyek karjaiban keresnek menedéket úgy a természeti, mint a történelmi időjárás viharai ellen. S mily kopár, kiellen, barátságatlan lenne a vidék, ha e zord hegyek oldalait nem díszitené egy-egy hárcsoport, s nem volna mindenütt látható az Istentől ihletett ember kezemunkája! . . . Milyen szomorú ellentét: itt amerre ellát

a szem, mindenféle munka, élet... s nem is oly régen, a kárpátok alján madárdal helyett a puszkagolyók fűlyülése, ágyút dörgése, gránátok robbanása hirdette a halált. Azok a karok, amelyek most a nyugodt, csendes élet munkálói, mily könnyen ütésre tudnak emelkedni, ökölbe szorulni, s haláltszóró fegyvereket forgatni...! A természet olyan türelmes! Nem bánja, ha a cséplőgépek zakatolása helyett géppuskaropogást hall, nem bánja, ha a mezei munkások vidám dala helyett haldoklók, sebesültek jajkiáltásait hallja; oly mindegy neki: ekével szánják-e föl testét termő bérzsdákra, vagy pedig tömegsirokat ásnak akécos, fűzes, megnagyobbodott temetőben... E vidéken észak felé megszaporodtak a sirkertek!

... De imel! Az erdő alatti tisztás felől furulyaszó hallik... Igen most megint békés munka van soron...

... Leülök az erdőszélre s elővesszük hátizsákjainkat. Vajas kenyér, hideg sült, zöld paprika előkerülnek. Senki sem szól. Pedig a temetőnek hátat fordítottunk... A déli vidék mosolygósabb: a kis patak szélesebb völgyben folyik, nagyobb köz. égek, kisebb hegyek... A furulyahang közelebb jött. A domb mögül gatyás pásztorfiu bukkan elő, Bátorfiuk közelebb jönni. Lassan-lassan egészen hozzánk jön.

— Ki tanított furulyálni, — kérdezzük,

— Senki, — feleli ő gyorsan — magamtól tudok.

— Fúj el valami szép dalt!

— Erre ő elkezdőn, szomorúan: „Édes anyám is volt nekem...” Olyan búsan bánatosan fújja, hogy önkéntelenül megkérdezzük: „nem vagy te árva gyerek?” Ő nem válaszol, csak ingújjával egy kicsordult könnyet töröl szét a szemében. Persze, hogy kinyílnak a hátizsákjaink s kenyér, vaj, hús kerül a kis fiú kalapjába, néhány koronát is becúsztat zsebtbe...

De sietve elköszön, mert várják a béránykák,

Mi is fölkerelkedünk, mert Ránifüred még messze van.

Átlépve a patakon, disznóktól fölűrt legelőn haladtunk lassan föl felé. Itt ott nyírfák fehérlelkés s a csomós fű között sűrűn sárgul a kis libapimpó virág. Mirdnki szóllan billag, köröskörül csend van, madár sem énekel, csak a pásztorfiú furulyája hangját hozza utánunk olykor a szellő: „Édes anyám is volt nekem...”

Új völgybe érünk. Az Óva völgye ez. Csöppnyi fa'ucska van előtünk: Bályok Kicsiny templomán rozoga fatorony. Uunk a falu szélén vezet, Egyetlen leiket sem látunk itt. Mindenki kint van a mezőn. Az iskola a templom mellett van. Jól odalátni. Virágos tornác néz az utcára, a folyókák a háztetőre kúsztak. Onnan

lehelik bűbajos illatukat. A templom kökerítésén is virág nyílik. Milyen szép ez a sok virág a templom és az iskola táján.

Elhagytuk a falut s megint fölfelé kell mennünk. Utunkat mély vizmosások sokfelé osztják. A legjártabb fölvezet a dombra. Most már meglátjuk a kirándulásunk célját. Magas, szürke, szikla-hegyek meredeznek előttünk s megakadályozzák, hogy a régi szomszédvármegyébe, Zemplénbe belássunk. E sziklafalak tövében van a híres ránkfüredi időszakos szökőforrás, amely egész Európában az egyedüli. Régi lúzhányók torkában meggyült forrásvíz ez, amelyet naponta mély, földi gázok fölszöktenek, az ideseregülő kirándulók, vendégek, utasok gyönyörűségére. Sietnünk kell, mert szökése sokszor bizonytalan időben történik, bár általában 20—22 órai időközönként. (Ujabbán 26—28 óránként.)

A vidék gyönyörű szép. A sötétzöld erdővel borított bércek lábánál a falvak egész sora fekszik. Sugárnövésű fenyők, magas jegenyék, törpe bokrok ölelik körül a pirosfedelű házakat, amelyek, mintha hivogatóan integetnének felénk. A falvak fölött fehér utak kigyóznak át a hegyek szorosain, s rajtuk néha-néha, mint lassu hernyó, előtűnik a fák közül egy-egy kocsi, vagy egy gyorsabb automobil.

Még egy falu az utunkba esik: Zsir. Széles, uccáján végigmegyünk s néhány perc múlva szemünkbe tűnik Herlány község első épülete, amelyen nagy betűk olvashatók: „Vendéglő és szálloda.” Minket egyelőre egyik sem érdekel, mert mielőbb látni akarjuk a forrást, amelynek kedvéért idejöttünk. S bár 20 km.-nél több ut van a lábunkban, semmi fáradságot sem érzünk: kerget, hajt a vágy, mielőbb meglátni a bűvös kutat. Senkit se kell kérdeznünk: nyílat és jelzőtáblák egyenesen odairányítanak.

Átlépve a fürdő területére, valami különös érzés fog el. Lábunk alatt megszőpült az út, széleit vasszalagok jelzik, azokon tul friss gypágyak vannak szétterítve. Színes kövekkel kirakott villák, a fürdő épületei, szerte, az egész parkban. A főuton kétoldalt óriási jegenyefák állanak egyenes sorban: ez folytatódik a sugáralakban kettészakadt uton is, föl a hegyekbe. Tekintetünk azonnal a forrás helyét keresi. Nem nehéz megtalálni: a park közepén méternyi magas, cikk-cakkos kőpárkánnyal körülvelt medence közepéből kb. 20 cm. átmérőjű vascső kandikál ki, ez a forrás nyílása. A csőben kb. 2 méter mélyen van a víz színe, amely a szökés idejéhez közeledve mind feljebb emelkedik. A körülállók beszédjéből megtudjuk, hogy a közelmúltban nagyszabású furásokat végeztek ott, s a szökés erejét ezáltal nagyobbá tették. Önkén-

telenül fanyar mosoly vonul el ajkunkon. Lám, már itt is beavatkozik az ember a természet munkájába. Igaz, hogy a furás által magasabbra szökik a víz, de az időközök mind-mind nagyobbak lettek. Ezelőtt 10—20 esztendővel naponta kétszer is szökött a forrás. Most is: 9 órára jelezték, s mint halljuk, 11 is lesz, mire szökni fog a víz. Addig ráérünk megnézni a parkot. Ez elég kellemesen történik, mert nem messze, nyitott pavillonban cigányzenekar játszik, s fáradt tagjainkat életre villanyozza néhány, édesbűs, magyar nótával. Az utak mentén mindenütt padok vannak, amelyek közül egy sem üres: főként öregek és gyerekek foglalják el. Az északi oldalon köralaku tánc- és étterem van, ahol a fürdőt ábrázoló képeslapokat vehetünk.

Egy alkalommal, 1919 ben, amikor egy társasággal szintén itt jártam, ez a nagy táncterem tárva-nyitva volt a forradalmi idők minden viszontagsága előtt. Akkor a forrás szökését éjjeli 2 órára jelezték. Mi, hogy utunk kárba ne vesszen, itt töltöttük az éjjelt a táncteremben, (amelyben akkor mindent lehetett csinálni, csak éppen táncolni nem, mert parkettje össze-vissza volt töredeztve, tépve) és felváltva örködöttünk az ajtóban, lesve a víz szökését. De éppen az az órá, aki 2 óra tájban örködött, elaludt a vártán, s a víz elszökött anélkül, hogy gyönyörködhattunk volna benne. A következő éjjelt már nem vártuk meg, bár barátunk erősen fogadkozott, hogy most már nem fog elaludni. Ugyanakkor történt az is, hogy megríva képes lapjainkat, a falubeli póstahivatalba vittük felbélyegzés végett. A hivatal zárva volt. Kopogtatásunkra kinyitotta az ablakot a póstáskisasszony, s mi bélyeget kértünk tőle. Ő már nyújtotta is a kért bélyegeket, de közben ránézett az órára. 5 perc hiányzóft a délutáni kettőhöz. Erre becsapta előttünk az ablakot és kijelentette, hogy jöjjünk 2 órakor! Természetesen, az 5 perccel ott vártuk ki az ablaka alatt. Lehet, hogy ő éppen azt akarta. De azóta közöttünk maradt a példaszó: pontos vagy, mint a ránk-füredi pósta!... Azóta itt is sokat változott a vidék. A fürdő új kezekbe jutott... A pósta is máshová került s a póstáskisasszony megöregedett...

De gyertünk vissza a forráshoz, most már nagyon sok kíváncsi vette körül. Közeledik a szökés ideje. A párkány és a cső között deszka van, amelyen egy ember áll, s vizsgálja a vizet. Kezében, hosszú zsinegen bádogedény, amelyet sűrűn merít tele a forrás vizével. Mert ez kitűnő ivóvíz. Körülállók szinte verekednek érte. Nekünk is jut egy pohárral. Ize kénes, de gyógyító erejű és farkasétvagyat támaszt. — A közönség mind több lesz és

izgatoltan várják a felügyelő ember jelentését, s lesik megjegyzéseit: már buzog, már forrong, emelkedik, még néhány perc. Egyszerre csak előveszi trombitáját és néhányszor beléfúj: ezzel adja tudni a fürdő népének, hogy szökni kezd a víz. Leszáll a deszkáról és félreáll. — Minden szem a cső nyílására tapad. Egy kislány felkiált: ni, már jön ki víz! Csakugyan, fehér, tajtékzó habok kavarnak a cső száján... el-elűnnek, majd újra megjelennek. Most hirtelen kiugrik a víz kb. 1 m magasba és kint is marad. Még néhány másodpercig apróbb ugrásokat végez, majd egy hata'mas szökéssel fölugrik oly magasra és oly gyorsan, hogy a szemünk követni sem tudja. Mindenki fölneéz, de a következő pillanatban éles sikkolozások között szalad szét a tömeg: a lehulló víz szétszóródik s a közelállókot alaposan leszökkteti. Most már távolabbról nézzük ezt a fenséges természeti jelenséget. A vastag vízoszlop állandó nyomás alatt kb. 40 méter magasba nyúlik s onnan apró vízgyöngyökben hull alá. Az egész egy óriási vízkúp, amelynek csúcsa fönt van. Fenséges látvány ez! Mintha valami gyilkos kéz beleszúrt volna a föld szívébe s most vastag sugárban ömlik a vére... A csőből egyforma lökések taszítják fölfelé a habzó vizet... a nap pedig fölülről sok sugarával gúnyosan neveti, mintha mondaná: hiába szeretnél elérni engem, te fekete föld! kevés a véred, kevés az erőd, hogy ide, a magasságba fe'juss... és a sok vízcsepp szétörve esik vissza a földre, vissza a medencébe s a vezetéken át belefolyik a fürdő kádjaiba, hogy benne megfürödjve, meggyógyuljon a beteg. Mert e víznek páratlan gyógyító hatása van.

A szökés állag $\frac{1}{4}$ óráig tart, de nem ritka a félórás szökés sem. Élég idő ez a sok fényképésznek, hogy ezt a ritka és gyönyörű természeti csodát megörökítsék. A szökés egész ideje alatt szinte templomi csend van körös-körül. Mindenki belesűti tekintetét a szemébe, hogy csak lásson, csak lásson. S a szemek néznek és ragyognak a csodálattól. Mily megható kép ez. Mily öröme telik az Istennek ebben, mikor látja, hogy amit ő alkotott, azt az emberek milyen közfigyelemmel, mily közös áhítattal nézik. Ez a sok szemsugár, mintegy összeölelkezik és úgy száll fölfelé, től az elmulás minden földi objektumán az örök Isteniség trónusához és fölglóriázza azt a dicsőség és dicséret fénykoszorújával... És amikor látjuk az isteni erő ily szép megnyilatkozását, eszünkbe jut a mi tehetetlenségünk, a mi kicsinységünk, a mi gyengeségünk... Nos, Ember, aki kifurtad a föld gyomrát, parancsold meg, hogy álljon el ez a vízúzar, vagy hívd elő parancsszavad-

dal a föld mélyéből! Ember, gyarló ember, a te tudásod, a te erőd csak semmi a világ kormányzójának mindenhatóságához képest! Borúj le előtte s ajakad nyilják meg az ő dicséretére! S itt állva, a teremés ezen csodája előtt, kezünk magától imára kulcsolódik...

Elmondani, leírni nem lehet, mit érez az, aki ott áll a szökő forrás előtt. Azt csak átérezni, át tapasztalni lehet. Látni kell azt a mozgó vízoszlopot, amint szívárványosra színezi a nappal világossága, hallani kell azt a zúgó morajt, amely kikergeti a mélységből a fehér habokat s mint csilingelve, játszva gurulnak vissza darabokra zúzva... s az egész egy édes, összehangzott muzsika, amely álomba kíséri a lélek sokféle dalát. A cigány nagyon jól tudja, hogy ilyenkor neki hallgatnia kell, mert most a természet zenel... s mennyivel szebb ez...!

Mire a vízoszlop megrövidül, a nézők szétoszlottak és teleülték a padokat. Nehány kíváncsi visszajön, mert látni akarja, miképen tér vissza a fődbe ez a háborgó forrás. Már-már teljesen eltűnik a csöben, amikor egy erősebb lökés fölhajtja újra, s egy-egy habgolyó kigurul a medence kövére, ahol reccsenve szét törrik. A zaj tompa morgássá csitul s végre teljes nyugalomba csendesedik. A víz megnyugszik s lent, mélyen, új erő kezd munkába, hogy 24 óra múlva teljes haraggal törjön ki ismét a föld fölé, kiszorítván az összegyűlt vizet...

De már mi is megéheztünk s a hálizsák nehéz. Könnyítsünk a terhen. Hátravonulunk az étterem mögé, hogy a konyhából kipárolgó ételszag felelcskázza az étvágyunkat. No, az van anélkül is, mert a megivott forrásvíz alaposan kitisztította a gyomrot. Letelepszünk a főbe, s egy-kettőre elfogy az ebéd. A közelben lévő, kénészvízü kutból jót iszunk s minden szomszédunk kialszik. A főben jól kipihenjük magunkat, mert még előtünk van a visszaút! Nem is késlekedünk soká. Útnak indulunk. Még egy utolsó pillantást vesszünk a kopasz medence felé s az egyik sugárúton fölfelé haladunk, ki az országútra. Ez délre kanyarodik és Magyarböd nevű falu felé vezet. U közben a sok szépséghez szokott szemünk újabb látivalót talál. A rákfűredi dombról be lehet látni a vármegye középebe. A cseresznyefákkal körülfogott kocsiút lefelé fut és csak messze, a magyarbödi kanyarodónál vész el. Balra lankás völgyben több falu sorakozik egymásután. Odébb, az Eperjes-Tokaji Síanské Vrchy hegylánc húzódik délfelé, s a távol szürkességébe olvad. Egy távoli völgykatlanban kúphegy alakja rajzolódik a homályos háttér följára, s rajta régi vár maradványai. Egy bástyatorony meglehetősen tisztán látszik: ez a szalánci várrom. Hajdan a Rákócziak is urai

voltak. Ma a kassai diákok kedvenc kirándulóhelye. Idébb, az Ósva völgyére menedeken ereszkedik le a Győrkei domb, s alatta Győrke község. E vidék szépségeit szemlélve, gyorsan haladunk a lejtős úton, de meg nem állhatjuk, hogy a fejünkre hajló cseresznyefágokról egy-két szem húsos-piros cseresznyét le ne szakítsunk. Nem szívesen tesszük, mert az út egyenes és a csősz messziről is lát, de talán meg is sérüdnének azok a szép, érett cseresznyék, ha nem kóstolnánk meg őket. De el kell tölük válnunk, mert utunk letér Petőszinye felé. Hullámzó rozstenger közepén kanyarog a keskeny dűlőút, s a tengerből egyszerre, mint világító torony, előtűnik a petőszinyei ódon református templom tornya. Komoran, szögletesen áll a faluvégén, s mi elmegyünk mellette. A falun keresztül kis palak folydogál, s benne kacsák, libák úszkálnak. A kis libapásztorlányka annyira megbámul minket, hogy köszönni is elfelejt. De azért megkérdezzük tőle, merre menjünk Győrke-felé. Keskeny gyalogútra mutat, amelyet akácok árnyékolnak be. Győrke községnél kijutunk a kocsútra. Most már lenn járunk a völgyben. Kétoldalt gyengén emelkedő dombok vannak s egy-egy bevágásban apróházikós falvak lapulnak meg: a templom a dombtetőn, s a házak sora lehúzódik egészen a domb aljáig. Olyan jó itt merni. Milyen rideg, milyen barátságtalan lenne ez az út ilyenkor este, alkony időben, ha ezek a környező dombok csupaszok, üresek, kihaltak lennének! Mig így látva, érezve jobbról balról a házakban az embert, s fönt, a tetőn, a templomban az Istent: mily megnyugtató, mily boldog érzés ez! Valóban, mintha az Isten keze vezetne minket ezen a cseresznyés úton; mintha a táviróoszlopok drótláncában az ő atyai, vigyázó gondossága lenne kifestve és halkán zúgna a fülünkbe biztató, bátorító dallamot... Most amidőn a nappali fényesség búcsuzni készül a földtől, olyan jó tudni, hogy ő velünk marad az éj sötétjében is, s ha a letűnő nap elvonja tőlünk melegét, az Isten lelkének szikrája szomorú szívünkben lángoló tüzet gerjeszt. S a sok szépség, amelynek részeseivé letűnünk a nap égi útja idején, nem fogy ki most sem, amidőn megkezdji éjjeli pályáját a mi látóhatárunk alatt. S amikor a szétbontott fénykéve utolsó szálait is fölzsedi az esti ég tarka mezején, higynak a csillagok mécsesei és ismét a magasba emelik a földi vándorok szemét. Ha pedig sötét felhőtakaró borítja el az égburok kárpitját, az emberszívek önmagukba térnek lelki fényt és melegséget nyerni, abból, amit az Isten gazdag lelkéből beléjük öntött . . .

Gondolatainkból éles vonatfűlty riasztott fel bennünket, vasut-

állomáshoz közeledünk. Kiindulásunk helye messze van innen, de vonaton gyorsan ott lehelünk. A képzelet azonban még gyorsabb vonat, és sugársebességgel elröpit, visszaröpit a csendes hegyek, alvó síkok fölött, visszaröpit a mi akáckeretes falunkba. Visszajöttünk. Már messziről látjuk az éjjeli boru alatt a falu életét. Mintha a földre szállt volna az ég. Mindenfelé csillagok gyuladnak ki a földön: apró házikók apró ablakai pislogva szórják fényüket ki a sötét éjszakába, benne ragyogtatva a kis gyermek imáját, amellyel övéi részére a jó Istentől békességes, csendes nyugodalmat kíván. Igen, ilyenkor, amidőn az édesanyák kis gyermekük kis kezecskéit imára zárják, az ég minden csillagával és minden angyalával együtt leszáll a földre. S mily boldog az, akinek az álmát angyalok őrzik!

A történelem első munkásmozgalma

(Megjelent az „Uránia” tudományos folyóirat 1927-28. évf. 2. számában, Jena, német nyelven.)

Általános felfogás szerint az ókori történelem osztályharcai csak a régi kulturnépek későbbi idejében fejlődtek ki. A régi Róma társadalmi harcai is csak a Kr. e. 2. szdban kezdődtek, amikor a szakadatlan hódító háborúk és a nagybirtokok terjeszkedése következtében a római parasztság nagy része nincstelenné vált. A régi keleti birodalmakban azonban úgy látszik, ritkák voltak a szervezett társadalmi mozgalmak. A munkásrétegek kiméretlen elnyomása, a korlátlan egyeduralommal karöltve csirájában elfojtott minden ilyenmő kísérletet.

Annál meglepőbb, hogy a modern kutatások, az egyiptomi munkásság szabályszerű bérmozgalmáról számolnak be. Théba fővárossal szemben a mai napig fenmaradtak a nilusvölgyi nagy temetővárosoknak romjai, amelyben az uralkodó osztályok elődeik sírjai körül templomokat és sírkamrákat emeltek. Ezen sír város fölépítése, díszítése és kifejlesztése a papok, hivatalnokok és munkások ezreit foglalkoztatta. Ezeknek ellátására és felügyeletére voltak rendelve a magtárak, istállók, szolgálások és fogdák. Kétféle munkás volt, úgymint: felszabadított robotosok és rabszolgák. A robotosok voltak a tulajdonképeni építőmunkások. Voltak köztük: kőfaragók, kovácsok, ácsok, rajzoló, festők és kertészek. A rabszolgáknak kellett a szakmunkások ellátásáról gondoskodniok és élelmezők, halászok, vízfordók, datolyaszállítók, favágók,

síb. csoportjába voltak beosztva. A munkások fizetése természetbeni ellátmányból, mint gabona, hal és olajból állott. Közben ruhszélét is kapják. Az új birodalom (1400—1100 Kr. e.) alsóbb hivatalnokai és munkafelügyelői azonban úgy látszik gyakran tömtek meg zsebeiket a munkások rovására. A felsőbb helyekre érkezett jelentésekben állandóan fölhangzik a munkások panasza: „Nem kapunk gabonát, éhezünk, gyengék vagyunk!“ III. Ramses (1300. Kr. e.) idejében végre nyílt kitörésre jutott az elégtelenség. Ez a jámbor fáraó leke ürve érdekében az üres állampénztárák dacára bőkezűen ellátta a papságot és azok családját, míg a munkásokat éhezni hagyta. A klérusoknak évente 185 000 zeák gabonát utalt ki, a munkások pedig gyakran még 50 zsákkal sem kaptak havon a. Egy napon végre betelt a pohár. Abbanhagyták a munkát, önkénytelen elhagyták munkahelyeiket és átláták a temető város zárt kapuit. 18 nap óta nem kaptak ellátást, türelmüknek vége szakadt. A hivatalnokok megpróbálták őket ígéretekkel visszatartani, de a mozgalomnak már nem lehetett gátat vetni és a munkások elfoglalták II. Ramses templomát. A nagy szükségben a templom papságát hívták fel közvetítésre. A munkások így adták elő ügyüket a szent atyáknak: „Mi, az éhség és szomjúság elől jöttünk ide — nincs ruhánk, nincs olajunk, nincs halunk, nincs eledelünk. Irjátok meg a fáraónak, a mi kegyelmes urunknak és a helytartónak, hogy élelmet adjanak!“ Ekkor megkapták az elmúlt hónapra való gabonát.

A nyugalom azonban rövid életű volt. Az ígéretek nem tartották be. A következő napon megújult a mozgalom, ezúttal az erődben. A munkások megismerték hatalmukat és nem vonakodtak azt alkalmazni. A temetőváros határát is át lépve, a városon kívül egy feluban táboroztak. A sztrájk 2 hétnél tovább elhúzódott; végre is a helytartót kellett hívatni és a fél fizetést előlegül kiadti. Jellemző a helytartónak egy a munkásokhoz intézett proklamációja, amely többek között ezeket mondja: „Ami azonban azon átlátásokat illeti, hogy a gabonát ellopják, csak ráfogás. Én, a vezér talán azért vagyok, hogy lopjak? Hogy a dolog ennyire jutott, arról nem tehetek. A c örökben nincs gabona. Amit találok bennük, azt kiadom!“ A helytartó tehát jól tudta, hogy a munkások őt okolják a fizetés apasztásával. Régi bürokrata módézer szerint igyekszik magáról a védat az üres raktárakra való hivatkozással elhárítani. Néhány nappal később újra kezdődött a régi nóta; a munkásoknak egész hónapra csak két zsák gabonát adtak előlegként. Egy előmunkás felszólította társait, hogy maguk hozzák el a ga-

bonát a kikötő raktáraiból. Az előjáró hivatalnok szorongatatlásában azonnali gabonaszállítást ígért és egyidejűleg halálbüntetéssel fenyegetőzött az erőszakos önszegély esetére. A munkások újra meg hagyták magukat félemlíteni, de 11 nap múlva megint abban hagyták a munkát. Ekkor a thébai kormányzó azt izente nekik, hogy a fáraó 50 zsák gabonát küld számukra. Sajnos, az akta itt megszakad; a mozgalom természetéből azonban mégis arra lehet következtetni, hogy ezek a küzdelmek még sokáig tartottak.

Száz évvel később a papirusakták följegyzései ismét hasonló bérmozgalmakról tesznek említést. A helytartónak ekkor is szemére vetették a hű len kezelést és a lopást. A munkások azonban úgy látszik, egy kicsit már tanultak azóta. Már nem a helytartóhoz fordultak, hanem a felsőbb hivatalokat hívták; a thébai törvényszéket, vagy Ammon isten főpapját. A munkából való kiállítás sem hordja magán a vad sztrájk jellegét, hanem tervszerű keresztülvitelre vall. Az elégedetlen munkások küldöttsége átkel a Ni'uson és panaszt emel a törvényszék előtt: „Nem adták meg a gabonát, amit eddig kaptunk. Azért hagytuk abba a munkát!” — Az illető hivatalnokot kötelezte a bíróság a kijáró bérnek a raktárából való kifizetésére.

Nem lehet az egyiptomi munkásmozgalmakat a mai modern sztrájkokkal összehasonlítani. Bűremelés ői, a munkaidő csökkentéséről azoknál szó sincs. Mégis rokonszenvvel hallja a mai kor embere, hogy milyen nyugodtan és meggondoltan harcoltak jogaikért az ó-egyiptomi munkások, holott a régi keleti-nek fogalmát oly előszerzővel kapcsoljuk össze a „fella” akaratnélküli, eltompult alakjával, aki évszázadokon keresztül elűrt minden elnyomatást.

Hideghéthy Nándor.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését j. é. dec. 31-ig továbbra is meghoszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. **Elnökség.**

Jelentés

a Magyar Tanítók Házáról. A központi pénztár által kezelt amaz alapokon kívül, melyek a Tanítók Háza felállítása esetén a részjegyek után befizetett összeghez lesznek csatolva, eddig befolyt 75000 K. Lejegyeztek 270-en összesen 390 részjegyet; ágyalapítvány van 4 drb. A fenti összegben bennfoglaltatik néhai Marcell Borbála hagyatékából a biztosító intézet által eddig lefizetett 7800 K is.

E pár adat szomorú képét adja annak a nemtörődömségnek, mellyel a magyar tanítóság háromnegyed része saját ügye iránt viseltetik.

Pusztába kiáltott szó maradt a legutóbbi központi gyűlés határozata: (lásd Magyar Tanító 1927, évi 13—14 szám 382 old.) „Elvárja minden tagtól, hogy a 104/26. törv. szerinti fizetés-utalások megtörténtével kötelességének eleget tesz. Rendezzenek a kartársak a T. Háza alap javára előadásokat s erről értesítsék az elnökséget.“

Bár minden ok megvan arra, hogy ezek a jelenségek elvegyék a további fáradozástól a kedvét azoknak, kik a jobb jövő munkálása érdekében erkölcsi és anyagi támogatásukkal igyekeznek a tanítóság e jóléti intézményének megvalósítására, mégis bizva abban, hogy a többség be fogja látni eddigi magatartásának helytelenségét és az összevetett vállal kiharcolt tisztességesebb fizetésből meg fogja hozni a maga áldozatát, mely nem is annyira áldozat, mint jól befektetett tőke lesz az arra rászoruló tanítócsaládok felsegélyezésére.

Központi elnök eleget akarván tenni a közgyűlés ama határozatának, hogy alkalmas telek megszerzésével biztosítsa a már befizetett tőke jó elhelyezését, Kowarik Mihály kartársunk és a kp. pénztáros közbejöttével megpróbált telket vásárolni. E nemű fáradozásuk azonban a kívánt sikerre eddig még nem vezetett, mert vagy a kínált telek nem volt internátus felállítására alkalmas, vagy a megfelelő telekre nem sikerült volna kieszközölni internátus felállítására az engedélyt.

Egyesületünk vezetősége igyekszik megragadni minden kínálkozó alkalmat tőkénk biztos elhelyezésére.

A napokban a következő felterjesztést küldtük az iskolaügyi miniszter urhoz:

A Szlovenszkői Általános Magyar Tanítóegyesület Elnökétől.

267/1928

Negyed, 1928. április 3-án.

Tárgy: Kérelem, hogy az Egyesület a felállítandó Tanítók Háza javára a földreformmal kapcsolatosan ideiglenesen földbirtokot szerezhessen.

Miniszter Úr!

A Szlovenszkői Általános Magyar Tanítóegyesület kebelében tömörült tanítók elhatároztuk, hogy gyermekeink célszerű nevelése érdekében Bratislavában Tanítók Házát állítunk fel.

E nemes cél megvalósítása érdekében eddig kb. 150 000 koronát adtunk össze, mely összeg azonban elégtelen a Tanítók Háza felállítására.

Hogy nagy fáradtsággal összeszedett áldozatos filléreinket biztonságba helyezhessem s megfelelőleg gyümölcsöztessem, arra az elhatározásra jutottam, hogy megkérem a magas kormányt, első sorban Miniszter urat, kegyeskedjék a földreformmal kapcsolatosan engedélyezni, hogy a felosztásra kerülő slovenský mederi Károlyi-féle birtokból megfelelő területet jegyezhesünk a Tanítók Háza alapja javára azzal a kikötéssel, hogy a földbirtok tiszta jövedelme egyedül a fent megnevezett tisztán tanítói célt szolgálja s ha azután ennek jövedelme az alapot annyira növeli, hogy vele a kitűzött cél megvalósítható, az így szerzett földbirtok a magas Kormány által kijelölt kisbirtokosok között megfelelő áron értékesíthető legyen s ára a Tanítók Háza alapjához csatolva, rajta Bratislavában a Tanítók Háza felállíttassék.

Ezért a mai napon Neded község jegyzői hivatalában a felosztásra kerülő slovenský mederi Károlyi-féle birtokból 100 holdat jegyeztem a Státny Pozemkový Úrad Pridelovy Komisar Nové Zámky Pribláškáján.

Hivatkozva Miniszter Úr kegyes ígéretere, hogy a felállítandó Tanítók Házát jóakarató támogatásában fogja részesíteni, Köztársaságunk magyar tanítóságának kérését magas pártfogásába mély tisztelettel ajánlom.

Kovács Alajos
az ÁMTE. elnöke.

A központi gyűlés elé részletes kimutatást fogunk terjeszteni, addig is kérjük kartársainkat, hogy önmagukra és az arra rászoruló tanítócsaládokra való tekintettel tegyenek meg mindent a nemes cél megvalósulása érdekében, *jegyezettek minél több rész-jegyet!*

A központi tisztikar újra választásának

kellő előkészítése végett az alábbi felhívást küldte a központi elnök a járáskörök elnökeihez:
276/1928. Negyed, 1928. április 6.

Milyen tisztelt Elnök Ur!

Kedves Kartársam!

Országos Egyesületünk központi vezetőségének megbízása ez évben lejár. Az alapszabály értelmében kiküldendő jelölt bizottság munkáját meg akarom könnyíteni azzal, hogy már a jelölésre nézve óhajtom megkérdezni a tanfőiséget, kiket akar az Egyesület élére állítani a következő három esztendőben? Ezért felkérem Elnök urat, sziveskedjék a vezetése alatt lévő járáskört minél előbb közgyűlésre összehívni, a tárgysorozatába a központi tisztújítást is felvenni.

A járási közgyűlést pedig kérem, rendelje el tagjai között a titkos szavazást arra nézve, hogy a központi gyűlés által kiküldendő jelölt bizottság kiket jelöljön az egyes tisztségekre? E szavazást úgy kívánom megejteni, mint azt eddig a központi tisztikarra cselekedtük. A járáskör tagjai közt zárt borítékban adják fel szavazataikat, a külső boríték névaláírással és a tagsági szám felüntetésével igazolja a szavazásra való jogosultságot, mely boríték a felbontás után a kiküldendő bizottság előtt azonnal elégetendő, a belső lezárt boríték pedig „Szavazat a központi tisztikarra” megjelöléssel foglalja magában az illető tagtárs szavazólapját, melyen aláírásnak vagy más megjegyzésnek lenni nem szabad.

E szavazatok alapján a járásköri közgyűlés által választott 5 tagú szavazatszedő bizottság jegyzőkönyv felvétele mellett állapítsa meg, kikre adták le a tagok szavazataikat? E jegyzőkönyvet legkésőbb május 31-ig kérem hozzám elküldeni. A szavazólapokat a bizottság lepecsételi és a járáskör irattárába elhelyezi.

Az így beérkezett jegyzőkönyvek ada'ait egyenkint és összegezve a közp. gyűlés elé fogom terjeszteni s a kiküldendő jelölt bizottság ezek alapján a tanfőiség közkívánatának megfelelőleg elj meg a jelölést s annak alapján fogjuk ezután megejteni a szavazást.

Választás alá kerülnek: (l. alpsz. 10. § c., pont három első sorát) 1 elnök, 4 alelnök, 1 fő titkár, 1 titkár, 3 jegyző, 1 p'ntáros, 1 ellenőr, 1 könyvtáros, 1 főszerkesztő, 3 társszerkesztő, ez utóbbiak egyike a jogügyi tanácsadó.

Célom ez intézkedéssel az, hogy a legteljesebb mértékben

biztosítam Kartársaimnak úgy a választói, mint a választhatósági jogát.

Aki tagsági kötelezettségének s az alapszabály rendelkezéseinek eleget tett, választó és választható.

Kartársi szeretettel:

Kovács Alajos

az AMTE elnöke.

Felhívás a tanítósághoz.

Központi elnökünk a következő felhívást kapta:

Zemský Výkonný Výbor S. a. u. Skautov Č. S. R. pre Slovensko v Bratislave Tórkova 2,

Bratislava, dňa 3. marca 1928.

Č. j.: 68.

Felhívás az egész tanítósághoz.

Tisztelt Uraim!

Önökhöz fordulunk, mint az ifjuság kipróbált barátaihoz, akik a dolog természeténél fogva leginkább átérzik és legvilágosabban belátják, hogy milyen válságba jut az ifjuság szellemi és erkölcsi világa a nemi felseerdülés idejében. E válsággal járó veszedelem elhárítására szándékunk a serdülő ifjuságot szervezni, még pedig a cserkészszövetségben, mely távol áll a politikától és nemzetközi. Ilyen módon a cserkészszövetségben vallás- és nemzeti-ségi különbség nélkül egyesíteni lehet az egész ifjuságot a közös nemes célra e szövetségben bizalmas együttlétben s a szabad természet ölen sátorozva ifjaink lelke derűs, tiszta, egészséges gondolatokkal és elvekkel teljék meg és önálló, nemes jellemeket lehessen formálni belőlük.

Mi sem bizonyítja a cserkészmozgalom fontosságát Köztársaságunk ifjuságára nézve, mint az az ékesenszóló tény, hogy mostani iskola- közművelődésügyi miniszterünk, dr. Hodža Milán, nagy állami kérdésekkel való állandó elfoglaltsága mellett is elvállalta a Csehszlovák Köztársaság cserkészéletének védnöki tisztét. Annál nagyobb bizakodással reméljük és várjuk tehát, hogy Önök, akik erre szakképzettségük és gyakorlati nevelői munkásságuk révén leghivatottabbak, mozgalmunkat kellő figyelemre méltatják s tevékeny, buzgó terjesztői lesznek. Erre itt az alkalom most, amikor a cserkészlet szervezése Szlovenszkon éppen folyamatban van.

Kérjük Önöket, hogy lépjenek be területi és helyi csapatok szervezésével segítsék cserkészletünket felvirágoztatni a nemzet és az emberiség javára.

A cserkészsövetség szlovenszkói országos vizsgálóbizottsága nevében. Dr. Maule s. k. országos főparancsnok., Dr. Božetech Pešek s. k. országos sajtóreferens., Jaroslav Dvoráč s. k. az országos választmány ügyvivője.

*

Azzal ajánljuk a fenti felhívást Kartársaink figyelmébe, hogy a jövő központi gyűlésünkre a cserkészsövetségbe való belépésünk megbeszélését a tárgysorozatba felvesszük.

Felhívás az összes Kartársakhoz. A Szlovenszkói nem állami Nyugdíjas-tanítók Egyesülete Bratislava (Ústredný spolok pensionovaného učiteľstva verejných nešťátnych š'ól na Slovensku Bratislava.) mindent elkövet, hogy a szlovenszkói nem állami nyugdíjas tanítók érdekeit hathatósan támogassa és előmozdítsa.

Semmilyen mozgalom nem érvényesülhet azonban, ha a mozgalom anyagi támogatás nélkül marad.

A nyugdíjas tanítók nyomoráról annyi szó esett már, hogy ha ezt mind készpénzre lehetne váltani, máris segítve volna rajtuk. A szó azonban nem elég; tenni is kell valamit. Pedig csupán csekélyeségről van szó, — arról hogy ne csak a nyugdíjas tanítók lépjenek be fent megnevezett egyesületbe, hanem a ténylegesek is tartsák kötelezettségüknek nyugdíjas kartársaink ügyét támogatni azzal, hogy *évi 6 kor.* tagesági díjjal lépjenek be ők is tagokul.

A megyei- és járásköri tanítógyűléseken jó lenne erről is beszélgetni; azt hiszem, hogy ez tanítókhöz illő méltó ügy volna.

Jelentkezni az alulírotnál is lehet. Pénzbeküldésre csekk rendelkezésemre áll, de az egyesületek vezetőségeit is elfogja látni csekkeket fenti egyesület, ha ez iránt hozzá fordulnak.

Nové Zámky, Horváth-u. 10.

Kartársi tündözzellet

Plichta János

nyitra megyei tan. egyes. pénztárosa.

Az állampolgársági igazolvány. Lakatos Károly ny. ig. tanító kartársunk lapunk múlt számában közölte azon eljárást, mellyel ő az állampolgársági igazolványát megkapta s amely lényegesen egyszerűbb azon eljárásnál, melyet elnökségünk a kartársakkal megelőzőleg hivatalosan közölt. E dologhoz annyi megjegyzést kell fűznünk, hogy — bár készséggel elhisszük, hogy L. K. az általa leírt módon is megkapta az igazolványt — az elnökség által közölt eljárást a zsupanátus erre illetékes referense írta elő. Az abban felsorolt melléletekre s az eljárás módozataira eszerint szükség van, az állampolgársági bizonylat akadálytalan kiállítására céljából.

Lapunk kottamelléklete. A kartársak segítésére zenei és énektudásuk mélyítésére, az énektanítás intenzívebbé tételére a központi elnökség hozzájárulásával jelen lapszámunktól kezdődőleg kottamellékletet is hozunk. E kottamelléklet szerkesztője *Gáspár János* rimaszécsi ref. k. tanító, középisk. énektanár kartársunk, az ismert zene- és énekszerző, akinek személye és eddigi munkássága garanciát nyújt arra, hogy kottamellékletünk értékes és tartalmas lesz.

Tanítók 25 éves találkozója. Felkérem mindazokat, akik 1903 júniusában velem a lévai áll. tanítóképzőben képesítődtek, hogy az ezidei 25 éves találkozó előkészítése céljából címüket velem tudatni sziveskedjenek. Cím: Erdős Ignác tanító, Levice. Zupa XVIII.

Különfélék.

Tanító jubileumára.

(Szavalja egy tanuló.)

Meghatott szívvel állunk meg előtted,
Kedves tanítónk, iskolánk feje!
Te oltád elménkbe a jót a szépet,
Hálánk legyen hát — munkád érdeme.

Tőled tanultuk áldani Istenünket,
Ki védő karját terjeszti fölénk;
S ha tán a bánat ülné meg szívünket,
Az áldott békét hinti majd közénk.

Óh, nézd, mivé tesz bennünket a hála,
Hallgasd meg hát ajkunknak szózatát!
Hisz' e szózat szívünket előd tárja,
Hogy, mint nyitott könyvet, lapozd azt át.

Itt állsz előttünk, iskolánk vezére,
Atyánk! kinek szemébe' könny ragyog,
Jóságos arcod' s alakod' szemlélve
Kebőlünk a büszkeségtől feldobog!

Óh, mert ki annyi hosszú év során át
Egy dicső pálya útját futja meg:
Megerdemli az érdem koszoruját,
Amit fejére fon a szeretet!

... Kit most olyan sokan megünnepelnek,
Kedves tanítónk, iskolánk f-je!
Halld meg hő imáját gyenge szívünknek :
Áldjon meg a szeretet Istene!

Óh. áldjon meg hosszú, boldog élettel
A sok jóért, amit velünk tévél;
Kit környeznek ilyen nagy szeretettel.
Ha elmúlt is, — azért emléke áll

E hit legyen lelkednek éltetője,
Ez gyujtsa lángra szived szent tüzét!
Hogy míg te lész kis seregünk öre,
Érezzük annak áldó melegét!

Paal Gyula.

Kincsem.

Én sírni, mindig sírni tudnék
Gyászos embersorsunk miatt,
A jó hogy már majdnem kihalt.

Zokogni, sírni mindig tudnék . . .
Kacaghattok, vig emberek,
Hogy mosolyogni sem merek!

Én mindig sírni, sírni tudnék
A lelki nagy romok előtt,
De őrzök erkölcsi erőt.

Csak sírni, mindig sírni tudnék,
Mégsem lát sírni senkisem,
Mivel remélni tud szívem.

Tóthkárolyi Lajos.

A komáromi nyomdászok negyedszázados jubileuma.

A komáromi nyomdászok szakegyesülete husvét napjain ünnepelte meg fennállásának negyedszázados évfordulóját fényes, felemelő ünnepségek, műsoros estély, díszközgyűlés, szakelődadások és nyomtatványkiállítás keretében.

Az ünnepségek műsorából mint messze fénylő fátyla, emelkedik ki a *nyomtatványkiállítás*, amely rendkívüli értékével, tanító-nevelő hatásával túl lépett Komárom város falain és nagy értéket jelentelt az egyetemes magyar kultúra szempontjából is.

A kiállítás anyaga amellett, hogy bemutatta a régi és modern nyomdászati termékeit, több századra terjedő kultúr- és nemzeti történelmet mutatott be ezek által. Nemcsak a város, hanem a magyar nemzet történelmének egy darabját láttuk ott a maga frott emlékeiben.

Nem mulaszthatjuk el ez alkalommal, hogy meg ne emlékezzünk Komárom város és a volt Komárom vármegye levéltárosának és a múzeum igazgatóság-

gának készségéről, amellyel felismerve a kiállítás messzekiható fontosságát, rendelkezésre bocsátotta gazdag anyagát mindenek tanulságára és okulására. A régi történelmi és művelődéstörténelmi okmányok gyűjtésének akkor van igazi értelme és jelentősége, ha azokat időnként nyilvánosan be is mutatják és közkinccsé teszik.

A kiállítás gazdag anyagát díszes kiállítású katalógus tette szemléletessé és áttekinthetővé. E katalógus 64 oldal tartalmaz és méltó arra, hogy a utókor számára megőriztessék. Szlovák és magyar nyelven tartalmazza a következőket: Előszó, írta *dr. Alapy Gyula* múzeum- és könyvtárigazgató. A komáromi nyomdász szervezet beköszöntője, mely egyesén ismerteti a nyomdászat népes családját: az írást, tipográfiát, litográfiát, az offsetet, a grafikát s feltárja ezeknek a haladás, az ember, az igazság és hazugsághoz való viszonyát. Az első komáromi nyomdászról, Tóltéssy Istvánról, *dr. Baranyay József* szerkesztő, múz-um- és könyvtárőr írt szép kultúrtörténelmi értekezését. *M. Gr.* az üzleti nyomtatványok és a közlés egymásra való vonatkozásait ismerteti tanulságos, vonzó formában. Ugyancsak *M. Gr.* írt egy cikket a hirdetések fontosságáról. Kisebbségi cikk ismerteti a cébleveleket.

Az általános ismertető rész után a kiállítási kalauz következik, melynek vázlatla a következők:

A) *Grafikai kiállítás.* Werner Jenő gyűjteménye 1—103 sz. Kiemelendő: Az eredeti japán nyomás, a térképészítés bemutatása, a színes filmpnyomás, a filmpfénynyomás, a nyomdai három és négy szlonyomás, irisznyomással kombinálva, mélynyomás olajfestékkel, mélynyomásos háromszínyomás.

B) *Nyomdatörténelmi kiállítás.* I. csoport: Komárom város és vármegye 104—142 sz. II. csoport: Politika 143—153. III. csoport: Egyház, iskola, társadalom 154—200. IV. csoport: Színlapok 201—240. V. csoport: Hirdetmények 241—254. VI. csoport: Gazdasági, ipari stb. nyomtatványok 255—279. VII. csoport: Hírlapok, folyóiratok, alkalmi lapok 280—337. VIII. csoport: 1848—49. Komárom. 338—353. IX. csoport: Ritkaságok 354—365.

C) *Komáromban nyomtatott könyvek.* Komáromi Kalendárium 1700—1913-ig. Könyvek és füzetek 1790—1890 évekből 109 darab.

D) *Werner Jenő újabb gyűjteményei.* Modern prágai munkák 36 darab.

A kiállítás anyaga a Kulturpalota nagytermében volt izlésesen elrendezve. Nemcsak Komárom város érdeklődő közönsége s a helyi műértők és szakemberek, hanem messze vidékeket és országok szakemberei látogatták a kiállítást, mely gazdag tanulsággal szolgált mindazoknak, akik megtekintették.

A történelmi, művelődéstörténelmi és nyomdászat szakemberei sok értékes tapasztalattal gazdagodva távoztak a kiállítás helyiségeiből. (B.)

Farkas István és az öt támadó magyar írók.

Farkas István kartársunk a közelmúltban adta ki Szlovák Próza Antológia című kötetét s ezzel kapcsolatban, helyesebben egy a M. T.-hoz mellékelt hirdetésével összefüggésben, az itteni magyar sajtó egyes tényezőinek részéről erős támadás érte.

Én ezek egyikét a Prágai M. H.-ban d. j. — valószínűleg Darvas János — írta cikket olvastam. Úgy látszik azonban, hogy más lapban is érte támadás, ahol is öt »tanító úr» gúnyos jelzővel illették. Legalább is gúnynak szánták, amennyiben idézőjel közé tették a »tanító úr-*at*. Erre F. I. válaszol a

M. T. legutóbbi számában. Sírlelmezi a »tanító úr« jelzőt. Így idézőjelben. Én nem tettem volna, mert hiszen egy olyan valakivel, aki a tanítókat, mint urakat gúnyolja, az úr voltát tagadja, nem állok vitába azon egyszerű okból, mivel nem tartom az illetőt arra méltónak, hogy velem vitalkozzam. Úgy is mondhatnám, hogy mivel ezt az eljárást mindenkitől elvárjuk, csak egy olyan valakitől nem, aki a tanítóknál magát urabbnak tartja és vallja!

Nekem mindezekkel kapcsolatban más észrevételeim és mondanivalóim vannak!

Én a P. M. H. 1928. III. 25-iki számában megjelent d. j. aláírásu cikket tartom különösnek és jellemzőnek.

»d. j.« úr a helyett, hogy ismertetné s hozsannával üdvözölné F. I. kartársaunk azon jelentős lépését a magyar-szlovák kulturkapcsolat fölvétele, vagy mondjuk kimélyítése felé, amit műve megjelentetésével tett, pár soros válleregetés után, — amire egyébként F. I.-nak nincs szüksége — agyonütni igyekszik őt hirdetésének szerencsétlen — mert az! — megfogalmazásáért. Kétségtelen, hogy F. I. hirdetésével tovább ment, mint szabad lett volna, de ez nem lehet ok arra, hogy művét agyonhallgassák hirdetésének előtérbe vonásával. Ne akarják látni a fától az erdőt. Mert még sem az a szerencsétlen hirdetés a fontos, hanem a mű, amit alkotott és kiadott. Hogy ez így van, bizonyítják a P. M. H. husvétii számában megjelent magyar (budapesti) írók vélemény-nyilvánításai a magyar-szlovák illetőleg csehszlovák kulturkapcsolatról.

Ime, *Nadányi Emil* a »8 Órai Ujság« főszerkesztőjének erre vonatkozó nyilatkozata: »A magyar-szlovák kulturális összeköttetés egyik biztos zálogát képezné a magyar irodalmi és történelmi munkáknak szlovák nyelvre való fordítása és ezzel egyidejűleg a szlovák nemzet íróinak magyar nyelven való ismertetése.«

Bónitz Ferenc dr. így nyilatkozik: »Okvetlenül szükséges, hogy a szlovákokkal is kulturális kapcsolatot létesítsünk s ez, véleményem szerint, lehetséges is.«

Nevezett írók ugyan a Magyarország és Csehszlovákia közötti kulturkapcsolatról nyilatkoznak, mennyivel inkább szükséges és elsősorban szükséges az itteni magyar és csehszlovák kulturkapcsolatot megteremteni, kiépíteni!?

Ezt érezte meg F. I. és nem »csak« nyilatkozott és nem várt arra, hogy ezt mások kinyilatkoztassák, hanem a tettek mezejére lépett, amikor a Szlovák Próza Antológiáját kiadta. Ezen tettének tagadhatatlanul nagy súlya van a magyar-szlovák kulturkapcsolatot illetően s ezen munkája feltétlenül elismerést érdemel és azt, hogy azzal érdemlegesen foglalkozzanak.

Hogy aztán ezen művét mint reklamirozták, ez csak másodrangú kérdés lehet, de semmi esetre sem elég ok arra, hogy őt erkölcsileg lehetetlenné igyekeznek tenni s ha már hirdetésével elkövetett ballépéseért meg akarták feddni, tették volna azt tapintatosabban. Még vagyok győződve arról, hogy így is eredményt tudtak volna elérni és F. I. tartózkodott volna a jövőben hasonló lépéstől.

Így tényleg az a színezete a dolognak, hogy a F. Istvánnal más okból nem szimpatizálóok lesték az alkalmat, hogy rajta egyet rugjanak. Ez pedig kérem alázattal *hajsza*. A hajsza pedig legalább is annyira nem fér össze az írói erkölccsel, mint a nevezett hirdetés sérelmezett kitétele s nem méltó a a szlovenszkói magyar írókhoz, különösen magyar íróársunkkal szemben alkalmazva.

Íróinknak is át kell látniok, hogy a kultúra és politika két különböző tényező, amint azt Kóbor Tamás az államokra vonatkozta mondja.

Oye.

Ifjúsági könyvtári jegyzék. A Kultúra könyvkiadó cég, Bratislava, bízogpótló jegyzéket bocsátott ki a napokban azon művekről, melyek a szlovén- és ruszinszkói magyar tannyelvű iskolák ifjúsági könyvtáraiba alkalmasak. A tanító sokszor volt kényes helyzetben, amikor az ifjúsági könyvtár bővítéséről új könyvek beszerzéséről volt szó. E jegyzék alapján bátran rendelhet minden tanító. A miniszterium rendelkezése alapján a beiratási díjak első sorban az ifjúsági és tanítói könyvtárak pótlására, illetve fejlesztésére fordítandók. A Kiadó cég 500 Ké-n felüli rendelésnél a könyveket portómentesen küldi és minden esetben a rendelés összegének 10%-áért ingyen könyvet küld a könyvtár javára, vagy pedig mint engedelményt leszámítja.

A jegyzékbe felvett könyvek a legkiválóbb magyar és külföldi gyermek- és ifjúsági írók művei. Meséskönyvek 6—9 éves gyermekeknek (116 drb.); mesék és elbeszélések 9—12 éves gyermekeknek (80 drb.); ifjúsági iratok fiatalabbaknak (80 drb.); leányifjúsági iratok (40 drb.); ifjúsági szindarabok (14 drb.). A jegyzékhez megrendelővel van csatolva. Azon kartársak, akiknek e jegyzékre szükségük van, forduljanak egyenest a Kultúra könyvkiadó céghez, Bratislava, Fűrőd-u. 5., mely azt díjmentesen azonnal megküldi.

Kiadóhivatali üzenetek.

P. L. Ladice. A küldött 20 K-val az előfizetése 1928. VIII.—1-ig van rendezve. — T. I. Garany. Tagdíja 1928. év végéig rendezve van. — L. T. Blhovec. Március 3-án küldött 30 K elkönyvelése után 1927. XII.—31-ig még 40 K hátraléka van. — Sz. S. V.-Raškovce. Tagjaink sorába felvettük, lapunkat megindítottuk.

Hirdetés. Tanító Kartársak! Ki lenne bajlandó velem azonnal állást cserélni? Szép vidék, 2000 lelket számláló község, r. k. 3 tanterős iskola, tanítási nyelv magyar. Javadalom: a hitközségtől évi 800 K és 260 K lakbér, a többi államegély. Jelentkezők Oberth Kálmán tanító Plaštovce—Palást (Zupa XVIII.) címre írjanak.

Pályázat. A rozsnýói ág. h. ev. egyház jó hangú és jó orgonista kántort keres, aki gyülekezeti énekkar vezetésért s betanítására képes, és a vallásoktatást úgy a magyar, mint a szlovák iskolákban ellátja heti 10—12 órában, helyben és a közeli filiákban. Javadalma: 4 szobás lakás, konyha, élés kamra, havin 800 korona az alapítványi pénztárból, a stóla, valamint az iskolafentartóktól fizetendő vallás tanítási óradíjak. Jelentkezéseket elfogad a rozsnýói ág. hitv. ev. egyház elnöksége.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felölös szerkesztő: **Bonal Tóth Pál.**

TARTALOM:

Oldal:

Vezércikk:

A központi tisztikar választása elé 337

Váry Endre:

A szlovák nyelv tanítása a magyar
tannyelvű népiskolákban (folyt.) 339

Egyesületi élet 344

Természettudományi rovat 351

Tanácsadó 364

Szakirodalmi szemle. 365

Különfélék 368

Kiadóhivatali üzenetek.

Hirdetések.

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS-ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 84.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felolós szerkesztő: Szalai Tóth Pál.

A központi tisztikar választása elé.

Egyesületünk nagy és fontos ténykedés előtt áll, a mostani tavaszon újra kell választania a központi tisztikart, azon egyéneket, akiket élére állít, s akiknek kezeibe adja ügyeinek vezetését, a tanítói érdekek védelmét s bízva erkölcsi s anyagi vagyonának kezelését három évre.

Most lesz három éve annak, hogy választottunk, az emlékezetes lévai nagygyűlésen (1925 júl. 6.) hirdették ki a választás eredményét, mely szerint a központi vezetőség gerince ugyanaz maradt, mint volt Egyesületünk megalakulásától fogva.

A központi elnökség most — igen helyesen — a választások rendjébe új dolgot iktatott be. Ez abban áll, hogy a járások tanítósa már a jelölésben is érvényesüljön s kifejezhesse akarátát. Arra törekszik a központi elnökség, hogy a választásban mindenki teljes mértékben résztvegyen és hogy valóban a tanítósa igazi óhaja jusson érvényre minden mellétekintet nélkül.

A járási közgyűléseknek feladatává tétetett a jelölésben való határozás s el is várjuk, hogy feladatuknak a legpontosabban megfelelnek, mert e feladat életbevágóbb, mint azt sokan gondolják.

A központi gyűlés jelölőbizottságát semmi más nem befolyásolhatja így, mint a járások összeségének kifejezett akarata, a felelőssége megkönnyebbül, mert megoszlik mindnyájunk között. Munkája egyszerű összeszámolás lesz, melynek folyamán világosan kiderül, hogy a tanítósa számszerinti többsége kit óhajt és hányadik helyre óhajt az egyes tisztségekre jelölni. Ez a ténykedés lesz a választás menetében a legfontosabb, mert tulajdonképen ez már a tanítósa akarátát fejezi ki.

Nem mulaszthatjuk el azonban felhívni a tanítóságot, hogy az ennek alapján kiírt végleges szavazásban kivétel nélkül vegyen részt, ne ismétlődjék az az eset, hogy 1300 választásra jogosult közül 680 adta le szavazatát, a többi pedig a sorsra bízta, kik legyenek vezetői. A jelöléssel még nem fejeződött be az egyes tagok szerepe s a további döntő szavazás elmulasztása fonák helyzetre s nem várt eredményekre vezethet.

A jelenlegi központi vezetőség munkájának elbírálására e sorok írója nem hivatott, erre egyedül illetékesek a járási és megyei gyűlések, de annyit szerénytelenség nélkül is szabad megjegyeznünk, hogy a közp. vezetőség lelkiismerete nyugodt. Minden vezetőségi tag igyekezett a belé helyezett bizalomnak megfelelni s tudása és képessége legjavát nyújtotta. Teljes erejével kapcsolódott bele a tanítóság erkölcsi s anyagi helyzetének konszolidációját célzó általános törekvésekbe, valamint minden lehetőt megtett speciálisan a magyar tanítóság ügyeinek rendezésére.

Az elért eredmények igen jelentősek. Utalunk az állampolgársági ügy majdnem teljes likvidálására, a fizetés és nyujdíjúgynek — az 1926. jan. 1. előtt nyugdíjazottak kivételével — tűrhető rendezettségére s azon tanítói-, iskolai- és iskolakormányzati törvényjavaslatokra, amelyek döntés alatt vannak, de amelyek minden valószínűség szerint a tanítói függetlenség, megbecsültetés jegyében fognak törvényerőre emelkedni.

Szociális tanítói intézmények tekintetében fel kell említenünk elsősorban a Tanítók Házát, amelynek létesítése ügyében a vezetőség igen nagy erőfeszítéssel dolgozott, az özvegy- és árvaalapot, melynek gyarapítására mindent megtett s amelyből jelentős segélyeket nyújtott az arra szorulóknak.

Mindkét szociális intézmény alapját kívülről jövő segélyek s adományokkal gyarapította szerződések révén is.

Az egyesület hivatalos lapját olyan nívóra emelte, újabb rovatok nyitásával, amellyel bátran kiállja a versenyt Köztársaságunk összes pedagógiai folyóiratával szemben.

Mindez természetesen korántsem tisztán a vezetőség érdeme, megilleti az kartársaink összeségét is, akik módot,

szellemi s anyagi javakat bocsátottak a vezetőség rendelkezésére, amelyekkel az eredmények elérhetőek voltak.

A vezetőség egy tagja sem ragaszkodik elfoglalt tisztségéhez, egyrészt bele is fáradt már a nyolcéves munkába, és készséggel sőt örömmel engedi át helyeit új munkaerőknek s áll oda, ahol a véleménynyilvánítás szabad és felelőtlen. (B)

A szlovák nyelv tanítása a magyar tannyelvű népiskolákban.

Irta: Váry Endre.

(Folytatás.)

Május 1., 2. hét.

Gyakoroljuk a mellénevek fokozását s utána a határozószók fokozását is, rávezetve a tanulókat, hogy a határozószók fokainak kifejezésére a fokozott melléneveknek semleges alakja szolgál. A rendhagyó fokozású melléneveket (dobrý, zlý, pekný, malý, veľký) külön betanítjuk. A begyakorlás céljára szolgál az alanti beszélgetési gyakorlat, amelyet a körülmények szerint bővíthetünk és változtathatunk.

Mellénevek fokozása.

1. Deti pozrite sem, aký je Jožko, vysoký alebo nížky?
Jožko je nížky.
2. Aký je Paľko?
Paľko je tiež nížky.
3. Porovnávajte ich, ktorý je nižší, Paľko alebo Jožko?
Paľko je nižší, než Jožko.
4. Kto je v triede najnižší, kto je najvyšší?
Najnižší je Paľko, najvyšší je Vojtech.
5. Aká je Marienka, malá alebo veľká?
Marienka je malá.
6. Aká je Anička?
Ona je tiež malá.
7. Ktorá je z nich menšia?
Anička je menšia.
8. Kto je z vás najmenší a najväčší?
Najmenšia je Marienka Tóthová a najväčší je Vojtech Stanko.
9. Akí sú Ondrej a Ladislav?
Oni sú rovnakí.

10. Ktoré deti sedia v nizkych laviciach?
V nizkych laviciach sedia menšie deti.
11. Ktoré deti sedia vo vyšších laviciach?
Vo vyšších laviciach sedia väčšie deti.
12. Porovnávajme stenu, papier a kriedu, že jaké sú?
Stena je biela, papier je belší a krieda je najbelšia.
13. Karel, Paľko, Jožko povedte, koľko máte rokov?
Mám 9, 10, 11 rokov.
14. Kto je z vás starší a najstarší?
Paľko je starší a Jožko je najstarší.
15. Kto je najmladší?
Najmladší je Karel.
16. Kto je u vás najstarší a najmladší? Najstarší je dedko,
Najstarší je dedko, najmladší je brat Ondrej. (Najstaršia je babička, najmladšia je sestra Elena.)
17. Porovnávajme mlieko, cukor a med, aké sladké sú tieto potraviny?
Mlieko je sladké, cukor je sladší, med je najsladší.
18. Aké užitočné sú tieto zvieratá: sliepka, kôň, krava?
Sliepka je užitočná, kôň je užitočnejší, krava je najužitočnejšia.
19. Aké pekné su tieto kvetinky: rezeda, tulipán a ruža?
Rezeda je pekná, tulipán je krajší a ruža je najkrajšia.
20. Čo je širšie, okno alebo skriňa?
Scriňa je širšia.

Gyakorlat.

A legszebb háziállat a ló. A ló magasabb, mint a tehén. Apám már idős, nagyapám még idősebb. A te kabátod hosszabb, mint az enyém. A leghasznosabb ásvány a vas és a só. A városban nagyobb és szebb házak vannak, mint falun. A Föld kisebb a Napnál.

Vypracovanie.

Najkrajšie domáce zviera je kôň. Kôň je vyšší, než krava. Otec je už starý, dedko je ešte starší. Tvoj kabát je dlhší, ako môj. Najužitočnejší nerast je železo a sol'. V meste sú väčšie a krajšie domy ako v dedine. Zem je menšia, než Slnce.

Gyakorlat a határozószók fokzása.

Jancsi szépen ír, de Józsi még szebben ír. Az osztályban András ír legszebben. Miért olvastok oly halkán, olvassatok hangosabban. A ló gyorsan fut, de a vonat sokkal gyorsabban

megy. Az autó fut a leggyorsabban. A pacsirta magasan repül, de a sas legmagasabban tud repülni. Jobban beszélek magyarul, mint szlovákul.

Vypiacovanie

Janko pekne píše, ale Jožko píše ešte krajšie. V triede najkrajšie píše Ondrej. Prečo čítate tak potichu, čítajte hlasnejšie. Kôň beží rýchle, ale vlak ide o mnoho rýchlejšie. Auto beží najrýchlejšie. Škovránok lieta vysoko, ale orol vie najvyššie lietať. Lepšie hovorím po maďarsky, ako po slovensky.

Beszégyakorlat az idő ismeretére.

1. Ktorý deň je dnes?
Dnes je streda.
2. Ktorý deň bol včera a predvečerom?
Včera bol utorok, predvečerom bol pondelok.
3. Čo bude zajtra a pozajtri?
Zajtra bude štvrtok a pozajtri bude piatok.
4. Koľko dní má týždeň?
Týždeň má sedem dní, tak jako: pondelok, utorok, streda, štvrtok, piatok, sobota, nedeľa.
5. Koľko dní má mesiac?
Mesiac má 30 alebo 31 dní, len február má 28 alebo 29 dní.
6. Teraz sme v ktorom mesiaci?
Teraz sme v máji
7. V ktorých mesiacoch je jaro?
Jaro je v marci v aprile a v máji
8. Ktoré sú letné mesiace?
Letné mesiace sú jún, júl a august.
9. Kedy je jaseň?
Jaseň je v septembri, v oktobri a v novembri.
10. Ktoré sú zimné mesiace?
Zimné mesiace sú december, január a február.
11. Kedy sú Vianoce?
Vianoce sú v decembri
12. Čo tvorí 12 mesiacov?
12 mesiacov tvorí jeden rok.
13. Ktorý rok píšeme teraz?
Teraz píšeme tisícdeväťstodvadsiatyosmy rok.
14. Ako podelíme deň?
Deň podelíme na hodiny.
15. Koľko hodín má deň?
Deň má 24 hodín.

16. Kolko je teraz hodin?
Teraz je pol osmej, (štvrt na deviatu, tri štvrte na jedenástu.)
17. Ako podelíme hodiny?
Hodin podelíme na minu'y.
18. Koľko minút má hodina?
Hodina má 60 minút
19. Ako podelíme minuty?
Minuty podelíme na sekundy.
20. Koľko sekund má minuta?
Minuta má 60 sekund.
21. Koľko má rok dní?
Rok má 365 dní.
22. Koľko má týždňov?
Rok má 52 týždňov.

Čiastky tela

1. Z čoho pozostáva človek?
Človek pozostáva z tela a z duše.
2. Vidíme dušu?
Dušu nevidíme, duša je neviditeľná
3. Ktoré sú hlavné čiastky tvojho tela?
Hlavné čiastky mojho tela je hlava, driek, ruky a nohy.
4. Ako sa menuje predná čiastka hlavy?
Predná čiastka hlavy menuje sa tvár.
5. Ako sa volá zadná čiastka?
Zadná čiastka sa volá lebka.
6. Čo je v lebke?
V lebke je mozog.
7. Čo robíme mozogom?
Mozogom myslíme a rozumieme.
8. Čím je lebka zarastená?
Lebka je zarastená vlasmi.
9. Akej barvy môže byť vlas?
Vlas môže byť čiernej, barmavej, belavej, červenej a bielej barvy.
10. Čo je na tvári?
Na tvári je čelo, oko, ucho, nos, ústa, lice a brada.
11. Čím zavierajú sa oká?
Oká zavierajú sa viečkami.
12. Čo sú na kraji vieček?
Na kraji vieček sú mihalnice.

13. Čo je nad okami?
Nad okami je obočie.
14. Čím sú ústa zavreté?
Ústa sú zavreté horným a dolným pyskom.
15. Čo sú v ústach?
V ústach sú jazyk a zuby.
16. Čo robíme ústami a jazykom?
Ústami a jazykom jeme a hovoríme.
17. Čo spája hlavu driekom?
Hlavu driekom spája krk.
18. Čo máme na drieku hore a dolu?
Na drieku hore máme plecia a ruky, dolu máme kĺby a nohy.
19. Čo je napredku a nazadku?
Napredku je prse, žaludok a brucho, nazadku je chrôát.
20. Čo sú pod plecami?
Pod plecami sú lopatky a pod lopatkami sú rebrá.
21. Čo rozoznávame na rukách?
Na rukách rozoznávame horné rameno, lakeť, dolné rameno a vlastnú ruku.
22. Koľko prstov máme na každej ruke?
Na každej ruke máme päť prstov a sice: palec, ukazovač, prostredný, prstenkový a malíček.
23. Koľko článkov má prst?
Palec má dva články, ostatné prsty majú tri články.
24. Ako sa volá spodná časť ruky?
Spodná časť ruky je dľaň
25. Ako sa volá zavretá ruka?
Zavretá ruka je päšť.
26. Ako sa volá polootvorená ruka?
Polootvorená ruka je hršť.
27. Ktoré časti rozoznávame na nohách?
Na nohách rozoznávame stehno, kolena, holeň, býtko, dva členky a vlastnú nohu.
28. Ako sa volá predná a zadná časť nohy?
Predná časť je priehlavok, zadná časť je päta.
29. Ako sa volá spodná časť nohy?
Spodná časť nohy je šlapaj.
30. Čo robíme rukami a nohami?
Rukami pracujeme a nohami chodíme.

Gyakorlat.

Fordítsátok szlovákra a következő mondatokat:

Az ember testből és lélekből áll. A testet látjuk, a lelket nem látjuk. Testünk főrészei a következők: a fej, a törzs, a kezek és lábak. Testünkön ruházatot viselünk. A fej elülső része az arc, hátsó része a koponya. Fejünkön kalapot vagy sapkát hordunk. A koponyában van az agyvelő. Az agyvelővel gondolkozunk. A legfontosabb érzékszervek a fejen vannak. Okos ember kíméli érzékszerveit.

vypracovanie.

Človek pozostáva z tela a z duše. Telo vidíme, duša nevidíme. Hlavné časti tela sú nasledujúce: hlava, driek, ruky a nohy. Na tele nosíme šaty. Predná časť hlavy je tvár, zadná časť je lebka. Na hlave nosíme klobuk alebo čapicu. V lebke je mozog. Mozogom myslíme. Najvážnejšie zraký sú na hlave. Múdry človek šetri svoje zraký.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését j. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Udvardi Szabó János

Egyesületünknek nagy gyászja van, elköltözött közülünk egy szeretett és becsült kartársunk, aki a kiválók között is kiváló volt, akinek híre-neve a mi határainkon is messze túlért, meghalt Szabó János.

Megdöbbenésünkben; a bennünket ért nagy veszteség érzetében alig találunk szavakat fájdalomunk kifejezésére.

Akire, mint büszke erős tölgyre, bámulattal és szeretettel tekintelünk, hirtelen, váratlanul roppant derékban ketté; akinek még élni kellett volna sokáig, hogy növelje a magyar tanító megbecsülését, elment közülünk. Nagy, tátongó az űr, mely helyén maradt.

Nagy volt, mint tanító művész, önzetlen és nagyszívű, mint kartárs, fáradhatatlan, mint községének igazi vezére, kedvesen tündöklő csillag, mely a magyar irodalom egéről most lefutott.

A látszólag erős orgánusának egy sokat szenvedett darabkája volt, a szíve, mely a harcok borzalmaiban, a távoli Kelet hadifogságában megfőrt; az élet kis motorja megállott és Szabó Jánosnak mennie kellett e földi lét virágos-tövéses térségeiről, ama másik világba, ahol hitünk szerint a jók elveszik jutalmukat.

Szabó János örök emlékei állított fel magának szíveinkben, amíg magyar tanító lesz, emléke élni is fog.

Kedves Barátunk, Szeretett Kartársunk, koporsódat nem állhattuk körül, nem hullathattuk sírodba fájdalomunk könnyeit, itt mondunk Neked utolsó Istenhozzádot, legyen neked könnyű a hant, mely előlünk örökre eltakar.

*

Udvardi Szabó János a tekintélyes Udvard község (XVI. zs.) róm. kath. népiskolájának igazgató tanítója volt. A község népe rajongással szerette, e szeretetet meg is érdemelte. Vezére, atyja, mindene volt népének. Alkotásai, melyekkel a község kulturáját magas fokra emelte, örök időkre dicsérik nevét. Egyesületünk életében is jelentős szerepet töltött be. A vezető tisztségeket kiállott fáradalmaira való hivatkozással elhárította ugyan magától, de ott állott mindig a vezetők mögött és mindenkor segítségükre volt szíveskörü tapasztalataival és nagy tudásával. Az özvegyek és árvák sorsát szívén viselte, segélyalap teremtésével és kezelésével buzgólkodott nagy sikerrel.

Irodalmi téren sok és meleg sikert aratott. Mint színműíró és zeneszerző kiváló volt, darabjait nagy sikerrel adták elő a legtöbb magyar városban s a községek százaiban. Különösen kivált a népies karácsonyi betlehemi játékok terén. Feltűnést keltett a *Több-sincs királyfi* c. zenés mesejátéka, amely a magyar irodalom maradandó értékű alkotása.

Mar a háború előtt tisztelt és becsült volt a neve. A háborúban résztvett, fogságba került. Sok éven át vágyódott haza a Csendes Óceán messzi partvidékeiről azok közé, akik őt szerették. Végre hazakerült.

Itthon folytatta régi munkásságát. Színes tollal írta meg s közölte a lapokban a hadifoglyok életét. A fogságban azonban súlyos szívbajt kapott, amelyre hiába keresett gyógyító írt, az orvosi tudomány nem tudott segíteni. F. é. ápr. 18 án este Budapesten — ahova hozzátartozói szanatóriumi kezelésre vitték — 55 éves korában elhunyt.

Temetése ápr. 20 án, délután 3 órakor folyt le a budapesti Kerepesi uli temetőben.

Korai halálát felesége szül. Báhy Ilonka — akivel 31 évig élt a legboldogabb házasságban — és négy testvére gyászolja.
Az igazak emlékezete áldott! (B)

Meghívó. A „Komáromi Tankerület Tanítói Köre“ f. évi május hó 10 én Komáromban, a Kultúrpalotában tanügyi értekezletet és közgyűlést tart, melyre az egyesület tagjait tisztelettel meghívja az Elnökség.

Tudnivalók: Illetékes helyen nyert információ alapján közlöm, hogy az értekezleten Telkes és Uherczky kartársak a részletes tanmenetet ismertetik. Kaszák Albin pénzügyi főbiztos ur az adók és levonások felől tájékoztatja a tanítótságot. Hanus Gyula pedagógiai előadást tart. Tanfelügyelő úr az adminisztratív ügyekről nyújt tájékoztatást. Utána — ha az idő engedi — a polg. nevelés tanítása körül szerzett tapasztalatokról számolunk be. Tizenegy órai szünetben a múzeumot tekintjük meg.

A tanügyi értekezlet tárgyában Tanfelügyelő úr külön körlevelet bocsát ki. Az értekezlet reggel 8 órakor kezdődik.

Évi rendes közgyűlésünk d. u. 2 órakor kezdődik a következő tárgysorozattal: 1. A gyűlés megnyitása. 2. Évi jelentés. 3. Pénztári számadás. 4. Segélyezések. 5. Tájékoztató szavazás a központi tisztikar megújításához. 6. Indítványok tárgyalása.

5. ponthoz. A központi tisztikar mandátuma — mint azt Kovács elnök úr lapunk előző számában jelezte, — a f. évben lejár. Jelölő bizottság munkáját megkönnyítendő, nyilatkozattételre hivatva a járási egyesületeket. A kívánságok őszinte kinyilatkoztatására lapunk mai számához szavazólapokat mellékelünk. Kérem az igen tisztelt kartársakat, sziveskedjenek a szavazólapokat odahaza kitölteni és a gyűlésre magukkal hozni. Hangsúlyozom, hogy a szó alatti szavazás tisztán-pusztán a jelölő-bizottság tájékoztatására szolgál, de a tisztikar jelölő listájának összeállítására igen nagy befolyással lesz.

Végül megemlítem, hogy az értekezlettel és gyűléssel kapcsolatos fuvar- és napidijainkat a községek megtéríteni kötelesek. Tanácsos lesz a nyugtákat, illetve uli számlákat az igazolás rávezetése végett előre elkészíteni.

Csalóközaranyos, 1928. április hó 23. án.

kartársi üdvözléssel
 Vizváry Vilmos köri. elnök.

A komáromi járás tanügyi értekezlete. A komáromi tanfelügyelői hivatal május hó 10-én 8 órakor Komáromban, a Kulturpalotában tartandó rendes tanítói konferenciára ezúton is meghívja a járás tanfőnökségét.

Tárgysorozat: 1. A részletes tanmeneteket ismertelik *Telkes Mihály* és *Uherezky Géza* közs. isk. tanítók. 2. A szünidei gyermekgondozó egyesületről előadást tart *Hanus Gyula* tanf. beosztott áll. igazgató. 3. A polgári neveléstan tanítása körül szerzett tapasztalatokról és a munkaiskoláról beszámol *Vizváry Vilmos* áll. igazgató. 4. Adók és azok bevallásáról előad *Kasčák Albin* pénzügyi kirend. főnök. 5. A beírási díjak és büntetéspénzek elszámolására utasításokat ad *Ježo Márton* áll. tanfelügyelő. 6. Az iskolai adminisztráció, előadó: *Hanus Gyula*. 7. A brnoi orsz. kultúrkiállítás, előadó: *Vásárhelyi Károly* polg. isk. tanár. 8. Indítványok. 9. A komáromi múzeum megtekintése.

A tanfelügyelőség egyúttal felhívja a járás szlovákul is beszélő tanítóinak figyelmét a május 9-én az állami szlovák polg. iskolában tartandó tanítói értekezletre, amelyen *Kratochvil Rudolf* tanfelügyelő, az ismert pedagógus és szakíró tart előadást a rajztanítás módszeréről. A tanfelügyelőség azoknak, kik ez utóbbi értekezleten is részt óhajtanak venni, május 9-ére szabadságot engedélyez.

A járási és szakosztályi elnökök figyelmébe. Jelen lapszámunkhoz az elnökség által elrendelt tájékoztató szavazás végrehajtására szavazócédulákat csatoltunk. A megszavaztatás módjára nézve költségkímélés és gyorsabb keresztülvitel céljából ajánljuk figyelembe a komárnói járás meghívóját, melyet jelen számunkban közlünk. Ez a szavazást a központi tisztikar jelölésére vonatkozólag úgy ejti meg, hogy a csatolt lapokat a kartársak otthon kitöltik s magukkal viszik a közgyűlésre. Ott egy kiküldött bizottság urnába gyűjti s aztán megszámlálja. Az eredmény már a gyűlésen ismertethető. A középiskolai és polgáriskolai alelnökre a járások tanfőnökségének nem szükséges szavazni, mivel ezek kijelölése az illető szakosztályok feladata.

Felhívjuk a *középiskolai és polgáriskolai szakosztályok* vezetőségeit, hogy tagjaik útján ezen előzetes jelölő szavazásban szintén sziveskedjenek résztvenni. Az eljárás módjára nézve — mivel a szakosztályok tagjai az egész Szlovenszkon szétszórtan élnek — nem lehet direktívákat adni, ennek megállapítása a szakosztályi vezetőségek feladata legyen.

A Bratislava nagymegyei egyesület tisztikará-

nak megválasztása. A hozzánk beküldött szavazatszedő bizottsági jegyzőkönyv szerint a szavazatok felbontása f. évi április 18 án történt. Jelen voltak a bizottság tagjai: Berényi Gyula elnökölete mellett Némethné Szandner Irén, Horváth Imre, Bócz Árpád, Polák Kálmán és Bauer Ferenc, utóbbi egyuttal jegyző. Beérkezett 191 érvényes szavazat.

A szavazás eredménye:

Elnök: *Vízváry Vilmos*, I. alelnök: *Kowarik Mihály*, II. alelnök: *Horváth Alajos*, titkár: *Boross Béla*, I. jegyző: *Bauer Ferenc*, II. jegyző: *Kocsis Árpád*, pénztáros: *Nagy Ferenc*, ellenőr: *Telkes Mihály*, könyvtáros: *Thüringer István*.

Megyei választmány: *Uhereczky Géza*, *Gritsch Károly*, *Lechner Rezső*, *Bócz Imre*, *Nagy János*, *Bartalos József*, *Hrotkó Sándor*, *Németh Gyula*, *Hantos Ádám*, *Bartal István*, *Tanió Gyula*, *Halász Ödön*, *Weiner Márton*.

Központi kiküldöttek (7. §): *Vargha István*, *Nagy István*, *Osztényi József*, *Falb Gyula*, *Horváth Imre*, *Berényi Gyula*, *Bauer Ferenc*, *Régely János*, *Ivanits Andor*, *Rosenbaum Dávid*.

Központi választmányba (10. §): *Nagy Antal*, *Polák Kálmán*, *Jónás Ferenc*, *Kowarik Mihály*, *Tafferner Gyula*, *Feisthammel Ádám*.

• **Felhívás** a szlovenszkói és ruszinszkói magyar és német ovónő kartársakhoz.

Kérem kedves kartársnőimet, kik eddig még nem jelentkeztek, kiket ismerelenség miatt eddig nem tudtam soraimmal közvetlenül fölkeresni, legyenek szivesek jelentsék be nálam csatlakozásukat a Szlovenszkói Magyar Ovónői Szakosztályhoz. Hogy május végén tartandó gyűlésünket előkészíthessük, minél előbb, de legkésőbb május 15-ig okvetlen írják meg a jelentkezéssel kapcsolatban a következőket is:

1. Ovodájuk rendszeresített állami, áll. segélyes, községi vagy felekezeti jellegű-e?

2. Mennyi a szolgálati évük és fizetésük?

3. Van-e nostrifikációs vizsgájuk?

Minden ovónő belátha'ja mennyire megkívánják a tömörülést, his táborunk együttréző munkálkodását a fizetés, nyugdíj, valamint az egyéb hivatásunkba vágó fontos ügyek.

Mégegyszer kérem tehát kedves kartársnőimet jelentkezzenek a fentjelzett időig.

Lucenec, Stefanik-u. 5.

Szíves kartársi üdvözzel: *Hermann Anna* ovónő.

A brnói orsz. kiállítás. Felkérjük mindazon kántársainkat, akik a brnói kiállításon növendékeik munkáival, vagy egyéb tárgyak kiállításával részvenni óhajtanak, hogy a kiállítandó tárgyakat legkésőbb május hó 10-éig a komárnói tanfelügyelőség címére elküldeni sziveskedjenek. Főleg néprajzi vonatkozású tárgyakat s ezenkívül, ha lehetséges a fénykép felvételek alapján készült diapoziitíveket kérünk.

Előkészítő bizottság.

Adomány a főiskolás menza javára. Egyesületünk vezetősége 1200 Kč. adományt juttatott a pragai főiskolások menzája részére. Egyesületünk e tekintélyes összeg adományozásával elismerésének adott kifejezést azon humánus és szociális intézmény iránt, mely osztály és egyéb érdekeken felülemelkedve nyújt segítséget a főiskolás magyar ifjúságnak. A vezetőség annál is inkább köteletségének ismerte a menza támogatását, mert tudomása van arról, hogy több tanító és tanítóözvegy főiskolás fia részesült már kedvezményben.

Az Országos Magyar Tanítói Dalárda működő karába eddig a következő jelentkezések érkeztek be:

Tenor I. Bottló Imre Nagymegyér, Dóka Sándor Levice, Farkas Márton Jánošovce, Krajcsír János Vágo, Orosz Zoltán Diószeg, Pap Dániel Martinovce, Sipos Péter Neded.

Tenor II. Beluch Imre Ondrejovce, Béres József Pišpeký, Farkas Károly Vámoštké-Ludany, Gaál Isván Báuka, Grüber József Luka-Nanince, Jónás Ferenc Farkažd, Kazinczy István Béna, Kiss Nándor Várkony, Kis Pál Medve, Madarász Lajos Bodrogvécs, Srenker Géza Keszegfalva, Tóth István Kisújfalu.

Bassus I. Balázs József Diha-Lúka, Bán Géza Harmacz, Boross Béla Alsószeli, Boross Miklós Csíz, Dedínszky Tivadar Csata, Gotthard Sándor Olročok, Iván Károly Ekecs, Létray Béla Husina, Ocsovay Imre Lučenec, Pataky Imre Nové Zámky, Pásztor Ferenc Petrovce, Surányi Gyula Kőbölkút.

Bassus II. Bellus Sándor Horné-Saliby, Dalotti Ödön Jóka, Kiss Flóris Alistál, Kovács Alajos Negyed, Osztyeni Benő Zeigárd, Székely Béla Dolná-Seč, Uherezky Géza Komárno, Vízváry Vilmos Csallóközarányos, Wánkay László Komárno.

Soprán. Mokos Margit Kisújfalu, Szkacsik Anna Tany, Uhlarik Erzsébet Pered.

Alt. Kőrös Ida Nagymegyér, Orosz Zoltánné Diószeg.

Énekszólót vállalnak Jónás Ferenc, Orosz Zoltán, Sipos Péter (Tenor); Kovács Alajos (Bassbariton).

Zeneári jelentkezők: Zongora. Meidlinger Anna Ballán,

Tóth Kálmán Tany, továbbá Gruber József, Kőrös Ida, Orosz Zoltánné és Surányi Gyula.

Hegedű. Grüber József, Kiss Nándor, Sípos Péter.

Orgona. Béres József.

Gordonka. Mézes Károly Stará Dala.

Harmonizálás. Sípos Péter járásköri karnagy.

A jelentkezések eredményeként a férfikar 40 taggal megalakultnak tekinthető. Amint tapasztalom azonban, még igen számosan vannak, akiknek jelentkezését még várhatjuk. Sokan, abban a hiszemben, hogy már ezelőtt 2 évvel felvételüket kérték, a mostani alkalommal ezt nem tartották szükségesnek. A pontos adatok örzéskönyvezése céljából kérem azokat, akik már régebben jelentkeztek, hogy levelező lapjukat ez alkalommal is beküldeni sziveskedjenek annál is inkább, mert tudnunk kell, hogy részvételüket továbbra is fentartják-e?

Ami pedig a tanulást (gyakorló próbákat) illeti, ne okozzon az különösebb gondot tanítótestvéreimnek, mert az országos karl kerületenként központosítani fogjuk. Összpróbát csak a hangverseny helyén fogunk tartani.

A betanulandó kórusok vagy a Magyar Tanító kottamellékletében fognak megjelenni, vagy azokat minden dalosnak külön-külön fogjuk megküldeni. A kottamellékleteket tehát már ez okból is különös gonddal őrizzük meg.

Léva, 1928 április 18.

Heckmann István.

A gútai tantestület adománya. A gútai tantestület f. évi január havában újabb 2000 K-t fizetett be központi pénztárunknál a *Tanítók Háza* alapjára. A gútai tantestület nemes adománya mellett nem haladhatunk el az egyszerű tudomásulvétel gesztusával, bár a jó tett önmagát szokta dicsérni. Rideg, önző korunkban példának kell állítanunk tanítólársaink elé, szerezzenek belőle buzdítást magukra nézve. Ha mindnyájan a gútai kartársak nemes szívével, a köz érdekeit megérintő belátásával sietünk a közös cél megvalósítására, a Tanítók Háza és minden tervbevett tanítói intézményünk rövid idő alatt megvalósul.

Bozsó József

nyug. igazgató-tanító kartársunk f. é. április 15-én Komáromban, ahol a nyugalom éveit töltötte, életének 72. évében hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése ápr. 17-én volt a komáromi rk. temetőben nagy részvét mellett. Özvegye, öt gyermeke és kiferjedt rokonság gyászolja. Emlékét kegyelettel őrizzük.

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

Úsznak a kontinensek!

Irta: *Pálinkás János.*

(Folytatás).

Azt ígértük, hogy a hegyképződés, földségek kialakulása és egyéb eudogén ünetek teóriáit sorra vesszük. Azonban mire dolgozatunk gondolatmenetének füzésében idáig értünk, olyan egyszerű és világos sorrendben bontakozott ki feladatunk megoldásmenete, hogy mindezen elméletekkel való bñbelődést egyszerűen mellőzzük. Minden különösebb vitatkozás nélkül, maguk a felsorakoztatandó pusztá tényeink sorra megdöntik azokat. Így csak felesleges munkát végeztünk volna, amit pedig mindenképpen kerülni iparkodunk. Néhány jól kitapintott mozzanatot azonban felhasználunk belőlük, mert a részletekben igen sok jó és használható megfigyelés van egyik-másikban. Alkalmazatuk esetén egyúttal helyes magyarázatukat is megadjuk. Így azután ezek is elméletünknek lesznek határozós bizonyítékaiavá.

Ezzel a fogadótermet kiürítettük, eltávolítottván a sok ellenséges, perlekedő, vitatkozó, ellentmondó elméletet.

Bejőhet az ifjú hős. Ha a kizuszkoltak közül valamelyikre szükség lesz, becítáljuk. A fogadtatás alkalmából, mint a mesebeli király egyellen leánya és örököse ismeretlen megmentőjéhez, hogy hősiessége mellett bölcsességét, uralkodó készségét is kikapasztalja, mi is három kérdést intézünk az ifjú elmélethez. Ha ezen három kérdésre talpraeseti feleletet ad, akkor nyugodtan reabízhatjuk a geológia birodalmát. Bizhatunk a próbatétel után ahhoz is, hogy annak legszövevényesebb diplomáciai ügyeit, avagy tyúkpercét is Salamon bölcsességével fogja elintézni.

1-86 kérdés: *Hogyan magyarázza meg elméletünk a régebben harmadkorba, ma pedig a negyedkorba illesztett jégkort.*

A felelet geológia-történeli bizonyíték lesz. A jégkor a geológia történetéből kiesik, ezzel a hűlésfolyamat logikai hibája megszűnik. A mondva-csinált bizonyítékok ill. elméletek csödbe jutnak. Ehelyett eljutunk a jégkor geológiai lokalizációjához. Ez pedig a földségek keletkezésének helyére vezet. Innen a geológiatörténet pozitív mederbe, a geológia tudomány pedig helyes tényeken, helyes oksági

láncolatra s ezeken át helyes igazságokra bukkan.

2-dik kérdés: *Hogyan magyarázza meg elméletünk a földségek és hegységek keletkezését.*

A hülés és fagyás analógiás esetek. Ezekkel kapcsolatosan geokinetikus, geodinamikus problémák kerülnek a kérdéssel összefüggésbe, amelyek a földségek képződés leírása után a hegységek keletkezéséhez vezetnek. Ugyanígy kerülnek tárgyalás alá a vulkánikus és földrengéses tűnemények. Szóval az endogén geológia magva. Ezekben a kérdésekben fordul meg elméletünk általános érvényessége is. Itt mutatjuk be tehát a legfontosabb két geológiai alaptényező munkáját.

3-ik kérdés: *Kitűnt-e felfogásunk és kiindulásunk helyessége? Ha igen, mi lesz a geológia tudomány teendője?*

Ad 1.

Hogy a t. olvasó ne legyen kénytelen nagyon mélyen kotozásni az ismeretei alatt, megemlíttük, hogy a mai történeti földtan öt geológiai korszakot vesz fel. 1. Archaikum vagy őskor, két periódussal. A két periódus megkülönböztetését újabban elejtik. 2. Paleozoikum vagy elsőkor, hat periódussal. 3. Mesozoikum vagy másodkor, három periódussal. 4. Kenozoikum vagy harmadkor, két periódussal. 5. Antropozoikum vagy negyedkor, két periódussal.

Úgy a periodusok, mint a korok maguk, évmilliókat ölelhetnek fel.

A Föld izzó anyagának egy forgáscentrumba való sűrűsödése után lassán beállott a hülés azon szakasza, amely alatt a paleozoikum negyedik periódusában, ú. nev. karbonperiódusban, a kőszénképződés megindult. A kőszénképző növényi vegetáció megélhetéséhez a mai, trópusi éghajlatnál is melegebb klíma, bővebb csapadék, vízdúsabb talaj és szinte ködösen párás levegő volt szükséges. A paleontológusok feltételezik tehát, hogy a Föld kérge ekkor még nem volt olyan vastag, mint ma. Úgyhogy a geotermikus grádiens még nem vonult olyan mélyre a földkéregben, mint ma, vagy másként, a belső meleget nem szigetelte annyira körül a rossz hővezető litoszféra, mint ma. Ezért azután a Nap melegítő hatásán kívül, amit a sűrű, meleg köddé összeverődött párázat amúgy is nagyon legyengítve engedett a talaj közelébe, a Föld saját melege is, ma már felbecsülhetetlen értékben, közrehatott a karbonvegetáció dús tenyészetére.

A fellevét erősíti az a tény, hogy a 60—70 szélességi fokon földül is van szén. A Skandináv-félsziget, Porosz-, Angolország, Csehszó stb. mérsékelt zónába eső kőszéntelepei sem lennének

magyarázható a magasabb klíma feltevése nélkül. Természetesen most csak a karbon periódusban képződött telepekről beszélünk. A hűlési folyamattal tehát elképzelhetünk egy olyan kort, amelyben a pólusokon is trópusi, sőt annál melegebb (peraze, hogy melegebb) klíma uralkodott.

A karbon periódus évmilliói leperegtek. Azután még több évmillió is, míg a harmadkorban már annyira lehűt a Föld, hogy a jégmezők csak az 50 ik szélességi körig húzódtak a pólusról. Azt mondják sokan, talán mind a geológiai történészek, hogy a kenozoikumban jégkort élt át, az előző korokban még belső melegével fűtő, Föld. A tények a feltevést meg is erősítik, mert a jégkor nyomait nemcsak egész észak és közép Európában, Amerikában, hanem ma már az egyenlítőig követni tudják a geológusok Afrikában, Dél-Amerikában épp úgy, mint az északi félgömb földégein.

A jégkor tényét tehát kétségbevonhatatlan igazolják. Eltérésről mutatkozik, hogy újabban az antropozoikum diluvium periódusába illesztik lefolyásának időszakát. Így jóval közelebb kerül hozzánk, mint annakelőtte.

Az időszakok vitáját most elejtjük, mert belénk fagyasztja a szót a hideg, a jégkor. Huh! Az ember önkéntelenül felkapja lábát a padlóról, valahogy hozzá ne fagyjon. Mert hiszen most, az ember korszakában, néhány geológiai órával ezelőtt süvített el itt felettünk ez a fagyos rém. Fehér, kísértet leplét éppen az európai arcába csapta, attól olyan sápadt, attól olyan halványfehér. És amikor halvány arcát, behunyt szemét, belemereszti tavaszi nap: fürdön, a pezsdülő Napba, önkéntelen átsuhan agyán a gondolat, ha már a Föld kihűlt is, s a jégmezők ráterpeszkedtek trópusára is, hogyan engedhette ezt a Nap? Évmilliókkal ezelőtt miért, hogyan süthetett csak oly bágyadtan; hogy még a trópusi zonát is bebojtotta a hó, hosszú, évezredes télen át?

Igen, erre gondol az ember. De mert ma már nem így van, hát megnyugszik szépen a szép mesén. Milyen jó, hogy nem így van! Azzal el is inlézte a kérdést örökre.

Pedig éppen itt van a bibi! Mert, ha a karbon periódus után következő hat periódusban szakadallanul tovább hűlt a Föld, csakugyan lehűlhetett a jégkor klímájáig. Amint mindjobban és jobban nőtt a hőszigetelő kéreg vastagsága, a belső, izzó anyag rovasára, hátha azzal valami halványszerű összefüggésben szökött a felszíni hőmérséklet süllyedő irányban. Ki akasztotta hőmérőt a wandervölgyi barlang ablakára. A jégkor embere, amint

hűl a klíma, mindig mélyebbre búj a barlangba. Egy szép éjszakan kinő télapó szakállal s azután beáll a ködös, havas, zimankós tél, amelyből évmilliókon át nincs kitavaszkodás. S amikor felsír a rénszarvas vadász, barlanglakó őstűnk kis fia: „Apám, engedj ki, szeretnék a tóparton játszani,“ — ráfordul az öreg: „Ne szűkölj, maradhass! Nem hallod, hogy süvit a *jégkorszak* szele?! A jó kutyát sem lehet kiereszteni!“ — A nebuló meghúzódik és tovább zuzorog. Odakint a tél tényleg rettenetes. Igen sok harmadkori növény és állat vész ki a nagy hideg miatt. Helyüket olyanok foglalják el, amelyek azelőtt a sarkon éltek.

Nemcsak az 50-dik szélességi körig, hanem még annál is lejjebb hatolnak a jégárok. Hiszen a hatalmas morénák maradványait Berlin, Debrecen, Moszkva ismeri. A magas hegységek gleccsertevékenysége is felfokozódik. A 45—48-dik szélesség zónájában húzódo Alpokról a Thetis tengerbe cúsznak a jégfolyók. (A Földközi tenger u. is csak maradványa, nagyon visszafejlődött csökevény formájában, a paleogén periódus Thetis tengerének.) A Himalájáról, amelynek tömzsöke a 28—32 szélességi zónában húzódik, szintén a Thetis tengerbe siklanak le a gleccserek. A Kilimandzsáró, Kénia stb. lejtőiről pedig az egyenlítő menti nap-sütés sem volt képes leolvasztani a firné alakuló havat.

A sarkvidék faunája és flórája elterjedt ezért az egész földön. Csak később, amikor az éghajlat *ismét felmelegedett*, jelent meg a mai növény- és állatvilág.

Igen-igen! Ezen van éppen a gondolkodni való is! *Ismét felmelegedett*. A már redős ábrázatú, sok fenyőcserjétől borostás, a jégkor havától pedig őszbecsavarodott Föld, ifjú, bohókás kedvre hangolódott? Csak nem a második gyermekkor? Aminek következtében, ma jól ismert fiziológiai tünetemény szerint, egyszerűen visszamelegedett. Ugy látszik, a nagy hideg elrepezstette Steinach professor üvegcséit s a szérum a földre, illetve a földbe került és a hatás . . . pompás!

A paleontológusok u. is tovább ástak, kotortak és fúrtak. És ime, ugyanott, ahol a jégkor gleccseryomait felismerték, ugyanabból az időből való gesztenye-, tölgy-, platán- és szőlő-erdők hatalmas rétegmaradványait találták. Ez pedig azt jelenti, hogy furcsán, de kurtán, a *jégkorban* Hammerfest átlagos klímája 20° C-al magasabb volt, mint ma. Vagyis kb. a Dalmát tengerpart, vagy Venecia klímája valahogy felszökött Európa eme meglehetősen északi városkájához.

A hűlés logikája itt megcsúszott. Míg a folyamat egyenes,

addig a dolog mehet. A Föld izzott . . . A Föld lassan lehült . . . A Földre jégkorszak borult . . . De nini! A jég elolvadt . . . A Föld alaposan felmelegedett . . . Talán újra fog izzani is . . .

De nem. Azóta is folytonosan hül, sajnos, egyre hül, mert a 70-dik szélességi fok körül egy szál szőlő sincs, nemhogy szőlő-erdők. (Ha csak Island meleg buzgójánál nem?) Ehelyett ott terpeszkedik szélesen a tundra, a zúzmók hazája. A gesztenyék klímája pedig lecúszott jóval az 50 dik szélességi kör alá.

Ez a dilemma csak azért állott elő, mert kevés ill. csak egy jégkört vettünk fel, gondolták a föld historikusai, s így nagyon szokatlan, kirívó. Erre elkezdtek hintázni s a váltakozó meleg és hideg korokon csak úgy siklott a toll, mint a sí a havon. Egyszer azután ennek is befellegzett, mert kisült (mindig voltak józan eszű, elámíthatatlan kutatók), hogy meleg korszakot annyit vehetnek fel tőlünk visszafelé, amennyit csak tetszik, mert mindig meleg volt. De hideget . . . talán ezt az egyet sem!

Hiábavalók a csillagászati elméletek is. Eleinte csak egy jégkorszakot próbáltak igazolni s mivel az emberiség az ég tünényeinek jobban hisz és bennük többet vél a Földre és személyére is vonatkozni, mint a valóság, tehát hitelre talált a magyarázat. U. is a Föld tengelye, szólt a magyarázat, az évmilliók során elhajlik a Naptól. Az elhajlás következtében a Föld Naptól elforduló fele jobban lehül és bekövetkezik rajta a jégkorszak. Persze a két pólus ezt a tünényt is periodikussá, váltakozóvá teszi. (Kis kalapom a jobb szememre vágom, jobb szememről a balszememre vágom . . . milyen szépen kifejezi ezt a népdal!) Csakhogy, az egyenlítőig hogyan terült le ez a sapkának szabott hócacagány?

Mikor a tudós lódlítani próbált a váltakozás hintáján, minduntalan azokba a barnaszén darabokba botlott, amelyek a jégtakaró alatt is oly pompásan diszró plátán- és tölgyerdők földi maradványából képződtek.

A csillagászati érv is csak hulló csillagnak bizonyult. Szétfröccsent. De darabkái odahullottak a Föld sarába, ahol az igazság rejtezik. Mert itt vannak a nyomok a Földön, a sárban, a porban, a kövek között, csak fel kell ismerni.

Felismerték a nyomokat a zoológusok és fitoológusok. (Nem hiába van oly sok híres vadász közöttük.) Csak a magyarázatuk volt elégtelen. Állattani és növénytani kutatások derítették ki, hogy Ázsia, Európa és Északamerika állatai és növényei a harmadkorban ide-oda, egyik kontinensről a másikra, akadálytalanul vándoroltak.

A jelenség megmagyarázására azóta leszakadt és elfümt hidakat tételeztek fel a kontinensek között.

Nos hát, szükségtelen a vadászmesék titokzatos, csodálatos és fordultatos hídteóriáit s bennük a hidakat rekonstruálnunk. Már sokkal szélesebb, sokkal szabadabb útjai voltak e korban még, az állat- és növényvilág vándorainak. T. i. *a harmadkorban még Európa, Ázsia, Északamerika és Grönland egy teljesen összefüggő, hatalmas északi kontinenst alkottak az északi pólus körül. És szervesen összefüggöltek a sarkjölddel.*

Ez volt az északi szárazföld.

A déli póluson Afrika, Délamerika (amely Afrikáról jóval később hasadt le) Ausztrália és a ma már nem látható Atlantisz ugyanilyen egységes, összefüggő földséget képeztek. Ez volt a déli szárazföld, magva az Antarktis.

A földségek szülőhelye tehát a pólus. A szülő ok, a hülés.

Mivel a földségek a pólusokon képződtek, a pólusi jégkornak szükségtelen volt a mai jéghatárt átlépnie s az egyenlítőig leruccannia, hogy egy kis logikai zűrzavart támasszon s ezzel a tudós geológusok szemébe hányja a havat. A jéghatárt ma már állépet földségek, amikor a pólusról leszakadtak, mint alyai örökséget hozták magukkal vándorúljokra a jéghatás nyomait. *E nyomokból fogant meg tudós, képzelődő koponyákban, a geológia történetébe sehogy be nem illeszthető jégkorszak.*

Természetesen a sarkvidéki növény- és állattípusok vándorlása is némi módosulást szenved. Nemcsak ők kóboroltak ide-oda, hanem a talaj is alattuk, amit ők talán észre sem vettek, mert az elmozdulás évezredes lomhasággal, sokszor talán ugyancsak évezredes stagnálásokkal folyt. A dél felé való terjeszkedés pedig Darwin elméletének csak egyoldalú érvényesülésére vet világot. Mert mire Földünk annyira jutott, hogy a pólusait jég vonta be, egy sereg állat- és növénytípus pusztult ki. Az északi típusok (ill. sarki) térhódítása pedig a javuló megélhetési viszonyoknak tudható be, amely javulást a nagyjában dél felé tolódó földségek, geográfiai helyzetüknél fogva idéznek elő.

A geológia történet kronológice akarta a jégkort elhelyezni az események sorrendjében, holott lokalizálnia kellett volna s mindjárt helyes utra jutott volna. De hát a történelem csak történelem, a tények helyett, amelyek immár halomszámra állanak rendelkezésre, logikus időrendbeli sorrendet akart felállítani. A tények logikája, az nem történelem! Bedugták a jégkort minden korszakba. Mindenhol felolvadt. Most az utolsóval próbálkoztak már

meg. És ime, a negyedkor is elég meleg még ahhoz, hogy a jég-határt ott találja, ahol az talán a harmadkor elejétől van. Terjeszkedésének haladása csak nagyon hosszú idő múlva lesz megállapítható. Az emberiségre pedig a terjeszkedés olyan katasztrófális, mint amilyen katasztrófákat Cuvier és hívei elképzelték az u. nev. katasztrófa-elméletben, a Föld régmúlt korszakainak határmesgyein, talán a nagyon távoli jövőben sem lesz. Azt képzelték az elmélet hívei, hogy a Föld egy-egy periodusát, egy-egy általános, mindent átforgató katasztrófa zárta le.

Voltak katasztrófák, de aránylag csak szűkebb körűek. A Föld egész terjedelmét soha, egy sem ölelte át. Legnagyobb hibája a katasztrófa elméletnek, hogy minden katasztrófa után egy-egy új világtéremtést kellett rendeznie, ha újra be akarta népesíteni étellel a Földet. A nemcsak periódásokat, hanem korszakokat is átélő szervezetek, természetesen lehurrogták ezeket a minden hívás nélkül feltolakodó jelenetismélléseket.

Nagy vonásokban a geológia legfantasztikusabb meséivel beszámoltunk volna.

A mesék tanulsága (úgy látszik a rossz meséknek is van tanulsága), hogy jégkor csak úgy volt, mint ma is van. Valamikor azonban a pólusokon sem volt, az egész földkerekségén pedig sohasem volt. (De furcsa ez a mese! Nem az elején, hanem a végén van a „Volt“, hozzá még ott is negatív értelemben.)

Most már, hogy kiériünk a mesékből, lakodalmat üdünk. Mintha csak az ősi dualizmus uralná az egész anyagi világot. Mert a hűlés megérteti ugyan a szilárd kéreg előállítását, de már a képződéshelyét csak részben. A kéreg mai felszinformációit, elhelyezkedését, szerkezetét pedig egyenesen képtelen. Ezeket ugyanis a másik halással, a hűlés örök párjával, a *rotációval* lehet csak, kielégítően megmagyarázni.

Minthogy a rotáció iránylehelősegeit a tengelyállás nemcsak korlátozza, hanem szabályozza is — a tengelyállás pedig az évi mozgással mutatván összefüggést, e mozgásokat összevéve, mondhatjuk hogy — *a Föld csillagmozgása elválaszthatatlanul társul a hűléssel, így ez a két tényező* (amelynek egybekelését a tudomány csak most, talán x évmillió gyémántlakodalmuk alkalmából ünnepli meg) *az alapoka a földségek keletkezésének, általában a Föld kérgének, azok elhelyezkedésének, szerkezetük és felszinformációjuk kialakulásának.*

A többi felszíni geológiai tényezők, csak éppen olyan módosító faktorok, mint a vulkanikus és földrengéses tünemények,

holott e két utolsóót, főleg a vulkanizmust, önálló hegyképző erőnek tekintették.

Amikor ezeket a merész kijelentéseket megkockáztatjuk, önkéntelenül odavisz gondolataink a jégkorszak vitájába. Mert hiszen a Föld mozgáskérdései ott is szóba kerültek. A tengelyállás hipotétikus elhajlása volt éppen a leg súlyosabb érv a jégkorszak mellett. A mi beállításunkal szemben úgy fest ez a dolog, mint amikor az ember a jobb kezével vakarja meg a bal fülét. Mert a kalandos magyarázatok ellenében, ugyanez a kiindulás vezet a helyes útra. Még a költői igazságszolgáltatás sem lehet fordultabb: bukni és győzni, ugyanazon elvekkel.

Közben elérte a második kérdés mesgyéjéhez. Mielőtt azonban végleg és örökre búcsút mondanánk a jégkor tündérbirodalmának, becsüljük fel azt az óriási területet, amelyet jóakara úlag neki ajándékoztak a kegyes . . . tudósok.

Általánosan az északi földsegeken az 50 dik szélességi körig mutathatók ki a nagyobb mérvű jégnyomok. Ugyancsak általánosan az északi földsegek északi peremét a 70 dik szélességi kör metszi el. Tehát 20 fok szélességű zónát borított volna a jég.

Tekintve azt, hogy az északi póluson a délihez képest alig van szárazföld, a 70-től 90 ig, tehát az északi szárazföldek peremétől a sarokig szintén 20 fok térköz adódik.

Töjünk vissza az északi szárazföldeket eredeti helyükre, szorosán az északi pólus köré, az 50-dik szélesség a 70-dik helyébe lép és ezzel a mai jéghatár körzetébe jutunk. Itt elgondolni a jégkört most már csak ugyan lehetséges.

Az eredetileg sík táblák nagyjában északkeletről délnyugat felé történő előnyomulása feletorlaszolván a nagy eurázsiai redőt, a térfelszín emelkedése pedig a klimatikus viszonyokat megváltoztatva, jóval az 50-ik fok alá lehozta a jégnyomokat. Hiszen ezen magas hegységeken ma is állandó a gleccsertevékenység.

Analóg az eset a déli földsegeken. De mivel azok a déli jégzónától jóval messzebb jutottak az egyenlítő felé pl. Afrika, jégnyomaikat is közelebb, sőt egészen az egyenlítő alá is felhozták. Innen van a déli félgömb egyenlítőig terjedő jégkorszaka. Az előrehatolás közben magasba túrt redőződés szintén megtette klimatikus kötelességét.

.. Az elmondottak elgondolását a csatolt térkép megkönnyíti (1. sz. térkép.)

Most már áttérhetünk a második kérdés tárgyalására, hiszen már kóstoltát adtunk is belőle.

A világűr azúrjában a Föld, mint a vízre dobolt foszfor, sziporkázva, sisteregve. Örvénylette körül a Napot. Izzó tajtékot szórt, mint a pórásra kötött vad csikó, amely sehogysem tud az örömalom vezetőkarikájától szabadulni. Hiába táncol körbe-körbe, a pórás nem enged.

Lassan, évmilliók alatt a játékos táltos, szelid, járgányjáró lóvá hült. Nem tesz már hiábavaló erőfeszítést, de gyepülzni sem kell. Tudja a járást magától is. Csak ha eszébe jut mesés ifjúsága, akkor sóhajt nagyot. A sóhajtástól rötszennyes gőzök csapnak a magasba. Felszűkül a sajtó kutyája s vészjóslón belevonylt a világba: „Borzasztó tűzhányó kitörés!... Azután egy csomó esemény. Hírhelyes emberek mohón felhabzsolják, utána csendes délutáni szieszta.

De nem így volt akkor, amikor még tüzes táltos volt. Nagyön sokáig kellett szorongatnia a világűr fagyos hidegének, amíg végre rátalált az Achilles sarkára. (Ez az igazi achillesi sarok, a hőse csak silány kópia. Istenűjjak igazi lenyomata!)

A világűr fagyos éjszakájának az volt a legdermesztőbb órája, amely az első szilárd hárttyát terítette a Föld két póiusára. A két pólus, ez a két geometriai idea, geológiai valósággá lett. Méhe lett azoknak a széles, lapos, kristályos tábláknak, amelyeket a további évmilliók hűlésfolyamat rajta megfogant. A pólusfelületek fagyása olyasféleképpen történt, mint a folyóvíz megfagyása. Zavart, töredezett darabokban, amelyek csendesebb helyen összeverődve, toldozott, gyengén rovátkolt táblát képeznek. Még a megfagyott s így szilárddá merevült kéregrészek tágulását és ezzel a cseppfolyós masszívum fajsúlyához képest, relatív könnyebbé válását is feltételezhetjük. Szakasztolt úgy, mint a víz jéggé fagyása esetén. Sőt a folyós, vagy nyúlós magmaanyag hőfokszerinti elrendeződését is a víz hőfok szerinti rétegződésének mintájára gondolhatjuk el. Az ilyen elrendeződés és szigetelő burokrendszer mellett a Föld belső melegével való takarékos gazdálkodást kell meglátnunk. (Síró pesszimisták?!). De míg a víz 4° C-on a legúlyosabb s ezért a 4° -os víz vonul a mélységekbe, addig a magmaanyagnál ennél sokkal magasabb hőfok uralkodik a belső, központi mélységekben.

A hűlés fajsúly szerint történő anyagelrendezését, az isostatikai elmélet veszi figyelembe. Általánosításában azonban megcsúszik (Egyensúlyelmélet, amely elveszti az egyensúlyt.) Pozitív megfigyeléseit később felhasználjuk.

Az izzó Föld nemcsak hült és zsugorodott, hanem végezte bolygómozgását is, mint ma is végzi. Ennek a két folyamatnak a

kapcsolódása alakította ki szerkezetét. *Amit a hűlés elővarázsolt, azt a mozgás elrendezte ill. rendezi ma is.*

A földforgás következtében körös-körül zajló massívum árában, a két pólus képezte tehát azt a nyugodt felületet, amelyen az első kristálypala réteg megszilárdulhatott. Eleinte a sarkkörön túl, az egyenlítőzóna felé kiterülő, sima, alig rovátkolt, kristályos táblára nem gondolhatunk. Hiszen a forgás még évmilliók után is örvénylő forgatagban tartotta az egyenlítő övét. A pólusokon már megindult a szerves vegetáció, az egyenlítő mente pedig piroslott, izzott és zajlott. A Föld lapultsága ebben az időben jóval nagyobb volt a mainál. A kérget még meg nem tűrő egyenlítő mentén, nehéz gázok és gőzök cirkuláltak, követték a rotációt. Ez az állapot, valamikor a Vadászebek kődfoltjának korán jóval innen, ill. őregebb a Saturnus gyűrűs állapotánál pedig jóval előbb, ill. fiatalabb fejlődési fokon tétélezhető fel.

A két pólus felől közben, lassan bár, de lépésről-lépésre nyomult előre a kéregnövekedés. Hiába töredezte le s nyomta vissza, a csendesebben zajló, lassúbb forgású szélességi körök felé a kihasasodó izzó anyag hullámvérése. A litoszféra nőtt és nőtt. Végre a hideg ill. hűlés visszaparancsolta az egyenlítő öv zajlását is. A Föld hasa lejjebb lohadt, sőt karcsura fűződött. A Jupiter 1880. augusztusában állott ilyesféle képpel a fényképező gépek elé. Földünk egyenlítőmenti befűződése lesz az a tenger-medence, amelyet Thetis tenger néven ismerünk. Késő, csökevényes unokája a Földközi, Fekete, Kaspi, Vörös, Indiai tenger és a Mexikói öböl medencéje. Eltűnt földségeknél is ez a tenger nagyrészt a temetője. (Szóba kerül még.)

A sima hűlés folyamatát a rotáció alaposan megzavarta. Lehetőségeit és időbeli sorrendjét is megszabta. De ő sem operálhatott egyedül. Amint u. is az első jelentékeny terjedelmű öskörzet kristályos táblái leszigetelték a magma közvetlen hőkisugárzását, a pólus mezőségek felett összeverődtek az eddig igen magasan kóválygó vízgőzök. Ezzel ráeredt a záporosók óránként ism. töltődő zuhataga. S ha eddig hiába próbálkozott a víz a Földre lépni, most már, eleinte ha csak percekre is, mindig tovább és mindig nagyobb tömegben áraszthatja el a Föld felületét. Lassan mind szélesebb körben beszélhetünk a litoszféra, hidroszféra és atmoszféra szabályos, egymásfőlé elhelyezkedéséről.

A víz hatása bizonyos határig ill. mélységig gyorsítja a hűlés folyamatát és ezzel a földkéreg vastagodását szolgálja. De ugyanakkor hozzáfog denudáló és erodáló hatásának kifejtéséhez is. Erre

az ősközetek kristályos képződése megzavartatik, tudnivaló, hogy a kristályos képződés nyugodt és lassú fejlődés eredménye, fellépnek a pakszoit. u. tulsúlyban levő törmelékes, majd az ezekre rakódó, organogén közelei.

Innen kezdve mind nehezebb és nehezebb a jelenségeket felsorakoztatni. Az egyszerre ható, működő, gátló és előmozdító oksági láncok seregeit képtelenek vagyunk ugyanis úgy leírni, mint azt az egyidejűség megkívánja.

Igy pl. a hűlés-folyamat lehetővé tette a víz közrehatását. Az hozzá is fog a felszín planírozásához. A magma árapálya, amely a mozgás ill. rotáció következménye, (a Ho'd és Napvonzása csak fölfokozza a jelenséget) továbbá behúzódása a centrum felé, mozgásba hozza a litoszféra táblákat, amelyeken hatalmas rianások képződnek. A rianásokon, s a vízáteresztő helyeken bejut a víz a forró, belső anyaghoz és következik a vulkanizmus jelenségei. Ugyanekkor indul meg a földrengéses tünetmenyek sorozata is, ugyancsak mozgási okokból. A nagy táblák elindulása lesz a szülőoka azután a hegyképződésnek is.

Noha rétegtáblákat a rotáció is egymásra torlaszolt, az igazi hegyképződés mégis csak a földségek megmozdulásával, lassú alászállásával indult meg. Az elindulás az előzőekben említett oldalékok szerint jóval a harmadkor előtt, már a paleozoikumban megtörtént. Az érintkezés azonban csak a harmadkor vége felé szűnt meg. Mint a zajló jégtáblák, egymást nyomták, hurolták, sodorták, taszították, félrenyomták, megakasztották a megmozdult földségek.

Az egyenlítőv kihasadásának bezugorodása után a Föld lapultsága csökken. Minél mélyebbre húzódtól befelé a maganyag annál jobban közeledett Földünk a mai alakjához. Ez az átférmélődés csattantotta szét a pólusokat körülverő földségeket. Előállottak az észak-déli, ill. délészaki kontinentális rianások, amelyek sokban annyira hasonlítanak a narancs szelethez (különösen Afrika és Amerika.)

A rianásokat azonnal kitöltötte a víz. Eire a kontinensek szegélyén a vulkánok hatalmas sorozata települt meg a hasadások mentén.

Ugyanekkor kereste fel a víz az egyenlítő menti medencét is. Az immár elhasadozott északi és déli földséget kelet-nyugati irányban is tenger határolja el egymástól. A földségek térségeiről is e hatalmas hasadásokba gyűlt a víz. A nagy kontinentális táblák ingoványos, mocsaras, lápos képet öltenek, amelyben a karbon periodus vegetációja kezdi meg életét.

Ezzel megfordul a földségképződés iránya. Azok a nagy, vastag táblák, (10—20—30 km. vasagság csak közepes átlag), amelyeket az egyenlítőv felhajtó ereje a pólusokhoz szorított és ott feltorlaszolt, most ugyancsak a föld forgása következtében, visszafordulnak. Sodorja őket, a már lezárt maganyagon lefelé, le a középső zónába, a rotáció.

Itt szól a dolgok rendjében Fischer, Dutton és Andree isos-taktikai elmélete.

Nagyon helyes Dutton ama megállapítása, hogy az egyensúlyra való törekvés földünk kérgében állandó és nem bontható meg. Továbbá, hogy a kőzetek a forgásnál úgy helyezkednek el, hogy a könnyebbek felfelé, a nehezebbek szükségképen lefelé nyomulnak.

Csakhogy az egyensúlyra való törekvés nemcsak a földkéreg, hanem a Föld egész anyagának szükségszerű törekvése. Ezért azután Dutton észleletei módosulnak.

Ha ugyanis csak a gravitáció hatna közre földünk anyagaira, akkor a fajsúlylagos elhelyezkedés Dutton megállapítása és magyarázata szerint folyna le. De mindenki ismeri az üveggömbbej végzett kísérletet, amelyben különböző fajsúlyú folyadékokat hozunk forgásba (pl. higanyt, vizet és alkoholt). Itt azt látjuk, hogy a higany a leggyorsabban forgó zónában, a másik kettő felette és alatta, fajsúlyuk szerint a pólusok felé rétegződik. Tehát higany, víz, alkohol észak felé, higany, víz és alkohol a déli pólus felé.

Nagy hibája ennek a kísérletnek, hogy a gömböt sohasem töltik tele. Ha tele töltlenék, Földünk cseppfolyós anyagának elrendeződésére valamelyes halvány útbaigazítást nyernénk.

A felszíni rétegek elrendeződését azonban már a hiányos kísérletből is kiokoskodhatjuk.

A súlyos higanyzónát a Föld esetében az egyenlítő övében kihasasodó, súlyos izzó magma képviseli. A könnyebb fajsúlyú vizet és alkoholt, a már megszilárdult litoszféra. Így került a rotáció statikus, rendező hatása folytán a litoszféra a pólusokra. Dutton felfelé tehát a pólusok felé, lefeléje pedig az egyenlítő övébe irányuló törekvést jelent a forgó gömbön. Ezzel a korrekciójával az izostatikai elméletet hazahoztuk. Vagyis az egyszerű izostatikai elmélet rotációs izostatikai elméletté vált.

Most már, amidőn a súlyos, izzó magma a hűlés és immár tetemesebb hővesztés következtében, mint a pólusok felől szigetelt belső anyag, bezugorodott, behúzódása mentén a litoszféra párkányok övében egy hatalmas medence támadt, amelyet a víz fog-

lalt el elsőnek. De ezzel az eddigi forgásegyensúlyi felszínhelyzet megváltozott.

A bezugorodás folytán csökkent a lapu tság. A litoszféra rétegek pedig idomulván a maganyaghoz, amint említettük, észak-déli irányban szétszaltantak.

A forgás-egyensúlyt tartó három anyag körül, csak kettő maradt a felszínen. A litoszféra vastag táblái és a táblák közt, sokszor a táblákon elterülő víztömeg. Ebben a viszonylatban a litoszféra táblák lévén a súlyosabbak, a rotáció ezeket sodorja az egyenlítő zónába. Amint leszakadnak a pólusok tartógyűrűi, a hatalmas kéregtutajok el is indulnak, hogy felkeressék a legsebesebb forgású zónát. Ezzel megindult az az évmilliós úzásai folyamat, amelynek mi is tanúi vagyunk.

Az elmondottak minden lényeges megállapítását igazolja a két csatolt térkép. (2. sz. és 3. sz. térkép. A térképeket a következő befejező közleménynél hozzuk).

Az isostatikai elmélet másik helyes megfigyelése, de a megfigyelés helytelen magyarázata, a következő. A folyók a szárazföldet erodálva, üledék alakjában, hosszú keskeny zónában térítik a kontinensek partszegélye mentén, a tengerek fenekére. Az erodált anyag következtében a kontinensek könnyebbek lesznek. A tengerfenék azonban súlyosodik, főleg a kontinensek partmentén. Ezért a magma anyagon a kontinensek felfelé, a tengerfenék le, ill. befelé nyomul. Ebből olyan mozgás keletkezik, mely az erózió anyaga által megterhelt tengerfenéket a kontinenshez hozzányomja. Az oldalnyomás következtében egy redő emelkedik ki a tengerből, amely a kontinenshez kapcsolódik, esetleg arra rá is tolul. Így a gyűrt hegységek mindig egy irányban csapnak ki, t. i. a kontinens határoló tenger partjának irányában. Diener azonban kimutatta, hogy ez az elmélet, ha Amerika lánchegységeire nézve jól talál is, a keleti Alpokra és az európai viszonyokra nem alkalmazható.

Mindkettlen tévednek. Az isostatikai elmélet ezen szakaszában csak az oldalnyomás megállapítása a helyes. A szárazföld és tengerfenék egyensúlyeltolódása az erózió következtében szintén számbajön, de újra a rotációs isostatikai és nem egyszerűen az isostatikai elmélet szerint.

Az oldalnyomás nemcsak az amerikai lánchegységekre, hanem igenis a keleti Alpokra, az európai viszonyokra, Kárpátokra, Balkánra, Kisázsziára, Himálájára egyaránt fennáll és érvényes. Az oldalnyomás azonban nem egy, hanem kétoldali, amint ezt a leg-

újabb elmélet is feltételezi már. Amit Abendanon abszurdumnak vél, gömbön tangenciális erőháást, azt a fentiekkel együtt az úszási elmélet, úgy ahogy mi azt a forgás-egyensúlyi elmélettel kiegészítettük, minden mesterkedés nélkül megérteti. (Folyt. köv.)

Tanácsadó.

Rovatvezető: Uherezky Géza.

A tényleges katonai szolgálat beszámítása. Kartársaink közül többen kérték az államfordulat után teljesített tényleges katonai szolgálatuk beszámítását és ennek következtében 1926 január 1-hez megállapított szolgálati idejük helyesbítését.

Ebben az ügyben a sz. ref.-nál azt az értesítést kapuk, hogy a beadott kérelmek addig nem intézhetők el, míg a 104/926. sz. törv. 23 §-ának végrehajtására vonatkozó utasítás meg nem jelent. Amint a dolog aktuális lesz, eljárunk ebben az ügyben.

A nyugdíjárulékok fizetése. Nem állami iskolánál működő kartársak nyugdíjáruléka az isk. és népm. miniszr. 1927. évi november 4-én kelt 123 439/I. sz. végrehajtó rendeletének 57—60. pontja (L. M. T. f. é. 3. szám 129. oldal) alapján egyelőre nem szállítható le, miután a nem áll. tanítók illetményeiket most még csak mint előleget kapják. A nyugdíjárulék leszállítása tárgyában beadott kérelmeket a ref. csak a nem áll. tanítók illetmény és nyugdíj ügyének törvényes rendezése után fogja érdemlegesen elintézni.

Az előlépés a 104/926. sz. törv. 7 §-ának 6. pontja értelmében hivatalból történik. Az előlépítésre vonatkozó javaslatot az áll. tanfelügyelőség teszi a sk. referátnak.

A nem állami tanítóknak ezután nem kell kérvényt beadniok, azonban szükséges, hogy az eredékesség előtt legalább 6 héttel az iskola igazgatója, vagy az iskolaszék bejelentse az állami tanfelügyelőségnek az illető tanító előlépésre való igényét.

B. L. Állampolgársága a lex Dörer alapján nem rendezhető, mert 1909-ben lett nagykorú. Ezen az alapon csak azoknak az állampolgárságát ismeri el a belügyminisztérium, akik legalább 1906 január 1-től laknak a köztársaság területén s ezen időpontot megelőzően 24. életévüket betöltötték. Önnek az állampolgárság adományozását kell kérni az 1879. évi L. t. c. alapján.

Állami tanító. Fizetési előleg címén 3 havi illetményét kaphatja. Az előleget 5 K-ás bélyeggel ellátott kérvényben kérje a sz. referáttól, Kérvényéhez mellékelje az orvosi bizonyítványt.

A nevelési járulékot minden évben újra kell kérni a 18. életévüket betöltött gyermekek után. Az ilyen kérvényhez mellékelni kell az illető nyilvános intézet igazgatója által kiállított látogatási bizonyítványt, amelyben azt is meg kell említeni, hogy a

gyermek mily eredménnyel tanul. Ha a gyermek elbukik, beszűn-
tetik a nevelési járulékot. A kérvényt tessék legalább 6 héttel
előbb beadni és egyttal bejelenteni, hogy a fiú szeptemberől hol
fog járni iskolába.

Sz. F.-né. A kérvényre 20 K.-ás bélyeg kellett, így a kirótt
illetéket meg kell fizetni. A felemelt illeték elengedését kérheti az
illetékes pénzügyigazgatóságtól. Ez a kérvény bélyegmentes.

Adóügyben eljárást kérő kartársakat figyelmeztetjük, hogy
minden esetben állapítsák meg az illetékes adóhivatalnál 1926.
XII./31. állapotnak megfelelőleg kimutatott adóhátralékukat és
küldjék be 1922—1926. évekre szóló adókövetéseiket. Ezen adatok
nélkül semmit sem tudunk tenni.

Szakirodalmi szemle.

(Közlő Novák Mihály).

Naša Skola (3) R. Kratočvil folytatja „Az abnormális
gyermek” című cikk keretében a múlt számban megkezdett gyer-
mek betegségek leírását. A fogalmazási feladatok osztályozása című
cikk írója kifejti, hogy helyesebb a fogalmazás osztályozásánál 3
jegyet adni (fogalmazás, helyesírás és külalak, mivel a kétjegyű
osztályozás mellett a helyesírási hibák miatt a jó fogalmazás nem
kapja meg az öt megillető jegyet. Az elemi iskolák reformja Béc-
ben című cikk, a bécsi iskolai reformmal kapcsolatban leszűri
az ismert tényt, hogy eredményes tanítás nálunk is csak úgy lehet,
ha a praxisban megvalósulnak a 20—30 tanuló osztályok és hogy
a cselekvő oktatás elve az iskolák mostani organizációjában ki-
vihetetlen.

Skolská Správa (3—4.) Hosszasabban kell időzönm dr.
Jozef Keprta: Megjegyzések a népiskola organizációjához című
tartalmas cikknel. Mindenek előtt megállapítja, hogy mai iskolai
organizmusunk — eltekintve egyes csekély változtatásoktól — alap-
jában véve a régi osztrák iskolaszervezettel azonos, amely a mai
követelményeknek nem felel meg és e tekintetben több szomszédos-
állam, amely közoktatását a közelmúltban új alapokra fektette,
különösen Ausztria, új, modern iskolaszervezetével és tantervével
megelőzött bennünket. A különböző fokú nevelési intézményeknek
egy összefüggő egészet kell alkotnia. A népiskolai oktatásnak egy-
ségesnek kell lennie. Kell, hogy legyen a népiskolai oktatásban egy
idea, amely a tanuók egységes nevelésére alkalmas. Ez az idea
itt a Republikában — ahol többféle nemzetiség él — az a kon-
centrációs tanítási központ nem lehet más, csak a Csehszlovák
állam, amely hazája az összes polgároknak, amely mindenkinek
biztosítja lelkiismereti szabadságát és törvényelötti egyenlőségét,
tehát alkalmas bázis a nevelés egysége szempontjából. Ezek alapján
a legalkalmasabb tanítási központok: alsó fokon: a beszéd- és

értelemgyakorlat, középfokon: a honismeret, és felsőfokon: a polg. nevelés. Nagyjelentőségű az iskola organizációja szempontjából a tanítók száma is. Túlzásúfolt osztályokban lehetetlen eredményes munkát végezni. Legnehezebb és legfáradtságosabb a tanítás az egyosztályú (osztatlan) iskolában, ahol fokozott mértékben függ minden a tanító lelkiismeretességétől, rátermettségétől, ide kellene tehát a legtapasztaltabb és legjobb tanítók. Törekedni kell, hogy lehetőleg emelkedjék a többosztályú (osztott) iskolák száma, amely tekintetben különösen Szloven szkóban sok a kívánni való, mert amíg Csehországban az összes elemi iskolák 26·3%-a egyosztályos és ezekbe az össztanulósereg 8·3%-a jár (Moravában az iskolák 26·5%-a, tanulóknak pedig 9·2%-a), addig Szlovenszkóban az összes elemi iskolák 65%-a egyosztályos (osztatlan) és ilyen iskolába jár a tanulók 40%-a. Még szembeszökőbb ez az összehasonlítás, ha az 1—3 osztályos iskolákat egy csoportban számoljuk, ugyanis Csehországban: 73·1% az 1—3 osztályos iskolák száma, melyekbe az összes tanulók 47·6%-a jár; Moravában 72·6% az 1—3 osztályos iskolák száma, melyekbe az összes tanulók 49·3%-a jár; Szlovenszkóban 93% az 1—3 osztályos iskolák száma, melyekbe az összes tanulók 78%-a jár.

Az iskolák hibás szervezetét bizonyítja az a tény is, hogy a polg. isk. I. osztályában nagy a bukások száma. Az az egészséges iskolaszervezet, ahol az egyik iskolafajtából könnyű, zökkenésmentes az átmenet a másik iskolafajtába — ha az egyik iskolafajta természetes folytatása a másiknak. Nálunk minden iskolafajta külön kaszt, amely féltékenyen büszke az ő kicsi magasabbrendűségére és elfelejti, hogy egy iskola sem öncél, hanem a nép művelődésének eszköze.

Az iskolaszervezet terén minden tekintetben például szolgálhat Ausztria, amely rövid idő alatt bámulatos munkát végzett e téren. Az új osztrák népiskola kétfokozatú: 4 osztályos elemi és 4 osztályos fő (előbbi polgári) iskola. A legfontosabb reformeik az elemi iskolában: a munka principium (pracovní princip), koncentrációs tanítás, honismereti alap.

A gyermek nem tanul egyes elkülönített tantárgyakat, hanem feldolgozza környezetének egyes tárgyi és élet körét összefüggő természetes egészben, úgy ahogy az neki a való életben megjelenik. Az ilyen tanításmód mellett természetesen nem lehet szó órarendről, hanem ezt a heti és havi munkarend váltja fel. Az egész évi munka program egy lezárt és befejezett egészet alkot. A tantárgyak szerinti tanítás lassan alátúl ki és csak a 4. isk. év második felében valósul meg. A fő (polgári) iskola célja nem csak az, hogy az elemi iskolai tanítást kiegészítse, hanem az is, hogy arra alkalmas tanulóknak minden külön vizsga nélkül lehetővé tegye a középiskolái legközelebbi magasabb osztályába való átlépést. Érdekes, hogy a főiskoláról szóló törvényt 1927. aug. 2-án fogadták el és hat napra rá már kiadták a hozzávaló utasítást és szeptember elsején az első osztályban már aszerint tanították. Be-

vallom — mondja a szerző —, hogy ha rá gondolok a nagyszerű osztrák isk. reformra, bizonyos kultúr irigység fog el.

Szlovenszkői magyar tanügy. (3.) Helyzetkép a felekezeti tanítóság életéből című cikk rávilágít azokra a múltban gyökerező okokra, amelyeknek hatása a tanító lebecsülésében még ma is megnyilvánul és amire a „Csak tanító” című hangulatos kis cikk szolgáltat eklatáns példát, egy következő cikk az ebből az állapotból való kiemelkedés lehetőségét az akadémiai tanítóképzésben látja. Sebastyén Árpád közleménye: Állítsuk a pedagógiát a béke szolgálatába még e szám tartalma és több cikk foglalkozik a podkarpatskái-rusi állapotokkal.

Református Egyház és Iskola (9—10) Tovább bírálja az iskolai törvényjavaslatokat, még pedig a tanító választással foglalkozik és az iskolafentartó jogairól értekezve sok érdekes érvet hoz fel felfogásának bizonyítására, különösen a kántori fizetések rendezése és a tanítói fizetéshez való hozzájárulás tekintetében.

Végül összegezi a cikkíró a benyújtott javaslatokkal szemben támasztott kívánalmait, amelyek közül a kívánalmak illusztrálására közlöm a 8 pontot:

8. A felekezeti tanítók szolgálati szempontból — minden tekintetben — csakis illetékes egyházi főhatóságoknak legyenek alárendelve. Jogában legyen tehát az egyházi főhatóságoknak saját tanítóik részére — az állami tanítók számára kiadott szolg. és fegyelmi szabályzatok figyelembe vételével — külön szolg. és fegyelmi szabályrendelet alkotni s rájuk nézve ez legyen kötelező. Az állami tekintély megóvása céljából azonban az állami felügyelő közegek bármikor kérhessék a tanító elleni vizsgálat megindítását, sőt ezek részére az illetékes egyházi hatóság a vizsgálat lefolytatásában, irányításában *mennél nagyobb befolyást biztosítson.*

Kath. lelkipásztor. Minden kommentár nélkül szóról szóra hozott egy kis hír:

— A februári számunkban közölt új hitfelekezeti iskolajavaslatról utóbb kiderült, hogy azt nem az iskolaminisztérium dolgoztatta ki, hanem egy radikális csoport nyújtotta be oda és a minisztérium véleményadás céljából szétosztotta. A kath. irányú politikai pártok elélyes állásfoglalása folytán előrelátható, hogy ez a javaslat, amennyiben egyáltalában a parlament plénuma elé kerül, az előzetes bizottsági tárgyalások folyamán gyökeres és előnyös változásokon fog keresztül menni.

Eredeti szembontból foglalkozik a tanítóképzés problémájával a *Hlas* című folyóirat (Bratislava, Puškinova 5.) 7. száma és pedig Jeromým Holeček: Tulajdonképpen mit kell javítani a tanítóképzésen című cikkben. Nemcsak a tanítóképzés reformjára van szükség, hanem elsősorban a tanítók új, igazságosabb társadalmi elhelyezkedésére. A tanítóság nem helyezkedik el organikusán a mai társadalom struktúrájában, hanem elkülönített vágányon mozog, amely vágány vak vágánynak bizonyult. Ennek a társadalmi helyzetnek eredete abban keresendő, hogy a tanítói pálya megválasztásánál nem a spontán elhatározás, a pálya szerelele az irányadó,

értelme gyakorlat, középfokon: a honismeret, és felsőfokon: a polg. nevelés. Nagyjelentőségű az iskola organizációja szempontjából a tanítók száma is. Túlzásfolt osztályokban lehetetlen eredményes munkát végezni. Legnehezebb és legfáradtságosabb a tanítás az egyosztályú (osztatlan) iskolában, ahol fokozott mértékben függ minden a tanító lelkiismeretességétől, rátermettségétől, ide kellene tehát a legtapasztaltabb és legjobb tanítók. Törekedni kell, hogy lehetőleg emelkedjék a többosztályú (osztott) iskolák száma, amely tekintetben különösen Szloven szkóban sok a kívánni való, mert amíg Csehországban az összes elemi iskolák 26·3%-a egyosztályos és ezekbe az összes tanuló ereg 8·3%-a jár (Moravában az iskolák 26·5%-a, tanulóknak pedig 9·2%-a), addig Szlovenszkóban az összes elemi iskolák 65%-a egyosztályos (osztatlan) és ilyen iskolába jár a tanulók 40%-a. Még szembeeszköb ez az összehasonlítás, ha az 1—3 osztályos iskolákat egy csoportban számíttjuk, ugyanis Csehországban: 73·1% az 1—3 osztályos iskolák száma, melyekbe az összes tanulók 47·6%-a jár; Moravában 72·6% az 1—3 osztályos iskolák száma, melyekbe az összes tanulók 49·3%-a jár; Szlovenszkóban 93% az 1—3 osztályos iskolák száma, melyekbe az összes tanulók 78%-a jár.

Az iskolák hibás szervezetét bizonyítja az a tény is, hogy a polg. isk. I. osztályában nagy a bukások száma. Az az egészséges iskolaszervezet, ahol az egyik iskolafajtából könnyű, zökkenésmentes az átmenet a másik iskolafajtába — ha az egyik iskolafajta természetes folytatása a másiknak. Nálunk minden iskolafajta külön kaszt, amely féltékenyen büszke az ő kicsi magasabbrendűségére és elfelejti, hogy egy iskola sem öncél, hanem a nép művelődésének eszköze.

Az iskolaszervezet terén minden tekintetben például szolgálhat Ausztria, amely rövid idő alatt bámulatos munkát végzett e téren. Az új osztrák népiskola kétfokozatú: 4 osztályos elemi és 4 osztályos fő (előbbi polgári) iskola. A legfontosabb reformelvek az elemi iskolában: a munka principium (pracovní princip), koncentrációs tanítás, honismereti alap.

A gyermek nem tanul egyes elkülönített tantárgyakat, hanem feldolgozza környezetének egyes tárgyi és élel körét összefüggő természetes egészben, úgy ahogy az neki a való élelben megjelenik. Az ilyen tanításmód mellett természetesen nem lehet szó órarendről, hanem ezt a heti és havi munkarend váltja fel. Az egész évi munka program egy lezárt és befejezett egészet alkot. A tantárgyak szerinti tanítás lassan alakul ki és csak a 4. isk. év második felében valósul meg. A fő (polgári) iskola célja nem csak az, hogy az elemi iskolai tanítást kiegészítse, hanem az is, hogy arra alkalmas tanulóknak minden külön vizsga nélkül lehetővé tegye a középiskolá legközelebbi magasabb osztályába való áttépest. Érdekes, hogy a főiskoláról szóló törvényt 1927. aug. 2-án fogadták el és hat napra rá már kiadták a hozzávaló utasítást és szeptember elsején az első osztályban már aszerint tanították. Be-

vallom — mondja a szerző —, hogy ha rá gondolok a nagyszerű osztrák isk. reformra, bizonyos kultúr irigység fog el.

Szlovenszki magyar tanügy. (3.) Helyzetkép a felekezeti tanítóság életéből című cikk rávilágít azokra a múltban gyökerező okokra, amelyeknek hatása a tanító lebecsülésében még ma is megnyilvánul es amire a „Csak tanító“ című hangulatos kis cikk szolgált eklatáns példát, egy következő cikk az ebből az állapotból való kiemelkedés lehetőségét az akadémiai tanítóképzésben látja. Sebastyén Árpád közleménye: Állítsuk a pedagógiát a béke szolgálatába még e szám tartalma és több cikk foglalkozik a podkarpatská-rusi állapotokkal.

Református Egyház és Iskola (9—10) Tovább bírálja az iskolai törvényjavaslatokat, még pedig a tanító választással foglalkozik és az iskolafentartó jogairól értekezve sok érdekes érvet hoz fel felfogásának bizonyítására, különösen a kántori fizetések rendezése és a tanítói fizetéshez való hozzájárulás tekintetében

Végül összegezi a cikkíró a benyújtott javaslatokkal szemben támasztott kívánalmait, amelyek közül a kívánalmak illusztrálására közlöm a 8 pontot:

8. A felekezeti tanítók szolgálati szempontból — minden tekintetben — csakis illetékes egyházi főhatóságoknak legyenek alárendelve. Jogában legyen tehát az egyházi főhatóságoknak saját tanítói részére — az állami tanítók számára kiadott szolg. és fegyelmi szabályzatok figyelembe vételével — külön szolg. és fegyelmi szabályrendelet alkotni s rájuk nézve ez legyen kötelező. Az állami tekintély megóvása céljából azonban az állami felügyelő közegek bármikor kérhessék a tanító elleni vizsgálat megindítását, sőt ezek részére az illetékes egyházi hatóság a vizsgálat lefolytatásában, irányításában *mennél nagyobb befolyást biztosítson.*

Kath. lelkipásztor. Minden kommentár nélkül szórúlszóra hozott egy kis hír:

— A februári számunkban közölt új hitfelekezeti iskolajavaslatról utóbb kiderült, hogy azt nem az iskolaminisztérium dolgoztatta ki, hanem egy radikális csoport nyújtotta be oda és a minisztérium véleményadás céljából szétosztotta. A kath. irányú politikai pártok erélyes állásfoglalása folytán előrelátható, hogy ez a javaslat, amennyiben egyáltalában a parlament plénuma elé kerül, az előzetes bizottsági tárgyalások folyamán gyökeres és előnyös változásokon fog keresztül menni.

Eredeti szembontó foglalkozik a tanítóképzés problémájával a **Hlas** című folyóirat (Bratislava, Puškinova 5.) 7. száma és pedig Jeromým Holeček: Tulajdonképpen mit kell javítani a tanítóképzés című cikkben. Nemcsak a tanítóképzés reformjára van szükség, hanem elsősorban a tanítók új, igazságosabb társadalmi elhelyezkedésére. A tanítóság nem helyezkedik el organikusan a mai társadalom strukturájában, hanem elkülönített vágányon mozog, amely vágány vak vágánynak bizonyult. Ennek a társadalmi helyzetnek eredete abban keresendő, hogy a tanítói pálya megválasztásánál nem a spontán elhatározás, a pálya szeretele az irányadó,

hanem túlnyomó részben gazdasági és családi körülmények nyomása alatt egyszerűen beadják a 14–15 éves fiút a képzőbe. Később aztán, minden más életpálya lehetősége be van előtte zárva, sőt még a továbbtanulás, a magasabb műveltség lehetősége is, e tekintetben teljesen magamagára van utalva a tanító. Tehát társadalmi izoláltsága egyik következménye a tanítóképzés izoláltságának. Ennek a társadalmi izoláltságnak a tanítói akadémia felállításával véget.

A praktikus megoldást a következőképpen gondolja a cikkíró. Az életpálya megválasztásánál 18 éves ifju határozná. Az akadémia első évfolyamának elvégzése feljogosítana a népiskolák egy bizonyos kategóriájában való tanításra és jogot ad az egyetem filozófiai fakultására való beiratkozásra. (Sőt csak az iratkozhat be a filozófiai fakultásra, aki elvégezte az akadémia első évfolyamát.) A második évfolyam elvégzése pedig feljogosít a népiskola minden kategóriájában való tanításra. Ha ambíciót érez magában a tanító, ha tovább akarja képezni, beiratkozik a filozófiai fakultásra és így nyitva van előtte a tér. Megszeresheti a legmagasabbfokú műveltséget, tehetsége, rátermettsége alapján elérheti a tanügyi pályán a legmagasabb polcot.

Különfélék.

Béke.

Mit tudjátok Ti, hogy mennyit ér a béke,
Kik még nem néztetek a halál szemébe?
Búcsúzás, könny, sokogás, sikoly, fájdalom,
Kínzó éhség, fáradtság, hideg... borzalom...
Puska, gépfegyver, granát, srappel, gáz, akna,
Sebek, szétroncsolt testek, élők halála!
Mit tudtok Ti erről, kiknek nem kell béke,
Kik még nem néztetek a halál szemébe?!

Voltam háborúban, tűrtem és szenvedtem,
Jószót, eleget hetekig nem ettem.
Nappal a föld alatt, éjjel az ég alatt,
Idegek feszítve, idő lassan haladt
Sok, sok ezer ágyú dörgött, fogoly lettem...
Kálváriát járni ismételtlen kezdtem.
Mit tudtok Ti erről, kiknek nem kell béke,
Kik még nem néztetek a halál szemébe?!

Ha álmodban sebesültek, holtak vére
Folyóvá nőne a feléd hőmpölyögne,
Mernéd-e mondani, hogy nem kell a béke?
A sok özvegy, árva téled enni kérne,
Beteg, vak és béna mind elédbe lépne,
Mondanád-e nekik, még sem kell a béke?!

Ti, kik nem néztetek a halál szemébe,
Sohase mondjátok, hogy nem kell a béke!

Ocsovay Imre

Gyászünnepegy. A köbalkúti róm. kath. iskola Udvardi Szabó János temetése napján, ápr. 20-án, gyászünnepegyt tartott a következő programmal:

1. Gyászbeszéd. Mondja: Stampay János igazgató-tanító. 2. Gyászszolozsmák. Éneklí az ifj. énekkar. 3. Gyászbeszéd Mondja: Lat Teréz VII. o. t. 4. Ima a nagy halott lelkiüdvéért. 5. Libera. Éneklí a tanulók. 6. Zárszó. Lat Teréz tanuló gyászbeszédje a következő volt:

Gyászoló tanulótlársam!

Ismét összejöttünk e helyen, de nem azért, hogy ünnepeljünk, hanem hogy gyászoljunk. És erre okunk van nemcsak nekünk közbőlküti gyermekeknek, hanem mindenütt és mindenkinek, ahol magyar szó hangzik az ajtákon, ahol ismerték Szabó János udvardi igazgató tanítónak nevét.

Igen, Szabó János, az a nagyhírű tanító, akinek még nem is olyan régen kedvesebbnél-kedvesebb szindarabjait játszottuk, akinek gyönyörűséges dala t énekeltek, az ma halott, azt ma ebben az órában Budapesten temetik.

Óh milyen nagy emberkincs hull ma sírba! Óh miért kellett annak meghalni, akit ismeretlenül is annyian szerettek és csodáltak? Miért kellett annak élete derekán meghalni, aki két kézzel szórta tudásának kincseit? De ne kutasuk ezt, ne ostromoljuk az eget kérdéseinkkel, hanem nyugodjunk meg Isten legszentebb végzésében.

Áldott legyen az Úr, aki őt alkotta s áldott legyen az Úr szent neve, amikor a magyarságnak egéről ezt a tündöklő fényes csillagot letördítte. Nyugodjék békében! Imádkozunk érte.

Békeünnepély. A turiszkállási róm. kath. és ref. iskolák Vöröskereszt ifjúsági helyicsoporlja együttesen f. hó 8-án békeünnepélyt tartott, melyen a szép számmal megjelent közönség nagy tétazéssel hallgatta az előadott szindarabokat, ének és szavalat számokat. A jótékonycélra 247 korona folyt be.

Ifjúságunk nyaralása 1928-ban. A világszerte közzismert és kedvelt YMCA egyesület Szlovenszkóban a vadregényes Árva völgyében az Árva vára alatt ifjúsági tábort létesít. Ezen akciójával az ifjúság minden rétegének lehetővé akarja tenni azt, hogy a nyári hónapok egy idejét a szabad természetben tölthesse el tanítók állandó felügyelete mellett. Egy táborozási periodus 14 napig tart és július 3-án veszi kezdetét. Az YMCA táborozásán résztvenni akarók 25 Ké beiratási díjat fizetnek. Azon városokból, ahonnan legalább 6 ifjú jelentkezik, a résztvevők 50% os vasuti kedvezményben részesülnek. Egyesületeknek és a nyaralás iránt érdeklődő magánszemélyeknek is szivesen nyujt felvilágosítást, küld jelentkezési lapot és részletes programot a YMCA egyesület Bcsztercebányán.

Az YMCA ifjúsági konferenciája Poprádon. Husvétkor tartotta az YMCA magyar és német szekciója első ifjúsági konferenciáját Poprádon, melyen különböző városok ifjúsági vezetői jöltek össze a munka programjainak megbeszélésére. A konferencián résztvöltek a prágai YMCA központ részéről *Mr. H. O. Barden* és *Mr. Donald Laurie* amerikai titkárok és csehulovák *Mr. Baláček Anton* titkár, és szlovenszkói helyi egyesületek titkárai, vala-mint az ifjúsági munka képviselői. A megbeszélés tárgyát a jelenkor aktuális problémái képezték — nemzeti, vallási és szociális kérdések az YMCA programjával való vonatkozásaiban. A megbeszéléseket bevezette *Simándy Pál* író előadása a jelenkor szellemi helyzetéről. Előadásokat tartottak még *Stromp Gyula*, *Dr. Bányai Rezső* pozsonyi titkárok, továbbá *Meggyesi Sándor* losonci és *Lukinich Frigyes* besztercebányai titkárok. A konferencia résztvevői megtekintették a »Karpathenverein« múzeumát *Gresinger Béla* múzeumőr szak-szerű kalauzolása mellett. A konferencia másodnapján kirándultak Gánócz für-dőbe, ahol *Takács József* földbirtokos résztvettek a róm. kath. és ág. evangélikus. A konferencia tagjai testületileg résztvettek a róm. kath. és ág. evangélikus ünnepi istentiszteleteken és husvét hétfőjén kirándulást rendeztek a Magas Tátrába. A konferencia rendezésében és előkészítésében a poprádi evangélikus ifjúsági egyesület és annak vezető lelkésze, *Varga Imre* starosta veltek élnék részt, akiknek a konferencia vezetősége meleg köszönetet mondott.

Gáspár János nótáskönyve. Rimaszécscról jött Kelet felől, mint a napsugár. S mint a tavasz reggeli fénye áttöri az ébredő világ párafátyolát, hogy bearanyozza a föld arcát: akként jutnak keresztül Gáspár János nótái a

test falán, be a szív szentéltvébe. S ez a két törekvés most egy gyönyörű színképbe olvad: kint a májusi napsugár, bent az áradó érzelm; kint ezernyi virág, bent szépséges dalok; s ami kint is, bent is ugyanaz: tavasz. Tavasz égen és földön — s tavasz a szívben. Melyik szebb? Ki dönthetné el? Az-e amely földanyánkat évente egyszer ifjúvá teszi, díszbe öltözteti, vagy az, amely a múzsák szavára zsendülő lélek lantján kél és meleg dalt sugároz az ember-szívek bosszu, kegyellen telébe...

Im, itt e nótáskönyv. Aranyos tavaszi tündérek kótaruhába öllözve zenegik egy földi embernek égi erőből eredő ihletett beszédjét. S a fekete bangjegyek, mint apró gyémántkalapácsok, verdesik a húr, amelyet oly igen megfeszített a durvakeű élet. Álomország édes boldogságát hozzák el nekünk s amíg engedjük őket játszadozni a szív pitvarában, a közeli valóság minden könyvizes bánata fehérre szépül. A dal száll és száll vele a lélek is. S amerre jár, mindenütt friss harmatos virágokat szakt: megannyi magasztos érzés, melynek illata a mélyszéges csend és béke oly sokszor ábitott honába ringat el. Jertek, jertek, szelid melódiák, méla, borongós akkordok, táncos jambusok, pattogó szinkópák, onnan a »Sajó völgyéből«, meg a »Balog völgyéből«, meg a »Rima partjáról«, jártatok át ez ek szívet, vilogjon át ezrek szemén a jószág ezüstsíllógása, ölje meg sok-sok rokonszóló kiűzből Gáspár János életének pompásragvogásu motívuma: a tiszta szeretet...

Jert k. Gáspár János szívének kedves virágai és hirdessétek, adátok, leheljétek: éljétek a tavaszt. Igen, tavaszt, örök tavaszt hoztok, bár az ősznek álarcát öltöttétek fel. Vagy azt hiszed, Gáspár János, hogy a Te »Az elárgult falevélről« a »Hervadó járóll«, a »Sárnya levél, hulló levél«-ről dalolsz, hogy mi nem érezzük meg a könnyek mögött a mosolyt, a »tenger bánat« mögött az örömet, a »tűskebókor« alatt a fesiő roztsát, a »Ha meghalok« előtt az élet harmonáját, a »magányos sir« fölött a boldogság pacsitáját, — az Űszben a Tavaszt? Látod Te magad is, hogy ha a szíved egyik csücskében »Oda van a szép kikelet«, akkor nem tudod befejezni addig a nótát, amíg bele nem dobog a jóleső csendesod: »Visszajön meg a madár is, kikelet jön hideg téli hóra«. S ha az emlékezés anyalyezárnynai elvándorolsz is »A chyrovi temetőbe« visszazaboz a pergő csárdás üteme és csorduló kedvvel kurantod: »Hallgass ide, te cigány!«, »Édes a galambomnak csókra termett, ici-pici kis szája«. Majd, ha újra »elfogja a szívedet a keserű bánat«, siető örömmel iszol a mámor kelyhéből s »nem bánod a tokajit, ha veres, ha szűke«. S bár szívesen észreveszed, ha »letarolva a fa lombja«, mégis, a Te gazdag lelked törzse minden dalsó-hajjodra a szép tavasz egy-egy zöld levelét hajtotta.

Nótás könyv... Nem virágokréta inkább? Nem inkább egy forró dalban élő szívnek aranyzálas glóriája? Vagy egy álom-szellőben megizmosult, hitben ápollt, erdőben duzzadó élet-fa szépséges májusi koronája? ... Igen: ez Gáspár János Nótáskönyve.

A húsz dalt C. G. Röder lipcei nyomdaintézete nyomta és költötte díszes zsebkönyvvelakba. Ára 21 K, mely őszegnek előzetes beküldése után a szerző portómentesen küldi Siac-Rimaszécsről z. XVIII. Kapbató Klein Géza könyv-és zeneműkereskedésében is, Rimaszombatban.

Pályázati hirdetés. A lucskai róm. kath. iskolaszék (p. Drnava, okr. Rožňava) pályázatot hirdet magyar tannyelvű iskolájához rendes kántortanítói állásra. Javadalom: 2 szoba, konyha lakás, 14 kat hold szántó és rét haszonbérére, 4 köből roza, 84 Ké készpénz, 12 úrméter tűzifa, stóla és államsegély. Kántorizálni tudó tanítónők is pályázhatnak. Pályázati határidő 1928 június 30-ig, választás ugyanakkor. *Iskolaszék.*

Minden öntudatos, művelt magyar tanító megveszi a kiadott »Szlovák Próza Anatológiát«. Ára 20 Kcs., mely a mellékelt cseklapon fizethető. Kiadja Farkas István polgári iskolai kártyaünk, Saly XVIII. Tanítói és ifjúsági könyvtárakban nélkülözhetetlen!

Kiadóhivatali üzenetek.

D. G. Mojim Sch. I. Lučka. Az elveszett lapokat újból mekküldtük.
 K. J. Andó. O. K. Velký-Rýr. Címüket lapjuk értelmében javítottuk. Lapunkat az új címre küldjük. — K. I. Terbelovce. Befizetési lapokat küldtünk.
 — B. G. B. Bystřica. A lap elmaradásánk az oka az, hogy B. Vilma helyett Önt lőrdtük. A hiányzó számokat 1928. jan. 1-től visszamenőleg pótlólag mekküldtük. Az 1928. évi előfizetést mekkapjuk. — P. J. Szt. Miklós-puszt. A lapot kívánására mekküldtük. — W. M. Smolnik. A lap évi előfizetése 40 Ké. A címjavítást kívánására keresztülvezettük. — B. H. Tőre. Címére a lapot mekküldtük. A befizetésekra csekklapot mellékeztünk.

Műlépet

szavatolt tisztá méhviasszból 43 K-ért szállítok. Salakmentes méhviassz 6 K-ért bármily nagyságban hengerlek

Rajokat

június hó folyamán fiatal anyával eladok, 4 kereten levő kis Boconádý vagy 3 kereten levő Balogh léle kaptár nélkül á 100 K Štefkovič Gyula tanító Ratnovce p. Piešťany.

Hirdetés. Jó karban két manuális

pedál harmónium

jutányosan eladó

Dusek tanár
Levice

Kartárs a kartárstól rendel!!!

Husvétára, pünkösdre, bármely alkalomra előadhatja víg népszínműveimet.

„Sári te“ 3 pld. kottával, joggal, csak . . . 30 — Ké

„Pintyő és Pintyőke“ 3 pld. kottával
 joggal legujabb 28 — Ké

Bármilyen iskolai előadásra, de különösen április, május és június hónapokban rendezendő gyermekelőadásra mindent megtalál a

„Majális“ című könyvben,

mely gyermekdarabokat, jeleneteket, dalokat, verseket tartalmaz és mélyen leszállított ára: 1 pld. 8 Ké., 2 pld. 14 Ké., 3 pld. 18 Ké., 5 pld. 22 Ké. Jutalomkönyvül is adhatja az iskolában.

Levelezőlapon rendeljen, minden küldeményhez csekklapot mellékelek, két hónapon belül utólag fizethet!

Kartársi szeretettel:

Farkas István, Šahy.

A hírlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavi posta- és távírdalgazgatóság 3006/III 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 május 15.

10. szám

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banaí Tóth Pál.**

TARTALOM:

Oldal:

Vezércikk:

Tanítói pályázati pragmatika . . . 373

Stampay János:

Az önkormányzati iskolák közszég célja
és működése 375

Schlosz Lajos:

Hiszek az ifjúságban 378

Váry Endre:

A szlovák nyelv tanítása a magyar
tan nyelvű népiskolákban (folyt.
és vége.) 380

Kossath János:

Szépiráshoz való szöveg 386

Egyesületi élet 388

Különfélék 393

Kiadóhivatali üzenetek.

Hirdetések.

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. | Komárom
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. | (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 84.

**AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószeresek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
organahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felolós szerkesztő: Bazai Tóth Pál.

Tanítói szolgálati pragmatika.

A szlovenszkói magyar tanítóság egyetemes és egyéb gyűléseinek sokat vitatott, fontos kérdése volt mindenkor a tanítói szolgálati pragmatika. E gyűlések határozati javaslatai a tanítóság ama közóhájának adtak mindig kifejezést, hogy szolgálati és jogviszonyai félremagyarázhatatlan és határozott formában szabályoztassanak s ezáltal a tanítóság helyzetét s főleg jogállapotát szilárd alapokra fektessék.

A tanítóság kívánsága az volt, hogy ismerje jogait, mert csak *jogainak* pontos ismerete adja meg részére azt a biztos lelki egyensúlyt, amely mellett *kötelességeinek* teljesítésében kifogástalanul eleget tud tenni a hatóságok s általában az iskolára ingerenciával bíró tényezők kívánságainak.

Sajnos a tanítóság eme fentvázolt óhajai hosszú éveken keresztül teljes mértékben nem teljesültek. A tanítóság szolgálati és jogviszonyait szabályozó rendelkezések egyöntetű, rendszeres összefoglalást nélkülöztek. Ez természetesen károsan befolyásolta a tanítóság minden néven nevezendő szolgálati és szolgálaton kívüli magatartásának s esetleg ebből folyó vitás eseteinek igazságos s a lelkeket megnyugtató elbírálását. Innen származtak azok a bonyolult ügyek, melyek sokszor éveken keresztül húzódtak s még a legfelsőbb közigazgatási bíróság döntő ítélezését is provokálták.

A 103. és 104/1926. évi tisztviselő illetve tanítói

törvények e téren éppen úgy, mint a fizetések s főként nyugdíjak terén, nagy haladást jelentenek. E törvények azok, melyek úgy szövegükben, mint még inkább végrehajtási utasításaikban általános jellegű, de határozott megállapításokat tartalmaznak a tanárok és tanítók szolgálati pragmatikáját illetőleg. Ezek alapján mód és lehetőség nyújtott arra, hogy ezen rendelkezések rendszerbe foglalhatók legyenek.

Ezt a rendszerbe foglalt tanítói szolgálati pragmatikát minden tanítónak ismernie kell, mert nincs szolgálati viszonyainak olyan ága, melyre vonatkozással ne bírna. A szolgálatban való magatartás, szabadságolás, fegyelmi és nyugdíjügyek, valamint még számos egyéb kérdés alapvető és irányelvül szolgáló szabályzatai megtalálhatók a szolgálati pragmatikában. Mind olyan dolgok, melyek pontos ismerete nélkül a tanító a jogbizonytalanság ingoványos útvesztőjében botorkál, viszont ismeretével határozott, öntudatos és gerinces léptekkel halad pályáján.

Ez utóbbit elősegítendő egyesületünk vezetőségének felszólítására *Uherezky Géza* és *Vásárhelyi Károly* kartársaink vállalkoztak arra, hogy a tanítói és tanári szolgálati pragmatikát magyar nyelvre lefordítsák, magyarázatokkal ellássák s esetleg több döntő jelentőségű legfelsőbb közigazgatási bírósági ítéletet is leközöljenek.

E nehéz és nagy anyagi rizikóval járó munkára azonban csakis abban az esetben szánhatják el magukat, ha legalább a munka előállítási költségeit biztosítva látják, mert szomorú tapasztalatokat szereztek a Törvények és Rendeleték Gyűjteménye kiadásának terén, amelynek példányai százával nem keltek el s a nyomdaköltségek kiegyenlítése még ma is terheli őket.

Egyesületünk elnöksége s lapunk szerkesztősége e helyütt felkéri a kartársakat, hogy e nélkülözhetetlen és közérdekű mű elkészítéséhez nyújtsanak segédkezet s legalább iskoláik részére rendeljék meg a művet, hogy ekként a szlovenszkói tanítóság régi óhaja megvalósuljon s magyar nyelven is birtokában legyen a szolgálati és jogviszonyait szabályozó szolgálati pragmatikának. A mű ára oly mérsékelt lesz, hogy ez sem fogja képezhetni akadályát a megrendelésnek. Portóköltséggel együtt legfeljebb 20 Ké. A megrendelések egyszerű postai le-

velezőlapon f. évi június hó 10-éig *Uherezky Géza ig. tanító, egyes. tanácsadó* címére intézendők. (Komárno, Szénatér 9.)

Az önkormányzati iskolaközség célja és működése.

Tanfelügyelőségi kerületünkben, nem is olyan régen, amidőn a hivatalos körlevél egyik számában az önkormányzati iskolaközségek megalakítására vonatkozó utasításokat s azokkal egyetemben az önkormányzati községek alapszabályait, illetőleg az iskolaközségek előjárásait által igénybe vehető fegyelmezési fokozatok táblázatát vetők, csaknem kivétel nélkül el nem titkolható csodálkozással tekintettük magunk elé s azt kérdeztük egymástól is, hogy mihez az az önkormányzati iskolaközség? Ezt bizonyosan csak azért találta ki a tanfelügyelőnk, hogy még több dolgunk legyen és hogy jobban érdemeljük meg fizetésünket, amit az államtól kapunk. Mert az önkormányzati iskolaközségnek ugyan semmi célja, semmi haszna nincs. Legfeljebb arra lesz jó, hogy a gyerekeknek szarvakat adjunk, mintegy magunk fölé helyezzük, hogy annál több legyen a kifágás s több legyen a fegyelmi ügy.

Én is így vélekedtem, de hamar beláttam, hogy a dolog nem így áll. Először is az önkormányzati iskolaközségek szervezését nem a tanfelügyelő találta ki. Ez az igazán üdvös, hasznos, erkölcsnemesítő, a gyermekek önművelését nagyban előmozdító intézmény amerikai keletű, ahol ez épen úgy mint a „*Madarak és Fák Napja*”-nak kultusza már néhány évtized óta be van vezetve. Aki emlékezik a Néplapitók Lapjában 1919 ik év elején megjelent cikkekre, amelyek „*Az amerikai gyermekköztársaság keletkezésé-*”-t tárgyalták, az elismeri az önkormányzati iskolaközségek jogosultságát. S miután azoknak működése Amerikában oly nagy erkölcsi és gyakorlati haszonnal jár, természetesnek találom, hogy ezen intézményt köztársaságunk iskoláiban is meghonosítsák, úgy, amint azt más európai kultúrállamok iskoláiban is meghonosították.

A hiba csak azon mult, hogy nem ismertük eddigelé a módokat, hogy miképen alkalmazzuk azt s miképen értékesítsük. De az első lélegzetlen mindenki átesett s ma már szinte fölöslegesnek tartom vitázni afölött, hogy van-e értelme s célja az önkormányzati iskolaközségek működésének.

Őszintén megvallom, magam is azt hittem, hogy neveltségessé fog válni működésük akkor, amidőn pl. az előjáróság tagjai itélkezni fognak polgártársaik vétsége fölött s itélkezésüknek nem lesz ható ereje.

Ezzel szemben elmondhatom, hogy tavaly a két legkényesebb fegyelmi ügy elintézését az önkormányzati községre bízta. S bár úgy az egyik, mint a másik ügynek a lefolytatása előre lelki szemem előtt állt, nem is gondoltam arra, hogy az önkormányzati község biráinak ítétele olyan hatást váltson ki, mint amit elért. Az első rágalalmazási ügyben hozott ítéletük több családot, (akik gyermekeik folytán érdekelve voltak), valósággal kizökkentett rendes nyugalmukból, pedig csak egyszerű értesítést kaptak arról, hogy gyermekeik az elkövetett rágalmazás és annak vissza nem vonása miatt jegyzőkönyvileg megrováltak. Egyes szülők kikeltek az ítélet ellen, mások kényszerítették gyermekeiket a jóvátételre. Az egész község arról beszélt.

A másik még nagyobb ügy engem érintett. Ezy tanuóm esli sétám alkalmával parittyával rám lőtt, mert az előző napokban madárlövöldözés közben új parittyáját elvettem, majd egyéb gonoszsága miatt másnapon $\frac{1}{2}$ hat óráig az iskolában marasztallam. Persze én is vele voltam. A támadásért nem büntettem meg, csak mély szomorúságot fejeztem ki előtte és a többi tanuók előtt. A bíróság megfelelő vizsgálat után döntött. A vádlottat a többi tanulótársaitól két heti elkülönítésre és nyilvános bocsánatkérésre utasította. A gyerek a bíróság előtt sirva kért bocsánatot s ígéretet tett, hogy megjavul. S azóta is a legjobb viseletű gyerekek közé tartozik.

De az iskolaközség fegyelmezési erejének egy más eklatáns példája is előfordul. Két, kihágással vádolt, konokul tagadó gyerek, akik azonban a gyanu teljességével voltak terhelve, csak azért hogy neveik a jegyzőkönyvben meg ne öröklítenek, hajlandók voltak bűneiket beismerni és bocsánatot kérni. Ezért az önkormányzati iskolaközség fegyelmezési erejében már nem kételkedem. Természetesen annak okos irányításától nagyon sok függ. Mindazonáltal eltévesztett s túlhajtott dolog volna az, ha minden bage-tell ügynek elintézését az iskolaközségre biznánk. Ilyenekből havonként egy eset is elég nekik. Mert hiszen nem az a lényeges, hogy mindenkor és mindenben ők itélkezzenek, hanem hogy a vétségek helyes megvilágítására s megilülésén kívül fogalmunk legyen a bíraskodás lefolytatásáról.

De hát akkor mivel öltsék ki hatenkénti üléseiket? Ennek a

problémának bölcs és könnyű megoldására segít bennünket egy más idevágó rendelet, amely szerint minden iskolaköztség megvá-maga közreműködési, szépművészeti és gazdasági bizottságát, amelyeknek munkakörét s feladatait már a címek is eléggé ma-gukban hordozzák.

A különféle bizottságok között azonban mégis a művelődési bizottság az, amely legbehatóbban foglalkoztatja a tanács üléseit, miért is annak működési körét érdemes közelebbről megismernünk.

A műv. biz. célja az, hogy a nagyok mintájára terveket csináljon egész évre, minden téren és dologban, amely pol-gártársaiknak művelődését előmozdítja. Így állapítsa meg pél-dául, hogy havonként tartsanak mesedélutánokat, amelyeket oly-kor egyes szép szavaltatok, páros beszédek, tréfás dolgok elő-adásával, vagy a tanító vezetése mellet énekekkel fűszerezzenek. Az ő gondjukat képezze az, hogy mikor, ki, mit adjon elő. A meséket, úgy mint az előadásra kerülő kölleményeket, előre megbirálja s megállapítja, hogy színrekerülhetnek-e a darabok. Ugyancsak előre megállapítja, hogy mikor tartassanak színi-előadások, pl. karácsonykor, farsangban, vagy év végén. Ha-sználólag a műv. biz. gondoskodik a szindarabok lemásolásáról is. A bizottság állapítsa meg előre az évközi, nemzeti és egyéb ünnepek programját s azokat már előre jegyzőkönyvbe iktassa. Csináljon terveket őszi, téli és tavaszi kirándulásra, meghatározva a helyet, ahová menendők lesznek. Ne maradjon ki a tervükből nagyobb tanulmányi kirándulás sem, amelyet eddigelé szerzett földrajzi ismereteik alapján állapítsanak meg. Adjunk nekik alkal-mat előlőtti gondolkodásra, hogy hová volna legjobb menni? Hol tanulnának legőbbit. Ugyanakkor vegyék terveikbe, hogyha kirán-dulás, vagy tanulmányút alkalmával a helyzet úgy kívánja, lépjenek fel egy kis énekekkel (de legalább is kettős hangúval), tornával, (ha tudnak mutatós do'got), táncsal, vagy valami tréfás kis szindarab-bal, ami mind reájuk, mind azokra, akik fogadják őke', igen jó hatással van. Egy-egy ily föllépés az idegen, egymástól messzeeső iskolaközségek tagjai között közelebbi ismeretséget és jó baráti viszonyt kelt.

Igy tanulják meg egymást szeretni, tisztelni és becsülni. Más tanulók példás viseletének látása sokszor őbbit ér egy heti erkölcsi prédikációnál. Nagyon jó, ha egy ügyesebb leány, vagy fiugyer-meket kiválaszt a bizottság, aki ily kirándulások a'kalmával, adandó alkalommal rögtönözve egy pár mondatból álló köszönő, üdvözlő, vagy elismerő szavakat mond a őbbit polgártárs nevében. Vala-

mint a bizottság gondja legyen az is, hogy hazaérkezésük után a megillető helyekre köszönő leveleket intézzenek az iskolaköztség nevében. Ezzel elsajátítják azt, hogy a szives látást otthonról is illik megköszönni. A műv. biz. gondjaiba tartozzék annak megállapítása is, hogy mikor legyen kiállítás. Ennek előkészítéséhez válasszon ki néhány más polgártársat, akikkel együtt tanítójuk rendelkezésére állanak. A műv. biz. feladatává lehet tenni a beszedett könyvtári könyvek megvizsgálását is, vajjon nem szenvedtek e azok kárt az olvasó kezében.

A szépeészeli valamint a gazdasági bizottság szintén bő anyagot talál az iskola tisztaságának megóvása, virágokkal való feldíszítése, ápolása, a tanszerek rendben tartása, a tanulók tisztaságának ellenőrzése, könyveknek rendbentartása, az illemhely tisztaságának megóvása, hasonlóképen az iskolaköztség vagyoni állapotának növelése, annak miként való felhasználása, pl. könyvtári könyvek beszerzése, karácsonykor a szegényebb tanulók megajándékozása, vagy tanulmányútban való felsegítése stb.-ben, amelyekben ép úgy mint a fegyelmi tanácskozásokban a mi támogatásunkkal és irányításunkkal teljesítsék a rájuk bízott feladatot. Az első 5—6 gyűlésen, főleg a jegyzőkönyvvezetésben, talán nagyobb segítségre szorulnak, de a továbbiakban észre fogjuk venni, hogy mindjobban önállósulnak. S ha abból csak valamit is elértünk, már elértük a célt.

Stampay János.

Hiszek az ifjuságban.

Schlosz Lajos.

Homeros az Ilias VI. énekében állapítja meg a gyermeknevelés alfáját és omegáját. Nevezetesen: amidőn Hektor búcsúzik a feleségétől, fiuk, a kis Astyanax, megijed az atyja sisaktarajától s erre Hektor a karjai közé veszi a kisfiát, megcsókolja, meghimbálja s az istenektől azt kéri, ogy gyermeke még derekabb legyen nála... Az egész gyermekügy dióhéjban itt van már: a győnédség és a pedagógiai nagy cél.

Tényleg úgy van: gyermekeink, az ifjuság a mi jövőnk, reménységünk. Tőlük várjuk, hogy törekvéseinket megvalósítsák, élelpályánkat folytassák és tökéletesítsék. Azonban az ifjuság rendszerint heves, meggondolatlan s azért könnyen tévútra tér, ezért a komoly, higgadt szót nem nélkülözheti.

Egy feltűnést keltő újságcikk nyomja kezembe a tollat, mely

főltt a világ egyik népnevelőjének sem szabadna napirendre térnie. Berlinben, a gondolkodók és tudósok Mekkájában, mint mondani szokták, egy neves orvos vítaestére hívta meg az ifjúságot: fiúkat és leányokat és előadást tartott arról, hogy az érzékiségnek semmi köze az erkölcsöz. A mindkét nembeli fiatalság, mely zsúfolásig megtöltötte a Hohenzollern iskola auláját, igen viharos elégedetlenséggel támadt a tekintélyes előadóra, mert csak, a bajokat állapította meg, de kiutat nem tudott mutatni s kijelentték, hogy ha már az idősebbek elrontották a saját életüket, ne akadályozzák meg kuruzsló beavatkozással, hogy a fiatalság megtalálhassa a maga útját!

Fűzzük kissé tovább a szót: Miként találhatná meg az ifjúság a maga útját?

Élet, intelligencia és szeretet, a gyermekben homályban és névtelenül rejlik s természetének mélyében használatlanul és eltemetve maradna, ha nem fordítanánk gondot arra, hogy tanulmányozzuk s a tudomány és vallás segítségével képezzük.

Ez a nevelés szép munkája; azonban csak tiszteletteljes nevelés elégítheti ki a magas követeléseket. Csak odaadás, műveltség és igazán vallásos alapon nyugvó nevelés adhatja meg az ifjúságnak legszebb gyarapodását s koronázhatja meg a tudomány és erény virágaival és gyümölcseivel!

Bizonyára nem könnyű a nevelés munkája; hatalmas árnyai vannak és látszólagos egyszerűségében számos és imponzáns szempontokkal szolgál; s ott mindig az alapjában hiányzik a tisztelet, ahol nincsenek azon, hogy egész nagyságát megértsék, felfogják és végrehajtsák.

Ahol nem a tudomány leszűrt igazságaival és vallásos alapon fognak hozzá, hogy a gyermekben a természetet és emberi méltóságot képezzék és fölemeljék; s ahol elmulasztják benne az embert úgy kiképezni, mint Isten akarja, hogy képezzük és tökéletesítsük, megsértik a tiszteletet, mellyel a gyermeknek tartoznak.

Az ifjúság nevelőinek sohasem szabad feledniök, hogy a gyermek maga az ember s az emberiség összes reményeinek a letéteményese.

S e gondolat, remélem, elég magasztos arra nézve, hogy a nevelők kitarthatását fentartsa s megakadályozza, hogy valaha is lankadjanak azon nagyhorderejű és fáradsággal teljes munkában, amelynek magukat szentelik.

A nevelésnek célja az embert képezni. De mi ennek az értelme s mi a nevelőnek igazi feladata?

Az ember test és lélek; értelem, akarat szív és lelkiismeret. Az embert nevelni tehát annyi, mint eszközölni, hogy egész, legnemesebb értelemben vett kifejlődését elérje, vagyis más szavakkal, testének és szellemének megadni mindazon tanokat és képességeket, melyek életének fénye és dísze lehetnek, melyek edzik jellemét, szilárdítják akaratát s a nemes érzelmek iránt fogékonyvá teszik szívét.

Összefoglalva a mondottakat: a nevelésnek az embert kell kialakítania, a gyermekből embert kell alkotnia, azaz egészséges és erős testet, gyakorlott szellemet, józan értelmet, érző, tiszta szívet kell neki juttatnia.

Szerezzünk az ifjúságnak egy hatalmas fegyvert: a feltétlen igazságosság fegyverét s ez fogja neki megmutatni az utat az igazsághoz. Csak az igazságos ember képes végtelen szeretetre. Azokat szeretni, kik minket szeretnek, nem nehéz; de azokat szeretni, kik minket gyűlölnek, azaz ellenségeinket szeretni és megvédelmezni, ahhoz már nagyon erős szív és akarat kell. Az őszinte, szívből fakadó szeretet nem üres szavakat, frázisokat prédikál, hanem serényen végez; siet, megelőzi azt, aki gyűlöli, legyőzi nemes tetteivel s így elfojtja a szívek gyűlölségét.

Ez a nevelés munkája, ez a jótéteménye. Ez az a nagy és magaslatos gondolat, melynek az emberi nevelés minden fokán át, az anyai nevelésen, az első és második nevelésen át, vezérlő gondolatnak kell lennie. S végezetül a nevelés csak akkor bocsáthatja el az embert, amidőn az életnek átadja és pedig átadja mint kész embert. Ezért hiszek az ifjúságban és hiszek a jövőben!

A szlovák nyelv tanítása a magyar tannyelvű népiskolákban.

Írta: Váry Endre.

(Folytatás és vége.)

Május 3—4. hét.

Dom a okolie, rodina.

1. V čom bývajú ľudia?
L'udia bývajú v dome.
2. Máte vy dom?
Áno, my máme dom.

3. Kto býva vo vašom dome?
V našom dome býva otec, mamička, brat, sestra a ja.
4. Čo sú ti otec a mamička?
Otec a mamička sú mi rodičia.
5. Čo sú deti?
Deti sú bratia a sestry.
6. Čo tvoria otec, mamička a deti spolu?
Otec, mamička a deti spolu tvoria jednu rodinu.
7. Kto je hlava rodiny?
Hlava rodiny je otec, on stará sa o rodinu.
8. Kto pomáha otcovi?
Otcovi pomáha mamička, ona varí a pečie, pošije a operie šaty a oriadí dom.
9. Aké je to dieťa, ktoré nemá otca a matí?
To dieťa, ktoré nemá otca a matí, je sirota.
10. Koľko máš bratov a sestier?
Mám jedného brata a dve sestry.
11. Kto bývajú ešte v dome?
V dome bývajú ešte starí rodičia a čeľadi.
12. Máš ty starého otca a starú mať?
Starú mať mám, ale starého otca už nemám.
13. Kto je u vás najstarší a najmladší?
U nás najstarší je starý otec a najmladšia je sestra Marienka.
14. Ktoré sú čiastky domu?
Čiastky domu sú: pitvor alebo predizba, kuchyňa, izba, komora, poval a pivnica.
15. Koľko máte izieb?
Máme dve izby.
16. Aké náradia stojia v izbe?
V izbe stojia stôl, stoličky, kastne, posteľ, komód, pohovka a truhla.
17. Aké náradia sú tieto?
Tieto sú izbové náradia.
18. Kto zhotovuje nám izbový nábytok?
Izbový nábytok zhotovuje nám stolár.
19. Ako zafarbí stolár nábytok?
Stolár nábytok zafarbí na hnedo, na žltlo alebo na zeleno.

20. Čo robíme v kuchyni ?
V kuchyni varíme a pečieme.
21. Kto varí a pečie u vás ?
U nás varí a pečie mamička.
22. Aké náčinia sú v kuchyni ?
V kuchyni sú: sporák, vedro alebo džbar, kupa, dieža, kastrol, rajnica, hrniec, krčah, mliečnik, mažiar, miska, tanier, šálka, nôž, vidlička, lyžica, pohár, sklenica, doska, válec a metla.
23. Z čoho sú kuchyňské náčinia ?
Sporák, vedro, rajnica, kastrol, nôž, lyžica, vidlička sú zo železa, misa, tanier a šálka sú z porcelánu, pohár a sklenice sú zo skla, kupa, dieža, válec a doska sú z dreva, mažiar je z mosadzi.
24. Čo je vedľa kuchyne ?
Vedľa kuchyne je komora.
25. Čo držia rodičia v komore ?
Rodičia v komore držia mäso, slaninu, masť, múku, zbožie a kapustu.
26. Čo sú tieto všetko ?
Tieto všetko sú potraviny.
27. Kde je pivnica ?
Pivnica je pod domom.
28. Čo držíme v pivnici ?
V pivnici držíme krumple, burgyne, zeleniny, mlieko a vino.
29. Kade je povaľ ?
Povaľ je nad domom
30. Čo držíme na povali ?
Na povali držíme kukoricu, orechy, a zbožie.
31. Čím chodíme na povaľ a do pivnice ?
Na povaľ a do pivnice chodíme schodami.
32. Kto stavajú dom ?
Dom stavajú murári.
33. Z čoho stavajú murári dom ?
Murári dom stavajú z kameňa, z tehál a zo zeme.
34. Z čoho je váš dom ?
Náš dom je z kameňa a zo surových tehál.
35. Čo je nad múrami ?
Nad múrami je krov.

36. Kto pokrýva dom ?
Dom pokrýva tesár.
37. Čím je váš dom pokrytý ?
Náš dom je pokrytý slamou.
38. Ktorý je najlepší krov ?
Najlepší krov je črep, plech a eternit.
39. Kto bývajú pred vašim domom ?
Pred našim domom bývajú Horvátovci.
40. Kto bývajú za vašim domom ?
Za našim domom bývajú Kováčovci.
41. Čo sú vám Horvátovci a Kováčovci ?
Oni sú nám susedia.
42. Pomenuj vašich susedov !
Horní susedia sú Kisovci a Gergelyovci, dolní susedia sú Szabóovci a Tárciovci.
43. Čo je okolo domu ?
Okolo domu je dvor a zahrada.
44. Čo robíme na školskom dvore ?
Na školskom dvore hrávame sa.
45. Čím je dvor vysadený ?
Dvor je vysadený stromami.
46. Aké stromy sú na dvore ?
Na dvore sú marule, orechy a agáty.
47. Čo je pod stromami ?
Pod stromami je tóňa.
48. Čím je dvor ohradený ?
Dvor je ohradený plotom
49. Z čoho robia plot ?
Plot robia z prútov, z lát alebo z dosák.
50. Aký plot je ešte ?
Je ešte aj drótený plot.
51. Ktorý je najkrajší plot ?
Najkrajší plot je živý plot.
52. Čo jesto na dvore ?
Na dvore jesto maštal (stajna), chliev, stodola, sieň, studňa, seno, slama a hydina.
53. Čo býva v maštali ?
V maštali býva kôň, krava, vól, teľa, žriebä.
54. Čo býva v chlieve ?
V chlieve býva sviňa.

55. Co držíme pod sieňou?
Pod sieňou držíme koč, voz, pluh, brány a stroje.
56. Načo je voz?
Voz je na svážanie.
57. Čo sváža otec?
Otec sváža seno, slamu, zbožie, trávu, burgyňu, krumplu, drevo a hnoj.
58. Čo robí otec pluhom a bránami?
Otec pluhom ore a bránami bráni.
59. Čo robíme sejacím strojom?
Sejacím strojom sejeme
60. Čo vysejeme sejacím strojom?
Sejacím strojom vysejeme pšenicu, raž, ovos, kukoricu a burgyňu.
61. Čo robíme sečkovnicou?
Sečkovnicou režeme sečku.
62. Zkadiaľ dostávame vodu?
Vodu dostávame zo studne.
63. Načo užívame vodu?
Vodu užívame na pitie, na umívanie, na pranie a na varenie.
64. Aká voda je zdravý nápoj?
Len čistá voda je zdravý nápoj.
65. Kam kopú studňu?
Studňu kopú do zeme.
66. Čím čerpame vodu?
Vodu čerpame vedrom.
67. Aká je studňa?
Studňa je hlboká.

Gyakorlat

A ház.

Az emberek házakban laknak. A mi házunkban lakik apám, anyám és én. Együtt családot képezünk. Egy szobánk és konyhánk van. A szobában bútorok vannak. Az asztalnál eszünk, a széken ülünk, az ágyakban alszunk. A bútorokat az asztalos készíti deszkából. A konyhában anyám főz és süt. A mi házunk eternittel van fedve. A ház alatt van a pince. A pincében tartjuk a zöldséget és a szemet. Házunk előtt kicsiny virágos kert van. A virágos kertben rózsát, szegfűvet, nefelejcsét, tulipánt és egyéb virágokat ápolunk.

Dom.

Ľudia bývajú v domoch. V našom dome býva otec, ma-
mička a ja. Spolu tvoríme rodinu. Máme jednu izbu a kuchyňu.
V izbe sú náradia. Pri stole jeme, na stoličnici sedíme, v poste-
lách spíme. Náradia zhotoví stolár z dosák. V kuchyni ma-
mička varí a pečie. Naš dom je eternitom pokrytý. Pod do-
mom je pivnica. V pivnici držíme zeleniny a uhlie. Pred do-
mom je malý kvetinová záhradka. V kvetinovej zahradke
pestujeme ruže, klince, nezabúdky, tulipány a iné kvetinky.

Kostol.

1. Kedy prichádzate do školy?
Do školy prichádzame v pondelok, v utorok, v stredu,
v piatok a v sobotu.
2. Kedy neprichádzate?
Neprichádzame v štvrtok a v nedeľu.
3. Čo je v nedeľu?
V nedeľu je sviatok.
4. Kam chodievame v nedeľu?
V nedeľu chodievame do kostola.
5. Kde je náš kostol?
Naš kostol je v mieste. (Vo Veľkom Tarkáni.)
6. Čo robíme v kostole?
V kostole modlíme sa a spievame.
7. Čo vidíme v kostole?
V kostole vidíme oltár, kazateľnicu, lavice a organ.
8. Čo robí pán farár v kostole?
Pán farár káže, slúži omšu a krstí malé dieťky.
9. Čo robí pán organista?
Pán organista hráva sa na organe a spieva.
10. Čo volajú nás do kostola?
Do kostola volajú nás zvony.
11. Kde visia zvony?
Zvony visia na veži.
12. Jaká je veža?
Veža je veľmi vysoká.
13. Čo sú okolo kostola?
Okolo kostola sú stromy a kere.

Néhány befejező szó a mt. kartársakhoz és Szerkesztőséghez.

A leközölt dolgozatokból az érdeklődő kartársak és a magyar nyelvű iskolák iránt jóakarató figyelemmel viseltető pedagógusok előtt világosan áll azon irányzat, amely szlováknyelvi oktatásomban kidomborodik. A gyermek közvetlen szemléleti és érzéklési körében igyekszem megmaradni s az azokban előforduló dolgokat a gyermek értelmi és kifejezési képességéhez képest iparkodom feldolgozni, amennyire csak lehetséges az ő együttműködésüknek bevonásával és kihasználásával. Ugy gondolom, hogy az általam feldolgozott anyag a 3. csoportnál teljesen elegendő, főleg pedig az osztatlan és részben osztott iskoláknál többet jól megvalósítani szinte lehetetlen. Ezen oktatási mód a tankönyvek használatát nélkülözhetővé teszi, tankönyvet én nem is használok, csupán az olvasás gyakorlására tartom azt megengedhetőnek.

A gyakorlatok közlését a jelen közleménnyel befejezem, amennyiben juniust teljesen az ismétlő begyakorlásra kívánom fordítani. Ez alkalommal hálás köszönetemet fejezem ki lapunk mélyentisztelt Szerkesztőségének, hogy lapunk hasábjait oly készséggel bocsátotta rendelkezésemre és buzdított a munka folytatására, amelyet hasznosnak ítelt az állami nyelv könnyű s a gyermeket lehetetlen követelmények elé nem állító oktatási módja érdekében. Midőn kedves kartársaimnak levelekben és élőszóban megnyilvánult elismerését köszönettel zárom lelkembe, kérem őket, ne tekintsék ezt a művet véglegesnek és változhatatlannak, használják fel belőle ami jó és pótolják azt, ami túlzott vagy téves. Foglalkozzunk szeretettel, megértéssel e tárggyal, hogy a két nagyon kívánatos erény mint aranykapocs kössön bennünket össze szlovák testvéreinkkel és törüljön el minden gátló akadályt, mely a lelkek összhangjának útjában áll. Szeretetteljes üdvözlettel

Váry Endre.

Szépíráshoz való szöveg.

Összeállította: **Kossuth János.**

A szülők.

A szülők legnagyobb jótevőink. Óh, de nem minden gyermeknek élnek szülői! Ki tesz jól e szegényekkel? Jámborszívű és jólelkű emberek fáradoznak értük.

Lehet-e ezen jóságot visszafizetni? Soha, soha! Csak hálát rebegni lehet a számtalan jókért és imádkozni: a jó Isten áldja őket és tartsa boldogságban igen sokáig.

Tudod-e, miként lehetsz hálás jóltevőd iránt?

A kis gyermekek jól viselik magukat és szorgalmasak a tanulásban; a nagyobbak illedelmesek és mindig készek valamiben szolgálni jóltevődiknek. Ezt látva, megörvendeznek a jóltevők és ez öröm oly édes, oly drága, hogy nálánál nagyobb boldogságot senkisé nem kíván.

Van nevelőm!

Mily boldog vagyok! Sőtét az éjszaka. Az elhagyott árvának tévelyeg a lába, nincs ki világot gyújtana neki. Ő sír. Hideg a tél. A szegény, szegény árvák némelyike didereg; nincs ruhája, nincs meleg szobája, nincs puha ágya. Úgy sír! Oh de sajnálom, hogy nincs gondviselője, nevelője, mint nekem. Én nem vagyok egészen szegény. Van nevelőm.

Testvéreket és tanulótársakat hogyan kell szeretni?

Kicsi a madár fészke. Sok benne a kis madárka. Úgy összeszorúlnak szegények! És mégis békében élnek. Együtt csicseregnek örömlükben; együtt hallgatnak veszélyben. Várnak békében, míg evéskor sorba jönnek. S ime felnőnek szépen és békében. Olyanok a testvérek is, ha jók. Mily gyönyörűség nézni, ha a családban és az iskolában a gyermekek szerelik egymást! A jó gyermekeknek szeretni kell egymást békeletűréssel és szivességgel. Ne okoz másnak szomorúságot, bánatot; ne csinálj vele sértő vagy gonosz tréfát. S ha más bántana téged: ne haragudjál sokáig, ne légy heves és bosszuálló. De segíts másnak. Szerezz neki örömet s ha mosolyog rád, akkor tudni fogod, hogy szereteted gyümölcsei termelt.

Tiszteld az öreg embereket!

Aki megöregszik, sokat küzdött az életben. Nem él soká a méltóval. Nem tartja Isten az igazságtalan embert. Elpusztul, ki nem igyekszik bölcseséggel élni. Azért tiszteltekre méltó az öreg ember, mert valami jó lakozik benne, jó, amelyért életben tartja az Isten. Épen ezért tiszteld a véneket!

Ne légy irigy.

Az emberek rendszeren irigylik azt, kinek valamije van, ami nekik nincs. Pedig kár irigyelni a másét. Magunk is megszerezhetjük azt. Hogyan? Hát szorgalom által. Tudod-e, kicsoda szorgalmas? Az, aki kitartással cselekszik mindenben. Gazdagság, okosság, tisztelet mindannyi gyümölcsei a kitartásnak vagy szor-

galomnak. Ne irigykedjél, hanem szerezd meg szorgalmaddal, ami kell.

A boldogtalan.

A vad farkas él magának és megverekszik minden állattársával. A békéltlen gyermek is farkastermészelő. Nem tűr, nem enged, irigy, árulkodó, feleselő, kötedő, ellenszegülő, dacos és minden lármának a házban okozója. Ki szeretne ilyen gyermeket? Isten nem, mert meg nem áldja; a jóltevők nem, mert elfordúlnak tőle; a nevelő nem, mert szomorkodik miatta. A boldogtalan, a szerencsétlen!

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését j. é. dec. 31-ig továbbra is meghoszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Brnói országos kultúrkiállítás.

A brnói országos kultúrkiállítás népoktatásügyi osztályának intéző bizottsága egyesületünk vezetőségét kérte fel ezen kiállítási osztály magyar tagozatának megrendezésére. Egyesületünk vezetősége örömmel ragadta meg e kedvező alkalmat arra, hogy magyar iskoláink intenzív munkájáról és magas színvonaláról ország-világ előtt tanubizonyosságot tegyen. Vállalkozását kellő megértéssel fogadták kartársaink s a járáskörök elnökségeihez intézett felhívás szép eredménnyel járt, amennyiben sok iskola növendékei szép munkáinak elküldésével biztosította azt, hogy iskoláink kiállításra méltóan fog beilleszkedni a köztársaság többi nemzetiségeinek iskolai kiállításába.

Egyesületünk nem riadt vissza anyagi áldozatoktól sem, hogy vállalkozása minél fényesebben sikerüljön s már eddig is tekintélyes összeget áldozott e célra. Azonban a kiállítás rendezési munkálatai további áldozatokat is kívánnak, melyek túlhaladják egyesületünknek e célra rendelkezésére álló anyagi erejét. Éppen ezért azzal a kéréssel fordul a vezetőség kartársainkhoz, hogy ezen, a szlovenszkói magyar társadalmat is közelről érintő kérdés sikeres megoldásában vegyék igénybe a magyar társadalom áldozatkészségét s keressék meg községeik előljáróságát, hogy a kiállítás költ-

ségeinek fedezéséhez járuljanak hozzá csekély 20—50 koronás adományokkal. Az ekként nyert adományokat karitásaink küldjék be pénzesutalványon s az összeg rendelkezésének feltüntetésével egyesületünk központi pénztára címére (Komárno, községi elemi iskola.)

A kiállításra a következő iskolák küldötték el tárgyaikat: Udvard rk., Csicsó rk., Horné Saliby ág. ev., Komárno rk. fiú, rk. leány, közs. el., áll. és közs. polg., Nové-Zámky rk. fiú és leány, Flenger féle polg., Ekocs ref., Nádszeg rk., Slov. Meder rk., Kismácséd rk., Turiszakállas ref., Deáki rk., Pozsonyepérjes közs., Ekel ref., Zsigárd ref., Tany közs., Sahy rk., Béla rk., Madar rk. és ref., Bős rk., Velky Cytin rk., Nagymegyér rk., Kavapuszta áll., Velky Kyr rk., Aranyos áll., Alsónyárasd rk., Alistál rk., Horné Saliby rk., Magyarsók rk., Galánta rk., Taksony rk., Negyed ref., Turiszakállas rk., Födemes rk., Gútakissziget közs., Alsószeli ág. ev., Csallóköznyék áll., Behynce ref., Tornalja közs., Izsa rk., Magyarsók ref., Tornok rk.

Felkérjük ezuton azon iskolákat, melyek a kiállításra ezenkívül szintén küldöttek tárgyakat, hogy egyesületünk titkárságát (Komárno, közs. polg. fiúiskola) értesítsék arról, hova küldötték el azokat.

Elnökség.

Közgyűlési meghívó. A szlov. ált. magy. tanítói egyesület Gömör—Nogrági kerülete 1928. évi május hó 29-én, kedden, d. e. 10 órai kezdettel Hodejovon (Várgedén), a fürdő nagytermében évi rendes közgyűlést tart, melyre az egyesület tagjait, a tanügyi és közigazgatási hatóságokat, valamint a tanügy barátait is, tisztelettel meghívom.

Tárgysorozat: 1. A gyűlés megnyitása. 2. Elnöki jelentés, 3. A központi tisztújítást megelőző jelölési akció keresztülviteléhez egy 5 tagú jelölőbizottság kiküldése. Ezen bizottság tanácskozása alatt közgyűlés szünetel. 4. A jelölőbizottság kihirdeti a jelölteket. 5. A jelölőbizottság elnöke instrukciót ad s egyben kiosztatja a szavazólapokat és borítékokat. Félórai szünet a szavazólapok kitöltéséhez. 6. Elnök elrendeli a titkos szavazást. 7. Titkos szavazatok leadása az 5 tagú bizottságnál. 8. A bizottság elvonul a szavazatok felbontása s az eredmény összeállítása végett. 9. Titkári jelentés. 10. Pénztárnoki jelentés. 11. Karnagyai jelentés. 12. Könyvtárnoki jelentés. 13. Segélyek kiosztása. 14. A megüresült 2 választmányi tagság beöltése. 15. Indítványok. 16. Az 5 tagú bizottság elnöke kihirdeti a titkos szavazás eredményét. 17. Elnöki bezáró.

Választmány a közgyűlés előtt a helyszínen értekezik. Indítványok írásban, legkésőbb a választmányi gyűlés kezdetéig, alólíróhoz terjesztendők. A segély iránti írásbeli kérelmek f. hó 27-ig az elnökhöz intézendők. Közgyűlés után d. u. 2 órai kezdettel közebed, melyre a jelentkezések Reiner Károly ig. tanító Hodejovo címre kérelmek. Akik az írásbeli jelentkezést elmulasztják, szíveskedjenek saját érdekükben legalább megérkezésükkor azonnal nevezettnél jelentkezni. Jó cigányról, friss és olcsó italokról gondoskodva van. A közgyűlés szünetei alatt lehet lesz villásreggelizni. A fürdő mérsékelt 6 koronás áron egész napon át igénybevehető.

Menetrend, feltéve, hogy ez addigra meg nem változik: Indulási idő Hodejovora: Rožňaváról: 5:05, Plešivecéről: 7:29, Tornaíáról: 8:04, Rimavská Sčről: 8:41, Feledincéről: 9:19, Fil'akovoról: 8:23, Lučenecről: 7:44. — Elutazás Hodejovoról: Plešivec fele: 16:31, 18:52, 21:22 Lučenec felé: 14:02, 17:05, 17:30, 20:50.

Kedves Kartársaim! Ime, ismét egy alkalom a magyar tanítótestvérek összejövetelére. Egy kellemes májusi nap a kies fürdőben! Jöjjetek el mindnyájan!

Tornaiján, 1928. évi május hó 2-án.

Stefanyák Róbert, a kerület elnöke.

500 Ké-ás pályatétel a Košice zsupai egyesületnél. A Košicén f. hó 5-én megtartott választmányi gyűlés a következő pályatételt tűzte ki: „Fejlessék ki a demokratikus köztársasági államforma pedagógiai jelentősége, továbbá az, hogy miben nyilvánulhat meg a demokratikus szellemű nevelés-tanítás úgy az egyes tantárgyak tanításában, valamint a felnőttekkel való foglalkozásokban?” — A pályadíj 500 Ké Pályázhatnak a Košice zsupai egyesület összes tagjai. A pályamunkák — a papír egy oldalára írva — 1928 szeptember hó 1-ig Vincze Ferenc elnök, Košice Korvin u. 12 sz. a. küldendők.

Felhívás a „Hernádmenni fiókkör” i. t. tagjaihoz. A választmány határozata értelmében — munka és költségkímélés céljából — ez úton kérem fel a „Hernádmenni fiókkör” tagjait, hogy f. hó 25-ig levélben írják meg nekem, hogy kit-kit óhajtanak jelölni a központi vezetőség egyes tisztségeire. Használják fe erre a lapunk előző számához csatolt szavazó cédulákat. *Vincze Ferenc* elnök, Košice, Korvin u. 12.

Meghívó. A Bratislava III. tanf. körzet magyar tanítói köre május hó 31-én d. e. 1/2 10 órakor a bratislavai ev. népiskola (Tolsztoj u. 1.) kézimunka termében évi közgyűlést tart, melyre a tagokat tisztelettel meghívom. Targysorozat: 1. Elnöki jelentés. 2. A múlt évi gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása. 3. A pénztáros jelentése. 4. Felolvasás „Az új tanmenetről.” Tartja Hubalik Károly. 5. A jelölt szavazás eredménye. 6. Indítványok. Az indítványok 3 nappal a gyűlés előtt az elnöknel bejelentendők. Az e meghívóhoz csatolt jelölt-lapot minden tag zárt borítékban a gyűlésre hozza magával, igazolt távollmaradás esetén kartársal beküldhető. Sikabony, 1928. május 4-én.

Losonczy Lajos elnök.

Meghívó. A szlovenszkói magyar ovónők f. évi május hó 28-án Pünkösdi hétfőjén *Lučenecen* (Losoncon) a Stefanik-utcai városi magyar ovodában — mint az ujonnan megalakuló „Szlovenszkói magyar Ovónői Szakosztály” — közgyűlést tartanak, melyre a kartársnőket szeretettel meghívja az Előkészítő Bizottság.

Saját érdekünk, hogy mindannyian megjelenjünk. Szállásról és jutányos ellátásról gondoskodunk, azért kérjük, május 21-ig okvetlen jelentse be jövetelét és elszállásolásra való igényét minden kartársnő Hermann Anna ovónőnél (Lučenec, Stefanik-u. 5). Aki érkezését pontosan jelzi, a vasuti állomáson várjuk.

Közgyűlésünk sorrendje: Vasárnap, 27-én délután 6 órakor ismerkedés és előértekezés a Stefanik utcai m. ovodában. Hétfőn, 28-án délelőtti 10 órakor alakuló gyűlés, melynek keretében tisztikar választás. Egyesületi működésünk kiterjesztése kisdnednevelésünk haladó szellemben való kiépítésén kívül a fizetés, nyugdíj stb. fontos ügyek rendezésére. Indítványok tárgyalása. Ovodai gyakorlati értekezés.

Ismétellen kérjük a személyes megjelenést, hogy gyűlésünk határozatképes legyen. Akadályoztatás esetén távolmaradásuknak okát közöljék levelben, valamint írják meg, hogy az alakuló gyűlés határozataihoz mindenben hozzájárulnak és magukra nézve kötelezővé teszik.

Jöjünk el mindnyájan! Vizontlításra!

Lučenec, 1928 május hó 10 én

szeretetteljes kartársi üdvözzettel:
az *Előkészítő Bizottság*

Vasuti kedvezmény. A nem állami tanfőlség az 1928 ik jubikumi évben a vasutógi miniszterium 14657/III—, 928 sz. rendelete alapján különleges vasuti kedvezményt kap. A 33% os kedvezményes utazásra jogosító arcképes igazolványok érvényességének időtartama 1928 máj. 1.—okt. 31. Az igénylők kérvényeiket azonnal adják be a bratislavai vasutóigazgatósághoz. Az eljárás módját megtalálják a kartársak lapunk 1926. 11. számában (313 old.) Természetesen a kérvényben a fenti rendelkezre kell hivatkozni.

Tanógi értekezéslet. A Komárnoi tankerület tanfőlsága f. é. máj. 10.-en tartotta *Ježo Márton* áll. tanfőlyegelő elnöklele mellett szokásos tanógi értekezésletét, melyen a kerület elemi és polgári iskolai tanfőlsága teljes számmal vett részt.

Az értekezésleten *Telkes Mihály* és *Uherezky Géza* a részletes tanmenet használati módjára nézve adtak értékes tanácsokat a tanfőlságnak. *Kašćák Albin* pénzügyi kirendeltség főnöke az adófizetés új rendszerére nézve adott becses felvilágosításokat a tanfőlságnak, hogy azt községük lakosságának javára felhasználhassák. *Hanus Gyula* tanfőlyegelősségi berendelt áll. ig. tanfőly telkes szavakkal ismertette a *Gyermekgondozó egyesület* nemes céljait s az egyesület támogatására hívta fel a tanfőlság figyelmét. A szünetben a tanfőly a gazdag komáromi múzeum értékes gyűjleményeit tekintették meg, mely alkalommal *dr. Baranyay József* múzeumőr tartott lebilincselő és élvezetes magyarázó előadást.

A szünet után elnöklele tanfőlyegelő a legújabb adminisztratív rendelkezlek kapcsán ismertette az új személyi kimutatásokat és minősítési táblázatot s ezek kitöltésére adott utbaigazításokat. Utasításokat adott a büntetéspénzek és beiratási díjak hováfordítására vonatkozólag. Utóbbi kizárólag a tanfőly és ifjúsági könyvtárak fejlesztésére használható fel. Ismertette azon eljárás módját, amely az iskolabóvítés esetében válik szükségessé. *Vladvary Vilmos* a polgári nevelés tanfőlyás módsterére nézve adott elő érdekes példákat, valamint röviden ismertette a cselekvő iskola alapelveit s azokat saját tanfőly működése köréből vett példákkal telte szem-

lételessé. *Vásárhelyi Károly* a brnői kiállítás jelentőségét taglalta a magyar nép és a magyar iskola szempontjából. Előadta, hogy értékes anyag gyűlt egybe a kartársaktól, amellyel méltóképen képviselhetjük e nagyszabású jubileumi kiállításon a köztársasági magyar népoktatástígyet.

Az értekezlet reggeli 8 órakor kezdődött a komárnói kulturpalota nagytermében és félkettőkor ér véget. A tanítószág értékes tapasztalatokkal gazdagodva lávozott a szép lefolyású konferencia színhelyéről.

A nagykaposi járási egyesület f. é. május 10.-én tartotta Nagykaposon rendkívüli közgyűlését, melynek tárgya volt a közp. tisztikar jelölése. Eredmény a következő: Elnök: Kovács Alajos, I. elemi isk. alelnök: Dinnyés Károly, II. el. isk. alelnök: Kőrös Imre, főtitkár: Vásárhelyi Károly, titkár: Somogyi István, jegyzők: I. Bányai Ferenc, II. Alt Lajos, III. Oberth Kálmán, pénztáros: Árendás József, ellenőr: Telkes Mihály, főszerkesztő: Banai Tóth Pál, I. társszerk.: Uhreczky Géza, II. Farkas István, III. Borsos Béla, könyvtáros: Wánkay László.

A régi nyugdíjasok illetményeinek rendezéséről szóló törvényjavaslatot a szenátus költségvetési bizottsága változtatás nélkül elfogadta.

Az érsekújvári járáskör május 3-án tartotta évi rendes közgyűlését Nové Zámkyban a rk. fiúiskola tornatermében. Közlebbi értesítést még nem kaptunk.

A komárnói járási egyesület máj. 10.-én délután tartotta meg Komárnóban a Kulturpalota nagytermében tavaszi közgyűlését a tagok élénk érdeklődése mellett. Jövő számunkban referálunk.

Kérjük a járási és kerületi elnökségeket, hogy közgyűléseikről szóló referátát lapunk részére a közgyűlés után azonnal küldjék be. Szerkesztőség.

Gyász. Részvétellel vettük a hirt, hogy özv. *Noszkay Jánosné* szül. Egry Julianna urnő, dr. Noszkay Odőn érsekújvári főgimn. tanár, középiskolai szakosztályi elnök édesanyja s dr. Ölvedy László kiváló költő nagyanyja f. é. május 7-én 77 éves korában Érsekújvárott elhunyt. Temetése május 9-én volt az érsekújvári róm. kath. temetőben. A gyászoló család iránt megnyilvánuló őszinte részvéthez csatoljuk a magunkét is.

Felvétel a bratislavai abiturienus tanítóképző kurzusra. A bratislavai egyéves tanítóképző akadémia az 1928—29 tanévben is megnyílik. Felvételért a bratislavai koed. állami reálgimnázium igazgatóságához kell fordulni. (Bratislava, Nové Sady.) A kérvényhez csatolandó: érettségi bizonyítvány (ha ez még nincs, a jelen 1927—28 tanév I. félévi bizonyítvány), születési, hatósági orvosi (járási vagy rendőrorvosi) bizonyítvány, állampolgársági bizonylat. Felvétel még a betöltött 19 éves életkor. Legfeljebb hat hónapi korengedélyt adhat a Referátus, amelyet szlovák nyelvű kérvényben kell kérni.

Különfélék.

Testvériség... ?

Üres szekérrel állt a lelkem ott,
Hol élet-vizzel öntözték a testem.
Testvériség izzott a pap-szemekben:
E tüzzel hagytam el a templomot.

Kutatva mentem testvérek közé,
Hol élni fog az ember szent törvénye.
Da ja! ott zúg az átok szenny örvénye.

.. A tőrre érve, forrt a szív-löveg
És forrt a szívbe-fult közös igazság:
A háború, butál egy szörnyű gazság —
Az életet csak testvér érti meg!...

Most nem tudom, hová vigyem szívem:
Oltár és ucca ugy beléje égte —
És nem találtam még testvériségre...

Boross Béla

Utások.

Egyiknek útja sormelyek
Halk habja, szinte szendereg.
A másik meg a merre jár,
Vad vészszel fúcol tengerár.

Egyik száll, mint fehérgalamb,
Szent béke leng fent és alatt.
A másik bujkál feketén.
Mint görbe útján denevér.

Egyik, mint Nap a rét felett,
Sok szép öröm közt lépeget.
Másik hollig bordva bűt,
Mint éj magányos Holdja fut.

Mács Jenő

A Szlovák Tanítók Dalegyletének (SSSU.)
hangversenye.

A Szlovák Tanítók Dalegyletének Léván megtartott hangversenye méltán megérdemelte azt a nagy érdeklődést, amely nemcsak a vidék szlovák és magyar tanítósa, de Léva városának zenekedvelő közönsége körében is megnyilvánult. A Lévai Városi Vigadó zsüfóráig megtelt nagytermében f. évi május hó 3-án ünnepi külsőségek keretében folyt le a Szlovák Tanítók Dalegyletének XLVIII. hangversenye. Pompás látvány volt az egytől-egyik szmokingba öltözött, jelvényes 13 tanító, akk feszült figyelemmel, szakmabiztos tanár kezdet jelző intését. *Dutka József* a dalárda előke megszólaltatja az akkordiont, s pillanatok múlva zeng, viharzik, majd lágyan, behizelgőn száll a szívekhez a legszebb muzsika, a férfi karéneke. Műsorukon 12, nagyrészben szlovák — egy-két cseh — férfi kar szerepelt, melyek mindegyike után felzúgott a teljes sikert jelentő, szűnni nem akaró tapsorkán kiváló produkciók I. Intonációjuk, dinamikájuk, bevágásaik kifogástalanok voltak. Az alig hallható pianissimóktól, megrázó fortissimóig mindent kibontakoztat az előadott darabokból. Műsorukat hanglegy nélkül énekelték, s mindvégig anélkül kezdték, hogy karnagyuk megadta volna a kezdő hangokat, csupán az akkordion háttérzenéjére támaszkodtak karnagyuk imponáló fölénnyel, biztos rátermettséggel dirigált és uralkodott minden egyes énekes hangján, akarátán és énjén. Ugyszólván kezében tartotta minden énekesét.

Hangverseny után, fehér asztal mellett szlovákul *Hrisz Sámuel* lévai tanfelügyelő, magyarul *Beluch Imre* barsendrédai igaztanító köszöntötte a vendégeket, akik kitűnő hangulatban várták meg a kora hajnalban induló vonatjukat.

Igen érdekelt a dalárda az rvezete, a darabok betanulása stb., ezért ke-restem az érintkezést a vezetőséggel. Úgy az elnök, mint a karnagy, valamint *Cyprian Janega* titkár szívesek voltak a dalárda életébe bepillantást engedni.

A dalárda 1921-ben alakult, teljesen különálló, független egyesület, 60 működő taggal. A működő tagok kezdetben 120 kor. évi tagdíjat fizettek, ma a tagdíj 60 korona. A próbákat körzetenként tartják. Összpróbákat Trencsénben, Zsolnán, vagy Pozsonyban tartanak, a vakációban 8—10 napig, karácsonyban és húsvétkor 2—2 napig. Ez idő alatt élelmezésükről maguk gondoskodnak, míg szállást iskolákban, tanítóknál stb. nyernek. Ilyenkor naponként 8—8 órát gyakorolnak. A próbákról való elmaradási szigorúan büntetik és pedig 100 K

val, még akkor is, ha a mulasztás súlyos okok miatt is történik. Kényelem, szeretet, vagy hanyagságból eredő mulasztás kizárását von maga után. Aki az utolsó összejövetelen nem volt jelen, az a turnékon részt vehet saját költségén, de nem énekelhet. Lévnán 17-en hányoztak, akik orvosi bizonyítványokkal és esküvőre szóló megbírókkal igazolták magukat. Ez ideig bejárták az egész Csehszlovák köztársaságot, valamint Lengyelország jelentősebb városait, mindenütt sikert aratva.

A szlovák férfiak-irodalom fellendítése érdekében több pályadíjat tűztek ki, s a díjnyertes kórusokat 800—1000 K-val jutalmazták.

Sorozatos hangversenyeket iskolai év folyamán is rendeznek, amikor is 4—5 napra — az elnökség kérésére — szabadságot ad a Szkolny Reforát és a szabadságról szóló értesítést kinek-kinek a címére elküldik az érdekelteket tanfelügyelőségek. A hangversenyek jövedelméből fizetik az úti- és egyéb kiadásokat, míg a fennmaradó összeg az egyesület kiadásainak fedezésére és a törzsvagyony gyarapítására szolgál. A gyakorló órákon való pontos megjelenést igen szigorúan veszik. Öt perc késésért 10 kor. a büntetés. nagyobb késés esetén a bíróság is nagyobb.

A dalosok egymással szemben igazi testvérek, összetartásuk példás, összefegyelmezésük is így az általános fegyelem is csodálatraméltó. A vezetőség utasításait híven és szó nélkül teljesítik. Az eredmény, a siker ilyen körülmények között sohasem maradhat el. E szlovák tanítótestvéreink mellette hazánk vidéki a szlovák dalnak és mint annak repraesentánsai dicsőséggel tartják legközelebb (Jugoszláviában) tartandó hangverseny körülmöket befejezni.

Heckenmann István.

Zenei korszakok.

Az első korszak a görögök őstörténetétől a dór vándorlásig terjed. Eme korszakról már megemlékeztem. Mielőtt a második korszak taglalásul megkezdéném, meg kell említenem, hogy az első korszak a szent költészet misztikus kora. Írott hagyomány nem maradt fenn. Annyi bizonyos, hogy e kor bölcsője volt a későbbi zenének.

A második korszakban a zene rohamosan fejlődik. Természetesen fejlődése a költéssel párbuzamosan balad a maga útján. E kor már művészekről is megemlékezik. A művészek már kidolgozzák a zene szabályait s elméletteket alkotnak. Ilyen művész Terpander és Olympus. Mindkettő görög ember.

A classicus zenének megteremtője a leshoi születésű Terpander. Ő nyerte el az első díjat Apollo ünnepeán Olympiában, később a Delphiben rendezett ünnepségen is győzött. Őt nevezték a görög zene atyjának.

Terpander előtt a tetrachord nevű hangszereket játszottak. Ő a tetrachordot átváltoztatta heptachorddiall és két tetrachord összeállításával megalkotta a heptachordot, mely hangszer hét húrból állt. Később felfedezte az octávot.

A tetrachord 4 húrból állott. A tetrachordban két egész és egy fél hangból állt. A fél hang legmélyebb fekvéséből keletkezett a dúr hangnem.

A dúr hangnem alkalmas volt a nyugodt és csendes lelki hangulat kifejezésére.

Ha a fél hangköz a hangnem közepén volt, akkor azt phryg hangnemnek nevezték. Ezen hangnem alkalmas volt a szenvedélyek, indulatok szimbolizálására.

Ha a fél hangköz a legmagasabban feküdt, akkor a lyd hangnem keletkezett. Ez magassága által megközelítette a női hangot. Aristoteles legalkalmasabbnak találta a lyd hangnemet az ifjúság zenei képzésére. Pláto ezt a nemet elvetette. Pindaros a heptachordot a 8-ik húrral kiegészíti, így származott az octachord.

Terpander rendszerbe szedte a görög hangnemeket. Már dalokat szerez, amelyeket törvényszerű dallamoknak nevezett. Ezek énekre és citerára voltak írva. Az ő nyomdokain haladtak a többi híres zenészek.

Olympus a zene rendszerét kibővítette. Szerzője volt a fuvalára írt dallamoknak kellő műérzékkel megáldott zenész volt, csak dalokat írt, de költeményeket nem. Terpander és Olympus alkotják a szorososan vett II. kort. Ők mutatták meg az utat, hogyan kell a könnyebb és szabadabb zenét művelni oly módon, hogy elérje a fejlettség magas fokát.

Erdős Ignác.

A Mi Lapunk ifjúsági folyóirat májusi száma, mint rendesen, értékes tartalommal jelent meg most is. A szövepen illusztrált diák és cserkészmozgot Scherer Lajos luceneci reálginm. tanár karlárunk szerkeszti. Szerkesztőség és kiadóhivatal Lucenec, Madách u. 11. Előfizetési ára egész évre 20 Kcs, egyes szám ára 2 Kcs. Megjelenik havonként.

Kiadóhivatali üzenetek.

Sv. E. Levica. A hiányzó 4 számot elküldtük. Értesítés ment. — B. J. Mokča — Kráňov. Az elveszett számokat pótlólag megküldtük. — B. H. Tóre, W. Gy-né Smetičová, P. J. Párkány, Sz. V. Levoča. Előfizetők sorába felvettük. Lapunkat megrendelték. — O. K. Veľký-Kyr, K. B. B-né Kamenčin, M. J. Ungvár. Címüket levelük értelemében kijavítottuk. A lap az új címre megy. S. J. Štrba, K. A. Legenye Alad Mihály, Cz. M. Mihálicfalva. Az elveszett számok újából megküldtük. — P. J. Nyitra. A 8. számból kért 3 példányt elküldtük. — P. Gy. Rimaszombat. Az írói tiszteletdíj címén kiutalt 25 Kcs-t szívánóságára előfizetési díjára könyveltük. — M. M. Kosinó. Előfizetési díjával fizetésre kiutalásig várunk.

Pályázat. Sudovce község iskolaszéke pályázatot hirdet a községi iskola tanítói és a ref. kántori állásra. Tanítás nyelve magyar. Javadalom: községtől lakás kerttel, 4 kat. hold 101 öl szántóföld, 268 kor. 24 fillér készpénz és a törv. biztosított államségély. Ref. egyháztól 10 magyar hold szántóföld, 28 kor. készpénz. Pályázatok a XVIII. nagymegye közigazgatási bizottsághoz címezve 1928 évi május hó 20-áig a községi iskolaszék elnökéhez Sudovce járás Zelenovce küldendők. *Iskolaszék.*

Gáspár János nótáskönyve 20 sajtószerezésű dalt tartalmaz énekre, v. heg. és zongorára, v. harm. A bekötött, 19×13 cm. nagyságú, izléses fűzet a szerző fényképével van ellátva a 6 nála (Rimaszécs, ž. XVIII.) kapható. Ara portóval 21 Kcs.

Pályázat az imregi ref. leányegyház előkönyörgő kántortanítói állására. Javadalom: 1. Két szobás lakás, kerttel, melléképületekkel. 2. 1 kat hold 395 négyszögöl szántóföld és 6 hold rét 3. 16 köből gabona, 5 köből buza, 2 véka főzelék 4. 5 öl kemény tűzifa beszállítva. 5. 2 örb. marhára legelő. 6. Stóla. 7. államségély. Köteleessége: Az istentiszteletek végzése, a mindennapi és ismétlődő tankötelesek tanítása. A tanítás nyelve magyar. Pályázhatnak oklevéllel. nosztrifikációs vizsgával s állampolgársággal bíró ref. férfitanítók. Az állás 1928. szept. 1-én foglalandó el. Kellően felszerelt pályázati kérvények 1928. június 30-ig a magyarsági (Jastrež) ref. lelkesi hivatalba (u. p. Bodašajluk Ref. presbyterium. ž. XX.) küldendők.

Pályázati hirdetés. A lucskai róm. katb. iskolaszék (p. Drnava, okr. Rožňava) pályázatot hirdet magyar tannyelvű iskolájához rendes kántortanítói állásra. Javadalom: 2 szoba, konyha lakás, 14 kat hold szántó és rét haszonállásra. 4 köből rozs, 4 Kcs készpénz, 12 örméter tűzifa, stóla és államségély. Kántorizálási tudó tanítónők is pályázhatnak. Pályázati határidő 1928 június 30-ig, választás ugyanaktór. *Iskolaszék.*

Műlépet

szavatolli tiszta méhviaszból 43 K-ét szállított. Salakmentes méhviasz 6 K-ér bármily nagyságban hengerlek.

Rajokat

júnus hó folyamán fiatal anyával eladók, 4 kereten levő kis Boconádý vagy 3 kereten levő Balogh féle kaptár nélkül a 100 K. Stelkovič Gyula tanító Ratnovec p. Piešťany.

A hirlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavai posta- és távirtdaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 július 1.

11. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZÉKI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felolós szerkesztő: Budaí Tóth Pál.

TARTALOM:

Oldal:

Vezércikk:

A jubileumi esztendő 397

Farkas István:

Búcsú 399

Egyesületi élet 401

Természettudományi rovat

Pálincás Sándor:

Usznak a kontinensek (folyt.) . . 410

Machnyik Andor:

Gyümölcsfa-védelem 421

Különjélék 426

Kiadóhivatali üzenetek.

Hirdetések.

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. { Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. { (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 52.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószeres stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
organahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN,
Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felölős szerkesztő: **Bancz Tóth Pál.**

A jubileumi esztendő.

Köztársaságunk ez évben ünnepli meg fennállásának tízéves évfordulóját. Államok alapítása mindig nagy dolog volt, Köztársaságunk megalapítása is nehéz körülmények között történt. A világháború, mely annyi oldalon okozott romlást, pusztulást és halált, hívta életre a Csehszlovák Köztársaságot. Csodálat illeti meg azokat a férfiakat, akik a vérzivatar közepette, családot, vagyont, életet téve kockára egy nemzet ideáljának elérésében nem féltek munkálkodni. Az új állam a békeszerződések alapján megalakult s részt kért az európai államok életéből.

Az első esztendők a belső rendbehozatal, kiépítés szorgos évei voltak. A rend helyreállott, az állami gépezet működni kezdett. Az állam nemcsak belsőleg, hanem kifelé is konszolidálódott, számottevő európai tényezővé vált. A további évek meghozták befelé a megszilárdulást, kifelé a politikai súlyt.

A tíz esztendőnek ezen rendkívül jelentős eredményei a demokratikus elvek diadalát jelentik. Hibák fordultak elő, sőt még ma is vannak, de ezek kiküszöbölhetők. Az irány, melyben Köztársaságunk előre halad a fokozatos fejlődés útján, feltétlenül helyes. Nemzetiségi államban, aminő a Csehszlovák Köztársaság is, csakis a tiszta demokrácia s a polgárok közti teljes jogegyenlőség képezhetik a biztos jövő fundamentumát.

Köztársaságunk lakosságának 6%-a magyar nemzeti-ségű s ebből a szempontból a világon élő 12 milliós magyar nemzetnek teszi integráns részét. Állami szempontból pedig integráns részét alkotja ez a 6% a Csehszlovák Köztársaságnak.

Százalékban nem nagy, de jelentős tényezővé válik mégis az állam életében, ha elgondoljuk, hogy ez a közel nyolcszázezer lelket számláló nemzeti kisebbség kompakt tömegekben él és saját kulturája van, amely sem meg nem tagadható, sem pedig le nem kicsinyelhető.

A Köztársaság első idejében érthető volt, hogy az önálló magyar állami élethez szokott magyarságnak a köztársasághoz csatolt része nehezen illeszkedett be az új körülmények közé. Az egyén természete szerint könnyebben idomulhat hozzá megváltozott lelkületi körülményekhez, de a népnek ehhez mindig hosszabb időre van szüksége.

A tíz év elmúltával azonban ma már más a helyzet. A magyar nemzetiség megértette a történelmi tények parancsszavát, belátták ezt vezetői is. A magyarság részt kér a Köztársaság életében s az államnak épenúgy alkotója és fenntartója számarányának megfelelőleg, mint Köztársaságunk többi nemzetei és nemzetiségei.

Ha így a magyar nemzetiség Köztársaságunk alkotmánytörvényét, többi törvényeit, állami berendezkedését s a tiszta demokratikus elveket sajátjának vallja s ismeri el, joggal élheti a maga törvényben biztosított politikai, kulturális és gazdasági életét.

E gondolatok tolnak elénk a jubileumi évforduló közeledtével, amidőn látjuk, hogy Köztársaságunk kormányzata és minden népe államunk fennállásának tízéves fordulóját világraszóló ünnepségekkel óhajtja megünnepelni s emlékeztetessé tenni.

Ez ünneplések nem pusztán az öröm kifejezései lesznek. Komoly jelentőségük van Európa s általában a művelt világ felé. A Köztársaság kulturális előrehaladását és fejlettségét is vannak hivatva kinyilvánítani a figyelő művelt nemzetek részére.

Az országos szervezetek, egyesületek jubiláris nagygyűlései mellett, mint kifelé ható fontos megnyilatkozások szerepelnek: a prahai nagyszabású mezőgazdasági kiállítás és kongresszus, amely most zajlott le, a VI. nemzetközi rajz és kézimunka kongresszus Prahában, mely júl. 30 - aug. 5-ig, a brnoi országos jubileumi kulturkiállítás, mely júniustól szeptemberig tart.

E két utóbbi bennünket, magyar tanítókat s taná-

rokat is közlől érdekel. A rajz- és kézimunka kongresszus rajz- és kézimunkakiállítással is egybe van kapcsolva, amelyen nemcsak a honi munkák, hanem messze országok produktumai is szemlélhetők lesznek. A rajz- és kézimunka iskolai tanításunk tárgyait is képezik. Tanításunk módszerének s eredményességének szempontjából kiváló fontossággal bír tehát ez a kongresszus és kiállítás. Fontos és elengedhetetlen követelmény, hogy a magyar iskolák is résztvegyenek rajta munkáikkal s a magyar tanítók s rajztanárok minél nagyobb számmal jelenjenek meg a kongresszuson. Ha egyéenként nem lehet, legalább kerületek, járások, nagyobb iskolák, városok tanítósága közösen küldjön ki egy alkalmas megbízottat, aki aztán tapasztalatairól számoljon be kiküldöinek.

A brnoi hatalmas arányú kultúrkiállítás előkészületeit a hivatalos leiratokból már eléggé ismerhetjük. Ez a kiállítás hivatva van nemcsak saját magunk előtt, hanem a külföld előtt is bemutatni Köztársaságunk egyetemese kulturáját: gazdasági, ipari, technikai fejlettségét, iskoláinak munkásságát s a népelet jelentős mozzanatait.

A brnoi kiállítás Egyesületünkre is szép és fontos feladatot rótt, melyet örömmel vállalt. Egyesületünk gondoskodik a kiállítás magyar részének megrendezéséről. Bemutatja azon a magyar iskolák munkáit, külső, belső életét, a magyar népi kulturát részben dolgozatok, rajzok, kézimunkák, ösfoglalkozási eszközök, tipikus népies művészeti munkák kiállításával, részben pedig fényképek és filmek segítségével.

A brnoi országos kiállításra özönlöni fog az iskolák tanulóserége június hó folyamán s mi hisszük, hogy ezen kiállítás, valamint a jubileumi esztendő tanulságai többet tesznek a nemzetek közti megértés és szeretet igazivá tételére, mint száz írott törvény és rendelet (B.)

Búcsú.

Réges-régen meg akartam már írni ezeket a sorokat, más formában már nem egyszer meg is írtam, de talán túlkorán volt és azzal kaptam vissza, hogy várjak, csak kitartás, csak türelem és, hogy ne tegyem le a tollat.

Ma egy kedves barátomtól, egy gömöri hetilap szerkesztőjétől

levelet kaptam. „Bojkolt készül ellened“ írja s kér, hogy nevezzem meg az okát.

Istenem, milyen nehéz megnevezni az okát, ami miatt földbirtokos, pap és tanító visszaküldi az ujságot. Visszaküldi az ujságot, mert a „Rongyosok“ c. novellámat közölte, azt a novellát, mely belőlem szakadt ki s amelyről dr. Szepessi Miksa, a Kassai Népöl egykori főszerkesztője azt írta, hogy . . . „kár, hogy a húsvéti számba elkésve érkezett.“ S a „Rongyosok“ ott volt Ignótus és Móricz Zsigmond írásai között, egy egyszerű falusi tanító írása helyet kapott azon a fórumon, ahol a magyar irodalom legnagyobbjai dolgoztak.

Évekkel ezelőtt volt. Még ma is ott látom magam az alacsony iskolaépület szobácskájában, ujságok, könyvek és levelek között, tele alkotó erővel, tele vágyakozással, hogy jót, szépet és igazságot tudjak adni.

És látom, amint a parasztok, akiknek gyermekeit kirándulásokra vittem, akiknek gyermekeit szeretettel és örömmel tanítottam, nekik írtam az apró játékokat és megtanítottam őket hinni és örülni az életnek, akármilyen keserű is legyen az, látom, amint a *párttitkárhoz* mennek panaszra ellenem, mert nem tanítom a káplán helyett a hittant.

Végigolvasom a leveleket, melyeket tanítótestvéreim még bizalommal és szeretettel írtak s végigélem a bojkottot, amit azért indítottak ellenem, mert éppen a papi és földbirtokos barátokat utasítottam vissza, hogy *tanító* maradhassak s a tanítónak dolgozhassam.

Végigélem az egyházi tanfelügyelet miatt felzudult harcot, Tanítótestvérem küldte el a lapot, „T. C. Farkas István“ volt a címzése.

Tíz esztendő után megcsináltam a szlovák próza antológiáját. Azért csináltam, hogy a tanítók megismerjék a szlovák irodalmat. Iskolaigazgató tiltakozott az antológia ajánlása ellen.

Nyolc esztendő s számadást vetek önmagammal. Nem találok magamban semmit, ami miatt szégyenpír ülhetne az arcomra.

Dolgoztam, munkálkodtam, talán a nagyobb falat kenyeret is elvesztettem, mind csak azért, hogy a „csak tanító“ jelző a köztudatból kivesszen.

Nem kellett. Nagy ritkán és nagy néha jött egy meleg sor, inkább megértő asszonyi kéz írta, aztán a teljes közöny és megint a „bojkott“.

A mór megtette kötelességét a mór elmehet.

Megtettem kötelességemet, emelt fővel állok a tanítótársad-
lom előtt, úgy érzem, itt van a pillanat, amikor elmehetek. Emelt
fővel, tiszta és nyugodt lelkiismerettel tehetem le a tollat, mely
nem hiszem, hogy szégyenére vált volna a szlovenszki magyar
tanítóságnak.

Köszönöm az egypár megértő és igazi tanítótestvér bizalmát
és szeretetét, lássák be, hogy itt áradat van s áradat ellen dol-
dozni nem lehet, nem érdemes, mert fölösleges energiapazarlás,
tehát: vétek.

Nektek pedig nagykapos-járásai testvéreim, azt üzenem, hogy
köszönöm a bizalmat, de ne jelöljétek engem társzerkesztői tisz-
ségre, most más erők, új toll kellene és én belefáradtam a sok-
esztendő munkába.

Hagyjatok pihenni, az én tollam már nem tud mélyen szán-
tani, az én tollam már megremeget a kezemben, amikor ezeket a
sorokat írom, úgy érzem, hogy a szívemről szakadt el,
valami és hogy hiányzik, nagyon hiányzik az a csendes falucska
ahol bizakodóan, hatszáz koronás fizetéssel másodszor kezdtem
meg a munkát és az életet.

Nektek dolgoztam, nektek éltem, senki követ rám nem vehet.
Emelt fővel modhatom: „Isten veletek!”

Farkas István.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

*A T. H. részjegyek jegyzését j. é. dec. 31-ig továbbra
is meghoszabítottuk. Minden tanító kartársat újból ké-
rünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő
áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a
mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.*

Meghívó. A Szlovenszki Általános Magyar Tanítóegyesü-
let mint központi egyesület 1928. évi július hó 3-án d. e. 9 órai
kezdettel Nové-Zámkyban, a róm. kath. népiskola tornatermében
közgyűlést tart, melyre az alkotótagokat tisztelettel meghívjuk.
Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. A tanító-
ság fizetés- és nyugdíjügye, szolgálati pragmatikája. 4. Az Iskola-
tanács. 5. Jelentés a Tanítók Házáról. 6. Szakosztályok jelen-

tése . . . 7. Jelentés az országos dalárda és zenekarról. 8. Pénztári jelentés. 9. A nagygyűlés helyének, idejének és tárgysorozatának megállapítása. 10. Tisz újítás. 11. Indítványok. Az indítványokat június 20-ig a központi elnök címére kell beadni. Előértekezletet tartunk július hó 2-án d. u. 4 órakor a közgyűlés helyén. Az érdeklődő kartársakat szívesen látjuk. Negyed, 1928 május 23. Vásárhelyi Károly főtitkár. Kovács Alajos elnök.

PÁLYÁZAT. A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület kebelében alakult magyar tanítók dalárdája **JELIGÉJÉNEK SZÖVEGÉRE** pályázatot hirdet.

A jeltege 6, legfeljebb 8 verssornyit lenyen. Jutassa kifejezésre frappánsan és határozottan a tanítói hivatást és a dal szeretetét.

Pályadíj 100 (Egyszáz) korona.

Pályázati határidő 1928 június 30.

Jeligéslevélkével ellátott pályamunkákat Kovács Alajos központi elnök címére kell elküldeni a fentjelzett határidőig (Negyed z. XV.)

Megbírálásáról és megzenésítéséről a legközelebbi központi gyűlés fog intézkedni.

Meghívó. A nagykaposi magyar tanítóegyesület 1928 évi június hó 21-én (csütörtökön) d. e. 9 órakor Nagykaposon az áll. elemi népiskolában évi rendes közgyűlést tart, melyre az egyesület tagjait és a tanügybarátokat tisztelettel meghívjuk. Tárgysorozat: 1. Elnöki megnyitó. 2. Titkári jelentés. 3. Pénztári jelentés. 4. Papp Lajos a Rádióról értekezik. 5. Papp Lajos Méhészet-ről tart felolvasást. 6. Ónódi Géza: A prágai kiállításról tart felolvasást. 7. Esetleges indítványok. Külön névre szóló meghívók nem lesznek küldve. Közébed kötelező. VeI. Kapusany (Nagykapos) 1928 május hó 10-én *Szűcs János* elnök. *Böszörményi József* jegyző.

A komáromi járáskör közgyűlése. A Komáromi Tankerület Tanítói Köre 1928. évi május hó 10-én tartotta évi rendes közgyűlését Komáromban, a Kulturpalota nagytermében.

Jelen voltak: *Vízváry Vilmos* köri elnök, *Ježo Márton* állami tanfelügyelő és mintegy 120 egyesületi tag.

1. Köri elnök d. u. fél 3 órakor nyitotta meg a gyűlést. Kegyeletes szavakkal emlékezett meg *Takács Sándor* volt ekeli tanítóról, aki a halál mult év augusztus havában szolgált elcsendes és nyugodt családi köréből. Közel 40 évig működött a tanítói rögös pályán, hol munkájával és szorgalmával nagy tiszteletet ví-

volt ki magának, Megemlékezett *udvardi Szabó János* korai és gyászos elhunyláról, kit a halál férfikora delén, 55 éves korában szőlített el soraink közül. Kőri egyesületünknek ugyan nem volt tagja, de sokunknak személyes ismerőse és emellett festvére volt minden szívnak, melyet Isten dobogtat. A gyűlés felállással áldozott az elköltözöttek emlékének.

2. Évi jelentése kapcsán az elnök örvendetes tudomásulvétel végett megemléltette, hogy a köztársasági Elnök úr kabinetirodája utján, levélben köszönte meg azt az üdvözlést, melyet a nagy-megyeri gyűlésből tankerületünk tanítósága táviratilag küldött. Ezek után évi jelentését terjesztette elő, mely szerint: egyesületi intézményeink némelyike az éy folyamán működését beszüntette, míg mások stagnáltak, de újak is keletkeztek!

A *T. H. Könyvkereskedés* ellen a Szlovenszkói Könyvkereskedők Egyesülete panaszt emelt a központi gyűlésnél. A könyvkereskedésünk érdekeiket sértette, existenciájukat veszélyeztette, miért is kérték annak megszüntetését. A kassai központi gyűlés az ügy megvizsgálására egy szűkebbkörű bizottságot küldött ki. A bizottság arra a megállapodásra jutott, hogy megfelelő kártalanítás esetén a *T. H. könyvkereskedés* beszüntethető. Ennek alapján központi egyesületünk elnöksége évi 12,000 K^o kártalanítási összegben egyezett ki a Kereskedők Egyesületével. Ez az összeg a *T. H.* alapjához csatolandó.

Tanítók Hitelszövetkezetét az érdeklődők csekély száma miatt megalakítani nem sikerült.

T. H. részjegyeinek jegyzésére kitűzött határidő ismét meghosszabbított. Legutóbbi kimutatás szerint 270 tanító 390 részjegyet jegyzett. Sokan és soká gondolkodnak. Pedig kár, mert a tett halála: az okoskodás. Szolgáljon követendő például a komáromi és gútai tantestület tettekben megnyilvánult testvéri szeretete. A komáromi községi iskola tantestülete a *T. H.*-nál ágyalapítványt létesített és erre több mint 4000 K^o-t be is fizetett. A gútai tantestület 2000 K^o-ás újabb adományával gyarapította a *T. H.* alapot. Elismerés és köszönet érte.

Az *országos tanítói dalárda* 40 taggal alakult meg. Elnök ezen új intézményt az egyesület tagjainak jóindulatába ajánlja. Jelentkezéseket *Heckmann István* karnagy jegyzi (Levice).

A megyei nyugdíjbizottság a múlt évben megalakult.

Megegyesületünk tisztújítása megtörtént. Elnöki tisztségre járási elnököt választották meg. Amennyiben a megyei egyesületünket július 1. e. után is fent kell tartani, ebben az esetben elnök a járásköri egyesületnél viselt tiszteiről lemond.

Gyűléseket és tanügyi értekezleteket ez év folyamán nem tartottunk; utóbbivai a tantervi utasítás megjelenését vártuk.

Tátrai kirándulásunkról a Magyar Tanító augusztus 15. számában számoltunk be. A kirándulás igen jól sikerült. Szervezése és vezetése körül *Mikó Zsigmond* szerzett sok érdemet. Elismerés és köszönet illeti.

Végül megemlékezett elnök azon sajnálatos támadásokról, melyeket egyes emberek és csoportok a sajtón keresztül intéztek a tanítóság és annak vezetősége ellen. Eseteket nem említi, mert nem akarja a már hegedőfélben lévő sebeket felszaggatni. A támadások egy része visszautasítással intéztetett el. A nagyszombati apostoli adminisztrátor úr rendeletének visszavonásáról, mely rendelettel lapunktól az egyházi lámogatást megvonta, nem tud. Szeretné hinni, hogy ezen rendelet téves információn alapszik és mint ilyen a közel jövőben visszavonva lesz. Figyelmébe ajánlja az apostoli adminisztratúrának azon körülményt, hogy akkor, amikor a sérelmes rendeletét fenntartja, a magyar tanítóság tekintélyes tömegét taszítja el magától.

Közgyűlés a beszámolóban foglaltakat figyelemmel hallgatta. A T. H. könyvkereskedés ügyében tett intézkedést helyesli. A Tanítók Hitelszövetkezetének megalakítását későbbi időre halasztja. A Tanítók Háza és Orsz. Tanítói Dalárda támogatását igéri. A nyugdíjbizottság, megyei tisztikar és gyűlésekről szóló részét az elnöki jelentésnek tudomásul veszi. A társas kirándulásokat üdvösnak tartja és óhajtja, hogy ilyenek a jövőben is rendeztessenek. A sajtó támadásokat helyteleníti. Az apostoli adminisztrátor úr sérelmes rendeletének visszavonását kívánja, mert a rendelet szigorú intézkedésére egyesületünk és annak hivatalos lapja a Magyar Tanító, rá nem szolgált.

3. *Hídeghéty Nándor* köri pénztáros az egyesület zárszámadását ismertette, mely szerint az egyenleg 1886. K 45. f. pénztármaradványt mutat. A csallóközarányosi hitelszövetkezetnél elhelyezett 200 K tőke és annak kamataival együtt jelenleg 2100 K készpénz és a f. évi 10% részesedés áll rendelkezésünkre.

Vizváry Dezső a nagymegyeri műkedvelő előadás és táncmulatság jövedelméről szóló elszámolást terjesztette elő. Mely szerint az előadás és mulatság 2120 K. tiszta jövedelemmel zárult, mely összegből a T. H.-ban létesített szobaalapítvány számlájára befizetett 1620 K-t. Felelősség alatt álló vigalmi adóra pedig 500 koronát tartalékoltt.

Számvizsgáló bizottság a számadásokat okmány melléleteikkel

együtt lüzetesen átvizsgálta és azokat elfogadásra ajánlotta.

Közgyűlés a számadásokat elfogadta és számadóknak a szokásos felmentvényt megadta. Pénztár maradvány és a % részese-dés felől úgy határozott a közgyűlés, hogy 2000 K a T. H. szoba-alapítványhoz csatoltassék, 750 K pedig két tanítócsalád segélye-zésére fordítottassék.

4. Elnök Farkas István „*Szlovák Prózai Antológiáját*“, meg-vételre ajánlotta. Majd pedig a „Jó Barátom“ c. gyermeklapra hívta fel a köri tanítóság figyelmét. Az olvasmány tárgyalások ve-zérkönyvét, mely másfél évvel ezelőt hagyta el a sajtót, a tanítói könyvtárak részére ajánlotta. A könyvet behatóan ismertette. A ve-zérkönyv a „Fecskek“ c. olvasókönyvhöz készült, de módszere, mellyel az egyes olvasmányokat tárgyalja, bármely olvasókönyvre alkalmazható. Lényege abban áll, hogy a Herbart - Rein féle alaki fokozatok alapján összeállított olvasmány tárgyalás alkalmával az olvasmány címét es az egyes szakaszokból az emlékeztető szót a táblára felírjuk. Mire az olvasmányt letárgyaljuk, a gyermekek elé kerül az egész olvasmány vázlata. Vázlat alapján az olvasókat kikérdezzük, majd pedig egy gyermekkel önállóan elmondattjuk az egész olvasmányt. Ilyenkor a kisegítő kérdésekre már riikán lesz szükség. Előnye még az olvasmány tárgyalások ezen módjának, hogy az írásbeli fogalmazáshoz a táblára írt vázlat támpontul szolgál. Alsóbb osztályokban a vázlatzavakat mondatokba foglal-tattjuk, a mondatokat leírattjuk és így 4—5 mondatból álló fogal-mazványt nyerünk. A felsőbb osztályokban a vázlatzavak közeit kipontozzuk, mely pontozás a beillesztendő mondatokra emlékez-teti a tanulókat. Ezek után az olvasmány dramatizálása az I. osz-tályban sem okoz gondot.

A közgyűlés a hallottakat hasznosítja, az ismerteftt könyve-ket az egyes iskolák a beiratási díjak terhére beszerzik.

5. Elnök jelenti, hogy a nyár folyamán Prahában tartják a VI. nemzetközi rajz és kézimunka kongresszust. Nagyobb iskolák és tanítókérekek delegálttal képviseltetik magukat a kongresszuson. A komáromi állami polg. iskola Mitterholzer Ágost rajztanárat küldi ki a kongresszusra. Indítványozza elnök: járuljon hozzá a köri pénztár a kiküldött költségeikhez egy bizonyos összeggel és egyidejűleg kérje fel öt járásköri egyesületünk képviselőit.

Elnök indítványát a közgyűlés elfogadta és a kiküldött költségeiből 300 K-t a járási pénztár terhére vállal azzal a kikötéssel, hogy a szeptemberi tanügyi értekezleten tapasztalatairól beszámol.

6. Elnök indítványozza, hogy a brnól kidlittást a tankerület

tanítósaága közül aki teheli tekintse meg. A brnói kirándulás megszervezésére *Mikó Zsigmondot* kérte fel.

Megköszönte ezután a „Jókai“ Közművelődési Egyesületnek szives előzékenységét, melyet a diszteremnek gyűlés céljára történt díjmentes átengedésénél, a muzeum és könyvtár bemutatásánál tapasztalt; megköszönte a tagok nagyfokú érdeklődését és a gyűlést berekesztette.

Pázmány Dénes s. k.
jegyzőkönnyvezető.

Vizváry Vilmos s. k.
köri elnök.

A királyhelmeai körzet jelölő szavazása. A Szavazatszedő bizottság tagjai: Román Károly, Jákob István, Jákobné Somogyi Ételka, Túry Mária és Juhász György f. é. máj. 25-én bontották fel a beérkezett 21 szavazatot, s a következő eredményt állapították meg: Elnök: Kovács Alajos (21); I. el. isk. alelnök: Dinnyés Károly (9), Váry Endre (8); II. el. isk. alelnök: Madarász Lajos (13), Váry Endre (4); főtitkár: Vásárhelyi Károly (18); titkár: Somogyi István (19); I. jegyző: Bányai Ferenc (17); II. jegyző: Alt Lajos (19), III. jegyző: Óbert Kálmán (17); pénztáros: Árendás József (20); ellenőr: Telkes Mihály (19); főszerkesztő: Banai Tóth Pál (21), I. társszerk. (kp. tanácsadó): Uherezky Géza (18), II. társszerk.: Seidl Sándor (14), Farkas István (4), III. társszerk.: Boross Béla (11), Farkas István (2); könyvtáros: Wánkay László (19).

Választmányi ülés. A Košice zsupai magyar tanítóegyesület választmánya Vincze Ferenc egyesületi elnök elnökletele mellett f. é. május 5-én Košicén gyűlést tartott, melyen jelen voltak: az elnökön kívül Vajda Károly titkár, Bifvai Tódor jegyző, Németh János pénztáros, valamint Kellner Szerén, Gerő Ágoston, Manczos József, Fecsó Gyula és Molnár Mihály választm. tagok.

A választmány a következő határozatokat hozta: Az ideai közgyűlést október 3-án tarlja meg, hogy egyúttal bekapcsolódhassék a jubileumi ünnepségek sorozatába. Erre pályatételt is ír ki, melyet előző lapszámunkban közölünk.

A közp. tisztikar jelölő szavazására vonatkozólag a végrehajtással megbizta Vincze Ferenc elnököt. A zsupai temetkezési alapot illetőleg kimondotta, hogy a megyei egyesület minden tagja köteles ebbe évi 10 Kcs-t befizetni, ha nincs haláleset. Egyébként halálesetenként 10—10 Kcs-t fizetnek. Németh János jelentette, hogy az egyesület vagyona 1912 Kcs 84 fill. készpénz, mely nagyrészen betéti könyvön van elhelyezve.

Fecsó Gyula indítványára felkéri a választmány a központi vezetőséget, hogy a jubileumi okt. 28-ra az iskolai ünnepélyek

tartásához készíttessen nívós programot s közölje azt a Magyar Tanítóban.

Vajda Károly indítványára a választmány óhajlja, hogy a Magyar Tanító ne csak a nem áll. tanítók, hanem az állami tanítók sérelmeivel is intenzívebben foglalkozzék. Erősebb mozgalom indítását várja a tanítóságnak az áll. tisztviselői státusba való visszahelyezése érdekében. Intervenciót kér a megszüntetett slovenska vyhoda ügyében, amely ugyan felebezés alatt áll, de eddig még el nem intéztetett. Erős akciót kíván az 1926 előt nyugdíjazott kartársak sérelme ügyében.

A komáromi járáskör jelölése a kp. tisztikarra.

A május 10-én tartott közgyűlés egyik fontos pontja volt a közp. tisztikar tájékoztató jelölése. A szavazócédulát minden tag kitöltve hozta magával a közgyűlésre, ahol kiküldött bizottság a szavazatokat összeszámllalta. Ennek eredménye a következő: Elnök: *Kovács Alajos* (58), I. elemi isk. alelnök: *Dinnyés Károly* (35), II. elemi isk. alelnök: *Vizváry Vilmos* (21), főtitkár: *Vásárhelyi Károly* (72), tiltkár: *Somogyi István* (56), I. jegyző: *Bányai Ferenc* (20), II. jegyző: *Bauer Ferenc* (18) III. jegyző: *Oberth Kálmán* (20), pénztáros: *Árendás József* (74), ellenőr: *Telkes Mihály* (71), főszerkesztő: *Banai Tóth Pál* (56), I. társszerkesztő (kp. tanácsadó): *Uherezky Géza* (48), II. társszerkesztő: *Vaskó Imre* (21), III. társszerkesztő: *Végh Jenő* (15), könyvtáros: *Wánkay László* (60). Beadatotl összesen 79 érvényes szavazólap. A szavazatok egyes tisztségekre nagyon megoszlottak. Így az elnöki tisztre Dinnyés Károly 19, az I. el. isk. alelnökére Vizváry Vilmos 21, a II. el. isk. alelnökre Szarka Zsigmond 12, főtitkárira Uherezky Géza 5, titkárira Horváth Lajos 5, I. jegyzőire Alt Lajos 16, a II. jegyzőire Boross Béla 17, a III. jegyzőire Alt Lajos 7, főszerkesztőire Uherezky Géza 17, I. társszerkesztőire Nemcsik Béla 9, a II. társszerkesztőire Seidl Sándor 13, a III. társszerkesztőire Tóth Imre 12, a könyvtárosi tisztségre Salamon Julia 5 szavazatot kapott.

Járásköri értekezéslet és gyűlés Galántán. A galántavágsellyei tankerület magyar tanítóságát május hó 24-én d. e. 9 órára hívta össze Galántára, a járási hivatal tárgyaló termébe, *Budovič Román*, az ujonnan kinevezett galántai tanfelügyelő.

A galántai kerület tanítósága — mondotta többek között Budovič tanfelügyelő — nem ismeretlen előttem. S tudom, hogy ez a tanítóság is, mint általában államunk magyar tanítósága, a csehszlovák köztársaság megalapozásában derekas munkát végzett. A kontaktnak továbbra is őszintének, bizalmasnak kell lennie a

tanítótság részéről és megértőnek, jóindulatúnak a feljebbvaló részéről. Nem akarok a tanítóknak csak feleltetése lenni, hanem barátja és osztályos munkatársa is.

Nagyhatású beszéde további részén kijelenti, hogy most, a tanév végén nem tartja időszerűnek a tanítótság elé terjesztetni pedagógiai programját, ennek részletezését a következő tanév elejére halasztja. Megemlékezik *Gasparik Ignác* bratislavai tanfelügyelőről, akinek a vezetése mellett ezelőtt hat esztendővel itt kezdett működni köztársaságunk tanügyi apparátusában. Szavait azzal fejezi be, hogy a tanítótságot kitarításra és az igazság jegyében törtenő kölcsönös működésre buzdítja.

Jónás Ferenc járási elnök a tanfelügyelői bemutatkozásra bemutatkozással válaszol. — *Ideálisak* vagyunk, — úgymond — akik mindig csak eszményekért harcolunk; *munkások* vagyunk: a község, az állam, a társadalom munkálói; *engedelmesek* vagyunk: a törvény betartói, és *büszkek* vagyunk, hogy tanfelügyelőink sorában újból egy képzett pedagógust, megértő kartársat üdvözölhetünk. E tulajdonságainkat csokorba kötve helyezem tanfelügyelő úr elé és tolmácsolom a járás tanítóinak a jókívánságait.

Ezután a tanítók a római katolikus iskolába vonultak, ahol *Jónás* elnök a járási közgyűlést fél 10 órakor nyitotta meg. A gyűlés fő tárgya a közp. tisztikar jelölése volt, amely a jelölő cédulák segítségével történt meg. A jelölés eredménye a szavazatok számának sorrendjében a következő volt: Elnök (egyhangilag) *Kovács Alajos*, I. alelnök: *Dinnyés Károly*, *Kőrös Imre*, II. alelnök: *Vizváry Vilmos*, *Kowarik Mihály*, főtitkár: *Vásárhelyi Károly*, titkár: *Somogyi István*, *Willand János*, I. jegyző: *Obert Kálmán*, *Bauer Ferenc*, II. jegyző: *Ált Lajos*, *Bányai Ferenc*, III. jegyző: *Stefanyák Róbert*, *Kocsis Árpád*, pénztáros: *Árendás József*, ellenőr: *Telkes Mihály*, főszerkesztő: *Banai Tóth Pál*, *Vaskó Imre*, társszerkesztők: I. *Uhereczky Géza*, II. *Boross Béla*, III. *Váry Endre*, *Farkas István*, könyvtáros: *Wánkay László*.

Boross Béla „Álláspontunk és a közvélemény” címmel mondott lendületes beszédet, amely után *Kovács Alajos* felhívja közgyűlés figyelmét a júl. 3-án Érsekújvárott tartandó közp. gyűlésre: annak különösen két pontjára: a Vestník magyar nyelven való kiadására és a Vásárhelyi-Uhereczky fordításában megjelenő Szolg. pragmatikára. Végül *Boross Béla* hívta fel a kartársak figyelmét *Gáspár János* nótáskönyvére, amely a magyar tanítók és a magyar dal büszkesége. Ezután a gyűlés befejezést nyert. (—)

A brnói orsz. kultúrkiállításra Egyesületünk titkársá-

gához beküldött anyagot a bizottság Vásárhelyi főtitkár vezetése mellett kiválogatta s gondosan csomagolva a kiállítás helyére szállította. A kiállításon a főtitkár és Harmos Károly rajztanár festőművész rendezték el a magyar népművészeti és iskolai kiállítást. A magyar iskolák belső életét az a 2000 méteres film fogja bemutatni, amelyet *Komarek* orsz. tanfelügyelő jelenlétében egy prahai filmgyár operatőrjei vettek fel Komárnóban. A film egyik része Weiss Kornélia közs. el. isk. tanítónő számtani tanítását, másik része pedig Somogyi István áll. polg. leányisk. tanár fizikai tanítását tartalmazza.

Az Orsz. Magyar Tanítói Dalárda működő karába újabban a következők jelentkeztek: *Tenor I.*: Nemes Jenő, Zseliz; *Tenor II.*: Haluska István, Vyšné Ražovó; Horváth József, Čebovce. Nyitrai József, Libád. *Basszus I.*: Szarka Zsigmond, Zseliz; *Basszus II.*: Dudich L. F., Lekýr; Klúk István, Szap; Lévai Károly, Léva; Réthy Lajos, Garamvezekény. *Soprán*: Hrotkó Juci, Komáromfűss. A férfiak tagjainak száma tehát 49-re emelkedett, a vegyeskar női szólamaiba azonban csupán 6-an jelentkeztek. Szívesen üdvözlöm és értesítem tanító-daltestvéreimet, hogy a hangjegyek beszerzése, sokszorosítása és szétküldése június hó folyamán fog megtörténni, mely ideig kérem a további jelentkezések szíves beküldését. *Heckmann István.*

Felvétel a tanítóképzőbe. A bratislavai állami magyar koedukációs tanítóképző intézet I. évfolyamára a miniszterium 50541/V. 928. sz. rendelete alapján 15 fiú és 15 leánytanulót vesznek fel.

Jogi tanácsadó alapra újabban befolyt összegek nyugtázása. Péter Imre Bodrogszentes 10 K; Hortoványi Jolán Felsőjánok 10 K; Dejczó Teréz V. Kýr 30 K; özv. Szegő Józsefné Bény 10 K; Böszörményi József Mokcsa Kryšov 10 K; Schenkengelné Hlavica Anna Muzsla 10 K; Jancsuakó Ludmilla Sp. Nová Ves 10 K; Molnár László Velika 20 K; Kauzál József Ekecs 10 K; Mehrli Antalné Gúta 10 K; özv. Vecsey Kálmánné Martos 100 K; özv. Bónicz Mártonné Bős 10 K; Rosenbaum Gyula Dun. Sireda 10 K; Molitorisz Géza Gúta 50 K Dunai Lászlóné Bős 10 K; Hollóné K Margit Nový-Tekov 30 K; Sárközi Edit Érsekkély 10 K; Schenkengel Ernőné Muzsla 10 K; N. N. tanítónő 226.60 K; Balázs Vilma B.-Štiavnica 20 K; Huber János Nemesócsa 30 K; Morvay János Gúta 30 K; Khély Stefánia, Takács Margit, Wolfmayer Ilona Gúta 150 K; Róczy Mária Rimaszécs 20 K; Fekete Kornélia Ip. Šahy 100 K; Antal Dénes Madar 20 K; Dacsinszky János Siibach 10 K; Soós Pál.Migléc 19.50 K.

„Tanítók-Háza“ alapra újabban befolyt összegek nyugtázása. Schéda Lajos Galábocs 180 K; Morvai János által a gútai tantestület adománya 2000 K.

Özvegyek és árvák alapjára újabban befolyt összegek nyugtázása. „Kovács—Osztényi“ vallást. jut. Akadémia-tól 135 K; Bars—honti tanítói ker.-től Akucs Béla adománya 160 K; Községi iskola Gúla (Tanácsadásért) 100 K; Marossy Lajos Komárom 50 K; Nemes József Kosice 20 K; Nagykeri rk. isk. 105.50 K; Oberlender János Ardovo 20 K; Hittich Józsefné Komárom 25 K; Fekete Kornélia Ipolyzág 100 K; Dr. Batta Pálné Feled 150 K

FELHIVÁS. A megyei, körzeti és szakosztályi pénztárosainkat ezúton kérjük, hogy az 1928 első félévi elszámolásokhoz és % visszatérítésekhez szükséges kimutatásokat két példányban kiállítva legkésőbb június hó 20. áig központi pénztárunkhoz beküldeni szívesek legyenek.

Központi pénztár.

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

Úsznak a kontinensek!

Irta: Pálinkás Sándor.

(Folytatás).

Ellenben absurdum Abendanon elméletében a következő okoskodás: „feltéve, de meg nem engedve a tangenciális erő lehetőségét, ez az erő egy gömbön szükségképpen minden irányban hat, nemcsak egy, legfeljebb két irányból. Továbbá ez az erő egymagában mégis csak elégtelennek látszik a Föld 75 km vastag kérgének összegyűrésére.“

Kommentáljuk csak e szakaszt!

A Föld a mi feltevéseinkkel vajmi keveset törődik. Ezért azután a mi engedelmiünk nélkül is forog. A forgás pedig a felszínen igenis tangenciális erőhatást gerjeszt. A gerjesztett erő a Föld egészét átöleli, tehát nem egy pontban ható erő, így lényegesen el is tér a pontszerű erőhatástól. Ez okozza azt az igen jelentős eltérést is, hogy a geológus nem beszélhet „egy gömbről“, hanem „a földgömbről“. A földgömbön azután ez az erő nem is

működhet több, mint egyetlenegy irányból. A Föld forgásiránya u. is állandó. Ezért volt szükséges a tengelykérdés tárgyalása. Az állandó irányú forgató hatásnak a másik irányból állandó anyag-ellenállás és tehetetlenség hat vissza. Innen a kétoldali erőhatás nyoma a geológiai alakulatokon pl. nagy redőkön, a kontinensek súlyos tömegeinek bizonyos szabályszerű elhelyezkedésén stb.

Az isostatikai elméletet az irányulás kérdése buktatta meg. A rotációs isostatikai elmélet pedig éppen az irányulás szabályosságának bebizonyításával védi meg a maga igazát. Ugyanis a Föld forgása nyugat-keleti. A forgatóhatásnak ellenszegülő anyagellenállás kelet-nyugati, vagyis az elsőnek gondosan ellentéte. Minthogy a két ellentétes erőhatás nem egyenlő, az egymást rontó, ellentétes erők összetevődése folytán előáll az a mozgásmaradék, amelyet minden adott esetben az illető szélesség tényleges felszínsebességként észlelhetünk. Amíg azonban a sebesség erre az észlelt fokra redukálódik, a matematikai eredmény mellett, geológiai eredmény is képződik. Vagyis az ellenállást kifejtő anyag deformációt szenved, ami részint összenyomódás, részint redőződés alakjában jelentkezik. Ez utóbbi a tangenciális erőhatásnak, mintegy vertikális projekciója.

A rotáció és anyagellenállás azonban egy pillanatig sem küzdhet párosan. A maganyag, egyenlítő mentén is megfőrtént bezugorodása óta, a felszíni egyensúlyhelyzetért a víz és szárazföldek viaskodnak. S minthogy a rotáció a felszín egyensúlyhelyzetét akként szabja meg, hogy a földsképeket a legesebesebb középső zónába, a vizet pedig a két pólus felé nyomja, az északi földsképek észak-déli, a déliek dél-északi irányban törtetnek a kijelölt helyzet elnyerésére.

Ez a mozgásimpulzus pedig merőleges az elsőre, s épp úgy tangenciális, mint az. E két tangenciális, merőleges erő összetevődését a 4. dik ábra szemlélteti. A szerkesztés geológiai eredménye pontosan fedi a matematika kívánalmait, s ami még fontosabb most, megadja a kontinentális nagyredők csapásirányát is. S mint törvényszerűséget, így foglalhatjuk szavakba: „A nagy, kontinentális redők csapásiránya a rotációval ellentétes anyag- és tömegellenállás, meg az erre merőleges egyensúlyra hajtó erőimpulzus összetevője szerint igazodik.”

Feltűnteti az ábra azt is, hogy ezt a tényt legtökéletesebben az eurázsiai nagy erdő tükrözi vissza. Diener aggodalmait tehát, amelyek alapján kétségbe vonta az Alpok csapásirányát meghatározó oldalnyomás, egységes nézőpont szerint megadható iránytét-

nyezőit, eloszlathatók. Sőt arra engednek következtetni, hogy annyira belemerült az aprólékos, zeg-zugos törések iránytalanságába, hogy nem tudta ezeket egy nagy, általános szabályszerűség rendjébe befoglalni. Nemcsak az a feltevése téves tehát, amelynek alapján az euráziai viszonyokra más okot keresett, mint a két Amerikáéra, hanem az is, hogy az irányulás lényét csak ezekre nézve tartotta elfogadhatónak. A rotációs isostatikai elmélet fenti ábrája elbeszéli ugyanis azt is, hogy az itteni viszonyok a tisztábbak s az amerikaiak csak ifjú utánczók. Hiszen mégcsak a kezdőfázison túl, de már a jól nekiindult fölfejlődés szakában tartanak. Sok idő múlik el addig, amíg az euráziai redő fekvés-, ill. csapásirányát felveszik.

A rotáció tangenciális erőhatásainak a geológiai alakulatokra gyakorolt befolyását felismerve, Abendánon ellenvetései sem állhatnak meg arra nézve, hogy ez az erő egymagában mégis csak képtelen lenne a kéreg összegyűrésére. Maga az a tény, hogy a rotáció az egész Föld tömegét két újjhegye között pergeti, bizonyos fokig garanciát nyújt arra nézve is, hogy a kérget is képes bizonyos körülmények között motiválni. De vizsgáljuk meg tüzetelesen a kérdést.

A Föld nagyságadataiból tudjuk, hogy a kéreg a Föld tömegének meglehetősen kicsiny hányada. A kéreg vastagsága nagyon csekély az átmérőhöz képest. A kérgen előforduló ráncok pedig még a kéregnek is csak bizonyos tört hányadáig okoznak egyenetlenségeket. Aránylagos példával szemléltelve a mondottakat: az iskolai használatra készített félméteres átmérőjű glóbuson 4—5-sorosra kellene készíteni az ív papírvastagságú burkolatot, hogy a Föld-átmérő és kéregvastagság arányát visszaadhassuk. A redőződés pedig az ilyen burkolaton a fél mm-t meg nem haladhatná. Az erősebb ütésű írógép már magasabb aránylagos kiemelkedéseket okoz a kopírpapíron, mint a földkéreg és a Mont Everest aránya.

Ilyen csekélyfokú változásokat tehát, csakugyan előidézhethet az erő, amely a Föld acélnál rugalmasabb massívumát geoiddá lapítja. Még nagyobb valószínűség nyílik erre, ha a tagenciális erőhatások mellett a vertikális erők beavatkozását is figyelembe vesszük. Itt is szemléletből indulunk ki! 10 m magas vizoszlop egy négyzet cm. felületre 1 atmoszféra nyomást gyakorol 100 m. mélységben a nyomás ezesetben 100 atm. De minthogy a Föld átlagos fajsúlya 5·5, vagyis öt és félszer nagyobb a vízénél, a nyomása is annyszor nagyobb lesz. Vagyis 1000 m. magas föld-

kéreg 550 atm. nyomást fejtene ki. Ezt az egyszerű következtelést a gravitáció módosítja, a lényeg azonban változatlan, vagyis a kéregvastagság arányos a nyomásával. Ha átlagosan a kérget 75–100 Km-nek vesszük, (kísérletileg is kimutatták, hogy nem lehet több, a seizmográfok szintén ezt az értéket igazolják) ebben a mélységben a központ felé irányuló nyomás kb. 41.200—55.000 atm. A kísérletek pedig azt mutatják, hogy már normális hőmérséklet mellett 20.000 atm. nyomással a legtöbb földi anyag, kőzet stb. formálhatóvá, plastikussá, folyékonyá tehető. A 75–100 Km-es mélységben uralkodó hőfok pedig 1000 C-ra becsülhető ami által a nyomás hatása tetemesen felfokozódik.

A vertikális erő ilyen tényekben való megnyilvánulása, arra a megfontolásra segít, hogy a már említett tangenciális erők, csakugyan képesek odább csúsztatni a földrészeket, mert alapzatuk gördülékeny halmazállapotú anyagokba megy át. Tovább fokozza a lehetőséget még egy körülmény. Az isostatikai elméletben fordul elő, hogy a tengerpart mentében s a tengerfenéken eszközölt gravitációs mérések adatai a tengerfenék tömörebb, s ezért nagyobb fajsúlyú volta mellett bizonyítanak, mint amilyen a szárazföldréké. Ezt ott a folyóvíz erodáló hatására vezetik vissza, holott ezen hatás nélkül is úgy kell lennie.

Ugyanis a rotációs isostatikai elmélet értelmében a tengerfenék a súlyos, középső zóna maganyagának felszínmegszilárdulása következtében állott elő a bezugorodás folyamata alatt, ill. után. A földrészek szétszattanása ugyancsak ilyen mélyebben fekvő maganyagot tárt fel s ez lett hosszanti irányban is a tenger ágyává. Innen van tehát, hogy a gravitációs mérések nagyobbak konstataják a tengerfenék fajsúlyát a földrészekénél. Ezt a fajsúlykülönbséget a folyóvíz erodáló hatása oly módon, mint azt az isostatikai elmélet leírja, csak másodlagosan módosítja.

Ezzel röviden a sinklinálisok keletkezésének mikéntjét is megadtuk. (A sinklinális kifejezését a tengerre értjük). Vagyis azok nem egyszerű begyürödései a litoszférának, hanem szintén a rotációs egyensúlyállapot és hülés közös szerzeményei. Az egyenlítő mentében (jelenleg jóval feljebb tolódvá) a Thetis tenger medencéje képződött a lassan behuzódó maganyag kérge fölött, hosszanti irányban pedig a kontinentális hasadások lassu kiszélesedése nyújtott lehetőséget a tengerek befogadására.

Ha a tengerfenék és a földrészek gravitációs adatainál figyelembe vesszük, hogy a földrészek mind magasabban fekszenek a tenger színénél (az a néhány kivétel nagyon elenyésző) a földrészek

és a víz amúgy is fennálló fajsúlykülönbsége mellett, arra a nézetre jutunk, hogy a földségek alatt magasabban kell lennie az elasztikus rétegeknek, mint a tengerfenék alatt. (Hogy a tengerfenék vékonyabb rétegben takarja-e a maganyagot, az más kérdés. *Igy képlékeny és szilárd rétegek kerülnek egy színbe.* A tengerfenék szilárd és a földségek elasztikus rétegeinek egyszintbe, egymásmellé jutását elősegíti a magas és tömeges hegységeknek a tengerekhez való közel fekvését is. Magas hegységek alatt pedig még magasabban észlelték a plasztikus anyagállományt, mint a kontinens sík részei alatt. A ma adott viszonyok között, a vertikális nyomás mellett az oldalnyomást is figyelemre méltatva, még érthetőbbé lesz, miért van magasabban a lésztaszerű anyag a földségekben, mint a kéreg egyéb helyein. A pusztá nyomás vertikális erőmegnyilvánulása mellett, meg kell emlékeznünk a centrifugális hatás ugyancsak vertikális tényezőjéről is. Látható tehát, hogy Pilár megfigyeléseiből is kiválogathatunk egyet-mást, de ama nézetét, mely szerint a geológia csak vertikális erőkkel operálhat, semmiképpen sem fogadhatjuk el.

A földségek elmozdulása szempontjából a gravitáció és centrifugális erő szembekerülése a legérdekesebb részét képezi a math. geológiának. A forgó földgömbön a centrifugális erő az anyagot kilöknéi igyekszik a gravitáció összetartó abraoncsa alól. Abban a belső zónában, ahol a gördülékenység már elég nagy, a felszíni kéreg és a belső anyagok közötti különbözőség pedig határozott; e két szemben álló ellentétes erő összetevője, mintegy emeli a központ felé nehezede tömegeket. Ezáltal ismét a tangenciális erők munkáját könnyíti, vagyis a földségek tovacsusztatását segíti elő. (A szerkesztések itt a gömbfelszínét állépi és a három dimenziós tér koordinátáira támaszkodnak.)

A vázolt erők együttese nyilvánul meg az árapály jelenségében is, amely jelenség tudjuk nemcsak tengereket készleti játékra, hanem a litosférát s általában a Föld egész anyagmassivumát, a centrifugális hatás erejét a Nap és Hold konstellációi jelentékenyen növelik, aminek következménye a szokottnál nagyobb deformációi és ezzel együtt a földségek elmozdulása, változása is felfokozódik.

A tangenciális erők hatását tehát a vertikális erők is elősegítik. S miután az erők és anyagok oldaláról egyaránt meg van a mozgás lehetősége, most már a „hogyan” kérdésére térhetünk. A fentebb vázolt fontosabb erők és lehetőségek közbejöttére, a rosszul alkalmazkodó litosféra lemarad, visszacsúszik, hasad, fel-

torlódik stb. Így a forgó Föld felszínén ott, ahol a legnagyobb forgássebességet várnók, a sebesség alacsonyabb értékben jelentkezik. S a jóval kisebb sugarú, belső zóna forgássebességéhez képest úgy tűnik fel, mint relativ visszafelé mozgás, amely a rotációval ellentétes irányú. *Eközben a kemény, tömör tengerfenék betenyomul a földségek lágy alapzatába, ill. a földségek, mint a csiga, rácsúsznak a szilárd tengerfenékre. Ez a relativ mozgás az, amelyet a földségek úszása, vagy vándorlása néven emleget a legújabb geológia.*

A folyamat igen lassú. Amerika nyugatra tolódása évenként mindössze 1 m. Jóllehet, hogy ez relativ elmozdulás hozzánk képest is, mert az ó-világ is megközelelt öleg ugyan ebbe az irányba hatol előre, az abszolút visszamaradása az egész kéregnek sem lehet valami nagy érték.

A földségek eme lassú, évezredes mozgása a math. geológia másik érdekes fejezetét képezi. A Föld különböző szélességi köreinek meglehetősen nagy forgássebessége és a földségek hatalmas tehetetlen tömegei között igen érdekes erőkölcsész folyik állandóan. Noha a küzdelem a mai napig is befejezetlen ill. eldöntetlen, eredménye Abendánon kételyeinek legutolsóját is megdönti, mert igazolja, hogy a tangenciális erők igenis képesek a kéreg összeűrésére.

A rotáció egyensúlyra hajtó ereje következtében a földségek a kisebb forgássebességű pólusok felől, a nagyobb sebességű középső zóna felé tolódnak. A meglehetősen rossz rugalmasságú, tehetetlen litosféra tömbök nem képesek a benyomulás pillanatában az új övben uralkodó forgássebességet fölvenni. Annál is inkább, mert egy-egy hatalmas tábla állandó nyomást és meghatározott tömegirányt gyakorol az előrehatoló oromrésze. A sebesség erőhatása és a tömegellenállás tehát úgy jelentkezik, mint kétoldali nyomás. A mozgató erő impulzusa a sebességet nem engedi csökkenni, de az anyag nem képes azt nagy, tehetetlen tömegénél fogva felvenni. Egyúttal a különböző fizikai és kémiai tulajdonságok is közbelépnek, s a sebességnövekedés állandó folyamatát, a rugalmasság, összenyomhatóság stb. területeire vezeti át. Az előrehatoló tábla oromrésze előlről a növekvő sebesség, hátulról a mögöttes kéreg tehetetlen tömege közé szorul. E kétoldali nyomás igen nagy erejéről a nagy redők nyújtanak felvilágosítást. Pl. a Himalája tengerszintben fekvő tömzsökeinek 1 m³-nyi tömegét, az északkeleti oldalról kb. 5 millió m³-es oszlop nyomja a tangenciális összetevők eredőirányában. Minthogy ezen

erők sebességüknél és ragyságuknál fogva szintén hatalmas számot adnak, a nyomás számbeli értékének kifejezésében pedig a magy is tényezőként szerepelnek, elgondolható, hogy a Föld leghatalmasabb erőmegnyilvánulásaiával állunk szemben.

A redőzés impozáns jelensége úgy áll elő, mint furadék, amit a földségek előrehatolásközben feltorlaszolnak. A folyamat évmilliók menetén a redőknek egész sorozata, vagy rendszere alakul ki.

A kialakulás folyamatát azok a bizonyítékok, amelyeket az ábrákon felvonultatunk, lépésről-lépésre leírják. Mi csak a retrográd, tehát visszafelé vezető úton azt, amit elmondottunk. Hogy ez a módszer mennyivel pozitívebb eredményekre vezetett, mint az eddigi eredmények, kitűnik egy-egy összehasonlítás alkalmából. Pl. Sness kontrakciós elmélete valamikor a gyökere volt egy egész elmélet sorozatnak. Intézzünk csak hozzá néhány kérdést s azonnal elvállik, hogy mégcsak a józan logika is hiányzik belőle, hát még a tények! „Miért képződnek a kontinentális redők szabályosan a földségek peremén? Miért nem a földségek közepe táján, ahol a hülés centrumát feltételezhetnők? De ha már szélen domborulnak, miért pont az ellenkező oldalon, mint ahol a hüléstől ezt éppen elvárnók?” Mert a kontinensek pólus felé eső oldala rendszerint sík. Az egyenlítő felé pedig redőzött! Tehát ahol legkisebb a hülés, ott redőzettelnek a földségtáblák. Márpedig, ha a hülés volna a redőződés közvetlen oka, akkor a síkságoknak az egyenlítő felé, a hegyláncoknak a pólusok felé kellene esniök!

Ezzel szemben ugyancsak a 4-ik ábra feltűnési, hogy azok a tényezők, amelyekre mi hivatkozunk, szorosán oksági viszonyban állanak a geológiai alakulatokkal, nemcsak elméletileg ráfogott módon, hanem a valóságban is.

Az eurázsiai nagy redő csapásának fő iránya összeesik a mozgásösszetevők eredőjének irányával. S a két kontinens egész déli vonalán végigfut. Az amerikai láncvonulat ugyan ilyen értelemben kíséri végig a nyugati partmentét. Afrika legfiatalabb gerince, az Atlasz, szintén hódol eme törvényszerűségnek. Ausztrália gerincvonulata bizonyos forgatóhatás következtében, a keleti parton képez hátságot.

Afrika törzsében két ok a hegységek szerzője. Ugyancsak kivételesen látszik az Ural- és Skandináv félsziget redője. Később kitűnik, hogy egyik sem kivétel.

A redővonulatok általános elhelyekedéséből és irányulásából látjuk, hogy nem merítik ki a világtájak lehetséges eseteit. Ter-

mészelesen nem a 360 foknyi iránylehetőségére gondolunk most. Nekünk teljesen elegendő egyellen egy eset: pl. sem az északi, sem a déli földskégen a pólusok felé, tehát az északi földskégen északra, a délkeken délre eső, kelet-nyugati vonalban húzódó gerinchátak nincsenek. Ez az eredmény, amelyet minden térkép elénk állít, ismét a rotáció tangenciális erőhajtására vezethető vissza. Es ismét bizonyítékát látjuk annak is, hogy a tangenciális forgatóhatás, ámbár gömbön fejti ki a maga tevékenységét, mégsem okoz mindenirányu hatást, mint azt Abendánon vélte.

Az 5-ik ábra sorozat a földskégek keresztmetszetét mutatja be. A tények így feltüntetve, minden elméletnél biztosabb adatokat s a színvalóságot állítják elénk.

Figyeljük meg csak az ábrákat! Legelőször azt vesszük észre, hogy egy feltörődött hegyes és egy sík, zavartalan rész különböztethető meg rajtuk. A szibériai nagy tábla előtt a Himalája gyűrt láncsora magaslik ég felé. A nagy Németalföld az Alpok gerincvonulatát tolja maga előtt. A Szelyvák és Pompák pusztái előtt az Andok kúpjai vezényelnek. A kanadai és Missisipi menti mezőségek a Szikláshegység mögött lapulnak meg. Afrika sem változhat a dolgok eme sorrendjén, noha ábrázatáról ma már igen sok nyomot letarolt az idő. Délamerikát pedig lehasította testéről a rotáció. Mert ha ezen számbaveendő eseményeket nem engedjük jelentőség nélkül tovasiklani, azonnal közelebb jutunk a mai viszonyok megértéséhez. Ausztráliában szintén sík és gerinccé törődött rész különböztethető meg. Hogy a gerinc itt miért a keleti partra települt, arra nézve csak előlegképen ennyit jegyzünk meg most: a kontinensek nem ott kezdődnek és végződnek, ahol a térképen a tengerpartot ábrázolni szokták. A földskégek talapzata ráterül a tengerfenékre, s így a földskégek érintkezhetnek már akkor, amikor felszíni tömegük igen távol áll egymástól.

A metszeiképen az orom után mindenütt fennsík, esetleg medence, majd csökkenő sorrendben a síkságba törpülő gerincek sora következik. Tehát: elől a kéregtörő kos, mögötte a kontinens kétnegyedét kitevő tömzsök, végül a lapos uszály.

Elbeszéli ez a szerkezet azt is, hogy a pólusról leszakadt kontinenstáblák különböző időben indultak vándorútjukra. Útközben a lassan haladó, akadályal küzdő elsőket a járt úton haladó későbbiek utolérték. Tömegük nyomásával a zátonyra jutottaknak új impulzust adva, ismét haladásra készítették. Ilyenkor az utóbbi rá is lóult az első uszályára. Kontinentális varratok képződtek szemben a kontinentális hasadásokkal. Ilyennek tekinthetjük a fi-

beti medencét, amelyet a Himalája uszályára felynomult Hneu Lun gátja rekeszt el. A Hneu-Lun uszályára az Altáj tolodott rá, bezárván a Mongol táblát. Az Altáj uszálya, a Szibériai síkság, ma is szabad. Ugyanilyen szerkezetű Európa metszete, nemkülönbön Északamerikáé.

Ha tekintettel lehetünk volna a keresztmetszetek készítésénél a méretek arányaira is, (amihez jóval nagyobb ábrák szükségesek, hogy látható arányokat készíthessünk, a jelen ábrákon a hegységek aránytalanul magasak a terjedelemhez képest, még inkább a kéregvastagsághoz képest) akkor a földségek nagysága és rajtuk képződhető kontinentális redők tömege és magassága közötti arányokra is rámutathatnánk. Mert nem véletlen, hogy Ázsiában van a legmagasabb és legtömesebb lánchegység. Ugyanígy viszonylagos az is, hogy Ausztráliában találjuk a legkeskenyebb és legalacsonyabb legalacsonyabb lánchegységet. Európa hegyviszonyai erősen Ázsia befolyása alatti állanak stb. E néhány megjegyzéssel utalni akarunk a kontinens tömege és redőzete közötti összefüggésre, amiből kitűnik, hogy a redőződés függvénye a mozgó kontinens tömegének. (Érdekes részlet a geokinetikában)

Az ábrák további vizsgálata még aprólékosabb részleteket is elárul a földségek mozgásáról. Pl. a nagy redők az előrehatolás irányában a legmeredekebbek. Egy-két hullámtörő gát után, amelyek ma is állandóan emelkednek, (lásd a geológiában évszázados emelkedések és süllyedések) következik a legmagasabb gerinc. A kontinens belseje felé pedig a láncok többszörös sora, mint a kézi harmonika ráncai, átmenetet képez a sík tábla lapos mezőségeihez.

A 4-ik ábrát az 5-ik ábrasorozat, vagyis az irányulás kérdését a felszínszerkezet szervesen kiegészíti. Azonban néhány látszólagos kivétel is mutatkozik. Így az Ural és Skandináv félsziget gerincvonulata, lehet mondani, merőleges a nagy redőkre. Hogyan, lehetséges hát ilyen ellentmondás? Nem borítja fel ez az egész rendszert? Azonnal elválnak!

A ma uralkodó mozgásviszonyokkal bizony belebuknánk magyarázatukba. De vegyük csak elő azokat a történelmi térfépeket, amelyek a Földet a devon, karbon, méginkább a júra, perm és legfőként az alsókréta korban tüntetik fel. Azt látjuk, hogy Európa és Ázsia között végig a Volga és Drina völgyén, tenger ringatódzott. Vagyis éppen úgy, mint ma Északamerikában észlelik, a dél felé tolodás következtében a sík területek szétnyílnak, hatalmas öböl képződmények jelenkeznek, Európa is leszakadt Ázsiáról.

A leszakadás után nyugatra tolódott s a tolódás közben feltüremelt Skandinávia gerince. Majd Afrika beleavatkozása következtében, minthogy Európa talapzata beledűlközött ennek északi nyulványaiába, a mozgás megakadt, sőt néhány rugalmas billenés után visszafelé is fordulhatott, de még inkább olyformán, hogy közben Ázsia is akadályra talált a déli oldalon, most inkább nyugat felé fordult el tömegének mozgása, aminek folytán az Ural helyén ringó tenger-medencét betöltötte s helyére annak hosszú gerincét torlaszolta fel. (6, 7, 8 dik ábrák)

Érdeemes idézni Chohnoki szavait az óceánokról szóló fejtegetéseiből s az Afrikánál, Ausztráliánál felmerült látszólagos kivételesség más szint önt. Nem mint rendszerrontó, hanem mint kevésbé ismert geológiai terep fog megjelenni: „A mély tenger-fenekék és a kontinensek egymástól lényegesen különböznek.“ Ezen szavakat mi igazoltuk is. Ha adatokat is feltűntetünk, még jobban látható lesz az, amit mondtunk.

A 3000 m-nél magasabb szárazföldek területe	51 mill. km ²
A 2000—3000 m-ig terjedő magasságoké	51 „ „
Az 1000—2000 „ „ „	204 „ „
Az 500—1000 „ „ „	270 „ „
A 200—500 „ „ „	357 „ „
A tenger színétől 200 m-ig terjedő magasságoké	506 „ „
A tenger színe alatt	05 „ „
	<hr/>
	1445 mill. km ²

Ezzel szemben:

A 200 m-nél nem mélyebb tengerek területe	306 mill. km ²
200—1000 m-ig terjedő mélységeké	163 „ „
1000—2000 „ „ „	204 „ „
2000—3000 „ „ „	331 „ „
3000—4000 „ „ „	663 „ „
4000—5000 „ „ „	1836 „ „
5000—6000 „ „ „	107 „ „
6000 m-ren felüli „ „	46 „ „
	<hr/>
	3655 mill. km ²

A 4000—5000 m. mély terület egymaga nagyobb a kontinensek összes felszínénél.

A következtése ezen tényeknek ugyanaz, amit a sinklinálisok keletkezésénél már említettünk és még valami!

„A kontinensek igen meredeken emelkednek ki a tengerből. A csekély, 200 m-nél kisebb mélységű tengerek, amelyek rendszerint a kontinens közvetlen környezetében vannak, tulajdonképpen a kontinenshez tartoznak. Látni fogjuk, hogy ezek a területek legnagyobb részt az óceán jögtalan foglalásai, s olyan helyek, amelyek

nemrégben még szárazak voltak, sokszor ismét ilyenek lehetnek. Annyi bizonyos, hogyha a tenger nivója 200 m-rel süllyedne, azonnal a szárazföldhöz csatlakoznék a legtöbb sziget, csak néhány igazán oceanikus, rendszeresen vulkáni eredetű sziget maradna külön. Ezek a sekély tengerrel fedett területek a *kontinentális talapzatok*. Ezért azután nem az a kontinensek egyetlen jellemző sajátossága, hogy szárazföldek, mert a tenger alá is messze benyúlnak, hanem az, hogy átlag 4000 m-rel emelkednek az óceán fenekének kérgé fölé. Nem véletlen, nem rendszertelen tehát a kontinensek és óceánok elhelyezkedése, hanem az óceánok a Föld szilárd kérgének ezt a mélyebben fekvő, a szárazföldek pedig ezt a magasabban fekvő részét foglalják el. Amit mi kimondottunk, azt ma Cholnoky is megsejtette. Sőt megállapításait így tetőzi be: „Egy szóval tehát lényeges különbség van a Föld szilárd kérgének óceánikus és kontinentális részei közt.” Innen már csak egyet kellett lépni.

„De még egy igen fontos és lényeges különbség van a kettő között. A szárazföldeken t. i. csak elvéve találunk mély tengeri lerakodást. A legnagyobbbrészt bellengeri, melléktengeri, parti vagy szárazföldi képződményt. Ebből az következik, hogy a kontinensek az egész geológia története alatt megtartották kontinens jellegüket, noha nem voltak minden időben szárazak. A lényege a megkülönböztetésnek az, hogy minden időben megtartották a tengerfenék feletti kb. 4000 m. magas fekvésüket.

A tengerfenék ellenben sohasem emelkedtek a kontinensek nivójára.

A tények ilyen állását a további megfigyelések még inkább megerősítik. A tengerfenék ugyanis oly sima, egyenletes, hogy ezt a képződést a szárazföldek sík táblái közül egyetlen egyre sem mondhatjuk el.

Igy a kontinens és tengerfenék között most már ismerjük a lényeges különbségeket: 1. a nívókülönbség, 2. közet, ill. rétegszerkezet (zavart, zavartalan), 3. a tengerfenék mozgása vertikális, vagyis süllyedő irányú, amely a Föld anyagának lassú összezsugorodása következtében áll fenn. Hozzátehetjük 4-diknek a fajsúlykülönbséget.

A kontinens és tengerfenék élesen megkülönböztethető vonalát jelzik a vulkánosorok, ill. vulkánikus gyűrűk. (Ezekről később.)

Egyetlen helye van a Földnek, ahol nem tudunk tisztába jönni, hogy kontinenssel, vagy tengermedencével van-e dolgunk? Ez az Oceániai sziget-tenger. A vulkánikus tevékenység azt bizonyítja, hogy a Föld kérgé itt is mozgásban van, minthogy a ten-

gerfenék egyebült nyugodt, ezért inkább kontinensre, mint tengerfenékre gyanakszunk. A legújabb kutatások is inkább egy rég elúnt, mint most születő földrészt, inkább egy ősi temetőhelyet, mint készülő bölcsőt gyaníttatnak ezen a helyen. Cholnoky szavait azért vettük igénybe, mert nem akarjuk azt a látszatot kelteni, mintha az Ural- és Skandináv redő látszólagos kivételének elméletünk alapján való sikeres magyarázata vérszemmet adott volna arra, hogy most már a legnehezebb kérdést is, minden teketória nélkül, erővel is, ugyancsak a rotációs egyensúlyelmélettel magyarázzunk meg.

Szükséges volt az idézés azért is, mert így most már teljesen érthetővé tettük ama célzásunkat, amelyben megemlítettük, hogy a kontinensek nem ott kezdődnek, ahol a tengerpartját jelzi a térkép. Ugyancsak említettük már régebben a Thetis tengert, mint a földségek temetőjét. Ez a célzatunk is itt szövdődik bele a tárgyalásba. A tengerfenék és kontinensek közötti különbség pedig amelyet mi a képződés két fázisából vezetünk be, az idézetekből újra csak erősbülést nyert. A tengerfenék süllyedő tendenciát mutató vertikális mozgása (ami lehet relativ is!) ugyancsak olyan érv, idegen szakértőtől atvéve, amit kész bizonyítéknak számitanak.

Mindezzel tehát felvérteljük magunkat elsősorban az erőszakos, nyakatekert magyarázalkeresés védjával, másodsorban az esetleges félreérthetéssel szemben. Egyúttal annak is tudatában vagyunk, hogy a rotációs isostatikai elmélet legnehezebb és mind a mai napig erősen kérdőjeles oldalát vesszük taglalás alá akkor, amidőn Afrika és Ausztrália hegyrendszerét is ezzel az elmélettel próbáljuk magyarázni.

Megjegyzés: A cikkben említett ábrák a klisék költséges előállítása miatt nem közölhetők.

Folyt. köv.

Gyümölcsfa-védelem.

Machnyik Andor, földmives iskolai tanár.

A gyümölcsstermelő tudja jól, hogy a jó gyümölcsstermelés biztosításához nem elegendő: a viszonyoknak való gyümölcsfajta, és a megfelelő talaj megmivelés és céliradatos trágyázás, mert még a legjobb termés kilátásokat is tönkretelheti növénybetegség és a különféle állati kártevő.

Előadásom az általános védekezéssel, aztán pedig az egyes betegségekkel és fertőzésekkel fog foglalkozni.

Először is meg kell említenem, hogy a fák helyes kezelésével, gondozásával, tisztántartásával, talajmegmivelésével és trágyázásával lehet legjobban a kártevők és betegségek ellen védekezni,

mert az egészséges, tiszta és jóláplált fát nem támadja meg olyan könnyen a betegség, mint az elhanyagoltat. Ha pedig a kevésbé törődő szomszédok fájáról mégis ezen jól kezelt fákra reá merészkedne valamilyen betegcsira, vagy kártevő, úgy az egészséges fa ellent fog állni és még mielőtt beleeresztené ezen élősködő sorvasztó gyökereit, a gondos birtokos hamarosan kicsavarja a beburakodott nyakát.

1. Talajművelés.

A kártékony rovar fejlődésének bizonyos idejét a talajban tölti, mert abban úgy az időjárás viszontagságaitól, mint állati ellen-ségeitől védve van. Ennélfogva úgy a téli, mint a nyári körülásás is sokat segít, mert ezáltal sok kártevő jut a felszínre és így elpusztul.

2. Tisztaság.

Ezalatt nem a magától értelődő kerti szépséget, tisztaságot és rendet gondolom, hanem elsősorban azt, hogy minden olyan növényrészt, mely betegség vagy más kártevő által mult ki, azonnal eltávolítsuk, mert az ilyen meghagyott betegcsirák újabb károkat idéznek elő. Sokszor lehet kertekben látni, hogy a lehullott gyümölcs napokig a fák alatt fekszik, mintha a kerttulajdonos nem is tudná, hogy a kukac ilyenkor hagyja el a gyümölcsöt, hogy téli nyugalomra térjen és tavaszra új erőt gyűjtsön. A tisztaság alatt tehát én a hullott gyümölcs azonnali összeszedését értem, mely művelettel a hernyókat ártalmatlanná tesszük. Vagy pedig sok helyen még tél folyamán is látni a fákon a *Munilia* penészes, száraz, rothadt gyümölcs mumiákat fityegni. Egyszóval tartsuk tisztán kertünket mindenféle betegségterjesztőtől és megtámadott valamint elhalt növény részekről.

Az előbb említett talajművelési munka is tisztaságot jelent, mert nem egy beteg levél és vele számtalan sok, beteg szerv kerül a föld alá és lesz ezáltal elpusztítva.

3. Jó táplálás, vagyis trágyázás.

Azt kérdezik sokan, mi az oka, hogy a körték kemények, az almák foltosak lesznek, vagy mi az oka, hogy a gyümölcsök aprók és fejtelnek maradnak? Természetesen erre hamar meg van a felelet: beteg a fa, nem jó a talaj és természetesen valami élősködő gomba, vagy féreg sorvasztja a nemes gyümölcsfát. De hát hol telepednek le az élősködők? Ott, ahol a rendes, egészséges fejlődés alapfeltételei hiányoznak, ahol az éhség uralkodik. Ha a fa elegendő táplálékkal van ellátva, úgy egészséges és ellenállóképes marad.

A legtöbb betegség hiányos gondozás és táplálék hiány miatt keletkezik.

Igaz, hogy a gyümölcsfák gyökerei nagyon mélyen fekszenek, de mindannak dacára a gyümölcsfa koronájának megfelelő évenkénti felületi trágyázás és annak bekapálása nagyon is háládatos dolog. Az eső és hó vize klúgozza a trágyát és odajuttatja azt, a

táplálékot felvevő hajszálygökerekhez.

Nagyobb tápanyag igénylés esetén altalaj trágyázást kell alkalmazni, ami abból áll, hogy kb. 80—90 cm. mélynyire gödröket készíttünk és ezekbe hígított trágyalevet öntünk. Ezt azonban többnyire csak oly talajokon, vagy utak mentén alkalmazzuk, ahol a trágya eső által nem juthat a mélyenfekvő tápláló gökerek közlébe, vagy pedig még olyképen történik, hogy a fa törzsétől kb. $1\frac{1}{3}$ —2 m. távolságra egy 80 cm. mély és 50—60 cm. széles árkot kerítünk el, az árkoknak alját felássuk és egy réteg komposzt, erre egy réteg rendes kerti földet, erre megint komposzt teszünk és így tovább, míg az árkot be nem töltjük. Mész-szegény talajokon jó ezen talajrétegekbe meszet is keverni.

Az istállótrágya és trágyalé főképpen ott alkalmazandó, ahol az előbb említett almafoltosság, körte keményedés, repedezett, apró, ki nem fejlődött gyümölcsök teremnek, mert mindezek nitrogénben szenvednek hiányt, mely tápanyag főképpen az istállótrágyában, a műtrágyák közül pedig a csilialétromban és a kénsavas ammóniákban van meg.

Míg ott, ahol a fák nagyon is fejlődnek, úgy fában mint lomboszatban, de ezen jó kinézés mellett termékellenek, vagyis gyümölcsöt nem hoznak, vagy pedig nagy, puha összetételű gyümölcsöt adnak, melyek hamarosan rothadnak, ami tehát a kemény, repedezett gyümölcsnek ellentéte, — ott nagyon is sok van a nitrogénből és így egyoldalúan van a fa táplálva. Itt rendszeren az ásványi anyagok hiányoznak. Ilyen helyeken az istállótrágyát kerülni kell, de meszet, fahamut, kálit, tomaszsalakot vagy szuperfoszfátot kell a fának adni.

Összefoglalva röviden: ahol a fa nem fejlődik és apró gyümölcsöt terem, ott istállótrágya, trágyalé és nitrogéntartalmú műtrágya; míg ott, ahol a fa jól fejlődik, de termést nem hoz, vagy gyengén elálló gyümölcsöt hoz, ott ásványi műtrágyákra van szükség.

Jól bevált általános műtrágyakeverék fiatal gyümölcsfáknak darabonként 75 g. csilialétrom, 250 g. kálit, 225 g. tomaszsalak, vagy öregebb termő gyümölcsfáknak a rendes istállótrágyázáson kívül 100 m² ként 4 kg. nyers foszfát, 2 kg. kálit, 2 kg. kénsavas ammóniák.

Mindezen műtrágyákat rendszeren kora tavasszal (februárban) alákapáljuk. Sok helyen még májusban és júniusban 3 kg. csilialétromot adnak fejtárgya gyanánt.

Az istállótrágyát nagyon jó késő őszi (november) talajmegtápláláskor aláadni, mert a téli nedvesség a tápanyagokat a jövő évi termésnek megfelelő időben fogja odajuttatni.

A folyékony trágyáknál másképpen kell eljárni, mert ez mindig a fák fejlődésétől és az időszakától függ. Szegény talajokban erősen virágzó fáknál még virágzás ideje alatt is jó szolgálatot tehet a folyékony trágya. Míg rendszeren táplált fa ilyenkor trágyázva összes virágait is időbhatja. Már elvirágozott és gazdag terméssel megrakott fák az egész gyümölcsfejlődés alatt szívesen

veszik a folyékony trágyát. Ezt a trágyázást lehet, hetenként ismételtetni és későn érő téli almáknál szeptember közepéig folytatható. A legjobb folyékony trágyát kapjuk, ha az alanii trágyákat összekeverjük és vízben vagy trágyalében 3—4 hétig átérnedi hagyjuk: tehéntrágya — emberi ürülék — galamb- és baromfi trágya — és fahamu.

Igen, ez a három dolog, vagyis a talajművelés, a tisztaság és a rendszeres táplálás képezi a kártevők és betegségek elleni védekezés alapját.

Most pedig rátérek azon fontosabb teendőkre, melyek által a betegségek és kártevők ellen általában védekezhetünk.

1. A gyümölcsfa általános tisztogatása.
2. Hernyófogó enyves gyűrűk alkalmazása.
3. Hernyófogó kötelek és redős papír alkalmazása.
4. Hernyóirtás.
5. Levéltetű-, pajze- és vértetűről.
6. Gomba betegségekről.
8. Gyümölcsfák rendszeres permetezéséről.

1. Gyümölcsfa általános tisztogatása.

A fiatal fa héja sima, ami azonban idővel a törzsön és az erősebb ágakon cserepes, repedező, kerges héjjá válik; melyen ezenkívül zuzmó és mohák képződik. Ez a változott állapot semmi esetre sem szolgál a gyümölcsfa előnyére. Igaz, hogy a moha nem von el táplálékot, de elzárja a levegőt és így a fa törzse nem lélegezhetik. A bőr héjját életképes fiatalnak kell megőrizni, ami pedig ezen képződmények legalább három évenként visszatérő kéregkaparása által őrötnik. A lekopart hulladékot, mely között lárvák, rovartojások, bábok, hernyók és gombák spórái hol nagyobb, hol kisebb mennyiségben találhatók, elégetendők és a fa alja felásandó.

Természetesen nem szabad ezen kaparást oly túl buzgón végezni, hogy a fát megsértsük, vagy hogy esetleg a héját teljesen lehámozzuk, vagyis lenyúzzuk. A zöld friss részeket nem bántjuk, mert hiszen már elhalt öreg barnás, száraz részeket szabad csak eltávolítani. Az egészséges, erősebb galyakat legfeljebb szappanos vízzel, kefe segítségével lemoszuk.

Ezen tisztogatás október végén, november elején szokott megtörténni. Ennek megtörténte után a fa törzset hig mésztajjal bemázoljuk, még jobb azonban az egész fát ezen folyadékkal bepermetezni. Ezen másznak azonban tavaszra le kell kerülnie, mert az élet ébredésével a törzs és galyak élénk lélegzést kell, hogy végezzenek. Ahol ez magától le nem tisztulna, ott a fákat le kell mosni és a pólusokat szabaddá kell tenni. A tavaszi lemosáskor nagyon jó a fahamuból készített lúg, vagy pedig a kainitos víz (1 liter vízbe 250 g. kainit), mert ezek éltetőleg hatnak a fa héjára.

2. A hernyófogó enyves gyűrűk alkalmazásáról.

A téli araszoló hernyók (nagy és kicsi) képezik a gyümölcsfa-

fának egyik leggyakoribb és legveszélyesebb ellenségét, némely évben olyan tömegesen jelentkeznek, hogy egész gyümölcsös kerteket tönkre rágnak és május végén, mikor a szép lombos fáknak fiatal lerméssel kellene megrakva lenniök, kopaszon, teljesen letarolva merednek az ég felé. Gyümölcsös gazdája most már tanácstalanul áll a fák alatt, mert ilyenkor már segíteni nem lehet, a termés, a jövedelem oda van, sőt ezen kártétel annyira elgyengíti a fát, hogy az több évre visszaesik egészséges fejlődésében.

Kétféle araszoló van, a kis téli araszolónak a hernyója a világos zöld, melynek hátán fehér csik látható; a másiknak, a nagy téli araszolónak hernyója sárga színű, melynek hátán egy feketen bekerített vörösbarna csik van. Életük csak annyiban különbözik, hogy a kis araszoló októbertől a tél kezdetéig repdes; míg a nagy araszoló pilléje már szeptemberben és októberben jelenik meg. Az araszoló hernyóit az jellemzi, hogy előrehaladásukban hátuk összegörnyed. Mindkettőnek hímjei szárnyasak, a nőstényei pedig szárnyatlanok. A hímek tehát repülve, a nőstények pedig mászva jutnak a fa törzsére, ahol a párosodás történik.

A nősténynek átlag 300—400 életképes petéje van, melyeket a rügyek közelébe rak le. Ezen rendkívüli ellentálló peték jól átteleznek és melegebb idő beálltával kifejlődnek a tiz lábú hernyók, melyek rügyező bimbók és levelek közt elhelyezkedve végzik a nagy pusztításukat. Ezen káros munkájuk befejeztével, június havában a földbe bujnak, ott bebábozódnak, hogy szeptember-októberben, mint kész araszolók ismét megkezdjék szaporodásukat fajuk fenntartása érdekében.

A védekezés itt abból áll, hogy a szárnyatlan petéirakó nőstényeket még peterakás előtt elfogjuk, ez pedig a kitűnően bevált hernyógó enyves gyűrűkkel történik.

Ezen hernyó enyv *Brumata-enyv* elnevezése alatt jön forgalomba (Nanke & Fritsche Bodenbach; Kravaný & Co. Bodenbach; Hermann Ritschel Schönriesen; Avenárius művek Pozsony; Paul Propfe Neichwitz; Chemische u. metallurgische Produktion Aussig), melynek kilogrammja 20 Kcs között ingadozik. Alkalmazását röviden elmondva a következők:

Az enyves gyűrűk október 15-ik előtti helyezendők el az előzőleg levakart, megtisztított fa törzsére kb. 1—1.20 m. magasságra. Az enyvet közvetlenül a fa héjára — ez különösen a fiatal fáknál bír fontossággal, mert az esetleges savak kárt tehetnek, — nem szabad tenni, hanem először 10 cm. széles zsirozott papírt kell a fa törzsre jól odaszorítva kötni, melyre az 1—2. cm. szeles gyűrűt körülbelül 1 mm. vastagon ráke jür. Ezen enyves gyűrű útját állja a törzsön a korona felé haladó petét rakni készülő szárnyatlan nősténynek, ahol beragadnak és azután elpusztulnak.

Ezen hernyóenyves gyűrűk azonban még tavasszal is tehetnek szolgálatokat olyképen, hogy a különféle kártevőktől szenvedő fák galyait kora reggel egy kipárnázott végű bottal megverejtjük, míáltal sok mindenféle alvó hernyó és ormányos fog a földre

lehullani, melyek azonban ismét a fa koronájába szerelnének vissza jutni, de utközben szintén az enyves gyűrű foglyai és halottai lesznek.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Olthon.

Olyan komor most ez a ház,
Olyan rideg, olyan kibalt!
Nem hallhatom falai közt
Félzendülni a régi dalt.
Kidőlt-bedőlt a teteje,
Falát henőtte a moha;
Porladozó sötét kövén
Meglátszik az idők nyoma.

A pilvar ajtaja előtt
Félig kidőlt díófa áll,
Kopasz ágán a fűlműle
Enyh-belyre többé nem talál;
Néhány galyon még ringanak
Az elsárgult falevelek,
De minden zizenéssel egy
Bús elégiát zengenek . . .

E rom előtt leborulok
Buzgó imával ajkamon,
Megdértemi e hely — hisz' itt
Szereltem élték egykoron!
És elmerengek édesen,
Bár új kín tépi szívemet,
S hallgatom, mint zsong újra fel
A régi dal lelkem felett! . . .

Paal Gyula.

A magyar dal és a tanítótság.

A csehszlovák belügyminisztérium 1928 márc. 31-iki kelettel 13,516/428 szám alatt jóváhagyta a Csehszlovákiai Magyar Dalosszövetség alapszabályait. A Dalosszövetség célkitűzései: a) A Csehszlovák köztársaság területén alakult magyar dalosegyesületek országos szövetségbe tömörítése, a fennálló magyar dalosegyesületek működésének előmozdítása, a művészi karének, különösen pedig a magyar dal és zene irodalmának ápolása és fejlesztése céljából; b) új dalosegyesületek szervezésének előmozdítása. A szövetség ezen célkitűzésénél fogva nem politikai, úgy belső, mint kifelé való működéséből kizár minden politikát.

A jóváhagyás alapján a Dalosszövetség elkezdte legális működését s legelső sorban nagy súlyt helyez az új dalosegyesületek alakítására. Mert a csehszlovákiai magyar dalosügy ma igen saeényes. A szövetséget mindössze 21 dalosegyesület alakította meg s ezek közül 7 önálló, alapszabályokkal rendelkező dalos egyeslet van. Ha összehasonlítjuk a mi helyzetünket az erdélyi magyarságéval, ahol 106 egyesület működik a Romániai Magyar Dalosszövet-

ségbe tömörülten, ahol egy-egy országos dalosversenyen 50–60 dalárda vesz részt, akkor látjuk, hogy milyen hátra vagyunk.

A magyar dal — melynek ápolását ime a kormányhatóság is megengedi a Dalosszövetség irányítása alatt — rendkívül fontos népművelő eszköz. Tulajdonképpen minden kis faluban kellene, hogy énekkar legyen, amint pl. a szépeassági németség területén nincs egy község sem, mely a nemzeti dalát ne kultiválná a magának a »Zipser Zängerbund«-nak, az alig 40.000 főt számláló szépesi németség dalosszövetségének sokkal több tagegyesülete van, mint a busszor több szlovenszkói és ruszinszkói magyarságnak. A nemzeti dal ápolat, karban való éneklése a nemzet szellemi nivójának egyik fokmérője. A dal bebizonyítottan lélekemelő hatással van nemcsak azokra, akik karba állva, fegyelmезetten éneklék, de azokra is, akik hallgatják. Egy falusi dalárda a falu erkölcsének átalakítója, megnemesítője lehet.

A magyar tanító nemcsak a falu gyermekeinek oktatója, de a nép nevelője az iskolán kívül is. A magyar tanító, kántor, mint képzett muzsikus, egyenesen elhivatott arra, hogy a szervezett magyar karének vezére legyen a falvakban. Azért fordul a Csehszlovákiai Magyar Dalosszövetség vezetője a Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület hivatalos lapja: a »Magyar Tanító« útján a magyar tanítósághoz avval a kérelemmel, vegye kezébe a magyar dalostügyet a alakítsa meg lehetőleg minden magyar községben a dalos-egyesületet. A dalosszövetség éppen arra való, hogy ezt a munkát elősegítse s ehhez a segítséghez birtokában vannak az eszközök is.

Egy falusi dalárda két módon alakulhat. Vagy önállóan, ehhez a lehetőséghez a Dalosszövetség úgy tudja hozzásegíteni a megalakulni óhajtoakat, hogy kész alapszabálytervezetet bocsát rendelkezésükre díjtalanul szlovák és magyar nyelven. Az ilyen önálló dalosgyesületek a Szövetség rendes tagjává lehetnek.

Ha ez a mód a falu kicsisége, az ehhez szükséges anyagi erők hiánya miatt lehetetlen volna, úgy megalakulhat a dalárda, mint az egyházközség, vagy valamely társadalmi egyesülés, olvasókör, gazdakör, műkedvelő társaság stb. alosztálya. Ez esetben a dalárda a Szövetségnek rendkívüli tagja lehet, azzal a jogosultsággal, hogy amennyiben az idők folyamán mégis önálló egyesületté alakul át, automatikusan a Szövetség rendes tagjává válik.

A dalostügy iránt való érdeklődéstől függ, hogy mennyire tudja a Szövetség a falusi dalegyesületek munkaellátását és működését intenzívebben is elősegíteni. Az alapszabályok módot adnak arra, hogy a Szövetség szaklapot, zeneszerzeményeket, karpedagógiai műveket adjon ki, ami természetesen csak úgy volna lehetséges, ha az érdeklődés ezek kiadását indokolná.

A magyar tanítóságon múlik, milyen lendületet vesz a magyar dalostügy a Csehszlovák államban. Nem elég az, hogy a városi dalárdáink nivója művészi magasságú a többen közülök aranyérmet hoztak haza a háboru előtti országos dalosversenyekről. Nem az a fontos, hogy ilyen díszlapotokban virtouzprodukciokat tudjunk felmutatni, sokkal fontosabb, hogy minden kis faluban ottthon, meleg fészket találjon a magyar dal, ha egyszerűbb formában is, mert csak így lehet összhangossá, lélekemelővé, széppé a kisbbségi magyar élet.

Az érdeklődőknek szivesen szolgál felvilágosítással és pontos utasításokkal a Dalosszövetség főtitkára, *Dr. Sziklay Ferenc, Košice, Eder-u. 9.*

Sáppadt sorok.

Sáppadt emberek világában
Nevet a jókedv sokszoron,
Feledjük, hogy nemsokára
Akármikor,
Tan holnap, mi leszünk soron.

Nevetve élünk, nem gondolva
Halál van itt köröskörül,
De hogyha néha subint egyet,
Összenézünk
És mindenki elcsendesül.

Pálffy Ilonka.

Zenei korszakok.

(Befejező közlemény.)

A harmadik zenei korszak a peloponneszusi háborútól a görög történelv végéig terjed. Ezen korban a zene nagy változáson megy keresztül. Olympus megkezdett munkáját utódai folytatták. Elválasztották a zenét a költészettől. A régi, egyszerű zene megszűnik s helyét az élénkebb zene foglalja el. E korban kiválik *Thaletas*, aki Krétából származott Ő Olympus nyomdokain haladt, a gyorsabb ütemű daloknak híve vol. Dalai vidám hangulatúak, amelyekből később a komédia fejlődött ki. Kultiválta a tánczenét is, sőt az ő idejében zene mellett már tornáztak is. Ebből fejlődött ki a későbbi bacchusi tánc.

Thaletas követője volt *Aristoxenos*, aki a taktust az ütőer rendes vagy rendetlen lüktetésével hasonlította össze. Az ő idejében használták a kétméretű lassú, a háromméretű gyors és az ötméretű gyors és élénk, lelkesítő taktust. Használták még hétméretű taktust is. Ez ma már nem szerepel, mert gyorsasága és kábitó.

Ez volt ez a három korszak, amelyben a görög zene eljut fejlődésének magas színvonalára. Mindegyik kornak megvolt a maga nagy férfja, aki a művészetnek ezen ágát fejlesztette. Eme fejlődés létrehorta a modern zenét, mely a műveltség alapja. A zene a kedélyt és a lelket művelte. Fogékonyabbá tette a lelkeket a jóra, szépre s így hasznos tagokat nevelt a társadalomnak, az országnak.

Voltak olyanok is, akik munkásságuk által szép nevet vívtak ki maguknak a zene történetében. Ezek azonban inkább gyakorlati művészek voltak, újat nem alkottak.

A zenei korszakok rövid tárgyalását ezzel befejezem. Egy kis literatúrát akartam nyújtani a zene fejlődését illetőleg. Nem nyújtottam kerek egészet. Csak a főbb fejlődési mozzanatokat érintettem.

Erőds Ignác.

Kukučín Márton meghalt. A szlovák nemzet nagy regényírója, család névén Bencur Mátyas dr. orvos, a szlovák »Mikszáth«, a horvátországi Lipik fürdőn 68 éves korában május 21-én hirtelen elhunyt. Temetése Zágrábban folyt le. Csak nemrég járt itthon, ahol lelkesen felkarolta a Szlovák Nemzeti Múzeum megszervezésének ügyét. Halála a szlovák irodalom nagy vesztesége.

cigányzenekisérlettel. A műsor utolsó száma volt *Boross Béla A mézesetek c. páros jelenete*, melyben a szerző is szerepelt. A tiszta jövedelem a *Tanítók Háza alapját* szolgálja.

Értesítés. A komáromi áll. polg. leányiskolával kapcsolatos koedukációs egyéves tanfolyam a következő 1928—29 tanévben is megnyílik, mivel a miniszterium a tanfolyamot véglegesen jóváhagyta. A tanfolyamnak a folyó tanévben 60 növendéke van, ami mutatja azt a nagy érdeklődést, mely a magyar tanulók, illetve szülők részéről feléje irányult. Az igazgatóság a jövő tanévre is felvesz olyan líkut és leányokat, akik a polgári iskolában végbizonysítványt nyertek, vagy akik ezzel egyenlő értékű középiskolai tanulmányt igazolnak. Hely biztosítása céljából ajánlatos, hogy a tanfolyamra járni óhajtók a tanév végén (június 29—30) jelentkezzenek már. A rendes beiratások aug. 30 és 31-én lesznek.

A „*Hlas*” kéthetenként megjelenő szlovák folyóirat most megjelent 10. számában Polloka Vladimír folytatja Štefanik Pálról szóló értekezését Koričánsky Gusztáv aktualitásokat közöl a szlovák zenei élet és kritika köréből, Holecček Jeroním válaszal dr. Hodža Milán miniszternek a radikalizmusról adott nyilatkozatára és méltatja a radikálizmus jelentőségét. Alfa „*Szlovenszko 10 évvel ezelőtt és ma*” című értekezésében méltatja a szlovák munkásság líptöszentmiklósi megnyilatkozását. Továbbá részletezi a lap az újból megalaktandó Szlovenszko Gazdasági Egyesület bírálalát. Jareš festőművész sikerült karikatúrát közöl Nedbal Ozkár karnagyról. Aktuális glosszák, megjegyzések, levelek stb. egészítik ki az egyetlen független szlovák revü gazdag tartalmát. A *Hlas* megjelenik minden hé 5-én és 20-án. Egész évi előfizetési díja 50 Kcs, egyes szám ára 2 Zs. Adóhivatal: Bratislava, Puškinova u. 5

Kiadóhivatali üzenetek.

N. J-né Nana. Levél ment, válaszát várjuk. — V. F. Košice. A kért bejelentőlapokat elküldtük. — M. G. Košice. 1928. január 1-étől tagjaink sorába vettük. Lapunk visszamenő számait megküldtük. — K. J. Tiszabökény. Kérésére lapunkat május 1-től címére megindítottuk.

Pályázat az imregi ref. leányegyház előkönyörgő-kántortanítói állására
 Javadalom : 1. Két szobás lakás, kerttel, melléképületekkel. 2. 1 kat hold 395 négyzetögl szántóföld és 6 hold rét. 3. 15 köből gabona, 5 köből buza, 2 véka fűzelék 4. 5 öl kemény tuzifa beszállítva. 5. 2 drb. marhára legelő. 6. Stóla, államszegély. Kötelessége: Az istentiszteletek végzése, a mindennapi és ismétlődő tankötelesek tanítása. A tanítás nyelve magyar. Pályázhatnak oklevéllel. nosztrifikációs vizsgával s állampolgársággal bíró ref. férfitanítók. Az állás 1928. szept. 1-én foglalandó el. Kellően felszerelt pályázati kérvények 1928. június 30-ig a magyarsági (Jastreb) ref. lelkészi hivatalba (u. p. Bodzásujlak Z. XX.) küldendők.
 Ref. presbyterium.

Gáspár János nótáskönyve 20 szajtszerzésű dalt tartalmaz énekre, v. heg. és zongorára, v. harm. A bekötött, 19×13 cm. nagyságú, izléses fűzet a szerző fényképével van ellátva s 5 nála (Rimaszécs, Z. XVIII.) kapható. Ára porlóval 21 Kcs.

Pályázati hirdetés. A lucskai róm. kath. iskolaszék (p. Drnava, okr. Rožňava) pályázatot hirdet magyar tannyelvű iskolájához rendes kántortanftói állásra. Javadalom: 2 szoba, konyha lakás, 14 kat. hold szántó és rét haszonbére, 4 köböl rozs, 84 Ké készpénz, 12 úrméter tüzlfa, stóla és államszegély. Kántorizálni tudó tanftónők is pályázhatnak. Pályázati határidő 1928 június 30-ig, választás ugyanakkor. *Iskolaszék.*

Műlépet

szavatolt fizta méhviaszból 43 K-ért szállítok. Salakmentes méhviaszt 6 K-ér bármily nagyságban hengerlek.

Rajokat

Június hó folyamán fiatal anyával eladok, 4 kereten levő kis Boconády vagy 3 kereten levő Balogh féle kaptár nélkül 4 100 K Štefkovič Gyula tanftó Ratnovce p. Piešťany.

<p>Forgalmas helyen, a város beltelkén egy 6 szoba, 2 konyha, előszoba, mosókonyha stb.-ből álló</p>		<p>szabad kézből eladó. 3 szoba és tartozékkal november 1.-én beköltözhető. Cím a kladóban.</p>
--	---	---

Tanító Úrak figyelmébe!

Márciusban megküldöttük az összes magyar tannyelvű iskoláknak az ifjusági iskolai könyvtárak részére alkalmas könyvek jegyzékét. — Vagyunk bátrak felbivni szives figyelmét arra, hogy az e jegyzékben felvett könyvek kiválóan alkalmasak

vizsgai jutalomkönyvek

céljaira. A jegyzékben csak értékes és a gyermek továbbképzéséhez nélkülözhetetlen könyvek vannak felvéve.

A könyvek díszkötésbe vannak kötve, színes címlappal, sok szép illusztrációval ékesítve.

Szállítás készpénzért történik és 10 könyv után egyet ingyen küldünk.

Ha nincs jegyzéke, kérje sürgősen!

Bratislava, 1928. május hó.

Kultura könyvkiadó.

A hírlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavi posta- és távirdaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 június 15.

12. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÚGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALANOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Bana Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal:
<i>Vezércikk:</i>	
Álláspontunk és a közvélemény	433
<i>Tóth Imre:</i>	
Szép emlékeim	438
<i>Schlosz Lajos:</i>	
Tudtad, hogy embert ölni nem szabad? — Nem tudtam.	441
<i>Ludimagister:</i>	
A csiffári eset	444
<i>Egyesületi élet</i>	446
<i>Különjélek</i>	453
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. } Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. } (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS-ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 84.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok **raktára.**

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.
Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

A hírlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavi posta- és távírdai igazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 június 15.

12. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZEKI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felölös szerkesztő: **Bana! Tóth Pál.**

Álláspontunk és a közvélemény.

Mondanivalóm címét olvasva és hallva, bizonyára sokan finctor mosollyal gondolják: no, megint a régi nóta.

Hát igenis, igazuk van ezeknek. Az a téma, amely mostanában életünk felszínére került, olyan, hogy arról nagyon sokat lehet beszélni. Lehet és kell. Lehet azért, mert ebből a mederből mi kifogyhatatlanul tudunk meríteni és kell azért, mert különben újra visszaesünk a hallgatás és ezzel a régi bajok kátyujába, De lehet-e hallgatni akkor, amidőn az ellenség szűnellenül, élénken tüzel? Nem válogatós a fegyverekben: a gúny, rágalom egyformán gyakori municiója; a mód pedig? A támadás? Bizony, többször orv, mint nyilt. Sokszor, ahonnan legkevésbé várnök, onnan tör ránk a közéleti orzók és kalózok jólfizetett hadserege. Ne csodálkozzék azért senki, ha mi is elő-előhozakodunk a mi igazságunkkal. Ha nem is érünk el vele sokat: legalább állandóan védekezünk az állandó offenzívák ellen.

Régi mondás: „A szó csak hangzik, a példa mennydörög!” Ezidőszerint különösen sokszor emlegetik. Ilyen formában főképpen: kevesebb szónoklatot, több tettet! Pedig bármennyire is ráakódott e példaszóra a megszokottság sérthetetlen palinája, én most azt merem állítani és ajánlani a tanítóságnak, hogy: *a tett csak hangzik, de a szó mennydörög!!*

Most pillantsunk csak vissza a tanítóság multjára, de a magunk életére is. Dolgozott-e valaki is többet, cselekedett-e valaki is hasznosabbat a köz érdekében, mint a tanító? Ha valaki tetteket akar látni, kísérje csak egy kis figyelemmel a nevelésügy és az iskolák fejlődését. Ha valaki reggeltől késő napestig való fáradhatatlan munkálkodást akar látni, menjen csak el bármelyik falusi

iskola eleven, zakatoló, zsbongó-forró levegőjű műhelyébe. Megláthatja, hogy amint kora reggel kinyilik az iskolaajtó, nem csú kódik be csak az éjjeli órákban: azalatt pedig megjárták azok, akik a test mindennapi kenyere mellé a kicsiny lelkük napi szükségletét fölvelték; megjárták azok, akik azt kiskorukban önhibájukból, vagy azon kívül elmulasztva, esténként pótolják tudásuk hiányait; megjárták azok, akik a napi robot után dal- vagy színművek kedves virágait plántálják szellemüknek a munka gondjaival megbarázdált termőföldjébe. De nem látja ezt mindenki, aki nyitott szemmel jár? Nem halljuk-e naponta a jámbor tájékozatlanságot, amint fejcsóválva találgat, töpreng: ugyan mit is csinálhat az a tanító a kivilágított iskolában, még ily késő időben is? De már feleletet nem ad erre a kérdésre? Hála, elismerés, sőt beismerés, az nincs. Van azonban ehelyett irigység, méltatlankodás a „nagy fizetés“ ellen, amely állítólag egyedüli oka annak, hogy a tanítók ma már nem türelmes bárányok, nem engedelmes páriák. Bizony, bizony, a sok pénzről vérszemet kaptak . . .

Ám legyen. Az emberek sohase vették szívesen, ha másoknak az előmenetelét, fejlődését kellett tapasztalniok. Az önzés sokkal értékesebb valami a szemükben, mintsem megnyirbálni hagynák azt még a közönség javára történt jótettektől is! S ha ezeken az érdek-embereken múlna, hajlandók lennének inkább összébbvonni a tanítószág munkálkodási körét, csak hogy ezért önző lelkecskéjükbe belecsöppögne az a tudat, hogy viszont sikerült a tanítószág fizetéséből lecsipni.

Fájdalmasan igaz, hogy a társadalom nagy része nem törődik a haladással; nem törődik a tettekkel; nem törődik a tanítók munkájával.

Nos tehát: ha a tettek önmagukban sikertelenek, jöjjön segítségül a szó harsonája; ha a cselekedetek, a példák csak csendes szellőfuvalmak maradtak, — mennydörögjenek a szavak!

A közvélemény legdivatosabb vádja ellentünk az, hogy „pokrokárok“ vagyunk. Édes Istenem! Hát ki veszi rossz néven az időtől, hogy halad? Ki veszi rossz néven Stephensonától, hogy föl találta a gőzmozdonyt, Edisonától, hogy megszerkesztette a beszélőgépet és sok zseniális találmányát; ki haragszik Marconira, hogy megvetelte a rádió alapját; kinek nem tetszik az, hogy mainapság nincs már térbeli távolság az emberek között; avagy ki neheztel azért, hogy az óceánrepülőket az egész világ ünnepli?? Csak éppen a tanítónak nem szabad örülnie a haladó világgal? Csak éppen a tanítót akarják kényszeríteni arra, hogy örökké csizmás-

esernyős, pipás kántor maradjon? Csak éppen a tanítóval akarják éreztetni azt, hogy nem tartozik a művelt világhoz? — S ha a tanítótság ezt nem hajlandó elviselni, akkor ők, a hivatottak a konzervatív iratítség lilafehér köpenyébe burkolódnak, s a nép nevelőinek a fejlődő emberiség mentalitásával párhuzamos és dicsérendő büszke öntudatára rányomják a „pokrokárság” szerintük megalázó bélyegét. — Hogyan kell bánnunk ezekkel a bárgyú lesipuskásokkal? Úgy, hogy a szemükbe nevetünk és befelé elégtétellel állapítjuk meg: ezek tudatában vannak a mi fölényünknek, tehát az álláspont, amelyet követünk, helyes.

Nevetséges, de egyben vérig bosszantó az a két, ellentétes törekvés, hogy minden intézmény, minden társadalmi szerv tüzeltvással újjá alakuljon, csak ez a szerencsétlen népiskola, de főképpen annak a vezetője ne merjen semmi újat követelni, semmi olyan mozdulatot ne próbáljon tenni, ami megváltoztatná a „példás” régi állapotokat. Amidőn tudós szellemek, a tömeg pulzusát vizsgáló Krisztus-keresők a hagyományok és dogmák kohójában megszilárdult vallás-kultuszt a mai korfelfogás bockésével faszegetni nemcsak merik, de ezt az Emberiség jövőjé boldogulásának a kritériumául felismerték, ugyanakkor lázadás-számba megy, ha a tanító a tanítás tárgyainak, vagy módszerének okszerű megváltoztatása iránt csak halvány szándékot mutat. Kell ide tett, amely mennydörög?

De ha tettek nem kellene: mi kell hát akkor? — A közvéleménynek tőlünk nem kell semmi. A közvéleménynek az kell, hogy mi is beléje olvadjunk. Hígyjük el, amit ő hisz, akarjuk, amit ő akar, tegyük azt, amit ő tesz. Amíg ezt tenni nem fogjuk — és én tudom, hogy sokáig nem fogjuk, — addig nem lesz velünk megbékülve. S bármit fogunk is tenni, semmi se lesz jó. Ha dolgozni fogunk, irigysége azt fogja kiabálni, hogy a feltűnési vágy dolgozik bennünk. Ha nem fogunk dolgozni, ingyenélőknek fog dörömbölni minket. Ha hangosak leszünk, azonnal a szerénység pártját teszi a fejére és megvádol a telhetetlenség bűnével. Ha pedig hallgatni fogunk... De nem: hallgatni soha nem fogunk!

Egyszer azt írtam egyik cikkemben — s most újra leírnám, — hogy „ne várjuk, hogy a társadalom segít rajtunk. Ezt eddig is megtehette volna.” Erre egyik kartársam és barátom levélben írta meg ellenvetését, hogy „igenis, csakis a társadalom segítségével javulhat a helyzetünk”.

Természetesen, a tanítótság egymaga nem képes arra, hogy minden óhaját, minden tervét keresztülvigye, mert ehhez nincsen

anyagi ereje, de éppen ezért kell magunkra, céljainkra vonni a közvélemény szemét, hogy lássa meg a mi törekvéseinket. Ha mi nem kezdeményezzük sorsunk jobbrafordulásának az ügyét, mások ezt annál kevésbé fogják kezdeményezni. Elég mindenkinek a maga baja. Oltunk van elég, hogy bizalmatlanok legyünk a társadalom ugynevezett segítő kezével szemben.

Itt van például a tanítói akadémia problémája. A tanítók lenézésének — nem oka, de ürügye, sokak szerint az akadémikus tanítóképzés hiánya. Legyen. Dehát ha a társadalom annyira a szíven viseli a mi boldogulásunkat, miért nem létesítette meg már a múltban a tanítói akadémiát, vagy miért nem siet most a tanítóképzés reformjával? Bizonyára nem azért, mert fontos neki, hogy a tanítói státus minél előbb akadémiai színvonalra emelkedjék.

A múlt hetekben, hogy ez a kérdés megpendült a parlamentben, néhány egyetemet végzett ismerőssémmel beszélgettem róla. Hát bizony nem nagyon tapasztaltam részükről a megértést, sőt olyasféle gúnyt olvastam le az arcukról, mint mikor azt szoktuk mondani: no lám, miből lesz a cserebogár . . . Ezekután tehát ne csodálkozzék a legoptimistább kollegám sem, ha nem nagyon hiszek a társadalom „segítő kezében.”

A szó, hogy súlyosabb értékű és hosszabb életű legyen, sokszor a nyomtatott betű uniformisában jelenik meg. Így, ami a tanítói szíveken fekszik, sokszor kerül a tollakra. De van is körülötte rajzás! Mint a megbolygatott darázsfaszekben, olyan zűmmögés, zajgás, szaglászás támad egyszerre egy-egy élesebb cikk körül. A hevülékenyek rögvést készek lennének kikaparni az író szemét, míg a higgadtabbak megvigasztalódnak a kényelmes szentenciával: nem kell komolyan venni: rémeket lát. Ó, ó, pedig ha tudnák ezek a fölényeskedők, hogy amit megírunk, arról már lecsiszolódott a szavak tője, lefolyt a szemek könnye, letisztult a sebek vére. Az élő valóság ott sajog a szívekben, ott jár szájról-szájra, de meglapul a lelkek zugában, mert így kívánja ezt a család nyugalma, meg az apró gyermekek jövője . . . Mert te tanító, ha tanító lettél, akkor tudod meg, hogy nemcsak szólnod, de írnod sem szabad . . . Amíg hallgatsz, addig senkié sem vagy. de mihelyt megszólalsz, abban a pillanatban születik ezer gazdád. Mindenki azt juttatja az eszedbe, hogy te a közösségé vagy, mindenkinek egyformán tanítod a gyermekét, tehát hogy mertél egy politikai párt lapjában megszólalni? Ezek tehát most mindnyájan ellenségeid lettek. Hiába való minden: hiába mondd azt, hogy hiszen az írásod teljesen független az illető lap intencióitól! Nem:

ők azt most az egyszer nem fogják belá'ni, hogy nem lehet minden ember véleménye számára külön szíjloorgánium; vagy pedig, akinek a nézete nem egyezik egyik lap irányával sem, az őrök hallgatásra kárhoztatik. Ha tehát az álláspontodat nyilvánosságra akarod hozni, azt csak röpiraton teheted! Legjobb azonban, ha nincsen álláspontod.

Ez bizony szomorú perspektíva.

Olykor olykor mégis sikerül eltalálni a közvélemény kedvét. Ezért azután kijár némi simogatás, becízgetés. Ez azonban csak arra jó, hogy majd, később váratlanul annál biztosabb ütés következzék utána. Mert nem elég ám az, hogy te ne akard azt, amit a szíved diktál, hanem kötelességed azt akarni, amit mások akarnak. Nem is volna baj, ha mindenki egyet akarna. Csakhogy éppen itt a bökkenő. A közvélemény vélemény ugyan, de nem közös. Közös csak abban, hogy ellenkezik a mi álláspontunkkal. Egymás között pedig a legkülönfélébb ellentétben vannak, a legkülönfélébb érdekek szerint. Mármost: ha te véletlenül Péter véleményén vagy, akkor Pál megharagszik rád, — ellenben, ha nem azonosítod magadat sem a Péter, sem a Pál véleményével, akkor mind a kettő haragudni fog rád, mert azt fogják mondani, hogy nem mered magadra vállalni az egyik fél haragját a másik barátsága árán. Amely barátság amúgy sem volna nagyon őszinte és tartós.

Ne gondolja senki, hogy ezek után nekünk mindenkitől elszigeelve kell élnünk. Igaz, hogy ez ma sokfelé dívik, de ez ellenkezik az ember társas természetével. Különösen falun szükséges, hogy az intelligencia, — akiről a falu csak per „gyűlt-ment” beszél, — összezelegedjék a jóbarátság lángjánál. Igaz viszont az is, hogy éppen falun van legkedvezőbb alkalom arra, hogy kifejlődhessenek a leghalálósabb ellenségeskedések, miután itt alaposan megismerhetik egymás gyarlóságait, a kevés jótulajdonságok mellett, amelyeket szívesen figyelmen kívül hagynak.

A magyar tanítótság álláspontja főképpen a falu adataiból alakult ki. Itt vert gyökeret az a felfogás, amely a közvéleménybe dobta a mai tanító alakját. S innen ered minden principium, amelynek szálaiból lassan-lassan összetevődik az egyetemes tanítótság álláspontja.

Most, be kell vallanunk, hogy ez a közös álláspont még nincs meg. Tudjuk nagyon jól, hogy még egyazon községben is működnek tanítók, akiknek a köri véleménye különbözik. Természetesen, az egyéni gyarlóságokból származó nézeteltérésekre itt nem gondolunk. De vannak még nagyon sokan, akik, talán sze-

mélyes haszon csábításaiból, de jobb szeretjük hinni, hogy öntudatlanul, a tanítóság ellenségeit támogatják. És vannak olyanok is, akik ugyanazon célhoz más úton, vagy más eszközökkel gondolják eljuttatni a közös ügyet. Ez még a szerencsésebb eset. Amolyan Kossuth-Széchenyi-harc ez, amelynek kimenetele a tanítóságra mégsem hozhat sanyarúbb időket. És ez a fő. Ha minden tanító megérti, hogy a közösség érdeke magasabbrendű az egyes érdekénél; ha minden tanító megérti, hogy ő elsősorban tanító és csak másodsorban barát, koma és sógor; ha minden tanító megérti, hogy a legkilátásosabb politikai párt ügyénél is sokkal fontosabb az ő és tanítótestvéreinek az ügye, akkor már adva is van a közös álláspont kontúrja. Akkor azután egy akarat-tal sokkal könnyebb lesz küzdeni azon külső korlátok ellen, amelyek formai különbségeket létesítenek tanító és tanító között. A fiatal tanító pedig, ha az iskolából átlép az életbe, ebbe a legfőbb iskolába, nem fog tanácstalanul szemlélődni: — ugyan kihez csatlakozzam? — mert a lélekben egy tanító-család közös testvér szeretettel fogja várni. Nem lesznek különféle irányok, frakciók csoportok, hanem csak egy hatalmas, szeretőiben ölelkező testület: a tanítóság egységes tábora.

Ha pedig ez a folyamat, a megértés folyamata, végbemegy a közvéleményben is és az egymásra talált szívek fölött ott illatozik a béke olajága, akkor elmondhatjuk, hogy teljesítettük kötelességünket s nyugodtan engedjük át helyünket az utóknak.

(Boa).

Szép emlékeim.

Írta: Tóth Imre.

Ha nem is olyan jó a világ, de azért annyira rossz sem, hogy méltó volna a Gyehenna-tűzére. Mert legalább is van olyan jó, mint rossz. Hogy sok szép dolog van a világon, azt mutatja maga a világ. Vajjon nem szép-e az ibolya szerény mosolygása? Nem gyönyörű-e a mező s rét ezer virága? Nem fenséges-e a világ minden ő szépsége? S nem isteni-e a teremtés koronája: az ember? Különösen: a szépem? Hisz azért alkotta Isten a nőket, hogy angyalokká változtassa. Hogy a boszorkányok is belőlük lesznek, azt Kálmán király iparkodott egy kicsit szépíteni. Tévedni azonban emberi dolog. Ha tehát szép a világ, akkor jó is. Mert mi a szép? Ami jó. S ha van benne valami nem szép

is, csak azért van, hogy a szépet annál jobban észrevegyük és szeressük.

Feledem tehát, ami nem szép s kínálom megvételre, ami szép volt életemben. Egy kosár virágot árulok. A kosarat sem én kötöttem, a virágot se én neveltem, (csak époltam), de én vagyok az eladó. Vegyék meg, nagyon olcsó! Csak egy mosolyt akarok látni érte arcotokon s valamelyes örömet lelketekben.

* * *

Rend a lelke mindennek! Mivel minden értelem s minden jó kúfeje az iskola, azért itt különösképpen rendnek kell lenni. Nem könnyű dolog ám ezt mindenkivel megértetni s még nehezebb megtétni. Csak egyről is szólva: milyen nehéz a szülőket a rendes iskolabajáratáshoz szoktatni! Csakis a szülőket! Mert, ha a gyermek nem cselekszik jól, legtöbbször nem ő maga az oka. Föl vagyon jegyezve, hogy midőn Sokrates egy alapjában jóindulatú, de rossz útra tért gyermekkel találkozott, nevelőjét jól elverte. Most se kellene mindig kiméletesnek lennünk! Énmagam nem is voltam még régebben kiméletes. Ugyan nem alkalmaztam az említett sokratesi elvet, de van annak más módja is. Úgy szépszerivel szerettem volna a gyermekeket az iskolához szoktatni, de nem mindig sikerült. A cél azonban az, hogy iskolába járjanak. Ha másként nem, vesszük a hathatósabb eszközt. Mit tehettem hát mást, mint hogy kiadtam az igazolatlan mulasztókat. Hogy volt emiatt kisebb kellemelenségem, azt csak azért se mondom, mert megígértem, hogy szépet frok. Meg aztán az illető elűljáró úr is, kinek a leányát kiadám, hamarosan egy oktávval lejjebb fogta a hangját, így aztán tárgytalan. Nehezebb volt ám az ügyem egy szegény asszonnyal. Már másodízben volt a fia kiadva mulasztónak, tehát 1 koronát kellett volna fizetnie, mivel a felsőbb hatóság nem rokonszenvezett vele.

Eljött hát hozzám elégtételt kérni. Természetesen, kikezdte a szegényebb oldalamat. Ez pedig nekem fájós volt, mert, ha gazdagabb lettem volna, más se lett volna olyan szegény. — „Azért adta ki a tanító úr a fiamat, mert én szegény ember vagyok” — mondja elég tűrhető hangon.

Van idő, mikor keveset szeretek beszélni. Különösen akkor, ha nagy dolgot akarok cselekedni. Most is ilyent akartam.

— „Ha azt hiszi, hogy azért adtam ki a fiát, hogy magát megbüntessék s nem azért, hogy iskolába járjon, itt van a birság” — Letettem a koronát.

Az asszony könnyezett, a pénzt nem vette el, csak ennyit mondott: „Isten áldja meg tanító úr“!

* * *

Bucsuzom a falutól. Az elválás mindig fájós. Fájós, ha olyanoktól válunk, akik nem szerettek. Éppen azért, mert nem szerettek. Nehéz az elválás akkor is, ha azoktól bucsuzunk, akiket szerettünk s akik szerettek. Én is nehéz szívvel válok. De úz, nem tudom, a balsors-e, avagy a jobb sors? Mindegy. Válni kell. Men-nél hosszabb ideig voltunk valahol, annál nehezebb távoznunk. Én is sokáig voltam kicsiny falumban. A krónika ezideig engemet jelzett fel az ottani leghosszabb életű kistanítónak. Megfigyelhettem tehát, hogy nem azok a tanítványok lettek a legjobb emberek, akik az első tanulók voltak. Örömmre szolgál azonban, hogy egy mégis csak jó emberré lett, ha első volt is a tanulók között. „Jó fa jó gyümölcsöt terem.“ Jók voltak a szülei, jó lett a fiuk is. A későbbi idő ezt igazolta. És most válok. S mert olcsó pénzért vettem kevés holmimat, nem adnának érte sokat. Tehát könnyű a hurcolkodás. Mégis van segítség . . .

Kora reggel az én jó tanuló tanítványomnak az apja szomorúan álldogál az iskola előtt. Úgy illett volna, hogy én bucsuzzam tőle. S ime, ő jött el bucsuzni. Talán belátta, hogy én nem mehetek külön-külön minden házhoz, azért jött el. Hosszú megfontolás után s bánatos arccal, de jó szívvel meg meri mondani óhaját:

„Ne vessen meg tanító úr, mert szegény ember vagyok. Igaz ugyan, hogy csak egy lovam van, de, ha már elmegy, én szívesen elviszem“!

Vele mentem.

* * *

Az idő elmúlik, a virág elhullik s az ő szerelme? . . .

Itthon éldegéltem napjaimat. Úgy néha-néha ellátogattam régi falumba. Még most is megteszem. Miért is ne tenném meg? Hiszen, ha megérkezem, csak így fogadnak: „Hazajött tanító úr“? Azután felkeresem a régi jó helyeket. S mert még akkor legényember voltam, mikor az alábbirt esemény történt, a lányos házaknál is megfordultam. Szépséget és gazdaságot azonban nem igen méltattam. Ez alkalommal azonban éppen olyan helyre kerültem, ahol mindakeltő megvolt. Hogy szép volt, azt saját szememmel láttam. S hogy gazdag, azt meg bizonyítja az, hogy „halljának“ szóltottam. Régen volt már az én tanítványom, nagy leánnyá lett, már eladósorban volt. Beszélgettünk egyről-másról. Drága aranylánc

ékesítette az amúgy is szép nyakát. Nem hiányzott róla a zsuzsu sem. Én éppen arra voltam kíváncsi, mi lehet a zsuzsuban? Sohasem voltam kíváncsi, tehát nem is értem, hogy miért voltam éppen most? Hosszú töprengés után megállapíthatom, hogy csupán csak incselkedés lehetett az én kíváncsiságom. Meg is kérdeztem: „Mi van a zsuzsuban“?

A leány csak irult-pirult. „Nem mondhatom meg, mert a tanító úr tanítványa voltam s az van benne, akit legjobban szeretek“ — mondja szemlesültve.

„Éppen azért kell megmondani, mert az én tanítványom volt. Tanítványaimhoz őszinteség illik“ — mondtam.

Azzal kinyitja a zsuzsut s a saját arcomat látom.

* * *

Hadi borostyán álljon félre a szép beszéd elől! Most Feri fog igen szépen beszélni. Én tehát hallgatok. Különben se igen kellene ajánlani a már egyetlen szál virágot, mert olyan gyönyörű, hogy örüljön, aki megveheti. Jómagamra is ráférne egy kis öröm, de most éppen olyan alkalmatosságban vagyok, hogy oda nem illik. Mindszent napja következik. Az előket mindenkor lehet siratni, most sirassuk a holtakat! Feri is kegyelettel adózik az én anyám emlékének. Illő tisztelettel kiáll egy gyönyörű virágcsokorral: „Anyuka küldte, hogy tanító bácsi tegye az édesanyja sírjára.“

— Tudtad, hogy embert ölni nem szabad?

— Nem tudtam.

— Schlosz Lajos. —

Eletemnek legmegrázóbb élménye volt egy nemrég lefolyt gyermekbírószági tárgyalás, ahol egy 13 éves jassz ült a vádlottak padján, mert meggyilkolta kis pajtását, kitől megirigyelte dolmányát. Bamba arc, vásótt tekintettel s midőn a bíró azt kérdezte tőle: „tudtad, hogy embert ölni nem szabad?“ buta közömbösséggel azt válaszolta: „nem tudtam.“

Mint pedagógusnak és tanítóknak arcomba szökött a vér, hogy olyan 13 éves fiu is van túlfinomult modern korszakunkban, kinek halvány sejtelve sincs arról, hogy ölni bűn.

Halászápadt lettem pedig akkor, amikor a bíró azt kérdezte: *Olvastad-e a szent bibliát?* és a delikvens azt mondta: *nem olvastam.* Amint felocsudtam álmélkodásomból, első gondolatom az

volt, hogy az ilyen s ehhez hasonló számos elszomorító jelenség, az a gyógyíthatatlannak látszó társadalmi baj, mellyel úton-útfélen találkozunk, melyek hírlapjainknak állandó rovatát képezik, egy közös forrásból erednek és ez: *a vallásos meggyőződésnek és érzületnek rohamos hanyatlása*. Az öngyilkossági esetek szertelen fölszaporodása; a sokszor nevetséges kicsiségek, melyek miatt számosan eldobják maguktól a legdrágább kincset: az életet; az a hamarosan beálló kétségbeesés, mellyel oly könnyedén a halál karjai közt keresnek menekülést az élet küzdelmei és való, vagy képzelt bajai ellen: mindezen szomorú tünetek közös forrása a vallástalanság. A régi görögök csata előtt olajjal dörzsölték be testüket, hogy edzeltebbek legyenek s birkózás közben az ellenfél oly könnyen meg ne ragadhassa őket; a mai nemzedék megveti a vallás edző és védő óvszerét és ahelyett, hogy az ellenséggel bátran szembeszállna, közeledtére a csatatért inkább — gyáván elhagyja.

A vallásos érzület megfogyatkozása okozza azt, hogy ma az élvhajzászat a nagy tömegek egyedüli és kizárólagos törekvése. Minél kényelmesebben élni, minél jobban enni és inni: ezért töri zúzza magát a sokaság. A munkás csak ezért fárad s ha a hét végével megkapja díját, nem gondolva a jövővel, nem gondolva családjával, vasárnap és hétfőn elveri egész heti keresményét! Kedden újra beáll a sziszifuszi munka, ugyanoly indokból, ugyanoly célból s ugyanoly eredménnyel, míg végre beléun a munkába, de élvezni mégis akar; így szütlemlenek meg a sikkasztások, gyilkosságok, az óhajtott cél gyakorlati megoldásaiul.

Az örvényből való menekülés útja a vallásos érzület helyreállítása, ahol megingott; védelme, ahol megtámadtatik; terjesztése, ahol hiányzik: mert ezen érzületre multhatatlan szüksége van az egyénnek, a családnak és az államnak; mert ezen érzület hiányát sem Darwin, sem Strauss elméletei, de semmi emberi tudomány vagy emberi találmány nem pótolhatja.

Az egyént a vallásos érzület korlátozza szerencséje kihasználásában, hogy túlságokra ne ragadtassa magát; szerencsétlenségében egyedül ez tartja vissza a kétségbeeséstől, az öngyilkosságtól, a csalás, sikkasztás bűncselekményeitől, a társadalmat fölforgatással veszélyeztető nihilisztikus és anarchisztikus törekvésektől. Jól mondja erre vonatkozóan Koszorus köllönk, Arany János: „Szegénynek drága kincs a hit: tűrni és remélni megtanít. S neki, míg a sír rá nem hebel, mindig tűrni és remélni kell.“ Nem pótolhatja a vallás hiányát az egyénre nézve a tudomány, nem az.

erkölcs, nem a becsület, nem a jellem: mert a tudomány a nagy tömegre nézve tartalom nélküli szó, az erkölcs, becsület és jellem pedig vallás nélkül meg nem állhat, ez azoknak egyedüli reális alapja.

A család kötelei is korunkban megtárgultak. Az „engesztelhetetlen gyűlölet” esetei mind sürűbben bontogalják aunk köteleit. A családalkotó elemek, férj és feleség, frivol eljárást tanusítanak komoly föladatuk föl fogásában és megoldásában és kik e ferde irányzatnak az áldozatai? A gyermekek, a jövő nemzedék! Ha a vallásos érzület a családban jogaiba újra vissza nem helyeztetik, annak máris meglazult kötelei teljes föl bomlásnak fognak indulni, ami elvadult nemzedéknek fog szülőjévé lenni.

A hit évezredek haladásával szemben mindig egyesegyedül volt képes föl tartani természet fölötti tekintélyét s tanainak igazságain sem a tudomány, sem a haladás nem változtatott semmit. A támadások meg nem gyöngfihették, az idő túl nem haladhatta.

Csodálatos, hogy abban a hatalmas áramlatban, mely a természettudományok gyors fejlődésével az emberi tudást alig álmodott fokra segítette, szinte megdöbbenölő hatásu volt az a jelszó, melyet a kor egyik legnagyobb természettudósa, Du Bois Reymond a berlini akadémia Leibnitz gyűlésén 1889-ben vetett az emberi tudás mindenhatóságában bizó emberek közé: *Ignorabimus!* A természetbuvárok, kik a világ legnagyobb rejtélyeit akarták felderíteni évlizedes lankadatlan kutatásaik eredményeként; a nagyközönség, mely megingott hitének gyógyítását és kiegészítését várta az új tudományokból kisarjadzó bölcsellettől; a bölcselők, kik az emberi tudás hatalmában bízva, megfeyjthetőknek mondták a világ minden csodálatosságát; e jelszó előtt megridva állottak meg, mintha szemük előtt omlott volna porba az a hatalmas épület, melyet a tudomány évszázados munkálkodással összehordott téglákból emelt. Du Bois Reymond jelszava, amely ünnepi beszédének mintegy mottója lett, azt fejezi ki ugyanis, hogy vannak rejtélyek a világon, melyek rejtélyek maradnak mindörökre, melyeket soha emberi tudás megfeyjteni s a maguk igaz mivolta szerint megmagyarázni nem fog. Így az anyag, az erő lényege, az első mozgás keletkezése az elő lény kialakulása és mindaz, amit még Du-Bois Reymond az ő hét világrejtélye alatt felsorol, örök rejtélyei maradnak a mindenségnek, örök megfeyjthetetlen rejtélyei emberi tudásunknak.

Érthető tehát az a forogás, melyet a szellemi világban, különösen a természettudományok művelői körében ez a leverő ön-

beismerés támasztott. Hiszen éppen ezek a világrejtélyek azok, melyeknek megmagyarázása a legszebb és legérdemesebb feladat minden szellemi munkás előtt; ezeknek a világrejtélyeknek megmagyarázását szomjazza minden emberi lélek és keresi a magyarázatot a hitben, a tudományban, a filozófiában.

Hiszem, óhajtom és remélem, hogy minden népnevelő, kire a hit és szeretet magvetője szép címe ráillik, ismeri azt a nagy feladatot, mely reá vár, hogy a gyermek szívét Istenhez vezesse!

A csiffári eset.

Az események fejlődése arra kényszerít, hogy az e lap ápr. 15. számában közölt cikkemet némileg kiegészítsem s azt hiszem, valamennyiünk lelkéből beszéljek, amikor itt levonom a végső konzekvenciákat. Mert Csiffár egy külön fejezet az iskolai fajtalanások sorozatában már csak azért is, hogy szülők álltak pártjára egy magáról megfélekedett tanítónak és gyermekeik nevelését épp erre az egyénre akarják bízni. Ez teszi Csiffárt minden józanul gondolkodó ember előtt érthetetlenné. Mi is történt ott?

Tanítóválasztás volt s a község bizalma oly egyénre koncentrált, aki itéletileg bizonyos időre el lett tiltva a tanítástól. A nyilvánosság előtt nem lett szellőztetve az a körülmény, vajjon ezt az eltiltást ismerte-e az iskolaszék a választás előtt. Feltételezem, hogy nem, mert különben a választás megsemmisítése a többség részéről előrelátható lévén, ilyen jegyzőkönyvet kár is lett volna felterjeszteni. Vagy talán azt remélték, hogy a község egyhangú óhajával az ellátás hatálytalanítását is keresztül tudják vinni?

Milyen egyént is óhajtottak a csiffáriak? Olyant, aki a 12 éven aluliakkal fajtalanodik s őket lehetőleg teherbe is ejti. Mert ezek a szép tulajdonságok lettek a pályázóra ráütve s az iskolaszék előtt feltárva. S ahelyett, hogy a szülők undorral fordultak volna el az ilyen egyéntől, terroristikus módon törekedtek szívük választottját keresztül erőszakolni. S ezt szülők akarták? Igen-igen! S mi azt mondjuk: a szülők Isten helyettesei. Kétségbe kellene esnünk, ha Csiffár nem volna egyedülálló eset. Mert máshol másként gondolkodtak a szülők, aminek illusztrálására az általam tudott esetekből a közölhetőség határain belül néhányat ismertetni fogok.

Felekezeti iskola, 30 ezer lakosú város: valami kislát s a bűnös feltűnés nélkül államihoz lett kinevezve (ahol folytatnia és hurokra kerül). Érelem a szülők hallgatását, nehogy leányaik jövőjét tönkretégyék.

A régebbi cikkemben említett polgári: országos botrány.

Nagyközség: tanítás utáni ének a lakáson, több mint 50 áldozat. Mikor a bűnügyi vizsgálat megindult, a szülők kétségbeesetten erőlködtek az eltussoláson, ami sikerült is. Visszahelyezéssel végződött. Még ezt is meg tudom érteni.

Túlerős szavakkal való magyarázata oly dolgoknak, amiket egyáltalán nem lehet az iskolában megemlíteni: $\frac{3}{4}$ év és elmozdítás.

Rosszul sikerült szemléltető oktatás képek igénybevétele nélkül: 6 évi fegyház.

Mindenki előtt ismeretes Fülel.

Léva és folytatása: 6 évi fegyház.

Balaton melletti község: a tettes feljegyzései szerint több mint 50 áldozat, több mint 200 esei; a szülők vasvillával keresték a bűnöst, akit a csendőrök a kertek alól sietve a neki való helyre szállítottak.

Mindezen felhozott esetekben megállapítható a szülők elkeseredése s gyermekeik jövője iránti aggodalmuk. És Csiffár? Ott még nem történt semmi, de a szülők akarják, hogy történnék valami. Hol vannak a csiffári anyák? Mily bensőséges lehet az a pillanat, amikor az anya eddig babával játszó lányának ama bizonyos napon megmagyarázza, hogy gyermekévének vége; s ha az anya eddig leszállott gyermekéhez, e napon felemeli őt magához s homlokon csókolva, társává avatja, akit ezentúl bizalmas tanácsaival fog vezetni. Csiffáron mindez földesleges, mert elkésztet volna.

Ilyen stadiumában ez az ügy nem néhány embernek s nem egy községnek joga vagy érdeke, hanem az ossztanítósnak kéri becsütelébe vág. Itt az ideje, hogy ilyen szégyenletes dolgok lehetetlenné tétessenek. Ha ugyis az állam adja a tanítói fizetés legnagyobb részét (néhány község évi egyszáz koronáért vindikálja magának a rendelkezés jogát), akkor valósítsuk meg a régi szabályt: az az úr, aki fizet. Úgy látom, a csiffári eset még hasznunkra is lehet.

És még egyet ki kell mondanunk: Ki az iskolából az ilyen ügyekkel, mert aki ilyen bélyeggel jár az emberek között, az nem beszélhet erkölcsről a gyerekek előtt.

Ludimagister.

Gáspár János nótáskönyve 20 sajtószerezésű dalt tartalmaz énekre v. heg. és zongorára, v. harm. A bekötött, 19×13 cm. nagyságú, izléses fűzet a szerző fényképével van ellátva s ő nála (Rimaszecs, 2. XVIII.) kapható. Ára portóval 21 Kcs.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését f. é. dec. 31-ig továbbra is meghoszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Meghívó.

A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület mint központi egyesület 1928. évi július hó 3-án d. e. 9 órai kezdettel Nové Zámkyban, a róm. kath. népiskola tornatermében közgyűlést tart, melyre az alkotótagokat tisztelettel meghívjuk.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. A tanítlóság fizetés- és nyugdíjúgye, szolgálati pragmatikája.
4. Az iskolatanács.
5. Jelentés a Tanítók Házáról.
6. Szakosztályok jelentése.
7. Jelentés az országos dalárda és zenekarról.
8. Pénztári jelentés.
9. A nagygyűlés helyének, idejének és tárgysorozatának megállapítása.
10. Tisztújítás.
11. Indítványok.

Az indítványokat június 20 ig a központi elnök címére kell beadni. Előértekezletet tartunk július hó 2-án d. u. 4 órakor a közgyűlés helyén. Az érdeklődő kartársakat szívesen látjuk.

Negyed, 1928 május 23.

Vásárhelyi Károly főtitkár.

Kovács Alajos elnök.

Az Ógyallai Tanítói Járaskör közgyűlése.

A nyíltmegegyei áll. tanítóegyesület ógyallai járasköre folyó évi május hó 24-én Perbetén tartotta rendes évi közgyűlését.

Kőrös Imre járási elnök megnyitó beszédében felemlíti, hogy a most tartandó gyűlést a választmány határozatára egyrészt azért hívta össze oly korán, hogy eleget tegyen központi elnökünk felhívásának, melyben a megválasztandó új központi tisztkarra ki akarja kérni a járások tanítószága véleményét s próbaszavazásra hívja fel járási egyesületünk igen tisztelt tagjait; de másrészt azért is, hogy a járás tisztkarának megbízatása is május 11 én letelt, Tisztársai nevében is hálás szívvel köszöni meg a tagoknak 3 éven át tapasztalt buzgó támogatását; csakis így sikerült a tisztkárnak egyesületünket — nem minden siker nélkül — 3 hosszú esztendőn keresztül vezetni a kitűzött cél felé.

Megemlékezik továbbá a régi és az 1927 jan. 1-e előtti nyugdíjasainkról, kiknek helyzete azóta sem javult, melyért tovább, lan-kadatlanul kell küzdenünk.

Ajánlja a tagoknak, hogy Uhereczky Géza kp. tanácsadónknak és Vásárhelyi Károly kp. főtitkárnak megjelenő fordítását, mely a tanítók szolg. pragmatikáját fogja helyettesíteni, mindenki rendelje meg iskolája részére, hogy járásunk tanítói jogait és kötelességeiket minden téren pontosan megismerjék. A rendelést f. év június 10-ig egyszerű lev. lapon Uhereczky Gizánál (Komárno, Szénatér 9.) lehet megtenni.

Buzdítja a tagokat a „Tanítók Házára“ való részjegyzésre. Minden kartárs jegyezzen tehetsége szerint részvényt. Meleg szívvel emlékszik meg két veterán tanítótársunk nyugdíjba való távozásáról. Egyik Matthey Ferenc helybeli kartársunk, a másik pedig Hajdú Gusztáv koltai kartárs. Indítványozza, hogy a közgyűlés fáradhatatlan, buzgó, odaadó munkásságukért jegyzőkönyvileg köszönetet mondjon a veterán kartársaknak, érdemeiket a jegyzőkönyvben öröklítse meg, a közgyűlés nevében kíván nekik csendes, boldog, derült és hosszú öregséget, hogy példaadó, lelkiismeretes munkájuk után a jól megérdemelt nyugdíjat még nagyon sokáig élvezhessék.

Majd mély megilletődéssel és fájdalommal emlékszik meg ama nagy, megdöbbentő csapásról, mely az egész magyar tanítószágot, különösen a mi egyesületünket gyászba borította f. é. április 18.-án, Szabó János felejthetetlen kartársunknak, vezértünknek, büszkeségünknek, váratlan, szomorú halálával. Nemes, emberszerető szívének dobogása örökre megszűnt. Jóságos arcát, beszédes szemét többé nem láthatjuk. Gyönyörű, kellemes szép hangját többé nem élvezhetjük. Halottaiban is áldott porai a budapesti kerepesi uti temetőben domboruló sírhant alatt nyugosznak.

Jelenti továbbá elnök, hogy a megboldogult kesergő özvegyéhez az egyesület nevében részvéltárat intézett. Fekete Győző vál. taggal megjelentek Udvardon az elhunyt lelküdvéért tartott gyászmisén; kifejezték részvéltüket úgy a tanító testület h. igazgatója, mint az iskolaszék elnöke előtt egyesületünk nevében. Együttal elnök indítványozza, hogy örökítse meg a közgyűlés Szabó János kartársunk emlékét azzal, hogy a járási pénztár terhére az ő nevére egy alapítványt tesz a járásunk területén élő és arra rászoruló tanító özvegyek és árvák javára, akiknek a sorsát Ő élte fogytáig annyira szíven viselte. Ezen célra alapítványképpen, tekintettel a pénztár szerény állapotára, 200 koronát javasolt letenni s azt külön takarékkönyvön kezelteni. S kamatait hozzá csatolni mindaddig, míg arra rászoruló özvegy és árva járásukban nem lesz.

A közgyűlés Elnök indítványait egyhangúlag elfogadja, Fekete Győző vál. tag azon pólintévényével, hogy magunk között is gyűlés indíthassék ezen nemes célra, hogy az alap méltó legyen Szabó János nevéhez és emlékéhez. A közgyűlés elnököt bizza meg a gyűlés megindításával. Ezután Elnök megemlékezik a Csehszlovák állam 10 éves fennállásáról, indítványozza, hogy dr. Masaryk Tamás közt. elnököt és dr. Hodzsa Milán isk. ügyi miniszterünket ezen alkalomból táviratilag üdvözzölje a közgyűlés. Az indítvány egyhangúlag elfogadható.

Maj üdvözlí a körünkben minden alkalommal szívesen megjelenő megyei elnököt, Dinnyés Károlyt és a közgyűlést megnyitja.

Paxy Pál pénztáros a pénztár állapotáról és a „Temetkezési Egylet“ pénztáráról tesz jelentést. A pénztáros elöadja, hogy a temetkezési egyletünk, melyet a mult évben Udvardon alapítottunk, megkezdté áldásos működését. Boldogult Szabó János özvegyének a neki járó 700 koronát az elnök utalványozására kifizette. Kéri a tagokat ujra az esedékessé vált 10 kor. tagsági díj befizetésére. Felolvassa a bevételeket, kiadásokat, a pénztári maradványt. Elnök 2 tagu számvevő bizottságot küld ki, kik a pénztári naplót teljeseben rendben találják s a közgyűlés pénztárosnak az 1927/28 ik évre május 24-ig a felmentvényt megadja.

Elnök ezután 5 tagu jelölő bizottság kiküldését javasolja, akik úgy a központj, mint a járási tisztikarra a jelölést megejtendők lesznek. A közgyűlés az öt tagú jelölő bizottságot s 2 tagú szavazatszedő bizottságot választott.

Az eredmény a következő volt:

Elnök: Dinnyés Károly, alelnök: Dinnyés K., Villand János.
Főtitkár: Vásárhelyi Károly. Titkár: Somogyi István. Pénztáros:

Árendás József. Ellenőr: Virsik János. Közp. tanácsadó: Uherczky Géza. Főszerkesztő: Villand János. Társzerkesztő: Vaskó Imre, Nemcsik Béla, Uherczky Géza. Könyvtáros: Vánkay L. Jegyzők: Tury, Öbert és Csongrády Árpád kartársak.

A járási tisztikar választásának eredménye:

Elnök: Kőrös Imre, alelnök: Nemcsik Béla, jegyző: Szecsányi Géza, pénztáros: Paxy Pál, könyvtáros: Váczy József. Választmányi tagok: Fekete Győző, Karácsonyi József, Nagy István, Virsik János, Fekete Rezső, Csongrády Árpád.

A szavazás megtörténte után Kőrös Imre elnök újrolag megköszöni a közgyűlésnek az egész tisztikar nevében az újra megnyilvánuló bizalmát, kéri a közgyűlést, hogy az elnöki tisztséget illetőleg tekintsen el az ő személyétől s ruházza ezen tisztséget fiatalabb és agilisabb kartársra. A közgyűlés nem hajlandó Kőrös Imre kérését teljesíteni s így ő kérve továbbra is kartársainak szives, a multban is örömmel tapasztalt, jóindulatú támogatását, igéri, hogy az egyesületet — bár szerény tehetséggel — de nagy szorgalommal újra vezetni fogja. Egyetértésre, hív, szorgalmas munkára és kartársi összetartó szeretetre kéri az egyesület tagjait s további sikeres munkára Istentől kér áldást és erőt.

Ezután áttér a közgyűlés az idő előrehaladottságára való tekintettel az indítványokra.

Tárgyaltatott: Karácsonyi József indítványa, hogy egyesületünk a „Nyitra megyei Egyesület“ újlján kérje fel a központi Elnökséget, miszerint hasson oda, hogy a „Liečebný fond“ betegségek esetén adja meg legalább az orvos által javasolt segélyt, de ne könyörodomány gyanánt nyúltsen némi kis segélyecskét a javasolt összegből. Mert a tagok a hozzájárulást pontosan fizetni kötelesek, a „Liečebný fond“ is tegye meg kötelességét. Konkrét eseteket hoz fel állításának igazolására. A közgyűlés az indítványt elfogadja.

A közgyűlés délután 1 órakor véget ért, ezután a tagok barátságos közebedre gyűltek össze.

Közgyűlés. A Gömör-Nógrádi Kerület 1928. május 29 én tartotta évi rendes közgyűlést Várgedén. A kerület tanítóóságának több mint fele hiányzott, részben a rossz idő miatt.

Stefanyák Róbert kerületi elnök elnöki jelentésében örömmel állapítja meg, hogy a tanítóóság ügyes-bajos dolgai ez évben nagy csökkenést mutatnak az előbbi évekéhez képest. Az eddigi rendezetlen állapotok a fizetés-, nyugdíj-, állampolgársági ügyekben

hovatovább megszűnnek. Az Andrásy-féle alapítvány ügye semmivel sem jutott előbbre. Kerületünk multévi határozatát nem lehetet keresztülvinni, (hogy az egész ügy adassék át egy ügyvédnek), mert a XX. megye nem hajlandó az előzetes költségek semilyen hányadát fedezni. Elnök indítványára a közgyűlés úgy határozott, hogy átteszi a központhoz az egész ügyet. A központ interveniáljon a minisztériumban, hogy mi van az Andrásy-alapítvánnyal. Az egyesület régi vagyona még nem került felosztás alá, mert a kötvények nem váltottak be.

A kerületi titkár titkári jelentésében kifejezi a tanítószegély csalódását a nemállami iskolákról és tanítóiról szóló törvényjavaslatot illetőleg, amely még ma sem terjesztetett a parlament elé. A tanítószegély nem ragaszkodik e törvényjavaslathoz, de kívánja egy törvényjavaslatnak mielőbb a parlament elé való terjesztését, hogy végre a nemállami tanítók fizetését, nyugdíját, szolgálati helyzetét is törvényi biztosítsa. Az iskolaigazgatás új organizációjáról szóló törvényjavaslatot sérelmesnek tartja, mivel a javaslat szerint az irányítás nem tanügyi szakemberek kezében van. Szükségesnek véli rövid egyetemi tanfolyamok rendezését a szlovák tanítók számára rendezett tanfolyamokhoz hasonlóan.

Az egyesületi segélyalap ez évben 600 korona segélyt osztott ki.

Ezen közgyűlés feladata volt a központi tisztikar jelölése is. A jelölés eredménye a következő: Elnök: Kovács Alajos, I. alelnök: Stefanyák Róbert, II. alelnök: Oswald Emil, főtitkár: Vásárhelyi Károly, titkár: Somogyi István, I. jegyző: Bányai Ferenc, II. jegyző: Boross Béla III. jegyző: Óbert Kálmán, pénztáros: Árendás József, ellenőr: Telkes Mihály, főszerkesztő: Banai Tóth Pál, I. társszerkesztő: Uhereczky Géza, II. társszerkesztő: Gáspár János, III. társszerkesztő: Molnár János, könyvtáros: Vánkay László.

A Bratislavai Városi Tanítóegyesület f. é. jun. 6-án egyesületi gyűlést tartott, melyen a tájékoztató jelöléssel is foglalkozott. A szavazás eredménye a következő: Elnök: Kovács Alajos, polgármester alelnök: Sebestyén Árpád, I. el. isk., alelnök: Dinnyés Károly, II. el. isk., alelnök: Vizváry Vilmos, főtitkár: Vásárhelyi Károly, titkár: Somogyi István, I. jegyző: Bányai Ferenc, II. jegyző: Bauer Ferenc, III. jegyző: Oberth Kálmán, pénztáros: Árendás József, ellenőr: Telkes Mihály, főszerkesztő: Banai Tóth Pál, I. társszerkesztő (kp. tanácsadó): Uhereczky Géza, II. társszerkesztő: Vaskó Imre, III. társszerkesztő: Boross Béla, könyvtáros: Vánkay László.

Felhívás a szeretett tanítótestvérekhez. A „Nyitra-megyei Általános Magyar Tanító Egyesület“ „Ó. Gyallai Járásköre“ folyó évi május 24.-én Perbetén tartott közgyűlésén, az elnöki előterjesztéssel kapcsolatban, hálás szeretettel s mély fájdalommal emlékezelt meg korán elköltözött, egykori tagjának *U. Szabó János* r. k. ig. tanítónak gyászos elhunytáról. S elhatározta, hogy felejtethetlenné, szeretett kartársának emlékére, ki 33 évig, mint „tündöklő csillag“ áldásteljesen működött a magyar népnevelés és kultúra felvirágoztatásán, miáltal elhomályosíthatatlan fényt derített nemcsak járásunkra, — hanem az összes magyar tanítókra: egy „*Szabó János*“ nevével elnevezett tanítóözvegy-árvaalapot létesít, azon magyar tanítók özvegyei és árvái részére, kik elsősorban járásunk területén élnek s az alap kamataira rászorulnak. Ezen alapítvány méltó lesz a megboldogult emlékéhez, kit a Gondviselő a családi életben gyermekekkel nem áldott meg, mégis az utóbbi időben semmi más tisztaságot el nem fogadott, csakis a tanítóözvegyek és árvák bizottsága elnökségét. Azokért dobogott ember-szerető szíve mindhalálig. Járásunk közgyűlése, tekintettel pénztára szerény anyagi viszonyaira, egyhangulag 200 koronát szavazott meg a nemes célra. Azonban Fekete Győző vál. tag indítványára felhívta az elnököt, hogy úgy a magyar tanítósághoz, kik szerették őt, mint a magyar társadalomhoz, kiknek dolgozott, tegyen felhívást közzé, hogy akik tisztelői voltak *U. Szabó János* ig. tanítónak, kik írásaiban gyönyörködtek, ezt élvezettel olvasták, akik tisztelték benne a magyar kultúra őnzetlen apostolát, járuljanak hozzá az alap megteremtéséhez. A tagok között azzonnal megindult gyűjtés máris szép összeget eredményezett. Járási egyesületünk megbizásának engedve bocsátom ki ezen felhívásomat a magyar tanítók, tanárok, és társadalom ama nemessen érző tagjaihoz, kiket a jó Isten anyagi javakkal is megáldott, hogy a fent vázolt nemes célra, a „*Szabó János*“-féle tanítóözvegyek- és árvák alapjára, jó szívből eredő adományukat juttassák el *Paksy Pál járásköri pénztárosunk* címére (Udvard ž. Nyitra). A nemesszívű adományokat hálás szívvel megköszönve hírlapilag nyugtázzuk. Kelt Komáromszentpéter 1928. május 25.-én. Kőrös L. re. ref. ig. tanító, járási elnök.

Tanítói konferencia. A levicei tankertület áll. tanfelügyelője — *Hrúz Samu* — a lévai elemi iskolákat meglátogatta. A tapasztalták fölött megelégedését nyilvánította. Iskolalátogatás után az összes tanítótestületeket egy közös értekezletre hívta egybe a lévai irgalmas nővérek intézetébe. Szakszerű előadást tartott a művészeti

tárgyak módszeres oktatásáról. Megállapította, hogy ezen tárgyak tanítása terén kerületében a legnagyobb eredményt érték el. Ezek után rátért az adminisztratív teendők ismertetésére.

Lukácsffy Béla ünneplése. Dercen községe f. é. május 15-én szép ünnepség keretében ünnepelte meg Lukácsffy Béla szeretett tanítója 40 éves tanítói jubileumát. E negyven esztendő egyfolytában töltötte községe szolgálatában s magának messze vidéken is tisztelt, szeretett és becsült nevet szerzett. Az ünnepség fényét növelte az a körülmény, hogy a munkácsvidéki tanítói kör ugyanekkor Dercenben tartotta közgyűlését. Jelen volt ezenkívül dr. Szóliás Mihály járási főnök, Révai ungvári közp. tanfelügyelő, Markovits munkácsi tanfelügyelő, Szentimrey derceni esperes stb. Tanítótársai, jóbarátai, a község apraja nagyja szeretettel vette körül e napon tanítóját, aki ime láthatta s látjuk mi is, hogy a szeretetteljes munkát mindenki értékeli s szeretettel, hálával viszonozza. A felemelő, szép jubileum alkalmából mi is őszintén kívánjuk jubiláns kartársunknak, hogy sokáig érezze még jó egészségben népe s tanítótársai szeretetét.

Az óvónői szakosztály. Lapunk 10. számában megemlékeztünk a szlovenszkói magyar óvónői mozgalmáról, a szakosztály ujonnan megalakítása végett. Néhány lelkes óvónő ugyanis sehogysem tud beletörődni, hogy az 1921-ben Komáromban nagy lelkesedéssel megalakított szakosztály azóta nemcsak hogy egyetlen gyűlést nem tartott, hanem létezésének semmi legkisebb jelét sem adta. Heteken át tartó levelezés után e néhány óvónő előkészítő bizottsággá alakult, majd május 28-ára kilükték az újonnan való alakulás napját Losoncra, tele reménységgel, ambícióval, hogy évek óta végre viszont lálják egymást és Szlovenszko ezen kis magyar tábora megalakul, mely hivatva lenne állást foglalni, a kisednevelésnek haladó szellemben való kiépítésében, a fizetés, nyugdíj és egyéb fontos ügyekben. Össze is jöttek, ám de hányan? Erről talán ne is szóljunk, vagy legalább is csak annyit, hogy az otthon maradtak a hozandó határozathoz való csatlakozásukat levéلبeli leg biztosították! Hát eredménynek talán ez is eredmény, azonban engedjék meg a távolmaradtak, hogy egy nyílt kérdést intézzünk hozzájuk, nevezetesen: ha az értekezlet úgy véletlenül elhalárolta volna, hogy az évek óta havi 140—160 koronán tengődő társaiknak járandóságai rendezéseig mindenki legalább havi 100 Kc vel segélyként hozzájárulni tartozik, ezen csekélységet igazán meg is fizetnék? Kedves óvónőtársak, le az ilyen nemtörődömséggel és

fel az alkotó munkára, mert ellenkező esetben még ama kis szimpatiától is megfoszthatják önmagukat, amellyel a tanügyi körök és a társadalom az önök ténykedését kísérték!

Egyébként a jelenlevők a kilüszött napirendet letárgyalták, az új tisztikart megválasztották. Remélve, hogy a 2-ik évlized a szakosztályt intenzívebb munkára serkenti, a gyűlésen résztvevők az eddigi elnök személye mellett foglaltak állást, egyben ezúton is felkérlik összes magyar- és németnyelvű óvónő és tanító társaikat, hogy az óvónők lakcímét Hermann Anna losonci (Luč:nec) óvónővel minél előbb közölik.

Különfélék.

Mélységjáró.

Zajló embertengerek mérőónja vagyok.
 Járom a mélységeket, moszatok között,
 sziklák között, járom a mélységeket.
 Néha fulladozva, néha dalolva,
 piros szív-korallok közt kacagva:
 járom a mélyeket, mert ez a sorsom . . .
 Valami furcsa, régi vágy bujkál bennem:
 az örök Ember szépségek után lörög,
 mélységekre vágyó, nyugtalan lelke.
 A tenger groteszk, csodás, különös.
 Járom a mélyeket vékony fonálon függve,
 Zivataros, nagy éjszakái. bórái
 a végtelen tengernek még kímélnek.
 De jól van ez így . . . Sha majd
 megtelelem a lilkok titkát
 egy szürke, ködös éjszakán,
 elszakad csöndesen az öregonál
 és halkán, gyűrűzve fenékre száll az ón . . .

Kossányi József.

Öregszünk már.

Öregszünk már, édes anyjuk.
 No de van hely: egy kis hajlok,
 Ahol meghúzódunk.

Pedig szebbel, pedig jobbat,
 A helyzetünkhöz méltóbbat
 Lett vón venni módunk.

Gyöngölünk már hű hitvesem:
Nem bírod a munkát te sem,
Alvásunk is kurja.
Hűjába rengett oly sok dalom,
Hegyes törét a fájdalom
Belénk gyakran szúrta.

Mert habár szerényen éltünk,
És másoktól mit se kértünk,
Sokat adtunk másnak.
S hogy a lelkünk gyász is öltön,
Jött a híres hadi kölcsön
Végső ráadásnak.

Gyermekünk is messze, messze.
Egyik-másik megkönnyezve
Temetőben alszik.
S emberektől mily oly távol,
Hogy az élet nagy zajsából
Hozzánk mi sem hallszik.

Kis kert mellett régi szőlő,
Idősített, bánatölő.
Hol elmozdítálunk
Hanem azért jó Teremtőnk
A mi védőnk, a mi mentőnk,
S még valahogy állunk.

Nyugdíjunk is olyan kevés,
Kübul tőle a józan ész.
Gazdag az ígéret.
De ha szép szó teltre kerül,
Reményhajónk csak elmerül,
És — elfojt a méreg.

S bár a szükség be-bekucsint,
S a kis vagyont becsúlni int
Aggódotkat gyakran:
Hogy hiába nem folyt élünk,
S a jövőtől sohasem félünk,
Megnugosozunk abban.

S ha öregsünk, ha gyöngölünk,
Az Isten lesz mindig velünk,
Míg magához szólít.
Ott is azt susogja lelkünk:
Lent maradhatsz földi lelkünk,
Mert, lám, milyen jó III!

(Komárom.)

Tóth István.

A polgáriskolák figyelmébe. Értesítjük a polgáriskolai igazgatóságokat és a természetrajz szakos kartársainkat, hogy a *Banai—Ježo—Somogyi: Természetrajz az újlipusú polgáriskolák II. osztálya, valamint III. osztálya részére külön könyvekben az isk. és nemzetmív. minisztérium által tankönyvvül jóváhagyott, és pedig a II. oszt. részére a 63602/I—28, a III. oszt. részére a 63607/1—28. sz. rendelettel. E tankönyvek, melyek ugyanezen szerzők polg. isk. I. o. számára írt és használatban levő természetrajzi tankönyvének szerves folytatását képezik, már sajtó alatt vannak, tehát a következő tanévben megjelennek és használhatók lesznek. Az iskolák bevezetésükről már most dönthetnek és felvehetik a jövő tanévi tankönyvjegyzékbe.*

Felvétel a római kath. tanítóképzőbe. A bratislavai szent Orsolya rendűek magyar tanítványelvű római katolikus tanítóképzőjének igazgatósága közli, hogy a felvételi kérvényekhez melléklendők: keresztlelél (szül. biz.), tiszti orvosi biz., honosságlelél a županátustól (Osvedčenie o životnom občiansve republiky Československej), iskolai bizonyítvány (III. polg. v. IV. középipisk.). A szeptember 1-éig még nem teljes 15 éveseknek az igazgatóság útján beterjesztendő kérvényre a Referátus adhat félévig terjedő korengedélyt. Kérvényre 5 kor., mellékletek ugyanazok. Felvételi vizsgálat az I. évre június 30-án, a felsőbb évekre lehet szeptember elején is. A képző internátussal van kapcsolatban. Akik a felvételi vizsgáig a honosságleletet beszerezni nem tudják, folyamodhatnak domovaký listtel is, de a honosságának mielőbbi beszerzése mindenkire kötelező. Bratislava, Hummel u. 4. sz.

Jó Barátom képes gyermeklap II. évf. 10. száma május 31.-én jelent meg. A lap kéthetente jelenik meg, a mesékben gyönyörködni szerető magyar gyermekek képes lapja. Köztársaságunkban jelenleg ez az egyetlen magyar gyermeklap, amely nívós tartalmánál fogva érdemes a tanítóság támogatására. Előfizetési ára negyedévre 6 Kcs. Szerkeszti: *Czabán Samu* beregszászi áll. tanító kartársunk. Kiadja a beregszászi járás magyar tanítósa. Szívesen ajánljuk kartársainknak, hogy terjesszék e gyermeklapot iskolájuk növendékei között.

Cine mintye eredeti népszimfó dalokkal és tánccal, 3 felvonásban. Műkedvelők színpadja 6. szám. Irta: *Paal Gyula*, zenéjét szerzelte: *Gáspár János*. Műkedvelők részére kiválóan alkalmas. Ára 5 Kcs. Kiadótulajdonos Klein Géza Rim. Sobota, ahol megrendelhető. Műkedvelők részére az előadás joga 10 példány megvételével váltható meg. A drab Erdélyben játszódik le, tartalma rendkívül érdekes és lebilincselő.

Német gyakorlókönyv a magyar néplakolák 4—5 évfolyama számára. Irta: *Rob János* és *Rob Béla*. Kiadta a Cseh Grafikai Unió R. T. Prában 1938. A szép kiállítású, könnyen tanulható és tanulókönyv 140 oldalt tartalmaz, 147 külön szemléltető képpel, melyek közül egyesek színezettek. Nem kell külön kiemelni a Rob testvérek pedagógiai készségét, melyet eddig megjelent nagyszámú nyelvkönyvüknél is tapasztaltunk. Ez a könyv is méltán sorakozik eddigi könyveik mellé. A német nyelv tanulása korunkban rendkívül fontos, ezért különösen városi helyeken mind gyakrabban vezetik be a német nyelvet, mint fakultatív tantárgyat. A könyv ára 13 Kcs 50 fillér. A prahai isk. és nemzetmiv. miniszterium tankönyvvül engedélyezte.

Slovakisches Lese- und Lehrbuch, szlovák olvasókönyv a német tanítási nyelvű elemi iskolák II., illetőleg II—III. évfolyama számára. Irta: *Rob János*. Számos szemléltető képpel, melyeket *Vyčital Miroslav* készített. A miniszterium tankönyvvül engedélyezte. Ára 8 Kcs. Kiadta a Cseh Grafikai Unió R. T. Praha 1937.

Tiltakozás. Tiltakozom a központi vezetőség és szerkesztőség felfogása és eljárása ellen, amelynek következtében a közlésre elfogadott és részben le is közölt »Úsznak a kontinensek« c. cikksorozatomból az ábrákat a klissék drága kiállítási költségei miatt, kihagyja. Annál is inkább, mert az eljárás a takarékossági elv helytelen alkalmazásán alapszik.

1. A lapkiadó információja szerint a klissék elkészítése 600 kor.-ba kerülne. Azonban 5—6 drb klissé a »Česká graf. uniótól« kölcsönkérhető, úgy a kiállítási költség majdnem a felére apasztható. Miért nem tett és miért nem tesz a szerkesztőség ez irányba lépéseket?

2. A cikksorozat a tanítósa általános ismeretkörét tárgyalja (továbbképzés, elavult tanítósa egyik legfontosabb közös érdekét szolgálja (továbbképzés, elavult ismeretek felcserélése).

3. Korunk legjelentősebb tudományos felfedezését publikálja, amely még csak igen szűk a nagyobbára szakkörben ismeretes. Ezáltal a lap az első közé számíthatja magát a népszerűsítés terén. Tudományos rovatot vezető lapnak pedig ez a legfőbb törekvései közé tartozik.

4. Teljesen elveszti értelmét és célját az ábráktól megfosztott közlemény, minthogy megrészében a népszerűsítésre való törekvés folytán a matematikai módszert és bizonyításokat mellőztem, teljesen az ábrák kézzelfogható, szemmel látható igazoló erejére támaszkodtam.

5. Személyes tiltakozásomat támogatják mindazon kollégák, akik a közleményeket figyelemmel olvassák s az ábrák hiányát s a takarékosági elv, esetben garaszkodásá s súlyosztását, helytelenítik. Vannak az Egyesületnek sokkal nagyobb összeget felemésztő s emellett korántsem ilyen általános érdeket szolgáló kiadárjai, ott tessék ennyire takarékoskodni.

Mint hogy az ábrák hiánya nagyon megcsonkítja a közleményeket s szóbeli kérésem és tiltakozásom eredménytelen maradt, ezáltal tehát a nyilvánosságra támaszkodva ismétlem meg azt, remélve eredményesebb voltát.

Sértő szándék, vagy személyeskedés, távol állanak tőlem,
Komárno, 1928. jún. 10.

Pálinkás Sándor.

A szerkesztőség válasza: Ad 1. A magyar Tanító illusztrációk közlésére nincs berendezkedve Ha a cikkirő illusztrálni is akar valamit, legjobb, ha a klisékről maga gondoskodik. Annyival is inkább erre az álláspontra kell — sajnos — a szerkesztőségnek helyezkednie, mert a lap előállítási költségeire és a munkatársak irői tiszteletdíjaira az egyesület anyagi erejébe mérli, aránylag is kevés összeg van előirányozva. Így bizony csak addig lehet nyújtózkodnunk, ameddig a takarónk ér. A szerkesztőség klisék beszerzésére, illetve készíttetésére ezért nem tehet lépéseket. Mert feltéve, hogy a klisék legalább is 6.0 K-ba kerülnek s a cikkért tehetségünkben képest adható tiszteletdíj 400 K, ez az egy folytatásos cikkünk 1000 K-jába kerülne az Egyesületnek. Elismerjük, hogy egy széles felépítésű sok tanulmányt igénylő közlemény, mint a szóban forgó is, megérdemel 1000 koronát, de csekély anyagi erőnk miatt jelenleg ilyen jelentős áldozatot nem hozhatunk. Az irői honoráriumokra a kp gyűlés 5000 koronát irányzott elő, azonban még ez összegel sem szabad kimerítenünk, mert viszont a terjedelmesebbé vált lap nyomdai előállítására csak akkora összeg áll rendelkezésére, mint az előző évben. Ezen a bajon csakis a tagsági díjak felemelésével lehetne segíteni. de ezt proponálni nem lehet.

Ad 2. Készséggel elismerjük.

Ad 3. Ezt is elfogadjuk. Megjegyezzük azonban, hogy ez nemcsak a lap érdeke és dicsősége, hanem az irőé is, akinek kisebb anyagi mellett meg kell élnie a nagyobb erkölcai dicsőséggel és elismeréssel.

Ad 4. Erről a szerkesztőség nem tehet. A fennforgó körülményekre jó előre figyelmeztette a cikk iróját.

Ad 5. Mi a kényszerítő körülmények folytán csak takarékoskodunk, de nem garaszkodunk. A garaszkodás azt jelenti: volna miből, de nem adunk. Nekünk pedig nincs miből többet adnunk. Az Egyesület minden kiadása közérdeket szolgál s ha máshol nagy összegeket kell áldozni, azt megköveleli a tanfőttség legégetőbb, existenciális érdeke.

Szerkesztőség.

Kiadóhivatali üzenetek.

A. L. Besa. A II. 8-án küldött 123 Kcs. után még ez év végig 140 Kcs-vel egyenlíti ki tagdíj és naplári tartozását. — H. I. Léva. A megadott címre a lapok elmentek — W. M. Smolnik. Az iskola lapját az Ön címére írjuk át lapja értelmében. — M. F. Jánošovce. Az elveszett számokat pótlólag megküldtük. Mi a megjelenés után minden lapot pontosan küldünk az Ön címére. Talán a helyi postán szivekedjék érdeklődni. M. A. kollégára vonatkozó szives

értesítését köszönjük. — T. M. Hohovce. — O. O. Nyltra. Lapunkat az új címére küldjük. — K. L. Tallos. Kottamelléklet minden lappeldányban volt, így érthetetlen, hogy Önök miért nem kaptak. Pótlólag 4 darabot küldtünk, nem éljük, hogy megérkezett. — Sz. V. Levoča. A címe helyes. Erre küldjük a lapot. A helyi postán reklamálja. — Cz. M. Mihályfalu. A címe jó. Új számot pótlólag küldtünk. — Sch. I. Bratislava. A kért számokat elküldtük. — Többeknek. Július elején mindenkit kiértésztünk f. é. június 30-ig fennálló tartozásáról.

A hirdetőik figyelmébe.

Értesítjük összes hirdetőinket: cégeket, iskolaszékeket, könyvkereskedő vállalatokat, hogy lapunk a nyári szünet folyamán csak július 15-én és augusztus 15-én jelenik meg. A hirdetőik érterminusokhoz sziveskedjenek igazodni.

Kiadóhivatal.

Alkalmi vétel. Teljesen felszerelt nagy, modern méhes, azétszedhető épülettel, családi körülmények miatt, jutányosan eladó. Érdeklődők forduljanak özv. dr. Bassó Imrénéhez, Košice, Kazinczy u. 7.

Felhívás. Az 1926. január 1-ével a 286/1925. számú restrinkciós törvény alapján nyugalmazott kartársakat felkérem, hogy igen fontos, közös akció megindítása érdekében pontos címeiket velem haladéktalanul közölni sziveskedjenek. Novézámky Horváth u. 10. Az előké zítő bizottság nevében *Plichta János* ny. t.

Pályázat. Komárno város községi iskolaszéke pályázatot hirdet a községi líúiskolánál betöltendő tanítói állásra. Javadalom 1600 Kc és a törvényes lakbér a város pénztárából; a többi államségély. Pályázati határidő június 25. Felblyegzett és kellően felszerelt kérvények (honossági és működési bizonyítványok, nostr. okl. stb.) Kathona Sándor iskolaszéki elnök címére küldendők Komárnoba.

Pályázat. A tornaljai református egyház pályázatot hirdet magyar nyelvű organista kántortanítói állásra. Javadalmarás: 1. 3 szobás lakás mellékpüle-
tekkal, kerttel. 2. Buza rozs javadalom összeírás (supis) szerint 9 mm. szór-
ványokból begyűlt fizetésnek $\frac{1}{2}$ -a, 3. Késspénzfizetés: 493 Kor. 4. 6 kat. hold
1511 □-öl szántó és 2 kat. hold 761 □-öl rét. 5. Föld telek utáni marha és
sertéslegeltetési jog. 6. A régi temető $\frac{1}{2}$ -a és az egész új temető fűvének hasz-
nerletemű adót az egyház fizeti. 9. Államségély. Köteleességei: a mindennapi is-
denemű iskolás növendékek oktatása; mindennemű kántori teendők végzése, ének-
mélő iskolás leányiskolában vallásoktatás teljesítése; egyháztársar-
kar vezetése; a községi leányiskolában vallásoktatás akadályoztatása esetén annak
dalmi munkában segédkezés s lelkész esetleges akadályoztatása esetén annak
helyettesítése. Pályázhatnak református vallású tanítók. Pályázati kérvények
polgársági igazolvánnyal és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve. 1928. év
július 7-ig a tornaljai ref. lelkész hivatalhoz Tornalja XIX. zsupa küldendők.
Az állás szeptember 1-én elfoglalandó. Presbiterium elnöksége.

Pályázati hirdetés. A lipovnik-i (hárskúti) z. XIX. r. kath. iskolaszék
pályázatot hirdet a megüresedett kántortanítói állásra. Választás július 22-én.
A pályázati kérvény a szükséges mellékletekkel beadandó a róm. kath. plebánia
hivatalnál Lipovnik, p. Drnava július 20-ig. A fizetés és a kötelezettség tekin-
tetében felvilágosítással szolgál a plebános.

25 éves találkozó. Felhívjuk kedves osztálytársainkat, kik velünk 1903-ban Modorban képesítőttek, hogy f. é. július 3-án délelőtt 10 órakor Modorban az áll. tanítóképző intézetben tartandó találkozókon megjelenni sziveskedjenek. Árendás József, Komárno és Móza Lipót, Bratislava, Ružova ul. 6.

Pályázat. A ba'ogtamási-i ref. leányegyház pályázatot hirdet nyugalmobavonulás által üresedésbe jött kántortanítói állásra. Javadalom: megfelelő lakáson kívül 10 köböl buza, 10 köböl rozs egyszerre kímérve 4 $\frac{1}{2}$ kat. hold szántóföld, 3 embervágó rét s 1 vékás kenderföld. Munkaváltság 80 Ké, 7 hécsi öl kemény tűzifa beszállítva, 3 drb. szarvasmarha, 3 drb. sertéslegeltetési jog a községgel közös legelőn. Az ingatlanok adóját az egyház fizeti. Stóla az egyházkerületi szabály szerint. Államsegély kérvényeztetik. Kötelességei: tanítás, orgonálás, choruszvezetés, társadalmi, egyházi ténykedés és szószéki szolgálat-tétel. Midőn lelkész a gyülekezet nem igényelhet: vasárnap délelőtt prédikációt olvas fel, délután könyörgést tart. A kellően felszerelt kérvény július 20-ig adandó be az uzapanyiti ref. lelkézi hivatalba. Posta: Felsőbalog. Az állás szept. 1-én foglalandó el.

Pályázat. A szimői (ž. XV.) kántortanítói állás meghirdetve a Vestnik-június 1 5-iki számában. Iskolaszék.

Alkalmi vétel. Teljesen felszerelt nagy, modern méhes, szétszedhető épülettel, családai körülmények miatt. jutányosan eladó. Érdeklődők forduljanak özv. Dr. Bassó Imrénéhez, Košice, Kazinczy u. 7.

Pályázat. Nyugdíjazás folytán megüresedett torna-ujfalusi (Turnanaka Nova-Ves.) róm. kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdetünk Jövedelme: Szép, iskolától külön lakás, kert, föld, rét, párbér, stóla, munkaváltság és államsegély. Pályázhatnak kántorságra képesített tanítónők is. Kérvények június hó 20-ig esperesi hivatalhoz Turnanska-Nova-Ves Z. XX. küldendők. Választás június hó 25. Személyes bemutatkozás előnyös

Pályázati hirdetés. A lucskai róm. kath. iskolaszék (p. Drnava, okr. Rožňava) pályázatot hirdet magyar tannyelvű iskolájához rendes kántortanítói állásra. Javadalom: 2 szoba, konyha lakás, 14 kat hold szántó és rét haszonbére, 4 köböl rozs, 24 Ké készpénz, 12 úrméter tűzifa, stóla és államsegély. Kántorizálni tudó tanítónők is pályázhatnak. Pályázati határidő 1928 június 30-ig, választás ugyanakkor. Iskolaszék.

Pályázat az imregi ref. leányegyház előkönyörgő-kántortanítói állására. Javadalom: 1. Két szobás lakás, kerttel, melléképületekkel. 2. 1. kat. hold 395 négyszögöl szántóföld és 6 hold rét. 3. 15 köböl gabona, 5 köböl buza, 2 véka fűzelék. 4. 5 öl kemény tűzifa beszállítva. 5. 2 drb. marhára legelő. 6. Stóla, államsegély. Kötelessége: Az intenziszteletek végzése, a mindennapi és ismétlő tankötelesek tanítása. A tanítás nyelve magyar. Pályázhatnak oklevéllel, nosztrifikációs vizsgával s állampolgársággal bíró ref. férfitanítók. Az állás 1928. szept. 1-én foglalandó el. Kellően felszerelt pályázati kérvények 1928. június 30-ig a magyarsaai (Jastrež) ref. lelkézi hivatalba (u. p. Bodzásujlak ž. XX) küldendők.

Ref. presbyterium.

Műlépet

szavatolt tiszta méhviaszból 43 K-ért szállítok. Salakmentes méhviaszt 6 K-ér bármily nagyságban hengerlek.

Rajokat

június hó folyamán fiatal anyával eladok, 4 kereten levő kts Boconády vagy 3 kereten levő Balogh féle kaptár nélkül 4 100 K. Stefkovič Gyula tanító Rainovce p Plešany.

Számtalan elismerés tanuskodik

Telkes szemléltető színes ABC-je

mellett.

Játszva tanul belőle a gyermek és játszva tanít a tanító a részletes útmutatásokat tartalmazó

Vezérkönyvből,

melyet **ingyen** kap mindenki ott, ahol az ABC-t beszerzi. Ugyancsak olcsó áron szerzhető be akár a kiadónál, akár bármely könyvkereskedésben a hangoztatás megkönnyítésére készült

6 drb. Fali Olvasótábla.

Az ABC-ből mutatványt küld a kiadóvállalat.

6 % a „Magyar Tanítók Háza“ javára.

ACADEMIA

Bratislava, Grössling-utca 20.

Tanító Urak!

Három a magyar igazság!
Három a jó magyar tankönyv!

1. Ballo-Bucenec: **Betűcsokor**
ABC.
2. (Új) Banai Tóth-Seidl: **Hajnal**
olvasókönyv II.—III. oszt. számára.
3. (Új) Dr. Magyar: **Történelem**
VI.—VIII. oszt. számára.

Szépek, jók, legolcsóbbak!

Mutatványszámot mindenkinek küld a kiadó.

„Komenský“

kiadó és irodalmi társaság
Bratislava.

A hírlapjegyek használata engedélyezett a bratislavai posta- és távirdaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 július 15.

13-14. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKŐI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Bannai Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal:
A központi gyűlés	461
A Sz. Á. M. T. E. memoranduma	474
Az Orsz. Magyar Tanítói Dalárda és zenekar	478
<i>Szpongya:</i>	
Utógondolatok a kp. gyűlésről . .	483
<i>Egyesületi élet</i>	487
<i>Különjélék</i>	494
<i>Szerkesztői üzenetek.</i>	
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. { Komárom
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. { (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS-ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20. POSTAFIÓK SZ. 84.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Hűség- és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**
Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

A hirlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavai posta- és
távírdai igazgatóság 3006/III 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 július 15.

13-14. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÚGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banai Tóth Pál.**

Központi gyűlés.

— Nové Zámky 1928. július 3. —

Folyó évi július 3-án folyt le egyesületünk központi gyűlése Érsekújvárott a róm. kath. iskola tornatermében. A következő közp. kiküldöttek jelentek meg: Kovács Alajos elnök, Dinnyés Károly alelnök, Vársárhelyi Károly főtitkár, Banai Tóth Pál szerkesztő, Somogyi István titkár, Uherek Gyéza tanácsadó, Telkes Mihály ellenőr, Bányai Ferenc jegyző, Vizváry Vilmos, Stepanyák Róbert, Kőrös Imre, Fülöp Etelka, megyei, járási, ill. szakosztályi elnökök, Heckmann István egy. karnagy, Bíró Béla republ. párti tanítói szakoszt. elnök, Akúcs István, Berényi Gyula, Bauer Ferenc, Beke Gyula, Horváth Imre, Lemény János, Karácsonyi József, Molnár János, Nagy István, Nemcsik Béla, Novák Mihály, Plichta János, Régey János, Willand János közp. kiküldöttek. Ezenkívül jelenvolt mintegy harminc tanító és tanítónő, mint vendég.

A gyűlést megtisztelte megjelenésével Točík Károly érsek-
újvári áll. tanfelügyelő.

Elnöki megnyitó

Kovács Alajos kp. elnök délelőtt 9 órakor megnyitotta a gyű-
lést. Elnöki megnyitójában szép szavakkal üdvözli a megjelent
közp. alkotó tagokat és vendégeket. Olyan családi érzés hatja át,
mint az apát családjá körében. Kívánja, hogy ez a szellem ková-
csolja egybe a megjelentek érzelmeit. Az apa boldog családjá
körében, de fájdalommal látja, ha betegségek támadják meg a
családot. Ezt érzi ő is. Betegségek örlik még mindig a tanító-ság
nagy családját, amelyek orvoslása céljából legutóbb is memoran-
dumot nyújtott át az elnökség az iskolaügyi miniszternek. Köztár-
sáságunk fennállásának tizedik évében is vannak még bajok, pedig

a tanítószázad s annak munkája az állam fundamentuma. A nem állami nyugdíjasok várják a jobb időket, nyugdíjuk rendezését, a még nem véglegesített állami tanerők a végleges kinevezést, a főiskolát végzett polg. isk. karlárszak tanulmányi idejük beszámítását, az óvónők helyzetük és illetményeik rendezését, mindnyójan pedig várakozással nézünk a közigazgatási reform bevezetése elé, amely új perspektívákat tár elénk. Kivánalmunk e tekintetben, hogy a magyar tankerületekben magyar tanfelügyelőségek szerveztessenek. Megemlíttette, mint egyesületi törekvéseink céljait: a nem állami tanítók fizetésrendezését, a szolgálati pragmatika kiadását, az igazgatói pótlék utalásának rendezését nem áll. iskoláknál, a tanfelügyelőségek magyarul is történő levelezését, az állandó kedvezményes vasúti arcképes igazolványt a nem áll. tanítók részére, a Tanítók Házát és a hadifogságot szenvedett tanítók elmaradt illetményeinek kiutalását. A sérelmek javításáért, a kívánalmak megvalósításáért teljes erővel harcolunk tovább.

Páris városának címerében egy bárka van, mely a szájó tengeren hánykódik, de soha el nem merül. Ilyen bárka a tanítószázad hajója is, melyet dobálhatnak bár a viharok, de el nem fog merülni soha, mert bízunk a felsőbbség ígéreteiben és saját erőnkben. A tanítószázad egységét új alakulatok, szétválási törekvések igyekeznek bomlasztani. Erre nézve példázatot mond el Masaryk Tamás közt. elnök életéből. Masaryk Tamást sürgős, fontos ügyek Oroszországba szólították a háború alatt. Az utat tengeren, hajón vette meg. Megérkezésétük előtt egy hajó jött elibe, melynek vezetője óva intette őt a további uttól, mivel mindenütt ellenséges aknák vannak elhelyezve. Masaryk egy napig gondolkozott, hogy mit tegyen. Ezután így szólt: „Gyerünk és folytassuk az utat, mert vagy elvégeztem már kötelességemet, vagy pedig van még rendeltetés számomra”. S szerencsésen partraszállott. Így tesz az egyesület vezetősége is a bomlasztó törekvésekkel szemben.

Elnöki jelentésében megállapítja, hogy a gyűlési meghívó az alapszabályoknak megfelelőleg lett kibocsátva, a Kp. gyűlés tagjai határozatképes számban jelentek meg. A jegyzőkönyv vezetésére felkéri Bányai Ferenc kp. jegyzőt, hitelesítésére pedig Vizváry Vilmos és Berényi Gyula tagokat. Közli, hogy a felszólalni kívánók sorrendben jelentkezzenek a főtitkárnál.

Megemlékezik az egyesület halottairól. A múlt évi kp. gyűlés óta kidőlték soraink közül: Takács Sándor ny. tan., Szikszai József ny. tan., Szinger Józsefné sz. Varga Irma, Esőssy Ferenc ny. tan., Siró János, Czuczor Ilona, Udvardi Szabó János, Bozsó József ny.

tan., Matula Domokos, Vecsey Kálmán, Borz János ny. tan., Gunda Jenő ny. tan. Markó Pál ny. tan., és Hollósy Gyula barátaink. A közp. gyűlés felállással áldoz az e hunytak emlékének.

Külön szép emlékezéséddel rója le a kegyelet adóját U. Szabó János iránt, aki a magyar tanítástügynek, a magyar irodalomnak és zenének nagy vesztesége. Az ógyallai járás által letett U. Szabó János-ajánlványhoz a közp. részéről 500 K-val járul hozzá.

Eldterjesztésére a kp. gyűlés táviratban üdvözölte a köztársaság elnökét, dr. Hodzsa Milán minisztert, dr. Maule Vencel min. tanácsost és Ballo Gyula orsz. főtanfelyügyelőt.

Szövből köszöni ezután az időközben megjelent *Točik Károly* érsekújvári áll. tanfelyügyelőt, aki válaszában hálásan köszöni meg az üdvözlést. Eljött, hogy tanujelét adja a tanítóság iránti szeretetének. Célja a tanítóság nivójának felemelére. Üdvözli a gyűlést és sikert kíván munkájához.

Elnök jelenti még, hogy Vincze Ferenc Kosice megyei elnök távolmaradását jelentette és igazolta.

Titkári jelentés.

Vásárhelyi Károly egyesületi főtitkár tartotta meg ezután titkári jelentését az egyesület egyévi munkásságáról, melynek bevezelő része a következő volt:

Egyesületünk 7. évi rendes központi gyűlését tartjuk. 7 esztendő nem nagy idő a történelmi idők viszonylatában, de a mi kis tanítói világunk történetében még sem lekecsinyelendő idő. 7 éve immár hogy egyesületünk fáját elültették s a 7 év előtt elültetett csemete a szlovenszkói magyar tanítóság lelkében oly jó talajra talált, hogy immár terebélyes fává lombosodik, melynek jótékony árnyékában, ha nem is túlrokan, de 1400-an elférünk s nyugalmat, enyhülést és védelmet találunk.

Küzdelmes esztendőre tekinthetünk vissza. A vezetőségnek nehéz munkát kellett kifejtenie, hogy az egyesületet létében fenyegető támadásokat e hárlása s e támadások nyomán a hitükben meg-megingó tagtársak lelkébe erőt s bizalmat öntsön. Vészes viharfelhők tornyosultak egyesületünk égén s e vészes felhők oly hirtelen ke-rekedtek, hogy az azok elleni védelmet nem állott módunkban előkészíteni. Hirtelen csapott le ránk az a szomorú intézkedés, mely egyesületünk hivatalos kö: lönyét ind: xre helyezte s anyagilag akarta sújtani, azáltal, hogy annak támogatását s a benne való hirdetést elilltotta.

L: spunk hasábjain bőven foglalkoztunk ezen egyesületünket

érdemtelentül ért támadással, meg voltunk győződve róla, hogy sem egyesületünk vezetősége, sem az annak szellemében szerkesztett M. T. nem ragadtatta magát oly utakra, melyek ezen súlyos következményeket indokolttá tették volna. Egyesületünk vezetősége mindenkor tudatában volt annak, hogy tagjainak súlyos hányadát a rk. felekezeti tanítóság alkotja s ezért ennek érzékenységét mindenkor respektálta s e helyütt is kötelességszerűen ki kell jelentenünk, hogy az egyházellenes magatartás vádjával bennünket nem illelhetnek. Mert hiszen ez az egyesület alapszabályai leg-sarkalatosabb pontjának durva megsértése lenne. Egyesületünk léte a vallásérkölcös nevelés szilárd talajára van építve s ha ezt a fundamentumot kiszakítanánk alóla, nemcsak a nehezen felépített épület omlanék össze, hanem annak omladéka bennünket is eltemetnének s erkölcsileg lehetlennékké lennének, akik ezen alap szabályok mellett vállalkoztunk az egyesület vezetésére.

Az alapszabályok fentemlített rendelkezései azonban nem zárják ki nézetünk szerint azt, hogy lapunk hasábjait ne bocsássuk rendelkezésre oly cikkeknek, melyek a tárgyilagosságot követelményeit respektálják, habár bizonyos irányzatokkal ellentétes nézeteket fejlegtenek. Egyesületünk különböző világnézeti tagokat egyesít kebelében, akik mind joggal reflektálhatnak arra, hogy lapunk rendelkezésükre álljon, de mindenkor féltve örködtünk azon, hogy lapunkban egyetlen fél sem ragadtassa el magát a másik legszentebb érzelmeinek megsértéséig.

Egyesületünk vezetősége ebben a szellemen és ezeknek a fentvázolt indokoknak felsorolásával lépéseket tett az illetékes egyházi főhatóságnál aziránt, hogy e súlyos intézkedés megszüntettségéig és meg vagyunk győződve arról, hogy illetékes helyen méltányolni is fogják eme lépésünket s rövid időn belül örveredtesen közölhetni fogjuk kartársainkkal ezen szomorú ügynek kedvező likvidálását.

Ezután részletesen ismerlette az egyesület ténykedését, melynek kiemelkedőbb ponjai a következők voltak:

A Magyar Tanító fejlesztéséről felt intézkedések. A bratislavai expozitura megszüntetése. A tanítói zsebnapiár, melyet Somogyi István állított össze. A Tanítók Háza ügye, a vele kapcsolatban kötött szerződés a könyvkereskedők orsz. egyesületével. A fizetés és nyugdíjügyben tett eljárások. Az állampolgársági ügy, mely már majdnem elintéztetelt. A hírlapsi támadások, melyek a róm. kath. világi tanfelügyelet kérdésében keletkeztek. A nagyszombati apost. adm. rendelete az egyházi támogatás megvonása tekintetében. Az

isk. rendtartás és szolgálati pragmatika. Taglétszám, peresítések. A tanítóképzés reformja. A brnoi kiállításon való részvétel. A dalárda ügye. Az óvónők ügyében tett eljárás ismeretése. Adomány a főiskolások menzája javára (1200 Kc). Vasuti kedvezmény a nem áll. tanítók részére. A nem véglegesített tanítók végleges kinevezése. A nem állami tanítók viszonyait rendező külön tanítói törvény. A polg. isk. tanítók sérelme. A megtartott gyűlések, halálózások, segélyezések ismeretése fejezte be a minden mozzanatra precizen kiterjedő s az egyesület egyévi gazdag munkásságát világosan szemléltető titkári jelentést.

A titkári jelentéssel kapcsolatban hozott határozatok:

A főtitkárnak végzett munkájáért s tartalmas jelentéseért a közgyűlés köszönetet mond s azt tudomásul veszi.

A nagyszombati apost. adminisztrátornak az egyházi támogatás megvonása tekintetében kiadott rendeletét a kp. gyűlés fájlalja, annál is inkább, mert ily rendelet kiadására a valláserkölcsi alapon álló egyesület s annak vezetősége okot nem szolgáltatott. Bár e rendelet az egyesület vagyoni s erkölcsi életében jelentős hátrányt nem okozott, mégis kívánja a kp. gyűlés e rendelet visszavonását s a róm. kath. egyh. vezetőséggel a békés jóviszony helyreállítását. Köszönettel tudomásul veszi Kovács elnök és Dinnyés al-elnök ebbeli fáradozásait s az egyesület nevében kijelenti, hogy sem a központi vezetőség, sem pedig a Magyar Tanító, illetve annak szerkesztősége a róm. kath. egyházat sérteni és az egyház iskolafenntartói jogát kétségbevonni vagy azt támadni nem akarta.

Amennyiben az apost. adminisztratúra úgy kívánja s megjelöli a Magyar Tanítóban megjelent cikkek reá nézve sérelmesnek gondolt kitételeit, azokra vonatkozólag a szerkesztőség ugyanazon helyen teljes elégtételt nyújt.

A szolgálati pragmatikára, illetőleg annak magyar nyelven való hiteles kiadására vonatkozólag megbizsa Vásárhelyi Károlyt és Uherezky Gézá, hogy annak részletes magyar fordítását készítsék el azonnal, amint azt a minisztertanács jóváhagyja. Annyival is inkább, mert a Szl. M. Tanügyben közölt fordítás nem szolgálati pragmatika, hanem csakis a vonatkozó osztrák birodalmi törvénynek a tervezet szerinti valószínűleg érvényben maradó szakaszait tartalmazza, tehát legfeljebb a kiadandó szolg. pragmatika egy töredéke. A végleges magyar nyelvű szolg. pragmatikát támogatja s elrendeli, hogy a tanítószág a maga, valamint az isk. könyvtár részére szerezze be.

A brnoi orsz. kiállítás magyar iskolai csoportjának egyesüle-

tünk által történt megrendezését örömmel veszi tudomásul s főtít-kárnak, aki a vele való munkát végezte, köszönetet mond. A költségeket utalja. Megjegyezzük, hogy a brnoi kiállítás e kis magyar csoportja mindenütt a legszebb elismerést váltotta ki szépségével és tartalmasságával.

Tudomásul vette a kp. gyűlés a főiskolai diákmenzáknek segélyezését s azt a jövőben is évenként fenntartani kívánja azzal a megjegyzéssel, hogy a főiskolákon tanuló magyar tanító-gyermek segélybe részesüljenek a menzákon.

Az egyesület kívánságait tartalmazó memorandumokat lapunk más helyén közöljük.

A közp. tanácsadó előadása.

Uherezky Géza kp. tanácsadó tartott ezulán összefoglaló előadást a fizetés- és nyugdíjügy mai állapotáról, valamint a szolg. pragmatika vonatkozó részleteiről. Kifejti, hogy az illetmény és nyugdíjüggyel kettős célból kell állandóan foglalkoznunk: a) hogy rendezetlen viszonyaink megszűnjenek, b) hogy példákat adjunk tagjainknak. Régi fizetési törvényeinknek nagy hátránya volt, hogy rendkívül bonyolultak voltak a különböző pótlékok miatt. A most életbelépett 104/26 törvény sokkal egyszerűbb, mert itt csak fizetés-működési pótlék és gyermeknevelési pótlék szerepelnek.

Részletesen foglalkozik az előlépések formáival, az igazgatói pótlékok utalásával, a jövedelmi adóüggyel, valamint a paritásos elvvel. Értékes utasításokat ad — példákkal megvilágítva — a tanítóságnak. Kimutatja, hogy a tanítóság paritás tekintetében nincs hátrányban a hasonló képzettségű áll. tisztviselőkkel szemben. A teljes paritás megvédése lehetségessé válik akkor, ha a tanítóság a tanfelügyelőségnél és az országos iskolatanács magyar iskolák részére szervezett ügyosztályánál iparkodik magának helyet biztosítani.

A 104/26. sz. törvény még mindig nincs teljes egészében végrehajtva. A 23. §-on alapuló szolgálati idő beszámítások még nem történtek meg. Erre nézve külön min. rendelet intézkedik, amely ugyan készen van, de hozzá végrehajtási utasítás mindaddig kiadva nincs.

A törvény végrehajtása körül mulatkozó sérelmek:

a) A kézimunkatanítónők óránként évi 200 Kcs. óradíjat kapnak, ami megtartott óránként 5 Kcs.-t jelent. Ha azonban tekintetbe vesszük a tanításra való előkészülést, ebből alig jut több, mint 250 Kcs. munkaóránként, ami nevetéségesen csekély összeg és

semmiképen sem ambicionálja a kézimunkatanítónőket a tanítás elvállalására.

b) A nem állami óvónőkről a törvény teljesen megfeledeznek. Helyzetük javítása és rendezése céljából a közelmúltban újból szervezkedtek s egyesületünk útján törekvésnek annak elérésére. (Memorandumukat lapunk más helyén közöljük.)

c) A nem állami tanítóság fizetéséből még mindig levonják a nyugtábélyeget, melyet az államiaknál az állam fizet.

d) Sok panaszra ad okot a slovenská vyhoda beszüntetése. Ezt a 3 évi előlépési előnyt azok az állami tanítók kapták meg, akik 1923 dec. 31.-e előtt véglegesen kinevezettek.

e) Sérelem a törvény 11. §-a, illetőleg ennek végrehajtására kiadott 123439/l. 1927. sz. rendelet 40 pontja, mely az újból való alkalmazásról szól. Az állampolgárság hiánya miatt elbocsátott, de annak megszerzése után újból alkalmazott tanítókat fenyegeti itt elsősorban az a veszély, hogy előző szolgálatuk egyáltalában nem számítatik be. Legfőképpen azoknak, akiknek állampolgársági ügye az 1879. évi 50. törv. cikk alapján rendeztetett.

f) Sérelmes az a rendelkezés, hogy a 18. életévük után tovább tanuló gyermekek nevelési járulékát véglegesen beszüntetik, ha egy vizsgálat időpontját elmulasztják, vagy a vizsgálat nem sikerül. Figyelembe kellene venni az első egyetemi és főiskolai vizsgálatoknál, hogy ezek a hallgatók az első egy-két évükben az államnyelv tökéletes megtanulásával is meg vannak terhelve.

Az illetményüggyel összefüggő jövedelmiadó ellen is sok panasz merül fel a Kartársak körében. Az 1926. évi 30639/III. 9 sz. rendelet értelmében összes adóhátralékukat leróhatták fizetésük 4-5 %-ának 8 hónapon át történő levonásával azok, akiknek havi jövedelme nem érte el a 2000 Kcs-t. Ennek igénybevételét sokan elmulasztották. Gyakran előállnak nagy és indokolatlan adólevonások, végrehajtások az adóhivatalok ellentmondó intézkedései következtében. Ily ügyekben több mint 100 esetben jártunk el a lefolyt egyesületi évben a legtöbb esetben eredményesen. A jövőben is eljár hasonló esetekben a tanácsadó, de a kartársak minden esetben csatolják türelmetlenkedés nélkül a pontos adatokat és a kért okmányokat.

Foglalkozott még előadó a nyugdíjak (tanítói és özvegyi) mérvével, a temetkezési járulékkal, mely a törzsnyugdíj $\frac{1}{4}$ részét teszi, valamint ismertette a 319/917. sz. osztrák birod. törvény figyelembevételével készülő szolgálati pragmatikát.

Az előadáshoz többen szólottak hozzá.

Vásárhelyi Károly az államsegélyek folyósíttatásának nehézségeit említette meg *Biró Béla* szerint a licitőrny fondra levont járulékok is igen érzékeny adó, melynek ellenértéke sokszor igen illuzórikus. Különbségeket tesznek a gyógyszerek rendelésében és a gyógyítás módjában tanító és más tisztviselő között a tanító hátrányára. A nem állami tanítószágnál sok helyen téves a % kiszabása, amennyiben helyi javadalmat újból tetszés szerint felértékelik s ez után fizeti a járulékokat. Az állampolgárság megadásáért járó honpolgársági adó is a tanítóknál lehetetlenül magas. Volt eset rá, hogy tanítótól 6000 Kcs-t hajtottak be e címen, míg más tisztviselőt ugyanolyan körülmények között csak 500 Kcs-t kértek. *Vizváry Vilmos*: meglepetésszerű nagyszegű levonásokat eszközölnék fizetéseinkből minden előzetes értesítés és magyarázat nélkül. A likvidatura ne nyúljon hozzá fizetéseinkhez előzetes kellő okadatolás és értesítés nélkül. Ily eljárás miatt gyakran a tanító és családja megélhetése kerül veszélybe. *Točik Károly* tanfelügyelő: eloszlatja a nem áll. tanítószágnak előlépése iránt támadt aggodalmakat. Az előlépés hivatalból történik. Az ő hivatalában az előlépések időpontjáról nyilvántartás van s az igazgatóknak semmiféle jelentést nem kell tenniük a tanítók előlépési jogosultságáról. Ajánlja a közp. elnökség figyelmébe, hogy a Referátusnál szorgalmazza, miszerint adjon ki a Referátus rendeletet a tanfelügyelőségek részére ugyanilyen eljárás bevezetése iránt. A slovenska vñhodára nézve közli a miniszteriumból nyert azon értesülését, hogy ezt visszamenőleg megkapják mindazok, akiknek eredetileg is volt. A nem állami igazgatók igazg. tiszteletdíjára vonatkozólag is ad utasítást. Ha a fenntartó elutasítja ennek kifizetését, fellebbezze meg az igazgató a járásbizottsághoz. Ez a tanfelügyelőség véleményének kikérése mellett feltétlenül helyt ad a fellebbezésnek s kötelezi a fenntartót az igazg. díj fizetésére.

A közgyűlés köszönetet mond előadónak és *Točik* tanfelügyelőnek a közölt fontos tanácsokért és utasításokért. Éltározta, hogy a közp. elnökség járjon el a miniszteriumnál az előadó által felsorolt sérelmek ügyében, valamint járjon el a licitőrny fond, illetve annak járási bizottságainak rendes s a tanítószágot méltányoló eljárása és a honossági díj méltányos (10%) kivételése tekintetében.

Tanítók Háza.

Elnök jelentést tesz a Tanítók Háza ügyének állásáról. Le van jegyezve 271 tag által 391 részjegy. Be van fizetve erre összesen 76.921.90 Kcs. A múlt kp. gyűlés határozata értelmében

ebből 30 ezer Kész a Tátra Banknál betétkönyvön, a másik 30 ezer Kész a Légió Banknál szintén betétkönyvön van elhelyezve, így folyószámlán van 16 921-90 Kész. A Tanítók Háza alaphoz tartoznak a központi pénztár által kezelt alapok mellett a Bars-megyei Népbanknál és a Komáromi Első Hitelbanknál betétül elhelyezett összegek is. A Tanítók Háza alap végösszege ezekkel együtt 143.552.86 Kész.

Fájdalommal állapítja meg, hogy a tanítószág tanítói fizetéseknek a 104/26. törvényszerinti rendezése után e szociális jóléti intézményünk iránt nem róta le köteles adóját. Nem lett betartva a múlt közp. gyűlés határozata, mely szerint a megyei és járási elnökök tartsák számon a vezetésük alatt álló egyesületeknek a T. H. javára rendezett előadásait s azt a központi elnököknek hozzák tudomására. A T. H. részére elnök teket próbált venni Bratíslavában, ez azonban nem sikerült. A fenti vagyon terhére 100 hold szántóföldet jegyzett a Károlyi-féle birtokból. Jelenli továbbá, hogy Marcell Borbála elhunyt kartársunknak a T. H. alapjára hagyományozott életbiztosítási összege 7800 Kész értékben bevételeztetett s fenti összegben benifoglaltatik. Kéri eljárásának jóváhagyását s az alap elhelyezésének módjára vonatkozó további utasítás megadását.

A központi gyűlés teljes egészében jóváhagyja az elnök vonatkozó intézkedéseit. A részjegyek jegyzését f. év végéig meghosszabbítja, az alap létesítésére vonatkozólag pedig a kp. pénztárost helyettesítő kp. ellenőr, Telkes Mihály indítványára elhatározza, hogy 60 ezer Kész a Földműves Kölcsönös Pénztár komáromi fiókjánál helyezendő el betét gyanánt, a többi összeg elhelyezését pedig a közp. elnök belátására bizza. A további szükséges intézkedések megtételére felhatalmazza az elnököt.

Szakosztályok jelentése.

Elnök jelenli, hogy az óvónői szakosztály újból megalakult, amint azt a Losoncon felvett jegyzőkönyv bizonyítja (lásd lapunk más helyén). Helyzetük s fizetésügyük rendezése céljából memorandummal fordultak egyesületünk után a minisztériumhoz. Üdvözlí a jelenlévő szakosztályi elnököt, Fülöp Etelekát.

Sajnálattal és megütözéssel jelenli, hogy közp. gyűlésünkön a polgáriskolai és középiskolai szakosztály hivatalosan nem képviselteti magát, sem pedig jelentést a szakosztály máködéséről nem küldött. A jelenlévő polgári és középiskolai kartársakat szívük és közp. tisztségük hozta közénk, de a hivatalos szakosztályok, illetve vezetőségük távollartja magát a közös egyesületi munkától. Elvárja

hogy e szakosztályok, ha belekapcsolódtak az általános tanítóegyesületbe, résztvegyenek annak munkájában is és respektálják a központi elnököket.

A központi gyűlés ily értelemben határoz.

Orsz. Tanítói Dalárda.

A Tanítói Dalárda és zenekar megalapítását munkálatairól Heckmann István orsz. karnagy számolt be. Felhívására a dalárda tagjaiul jelentkezett. I. tenor: 8, II. tenor: 15, I. basszus: 13, II. basszus: 15 tag. A vegyeskar a női jelentkezők csekély száma miatt egyelőre meg nem alakítható. A dalárda és zenekar önálló szakosztálya lenne az egyesületnek. Előterjeszti a dalárda házszabályait, illetve házirendjét. (Részletes jelentés és házirend lapunk más helyén.) Üdvözli Gáspár János h. karnagy eszméjét, hogy kottamellékletet szerkeszt a Magyar Tanítóhoz. Indítványozza, hogy Gáspár János e munkájáért díjaztassék, valamint a kottamelléklet munkatársai is bizonyos honoráriumban részesüljenek.

Novák Mihály messzemenő anyagi támogatást indítványoz a dalárda részére. — Telkes Mihály ellenőr tiszteletdíj megállapítását kéri az orsz. karnagy részére.

Központi gyűlés köszönetet szavaz Heckmann István orsz. karnagynak végzett nagy munkájáért, előterjesztéseit jóváhagyólag elfogadja. Bizottság alakításával bizza meg, mely a további kiépítést irányítsa. Gáspár János részére kottamellékletenként (negyedévenként) 200 Kcs-t, vagyis évi 800 Kcs-t, az orsz. karnagy tiszteletdíjával évi 1200 Kcs-t, a dalárda kezdő költségeire pedig 3000 Kcs-t szavaz meg s utasítja a közp. pénztárt, hogy ez összegeket a költségvetésbe állítsa be.

Elnök jelenti, hogy a dalárda meghirdetett jeligéjére 12 pályamunka érkezett be. A 100 Kcs pályadíj jóváhagyását kéri.

A közp. gyűlés a pályázat kiütését s a pályadíjat jóváhagyja. Elhatározza, hogy a munkák megbiráltatásáról gondoskodjék az orsz. karnagy s erről tegyen jelentést az októberi nagygyűlésen. A pályamunkák a lapban közlendők.

A régi egyesületek vagyona.

Elnök előterjeszti, hogy a régi tanítói egyesületek vagyonában való részesedés ügye megakadt, mert a miniszter nem felelt eddig arra a kéretünkre, hogy ismerje el egyesületünket a régi egyesületek jogutódjával. A volt nyitramegyei egyesület vagyonát kutatja. Ez a vagyon kb. 60 ezer Kcs-t tesz ki. Kurinsky Ferenc

elhunyt tanfelügyelő özvegyével tárgyalt bizonyos adatok megszerzése tekintetében.

A közp. gyűlés elhatározza, hogy ez a kérdés napirenden tartandó továbbra is.

Pénztári jelentés.

Telkes Mihály közp. ellenőr rövid pénztári jelentést terjeszt elő. Beszámol a pénztár jelen állapotáról. Ismerteti a hátralékosok ellen indított peresítési eljárást, mely a pénztár tisztviselőire igen nagy terhet ró. A nyugdíjazott tanítók és a működő tanítói házaspárok eljárását feddi. Előbbiek közül egyesek nyugdíjazásuk elintézése után egyszerűen kilépnek az egyesületből, amelyre immár nincs szükségük, utóbbiak pedig sokallják a kettős tagdíjat. Előterjeszti a most kezdődő évi költségvetést s kéri annak elfogadását. Részletes pénztári jelentést a kp. pénztár az októberi nagygyűlésen terjeszt elő. (A rövid pénztári jelentést és költségvetést lapunk közölni fogja).

A pénztári jelentéssel kapcsolatban részben az előadó, részben az elnök kérdései nyomán a közp. gyűlés a következő határozatokat hozta: A nyugdíjazottak tartsák kötelességüknek, hogy az egyesületnek, mely értük sokat tett, továbbra is tagjai maradjanak. A tanító házaspárok kötelesek külön tagokul szerepelni, annál is inkább, mert nincs kizárva, hogy egyesületünknek érdekében a közel jövőben állást kell foglalnia. Kocsis Lajos prahai joghallgató megbízatását, mely szerint a minisztériumokban fekvő tanítói ügyek, kérvények sorsának utánajár s arról a közp. tanácsadót értesíti, jóváhagyólag tudomásul veszi és tiszteletdíját utalja (havi 200 Ké). A nem fizető tagok felszólítatnak, hogy nekik a lap s csak annyi példányban nyomtatandó, amennyire tényleg szükség van. A kiküldetési napidíj és utiköltség az eddig marad, Prágában ehhez még a szobaszámla járul. Az óvónőknek a járási pénztárakba tör.ént tagdíjfizetései után járó %_o-ot a közp. pénztár vonja le és utalja ki az óvónői szakosztálynak. A költségvetést reálisnak találja s elfogadja. A pénztár által a segélyalaphoz csatolt 10 ezer Ké visszautalandó a kp. pénztárba a folyó kiadások fedezésére.

A pénztári előterjesztéssel kapcsolatban tárgyaltatott Földes Samu komáromi nyomdatulajdonos és könyvkereskedő ajánlata üzletének az egyesület részére való megvétele tárgyában. A kérdéses ajánlattal való foglalkozással, a közelebbi árajánlat s az üzlet megvizsgálásával a közp. gyűlés Bányai Ferenc és Pliha János

nos tagokat bízta meg azzal, hogy a központi vezetőség Kon áromban lakó tagjaival bizottságot szervezzenek és terjesszenek jelenlést az októberi nagygyűlés elé.

A központi tisztikar jelölése.

Mivel a központi tisztikar megbízása f. év október 1-én lejár, intézkedni kell az új tisztikar megválasztása iránt. A kp. elnökség a tisztikar jelölésére a járási egyesületek útján tájékoztató szavazást rendelt el, melynek eredményét a jelölő bizottság felhasználja. Mivel a választás csakis iskolai évközben tartható meg és két hónapon át meghirdetendő, azért a tulajdonképeni választás októberben tartatik meg. Az október végén tartandó nagygyűlés megrendezése a moslani tisztikar feladata, valamint fontos feladata még az ügyviteli szabályzat elkészítése, ennek következtében elnök indítványára elhatározott, hogy az új tisztikar megbízása 1929 jan. 1-én kezdődjék.

A jelölő bizottság tagjai az elnök indítványára a jelenlevő megyei és járási elnökökből, illetve ezek távollétében a jelenlevő titkárokból alakult meg. A bizottság tagjai a következők voltak: Dinnyés Károly, Vizváry Vilmos, Willad János, Berényi Gyula, Akúcs István, Bauer Ferenc, Stefanyák Róbert, Novák Mihály, Nemcsik Béla, Fülöp Elek.

A bizottság a jelölést külön teremben ejtette meg, mely után az eredményt kihírdették. (A jelöltek nevei az Egyesületi élet rovatban közöltnek.) A szavazás történhetik a jelölteken kívül is bármely rendes egyesületi tagra.

A szavazatszedő bizottság ugyanaz marad, mint az előző választásnál volt. Elnök: Berényi Gyula, tagjai: Bocz Árpád, Varga Izidor, Szandtner Irén, Horváth Imre és Nagy István.

Indítványok.

1. Biró Béla indítványozza, hogy járási, megyei és közp. elnök egy és ugyanazon személy ne lehessen. Indokolja ezt azzal, hogy minél több kiváló vezetője legyen az egyesületnek.

Indítványát a kp. gyűlés elfogadja azzal, hogy a választás korlátozva nincs ugyan, de a két vagy több elnökségi tisztre megválasztott tag e tisztségek közül csak egyet fogadhat el.

2. Plichta János indítványozza, hogy az egyesület támogassa a nem áll. nyugdíjas tanítók országos egyesületét.

Közp. gyűlés készséggel támogatja a nyugdíjasok egyesületét s ajánlja nemcsak a nyugdíjas, hanem a működő kartársak figyelmébe, hogy minél többben lépjenek be tagul s illymódon segítségük elő e fontos célú egyesület munkáját.

3. A tanítóság körében megnyilvánult általános óhaj következtében az elnökség lépéseket tett aziránt, hogy a Věstnik hivatalos közlöny magyar nyelven is jelenjék meg. Ily irányú felterjesztésre a minisztériumtól válasz még nem érkezett.

Közp. gyűlés elhatározza, hogy amennyiben a kéret elutasítatnék, Uhereczky Géza közp. tanácsadó gondoskodjék a Věstnik fontos részeinek lefordításáról és kiadásáról.

4. A Stehr könyvkiadó cég értesítelle az egyesület vezetőségét, hogy a Fecskék című olvasókönyvet a forgalomból kivonja. Új olvasókönyvsorozatot ad ki Jó Pajtás címmel, mely után részsedést ígér az egyesület javára.

Telkes Mihály megjegyzi, hogy két új olvasókönyv kerül forgalomba a II—III. o. számára, a Híjnal és a Jó Pajtás című. Mindegyiknek kiadója ezidőszert csak ígéretet tett. Az ígéretek szerződésileg biztosítandók.

A közp. gyűlés elhatározza, hogy csakis approbált és számozott példányok adhatók ki a tanítóegyesület párfogása mellett és a részsedés pontosan körülvonalazott szerződésben biztosítandó. Ígéretekre nem adunk semmit.

5. Egyesületi alapszabályaink több szempontból módosításra szorulnak. Ezek egyik legfontosabbika a memorandum megszüntetése.

A közp. gyűlés megbízza a közp. vezetőséget, hogy a módosító javaslatait tegye meg az októberi nagygyűlésen.

6. A közp. gyűlés a Jó Barátom c. gyermeklapot támogatásra ajánlja az egyesület tagjainak.

7. Az esedékes nagygyűlés helye Léva, ideje október hó. A pontos dátum kitűzésével a közp. gyűlés megbízza az elnökséget előkészítésével a közp. vezetőséget.

8. A Košice zsepai egyesület választmánya két indítványt küldött be: a) a jubileumi ünnepekre adjon a központ programot, b) az áll. tanítók sérelmeivel behatódobban foglalkozzék.

A közp. gyűlés elhatározza ad a): Nem tartja szükségesnek. Erre vonatkozólag a tanfelügyelőségek adnak úgyis utasítást. Ad b): Erre az előbb közölt jelentésekben és főképpen Uhereczky előadásában megvan a válasz. Egyébként tudomásul szolgál.

9. A barshonti kerület két indítványt terjesztett elő. Az egyik a nem áll. tanítóság fizetésügyének végleges törvényes rendezésének, illetve a 104/26. törvényből folyó új törvény kiadásának megsűrgetését, a másik a szolgálati pragmatika kiadásának szorgalmazását kívánja a központtól.

Mindkét indítvány felett napirendre tér a kp. gyűlés, mivel a szükséges intézkedések — mint az előzőkből látható — megtették.

10. Indítvány a tanítók gyűlési napdíjairól és utiköltségeiről. A mai rendezett fizetés mellett sokan lealacsonyílnak tartják, hogy saját ügyükben tartott gyűlések kiadásait akár a felekezeti iskola fenntartó, akár a község viselje. Ellenben szükséges, hogy a tanfelügyelőségek által egybehívott tanügyi értekezletek és a felekezeti tanítók elrendelt összejöveteleinek költségei az iskolafenntartót, illetve a községet terheljék.

Az indítvány ily értelemben elfogadtatik.

11. Elnök előterjeszti, hogy a Csehszlovák köztársaság népiskolai tanítóinak szövetsége július hó 2-án Brnóban alakuló gyűlést tartott. Erre a Szlovenszkói Magyar Tanügy körül csoportosult tanfőnökséget e lap szerkesztősége közvetítésével meghívták. A Sz. M. Tanügy szerkesztősége kívánta az elnökségtől, hogy az általános egyesület e gyűlésen hivatalosan képviseltesse magát. Ennek az elnökség nem tehetett eleget, mert egyesületünk a gyűlésre meghíva nem volt. A Sz. M. Tanügy képviseletében ott jelen volt Farkas Gyula és Hübsch Gyula a gyűlésről levelet intéztek ált. egyesületünk vezetőségéhez, melyet az elnökség most kapott kézhez. A levelet Vásárhelyi titkár felolvassa. A levél vége javaslatot tesz a közp. gyűlésnek, mely szerint a közp. gyűlés foglalkozzék az ügygel s eljárás folyamatba tétele céljából küldjön ki előkészítő bizottságot, mely Farkas és Hübsch kartársakkal egészítettessék ki.

A központi gyűlés e tárgyat nem lájja előkészítettnek, amellyel érdemben tehát nem foglalkozhatik. Megbízta az elnökséget, hogy saját hatáskörébe vegye át az ügyet s tegyen a továbbiakról jelentést az októberi nagygyűlésen.

A tárgysorozatot segélyezési ügyek zárták be.

Elnök ezután megköszönte a róm. kath. iskola igazgatóságának a gyűlési terem átengedését, az érsekújvári kartársaknak szíves fáradozását a fogadtatás, elszállásolás körül s a központi gyűlést délutáni 1 órakor bezárta.

A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület memoranduma.

Negyed, 1928. június 27.

Miniszter Úr!

A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület képvisele-

lében jelentünk meg Miniszter úr előtt s ez alkalommal fogadja Miniszter úr a Szlovenszkoén működő összes magyar tanítóóság tiszteletteljes üdvözlését. Engedje meg egyúttal Miniszter úr, hogy a tanítóóság iránt mindenkor tanusított jóakarátára hivatkozva előadjuk azokat a kívánalmakat s részben sérelmeket, melyek a tanítóóság lelkéből fakadnak s a melyekre orvoslást Miniszter úrtól vár.

1. A tanítóóság fizetés és szolgálati viszonyainak rendezése terén nagy jelentőséggel bír az 1926 évi 104 sz. tanítói törvény. A tanítóóság évek óta folytatott küzdelmeinek Miniszter úr megértő jóakarátából fakadó gyümölcse e törvény, mely sok fájó sebeit behegesztelte a tanítóóságnak. Ezért hálás szívvel is adózunk Miniszter úrnak. Azonban engedje meg Miniszter úr, hogy e törvény 1. §-ának 2. pontjában foglalt azon ígéret beváltását kérjük Miniszter úr útján a Köztársaság törvényhozásától, mely a nem állami tanítóóság fizetése és szolgálati viszonyainak külön törvényben való rendesését tartalmazza. E külön törvény megalkotása égetően sürgős érdeke a nem állami tanítóóságnak úgy fizetési, mint szolgálati viszonyai tekintetében. E törvény megalkotása sok olyan surlódási felülettel volna hivalva megszüntetni, mely ma még a nem állami tanítóóság működésének kerékkötője.

Kérjük Miniszter úr megnyugtató ígéretét arra nézve, hogy ezen — törvényhozásilag is megígéri — törvény megalkotását siettetni méltóztatik.

2. A tanítói törvény megalkotásával kapcsolatban kérjük Miniszter urat, hogy az — értesülésünk szerint már elkészült — tanítói szolgálati pragmatika jóváhagyását az illetékes kormányhatóságoknál megsürgetni s kiadatását elrendelni kegyeskedjék.

3. A szlovenszkoói állami elemi és polgári iskoláknál még mindig vannak olyan tanerők, akik állásaikban hosszas szolgálatuk dacára véglegesítésben nem részesültek. Tekintettel a jogbizonytalanságra, mely eme körülmény folytán fennáll s mely a működésükhöz elengedhetetlenül szükséges lelki nyugalom megzavarására alkalmas, kérjük Miniszter urat, hogy ez ideiglenes tanerőket állásaikban véglegesíteni kegyeskedjék.

4. A nem állami iskoláknál működő igazgató-tanítók pótlékának kifizetése tekintetében a legnagyobb zavarok vannak. Az állami hatóságok felhatalmazás és törvényes rendelkezés hiányára való hivatkozással nem utalványozzák. Viszont az iskolafenntartók ugyancsak a tanítói törvény ez irányú intézkedésének hiányára való utalással nem hajlandók az igazgatói pótlékokat kifizelni. Tisztelettel kérjük Miniszter úr ez irányú döntő intézkedését.

5. A nyugdíjba ment nem állami tanítók között elszomorítóan mostoha bánásmódban részesültek azok, akik a restrinkciós törvény hatályba lépte után az illetékes felsőbb tanügyi hatóságok szóbeli és írásbeli felszólítására 1925 dec. 31-ike előtt mentek nyugdíjba s az őket felszólító hatóságok sokszor írásban tett amaz ígérete dacára, hogy az állami tanítók nyugdíját fogják megkapni, mégis csak a 99/921 sz. törvény alapján járó rendkívül alacsony nyugdíjat utalványozták részükre. E nyugdíjazott kartársaink sebeit még fájdalmasabbá teszi az a tudat, hogy 1926 január 1 után nyugdíjba helyezett kartársaik 150°/_o kal magasabb nyugdíjat élveznek. Kérjük Miniszter urat, hogy amennyiben e kartársainkra a 104/926. sz. törvény rendelkezései ki nem terjeszthetők, nevezettek nyugdíját a nyugdíjba helyezésük alkalmával érvényben levő s az állami tanítókra vonatkozó nyugdíjszabályok szerint rendezni sziveskedjék.

6. A szlovenszkói polgári iskoláknál működő, főiskolai tanulmányokat végzett tanerők tanulmányi éveinek beszámítása érdekében közel öt év óta számtalan beadvánnyal fordultunk az isk. és népműv. miniszteriumhoz. E tekintetben sikerrel kecsesgető ígéretek is nyertünk, de emez ígéretek megvalósulása még mindig késik. Mély tisztelettel kérjük Miniszter urat, hogy a főiskolai képzettséggel bíró polgári iskolai szaktanítók tanulmányi éveit úgy szolgálati, mint nyugdíj szempontjából beszámítani kegyeskedjék, hogy ezáltal eme tanerők magasabb képzettségük dacára is legalább a történelmi országok polgári iskolai szaktanítóival egyenlő elbánásban részesüljenek.

7. Az oktatástígy egy jelentőségében nem kevésbé fontos, bár alacsonyabb ágazatának, az óvodák munkásainak sanyarú helyzete is kötelességszerűen rá kell mutatnunk. A szlovenszkói óvónők fizetés- és nyugdíjviszonyait egyetlen törvény vagy kormányrendelet sem rendezi; ezzel e szerencsétlen munkatársaink anyagi ellátás tekintetében ki vannak rekesztve az eddig kiadott törvényekből s ennek alapján úgy a fizetés, valamint a nyugdíj tekintetében a legnagyobb bizonytalanságban élnek. Kérjük Miniszter urat, hogy az óvónők fizetési és szolgálati viszonyainak rendezését illetőleg a szükséges törvényhozási kezdeményező lépéseket megtenni kegyeskedjék.

8. A hírlapokból szerzett értesüleink szerint Szlovenszón az új közigazgatási reform f. évi július 1-én életbe lép. Ezzel kapcsolatban az iskolai adminisztráció is gyökeres változtatáson megy keresztül. Megkezdí működését a szlovenszkói országos iskola-

tanács. Engedje meg Miniszter úr ezzel kapcsolatban azt, hogy ama tiszteletteljes kéréssel forduljunk Miniszter úrhoz, hogy a cseh- és morvaországi országos iskolatanács német osztályának mintájára Szlovenszkon is egy magyar iskolai tanácsnak, miní az országos iskolai tanács ügyosztályának, felállítása elrendeltesék, melynek közvetlenül alárendelt szervei lennének a magyar anyanyelvű lakossággal bíró járásokban szervezett s a magyar iskolákra felügyelő tanfelügyelőiségek. Szlovenszkon a magyarajkú lakosság számaránya indokoltá teszi e kérésünk teljesítését s ma, Közfürsaságunk fennállásának tizedik évében, e magyar tannyelvű iskoláknál működő tanfőtség bebizonyította azt, hogy soraiban e tanfelügyelőiségek betöltéséhez a kívánt kvalifikációval rendelkező egyének vannak, akik politikai tekintetben is tudásában vannak annak a nagymérvű felelősségnek, mellyel az államnak és hivatásának tartoznak.

9. Számtalan magyar iskolaszék azzal a panasszal fordult hozzánk, hogy a járásukbeli tanfelügyelőiség hivatalos leírásait csupán szlovák nyelven küldi le hozzá, ami a szlovák nyelv nem tudása miatt az iskolai adminisztrációt késlelteti, mert a leíratok fordítása idő- és pénzáldozatot követel tőlük. Arra kérjük a Miniszter urat, kegyeskedjék a tanfelügyelőiségeket utasítani, hogy a magyar tannyelvű iskolák helyi hatóságaival rendelkezéseiket magyar nyelven is közöljék.

10. A szlovenszkoí nem állami tanfőtségnek rég hangoztatott sérelme, hogy egész évi vasuti kedvezményben, illetve arcképes igazolványban nem részesül, annak dacára, hogy egyszeri utazásra szóó igazolványt az egész év folyamán kaphat. Ezért csupán formalitás lenne, ha az államvasutak igazgatóságai a nem állami tanfőtség részére is arcképes igazolványokat állíttanának ki. Az államvasutak adminisztrációja is csak nyerne vele, mert az esetről esekre megadóit egyszeri utazásra jogosító igazolványok kiállításával járó munkátóí megszabadulnának. Kérjük Miniszter urat, hogy nem állami tanfőtség eme kérését az illetékes vasutügyi minisztériumnál támogatni kegyeskedjék.

11. A szlovenszkoí magyar tanfőtség szociális intézményének, a Tanfők Házának ügyét ajánljuk Miniszter úr kegyes jóindulatába. Egyesületünk elnöksége a Bratislavában felállítandó Tanfők Háza részére a Földhivatal úlján 100 hold föld megszerzésének engedélyezését kérte s ezt az igényt a novézámkyi földhivatali kirendeltségnél bejelentette. Kérjük Miniszter urat, hogy emez önzetlen és humanitárius célt szolgáló intézményünket jóakarató pártfogá-

sába venni s a kérelmezett 100 hold föld elnyerésében illetékes helyen egyesületünket támogatni kegyeskedjék.

12. Kegyeskedjék elrendelni, hogy a Věstnik című hivatalos lap miként német nyelvű fordításban megjelenik, úgy magyar nyelvű fordításban is jelenjék meg.

13. A hadifogságot szenvedett tanítók elmaradt illetményei folyósíttassanak.

Mély tisztelettel :

Vásárhelyi Károly s. k.
főtltkár.

Kovács Alajos s. k.
elnök

Az Orsz. Magyar Tanítói Dalárda és zenekar

megalakulása ügyében Heckmann István orsz. karnagy a következő előterjesztést tette a nov. 2. számú 1 kp. gyűlésnek.

Tekintetes Közgyűlés!

Országos Egyesületünk központi gyűlésének 1925. évi tzept. 24-én, valamint 1926. évi június hó 10.-én hozott határozataiban nyert karnagi megbízatásom, továbbá a f. é. január hó 26.-án Kovács Alajos közp. elnök és Gáspár János karnagy részvételével Bratislavában megtartott tanácskozásunk alapján a Magyar Tanító f. é. márc. hó 1.-i számában a megszervezendő országos jellegű tanítói dalárda megalakítása céljából felhívtam tanítótestvéreimet a dalárdába való jelentkezésre. Ugyanakkor jelentkezést kértem a leendő zenekar szölamáiba is.

A mellékelt lev. lapokon eszközölt jelentkezések eredményét van szerencsém az alábbiakban jelenteni:

Férfikar: Tenor I: Bolló Imre (Nagygyenyér), Dóka Sándor (Léva), Farkas Sándor (Jánosovce), Krajcsir János (Vága), Nemes Jenő (Zseliz), Orosz Zoltán (Diószeg), Papp Dániel (Martínovce), Sipos Péter (Negyed). Összesen 8. Tenor II: Beluch Imre (Ondrejovce), Béres József (Pispeky), Farkas Károly (Vámosskő Ludany), Gáál István (Bátka), Gruber József (Luka Naniince), Haluska István (Vysné Rasovo), Horváth József (Cebovce), Jónás Ferenc (Farkasd), Kazinczy István (Béna), Kiss Nándor (Várkony), Kiss Pál (Medve), Madarász Lajos (Bodrogvécs), Srenker Géza (Keszegfalva), Nyilray József (Libád), Tóth István (Kisujfalu), összesen 15. Bassus I: Balázs József (Díha Lúka), Bán Géza (Harmac), Boross Béla (Alsószeli), Boross Miklós (Csiz), Dedinszky Tivadar (Csata), Goffhard Sándor (Oirocok), Iván Károly (Ekecs), Kauzál József (Ekecs), Létray Béla (Husina), Ocsovay Imre (Lučenec), Pataky Ferenc

(Nové Zámky), Pásztor Ferenc (Petrovce), Surányi Gyula (Köbölkút), Szarka Zsigmond (Zseliz), összesen 14. Bassus I: Bellus Sándor (Horná Saliby), Dalolti Ödön (Jóka), Dudich L. F. (Leky), Kiss Flóris (Alistál), Khin István (Szap), Kovács Alajos (Negyed), Lévai Károly (Léva), Osztényi Benő (Zsigárd), Réthy Lajos (Garamvezekény), Székely Béla (Dolná Seč), Uhereczky Céza (Komárno), Vizváry Vilmos (Csallóközaranos), Wánkay László (Komárno), Orosz József (Maly Géres), Teleky Miklós (Garamsalló), összesen 15.

Nőkár: Soprán: Hrotkó Juci (Komáromfűss), Mokus Margit (Kisujfalu), Szkacsik Anna (Tany), Uhlarik Erzsébet (Pered) összesen 4. Alt: Kőrös Ida (Nagymegyer) Orosz Zoltánné (Diószeg) összesen 2. Énekszólót vállalnak: Jónás Ferenc, Orosz Zoltán, Sipos Péter (Tenor), Kovács Alajos (Bassbariton), Csoporttanítást vállalnak: Orosz József és Sipos Péter.

Zenekari jelentkezők: Zongora: Meidlinger Anna (Batta), Tóth Kálmán (Tany), továbbá Gruber József, Kőrös Ida, Orosz Zoltánné és Surányi Gyula. Hegedű: Gruber József, Kiss Nándor, Sipos Péter. Orgona: Béres József. Gordonka: Mézes Károly (Stará Ďila) Harmonizálás: Sipos Péter.

Az elsoroltak alapján a férfiak tagjainak száma 52. Az egyes szótamok a következőképpen oszlanak meg: Tenor I. 8, Tenor II. 15, Bassus I. 14, Bassus II 15.

Női, illetve vegyeskart a jelentkezők csekély száma miatt ezidőserint meg nem alakíthatunk.

A hangjegyek sokszorosítása kezdetét vette, de itt számolnunk kell az idővel, mert az előállítás olcsóságára különös súlyt kell helyeznünk. Célszerűnek tartanám ugyan a hangjegyelátást a M. T. kottamelléklete által teljesíteni — ez esetben minden kartársunk kézhez vehetné az előadandó darabokat, de a nyomdai sokszorosítás a hangjegyek metszése miatt igen drága.

Jelentésem kapcsán felhasználom az alkalmat, hogy örömmel üdvözöljem a központi vezetőség azon elhatározását és újítását, hogy tanügyi szaklapunkhoz az iskolai énektanítás emelése és intenzívebbé tétele, esetleg a dalárda hangjegyszükségletének ellátása céljából kottamellékletet rendszeresített. A kottamelléklet szerkesztése kipróbált és tapasztalt kezekbe adatott és így annak nivója biztosítva van. Le kell azonban szögezmem, hogy a kottamelléklet szerkesztése igen nagy munkát, körültekintést és időt igényel, ezért a szerkesztéssel megbízott Gáspár János kartársunk megfelelő díjazásáról gondoskodni kell. Ha egyidejűleg szabad lenne eziránt

indítványt tennem, úgy Gáspár kartársunknak a szerkesztésért járó munkája fejében mellékletenként 200 K tiszteletdíj megszavazását bátorodnám javasolni. Hogy pedig biztatást és buzdítást nyújtsunk valamennyi kartársunknak önálló és abszolút értékű szerzemények komponálására, a szerkesztő által elfogadott és közlésre alkalmasnak talált énekdarabok érték szerinti megjutalmazását szintén bátorodnám javasolniba hozni.

Jelentésem befejezéséül reá kívánok térni, miként volna legcélszerűbb az immár megalakult férfi — és zenekar belső szervezetét megalkotni?

Szerény elgondolásom szerint nem járna kellő eredménnyel a dalárdát mint önálló egyesületet megalkotni, tehát legcélszerűbb lenne azt mint a Sz. Á. M. Tanítóegyesület ének- és zeneszakosztályát az anyaegyesületbe bekapcsolni. Ez újonnan megalakítandó szakosztály az egyesületi keretében önálló vezetőséggel és működési körrel ruháztatnék fel s az anyaegyesülettől évről évre megszabott pénzüsszeggel a viszonzatszámolás kötelezettsége mellett finanszíroztatnék.

A vezetőség tagjai az elnök, alelnök, titkár, pénztáros, gondnok, illetve kottatáros, továbbá az országos, valamint a kerületi karnagyokból állanak.

A szakosztály tagjai a működő énekesek és zenészekből állanak, akik a maguk köréből esetről esetre megválasztanak a vezetőséget.

Tiszteletteljes jelentésemhez van szerencsém egyidejűleg az esetleg megalakítandó új szakosztály házszabályának tervezetét mellékelni, mely után jelentésemnek szives tudomásulvételét s előterjesztéseimnek megvitatását kérve, vagyok a tek. Közgyűlésnek kész szolgálattal: Léva-Levice, 1928. évi július hó 2-án

Heckmann István,
ország. karnagy.

Házszabályok. Házirend.

A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület Ének és Zeneszakosztálya, illetve az Országos Magyar Tanítói Dalárda részére.

1. §. A szakosztály (dalárda, zenekar) minden egyes tagja a fölvetelét követő első alkalommal (gyakorló óra) az elnök vagy két tag jelenlétében a következő fogadalmat teszi le:

„Becsülelemre ígérem, hogy amíg azt elkerülhetetlen akadályok nem gátolják — mint a Tanítói Dalárda (Zenekar) működő

tagja minden gyakorló órát, úgy a kerületi, mint az országos karban akarok és fogok látogatni, a részemre kiadott éneklécskéket szorgalmasan gyakorolni fogom úgy otthon, mint a karban, amint azt a karnagy előírja, hogy előzetes bejelentés nélkül sem a gyakorló órát, sem a nyilvános szereplést el nem mulasztom, hogy komoly és előre nem látott mulasztást igazolni fogok és hogy tehetségemmel azon leszek, hogy a mi énekkarunkat az ő magasabb hivatásában elősegülsem “

A fogadalmat feltag ezután a házirendet sajátkezűleg aláírja, amelyet a titkár megőriz.

2. §. A dalárda tagjai lakhelyük tekintetbe vételével galántai, komáromi, lévai losonci és kassai csoportokra osztatnak. A csoportosításának célja az, hogy gyakorló órák több izben és gyakrabban legyenek tarthatók.

3. §. E csoportok kötelesek havonként kétszer gyakorló órára összejönni. A csoportok maguk állapítják meg a próbák idejét és helyét. Minden csoportnak van :

a) saját karnagya, akit az országos karnagy helyettesének kell elismerniök.

b) jegyzője, aki vezeti a tagok névsorát, nyilvántartja a mulasztásokat és ezek eredményeiről a karnagnak esetről-esetre jelentést tesz.

c) pénztárnoka, aki a csoport anyagi ügyeit intézi s aki köteles minden év végével a szakosztály pénztárnokának elszámolni. Amennyiben azt a helyzet megengedi és a szakosztály vezetősége előzetesen hozzájárul, a tagok utiköltségeit részben vagy egészben megtérítheti.

A jövőben, ha azt a szakosztály érdeke megkívánná, új csoportok alakíthatók, vagy a meglévők megszüntethetők.

4. §. Ha a tag két egymást követő gyakorló órát elmulaszt és mulasztását költöden nem indokolja, a vezetőség által azonnal kizáratik, amely intézkedésről az érdekelt írásban értesítetik. A kizárt tag visszavétele csak kivételes esetben és csak egyszer történhetik, ha azt a szakosztály érdeke megkívánja. A kilépett, vagy kizárt tagnak a szakosztállyal szemben semminemű igénye nem lehet. A költöket s a jelvényt melyeket a szakosztálytól ingyen kapott, köteles haladéktalanul visszazárazmatolni, ha azonban a jelvényért fizetett volna, úgy az általa befizetett összeget visszakapja.

5. §. A dalárda (zeneker) művészi, erkölcsi és kulturális céljait csak akkor érheti el, ha lelkiismeretesen felkészül és a tagok

a gyakorló órákat pontosan látogatják. Ezért a próbákön kitűzött időben pontosan meg kell jelenni s a próba idejét tilos helytelen viselkedéssel és egyébbel fecsérelni.

Amikor a karnagy megkezdi a próbát, tilos a beszélgetés, nevetés, járkálás. Ha valaki próba alatt tárgyilagosan kíván felszólalni, szólásra jelentkezék, melyet a dirigens megadhat neki, de vita ilyenkor sem lehet. A gyakorló óra alatt mindenkinek alá kell vetnie magát a karnagy utasításainak. Komolytalan viselkedés, vagy a próba megzavarása miatt az illető a karnagy által bizonyos időre a teremből kiílltható.

Ha valamely tag a feladott leckét ismétellen meg nem tanulta, illetve a többieket zavarja, vagy ha az éneklésre (zenére) alkalmatlannak találtatott a vezetőség által — a karnagy javaslatára — a szakosztályból elbocsájtható.

Elvárja az egyesület, hogy a szakosztály minden tagja tudatában van annak, hogy milyen nemes eszme szolgálatába lépett és nem fog érzékenységet és nehéztelést tanúsítani, ha az ügy érdekében esetleg megintésben részesülne.

6. §. A próba helyiségében a dohányzás szigoruan tilos, de ajánlatos a kisebb szünetek alatt is a dohányzástól tartózkodni, amely pázákat a dirigens adhatja a próbának szánt időből. Engedély nélkül a próbáról eltávozni nem szabad.

A koltákat a szakosztály ingyen adja, de mindenki tartozik azokat épségben megőrizni.

A gyakorló órákon nem tagok csak kivételes esetekben jelenhetnek meg, ha azt a karnagy megengedi, s a próbát nem zavarják.

Az összkari próbákkal kapcsolatban felmerült utiköltségeket az egyesület anyagi erejéhez mérten az előzetes megállapítás szerint megtérítheti.

Aki a próbán meg nem jelent és mulasztását írásban meg nem indokolja, 20 koronát köteles büntetésként fizetni. A büntetés-pénz meg nem fizetése kizárást von maga után.

7. §. Ha valaki a kitűzött időben és helyen megtartandó hangversenyen pontosan meg nem jelenik és elmaradását köllően nem igazolja 50 korona büntelést köteles fizetni. Hangverseny alkalmával mindenki pontosan megjelenni tartozik és tehetségével oda kell hajtania, hogy a dalárda (zenekar) művészien szép eredményt érhesen el.

A megállapított ruházatot mindenki maga szerzi be.

Nyilvános szereplés alkalmával a felmerült költségek a vezetőség megállapítása szerint a tagoknak megtéríttetnek. A szakosztály

tagjai mindenkor ügyeljenek az egyesület jó hírnevét megőrizni.

Ha az anyagi siker megengedi, minden szereplőnek személyi díj is fizethető.

8. §. A betanulásra szánt darabokat az elnökkel egyetértve az országos karnagy válaszolja meg. A szakosztály arra fog törekedni, hogy a magyar dalkultúra fejlesztése céljából férfikari szerzeményekre pályázatot írjon ki.

A hangversenyek műsorait az ének és zenekari karnagyok közösen állapítják meg.

A vitás személyi ügyeket a szakosztály vezetősége intézi el. Határozatai megfellebbezhetetlenek.

9. §. A házi rendet megváltoztatni, vagy kibővíteni a szakosztály közgyűlésének joga.

Utógondolatok a kp. gyűlésről.

(Rövid történeti távlatból.)

I.

Úgy tudom és úgy is van, hogy a nagy világesemények egyes, apróbb részleteit, — melyekből az egész világesemény felépül, — a benne résztvevők nem veszik észre s csak a hálás utókor által az u. n. történelmi távlatból lesz annak fontossága kidomborítható. Felcsapok hát én is hálás utókornak s háromnapos történelmi távlatból iparkodom a július 2—3-iki központi gyűlés fontosabb eseményeit felsorolni, hozzáfűzve az elmúlt idő alatt leszűrődött utógondolatokat.

Elször is a július 2-iki előértekezlet lefolyását boncolgatom. Az előértekezlet ugyilátszik pontosan a közzételt időben d. u. 4 órakor kezdődött, mert midőn mi, — mint a X. járás kiküldöttjei 20 percnyi késéssel a hőhullámon átörve — megérkeztünk, a közp. gyűlés résztvevőinek kicsiny, de lelkes csapata már együtt volt. A zöld asztalnál ott áll lelkes elnökünk vezérkarával s a padokban együtt és szerteszét vidám tanítótestvérek cigarettáztattak és beszélgettek. Az egész értekezlet otthonias, családias s szinte meglepően meghitt volt. Mintha csak édes testvérek, közeli rokonok, jóbarátok jöttek volna össze valami májusi kirándulásra, hol mindenki iparkodik a másikkal kellemessé tenni az együttlételet. Ezen illúzió megerősítéséhez hozzájárult az is, hogy a háttérben egy nyitott színpad — valószínűleg a legügyesebb festő tanulók keze alól kikerült — erdőrészlettel, fákkal szegélyezett utakkal nagy folyókkal (mindegy); jobb oldalon egy valamikor jobb napo-

kat látott, de jelenleg angolkóros déli növény vagy leander; ezzel szemben balról egy éltevirágában levő közp. alkotólág és a negyedik oldalon semmi különös, vagyis mi, megyei és járási kiküldöttek képeztük a keretet.

Ily kedves környezetben, a barátság s testvériség hangján folyt az elnöki megnyitó megbeszélése. Pontonként, részletesen terjesztette elő szeretett elnökünk, hogy az év folyamán mit tettek ő és társai. Hangjából egyszer a tanító testvéri szeretet melegsége, majd a lelkesedés felvillanyozó hangja cserdült fel.

Most utólag is az a gondolat ébred bennem: miért is nem maradt meg ez a testvéri szeretet érzésének hangja mindvégig az értekezlet egész ideje alatt? További utógondolat pedig azt a meggyőződést kelti bennem, hogy elnökünk és az ő munkatársainak fáradságos munkája, a tanítói érdekekért kifejtett önzetlen, lelkes tevékenysége bizony nagyobb megértést és eredményt, s az egyesület tagjai részéről pedig nagyobb bizalmat és elismerést érdemelne.

Az elnöki jelentéssel kapcsolatban az egyes előadók is előterjesztették az illető tárgynak fontosabb, — elértekezetileg bizalmas megbeszélést igénylő — részeit s az elnök az azokhoz beérkezett indítványokat is tárgyalás alá bocsátotta.

Fontosabbak a „Tanítók Hízáról“ szóló jelentés, melynek kapcsán az előadó pénztárnok kolléga oly magas összegeket emlegetett itt elhelyezve, ott elhelyezve, hogy szerénységem azon véleményt alkotta magában, hogy annyi pénz talán nincs is a világon. De bebizonyosodott hogy van, mert később arról kellett határozni, hogy hol helyezzük el, sőt elnökünk ennek kapcsán egy latifundium eszméjéig csigázta fel képzeletünket (ő tudja hol van!) s pénztárnok kollégánk pedig úgy dobálódzott minden jegyzet nélkül merész, nagy összegekkel, (igaz, hogy mással nem is dobálódzható, mert később kitudódott, hogy pénzt nem hozott a közp. gyűlésre,) hogy egyhangulag a Kisvekerle megüsztelő nevet kapta Kisvekerle kollégánk, miután szóval a nagy összegeket szétdobálta, kijelentette, hogy kellemesebb vizekre távozik, — másnap lévén 10 éves találkozója — az úgy további elintézéséért rábizta hivatali társára „Assistens“ kollégára, akiről majd a rendes gyűlés tárgyalásánál szölok.

Elgondolom most, hogy mire is képes az összetartás s az egymást megértő bizalom. Micsoda hatalmas alkotásokat képes együttműködés létrehozni, mennyi keserű könnyet képes lerölni s mennyi bánatot elviselhetővé tenni.

Itt említem meg, hogy mi, a járásunk megbízásából jó csomó indítvány beadásával vullunk megbízva; szorongattuk is azokat, de bizony a legnagyobb részével elkéztünk, mert a központi vezetőség azok legnagyobb részében intézkedett, sőt volt olyan is, ami már befejezett dolog volt. Így tudtuk meg, hogy a prahai informatiokra már van is egy derék fiatal emberünk, Kocsis nevű, aki dolgát közmegelegedésre végzi.

A bizalmas megbeszélés tárgyát az elnöki jelentés kapcsán főleg az egyesület hivatalos lapjának, a Magyar Tanítónak, mintegy félévvel ezelőtt megjelent egy vagy több számában közreadott és magas helyen kifogásolt cikkeiből keletkezett sajnálatos ügy képzte. Elnökünk mindenre kiterjedő figyelme s a tanítói érdekekért semmi fáradságot nem ismerő egyénisége, udvarias, de amelleti gerinces alkalmazkodása már oda vitte a dolgot, hogy a sajnálatos ügy sítma, mindenkit kielégítő elintézése lehetővé válik, amidőn a tisztújítással kapcsolatban előkerült indítványok egy időre a barátságos, testvéries megbeszélés hangját egy oktávval feijebb emelték s a szépen indult lapügy elintézését egy időre ismét zavarossá tették. Végre mégis ez ügyben csillapulnak a kedélyek s azért meghatározta — amire a vezetőség kezdettől hajlandó volt —, hogy a kifogásolt cikkek felett ott, ahol azok megjelentek, kész sajnálatát kifejezni s azokkal nem azonosítja magát.

Most utólag gondolom, hát miért volt a közel félévi sajnálatos ügy elintézetlenül. Hiszen mindjárt azon lehetett volna kezdeni: nézd, ezzel bántottál, ha te is úgy látod, tedd jóvá. Én azt hiszem, ha az egyesület vezetősége ismeri a sérelem okát, úgy mint most már régen kész lett volna elégtételt szolgáltatni s a szegény „Magyar Tanító“ már régen kikerült volna a félreértést hinárjából s talán nem történt volna meg a következő esemény.

Egyik kollégánk, kinek neve a békéltető fogalmát is magába foglalja — engedje meg azért, hogy „Békéltető“ néven említsem — azt az indítványt adja, hogy egy és ugyanazon személy a tanító egyesületek különféle alakulataiban egy és ugyanazon tisztséget ne viselhesse. Vagyis, aki valahol járási elnök, az sem megyei (ugyis megszűnik), sem orsz. egyesületi elnök ne lehessen.

Békéltető kolléga indítványát többek között s főleg azzal indokolja, hogy ha ő pl. a járási gyűlésen ellenvéleményez, már a megyei gyűlésen vagy a központi gyűlésen ugyanazt nem teheti, mert mindig ugyanaz a személy van az elnöki (alelnöki) székben. Ezen indítvány és indokolása fölött utólag is sokat gondolkodtam, de világos célját nem találtam. Talán az alábbiakban talál valaki

erre nézve jó gondolatot.

Mert ezen indítvány és az elébb leírt lépűgy kapcsán egy mindenben Szavahihető (engedelmet kérek a név alkalmazásáért) kollégánk előterjeszti, hogy ő megbízást kapott egy testvéri csoporttól, mely csoporthoz tartozók 80%-át teszik az ált. egyesület tagjainak, tehát megbízásához képest előterjeszti azon kívánságot, hogy ezen 80%-os arány kifejezésre jusson a közpt. vezetősége tagjainak választásánál, illetve jelölésénél.

Itt hosszasan kellett gondolkodnom, mert éppen a gyűlés után hazaérve júli 4-én egy másik tanügyi lapot olvasgatva láttam a „Magy. Tanügyi” legutóbbi 6. sz. 2. oldalán, hogy Kovács Alajos közp. elnöktől és közp. egyesület élén álló kartársaktól példát s utmutatást várnak arravaló hivalkozással, hogy 80%-ban reformátusok (ismét éppen 80%).

Nem tudom, ki hogy van vele, de én az egyesület megalakulása óta soha sem puhato'ództam sem az ált. egyesület tagjainak, sem a megválasztott közpt. vezetőség felekezeti arányszámáról. Nézttem és puhato'oltam a rátermettséget, a képességet és a becsületes közérdekű munkásságot, — tiszteletben tartván mindenkor mindenkinek belső lelki meggyőződését.

Kértem valakitől tanácsot nem azért, mert az talán velem egy templomba jár, hanem azért, mert tudtam, éreztem, hogy az illető a szóban levő dologban jártasabb mint én s tanácsa javamra fog szolgálni.

Szomorú, nagyon szomorú utógondolatok támadnak az ilyen adatok előlérbe hozásánál nemcsak nálam, hanem azt hiszem sok kartársnál. — Mikor jutunk már el arra az erkölcsi magaslatra, hogy egymásban tanítótestvért lássunk, hogy ne készítsünk egymás között mesterséges akadályokat, hanem inkább a meglevőket is szeretettel hidaljuk át. — Mikor leszünk hív követői a legnagyobb tanítónak, a Krisztusnak, aki nem pályatársaiért, hanem még ellenségeiért is kész volt vérét ontani s mikor leszünk az ő legnagyobb parancsának hív végrehajtói: „Szeressétek egymást!”

Bizony mikor? — A 80%-ok emlegetésével semmikor!

Mert 80% itt, — 80% amott, az együtt munkálkodás, a testvéri szeretet, közös érdekeink kivívása pedig sehol.

Eddig abban a meggyőződésben voltunk, hogy azért alakult „Általános”- tanítói egyesület, hogy az erők a különféle cimeken el ne gyengüljenek, hanem általános érdekeinket közös erővel tud-

juk érvényesíteni. Ehhez tartsuk magunkat s ennek keretén belül egyéni érvényesülésének mindenki önmaga lehet munkása.

De folytatom tovább a bizalmas értekezletet. A fenti % os és jelölési indítvány bizalmas megbeszélése után kérdi az elnököt Vizváry kollegánk, hogy ezen értekezlet bizalmas-e vagy nyilvános, mert ő idegen elemeket is látott itt, a kik bizalmas megbeszéléseinket esetleg nem a kellő világításban viszik a nyilvánosság elé.

Itt utógondolatként az jutott eszembe, hogy az ilyen bizalmas értekezleteknél talán célszerű volna — különösen, akik először nyerneik kiküldetést és ismeretlenek — leigazoltatni. Ime jó magam is először vettem részt a közp. gyűlésen, mint kiküldött s minden nehézség nélkül bejutván, már viszem is a híreket.

Az ért. végén mégis elsimullak némileg az ellentétek s még utólag is örül a szívem, hogy a jövőben talán mégis erősebb lesz az egymáélránti kartársi szerelet, mint a % számítási feladat. Bár ne érne csalódás.

Mint jó barátok, jó testvérek mentünk szét erőt gyűjteni a következő napi munkára, melynek lefolyásáról legközelebb adom le észrevételeimet s ezek kapcsán támadt utógondolataimat. Azt hiszem azok vidámabbak lesznek.

Spongya.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését 1. é. dec. 31-ig továbbra is meghoszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Jelölés a kp. tisztikarra. A júl. 3.-i kp. gyűlés jelölő bizottsága a következő jelöltekben állapodott meg: Elnök: Kovács Alajos, Oswald Emil, Mihaliczka János. Középk. alelnök: Noszkay Ödön, Varga Iván, Konss József, Polg. isk. alelnök:

Khin Antal, Sebestyén Árpád, Czéh István. I. el. isk. aleln.: Dinnyés Károly, Kőrös Imre, Vizváry Vilmos. II. el. isk. aleln.: Oswald Emil, Willand János, Stefanyák Róbert. Főtitkár: Vásárhelyi Károly, Biró Béla. Titkár: Somogyi István, Szarka Zsigmond, Horváth Lajos. Főszerkesztő: Banai Tóth Pál, Vaskó Imre, Molnár János. I. társz.: Uherezky Géza. II. társz. Boross Béla. Nemesik Béla, Sebestyén Árpád. III. társz. Gáspár János, Novák Mihály, Váry Endre. Jegyző: I. Óberth Kálmán, Alt Lajos, Horváth Imre. II. Bányai Ferenc, Fűry János, Hideghéty Nándor, III. Bauer Ferenc, Kocsis Árpád. Pénzt.: Áreudás József, Nagy Ferenc, Brauner József. Ellenőr: Telkes Mihály, Virsik János, Székely Béla. Könyvtáros: Vánkay László, Salamon Julia.

A szlovenszkói magyar óvónők szokoztályának memorandumja. *Miniszter Ur!* A szlovenszkói és podkárpatzka-ruszi nem állami magyar óvónők azon kéréssel fordulunk Miniszter úrhoz, hogy a nem állami nyilvános ovodák szervezetét és azok óvónőinek szolgálati és fizetési viszonyait a nem állami iskolák szervezetét és azok tanítóinak szolgálati viszonyait szabályozó 141755—26. I. sz. kormány javaslatba belefoglalni és azokkal hasonlóan elintézni sziveskedjék.

Kérésünket részletesen batorkodunk az alábbiakban előterjeszteni:

Az iskolák és osztályok szervezésére vonatkozó 2—8 §okat kérjük a kisedóvodákra is kiterjeszteni oly értelemben, hogy egy óvónőre 40 beírtott gyereknél több ne essék.

A 9—15 §ok a kisedóvodákra is érvényesek legyenek és kérjük, hogy a dologi kiadásoknál az óvodai cseléd havi fizetésének minimuma 200.— Kő-ban állapitassék meg, valamint az óvodai cselédet mindenütt az óvónő fogadhassa fel.

A tanítótság szolgálati és fizetési viszonyait tartalmazó III. részben kérjük az óvónőket is belefoglalni. A nem állami óvónők fizetése, vasuti és egyéb kedvezményei az állami óvónők illetményeivel teljesen egyenlők legyenek. Ezzel kapcsolatban kérjük, hogy addig is míg a javaslatból törvény lesz, az összes nem állami óvónőknek a 104/926 sz. törvény 14 §-a alapján mutakozó fizetési diferenciát, mint a tanítótságnek, előleg gyanánt haladéktalanul kiutalni sziveskedjék.

Végül tisztelettel kérjük az évi 2 hónapos szünidő törvényes rendezését, amelyet már sok helyen a viszonyoknak megfelelően be is vezettek:

Miután pótlólag beterveztett kérésünk teljesítésére Miniszter
urat ismételten kérjük,
Komárno, 1928 május 28

Nagy Júlia
titkár.

maradunk teljes tisztelettel:

Fülöp Eteleka
szak. oszt. elnök.

E memorandumot az elnökség a miniszter úrnak a legutóbbi
kihallgatás alkalmával átnyújtotta.

Felhívás. Az összes járásköri egyesületek s ezek révén az
összes kartársak szives figyelmébe. A Szlovenszkói Ált. Magyar
Tanítóegyesület f. hó 3 án Nové Zámkyban megtartott központi
ülésén a többek közt határozattá emelte. hogy a szlovenszkói nem
állami nyugdíjas tanítók egyesületét, mint a nyugdíjas tanítók ér-
dekeit támogató egyesületet, minden kartárs figyelmébe ajánlja oly
módon, hogy az összes járásköri egyesületek gyűléseik tárgyszo-
rozatába vegyék ezen egyesület propagálását s iparkodjanak ezen
egyesület részére mennél több tagot megnyerni a működő kar-
társak közül. Tehetik ezt annál is inkább, mert az évi tagsági díj
csupán 6 Kč, mely csekély összeget minden működő kartárs szí-
vesen felajánlhatja s ezzel nemcsak anyagilag, de erkölcsileg is
támogatja azon egyesületet, mely egyesület azt tűzte ki céljául,
hogy a nyugdíjas tanítókat (az 1926. év előtt nyugdíjazottakat)
mostani nyomorúságos helyzetükből kiemelni segíti.

Ezen egyesület hivatalos címe: „Ústredný spolok penziono-
vaného učitel'stva verejných neštátných štítol na Slovensku.“ Ma-
gyarul: „Nem állami nyilvános iskolák nyugdíjas tanítószágának
központi egyesülete Szlovenszkon“. Ezen egyesület központi bi-
zottsága Bratislavában van. Elnöke: Kubányi Lajos, Bratislava
Štúr utca 7. A tagsági díjak csekken ide küldendők. Csekket
ezen egyesület megkeresésre bárkinek szívesen küld. Taggyűjtést
ezenkívül készséggel közvetít: Plichta János nyug. tanító Nové
Zámky, Horváth-u. 10, kinek a tagdíj beküldésére csekk rendel-
kezésére áll.

Tömegesebb jelentkezésnél kérem a tagok névsora mellé
a foglalkozás és helység nevét is jelölni. Címemre utalványozott
pénzküldeményeknél kérem figyelembe venni, hogy az utalvány-
kiváltása 50 fill., illetve 1 Kč, ezt tehát többletként kérem küldeni.

Nové Zámky, 1928 júni 3.

Kartársi üdvözléssel

Plichta János nyug. tan.
a nyitrai megyei magy. tan. egy. pénztárosa.

Jegyzőkönyv. Felvétellett Lučenecen 1928. május 28-án az ujonnan megalakult „Szlovenszkói Magyar Óvónők Szakosztálya”-nak közgyűléséről.

Jelen voltak: Korláth Ilona (Léva), Schmögner Jolán (Rožňava), Litkey Teréz (Tornalja), Margócsy Lenke, Hermann Anna, Nagy Julia és Nagy Anna lučeneci óvónők.

Egészségi okokból meg nem jelentek, de a gyűlés határozataihoz írásban beleegyezésüket adták: Fülöp Etelka (Komárom), Nagy Kató (Perbete), Lacza Júlia (Bátorkeszi), Bartosné Ilényi Margit (Farkasd), Majoros Erzsébet (Somody), özv. Aubermann Miklósné (Dunajská Streda), Delyné Czapkó Vilma (Želiezovce), Németh Istvánné (Šamorýn) Belépésre jelentkezett még Starkbauer Margit (Jasov) Eddig még nem jelentkezett: Lohner Jolán (Komárno), Nádossy Sarolta (Rim. Sobota), Nagy Vilma (Plesivec), Torbik Zsófia (Moidava na Slovensku), Községi ovoda (Košice.)

Miután az 1921. évben, az első alakuláskor megválasztott elnök, Fülöp Etelka egészségi okokból távol maradt, a gyűlés vezetésére Hermann Anna lučeneci óvónőt kéri fel, ki mint az előkészítő bizottság lelkes tagja már hónapokkal ezelőtt kutatva kereste fel soraival a magyar óvónőket, kérve és buzdítva az összetartásra.

Hermann Anna megállapítja a határozatképességet s a gyűlést megnyitja.

Kedves szavakkal üdvözli a megjelenteket s egyrészt örömeinek ad kifejezést, hogy végre megvalósíthatjuk régi tervünket, másrészt sajnálattal adja tudomásul, hogy a legtöbb kartársnő nagyobb részét egészségi okokból bejelentette elmaradását. Ha kevesen is jöttünk össze ugymond, ne csüggedjünk, kezdjünk munkához, alakítsuk meg újból szakosztályunkat.

Helyettes elnök felkéri a gyűlést a tisztikar megválasztására.

A gyűlés elnöknek Fülöp Etelkát, alelnöknek Hermann Annát, titárnak Nagy Juliát és jegyzőnek Nagy Annát választja meg.

Az alelnöknek megköszöni a beléhelyezett bizalmat, melyet igyekezni fog özetlen és szeretetteljes munkálkodással megtartani. Kéri a kartársnőket az összetartásra, az együttműködésre, egymás támogatására, mert csak így vihetjük előbbre ügyünket.

Szakosztályunk munkájának legyen kettős célja: a kisednevelésünk fejlesztése és anyagi érdekeink megvédése, rendezése. Kis csoportunk kapcsolódjék bele a „Szlovenszkói Magyar Tanítóegyesület” kebelébe, mint az alapszabályok szerint annak egy mű-

közdő szerve. Felkéri a kartársakat, hogy legyenek mindnyájan tagjai a tanítóegyesületnek.

A gyűlés örömmel járul hozzá az elmondottakhoz, kötelezővé teszi a tan. egyesületi tagságot, a „Magyar Tanító” lap megrendelését, valamint az egyesülettel szakosztályunk részére intenzívebb támogatást kér a jövőben.

Ezután *Nagy Júlia* lučeneci kartársnő tartott értekezést a kisednevelés céljáról, módozatairól. Megjelölte az irányt (a Montessori rendszert is beleszöve), amelyen lépésről-lépésre haladva a célt megközelíthetjük. Majd fizetésügyünk és bizonytalan nyugdíjviszonyaink orvoslásáról értekezett.

A közgyűlés a tartalmas előadást, mely Nagy Júlia szakképzettségéről tanuskodott-, figyelemmel hallgatta s örömmel venné, ha az általa ismertetett ideális rendszer megvalósítható lenne. A nivós előadásért köszönetet mondanak és fölkéri a vezetőséget, hogy az értekezést teljes egészében közöltesse le a „Magyar Tanító”-ban.

Alelnöknő indítványozza, hogy az újból megalakult szakosztály üdvözlő levelet küldjön a központi elnöknek, Kovács Alajosnak. Jelentsük be működésbe léptünket. Kérjük az egyesület védelmét és támogatását, valamint a „Magyar Tanító” lap nyújtson nekünk alkalmat egy állandó rovattal ovónői közleményeinkre. Így tehát minden mód meg lesz adva, hogy eszméinket kicserélhessük, ügyes-bajos dolgainkat megvitathassuk, egymással folytonosan érintkezhessünk. Nem fogjuk érezni azt az eddigi elhagyatottságot, azt a sötétben tapogatózást.

A megjelentek a h. elnöknő indítványát egyhangulag elfogadják. A vezetőséget fölkéri az üdv. levél és kérelmek megszövegezésére.

Nagy Júlia titkár indítványára elhatározza a közgyűlés, hogy üdvözlő levelet küld még Prágába a „Sváz Učiteliek štól Materských” testvér egyesületnek. Továbbá egyhangulag elhatározzák, hogy a „Szlovenszkói Magyar Óvónői Szakosztály” kérelmeit egy memorandumba foglalva az egyesületi központnak beterjesztik, a miniszteriumhoz való továbbítás végett. Ugyancsak Nagy Júlia indítványát, hogy az évenként egyszer tartandó szakosztályi közgyűlésen minden egyes tag köteles megjelenni s a meg nem jelenést csak nagyon indokolt esetekben fogadjuk el, jelen voltak szintén tudomásul és magukra nézve kötelezőleg elfogadják. A h. elnöknő a jelen jegyzőkönyv hitelesítésére Margócsy Lenkét és Schmögner Jolánt kéri föl.

Végül mégegyszer fölszólítja a megjelenteket, tegyék félre a közönyt, munkálkodjanak, hogy előirt célunkat megvalósíthassuk. A kollegiális és testvéri szeretet ereje tartson össze bennünket és buzdítson a további siker reményében. Adja Isten, hogy úgy legyen! Ezzel a gyűlés véget ért. K. m. f. *Nagy Anna* jegyző. *Hermann Anna* alelnök.

Jegyzőkönyv. Felvételett a nové-zámky-i járáskör m. tanítónak 1928 május hó 3 án megtartott rendes gyűlésén. Jelen voltak: Točik Károly tanf., Dinnyés K. megyei elnök, az egyesület tagjainak mintegy 75%-a. *Bellus J.* elnöki megnyitójának mottója: „Az élere neveljünk“. Üdvözli *Točik K.* tanfelügyelőt, az egyesület tagjait és megnyitja a gyűlést. *Točik K.* tanf. válaszában kifejti, hogy állásának betöltése folyamán az a cél lebeg előtte, hogy a becsületesen működő tanítónak segédkezet nyújtson. Megemlékezünk *U. Szabó János* és *Kubán Izidor* kartársunk elhunytáról. Elnök kéri, hogy a brnói orsz. tanügyi kiállításn minél számosabban vegyünk részt. *Tatárik E.* pénztárosunk jelentése szerint 1140 Kő vagyonunk van. Fölmentvény megadása után köszönetet mondtunk munkásságáért. Hátralékok csökkentek ugyan, de maradt bőven. *Massányi K.* kollégánk gyakorlati értékű előadását: „A villamosság szemléltetése az elemi népiskolában“ címmel — lebilicselő módon adta elő. Közgyűlésünk 5. pontja volt a tisztujítás. Elnök: *Willand J.*, alelnök: *Kemény Rezső*, jegyző: *Kropacsek J.*, pénztáros: *Tatárik E.*, ellenőr: *Massányi Kornél*, könyvtáros: *Plichla J.* Választmány: *Plichla J.*, *Soós G.*, *Brányik G.*, *Oltinger Mária.* Központi vezetőségünk jelölését f. hó 15 ig kettős borítékban küldjük *Kemény R.* kollégának, a szavazatszedő bizottság elnökének. *Dubay J.* kollégánk fölfogását, hogy a M. T.-nak r. k. tanító által való elfogadása vagy olvasása vita tárgyát képezheti — a közgyűlés nem osztja. *Plichla J.* nyug. kollégánk fölhívására mintegy 40 tag lépett be a nyug. tanítók egyesületébe és a tagdíjat befizette. Elfogadtuk *Weszelyi K.* kartársunk indítványát, hogy a lejátszott színdarabokat egyesületünk könyvtárának ajándékozzuk. *Bellus István* elnök, *Kropacsek J.* jegyző.

A Sz. Á. M. T. E. közp. tisztikara jelöléséhez le-adott járásköri szavazatok összeszámlálása. Elnök: *Kovács Alajos* 546. *Dinnyés Károly* 59. *Oswald Emil.* Főgimn. alelnök; *Noszkay Ödön*: 81, *Vargha Iván*: 19. *Konss József*: 7. *Polg. isk.* alelnök: *Khin Antal* 84. *Sebestyén Árpád*: 55. *Czéh István*: 18. *Népiskolai alelnökök*: *Dinnyés Károly* 431. *Kőröss*

Imre 155, Vizváry Vilmos 116, Osvald Emil 105, Willand János 73. Mihalicska János 68. Stefanyák Róbert 66. Szarka Zsigmond 36. Kcwarik Mihály 17. Váry Endre 14. Madarász Lajos 13. Főtitkár: Vásárhelyi Károly 574. Vizváry Vilmos 15. Uhereczky Géza 6. Titkár: Somogyi István 467. Vaskó Imre 58. Willand János 33. Horváth Lajos 5. Főszerkesztő: Banai Tóth Pál 434. Willand János 63. Vaskó Imre 42. Uhereczky Géza 17. Segédszerkesztők: Uhereczky Géza 564. Boross Béla 223. Vaskó Imre 140. Farkas István 119. Novák Mihály 92. Somogyi István 79. Sebestyén Árpád 69. Gáspár János 59. Nemcsik Béla 56. Molnár János 43. Seidl Sándor 27. Mihalicska János 22. Váry Endre 22. Végh Jenő 15. Szabó Lajos 13. Tóth Imre 12. Jegyzők: Óbert Kálmán 413. Bányay Ferenc 267. Bauer Ferenc 179. Alt Lajos 166. Boross Béla 83. Horváth Imre 77. Túry János 60. Hideghéty Nándor 59. Kocsis Árpád 49. Gáspár János 47. Nemcsik Béla 46. Stefanyák Róbert, 23. Thüringer István 13. Kraszczenica Ödön 12. Pénztáros: Árendás József 500. Nagy Ferenc 52. Brauner József 46. Ellenőr: Telkes Mihály 445. Virsik János 51. Székely Béla 46. Nagy István 31. Kiss Flóris 2. Könyvtáros: Vánkai László 555. Salamon Julia 5.

A róm. kath. tanítók gyűlése. Az esztergomi egyházmegye körzetébe tartozó róm. kath. magyar tanítók Dinnyés Károly elnöklété mellett f. é. júl. 2-án délelőtt Nové-Zámkyban közgyűlést tartottak, amelyen megjelent mintegy 70 tanító. A gyűlés célja volt, hogy a róm. kath. tanítók felekezeti tanítói érdekeiket is hathatósabban előbbrevigyék.

Állampolgárság adományozása. Örömmel vettük a hirt, hogy Rákossy Mátyás galsai tanító kartársunk a csehszlovák állampolgárságot megkapta és az esküt letette.

Huszonötéves jubileum. Erdős Ignác lévai tanító kartársunk most ünnepelte meg tanítói működésének 25 éves jubileumát. Az iskola növendékei évváró ünnepély keretében köszöntötték ez alkalomból jubiláns tanítójukat s elhalmozták szeretetük minden jelével.

Gáspár János nótáskönyve 20 sajtószerezésű dalt tartalmaz énekre v. heg. és zongorára, v. harm. A bekötött, 19×13 cm. nagyságú, izléses tüzelt a szerző fényképével van ellátva s 6 nála (Rimaszécs, ž. XVIII.) kapható. Ára portóval 21 Kts.

Különfélék.

**A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület
kebelében alakult**

Országos Magyar Tanítói Dalárda
„Jelige”-pályázatára a következő művek érkeztek be.

I.

Jelige: *»Ész és szív.«*

Kiragad a föld porából
az ész,
a kéz.
Őszeköt a föld porával
a szív,
ha h'v.
Repül az ész
de vissza-száll,
szárnyal a szív
és meg sem áll,
míg megértő rokon szívet talál.
Ész és szív művelő!
Jó példával járj elő!

II.

Jelige: *»Szeretet.«*

Munkában élet, jókedv a dalban,
Népművelésben szent diadal van.
Magyar tanító haladj előre,
S bizvást tekinthetsz a szebb jövőre.
A honnak dolgozz, daloldj fajodnak,
S késő utódok éldani fognak.
S a népboldogság úgy lesz virító,
Ha őszetart majd minden tanító.

III.

Jelige: *»Muzikant.«*

Dalt ültess az ifjú nemzedékbe,
Dallal neveld minden jóra szépre;
Dallal vezess nagy te'ekre fel!
Csak az boldog, aki énekel.

IV.

Jelige: *»Munka.«*

Föl, föl a dalra, ki néptanító vagy!
Lelked üdüljön, s testi erőd.

Töltsd be híven csak szent hivatásod;
 S bizva jövőben menj csak előbb.
 Isteni hittel, népműveléssel,
 Nemzeti dallal munka ha foly:
 Boldog az ember s kedves az élet.
 Magyar tanító, hát csak dalolj!

V

Jelige: »*Fiaim csak énekeljetek.*«

Ezüstharang a lélek templomában,
 Ha dalszavára cseng a gyermek-szív:
 Az élet ílt, a munka szent honában
 Mily édes annak, kit magához hív!
 Testvérl karoddal győzd a pálya terhét:
 Mutasd meg, hogy kevésen hű valál;
 Harang-sziveddel zengd öröm-keservét:
 Rokon-szív benne templomot talál.

VI.

Jelige: »*Dalsugár.*«

Testvér. ha lelked fája rázza
 Magvát a szívek ugarán,
 Hol lankaszt sok kemény barázda,
 Pihenj a dal napsugarán.
 Az áldás hite csoda-szép,
 Ha dalsugár ragyogja szét.

VII.

Jelige: »*Paedagógus légy.*«

Dalra tanítsd a népet,
 Így fogsz alkotni szépet;
 Dallal műveld a lelket
 S lehelj a dalba lelket!

VIII.

Jelige: »*Kikelet.*«

Tanítjuk a multat,
 Neveljük a jelent,
 Építjük a jövőt.
 Lankadó testünknek,
 Csüggedő lelkünknek
 Ugyan mi ad erőt?
 A dal, a dal, a dal.

IX.

Jelige: »*Ma non troppo.*«

- a) A dal tanít, a dal nevel,
 Tanító vagy, dalolnod kell!
 Munkád tanítása nevelés,
 A dalra légy hát mindig kész!

b) Munkád tanítás, nevelés,
Nevel, tanít a dal;
Légy hát a dalra mindig kész
S tiéd a diadal.

X.

Jelige: »Nem hal meg a magyar nóta«.

Szálljon a dal a magyar dal
A csillagos éjig.
Hallja meg azt, aki boldog,
Vagy a szive vérzik
Isten előtt, ember előtt
Hirdesse fennszóval:
Nem hal meg a magyar nóta, míg
Magyar tanító van.

XI.

Jelige: »Aki szeretik egymást.«

Dallal szeretettel forrassunk sziveket!
Küzdve az örök szépért: Barátságért!
[Hazáért!]

XII.

Jelige: »Daloljatok«.

Daloljatok, daloljatok!
Szivből jöjjön a dalotok!
Testvért szeretni és hazát,
Imádni Istent: ég Urát,
— Hogy már legyen földön béke —
Tanítsatok embert véle!

XIII.

Jelige: »Magister hungarus«

Testvér! A pályád hőn szeresd,
Oltis kis szivekbe szép- s nemes!
A magyar dalnak vára k'gy,
S dalodnak szárnyat ad az Ég!
Zengjen dalod hát s magja kel,
Magyar tanító! Dalra fel!

Megjegyezzük, hogy ez utóbbi jelige pályázaton kívül érkezett be, de küldője kérésére bírálatra ezt is előterjesztettük. A bírálat eredményét lapunk legközelebbi számában hozzuk.

Az új tanmenetek még kaphatók. A múlt tanév elején kiadott új nyolcosztályos népiskolai részletes tanmenetek még kaphatók, amíg a raktáron levő nem nagy készlet tart. Annnyival inkább aktuálisabbak, mert a nyolcosztályos iskolatypus az 1928—29. tanévvel általánosan kötelezővé válik. Ára 70 korona és a portó. Megrendelhető lapunk kiadóhivatalánál. A szétküldés után vétél történik. Állami iskolák kívánatra külön számlát kapnak.

A Hajnal olvasókönyv, miniszterium által engedélyezett tankönyv a nyolcosztályos elemi népiskolák II-III. évfolyama számára, a napokban hagyta el a sajtót. Az új nyolc osztályos tanterv alapján összeállították: Banai Tóth Pál és Seidl Sándor a képeket rajzolta Harmos Károly festőművész. Kiadja a Komensky könyvkiadóvállalat Brattslava, amely a mutatóványokat az egyes iskoláknak és kartársaknak már szét is küldte.

Kiadlítása feltűnően szép és jó. Belüli nagyok, könnyen olvashatók. Az erős, szép kötésben, díszes címlappal kiadott, 145 olvasmányt tartalmazó, 188 oldalas, sok szép eredeti illusztrációval ellátott tankönyv 12 kcs. A miniszteri jóváhagyás száma: 59432/78-I. Megrendelhető bármely könyvkereskedő útján.

A komáromi sz. Benedekrendi kath. gimnázium értesítője az 1927—28 isk. évről. Közléteszi *Gidró Bonifác* igazgató. Rövid tartalma a következő: A Csehszlovák köztársaság 10 éves jubileumához. Az intézet rövid története a köztársaság első tíz évében. A tanári testület tagjai. Eszerint az intézetnek a múlt tanévben 17 tanára és 6 hitoktatója volt. Adatok az iskolai év történetéhez. Taneszközök gyűjteménye. Segélyezés, ösztönzések, alapítványok. Statisztikai áttekintés. Az iskolának eszerint 424 tanulója volt. A tanítás eredménye, az osztályok névsora a a tanulók érdemjegyei az egyes tantárgyakból. Tudnivalók a jövő isk. évre. A jövő tanévben használandó tankönyvek egyzéke.

Az intézetet hivatalosan meglátogatták: Hattala István dr. orsz. felügyelő, Jančovič Ferenc dr. a magyar nyelv szakfelügyelője és Tešar Bohumil torna-
szakfelügyelő. Az iskola több nagyszabású tanulmányi kirándulást, iskolai ünnepeket, színi előadást, házi torna és atletikai versenyt rendezett. Ifjúsági egyesületei: Mária kongregáció, Czuczor önképzőkör, cserkészcsapat, Vöröskereszt ifj. egyesület, ének- és zenekar, melyek az ifjúság neveléséül segítették elő. A főgimn. segélyegyesület, a diákmenza, a Király püspök ösztöndíj alapítvány és más alapítványok a szegénysorsú tanulók segélyezését végezték. Az érettségi vizsgálatokon 40 tanuló vett részt, akik közül kitüntetéssel éretl lett: 13, egyhangúlag éretl: 9, szótöbbséggel éretl: 15. Három tanulót a vizsgálat ismétlésére utasított a bizottság.

Német tannyelvű evang. polgári leányiskola és egyéves női kereskedelmi tanfolyam Iglón, Spišská Nová Ves. Az intézet régi, jó hírnevű; a város levegője tiszta, egészséges; a leánykák intelligens családoknál jó ellátást kapnak és gondos felügyeletben részesülnek. Azért felhívjuk ezen intézetre azon szülők figyelmét, kik leányaikkal a német — esetleg francia nyelvet is — el akarják sajátítani.

Szerkesztői üzenetek.

B. K. Kamocsa. A küldeményért köszönet Nagynevű szereplőjét mi is ismerjük. Amint terünk engedi közöljük. — A. I. Tura. Az ígért folytatást várjuk, a beküldöttet köszönjük, felhasználunk. Többeknek. A cikkek közlésére

vonatkozásig ürelmet kérünk. Jelen számunkat főképpen a közp. gyűlésfogalja
 le — P. P. Dercen. Szép és jó, de lapunk célja és terjedelme nem engedti
 meg ily belső iskolai munkát leíró cikk közlését. Egyesületi gyűlésen, tanügyi
 értekezleten tessék előadni. — A kótamelléklet szerk. üzenetet. Pliha J.
 Érsakujvár Az I. melléklet I gyermekdala két méretű s így a „cinke“ le-
 gtlésre, „picinke“ felütésre éneklendő, vagyis nyolcad triola veendő. Így vettük
 át a Zeneközlönyből. Ebhez szakértelem sem szükséges. Úgy értesültem, hogy
 Ön személyemet támada a júl. 3 iki közp. ülésen, azért, hogy beküldött szer-
 zeményére nem válaszoltam s így nem hajlandó támogatni szerzeményeivel a
 mellékletet. Én az Ön egyik darabját, melyet csak egy szólamra küldött, két
 szólamra átiraltam az Ön neve alatt közlöm. A mellékletre 10—20 Kcs. kialá
 som is van. Lehet e tőlem kívánni, hogy mikor Ön nem is kérdez semmit,
 válaszbélyegét nem mellékel, aztán közlöm is darabját, hgy még külön írjak
 Önnek? Itéljék meg kartársaim. — Többeknek. A melléklet és Nótáskönyvem
 iránti gratulációkat hálásan köszönöm.

Kiadóhivatali üzenetek.

S. V. Sárkányfalva. 1928. júl. 1-től tagjaink sorába felvettük. Lapun-
 kat jún. 1-től megindítottuk. A fizetésre várunk. Egyesületi jelvényi Bellus Ist-
 vántól, (pénztáros Karva) kérjen. — O. K. Homok. Előfizetőink sorába felvet-
 tük és lapunkat megindítottuk: 1928. jún. 1-től. — B. I. Bély XX. Címét ki-
 javítottuk. — H. S. Losonc. A kért számokat elküldtük. — P. P. Dercen.
 A kért számot a jelzett címre elküldtük. — M. T. Keszegfalva. Tagjaink so-
 rába felvettük. 1928. július 1-től a lapot megindítottuk. — Sch. I. Brattslava.
 A kért számot újból elküldtük. — D. Z. Tornalja. Mutatványszámot és befizető-
 lapot küldtünk. Előfizetését várjuk. — N. J. Nána. A címét kijavítottuk. Levelet
 küldtünk. — Többeknek. Jelen számunkhoz belizetőlapot mellékelünk a hát-
 ralékot mindenkinek kimutatjuk. — S. V. Sárkányfalva. Tagjaink közé fel-
 vettük, lapunkat megindítottuk. Tagdíjával várunk.

A hirdetőik figyelmébe.

Értesítjük öszes hirdetőinket: cégeket, iskola-
 székeket, könyvkereskedő vállalatokat, hogy lapunk a
 nyári szünet folyamán csak július 15-én és
 augusztus 15-én jelenik meg. A hirdetőik e ter-
 minusokhoz szíveskedjenek igazodni.

K i a d ó h i v a t a l.

Stampay rk. ének- és imakönyve félvászonban 8, egészben 11 K (25%
 eng.) 42 ének kottája 3 K-ért csakis nála, Kőbölökton, z. XVI. kapható.

Pályázati hirdetés. A lekenyei ág. b. ev. filiális magyar egyház iskolaszéke pályázatot hirdet kántor-tanítói állásra. Jövedelem: 2 szobából álló jó lakás, termény és államszegély. Jelentkezéseket elfogad 1938 július 25-ig az ev. lelkészi hivatal Gemerpanita, z. XIX.

Vakációra teljes ellátásra nyaralókat jutányosan elfogad Malttyasovszkyné Horváth, z. XIX.

Pályázat a sudovcei községi tanítói és a vele összekötött református kántor tanítói állásra. Javadalom: 1. két szobás lakás, konyha, élelétár, fűkamra, pince és kocsiszín; 2. a polgári községtől 4 kat hold szántóföld, melynek adóját a község fizeti; 3. kézpénz a községtől 273 kor. 96 fillér; 4. a Református Egyháztól 22 kor. és 10 magyar hold föld, melynek adóját az egyház viseli; 5. az államszegély az állás elfoglalása után kérelmezve lesz. Kötelezettségek: A mindennapi és ismétlő iskolai tankötelek tanítása, a református vallású tanköteles gyermekek, az egyházkerületi tanterv szerint a vallásstanban és egyházi éneklésben a legjobb tehetsége szerinti oktatása, a kanonikus órákon, továbbá minden negyedik vasárnap délelőtt és délután nemkülönben a lelkész akadályoztatása esetén a teljes istentisztelet végzése s úgy a temetések, mint minden istentiszteletnél az énekvezetés eszközzése. Csak ref. vallású férfi tanítók pályázhatnak. Kellően felszerelt pályázati kérvények f. é. július 31-ig a községi iskolaszékhez, Sudovce, okres Žalozovce küldendők Farkas Géza iskolaszéki elnök.

Számtalan elismerés tanuskodik

Telkes szemléltető színes ABC-je

mellett.

Játszva tanul belőle a gyermek és játszva tanít a tanító a részletes útmutatásokat tartalmazó

Vezérkönyvből,

melyet ingyen kap mindenki ott, ahol az ABC-t beszerzi. Ugyancsak olcsó áron szerezhető be akár a kiadónál, akár bármely könyvkereskedésben a hangoztatás megkönnyítésére készült

6 drb. Fali Olvasótábla.

Az ABC-ből mutatványt küld a kiadóvállalat.

6% a „Magyar Tanítók Háza” javára.

ACADEMIA

Bratislava, Grössling-utca 20.

Pályázat. Nyugdíjazás folytán megüresedett torna-ujfalusi (Turnanska, Nova-Ves) római káth. kántorianitói állásra pályázatot hirdetünk. Jövedelme: Szép iskolától külön lakás, kert, föld, rét, párbér, stóla, munkaváltság és államszegély. Pályázhatnak kántorságra képesített tanítónők is. Kérvények aug. hó 5-ig esperes-hivatalhoz Turnanska-Nova-Ves Z. XX. küldendők. Választás augusztus 6-án. Személyes bemutatkozás előnyös.

Hirdetés. Helyettes tanítónői állást vállal érettségizett tanítónő. Banzi Anna Lontov p Szakfálás z. XVIII.

Pályázat. A jelsői és törinci r. t. iskolaszék kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Fizetés díjlevél szerint. Államszegélyt az iskolaszék kéri, de nem garantálja. Pályázati határidő július 28. Választás Jelsőcön július 29-én, Törincsen augusztus 5-én. *R. K. Pálánia Hivatal. Velika n/Ipl. z. XVIII.*

Hirdetés. Nyugdíjaztatással megüresedett egy férfi és egy tanítónői állásra *helyettes* keres a községi iskolaszék 1928 szeptember 1-től 1939 június 30-ig terjedő időre a komárnói községi iskolához. Javadalom a 104 sz. törvény szerinti kezdőfizetés. Pályázati határidő július 25. Felbélyegzett és kellően felszerelt kérvények (honossági stb.) Kathona Sándor isk. elnök címére küldendők Komárnoba.

A „Magyar Tanító”

tanügyi közlöny

leszállított hirdetési díjszabásai:

Egyszeri közlésnél:

1 egész oldal	120 Ké.
1/2 „	70 „
1/3 „	40 „
1/4 „	25 „

Évi hirdetéseknél:

1 évre 1 egész oldal	1400 Ké
„ 1/2 „	800 „
„ 1/3 „	600 „
„ 1/4 „	800 „

Engedmények:

3X-i közlésnél	15%
6X-i „	20%
12X-i „	25%
24X-i „	30%

Pályázati hirdetések:

Szavanként	40 f
Vastagabban szedett szó	60 „

A hirdetések szövege, a terjedelem és időtartam megjelölésével a „Magyar Tanító” kiadóhivatala címére, Komárno, községi elemi iskola küldendők
Kiadóhivatal.

Pályázati hirdetés. A lipovnik-i (hárszegi) z. XIX. r. kath. iskolaszék pályázatot hirdet a megüresedett kántortanítói állásra. Választás július 22-én. A pályázati kérvény a szükséges mellékletekkel beadandó a róm. kath. plebánia hivatalnál Lipovnik, p. Drnava július 20-ig. A fizetés és a kötelezettség tekintetében felvilágosítással szolgál a plebános.

Pályázat. a csúzi ref. egyház kántortanítói állására. Javadalom: 1. Egy-szobás lakás, míg az egyház megfelelő lakást épített. 2. Államsegély amely kérvényezve van és amely segítyt az egyház folyósít addig, míg az állam a segítyt kiutalja, — de akkor a megválasztott tanító az egyház által folyósított összeget tartozik visszafizetni. — Az államsegély kiutalása után az egyház a tanító javadalmazásához csak évi 1200 koronával járul hozzá. 3. Temetési stóla.

Köteletség: a vegyes I—VIII. oszt. növ. oktatása, növendékek száma 35—40. — Kántori teendők végzése. — Urvacsoraosztás napján délután és a lelkész akadályoztatása esetén, templomi szószéki szolgálat. Tanítási nyelv magyar. — Pályázhatnak csehszlovák állampolgársággal, oklevéllel, nostrificációs vizsgával bíró férfi és nő kántortanítók — Az állás 1928. aug. 15-én elfoglalható. Kérvények 1928. július 25-ig a komáromi ref. egyházmegye esperesi hivatalába (Nemesócsa z. Bratislava) küldendők. Kerekes József ref. lelkész isk. sz. elnök.

Pályázat. A Felsőszemerédi (Hont m.) róm. kath. magyar nyelvű kántortanítói és osztálytanítónői állomásra. Javadalom a kántortanítónak 1. lakás, két szoba, konyha, kamra, pince, nagy zöldes és gyümölcsös kert. 2. két hold föld. 3. Minden urbéri házhely után, egy pozsonyi mérő buza. 4. Minden zsellérlől, kinek földje is van, egy negyedes pozsonyi mérő buza. Kinek csak háza van 5 korona készpénz. 5. Minden szőlősgazdától három itce mustot vagy annak árát fizeli 6. 2860 korona alapítvány kamatait, pénzben és értékpapír után. 7. Az ismétlődő iskola után a község fizet megállapodás szerint és 10 méter hasáb lát beállítva az udvarba. 8. Szolgálati éveit után megállapított államaegély. Pályázati határidő folyó év augusztus 9-éig. Választás augusztus 9-én délelőtti 10 órakor. Személyes megjelenés előnyös. Kelt Felsőszemeréd, 1928. július hó 14. *Iskolaszék.*

A Magyar Tanító előfizetési ára

egész évre 40 K, félévre

20 K, negyedévre 10 K.

Számonként 2 korona.

Szerkesztőség: Állami polgári leányiskola
Kiadóhivatal: Községi elemi iskola

Komárom.
Komárom.

A hírlapijegyek használata engedélyeztetett a bratislavai posta- és távirdaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 augusztus 15.

15—16. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banai Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal:
<i>Vezércikk:</i>	
Az iskolaügyi minisztérium javas- latai a minisztertanácsban . . .	505
<i>Boross Kálmán:</i>	
Lukács Pál, az elfűtetett gyermek- versíró — nevelő	508
<i>Spongya:</i>	
Utógondolatok a kp. gyűlésről II.	510
<i>Tóth Imre:</i>	
A modern nevelés	513
<i>Schlosz Lajos:</i>	
Gyermekek levele	516
<i>Egyesületi élet</i>	518
<i>Természettudományi rovat</i>	
<i>Dr. Pécsi Gusztáv:</i>	
Vélemény az „Úsznak a kontinen- sek“ c. cikksorozatáról	524
<i>Machnyik Andor:</i>	
Cyümölcsfa-védelem (folyt.) . . .	528
<i>Hideghély Nándor:</i>	
A kórokozó baktériumok felfedezése	532
<i>Különjélék</i>	533
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. } Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. } (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 84.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószeres stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felolós szerkesztő: **Banai Tóth Pál.**

Az iskolaügyi minisztérium javaslatai a minisztertanácsban.

Az iskolaügyi minisztérium a minisztertanácsban legutóbb négy törvényjavaslatot terjesztett elő, melyek rövid kivonata a következő:

I. A tanfelügyelet.

A járási tanfelügyelő közvetlen felügyeletet gyakorol a népiskolák felett. Az államot illetőleg gondoskodik arról, hogy az elégtelenségek megjavittassanak. Figyelemmel kíséri a helyi isk. hatóságok ténykedéseit, joga van irataikat megtekinteni, összehívni gyűléseiket. Közvetlen felügyeletet gyakorol a hitoktatás felett. A tanítói állások ideiglenes betöltése, a tanítók ideiglenes áthelyezése szolgálati okokból, amennyiben ez a helyi isk. hatóságok hatáskörébe tartozik, csak a tanfelügyelőkkel egyetértésben történhetik.

A tanfelügyelő állami tisztviselő, tehát az áll. tisztviselőkre vonatkozó fizetési és szolgálati előírások reá is érvényesek, de a kormány módosíthatja a tanfelügyelői szolgálat előírásait. A tanfelügyelői állások a tankerületekkel együtt rendszeresítettnek. A nagyobb tankerületek több tankerületre oszthatók, a kisebbek összevonhatók egy tankerületté. A tanfelügyelői kerületbe rendszerint ugyanazon tannyelvű iskolák tartoznak; ha azonban az ily iskolák száma kevés volna, ezek odacsatoltatnak a legközelebbi kerület ugyanolyan tannyelvű iskoláihoz, de ha ez a távolság miatt nem volna lehetséges, más nyelvi iskolákhoz kapcsolhatnak. A kisebbségi iskolák részére külön tanfelügyelőségek szerveztetnek.

Tanfelügyelőül alkalmazható működő tanító, tanár,

igazgató, akik az iskolai szolgálatban kiválnak és jól ismerik a népoktatásügy szervezetét. Az isk.-ügyi miniszterium adhat ki rendeletet arról, hogy mi módon bizonyítandó a tanfelügyelői állásra való képesség és állapíthat meg a tanfelügyelőségre jelöltek részére külön nyelvi, pedagógiai és adminisztratív vizsgákat. A tanfelügyelőket az isk. minisztérium javaslatára a kormány nevezi ki. A tanfelügyelő saját kérelmére vagy hivatalból szolgálati okokból visszatérhet a tanítói szolgálatba.

Fizetés tekintetében 11 szolgálati fiz. fokozatba osztatnak be és pedig 14.400—39.000 Kcs. fizetésig terjedőleg. Az utolsó két fokozatot csak a teljes főiskolai képzettséggel bírók érhetik el. Ezenkívül tanfelügyelői pótlékot kapnak négy fokozatban 3000—4800 Kcs-ig és működési pótlékot (lakbért) az 1—7 fokozatban a községek szerint (A, B, C, D) 2808—5100 Kcs-ig, a 8—11 fokozatban pedig 3000—6000 Kcs-ig.

Az utazási költségek fedezésére a tanfelügyelő úti átalányt kap. A megokolásban a tanfelügyelői definitívát szükségesnek tartja a tervezet. A tanfelügyelet e megoldása 3,200.000 Kcs. újabb terhet jelent az államnak.

II. A tanítóképző akadémiák.

A tanítóképző akadémiák állami intézetek, de engedélyezhetők magánakadémiák is. Az akadémiák az elemi iskolai tanítók képzésére egy évfolyamúak, a további második évfolyam a polgáriskolai tanítók képzésére szolgál. Az akadémiához kapcsolhatók a kézimunkatanítónők és óvónők képzőintézetei is. Az akadémiái évfolyam 2 szemeszterből áll. Koedukációs s a hallgatók maximális létszáma 40.

Az első évfolyam tárgyai: neveléstan, módszertan, neveléstörténet, iskolai egészségtan és az iskolai törvények. Ezenkívül gyakorlati foglalkozás a kapcsolatos gyakorlatiskolákban. A hallgatók az első (általános) évfolyam elvégzése után erre a célra szervezett bizottság előtt érettségi vizsgálatot tesznek, amellyel jogot nyernek az elemi vagy polgári iskolákon való ideiglenes alkalmazásra. A második (speciális) évfolyam a közös tárgyakon kívül egyes szakokra oszlik.

Az első évfolyamra felvétetnek olyan 18 évüket beöltött, középiskolát végzett hallgatók, akik zenei tudás-

sal bírnak. A második évfolyamra pedig olyanok, akik az első évfolyamot kitünő eredménnyel végezték, vagy pedig már elemi iskolai tanítói képesítő vizsgálatot tettek. Az akadémia hallgatói nem iratkozhatnak be egyidejűleg más főiskolára.

A kézimunkatanítónők önálló, vagy az akadémiákhoz csatolt intézetekben nyernek képesítést. Az eddigi tanterv és képzési rend változatlanul érvényben marad. Tantárgyak: neveléstan, tannyelv, számtan, polg. nev. tan, egészségtan, ének és zene, rajz, torna, női kézimunka, háztartástan és főzés. Fölvétetnek az alsó középiskolát vagy polgáriskolát végzett leányok, akik a kétéves háztartási szakiskolát elvégezték, legkevesebb 17 évesek és felvételi vizsgát tesznek.

A óvónők képesítésüket a pedagógiai akadémiákhoz csatolt képzőintézetekben szerezhetik meg. Tantárgyak: neveléstan, neveléstörténet, tannyelv, számtan, polg. nev. tan, egészségtan, gyermekgondozás, ének és zene, mintázás, testi nevelés (torna), nevelő kézimunka, a szociális gondozás szervezete. Felvételi feltételek: 16 éves kor, az alsó közép, vagy polgáriskola elvégzése és felvételi vizsgálat.

A pedagógiai akadémiák tantestülete az igazgatóból, a tanárokból és a gyakorló iskolai tanítókból áll. A tantestület fizetési viszonyai ugyanolyanok lesznek, mint az eddigi tanítóképzők tantestületeié. A pedagógiai akadémiákról szóló törvény már az 1928—29. tanév kezdetével életbelép és pedig az egész csehszlovák köztársaság területén. Legkésőbb az 1935. évig megszűnnek az összes eddigi tanítóképző- valamint kézimunka tanítónő- és óvónőképző-intézetek és helyettük a szükség szerint a jelen törvényjavaslatban elsorolt intézetek szerveztetnek meg.

A pedagógiai akadémiák a középiskolák egy fajtát alkotják s reájuk is a középiskolákra vonatkozó előírások érvényesek mind az iskolaévre, mind pedig a félévekre és szünetekre vonatkozólag. Az 1928—29. tanévtől kezdődőleg a tanítóképző intézetek fokozatosan megszűnnek és pedig legelőbb az első évfolyamok, a következő évben három, ill. négy akadémia szerveztetik. (Prahában és Brnóban cseh, Bratislavában szlovák). Körülbelül

annyi akadémia lesz, mint amennyi tanítóképző volt, polgáriskolai speciális évfolyammal fog birni körülbelül 10 (3-3 szakcsoporttal); kézimunkatanítónők és óvónők képzésére fog szolgálni 4-4 intézet. Hogy mennyi magánintézet fog engedélyeztetni, ezidőszerint megállapítva nincs. (E dologhoz még hozzászólunk. Szerk.) (B.)

(Folyt. köv.)

Lukács Pál, az eltűntetett gyermekversíró-nevelő.

Írta: Boross Kálmán.

Három évtized óta készülődöm Lukács Pál Kámoczáni született és eltemetett gyermekversíró és vándor nevelő igen tanulságos és gyermeknevelés szempontjából hasznos életének és gyermekversírásának összegyűjtésével és esetleg kiadásával. Másnemű foglalatosságom, az életnek gondjai, bajai sokszor éveken át szünteltették szándékom végrehajtását, de azért folyton kerestem, kutattam a reá vonatkozó adatokat. *Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái* 65. füzetében teljes két oldalon foglalkozik Lukács Pállal és felsorolja 37 nyomtatásban megjelent kis könyvének címét, kiadási helyét és idejét. Tulajdonképpen 1833—1873-ig, tehát negyven év alatt 55 ízben jelent meg nyomtatásban könyve, mivel voltak olyanok, melyek 3—4 ízben lettek kiadva.

Kerestem, kutattam Lukács Pál után a nagyobb terjedelmű irodalmi történelmi tankönyvekben: Toldy Ferenc, Novák—Bognár, Révy—Lengyel, Prónai Antal, Keresztes Pál stb., de bizony se a nevével, se egyetlen versének felemlítésével nem találkoztam, dacára, hogy egyes versei még halála után 10—15 évvel is megjelentek az elemi iskolai olvasókönyvben. P. o. „*Gazda leszek, telkes gazda, ha mondom.*” *Huszárok-huszárok* nyalka szép vitézek, *Honvéd temetés, Kis kézműves dala* stb. Ezt az elhanyagolást annak tulajdonítottam, hogy Lukács Pál élete és működése (1803—1873) azon időre esett, mikor a magyarok Istene megáldotta sokat szenvedett nemzetét Petőfi, Jókai, Arany, Vörösmarty, Tompa tündöklő napok mellett Bajza, Berzsenyi, Cuczor, Erdélyi, Eötvös, Garai, Vachott, Tárkányi stb. ragyogó csillagokkal.

De ha meggondoljuk, hogy Lukács Pál működési ideje összeesik a fent említett nagyok működési idejével, szinte megfoghatatlan előítünk, hogy abban az időben, mikor a művelt magyar olvasóközönség elsőrangú irodalmi csillagok újdonságaiban gyönyörködte, az a most már feledésbe menő, szegény sorsú

vándor nevelő, hogyan tudott évente egy, sőt két kötetet kiadni és munkái hogyan vergődhettek olyan kelendőségre, hogy némelyik 3–4 kiadásban megjelent?

Az új országhatárok miatt nyomtatott könyveiből eddig csak 13 darabot, tehát az összesnek majdnem csak egy harmadát és rokonsága köréből elkallódás alatt levő kéziratjaiból egy pár csomót sikerült megszerezniem. Minél behatóbban foglalkoztam Lukács Pál gyermekverseivel, annál jobban megszerettem *nevelési módszerét*, a kezdetben lekicsinylő mosollyal olvasott kis verseskönyvek írója odamagasztosult előttem, hogy lett Pósa Lajos és Benedek Elek nagy elődje és ütlőrdje.

Ott találom a magyarázatát annak, hogy Lukács Pál tudott érvényesülni Arany János, Vörösmarty, Petőfi stb. idejében is. Más a gyermekköltészethez alkalmazott gyermeknyelv, gyermekkedély és lélek és más az intelligentia képzettségéhez és igényéhez szabott költészeti irány. A szülékhez legközelebb vannak kis gyermekeik, ami ezeknek kedves és kívánt, az nekik is kedves és vásárolják örömmel, hogy gyermekeiknek örömet és hasznos szórakozást szerezzenek.

Jelen dolgozatom megírására alkalmul az szolgált, hogy kutatásaimhoz megszereztem *Peres Sándor* és társai szerkesztésében megjelent *Magyar kisdédóvó* című 332+XXXII. oldalas könyvet, mely 1908-ban Budapesten jelent meg. Ennek a könyvnek szerkesztősége az előszóban felemlit 32 nevet, mindakiknek verseit, munkáit, könyveit felsorolta és Lukács Pál neve nincs említve, holott a könyv egész nevelési rendszere megegyez Lukács Pál 55 nyomtatott könyvéből kisugárzó nevelési rendszerével. Merem állítani, hogy az öltagu szerkesztőség minden egyes tagja tud Lukács Pál gyermekverses könyveiről, sőt egyiket-másikat forrás-munkául használták. Ha időm és szemem engednék, ki is tudnám mutatni a hasonlatosságot, sőt a névtelen: „*Nyelvedző versikék, Taldós kérdések, Van nekem, Méhe mondja*“ stb. versikék azonosságát.

Ha Gáspár Imre elemi iskolai tankönyv író életben lett volna a *Magyar Kisdédóvó* című könyv kiadásakor, bizonyára tiltakozott volna az ellen, hogy Lukács Páltól vele tulajdoníttassák el *Gazda leszek* kedves költeménynek első két versszakát.

Ugyanilyen dolog történt ezelőtt pár évvel, mikor egy szavalókönyvben Fekete Mihály nevéen jelent meg Lukács Pál: *Kényes jutka* című verse, *Kényes lányka* címmel.

Kedves emlékü *Vándor Pál bácsi* ezzel tartoztam a te határ-

ta'an jó szivednek, fáradhatatlan munkásságnak és gyermekkori élvülhellen hálás kegyeletlemnek! Vajha akadnának, akik L. P. hiányzó könyveiből juttatnának hozzám vagy levelező lapon megírnák, melyik könyve van meg nekik vagy a kezelésük alatt levő iskolai vagy más egyéb könyvtárban.

Utógondolatok a kp. gyűlésről.

(Rövid történeti távlatból.)

II.

Igéretemhez képest folytatom észrevételeimet.

Kedden, július 3 án d. e. 9 órakor kezdődött meg a tulajdonképeni gyűlés. A résztvevők száma mintegy 20%-kal szaporodott. Az előző napi nyomászló hangulatnak semmi nyoma. Mindenki bizakodó kedvében van s kedélyesen cseveg a megnyitás előtt a folyosón vagy bent a teremben, míg az elnöki csengő szavára mindenki elfoglalja helyét. Most már a közzétett tárgysorozat szerint történik a tárgyalás.

Az elnöki megnyitó részletesen kiterjeszkedik a kp. vezetőség minden ténykedésére s az elért eredményekre. Hallottuk a tartalmas titkári jelentést teljes egészében s egy terjedelmes memorandumnak szóról szóra való felolvasását, mely a vezetőség körütekintő, minden tanítói mozgalmat figyelemmel kíséző munkásságáról tesz tanuságot.

Van ebben szó mindenről, mit szem, száj kíván. Nem kivonatolom, mert a „Magy. Tanító“-ban olvasható. Azonban ezen titkári jelentésről és memorandumról megállapítom, hogy sokaknak nem tetszett, különösen nekünk x. járásbeli kiküldötteknek nem, mert minden benyújtandó és elkészített indítványunkat lerontotta. Minden benne volt, akár mit találtunk is ki. A kassaiak már azt a ritka indítványt adták be, hogy az állami tanítók sérelmeivel is foglalkozzék a közp. vezetőség, — hát nem ez is el lett intézve a memorandum kapcsán, lévén benne szó a szlov. pótlékról, mint az állami tanítóság egyik szerzett jogának újra való felelevenítéséről.

Még utólag is hiába gondolkodom, hogy mit kellett volna még beletenni? Nincs! Minden benne van. De hogy eredményként mi jön majd ki, arra kíváncsiak lehetünk.

A tanítók fiz. és nyugdíj ügyét tüzetesen tárgyalta a közp. gyűlés. Ugy látszik ez mindig aktuális lesz. Az előadót — a pénztárnoknak ajándékozott Kisvekerle-név értelmében — a fiz. ügyek terén „Kisbrassai“-nak nevezhetjük, mert ez a kollega mindent

tud, ami a fizetési és más anyagi ügyekkel függ össze. Nemcsak a 104/926. törv. van a kiujjában, hanem tudja az összes eddig és talán meg az ezután kiadandó törvényeket és rendeleteket is. Sőt azt hiszem a gyűrűs ujjában van a 103/926. köztisztv. törv., mert olyan megbotránkoztató alépossággal hasonlította össze a kettőt, sőtét labirintusait úgy megvilágította, hogy sokan már a III.—II. fiz. fokozatban képzeltük magunkat s majdnem az a meggyőződés erősödött meg bennünk, hogy sokkal jobb reánk nézve a 104/926 mint volna a 103/926.

Csak arra vagyok kíváncsi, hogy az ő fiz. és adó ügye teljesen rendben van-e? Nehéz volna velem elhiteni, noha hiszékeny ember vagyok.

Rendkívül előzékenyen felajánlotta, hogy bármikor bárkinek szívesen szolgálatára áll.

Ezen előzékenység annyira meghatott, hogy utólag itthon elhatároztam, hogy a vakációra örömet szerzek neki s felkérem 3—4 olyan bonyolódott adóügy kibogozására, amivel még a végrehajtót is el lehet a háztól riasztani. De felülkerekedett bennem az emberbaráti szeretet. Utólag meggondoltam, hogy ő is megérdemli a pihenést és a szép ügyeket eltettem szeptemberre.

Az iskolatanácsokra vonatkozó kívánságaink alapjai a már említett és mindent magában foglaló terjedelmes memorandumban foglalnak helyet.

Kisbrassai kollégánk itt is — fizetés tekintetében — kellemes meglepetéseket helyezett kilátásba. Erre azonban, azt hiszem, jó ideig kell várunk, mert a mai nehéz építési viszonyok mellett soká lesz az alpból némi szerény épületke.

A „Tanítók Háza“-t illetőleg, egyik kollégánk javaslata szerint, az ide vonatkozó alapszabályokat úgy kell átdolgozni, hogy azonnal lássék: jó üzlet-e ez, vagy nem jó s egy pontos határidő tűzessék ki, lesz-e Tanítók Háza vagy nem lesz? — Igaza is van! Addig emlegetjük a Tanítók házát, míg majd házostály-adót vetnek ki az egyesületre s ezt megfelebbezve, olyan hosszú per lesz belőle, hogy az a bizonyos latifundiumunk (szerencse, hogy még valahol a holdban van) is elúszik az „Uszó kontinensek“-kel együtt s még csak kislé sem marad róla.

Jól megfontolt határozattal azonban addig is a pénz biztos helyre tétetni rendeltetett.

Szakosztályi jelentés, szakosztályi tag hiánya miatt nem volt. Akkor is és utólag is úgy gondolom, ez a legegyszerűbb elintézés.

Most egy új és fontos tárgy kerül sorra: az orsz. dalárda

és zenekarról szóló jelentés. Heckman István kartárs nagy ügyességgel és hozzáértéssel szervezte meg s amint jelentésében előadja, a férfikarban megvan a kellő szám mind a négy szőlamra; zenekari jelentkezők is vannak, ha jól hallottam harmorikával is. Csapán arról panaszkodott a szervező karnagy, hogy nő jelentkező nincs s így a vegyeskar meg nem alakítható. Pedig milyen szép volna ez! Most utólag gondolkodván a dologról, egy szerény tanácsot adnék (súgva) a karnagy kollégának. Tegyen még egy kísérletet, de előbb állítson össze egy kimutatást a férfikar tagjainak nőfőn állapობeli százalékaról. Itt már igen jó lesz a 80 százalékot emlegetni. Ezenkívül a tagul-jelentkezésre szóló felhívásba ajánlom bevenni a Magyar Tanító-ban most leközölt jelíges pályázatok közül a „Ma non troppo“ jelíű szöveg b) vers szakának két utolsó sorát: „Légy hát a dalra mindig kész *S tiéd a diadal!*“ Ha így sem sikerül a vegyeskari összeállítani, akkor a legnagyobb sajnálattal le kell mondani róla.

A jelentéssel kapcsolatban szervezőkarnagy felolvassa a dalárda zenekar alapszabályait és házirendjét. Szépen össze van abban állítva minden, úgy, hogy igazán öröm lesz dalárdistának lenni. El is lett fogadva, sőt megoldva azzal, hogy a Magyar Tanítóban negyedévenként zenedarab melléklet is lesz kiadva.

Mikor ez szépen mind megvan, előkerül ám a híres Montecucoli-elv, hogy pénz nélkül csak az ég madarai dalolnak! Ide kotta, kísérő, nagypórá, összejövetel stb. kell! Már pedig egyik szép és mindig időszerű nóta is azt mondja: „Ha benyúlok a kis lajbm zsebébe, hej de kevés öt forintos van benne . . .!“ Ami egészséges falusi logikával folytatva: ha egy dalos zsebében kevés, jobban mondvá semmi sincs, akkor sok dalos zsebében még kevesebb, illetve még több semmi van. Minthogy pedig sem a felolvasott dalárda-szerv. szabályzatban, sem a házirendben egy szó sincs arról, hogy a karnagy majd a szükséghez képest kiszakít a ménesből egy vagy két csikót nagybankóra való beváltás céljából, — ennél fogva az anyaegyesület (Ált. egys.) kötelessége segíteni fiókáit (szerv. szab. szerint a dalárda és zenekar), míg azok szárnyra tudnak kelni s dalaiktól hangos lesz a liget és a róla!

No éppen jókor! Itt a költségvetés tárgyalása. A távollevő Kisevekerle helyett Assistens kolléga hasonló rátermettséggel s éles memoriával adván elő hol, mennyi pénz van; mennyi várható a rendes fizető tagoktól, mennyi a néha és mennyi az egyáltalán nem fizetőktől, mennyi ez a szükséglet, mennyi az a szükséglet, úgy hogy 5 perc alatt kész volt a reális költségvetés. Ekkor ér-

yes elnökünk reflektoraival Assistens kolléga felé fordul s kijelenti, hogy ezenkívül pedig a dalárdára is kell, zenekiadásokra is és sztre is kell. Assistens kolléga — p: p: p: — ezzel is rövid idő alatt készen volt, de akkor tudódott ki, hogy a pénztárban pedig jelenleg pénz — egy jólékonysági hullám folytán — nincs. Erre elnökünk visszaszámította a jólékonysági hullámot s rögtön le! pénz.

Itt nagyszerű utógondolatom támadt. Milyen jó is volna, ha elnökünk havonta párszor nálam is ilyen erélyesen és eredményesen rendet teremtené a megbillent házi pénztári egyenlegben.

A tisztújítást illető jelölés váratlanul csendes és megértő hangulatban folyt le. A bizottság a járási köröktől beérkezett szavazási arányszámok figyelembe vételével állította össze a jelöltek névsorát és kiűnt, hogy kevés eltéréssel a kívánásoknak megfelelő lett.

Igy oszlottak el a tornyosuló felhők s velük együtt eloszlottunk mi is résztvevők, ki ki felkeresni a békés családi otthont, hol az egyetértés és kölcsönös szeretet lakozik.

Azon utógondolattal fejezem be észrevételeimet, hogy milyen öröme lesz az mindnyájunknak, ha közös egyetértés alapján az öszi közp. gyűlés alkalmával felhangzik az egyesületi (reméljük vegyes) dalárda ajkairól a magyar dal s a szeretetlenség, széthúzás miatt nem a „Száz ágon hallgató ajakkal meddig ültök csüggedt madarak” — bánatos sora, — hanem a kartársi, testvéri össze-ölekezés bátorító szavától fog duzzadni mindnyájunk keble: „Fiaim csak énekeljetek!” s szerezzetek b: két, egyetértést a tanítói szivekbe és dicsőséget, elismerést a tanítói névnek! *Spongya.*

A modern nevelés.

Irta: Tóth Imre.

Nem volna szabad az oktatást és a nevelést egymástól elválasztani, mert lényegében egy, de hogy az úgynevezett kulturának e két alkotórészét jobban meg lehessen világítani, azért külön kell szólnunk az oktatásról s a nevelésről. Mint az oktatásban, úgy a nevelésben is a modern irányzat büszkélkedik. Ha megkérdeznék tőlünk, hogy tulajdonképpen mi is az a modernség, vajmi kevesen tudnánk rá felelni. Még talán a leghatározottabb felelet az volna, hogy a modern nevelés az, amely teljesen eltért a régítől. Nem valami jó pedagógusoktól, de ahhoz érteni akaróktól pedig egészen vakmerő ítéletet hallottam a mai nevelésről. Azt mondták ugyanis, hogy a mai nevelés a mozi látogatásából és kirándulásokból áll. Valamennyit ezek a szigorú pedagógusok tévedtek, de mi is tévedtünk, ha ezeket tulságba visszük. Miért is

kell annak a falusi gyermeknek kéthetenként kirándulásokat tenni határba, még pedig abba a határba, amelyet ő már 10 éves korában jobban ismer, mint a tanítója? Nekünk ugyan nem szabad a társadalom bálitéleteitől függenünk, de viszont, ami jó, még az ördögtől is el kell fogadni. Nem kell valami nagy bölcsélet ahhoz, hogy megállapítsuk azt az ellentétet, amely a régi és a mostani nevelés között van. A régi nevelés majdnem szolgai volt, a mai pedig önrendelkező, úri nevelés. A réginél a leghatározottabb eszköz a pálcza volt, a mainál a méz s egyéb édesítő szerek beadása. Ahogyan a szigorú pálcza durva lelkűvé teszi a gyermeket, úgy a sok édesség elkényeztetett, puha dologtalan emberré.

Ha rossznak találtuk a régi nevelést, iparkodjunk jóval helyettesíteni, de sohasem rosszabbal! Hogy pedig jómagam a modern nevelésről hozott ítéletben ne lássam elfogultnak, megvilágítom az új nevelés kinövéseit néhány példával, melyekből kiki meghozhatja az ítéletet.

Egy iskolában a tanító kérdezi a gyermeket: „Mi leszel, ha megnősz?” „Gazdálkodó.” „Hiszen nincsen nektek földetek, miért akarsz gazdálkodó lenni?” De már akkorra osztanak mire én megnövök.”

Egy vidéki tanuló doldozatait nézem s ilyesfajta példákat olvasok ki belőle: N-nek osztanak ennyi, M-nek meg annyi földet stb., mennyit kapnak összesen?

Egy másik iskola 4—5 tanítványa útlevél nélkül földet a vonatra, hogy Magyarországra menjen. Mikor az ellenőrző hivatalnok kérdőre vonta őket utazásuk célja felől, azt felelték, hogy mozi-színészek akarnak lenni. Hogy az illető utasok nem voltak valami nagy tudós emberek, kitűnik abból, hogy még azt sem tudták, hogy útlevelet is kellene váltaniok.

Vizsgáljuk meg ezen eseteket. Az I. esetben a tanítót nem lehet hibáztatni, mert a gyermeket a környezete tanította erre. Szeretném én azt a bölcs környezetet csak egyszerűből levizsgáztatni. Hogy pedig abból a gyermekből milyen munkás ember lesz, ha esetleg nem kapja meg a földet, azt se nehéz kitalálni.

A II. esetben pedig milyen tanító az, aki arra neveli a gyermeket, hogy kap földet? Akármit is akarunk, azt meg kell szeretni, érte fáradni, dolgozni kell, nem pedig kapni. Mert kapni annyit tesz, mint, hogyha nem kapok, akkor elveszem.

A III. esetben pedig a mozi hatása alatt akartak az ifjak mozi-színészek lenni. Hogy itt ki a hibás, az dolgozatom alantíbb részében kiviláglik.

Ezek után most már bátorkodom szerény véleményemet elmondani a modern nevelésről, azaz annak kinövéséről s azok lenyegéséről.

Nagy hiba a mai nevelésben, hogy a fegyelmzés nagyon enyhe, sőt lehet mondani: gyarló. A másik nagy hiba, hogy a nevelés majdnem csupa szórakozásból: kirándulásokból, mozielőadásokból s egyéb mulatságokból áll, melyeknek se szeri, se száma. Pedig hát a nevelésnek leghatározottabb eszköze a munka. De mennyire a munka! Már alig akad ember, aki akar dolgozni. (A legnagyobb hiba azonban a szociális nevelés túlhajtásából származik. Erről most nem szólok, mert ez olyan fontos, hogy külön címet érdemel.)

Az elsőről szólva, a gyermek ma valóságos „Nebántsvirág“. Én nem bánom, ha a gyermeket nem kell bántani, sőt szeretem, de ki akarja nekem azt megtiltani, hogy milyen esetben miként fegyelmzsek? Irányítom én azt az asztalost vagy cipészt az ő munkája végzésében? . . . Hát olyan könnyű mesterség az a nevelés, hogy ahhoz mindenki jól ért, hogy abba bárki és mindenki beleszólhat? Én nem engedem. — „Csak merjen hozzányulni az én fiamhoz az a tanító!“ Ennél még szigorúbb kifejezések is hangzanak. Ha én mégis azt mondom, hogy merjünk hozzányulni, ha megérdemli! Nézzük csak a gyermek értelmét, vágyait, meg a kevéssé, avagy több rossz tulajdonságait! Amikor ezeket vizsgáljuk, könnyen észrevevesszük, hogy a gyermek esze nem tökéletes, vágyai nem kielégíthetők, tulajdonságai lehetnek rosszak. Az értelmét tehát fejleszteni kell, a vágyait redukálni, a rossz tulajdonságait pedig elhagyni. Ezt az oktatás- és neveléssel akarjuk elérni, még pedig szép szóval. És, ha így nem tudjuk, akkor mit tegyünk? „Szülő, ne kíméld a vesszőt a gyermekedről, ha megérdemli, mert ő majd nem kíméli tőled, ha megnő!“ Ha ez a mondás igaz, akkor igaz ez a tanítóra vonatkoztatva is. Az elnézés okáért megvallom, hogy én nagyon ritkán alkalmazom a testi fenyítéket, de a szükséghez képest igen. Ne tántorítson el tehát bennünket a józan nevelési irányzattól s eszközöktől semmiféle rosszmájú ítélet és semmiféle fenyegetés! Gondoljuk meg, hogy a mi helyzetünk ma sokkal rosszabb, mint volt régen. Ma már sokféle társadalmi és politikai irányzat rossz hatással lehet a gyermekekre. Minek az iskolában politikai irányzat? Talán bizony bizonyos az, hogy a tanító a legjobb politikus, akit követni kelljen! Miért kell a gyermeket politikai szervezetbe vinni, mikor olyan nehéz arra az előírt anyagra is megtanítani? Igenis, most még ügyesebben, okosabban

kell fegyelmeztünk, mert nemcsak a gyermeket, de a környezetet is, meg nagyon sokakat, sőt — sajnos — magunk között is elég sokat kellene fegyelmeztetni.

A másik nagy hiba, hogy a nevelés csupa szórakozásból áll. Ilyenek: a mozi, kirándulások, színelőadások stb. Ezek mind szükségesek. A mozi néma képekben olyan ismereteket nyújt, amelyeket a gyermek sohasem tudna nélküle megszerezni. A kirándulásoknak is megvan a maguk nagy haszna. A gyermek gyönyörködve szerzi meg a földrajzi ismereteket, megismeri a természetet és megtanulja azt szerelni, a szépben gyönyörködni és így nevesedni. A színelőadások inkább a lelket nevelik, ha ugyan nemrontják. Mindezek szükségesek, tehát kellene. Fontos azonban, hogy okosan és mértékkel használjuk.

A mozi hatása alatt az ifjak moziszínészek akarják lenni. Miért történhetett ez így? Mert moziba jártak. A gyermekek nem úgy fogják fel a mozi, hogy ott ismereteket gyűjtsenek, azért van, hanem úgy, mint egy mulató helyet, ahol többek között egy „fajtalan tánc“ is kerülhet színre. Tehát nem moziba kell járni, hanem az iskolában kell vetíteni azokat a dolgokat, amelyek a tanítás köré tartoznak! Hogy nincs pénz?!. . . Kell lenni!

Mert a kirándulások nagyon fontosak s mértékletesen bántva velők, nagyon is üdvösek, ezért nem bántom.

Nem lehet azonban szó nélkül elhaladni a színelőadások mellett. Ha azok a lélek nevelésére szolgálnak, akkor semmi szavam sincs. De, ha az a darab nem jó, akkor kiszámíthatatlan, hogy milyen kárt tesz a fiatal lélekben. A mai darabok legtöbbje olyan, hogy a gyermeket koraéretté akarja tenni. Minek ez? Úgyis többet tudnak a mai gyermekek, mint a régi öregek. Ezt sokan mondják. Azután csánján bánjunk ezekkel! Figyeljük meg, hogy egy színdarab rendezése milyen káros hatással van a tanulási előmenetelre. Először is időt von el a tanításból. Meg aztán a gyermek esze inkább a színdarabon jár, mint a tanuláson. Csak ritkán mindezekkel, nehogy könnyelmű emberekké neveljük fiainkat, mert én még olyan színészt nem láttam, aki szeretett volna dolgozni.

Gyermekek levele.

Írta: Schlosz Lajos.

Egy nagyelterjedtségű napilapban a következő bájos gyermeklevelet olvastam:

„Sihlwald (Sweic) 1927. . .

A kedves tanulókhöz és vendégekhez, kik Sihlwaldban üdülnek!
Kedves Barátaink! Mint tapasztalataink igazolják, kénytelenek

vagyunk rá, hogy végre rendre és tisztaságra oltassunk benneteket. Jóllehet, mi csak iskolás-gyermekei vagyunk Sihlwaldnak, mégis tiltakoznunk kell végre az ellen, hogy helyettekek állandóan mi szedjük össze és takarítsuk el papírhulladékaikatok és ételmaradékaikatok. Szívesen vesszük, hogy mindenki sok örömet leljen és ózondús, friss levegőt élvezzen a sihlwaldi kis erdőben. De minthogy lépten nyomon nagymennyiségű eldobott papírrongyokat, hervadt virágokat, tojáshéjat és lerágott csontokat látunk, az épinséggel nincsen nyűnkre. Ezért felkérünk benneteket, tanúsítsatok több figyelmet a rend és tisztaság iránt és takarítsátok hulladékaikatok magatok el.

Tudjuk, hogy szívesen ültek oly padra, mely tiszta és éppen úgy szeretjük mi is azt. S végre arra kérünk benneteket, hagyjatok nekünk is néhány virágot az erdőben, mert ott a legszebbek azok, ahol a földből kinőttek.

Szívélyes üdvözléssel: *a sihlwaldi iskolásgyermek.*"

E kedves, naiv gyermeklevél teljesen ráillik a mi viszonyainkra is és igazán megízírelésre méltó. Mert bizony nem biztos nálunk sem az út mellett levő fa, virág és cserje épsége; a fát, ha még vékony, ostornyélnék is könnyen kitöri az, aki nem ültette. Ha erősebb a fa, erejét vagy baltája, vagy panganélja, kardja élességével próbálja ki rajta a rakoncátlan siheder, vagy katona. De még a kertben álló gyümölcsfa ágait is hányszor hasogatják le gyümölcsért, a gyümölcsötlovajok. A madárfészek és a madár élete pedig a madárvédő törvény dacára sem biztos, mert minden lelketlen naplopó ezek irtásával űzi unalmát.

Dologkerülő meglelt emberek, suhancok, diákok léppel, törrel, gummipuskával és floberttel pusztítják a szegény; védtelen madarakat, mintha ezek élete csak arra való lenne, hogy kioltásával élvezetet szerezzen magának a szívtelen naplopó. Ki tudná az állatokkal, fákkal és virágokkal való sok méltatlan bánásmódot felsorolni.

Nagyon sajnós, hogy nem ritkán léha szülő oktatta ki gyermekét a madárfogásra vagy az állatokkal durva bánásmódra. Készít gummipuskát s megtanítja vele bántani, vesz neki flobertet s megtanítja madarat löni, vesz neki karácsonyi ajándékkul madárfogó csapóvasat s kioktatja a vele s a léppel való bánásmódra s azután nevetve, jóleső örömmel gyönyörködik gyermeke ügyességében.

A társadalom a népiskolától várja ezen állapotok javulását, az iskolába járó nemzedék gyengédebb szívű nevelésével. Az iskola azonban csak úgy ér cél, ha a már régebben bevezetett „Madarak és Fák napja” az egész évi rendszeres nevelésnek csak a koronája lesz, mert az az egy nap a sablonszerű program lede-rálásával a fák és éneklő madarak hasznának száraz elreicálásával az ügyet ugyan előbbre vinni nem fogja. Kell tehát, hogy a népiskola a reá bízott ifjuságot e tekintetben rendszeresen nevelje, ezért mindjárt az iskolai év elején, akkor lévén az ideje, figyelmeztesse a tanító a gyermekeket a madarak költésére s kelteke föl bennük a szánalmat a tél zordonságát elviselni kénytelen itt-maradó madarak iránt. Majd beállván a hideg ős, úgy alkalom-

adtán mondjuk el a tanulóknak, hogy a művelt külföldön télen, de rossz idő esetén nyáron is, a fészken ülő hasznos madarak éléméről az emberek gondoskodnak, nehogy éhen hajléak ártatlan fejüket szárnyaik alá, amikor rájuk köszönt az éjszaka. Mikor azután leesik a hó, szólítsuk fel a gyermekeket, hogy szüleik tudtával és beleegyezésével hozzanak egy kis ocsut, rosiaalját, kenyérmorzsát, mert mi is tudunk olyan jószívűek lenni, mint a német, francia vagy egyéb külföldi gyermekek és mi is életni fogjuk a madarakat. Állítsunk fel azután madáretető deszkalapokat — lehet a hó ellen teteje is — az iskola kertjében, vagy ha nincs, valami csendes, az iskolához közelfekvő helyen.

Kétséget sem szenved, hogy ha a gyermek végigélvezi azt a gyönyörűséget, amit neki ilyen, az éhes madaraktól ellepelt madáretető nyújt, ez a gyengédség s szánalom érzetét szívében minden beszédnél jobban fölébreszti s a madarak iránt való szeretet és híméletet fölkelti. Az ilyen madáretető gyermek nem lesz többé madárló, valamint a fa, cserje és virágültető és gondozó fiú sem lesz többé fa és virágpusztítóvá. Azért a tavasz megérkezével, amikor annak ideje megjön, ültessek a tanulók fákat, cserjéket, bokrokat és virágokat, gondozzák azokat, majd akkor megszeretik és megvédelmezik. Mert nagyon jól mondja a költő: „Aki életében csak egy-két gyomot tépelt is ki s egy-két virágocskát ültetett is el már szebbé tette ez a világot, mint amilyen azelőtt volt.”

Mellékesen figyelmeztessük a gyermekeket arra is, hogy a virág ápolása nemcsak érzéseket fakaszt fel lelkünkben, érzéseket, melyeket a mindennapi küzdelem majdnem elfagyasztott. Az a fő, hogy szeressük a virágot és szeretettel óvjuk és ápoljuk. A virág az ápolást kívánja. Vizet, árnyéket, táplálékot kér. Kívánja, hogy időről-időre áttelepítsük, friss földbe tegyük, segítsük a dudvával és férgekkel folytatott élet-halál harcaiban. Mily kedves dolog meglesni, hogy mit akar a virág? Aki szereti a virágot, együtt él, együtt érez vele s ha hervadoz, már is segíti s ő ezért illatozik és neveli nemesíti érzéseinket.

Ebben rejlik a virágkultusz pedagógiai hatása. Éppen ezért igen üdvös lenne, ha az iskolákban a gyermekek között virágápolásra szoktató növényeket osztanának ki, mert ebben a serdülő ifjúság jellemképzésére nagyszerű eszköz rejlik.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését f. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabbítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön.

Értesítés. Úgy a Magyar Tanítók lapjában, mint más lapokban nem egyszer jelentek meg tankönyvekre s más kiadványokra vonatkozó hirdetések ama hangzatos kitételrel, hogy az illető szerző vagy kiadó kiadványa után jutalékot, illetve % ot ad a Tanítók Házának. Mivel nem egy alkalommal sajnosan tapasztaltuk, hogy a hirdetések eme kitételei nem voltak egyebek pusztán ígéretnél, központi gyűlésünk határozata értelmében ez úton figyelmeztetjük Kartársainkat, hogy hivatalos lapunkban, a Magyar Tanítóban időnkint közölni fogjuk ama kiadványok címét, melyektől jutalék, illetve % folyt be alapjaink javára.

Mivel pedig mindamé kiadványokkal szemben, melyek Orsz. Egyesületünkkel bármily kapcsolatban jelennek meg, az Egyesület szinte erkölcsi jótállást is vállal, figyelmeztetjük a kiadókat, hogy közgyűlési határozatunk alapján a közp. elnökeknek csak olyan kiadványokat szabad támogatásra ajánlania, melyeket előzőleg átvizsgáltatott, Ezt a kiadók hirdetéseik feladása előtt szívesen edjenek figyelembe venni.

Arra kérjük Kartársainkat, hogy ha bárhol a főt jelzett hirdetésekhez hasonló ígéreteket olvasnának, azt a központi elnökkel közölni szíveskedjenek.

Eddig alapjaink javára a következő kiadványok után folyt be részben vagy egészben a kikötött %: „Fecskék“ olvasókönyv, Kovács Osztyéni: Vallástani kéziköny, Telkes ABC, Nagyfalusy: Verses kötele.

Központi vezetőség.

Tanítók és Tanárok Zsebnaptára. Egyesületünk vezetősége minden eszközt felhasznál, hogy segélyalapját gyarapítsa s az elhunyt kartársak özvegyein és árváin legalább pillanatnyilag is segíteni képes legyen. Ezt a célt szolgálja minden évben a zsebnaptár kiadásával, mely a tisztikar áldozatos munkája folytán kevés befektetéssel jár s így a naptár számottevő jövedelme a segélyalapot évenként 7–8 ezer koronával gyarapítja. Kartársaink tehát azáltal, hogy zsebnaptárunkat használják érdemleges jólékonyságot gyakorolnak, de egyszersmind oly értékes könyvhöz is jutnak, mely az iskolai adminisztrációban nélkülözhetetlen. Kérjük tehát kartársainkat, hogy a naptárt, melyet e hó végén minden egyesületi tag megkap, fogadják szívesen s a mellékelt csekken az érte járó díjat a k.p. pénztárnak megküldeni szíveskedjenek.

Helyreigazítás. Lapunk július 15-iki számának 473 ik oldalán 4. pont alatt a „Fecskék“ olvasókönyvre vonatkozólag tévesen lett közölve, hogy a Stehr cég a Fecskéket „a forgalomból kivonja.“ A Stehr cég a Fecskékre vonatkozólag arról értesítette

az Egyesület vezetőségét, hogy abból „új kiadás nem készül”, azonban a Fecskék olvasókönyvvel kapcsolatosan kötött szerződést továbbra is érvényben tartani kívánja.

Működő nevezett cég kívánására a fenti helyreigazítást leközöljük, kérjük Kartársainkat, hogy az esetben, ha iskoláikba bevezetett fenti olvasókönyvet beszerezni nem tudnák, erről a központi elnököket értesíteni sziveskedjenek. *Központi vezetőség.*

A nyitramegyei egyesület közgyűlése. A nyitramegyei áll. magyar Tanítóegyesület rendes évi közgyűlését ez évi június hó 4-én tartotta Nové-Zámky-ban Dinnyés Károly elnöklétével. Elnök megköszönte az egész tiszttakar nevében a tagok bizalmát, mellyel újra 3 évre az egyesület élére állították. Megemlékezett a tanítószeg még mindég fennálló sérelmeiről, melyek arra ösztönzik, hogy a régi gerinces hittel és buzgalommal teljesítsék kötelességeiket mindaddig, míg ezek meg nem szűnnek.

Köveletünk kell a lex Dürer-féle törvény méltányos végrehajtását, mely legelőbb sebet üt, a fizetésbeli egyenjogúsítást és stabilizálást, az iskolai és tanítói jogviszony érdekeink és a magyar kisebbség törvényadta jogainak figyelembevételével melletti rendezését, a nyugdíjügy még mindég kiáltó sérelmeinek gyors megszüntetését. A kisebbségi és a nyelvtörvényben lefektetett jogok szintje és teljes keresztülvitelét, a Litvánny Fond igazságosabb és méltányosabb eljárását stb.

Üdvözlő Točák és Matis állami tanfelügyelőket, valamint a nyugdíjasok egyesületének kiküldött képviselőjét.

Točák áll. tanfelügyelő megísztelve érzi magát, hogy a kollegákat ő köszönheti az állami hatóságok részéről, mindkét tanfelügyelő nevében. Kívánja, hogy a tárgysorozatot egyértelműleg tárgyalják meg és a demokratikus törvényekben biztosított jogokat sikeresen vigyék keresztül, hogy azok a nem állami tanítókra is vonatkozzanak. Ahhoz sok sikert kíván.

Elnök végül elparentálja: Szabó János, Vecsey Kálmán és Gunda N. meghalt kartársakat, kiknek érdemét jegyzőkönyvileg megöröklik.

Nemcsik Béla a titkári, majd Plichta János a pénztári jelentéseiket teszik meg, melyeket a közgyűlés elfogad, illetve a pénztárnoknak a felmentvényt megadja.

Elnök javasolja, hogy a központi tiszttakar jelölésére vonatkozó szavazást mindhárom járás együttesen ejtse meg, melynek vita utáni elfogadására a szavazatszedő bizottság megalakult: Nemcsik B, Tatárik E. és Szecsányi G. személyében. A szavazás

eredménye, melyet a bizottság a gyűlés végén kihirdetett a következők: Elnök: Kovács Alajos 56, Dinnyés Károly 14; alelnökök: Dinnyés Károly 62, Willand János 44 és Kőrös Imre 30 szavazattal. Főtájtár: Vásárhelyi K. 66; Titkár: Somogyi 65; Jegyző: Óberth K. 60, Túry S. 60. Pénztárnok: Árendás 66, Etlenör: Wirsik I. 51. Szerkesztő: Willand I. 63; Társ szerkesztők: Uherecky G. 65, Nemcsik 47, Vaskó I. 36 Könyvtáros: Vánkay 61 szavazattal.

A központi választmányba a mindenkori járási elnökök választásának be.

Ezek után Willand János tartott előadást a méhészet nemzetgazdasági és pedagógiai értékéről, mely előadásban költői lendülettel fejtegette a tárgy fontosságát, majd Lamm Arthur mérnök ismertette a rádiót, praktikus tanácsokat adva az amatőröknek. Kiemelte a rádió kulturális értékét, mellyel közelebb lehet hozni az emberiséget ami a rádiónak legnagyobb eredménye lesz.

A nyugdíjas tanítók egyesületének delegáltja ismertette ezek után a nyugdíjasok helyzetét, egyesületüknek célját, eddigi tevékenységét; kérte a tanítók támogatását s a tagul való belépést, hogy az egyesületnek minél nagyobb súlya legyen. Elnök megköszönte mindhárom előadónak tanulságos és nívós előadását.

Végül Szecszányi Géza indítványt tett: mondja ki a megyei közgyűlés, hogy a Magyar Tanító úgynevezett indexre tételére okot szolgáltató közleményekkel nem azonosítja magát és azt az illetők magánvéleményének nyilvánítja. Bíró Béla, Csongrádi Árpád, Nemcsik Béla hozzászólása után a közgyűlés a fenti indítványt egyhangulag elfogadta. A közgyűlést társasbéd követte a Borek nyári helyiségében.

Kőrössy Pál.

Szomorú szívvel vettük a hírt, hogy Kőrössy Pál, hanvai ref. karlárunk, életének 44 ik évében jobblétre szenderült, gyászba borulván édes-

Fontos értesítés!

Alulírott könyvkiadó cég tisztelettel értesíti a Tanító urakat, hogy a kiadásában megjelent, **eddig közkedveltségnek örvendő**

„Fecskék“

magyar olvasókönyv változatosan kiadásban továbbra is a **Magyar Tanítóegyesület aprobátója és ajánlása mellett** megjelenik és minden mennyiségben a könyvkereskedésekben kapható.

STEHR-féle könyvkiadóvállalat
P r e š o v .

anyját és egyetlen gyermekét. Temetése július 31-én ment végbe. Felesége az elmúlt télen halt meg. Kartársunk a rá mért szenvedést emberfeletti erővel viselte. Koporsójánál a hanvai ref. lelkész mondott megható beszédet s a gömöri ref. tanítók férfikara énekelt. A sírnál Boza Lajos kartársunk búcsúztatta az elhunytat. Áldott legyen emlékezete.

Németh István

nyug. igazgató tanító kartársunk július 17-én hosszú szenvedés után 67 éves korában Bratislavában jobblétre szenderült. Temetése július 19-én ment végbe a bratislavai Szent András temetőben nagy részvétel mellett. Elhunytát kiterjedt család gyászolja. Emlékét mi is kegyelettel őrizzük.

A Magyar Tanító szünidei expedíálása. A vakációban elutazó kartársainkat arra kérjük, hogy a jövőben a postájukat s így a Magyar Tanítót is küldessék maguk után, mert a kiadóhivata technikai okokból nem írhat át 2 hónapra 1600 címet és szeptemberben újra vissza. Ha elutazásuk előtt az illetékes postahivatalnál bejelentik a nyári tartózkodásuk pontos helyét, a posta hivatalból utánuk küldi az összes címükre érkezett küldeményeket.

Központi pénztár.

Az ovónői szakosztály megalakulása. Ezúton is értesítjük a megyei és járási pénztárosainkat, hogy f. évi július hó 1-étől önálló ovónői szakosztályt szerveztünk. A tagjaik közé tartozó ovónőket a járások tagjegyzékéből kivettük, befizetett tagdíjait 1924 január hó 1-től 1928 július hó 1-ig az ovónői szakosztály pénztárosának kiutaltuk és ezeket az összegeket, amelyeket már a befizetések idején a járási pénztároknak befizettünk, az 1928 év második feléről esedékes elszámolások alkalmával a járási pénztároknak járó százalékokból levonásba fogunk hozni.

Központi pénztár.

A nyudíjasok figyelmébe. A központi gyűlés határozata értelmében az 1926 január 1-e előtt nyugdíjazott kartársak féldíjért, évi 40 Kc ért. kapják az egyesület hivatalos lapját s ugyanezen összegért, mint az egyesület tagjai, tartatnak nyilván. Az 1926 jan. 1-e óta, a 104 es törvény alapján nyugdíjazottak teljes évi 80 Kc tagdíj fizetés ellenében lehetnek tagjai az egyesületnek. Egyben kérjük a 104 es törvény alapján nyugdíjazott kartársainkat, hogy nyugdíjaztatásuk után is maradjanak meg az egyesület kötelékében, mint ezt számosan teszik, mert rájuk nézve sem lehet érdektelen az aktív és nyugdíjas tanítóság további sorsa. *Központi pénztár.*

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

Vélemény az „Úsznak a kontinensek“ című cikksorozatról.

Igen Tisztelt Tanár Úr!

Véleményemet kéri a kontinensek uszásának elméletéről. A geológia ugyan távol áll kutatásaim tárgyaitól, melyek lényegileg fizikai és csillagászati téren mozognak, de a Wegener féle elmélet felkeltette figyelmemet.

A geologia még ma nem számítódik az exakt tudományok közé s ennek nagyon is tudatában van. Azért schol annyi hypothesisnek és elméletnek helye nem lehet, mint a geológiában. Annál feltűnőbb volt néhány év előtt Wegener Alfréd professzornak elmélete, mely nemcsak Amerika keleti és Európa meg Afrika nyugati partjainak feltűnő egymásba ilésél, hanem az egymásba illő partrészek kőzetének meglepő azonosságát kimutatta.

Ehhez hozzávehetnők még bátran Ázsia keleti és Észak-Amerika nyugati partjainak, valamint Dél-Amerika nyugati és Ausztrália keleti partjainak összeillését. Mi az elméletet még általánosabbá tenné s nem csak Európa és Afrikának, hanem másrészt Ázsiának is Amerikával való egykori összefüggését sejteli. Ami tényleg csak úgy volt lehetséges, ha az északi félgömb valamint a déli félgömb kontinensei eredetileg a sarkok körül képződött krusta szétszabdalásából eredtek.

Már a Wegener elmélet közzététele alkalmával (kb. 4 év előtt) nehézség gyanánt az Azóri földhátat és mesebeli Atlantisz-t vetették fel. Hogyan „uszhaltott volna el“ Amerika e két földség felett? Az Azóri szigeteket talán valahogy beregisztrálják az elméletbe, mint az egymástól elszabott Ó és Új-világ egy részecakéjét. De az Atlantisz-probléma a jelenlegi magyarázatok formájában komoly nehézséget okoz Wegener zseniális elméletének. Mert hisz Amerika az elmélet szerint történelem előtti időben úszott el tőlünk, Atlantisz világ rész pedig belátható történelmi időben létezett még és ismert volt az Ó Világ Krisztus előtti kultúrnépei előtt.

Itt egy merész gondolattal: ép a mesebeli Atlantisz „elsüllyedésében“ lehetne keresni a Wegener elmélet egyik legcsattanósabb bizonyítékát. Az Atlantisz (= Amerika) „elsüllyed“ t. i.

elűszott s miután elérhetetlen lett az ókor gyarló tengeri járműveinek, a népek képzeletében „elsüllyedt.”

Csak hogy részemről még sem látom eléggé igazolva Wegener elméletét, bármennyire szimpatikusnak látszik az s azért az Atlantisz mesének sokkal reálisabb megoldását látom abban, hogy az Atlantiszba — mi nem volt más mint a mai Amerika (ha Kolombusz korában az Atlantisz legenda annyira felszínre lett volna, mint ma, bizonyára nem Amerikának, hanem Atlantisznak keresztelték volna a felfedezett új világrészt) az Atlantiszba vezető amugy is nehéz utat *elfeledték*. Tudva van, hogy nem Kolombusz volt az első óvilági halandó, ki Amerika szűz földjére lépett. Kamcsatka és Island felől a régebbi századokban is látogatták Amerikát. Így a művelt föníciaiak az Azóri szigetek felől. S ha a római katakombákba vezető bejáratok a VI. századtól a XVI. századig feledésbe mehettek, úgy hogy újból „fel kellett fedezni” a katakombákat, mennyivel inkább mehetett feledésbe X—XV. századig Atlantisz—Amerika. Szinte csodálni lehet, hogy a sok erőltetett Atlantiszmagyarázat mellett erre a legegyszerűbbre nem gondolnak. Ez a magyarázat persze fennállhat akkor is, ha Amerika egy méternyire sem távolodott el az emberi évezredek alatt.

Itt ugyanis az igazi pozitív bizonyításnál vannak kéte-lyeim. Mert majd azt olvasom, hogy „Amerika még most is évente egy métert távolodik Európától”, majd azt, hogy évente kilenc métert távolodik, sőt Grönland harminckét métert”. Ha talán a Liverpool és New York közli távolság exakt ismeretére sokan esküdnének is, a Grönland és Európa közti távolság exakt ismeretét bátran kétségbe merem vonni ez időszerint. Az I vagy akár 9 m. állítólagos évi — kísérletileg megállapított — eltávo-lás oly csekély, hogy a tudomány pragmatikája szerint az u. n. „mérési hibák” amplitudóján belül esik.

Egy példát saját tapasztalatomból. Az amerikai Michelson spektroskopjával 40 esztendeig (1881—1921) nem tudta igazolni a Föld tovamozgását. A kísérletnek e nem sikerülésére alapította Einstein az egész Kopernikus—Galilei Newton-féle fizikát és csilla-gászatot felforgató nihilista elméletet: nincs abszolút mozgás, min-den csak relativ. 1924-ben megjelent munkámban: „A relativitás elméletének liquidálása.” „A napsebesség kiszámítása” kimutattam, hogy Michelson kísérletével nem is lehet a Föld mozgását kimu-tatni, (erre nincs is szükség, mert azt Römer Oláf már régen ki-mutatta optikailag,) 1925-ben mégis bejárta a világsajlót: hogy Michelson tanítványának Dayton-nak sikerült a Michelson-féle öké-

letesített műszerrel Interferenzia-vonalak némi eltolódását konstataálni. Én a Budapesti Hirlapban „A Chikágói földsebesség mérések” mindjárt egész határozottan *kísérleti hibáknak* minősíttem Dayton „felfedezését.” Két év múlva 1927-ben a szaktudomány tényleg bevallotta, hogy Dayton tökéletesített műszerében csak nagyobb méretekben léptek fel a kísérleti hibák. Miért is a híres Michelson-féle kísérlet még mindig ugyanazon a holt ponton áll, ahol állott 50 év előtt.

Ami 002—004 mm. a spektroszkópban — ugyanaz 1—2 m. a kontinensek közötti távolságban.

Ha azonban a Wegener-féle elmélet súlypontját nem annyira a kontinensek mostani uszásán nyugozik, hanem a régebbi geológiai korszakokra vonatkoztatja, akkor természetesen sokat nyer plauzibilitásban. Nem gondolnám, hogy a föld kérge az ember korában még oly labilis állapotban volna, mint talán az eocén, myocén korokban, midőn egész világrészek faunáját-flóráját temette el a geológiai konvulzió.

Ugyanaz a nézetem a csillagászati erők (főleg földforgás) befolyásáról a földkéreg kialakulására. Amig higabb volt a föld anyaga, addig a földforgás befolyásolta a föld elipszoid (geoid) alakjának formálódását. Ma már aligha képes észlelhető befolyást gyakorolni. De a föld sarkainak belapulásában s az egyenlítő-tájék kidudorodásában még legfeljebb a szétrepedt kontinenseknek az egyenlítő felé való sodrásában körülbelül ki is merült a centrifugális erő formáló hatása. Bármennyire érdekesek azok az elméletek, melyek a hegységeknek („redőknek”) kialakulását egységesen, pláne kozmikus erők befolyásából szeretnék magyarázni, be kell vallaniok, hogy uton-útfélen nehézségekbe ütköznek s még mindig eldnyben van a régi magyarázat, mely a hegységek és tengermedencék formálódását ellenőrizhetlen belső vulkánikus erők egykori működésének tulajdonítja.

A csaknem az egyenlítőig húzdódó jégkorszakoknak magyarázata a kontinenseknek a sarkoktól az egyenlítő felé való türemléseivel rendkívül egyszerű és természetes — első tekintetre. De meg kell birkóznia a nehézséggel: mikép fértek el oly nagy kontinensek, mint Északamerika vagy Ázsia a hideg égővben. Mert ha ezeket a kontinenseket successive felmerült crustákból tákolja össze, akkor veszélyeztetni talán Wegener alapgondolatát. A most talán népsz. rütlenné vált tengelyáthelyeződés problémáját a jelen tudományban még ismeretlen fogalmakkal világíthatom meg. Meg kell ugyanis különböztetni a földtengely csillagászati és geológiai át-

helyeződését. (Talán mondanom sem kell, hogy a Föld tengelye nem fizikai tengely, hanem csak matematikai vonal, melynek helyzetét az egyenlítő fekvése szerint állapítjuk meg.)

A földtengely csillagászatiilag megváltozna, áthelyeződne, ha az egyenlítő és a két pólus változatlan geográfiai fekvése mellett a földtengely már nem $23\frac{1}{2}$ fokot alkotna saját pályájával, az u. n. ekliptikával, hanem bármilyen más fokot (minden bolygónál ez a szegtánszög más és más). Periodikus és elég jelentéktelen eltérésektől eltekintve, a földtengely csillagászati helyzete fix és megváltozhatatlan valami. Mert amint P. S. tanárhoz írt levelemben már jeleztem: a bolygók forgási tengelyének helyzete szorosan összefügg spirális pályájuk szögével, közvetve Naptávolságukkal stb. Ha valami, ez a változás okozhatna nagy klimatikus átalakulásokat, sőt a Föld teljes lakhatatlanságát. Szerencsére a $23\frac{1}{2}$ fok a legideálisabb helyzet, mely a föld legnagyobb mérvű lakhatóságát teszi lehetővé, mint azt már természetbölcsészeti tankönyvemben kimutattam.

Más a földtengely geológiai elhelyeződése, minek következtében $23\frac{1}{2}$ fok hajlási szög megtartásával (az Ebliptikára) a sarkok és arányosan az egyenlítő a föld más és más vidékére vándorolna. Ezt lehetségesnek tartom, legalább a régebbi geológiai korszakokban. S hogy ezzel úgy a melegővi jégkorszakokat valamint a Spitzbergák és Grönland kőszén telepeinek szintén természetes és könnyű magyarázatot adhatnánk, világos. Ehhez nem kellett legyen más, mint a föld súlypontjának központon kívülisége és fokozatos áthelyeződése.

De a mint már említettem, az ember a kozmogóniában és geológiában nem lehet eléggé tartózkodó. Száz évig a Kant-Laplace elmélet — mely szerint a bolygók a Napból, a Holdak a bolygókól szakadtak ki s minden mozgásuk onnan ered — úgy szerepelt, mint csálhatatlan, megcáfolhatatlan elmélet. Pedig maga Laplace mondotta előre: ha csak egy oly hold akad, mely gyorsabban kering, mint a minő központi testének forgása, vagy pláne oly hold, melynek mozgásirányával — ez egyértelmű az egész rendszer csífolatával. Akkor még . . . nem ismerték a kis Phobost, Mars első holdját, mely 7 óra 39 perc alatt futja be pályáját, míg a Mars 24 óra 37 perc 23 mp. alatt, nem ismerte a retrograd holdakat stb.

A Darwinizmus pláne direkte visszaélt a geologia bizonytalanságával s csak úgy „lapátolta” az évek százezreit és millióit, ahol tendenciózus céljaira erre szükség volt. Eljön az idő, midőn

az objektív geológia az ember korát nem fogja mérni oly könnyelműen százazrekre taxálni, mint az még most divatos. Csakhogy a nagyközönség ilyen kijózanodásokról megkésve szokott tudomást szerezni.

A nagyközönség körében a Darwinizmus még ép oly „világos“ „bebizonyított“ igazság, mint a $2 \times 2 = 4$. Mert hisz a materialista tudomány, mely az egyetemeken él, nem vallja be nagy kudarcát, hogy sem a „nagy“ Darwinnak nem sikerült a fajok *pontos geológiai egymásutánját* igazolni, sem epigonjának, a „nagy“ Haccielnek nem sikerült a fajok *autogenetikus evolúcióját* , vagyis az evolúciónak „megisméltődéséi“ az embryo fejlődéstant, kimutatni, hi csak a Makkabimajom farkcsigolyáinak klisé ujján való elsikkasztása ujján nem... mely „tudományos teljesítmény“ szenzációja közepette kellett nyugdíjba mennie 20 év előtt a híres jénai professzornak.

Dr. Pécsi Gusztáv.

Gyümölcsfavédelem.

Machnyik Andor gazd. tanár.

(Folyt.)

3. Hernyófogó kötelek és redős papir alkalmazása.

Ez az általánosan elismert védszer megint az olyan nagyveszedelmű almamoly, vagy ahogy közönségesen mondják, alma kukac, vagy alma féreg ellen szolgál. De sokszor megundorodunk almafogyasztás közben az almából kimászó halvány rózsaszínű kukactól. Sokszor keressük a haszontalan férget a tönkrérgőt almában, sőt körtében és kajszinbarackban is, de bizony ez már idejekorán a gyümölcs husától jól táplált állapotban elvonul, hogy élel feladatának nyugodtabb helyen tegyen eleget, vagy hogy a fa törzs berepedéseiben elrejtözve az új tavasz ébredésig a fagytól és minden egyéb bajtól megkímélve pihenjen. A bebábozódás után májusban—júniusban körül, 1 cm. hosszú szürkés vagy sötétbarna pirosfoltú éjjeli lepke, mely 200—250 petét rak a még fiatal, gyengehusu gyümölcsbe. A kifejlődött hernyó többnyire a magházba furakodik és ezt tönkre teszi. Utánna még rendszeren több, 2—3 gyümölcsöt tesz tönkre, hogy azután a megérdemelt pihenés céljából a fa kérgébe furakodjék. Az így tönkrérgőt gyümölcs azután lehullik, vagy mint selejtes alma, vagy mint piros pozsgás, de koraérett, gyorsan rothadó férges alma kerül forgalomba.

A hernyófogó kötelék és redős papir alkalmazása azonban a tapasztalaton alapszik, hogy a tönkre tett koraérett gyümölcs a

földre hull és a benne levő hernyó, miut a süllyedő hajó utasa, menekül és nyugalomra vágyik, amit a legközelebb a fatörzsének kérgében, illetve a róla gondoskodó gazdája által elkészített hernyófogó kötélben, vagy a megfelelő piros redői közt fog megtalálni. Csakhogy ez a hernyó vesztét jelenti, mert a gondos gazda többször fog ezen kedvenc állatka után érdeklődni és az ott belejutott férgeket még idejében fogja elégetni.

A hernyófogó köteleket, mely lehet szalmából vagy szénából vagy külön e célra készített redős papírból, melyet még egy vékony hernyóenyves réteggel is bekenhetünk. Ezt június végén köljük fel a fa törzsére 100–120 cm. magasságban. Ezen köteleket vagy papírfogakat 2 hetenként átvizsgáljuk, elégetjük és így folytatjuk ezt októberig. Októberben pedig a már előbb említett enyves gyűlük jönnek az araszolók peterakó nőstényeinek elfogására.

A hernyófogó köteleket sokan nem tartják célszerűnek, és pedig azért nem, mert ezek a köteleket a le nem tisztított kérges fákra alkalmazzák és így a hernyók a nekik biztosított védelmet nyújtó fakéregbe fúródnak bele és így a biztos halált kikerülve darabonként ismét 500–600 almát fognak tönkre tenni.

4. A hernyóirtásról.

Erről csak röviden emlékezem meg, mert hiszen e felől a mezőrendőri törvény elég rendelkezik, mert legkésőbb március végéig, de lehetőleg a fagy fakadása előtt minden birtokos tartozik fát és az összegyűjtött kártevőket elégetni.

Itt csak a galagonya lepke, aranyfajú gyapjas lepke, gyűrűs pohókót és a pókhálós molyt említem meg.

Galagonya lepke. Ez mindenki által ismert fehér szárnyú fekete szárnyerekkel bíró nappali lepke, amelyet többnyire a tejfehér, de fekete pontu káposzta lepkével szoktak összetévesztetni; pedig a galagonya lepke káros hernyója barna és szőrös és semmi köze a káposztához, míg a fehér káposzta lepke hernyója zöld és a különféle káposztákat falánkan tönkretágja.

A galagonya lepke sárga petéit június júliusban rakja alma, körte, szilva és cseresznyefák leveleire, melyekből a barna szőrös hernyók kelnek ki. Ezek a hernyók nyár közepén a leveleket közbefogva az u. n. hernyó fészkekben kitélelnek, hogy tavasszal előbujva érzékeny károkat okoznak a gyümölcsfák zsenge hajtásainak lerágásával. Kártételük befejeztével bebábozódnak és június-júliusban lerakják darabonként az 50–100 db. melyek jövőre ismét pusztítanak.

Aranyfajú gyapjas lepke. Ez megint egy lassú mozgású fe-

hár éjjeli lepke, melynek potroha végén rozsdasárga szőrök vannak. Ez petéit június—júliusban a gyümölcsfa leveleinek alsó felére rakja és azokat a potroháról letépett finom szőrökkel fedi be. Nyár vége felé a fészekben átteleznek, hogy tavasszal irtóhadjáratukat a gyümölcsfák ellen megkezdhessék. Munkájuk után bepudózódnak és június—júliusban íft van megint a petétrakó fehér testű, aranyfarú pillangó.

Úgy a galagonya, mint az aranygyapjas lepke ellen úgy védekezünk, hogy a levélhullás után könnyen észrevehető hernyófészkeket gondosan összeszedjük és elűzeljük.

Ezekután még röviden megemlékezek a gyümölcsfa tetűkről.

5. Gyümölcsfatetvek.

a) *Levéltetű.* Nyár folyamán sok összegöngyösdödött levelet veszünk észre, melyen számtalan sok levéltetű élőszködik és szivja a gyümölcsfa táplálékát. Sok különféle fajtáját ismerjük. Így van: fekete (cseresznye); veres (som); barna (körte); zöld (almán) színű, de többnyire teljes életükön át egyazon helyen élnek, hová csövéket beszúrták. Ezen levéltetűk rendkívüli nagy számban fordulnak elő, mert sajátságos és nagyfokú a szaporodásuk. Ezek közt hímek és nőstények csak ősszel találhatók, melyek arra szolgálnak, hogy az áttelelésre alkalmas tojásokat rakják. Ezen áttelelt petékből tavasszal csak nőstények kelnek ki, melyek párzás nélkül mindannyian szaporítanak vagyis tojásokat raknak, vagy leginkább eleveneket tojnak (30—40.) Ez így megy tavaszról ősziig, mely idő alatt 10—12 nemzedék is létesülhet. Ezek között az elsők rendszerint szárnyatlanok, míg a későbbiek szárnyakkal rendelkeznek, melyek arra vannak hivatva, hogy valahol más helyen új telepet létesítsenek.

Ezen rendkívüli nagy szaporodó képességgel szemben az a fővédekezés, hogy tavaszon, a még gyéren mutatkozó levéltetűket elpusztítjuk. Külömben még ilyenkor lehet legkönnyebben hozzájuk férkőzni, mert a levelek a sok szurástól még zsugorodtak össze. Ez pedig olyképen történik, hogy főleg a levelek visszaját quassia vagy dohány főzettel, vagy pedig petróleum emulzióval megpermetezzük. Ezt a quassia főzetet úgy készítjük, hogy:

1 kg. quassia fát (keserű fát) 10 liter vízben egy éjjelen át ázni hagyjuk és másnap ezt alaposan megfőzzük. Most veszünk egy petróleumos hordót, melybe 100 liter vizet öntünk, ebbe pedig zsákszöveten keresztül beleszórjuk a quassia főzetet (a kifőtt fát el lehet dobni.) Ezen quassia vízbe 2½ kg. kenőszappant keverünk, ami aztán egy állandóan használható kitűnő levéltetű elleni

szeri képez, mely még a barack levélben sem tesz kárt.

Lehet készen is venni quassia szappant, mely előírás szerint egyszerűen vízbe lesz feloldva.

Dohány főzetet úgy készítenk, hogy a dohány-levél erezeiből 6 kg. ot 15. liter vízben egyszer jól felfőzünk, utánna 24 órát állni hagyjuk, aztán leszűrjük, 6 liter vízben kenőszappant feloldunk és ezt az egész keveréket 150 liter vízben felhígítjuk.

b) Pajzsottek. Késő ősszel, vagy télen az ágakon pálcikás vagy kerekded apró kidudorodásokat vehetünk észre, melyek pajzszerűen vannak betakarva. Ha egy ilyen képződményt leemelünk, úgy finom porf fogunk látni, mik nem egyebek, mint ezen tetvek tojásai. Ezen apró tojásokból lesznek az apró tetvek, melyek körül a hímek a gyümölcsfa minden részét szelvják és sorvasztják, míg a nőstény egy helyen élősködik és életének befejeztéül egy csomó tojást takar be az ismert pajzszerű képződménnyel.

Itt a védekezési munka télen alapos tisztogatással, levakarással és meleg szappanos vízzel való lemosással történik. Valamint a tavaszi május hónap is fontos védekezési hónap, ami dohánylügös permetezésből áll, mert ilyenkor a tetvek még nem képeztek ki maguk fölé kemény, ellentálló pajzsot.

c) Vértetű. Ez főképpen az almafa kártevője. Ismertető jele a kékesbe játszó fehér vatta szerű burkolat, mely összenyomva vérpiros folyadékot képez. Innen a neve is. A vértetű szaporodása is rendkívüli gyors és csak az mondható, szerencsének, hogy a legtöbb téli fagyok következtében a tönkre menés csak jobban megvédett és különféle mélyebb fászekben áttelelt vértetűk maradnak meg fajtájuk fenntartására. — De ezek aztán szaporodnak, mert pl. egyetlen egy magnak maradt vértetű egy év alatt az egész fát megtámadhatja utódaival. Ezek eleven szüléssel szaporodnak, és sok ivadékot hoznak egymás után létre. Védekezésnél az a fődolog, hogy a bajt a kezdet kezdetén kell megfogni, mert ilyenkor még könnyen el lehet vele banni. Az erősen megtámadt beteg részeket egyszerűen eltávolítjuk, míg a többi megtámadott helyet ősszel és a tél folyamán alaposan megszüntítjük, a sebes helyeket jól kivakarjuk, megmossuk és egy megfelelő vértetű elleni szerrel bekenjük.

Ilyen szer pl. a karbolineum, amellyel higítatlan állapotban a beteg részeket bekenjük, beecseteljük. Ha ez idejében történik, úgy a vértetű nem szaporodhat el. Téltre jó a gyökérnyakat kissé megszabadítani és porrá oltott mésszel behinteni, mert a tetűk téltre oda szoktak behúzódni. A nyári permetezést különféle vértetű elleni permetezőszerekkel akkor kell végezni, ha az előbbi alapos gyógyítás ellenére a vértetű ismét jelentkezne.

A kórokozó baktériumok felfedezése.

(Megjelent az „Urania” 1927—28/2. számú füzetében, német nyelven. Jenában.)

A régi Róma legnagyobb tudósa, Marcus Terentius Varro (Kr. e. 116—28.) írja: „Nedves helyeken szemmel látható, egész apró állatkák tenyésznek, amelyek a levegővel az orron és szájon át testünkbe jutva, betegségeket okoznak.

Különböző időkben mások is megsejtették és ki is fejezték ezt, de mindaddig föllevésnek kellett maradni, míg a mikroszkóp segítségével ezen apró lények létezése bizonyossá nem vált.

Zacharias, hollandus szemüvegszövő, a 16. század vége felé föltalálta az összetett mikroszkópot és ugyanezen időben kezdtek a vizsgálódásokat az egyszerű lencsével is. Az apró szerves lények fölfedezése mégis a 17. sz. d. esik. Kirchner Athanáz, a tudós jezsuita (1602—1680 ig), aki mellékesen mikroszkopikus vizsgálódásokat is folytatott, a lázas betegek vérért ecetben főlhigitván, nyugvó állapotban levő parányi lényeket ismert föl benne, amelyeket férgescskéknek nevezett el. Azt állította, hogy nyüzsgő töltük a levegő, a víz és a föld is, s hogy ragályos betegségek és járványok okozóiként tekinthetők.

A hírneves Leeuwenhoek Antal, akinek az ázalagok föfedezését és sok értékes megfigyelést köszönhet a tudomány, volt az első, aki a baktériumokat észrevette.

Leeuwenhoek Delfben született 1632 okt. 24 én. Anyját korán elvesztette. 16 éves koráig iskolába járt, 1648-ban pedig beállt tanulóknak egy amsterdami rőfőskereskedésbe, ahol könyvelő és pénztárnok lett. 22 éves korában megnősült Delfben, ahol egy kis rendőrlisztviselői állást kapott. Jómódú családból származott. Kétszer is megnősült. 1723-ban bekövetkezett halálakor, első házasságából származott leánya a delphi templomban emléket állítottatott neki. Leeuwenhoek szülőházát ma emléktábla jelöli és Delfnek egy utcáját róla nevezték el. Mint rendőrfogalmazó, üres óráiban rendkívül jó lencséket készített, amelyeknek segítségével a parányok hatalmas és változatos birodalmát megismerte. „Munkásságát a parányok világában fejtette ki és ezzel a legszörbb világgal érte el a legnagyobb hírnevét!” mondja egy emlékének szentelt érem felirata.

Észleleteit Leeuwenhoek levelekben tette közzé, amelyeket a kísérleti tudományok műveletekre alapított, hírneves londoni „Királyi Társaság”-hoz intézett. 1697-ben pl. így ír egy ilyen levélben a baktériumokról: „Nagyon tisztelt uraim! Nem hallgathatom el ezen alkalommal, hogy számban erős fájdalmat okozott egy mozgó zápfogam, amely a rágást is hátrálatta. Azért elhatároztam, hogy tüvelykuljammal majd erősen oldalra nyomom azzal a szándékkal, hogy majd így a foggyökerek kinyomódnak az inyből és megszabadulok ettől a kellemetlenségtől. A dolog sikerült is, mert a fog egy kis inyreszleten függve maradt, melyről könnyen levehettem. A fog koronája csaknem teljesen meg volt semmisítve. A gyökér azonban két törzsből állott és a gyökerek üres felső része lágy anyaggal volt tele. Az

anyagot a gyökérnyilásokból kiszedtem és tiszta esővizben fölhi-
gítva, mikroszkóp alá helyeztem, hogy meggyőződjem, vajjon abban
is annyi élő lény látható e, mint azt ugyanilyen anyagnál már
előzőleg fölfedeztem? Az élő állatkáknak oly sokasága mutatko-
zott, hogy az egész anyag élni látszott. Ezen élőlények száma min-
den váráhozason felül nagy volt s emelelt oly parányiak voltak,
hogy egynehány százezermilliárd alig érte el egy durva homokszem
nagyágát.

A mikroszkopikus kutatás így igazolta a pirányok régen
sejtett létezését, habár még sok idő eltelt, míg az új felfedezés a
pathológia számára használhatóvá lett. Először is optikai eszközök
nem voltak elég tökéletesek ahhoz, hogy a különböző betegségek-
nek különböző okozóit felismerhetővé tegyék, másodsor mikro-
szkopikus lények létezésének megállapításával a betegségek gyó-
gyítása még nem volt elintézve. A kórokozó mikroszkopikus lények
létezését egyelőre kép e'enségnek tartották.

Végre a 19. század első fele hozott változást ezen felfogásban
amikor is a selyemhernyó egyik betegségének okozójában egy
gombafajtát ismertek föl. Ez egyengette az útját a szerves kórokozó
bacillusok elméletének.

Hídeghéty Nándor
tanító, mint fordító.

Különfélék.

Schubert Ferenc.

Száz esztendeje, hogy a nagy zenei géniusz, a halhatatlan emlékü zene-
költő visszaadta nemes kékét a Teremtőnek. Neve a zenében, de különösen a
műdal terén fogalomná lett. Illő, hogy róla mi, tanítók is csodálattal emlé-
kezzünk.

Született 1797 jan. 31-én, Bécs egyik külvárosában, hol atyja el isk.
tanító volt. A kis Schubert már kora ifjúságában rendkívüli tehetséget áruít el
a hegedű és zongora játéokban. Tizenegy éves korában a bécsi udvari zenekarba
került s a konvictusban tanult zenét. Itt bő alkalmá nyílt a Beethoven s más
klassikusok munkáival megismerkedni. 13 éves korában már komponált. Mikor
hangja mutált, a karban nem használhatták s elbocsátották. A fiu hazament s
atyja mellett tanfőtöködött. Szerény életviszonyok közt élt. Zenetanulmányaiiban
Ruzicska és Salieri vezették. Ifju korában írta Erlkönig (Rémkirály), Wanderer
(A vándor), Gretchen am Spinnrade (Margit a rokka mellett) c. örökbecsű dalait,
melyekkel sok tekintélyes barátot és támogatót szerzett. Ilyenek voltak: Schöber
tanácsos, Mayerhoffer költő és Vogel operasínes, ki dalait előadta. Azonban a
nyugodt megélhetés még sem volt biztosítva számára. A zenetanárkodás iránt
nem érezvén kedvet, zeneszerzéssel foglalkozott. Egész nap szüntelenül dolgozott,
csak estétkint kereste fel meghitt barátait, kikkel késő éjjelig is elmulatott.
Több éleltirója e miatt könnyelműséggel vádolta, pedig munkáinak nagy száma,
genialitása, erős kitartásra és jó kedélyhangulatra mutat, a kinek a szórako-

zára föltétlenül szüksége volt. Budapesten is járt, majd az Eszterházyak Garam menti birtokán, Zselizen is tartózkodott, hol a kis grófnőket tanította Zongorázni és énekelni. Aztán Bécsbe költözött s a komponálásnak élt. Roppant gyorsan dolgozott. Nem alterálta sem hely, sem környezet. Mindegy volt neki, akár a kőcsma asztalán, poharazás közben, akár barátja hátán, vagy a puha gyepen, adomázás közben, — de irt.

Az időbeli zeneköltők és kiadók közötti laza kapcsolat nem engedte, hogy művei tisztességes megélhetést biztosíthatlak volna neki. Művét vagy visszautasították, vagy feltűnő csekély tiszteletdíjjal honorálták. Schubert minden dalát a Diabelli cég 2 forinttal díjazta s ha egy napon kétszer is megjelent nála Schubert újabb dallal, Diabelli haragosan fődédte rá: Már ismét itt van Ön lump dalaival! És Diabelli e lump dalokból a Schubert halála után bázakal építtetett. A legnagyobb szegénységben halt meg Schubert 1828 nov. 19-én, 31 éves korában. Bécsben, Beethoven és Brahms közelében temették el.

Schubert géniusza a Beethoven életében nem tűnhetett fel egész jelentőségében. A zene klasszikus fénykora, a Haydu—Mozart—Beethoven korszak annyira közel esett az ő működéséhez, hogy a zenevilág nem fordíthatta rá méltóképpen figyelmét. Azonban Schubert halála után Liszt Ferenc műsorára vette daradjait, melyek a mesteri kezek alatt ragyogtak s a művészet legszorosabb értelmében halhatatlanokká lettek. Liszt mellett még Schumann és a bécsi férfidalegylet is nagyban hozzájárultak, hogy Schubert művei az egész művelt zenevilág előtt ismeretesekek és becsültek lettek. Schumann így nyilatkozott Schuberről: »A hová csak tekintett, ahová csak lépett: dalforrás akadt nyomában. Shubert — írja továbbá Schumann, — minden időben kedvenczeneköltője marad főleg az ifjúságnak, mert mindig kitárja azt nyíltan, amit akar. Tuláradó szív, merész gondolat és gyors kivitel, — ez az ő zenéjének főjellemonása. Az eszmék és érzelmek legfinomabb hullámozatát is ki tudta fejteni hangokban.«

Irt operákat, bár kevesebb szerencsével, nyitányokat, nyolc symphoniát, miséket, kórusokat, 1 oktettet, 1 vonós quintettet, 15 quartettet és egyéb kamarazenet, zeneképeket és nagystilt szónálakat zongorára. Nagy műveccsel bir C-dúr symphoniája, telve a legbájosabb harmoniákkal, a D-mol quartett, melyben a »Halál és a lányka« c. dalának gyönyörű változatai vannak, lit magyar táncokat és ábrándokat is.

Legjelentősebbek örök szépségű és becsű műdalai, melyeknek száma meghaladja a 600-at. Ezek oly sokoldalúságot, dallamgazdagságot áruinak el, hogy Schubertet e téren senki túl nem szárnyalta. A szöveg hangulatát oly kifejezően s találóan tudja a zene hangjain kifejezni s oly nemes egyszerűséggel s mindamellott művészettel, hogy a műdal műrészei és eszményi jelentősége a Schubert nevével összeforrott. Megzenésítette Schiller, Göthe, Uhland, Heine, Claudius stb. szövegeit. Gyönyörű dalaiból néhány cím: Der Atlas. Du bist die Ruh! Am Meer. Die Stadt. Das Fischermädchen. Die schöne Müllerin. Winterreise. Wanderers Nachtlied. Mignon dalok. Mädchensklage Heidenröslein stb. Dalainak jó része magyar fordításban is kapható. Nagyon jók a Zsigány. fordításai.

Schubert csodálatraméltó lyrája az emberi érzések ezerféle változataiban hullámozik. Örökké igaz marad, amit Beethoven Schuberről mondott: . . . »ó benne isteni szikra lakozott.« Schubert emléke fényes csillagként fog ragyogni örökké a zenevilág egén. Halás szívevei adózik a zenészvillág e jubileumi évben halhatatlan emlékének,

Gáspár János

Panasz . . .

Bimbó-lelkem szüzi hímusába
 Bánat magok hulltak sok éven át:
 Vér- és könnytől öntözöttlen
 Életem szomorú lálját,
 Lila virággal borították.

Én a könny és bánat éjjelén éltem
 S a szomorúság halk költője lettem.
 Pedig mindég úgy félttem a könnytől,
 Úgy félttem mindég a bánattól,
 Úgy félttem a biboros égtől
 S a pros emberi vértől . . .

Szent gyermeki nevetésem előtték
 Szomorú évek könnyes árjai,
 Tilkon hallott rémítő hírek,
 Anyámnak felhős sóhajai,
 Bánatkönnyes éjtszakái . . .

Dühös évek és világégések
 Véres folyói vitték a lelkem.
 Írtózzattal, félve, remegve,
 Békés partoknak hiába intettem:
 Dühös évek, és világégések
 Véres folyói vitték a lelkem . . .

Bimbó lelkem szüzi hímusába
 Bánatmagok hulltak sok éven át:
 Vér- és könnytől öntözöttlen
 Életem szomorú lálját,
 Lila virággal borították . . .

Kossányi József.

Mikor gyermek koromban . . .

Mikor gyermek koromban
 A réten künn bolyongtam
 S a lepkét hajszolám:
 Hogy szívem ennyi érje
 S ne leljek írt sebére
 Soha se' gondolám.

Pedig tudhattam volna,
 Hogy örömről gyakorta
 Sóhajba olvad át;
 A nagyvilágba lépve,
 Ki bánatunk megértse —
 Nincs, nincs egy hű barát!

Gaal Gyula.

Bírálat egy új tankönyvről. Uj történelem jelent meg a mult hetekben az elemi iskolák VI.—VIII. oszt. számára a Komensky könyvkiadó vállalat kiadásában. A minisztérium a 47289/28. sz. rendeletével jóváhagyta, ára 13 Kcs. Irta: dr. Magyar Győző középisk. tanár.

E könyvhöz hozzá kell szólnunk, mint történelmi műhöz és mint elemi iskolai tankönyvhöz. Mint történelmi művet elismerjük, de mint népi iskolai tankönyvet, minden jóakarat mellett sem tudjuk örömmel üdvözölni. Szerzője középiskolai tanár, tudós, de az elemi iskolát, annak tanulóit s kívánalmait nem ismeri. Könyve rendkívül tömör, nehéz stílusú, összesűrítve közli a történelmi eseményeket. Világtörténelem ez dióhéjban, amelybe hasonló módon bele van szorítva Magyarország és a csehszlovák nemzet története. Ha a címlapon az volna, hogy középiskolák, vagy legalább is polgári iskolák számára íródott, azt mondhatnánk, hogy céljának megfelel, de elemi iskolai tanuló aligha fogja haszonnal forgatni, mert nem fogja megérteni. S ha nagy kinnal eddig el jut is, nem fogja tudni megtanulni. Az új tanterv követelményeinek nem felel meg, mert eszerint a történelmi tanítás gerince a csehszlovák és magyar nemzet története s ebbe kapcsolódnak a nemzet történetére nagyobb hatással levő világtörténelmi események. A könyvben ez éppen fordítva van. Mint elemi iskolai tankönyvnek, hibájául kell felrónunk azt is, hogy

mindössze 49 szemléltető képet tartalmaz, holott egyébként terjedelmes 175 oldalas könyv. Az elemi iskolák történelmi szemléltető képekkel alig rendelkeznek s főképen a történelmi képekben levő tankönyvben levő képekre vannak utalva. A képek jórésze is arckép, ami még leginkább megvan az iskolákban. Ez a körülmény az amugy is nehéz könyvet szárazzá, egyhangúvá teszi.

Röviden összefoglalva: a könyv nem annyira az elemi isk. tanuló, mint olyan egyén kezébe való, aki mint a világ, mint a nemzeti történelmet már alaposan tudja s csak arra van szüksége, hogy ismer-teit összefoglalja ébrentartsa. E célból a történelmet tanító kartársak hasznát vehetik a tanításra való előkészületnél. Végső konkluzióul pedig azt sürhetjük le, hogy elemi iskolai tankönyv megírásához nem okvetlenül főiskolán működő szakudós, hanem gyakorlati ember kell, aki az elemi iskolát keresztül-kasul ismeri.

Kartársainkat egyébként a könyv bevezetésétől vissza nem tartjuk, távol legyen tőlünk ennek látszata is. Mint a szerző az előszóban írja, a gyakorlat fogja megmutatni, hogy könyve mennyire felel meg céljának.

Az új nyolcosztályos tanmenetek korlátozott számban még kaphatók. Megrendelhetők lapunk kiadóhivatalánál. Összeállították *Ježo Márton* áll. tanfelügyelő vezetése mellett: Banai Tóth Pál, Faragó István, Mítelholcer Ágost, Telkes Mihály és Uhereczky Géza. E tanmenetek értékét növeli az a körülmény, hogy a most következő 1928—29. tanévben a 226. sz. törv. értelmében a nyolcosztályos iskola kötelezővé válik s az iskolák nyolcévfolymává való átszervezése mindazon helyeken, ahol eddig nem történt meg, elrendeltelt. A tanmenetek már a kiadás előtt álló új nyolcosztályos tanterv alapján készültek s az új iskolarendszer szellemében való tanítást vannak hivatva megkönnyíteni. Itt említjük meg, hogy a tanmenetben alapul vett és feldolgozott tankönyvek használata nem kötelező. Amennyiben új olvasó könyvek jelentek meg és a tanító ezeket óhajta bevezetni, a tanmenetben üres lapok vannak ezek beosztásához. Egyébként a tanmenetek bármely tankönyvhöz fennakadás nélkül használhatóak. Árunk 70 Ké

Masaryk brevliárium címmel az iskolákra és a magyar tanítóságra rendkívüli értékkel bíró könyv jelent meg a *Néplap* kiadásában *Užhorodon*, (*Bacsinszky u. 13.*) Irta dr. Szerényi Ferdinánd középisk. tanár, a *Néplap* szerkesztője. A 286 oldalas szép kiállítású mű iskolai és községi könyvtárak részére nélkülözhetetlen különösen az állami ünnepeken rendezendő ünnepélyek alkalmából. Ára 40 Ké, megrendelhető fenti címen. Az illusztris szerző a Masaryk brevliáriumot, mint az elnök életének és munkásságának foglalalját, a mi munkánk vezérfonalául írta meg Köztársaságunk tíz éves fennállásának jubileumára.

A tartalomjegyzék élénken bevilágít e könyvbe, melynek nemes tendenciája az, hogy Masaryk elnök elvei szerint élve és munkálkodva lehetünk leginkább hasznára magyarságunknak is. Tartalma: Előszó. I. Nézzétek és lássátok! II. Az eke szarvától a királyi trónra, a jobbágylaktól a királyi várba. III. Mese az örök ifjúság forrásáról. IV. Masaryk testi-lelki alkata. V. A baba atyja. VI. A propaganda módszerei. VII. Az igazság bajnoka. VIII. Az élet bölcselője. IX. Masaryk a politikus. X. Békeesség az embereknek. XI. A cseh népről a magyar néprek és viszont. XII. A kis népek problémája. XIII. A mi falunk politikája. XIV. Tanítóknak a tanítómesterről. XV. A szociális kérdés. XVI. Hit, vallás, egyház. XVII. A nagy álmok és nagy eszmék. XVIII. A demokratikus sajtó. XIX. Barát a barátról. XX. Ime az ember! XXI. Masaryk életrajzi adatai. XXII. Masaryk művei. XXIII. Utószó. XXIV. Függelék. Mindegyik

fejezet egy-egy értékes előadás. A könyv előszavából idézzük a következőket:

»A népek útja egy, az önkényuralom barbárságából a nemzeti önkormányzat, a demokrácia kulturájához vezet.«

Masaryk vallja azt és szava annál értékesebb, mert demokrácia alatt nem uralkodást, hanem népadminisztrációt ért. Nem maradtunk el tehát erről az útról mi magyarok sem, hiszen régi törzsszervezetünk ép a népadminisztrációnak volt megtestesítése.

»Szeretném, ha a csebzavok köztársaság a szabadságnak erődítménye volna Európa szívében és a demokráciának forrása kelet felé!«

Nekünk szabadságszerelő magyaroknak kötelességünk, hogy erőnkhez mérten megtegyünk mindent, hogy Masaryknak ez óhajítása minél előbb valósággá váljon.

Úgy érzem ugyanis, hogy magunknak teszünk szolgálatot, magunkat erősítjük és biztosítjuk, ha a demokrácia útján baladva megoldjuk korunknak három égető kérdését, különben nem állhatjuk meg helyünket. A történelem megismislti a népeket, melyek a kor követelményeinek nem felelnek meg. Életkérdésünk tehát, hogy a legkövetesebb megoldják:

1. a nemzeti öntudatnak a kérdését,
2. az élő hitnek a problémáját,
3. a szociális felelősségérzetnek követelményét.

Nemzeti öntudatunknak elmélyítése nélkül csak verni fogjuk a mellünket, virtuskodhatunk, de lassan elszikkadunk a népek sorában, amelyek tudatosan és célirányosan dolgoznak abban az értelemben, hogy korunk a kis emberek és kis nemzetek szóhozjutásának kora. Masaryknak nagyszerű útmutatásai vannak, nem is kell törnünk a fejünket, csak meg kell valóítanunk az élénk tárt módszereket.

Élő hit után sóvárog az egész emberiség, hit után, mely nem merül ki szemforgatásban és kegyeskedésben, hanem termékenyen szórja sugarát mindennapi életünknek minden terére: közvetlen környezetünkre, falunkra népünkre, országunkra, fehér embertársainkra, az egész emberiségre. Masaryk elnök mestere ennek az útmutatásnak, hogy kicsi körből kiindulva hogyan nőhetünk bele az egyre táguló körökbe.

Korunknak társadalmi rétegződése a szociális felelősségérzetet nélkülözhetetlenné teszi számunkra. Anglia nagyságát ennek a fejlett szociális felelősségérzetnek köszöni. Megvan a gazdagok és szegények, a munkaadók és munkások között egyaránt. Nekünk, akiknek földi javakból csak mértékkel, vagy egyáltalán nem jutott, meg kell követelnünk a legteljesebb felelősségérzetet úgy szellemi vezéreinkben, mint magunkban, a követők seregében. Mibelyt csak látszatra dolgozunk, mibelyt a »vakulj magyar« módosert kritikátlanul elfogadjuk, a végveszély pillanatát idézzük fejünkre.

Vállalkoztam tehát ennek a munkának az összeállítására, mert érzem felelősségemet, mint magyar republikánus néppemmel szemben.

Schultz: Praktická cvičebnica jazyka slovenského, gyakorlati szlovák nyelvkönyv a magyar népisoklák IV.—V. évfolyama számára, II. rész. Irta: Schultz János, illusztrálta Struhár Alajos, átnézte a Matica Slovenská. Ára 13 Kcs. Kiadta a Komensky könyvkiadó és Irodalmi Társaság Bratislava. Tan- könyvtől engedélyezettelt az isk. Ugyi miniszterium 68337/L 28. számú rendeletével.

A könyv I. része a II. III. évf. részére az elmúlt tanévben már használatban volt s azon kartársak, akik bevezették, segítségével igen szép tanítási

eredményt értek el. A szerző az első részben lefektetett valóban praktikus módszerét a jelen II. részben is folytatja, a tananyagot helyes érzékkel válogatta össze s dolgozza fel.

A könyv szép kiállítású, illusztrációi jók és szemléletesek, 174 oldalt tartalmaz, mindamelllett nem bős, mert az anyag, különösen a szókincs és a kifejezések folyton ismétlődnek, ami a begyakorlás szempontjából feltétlen helyes.

Olcsó nyaralás fenyesek között az Árva partján. Az YMCA árvaváraljai nyaralótelepén augusztus hónapban egy-két ill. többhetes periódus nyílik meg felnőtt férfiak részére. A nyaralás heti díja 125 Ké. Ezen összegben bennfoglaltatik, teljes ellátás (napi étkezési étkezéssel), továbbá lakás tágas padlózott sátrakban, illetve fabarakokban. A táborozásra 18 éven felüli férfiak jelentkezhetnek. A napi változatos programot a résztvevők a nyaralótelep igazgatóságával együttesen állítják össze. A nyaraló kitűnő, finom homokos strandfürdővel rendelkezik, továbbá van sportpályája könnyű atletikai és vízisportok (evezés stb) céljaira. A tábornak saját elektromos világítása mellett táborig mozija és rádiója is van. A jelentkezések már folyamatban vannak és számos üdülést kereső tanító (testületileg is) tanár, ismert szlovenszkói és ruszinszkói író és művész, úgyszintén hivatalnok jelentette be részvételt. Ha egy kirándulási állomásról legalább 6 személy utazik, úgy a résztvevők 35%-os vasuti kedvezményben részesülnek. Felvilágosítással szolgál az YMCA árvaváraljai (oravai) nyaralótelepének igazgatósága. Oravský Podzámok, ahová a jelentkezések is küldendők.

Kiadóhivatali üzenetek.

W. E. Janelehota, Sv-Križ. Előfizetők sorába felvettük. Lapunkat 1928. július 1-től küldjük. (A júli 1 és 15- szám összevonva jelent meg 15-én.) — **A. E. Šahy.** Előfizetők sorába július 1-től felvettük s a lapot megindítottuk. — **V. J. Bratislava, Dinamitgyár.** Előfizetők sorába felvettük és lapunkat július 1-től megindítottuk. (Összevont szám.) — **K. E. Bórka, Drnava XIX.** Tagjaink sorába 1928. július 1-ével felvettük s lapunkat u-ettől megindítottuk. — **Ilf. L. J. Józsa, XV.** Tagjaink sorába a pénztáros jelentése alapján felvettük s lapunkat július 1-től küldjük. — **B. G. Magyarsók. Zs. J. Komárom.** Előfizetők sorába felvettük s lapunkat 1928. I. 1-től megküldtük. — **Sch. J. Rožnava.** Az ovónői szakoszt. titkárnak jelentése alapján 1928. I. 1-től tagjaink sorába felvettük s lapunkat ugyanettől megindítottuk. — **D. Z. Tornaľa. XIX.** Előfizetők sorába 1928. VII. 1-től felvettük s lapunkat megindítottuk. (Összevont szám.) — **F. M. Bátorkeszi.** Előfizetők sorába visszavettük s a kért számot elküldtük. — **P. F. Líborča, P. Nemešova.** Előfizetők sorába felvettük, lapunkat VII. 15-től megindítottuk. — **Sz. V. Rožnava.** A kért számot megküldtük és címét kijavítottuk. — **W. R. Sečianka, p. Velká-Ves.** Címét kijavítottuk. — **F. F. okl. gazd. tan. Mad'aršók ž.**

XV. Címét kijavítottuk. — H. I. Für. — L. F. Kisind. — N. K. Perbete. — N. L. Bács. — Ö. J. Dunaradvány, tagjaink sorába felvettük s lapunkat megindítottuk. — B. I. Nagyd. — H. G. Kisudvarnok. A 13-14 számot pótlólag megküldtük. — L. J. Komárno. Tagjaink sorába az ovónői szakoszt. titkárának jelentése alapján 1928. I. 1-től felvettük s lapunkat ugyanettől megindítottuk. — H. M. Bajka. — K. P. Kisölvéd. — Sch. Z. Nemesoroszi. — R. S. Fegyvernek. — Sz. E. Zalaba. — V. M. Kissáró. — Örv. A. M.-né Duna-Szerdahely. — G. J. Felsőszemeréd. — H. I. Palást. — V. G. Szalatnya. — Zs. F. Alsószemeréd, tagjaink sorába felvettük s lapunkat megindítottuk 1928. I. 1-től. — T. J. Košice. — J. L. Šahy, címüket kijavítottuk.

Staragay rk. ének- és imakönyve félévszomban 8, egészben 11 K [25% eng.) 42 ének kottája 3 K-ért csakis nálam, Köbölkúton, z. XVI, kapható.

Pályázati hirdetés. A slkabonyi községi iskolaszék (p. Dun. Streda) aug. 25-1 határidővel pályázatot hirdet II. tanítói állásra. Javadalmazása: a községtől 1. évi 100 K, 2. 1 nagy szobából és konyhából álló lakás, 3. K 140 lakáspótlék, 4. 20 K kertilletmény. — a többi államsegély. Az állás a rendes tanítónó nyugdíjaztatása után (aug. 31.) azonnal elfogajalandó.

Pályázati hirdetés. A trenčovi (törincsi) z. XVIII. r. k. iskolaszék pályázatot hirdet a megüresedett kántortanítói állásra. Javadalmazás: 2 szobás, lakás, 20 q. buza (párhér), 32 m³ tűzifa 6 hold szántó és 1 és fél hold rét. Pályázati határidő aug. 28. Választás aug. 29-én. Diplomás tanítók pályázataikat a r. k. plébánia hivatalhoz Velika n./Ipl. nyújtják be.

Pályázati hirdetés. A rozsnýóli ágostai hitvallású evangélikus anyaegyházhoz tartozó Csucsom leányegyház tanítói állása nyugdíjazás folytán megüresedett. A tanítói állás államsegélyes. Tanítási nyelv magyar. Lakásul 2 szoba konyha s megfelelő melléképületekből álló helyiség szolgál és terjedelmes gyümölcsös kert. A filia Rozsnýótól 3 km.-nyire fekszik, közvetlen közelében a gyógyhatású vasas fürdőnek. Kötelessége az osztatlan iskolában a tanítást az állami törvényekben előírt tanterv szerint ellátni, valamint a vallástanítást, a vasárnap délutáni könyörgéseket és az iskolán kívüli vallásos nevelést ellátni és előmozdítani. Pályázati iratok Smíd István ig. lelkészhez Rožnava z. XIX községek be aug. 25-ig. A pályázók mellékeljék felekezeti érzelteiről és vallásosságáról tanuskodó illetékes lelkészük által kiállított bizonyítványukat. Smíd István ev. lelkész.

Pályázati hirdetés. Az albári r. k. iskolaszék aug. 24-ig pályázatot hirdet a kántortanítói államsegélyes állásra. Az áll. segélyen kívüli jövedelem mintegy 6000 K. Lakbér. Az iskolaszék.

Pályázat. A perbeti ref. egyház a másodtanítói állásra pályázatot hirdet. Javalom az egyháztól: 62½ kor, egy szobás lakás, 160 kor, lakkérbpótlék és kertilletmény; az államtól a fizetési osztály és fokzatnak megfelelő államszegély. Köteleessége az iskolaszék által kijelölt osztályok tanítása, egyháztársadalmi munkában segítkezés, lelkész vagy kántortanító atadályoztatása esetén azok helyettesítése. Tanítási nyelv magyar. Pályázhatnak ref. vallású, cseh-szlovák illetőségű férj/ és nő tanítók. Az állás szept. 1-én elfoglalandó. Kellően felszerelt kérvények 1928. aug. 10-ig küldendők a ref. lelkészi hivatalhoz. Perbete, z. XVI.

Pályázati hirdetés. A brhovi (Tornagörgö) z. XX. (p. loev pri Turňa) megüresedett magyar tan nyelvű kántortanítószagra az iskolaszék pályázatot hirdet. Jövedelme: Kétszobás lakás, konyha, éléskamra, istálló, sertés és tyúkól, pince és házikert, föld, réllegelő, párbér és atóla, 8 bécsi öl tűzifa, munkaváltóság és államszegély. Pályázhatnak kántorságra képesített tanítók is. Kérvények a róm. kath. iskolaszék címére aug. hó 26-ig adandók be. Választás aug. 26-án. Személyes megjelenés előnyös *Itk. Iskolaszék.*

Pályázat. A ptuksai községi iskolaszék pályázatot hirdet az ujonnan szervezett tanítói állásra. Javadalom 1200 kor, a törvényes lakkér és államszegély. Pályázhatnak honpolgársággal bíró tanítónők. Pályázati határidő augusztus 31. Tanítási nyelv magyar. Kellően felszerelt kérvények: Ptuka, p. Dobruska, okr. Vel'. Kapušany címre küldendők. Iskolaszék.

Hirdetés. Helyettes la ítonói állást vállal érettségizőt tanítónő. Banzi Anna Lontov p Szakálás z. XVIII.

Pályázati hirdetmény. Alsószeli községhez tartozó Alsóhatáron az ujonnan létesített államilag segélyezett községi elemi iskolához az év szeptember 1-én betöltendő tanítói állásra pályázat iratlik ki, Törvényben előírt és kellően felszerelt pályázatok ez év aug. 25-ig Alsószeli község előjáróságánál adandók be. A választás aug. 26-án Pályázzónak javadalma törvényben előírt fizetés. Személyes megjelenés megkívánatik, azonban utazási költség és napidíj fizelve nem lesz. Iskolaszék.

Hirdetés. Helyettesi állást keresek sógornőm részére, ki a tanításban megfelelő gyakorlattal rendelkezik. Cím: Fabana János ig. tanító Kálaz, posta Vráble.

Pályázat. Nyugdíjaztatás folytán megüresedett nagyszarvai róm. kath. tanítói állásra pályázat hirdettek. Jövedelme: természetbeni lakás, 800 kor, készpénz, tágas kert, hagyományból 10 m. hold szántó, 2 drb. szarvasmarha legeltelési jog. Ezeknek értéke a legújabb megállapítás szerint 3081 kor. Köteleessége az összes mindennapi és Ismétlőtankötelesek tanítása. Külföldi utazás mellett a szövetkezet vezetése. Tanítási nyelv magyar, de az államnyelv bírása kívánatos. Pályázhatnak oklevéllel, nosztrifikációs vizsgával és állampolgársággal bíró férfitanítók. Az állás szept. 1-én foglalandó el. Kellően felszerelt kérvények 1928. aug. 20-ig az iskolaszék címére küldendők be.

Mielőtt BÜTOROT vesz, okvetlen nézze meg a
 Republika egyik legnagyobb bútorgyárának megna-
 gyobbított fióktelepét

HEIDUK BÜTOROK

Lászlónál

a cipőgyár udvarában, Kostolná-u. 7. 16. **100** szoba, konyha és előszoba
 állandóan raktáron. — Ke-
 ménységek már 2000 Kcs-tól
 egész 14000 Kcs-ig 100—200 Kcs
 havi részletfizetésre is. Thonet bútorok óriási választékban.

Számtalan elismerés tanuskodik

Telkes szemléltető színes ABC-je

mellett.

Játszva tanul belőle a gyermek és játszva tanít
 a tanító a részletes útmutatásokat tartalmazó

Vezérkönyvből,

melyet **ingyen** kap mindenki ott, ahol az ABC-t
 beszerzi. Ugyancsak olcsó áron szerzhető be
 akár a kiadónál, akár bármely könyvkereske-
 désben a hangoztatás megkönnyítésére készült

6 drb. Fali Olvasótábla.

Az ABC-ből mutatványt küld a kiadóvállalat.

6 % a „Magyar Tanítók Háza“ javára.

ACADEMIA

Bratislava, Grössling-utca 20.

A „JEŽO“ féle

Bratislava nagyzeupai iskolai **kézitérkép** használatára

biztos eredményre vezet a földrajz tanításánál. Kapható magas
 jutalék mellett a „JÓKAI“ könyvkereskedésben, KOMARNO.

A „Magyar Tanító“-hoz küldendő rendelések után
 10% ot a Tanítóegyesület kap!

Küldjük tehát ide tömegesen rendeléseinket!

Alkalmi vétel. Teljesen felszerelt nagy, modern méhes, szétcsúszható
 épülettel, családi körülmények miatt, jutányosan
 eladó. Érdeklődők forduljanak Dr. Bassó Imrénéhez, Košice, Kazincay-u. 7.

A hirlapjegyek használata engedélyezett a bratislavi posta- és távírdai igazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 szeptember 1.

17. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKŐI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Feladv. szerkesztő: **Bana Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal:
<i>Vezércikk:</i>	
Az iskolaügyi minisztérium javas- latai a minisztertanácsban . . .	545
<i>Vizváry Vilmos:</i>	
Polgári neveléstan	547
<i>Tóth Imre:</i>	
Pedagógiai divatok	555
<i>Ludimagister:</i>	
Tíz év mulasztásai	558
<i>Hermann Anna:</i>	
B. Fröbel és M. Montessori . . .	563
<i>Egyesületi élet</i>	565
<i>Különfélék</i>	567
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. { Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. { (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSZE
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 84.

**AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Hjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószeres stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banai Tóth Pál.**

Az iskolaügyi minisztérium javaslatai a minisztertanácsban.

III. A kisegítő iskolák (osztályok).

Kisegítő iskolák szervezetenek olyan iskolaköteles gyermekek részére, akikről hivatalosan megállapított, hogy szellemi képességeik fogyatékossága miatt képtelenek ugyan kellő sikerrel tanulni az elemi iskolában, de azért tanításra alkalmasak. Ezek az iskolák olyan képzést nyújtanak, mint az elemi iskola a normális gyermekeknek. Nyilvános iskolák s szervezőjük vagy fenntartójuk az állam, országrész, járás, község, de lehetnek magániskolák is. A tanulók vallásfelekezete tekintetbe nem jöhet. Rendszerint önálló iskolák saját épülettel, munkateremmel, kerttel és játszótérrel.

A helyi viszonyok szerint szervezhető az elemi iskoláknál kisegítő osztály. A tantervet és iskolai rendtartást az iskolaügyi minisztérium állapítja meg a közegészségügyi minisztériummal együtt. A tanulók legnagyobb létszáma egy osztályban 25. A kisegítő iskola látogatása a fentebb említett gyermekek részére kötelező. A tanuló szellemi gyengeségét a szülők ill. helyetteseik kérelmére, vagy az elemi isk. tantestület határozata alapján mondják ki. A vizsgálatot szakbizottság végzi és pedíg: az iskolaorvos, a kisegítő iskola (osztály) tanítója és a nyilvános iskola egy tanítója. A bizottságot a járási isk. tanács nevezi ki. A szülő védheti a gyermeket a bizottság előtt és határozata ellen felebbezhet 15 napon belül az orsz. isk. tanácshoz.

A kisegítő iskola kerülete az iskolaközség területe, de felvehető más községből is gyermekek, ha erre hely

van. Az iskolabjárás kötelezettsége s a hanyag iskolalátogatás büntetése tekintetében ugyanazok érvényesek, mint az elemi iskolánál. A szülők kötelesek a szükséges tankönyvekről és taneszközökről gondoskodni, a szegény tanulókat az iskola oly módon segíyezi, mint az elemi iskolánál.

A kisegítő iskola tanítójának speciális vizsgával kell bírnia, csak rendkívüli esetben alkalmazható ideiglenesen ily vizsgával nem bíró tanító. A tanítók részére e célból tanfolyamok fognak szerveztetni. A hittan és női kézimunka tanítására ugyanazon előírások érvényesek, mint az elemi iskolánál.

A kisegítő iskolai tanító illetménye és jogi viszonyai ugyanazok, mint az elemi isk. tanítóé, de 10 éven alul 1500 Kcs, ezen felül 2100 Kcs nyugdíjba beszámítódó pótlékot kap.

Kisegítő iskola szervezése a községekre nézve nem kötelező, bár a minisztérium adott esetekben kötelezővé is teheti. Ha a kisegítő iskolának (osztálynak) három éven keresztül nincs 12 tanulója sem, akkor az iskolát az isk. minisztérium beszüntetheti. Szervezhető magán kisegítő iskolák is, melyeknek a minisztérium nyilvánossági jogot adhat.

Köztársaságunkban eddig 126 cseh, 17 német, 2 szlovák és 1 lengyel kisegítő osztály van.

IV. A polgári iskolák.

Minden nyilvános polgári iskolának megállapítatik a maga iskolai körzete, hogy a körzetben lakó polgári iskolába járásra kötelezett gyermekek felvétele biztosítva legyen. A tanulók 5 km.-nél nagyobb távolságban nem lakhatnak. Ha a polgári iskola körzete túlhaladja az iskolaközség körzetét, e kerületen túl levő községek alkotják az ú. n. iskolai mellékkörzetet. A kerületi polgári iskola terheit a kerületbe tartozó községek együttesen viselik.

A polgári iskolába való járásra kötelezettek tankötelezettségük idejében azon csehszl. állampolgársággal bíró gyermekek, akik a nyilvános polgári iskola körzetében állandó lakással bírnak s megfelelnek ezen iskolába való felvétel feltételeinek. E kötelezettségtől fel vannak mentve azon gyermekek, akik más tanításvizű elemi iskolából

jönnének a polgári iskolába ; akik középiskolába járnak ; akik sérültek és súlyos testi hibában szenvednek ; akik magán polgári iskolába járnak, valamint azok, akik magánúton otthon tanulnak legalább olyan mértékben, amely megfelel a polgári iskola által nyújtott műveltségnek.

Ezzel tulajdonképen nyilvánvaló, hogy a nyolcéves iskolakötelezettségnek az 5. iskolai évig az elemi iskola, a 6. iskolai évtől pedig a polgári iskola felel meg.

Ez a törvény egyelőre csak a történelmi országokra vonatkoznék, Szlovenszkóra az itteni iskolák komplikált viszonyai miatt csak az unifikációs iskolai törvény kiadása után fog kiterjesztetni. (B.)

Polgári neveléstan.

Írta : *Vizváry Vilmos.*

Eredete.

A népiskolának kettős feladata van : oktatás és nevelés. Ez a kettős feladat szorosan kapcsolódik egymásba. Aki nevel, egyúttal oktat is, de nem mindenkor nevel, aki oktat. Az iskolai oktatásnak a nevelés kiegészítő része. Neveletlen egyén tudománya csak fél tudomány, mely a köznek többet ár, mint amennyit használ. Az államnak és főként a demokratikus alapokon berendezett köztársaságnak jó nevelésű, értelmes polgárokra van szüksége. Demokratikus köztársaságban minden hatalom a néptől ered, tehát a hatalom forrása a nép, kell, hogy értelmes és művelt legyen. Ebből az egy tényből önként következik, hogy a népet nevelni kell. Tanügyi kormányunk a népnevelésnek nagy fontosságot tulajdonít. Hogy az állampolgári nevelésnek nagy fontosságát kiemelje, a polgári nevelést tantervünkbe a reáltárgyak elé illesztette be és részére megfelelő óraszámot biztosított. Ez a rendelkezés nem azt jelenti, hogy a polgári nevelést a többi tanítási tárgytól mi is különítsük el. Nem! Csakis a tárgy fontosságának kidomborítására szolgál. Ezzel hangsúlyozza a tanügyi kormány, hogy nincs az állam életében fontosabb feladat, mint a polgár nevelés és elismeri, hogy nincs az államnak fontosabb intézménye, mint a népiskola. Állításom igazolására idézem Hodza miniszter úr szavait, aki a szenátus pénzügyi bizottságában egy alkalommal így nyilatkozott : „*Legeredményesebb beruházás a kultúrpolitika és népnevelés terén eszközölt értelmes befektetés.*“

A polgári neveléstan az okos számítás szüleménye. Sajnos, hogy az újszülöttnek sok balga hittel és előítélettel kell küzdeni még ma is.

Fogadtatás.

A polgári neveléstant, mint újítást még a szakemberek közül is sokan előítélettel fogadták. Némelyek feleslegesnek, mások vértelennek nevezték. Az egyházi férfiak közül főbben a vallás helyettesítőjét vélték felismerni benne, így nem csoda, ha ellenséges indulattal viselkedtek iránta. Nekünk tanítóknak külön munkát jelentett és mi tagadás: nem igen örültünk ezen újításnak. A kritikus időket azonban már átélte és ellenségei is kezdik belátni, hogy nem is olyan veszedelmes, mint amilyennek látszott. Mint az alábbi eset mutatja: felnőttek szórakozás, gyermeknek orvosság.

Szücs Maris esete Semsey Margittal.

Tanítás kezdetét jelezte az iskolai csengő. Gyermek a tantermekbe vonultak. Többé-kevésbé még az események hatása alatt állottak, élénken tárgyalták a történeteket, mérlegelték a következő eshetőségeit. „Megállj Szücs Maris, majd megmondjuk a Tanító úrnak, hogy...” — hangzott a vészkiáltó fenyegetés. Szavait a szülő nem fejezte be, mert az ajtót benyitottam és a szokásos üdvözlés elnyelte hangját.

Beléptem a tanterembe és egyszerre az újak sokasága nyult felém. Mások nem tűrtethették a nagy újságot és a kérdés bevétele nélkül karban jelentették: „Tanító úr, a Szücs Maris megrúgta a Semsey Margitnak az állát!” A jelentést hallatlanná tettem, gondolatokba merülve az ajtótól az asztalig mentem, könyveimet elhelyeztem. Egyesek még akkor is hangoztatták a panasz szavait. „Megrúgta” — kezdte az egyik, „Szücs Maris” — folytatta a másik, „Semseynek az állát” — fejezte be a harmadik. Nem kevesebb mint 75 szempár fürkésző tekintete kereste arckifejezésére a kárörvendő tekintetek meglegedett mosolyban találkoztak. Mindössze egy-két gyermek volt csak az osztályban, kiknek szeméből a vádlott iránti részvétet láttam tükröződni, — de ezek közül volt a sértett is. Középre álltam, imára kulcsoltam kezeim. „Beszélünk a jó istennel!” Ima után ismét elől kezdtek a panaszt. Ekkor már azok is megszólaltak, kik az imént még tűrtethették magukat, de a sértett hallgatott. És éppen ez a hallgatás adta kezembe a helyzet kulcsát.

A tömeg bosszút akart állani Szűcs Marison, ki tanuló társai között a legfiatalabb, mindössze 6 éves, de igen konfidens. Elérkezettnek látták az időt és alkalmat, hogy őt megfenyítették.

Margit gömbölyű képű, alacsony termetű, szegény leány. Van benne egy kis dac, de a szegények és bajban levők iránt szánalommal viseltetik. Különben maga is apátlan árva.

Szemügyre vettem a két leányt. Tekintetükből kilátszott, hogy voltaképpen nem is történt olyan nagy eset, mint amilyenek azt tanuló társaik feltűntetni szerették volna.

— Megrúgott? — kérdeztem Margittól.

— Meg.

— Megrúgtad, Maris?

— Meg.

— Jöjj ide!

Maris szepegve jött felém,

— Hol rúgott meg a Maris?

— Itt e! Ujjával az állára mutatott.

— Hol rúgtad meg Maris!

— Itt rúgtam meg az állát.

— Az ám! Látom, még piros is! Ej, ej! Micsoda munka az! Ilyet tenni!

— Fáj az állad?

— Fáj.

A tömeg lélegzelve figyelte a fejleményeket.

— Mit érdemelnél most Maris?!

— Azt, hogy jól megverjen a tanító úr!

— Igen! Megérdemelnéd, csak hogy attól a Margit állá nem gyógyulna meg! Puszd meg szépen azt a helyet, ahol megrúgtad! Maris kérdő pillantást vetett rám és midőn látta, hogy a parancs, parancs, nekihazakodott és megcsókolta Margit állát.

— Fáj még, Margit?

— Még fáj! — felelte szomorú képpel Margit.

Mégegyszer! — intettem Marisnak.

— Maris megcsókolta ismét.

Fáj még?

— Margit mosolyogva felelt: „Már nem fáj!”

No, látjátok! Ez ennek az orvossága.

Arcokra kiült a mosoly, szent lett a béke.

Biráskodás után következett az úgy neveléstani része.

„Ha már ennyire vagyunk, szeretném tudni, hogy voltaképpen mi is történt.”

Maris látta, hogy elmúlt a veszély. Megeredt a szava és bő beszéddel mondta el az esetet.

— Csengetés előtt itt irtam a padon. Margit a hátam mögé állt és én rászóltam, hogy menjen onnan. Azt felelte, hogy nem megyek! Irtam tovább és kis idő múlva ismét rászóltam. Megint azt mondta, hogy nem megy. Harmadszor kérdeztem tőle: „Nem mégy?” Azt mondta, hogy „Nem!” Aztán — aztán — megrúgtam.

Hm! Kezdem érteni! Így történt Margit?

— Így!

No, mutassátok is meg! Te hajolj a padra, te pedig állj a háta mögé.

Maris az írást utánozta és kis idő múlva megfordult, rászólt Margitra! „Menj innen!”

Margit előre hajolt, kissé megrázta magát és felelt, „Nem megyek!”

Maris ismét a padra hajolt és irt, majd pedig megfordult és még keményebben szólt rá Margitra: „Menj innen!”

„Azért se megyek — felelt Margit.”

— Nem mégy?

— Nem!

Elég! Tovább ne mutassátok! A többit tudom. Most már értem az egészet. Ott a hiba, hogy nem voltatok elég okosak. Mikor harmadszor is azt felelte Margit, hogy nem megy onnan, miért nem hagytad ott te? Tudjátok jól, hogy az okosabb enged.

Ismételjétek az egészet mégegyszer, de úgy, hogy a végén Maris okos legyen!

Jól! Felelt Maris és ezzel már hajolt is le a padra. Jelenetet e szavakkal fejezte be: „No hát ha nem mégy, maradj itt! Tudod?”

Ezzel sarkon perdült és otthagya Margitot.

Megállj! Gyere vissza! Most pedig játszatok el úgy, hogy mind a ketten okosak legyetek.

Maris lehajol és ír. Észreveszi, hogy Margit, a hátamögött áll. Felé fordul és lekötelező nyájas hangon mosolyogva kérleli: „Margitkám kérlek menj odébb egy kicsit, mert ha itt állsz, nem tudok írni.”

„Megyek!” Felelt Margit és nem lett semmi baj.

„Ti néktek gyermekek a három jelenet közül melyik tetszett legjobban?” — tettem fel a kérdést.

A harmadik! A legutolsó! Volt az egyhangú válasz.

Nekem is! Tanuljátok meg, hogy szép szóval többre megyünk, mint gorombasággal!

Itt a vége. Igy volt, igaz volt.

Az imént azt mondtam, hogy nem lett semmi baj. Lett! Elfelt az óra és a növendékeim nem tanulták meg, hogy miből lesz a cserebogár, No de se baj!

Fenti példából a gyermekek okultak, de tanulhatnak azok is, akik a polgári nevelést feleslegesnek és vértelennek tartják.

Ellenséges indulattal viseltetőknek megsugom, hogy a polg. neveléstan nem ellenlábasa a vallásnak. Sőt, sok esetben rá vagyunk utalva, hogy a kitűzött tételt vallás-erkölcsi alapon tárgyaljuk. Pl. Az éneklő madarak és a növények védelméről tárgyalhatunk reális alapon. Kiszámíthatjuk fehéren feketével, hogy az éneklő madarak mennyi hasznot hajtanak, mennyi gyümölcsöt mentenek meg. Igen ám, de erre a proletárgyermekek azt mondja: hogy: „Nekünk nincs gyümölcsfánk. A mi gyümölcsünket nem menti meg a madár.” Kénytelenek vagyunk a tételt vallás-erkölcsi alapon tárgyalni, amikor is úgy állítjuk be a dolgot, hogy:

„A Természet az Isten temploma,

Dalos madár benne az orgona . . .”

Igy van ez az állami iskolában. A felekezeti iskolában még tágabb tere nyílik vallás-erkölcsi nevelésnek, csak ki kell használni az alkalmat.

Régi és új tanterv.

Régi tantervünkben a polgári neveléstan külön munkakörrel és óraszámval megjelölve nem volt. Anyaga a tantárgyak között oszlott fel. A tantervet magyarázó utasítás azonban az anyag mikénti feldolgozására bő felvilágosítással szolgált, az erkölcsi, értelmi esztétikai és gyakorlati nevelésnek külön fejezetet szentelt. Az ott lefektetett sok szép elv azonban nagy részben irott malaszt maradt. Új tanterv megjelöli a polgári neveléstan munkakörét, de itt meg a feldolgozásra vonatkozó utasítás kiadása késik. Az anyag feldolgozásánál jóformán ki-ki a saját gyakorlati érzékére van utalva. Tanügyi értekezleteken elmondhatjuk egymásnak, hogy a polgári neveléstan egyik, másik tételét hogyan dolgoztuk fel, de addig, míg a tantervet magyarázó utasítást kézhez nem kapjuk, egyöntetű és célrányos munkáról szó sem lehet. Az ismertetést becses engedelmükkel megkezdem. Imént láttuk egy alkalmi tétel feldolgozását, itt egy előirt tétel mikénti kezelését mondom el!

Légy engedékeny!

Osztály: I. Idő: Március második hete. Két kecske című olvasmány tartalmi tárgyalása. Az olvasmánytárgyalás fokozatait be-

lartva annak rendje és módja szerint letárgyaltuk az olvasmányt. Táblára írt vázlatzavak után kikérdeztem az olvasottakat, majd egy gyermek önnállóan mesélte el a történetet. Utána dramatizáltuk a két kecske történetét. Egy fiú volt a fiatalabb, egy másik pedig az idősebb kecske. Dobogó szélső deszkája a híd. Alatta folyt a víz. Ez utóbbit egy pohár vízzel jeleztük. A fiatalabb kecske jött a legelőről, az idősebb ment a legelőre.

A hidon találkoztak. Feleseltek, felágaskodtak, összezecsaptak és mindketten a patakba estek. Általános derűtlenségből láttam, hogy a jelenet tetszett.

Másodszor úgy játszották el, hogy az egyik kecske okos, engedékeny volt, első felszólításra engedett. Ateresztette a másik kecskét, azután öment át, minden baj nélkül.

A hahotázás alább szált.

Harmadszor mind a kettő okos volt. Mikor a hídhoz értek, a híd végénél megálltak. Tessékelték egymást. Az öregebb azt mondta: „Tessék! Gyere csak őcsém! Te hamarabb értél a hídho”. „Dehogyan megyek! — szól a fiatalabb — én ráérek! Én már eltem, de te még éhes vagy! Gyere te!”

Az öreg kecske engedett a szives hívásnak és átballagott a hídon. Megköszönte a figyelmet.

Fiatalabbik elhárította magától a köszönetet a szokásos szólas-mondással: „Óh! Szóra sem érdemes!”

Elbucsztak és mindegyik ment a maga dolgára.

A publikum csendesesen mosolygott. De helyes volt! — hangzott egy-két megjegyzés a hallgatóság soraiból.

„Néktek melyik jelenet tetszett legjobban” — kérdeztem a gyermekektől.

„Az utolsó! Mikor mind a kettő okos volt!” — hangzott az egyhangú válasz.

Nekem is az tetszett! Tanulság levonásával fejeztük be az első órát.

Második óra.

Tanulókat emlékeztettem a két kecske történetére. A gyermekek között is találkozok engedetlen, civódó természetű. Emíltsen valaki olyan esetet, amikor a gyermekek feleseléséből civakodás lett. Sokan jelentkeztek.

No, majd a Laci elmeséli, hogy kivel civakodott.

— Mikor a Masaryk-ünnep volt — meséli Laci — jöttünk a templomból. Józsi hamarabb bejött az iskolába, mint én, mert

az a folyosón futott és a helyemre ült. Én mondtam neki, hogy menjen beljebb. Azt felelte, hogy: „Nem megyek!” Kértem, hogy eressen be. Azt mondta, hogy nem ereszti. Ekkor én megkaptam a kezét, kihúztam a padból és ő a fejemre ütött.

„A Laci meg lekarmolta a kezemet” — szólt közbe Józsi.

Szóval mind a ketten engedetlenek voltak, civakodiatok, verekedletek, akár csak a két kecske. Rosszul tettétek! Okos gyermek ilyen nem tesz! Okos: enged!

De hát hogyan is történt a dolog? Mutassátok meg! Menjete ki a folyosóra és jöjjetek az ünnepélyről úgy, mint akkor.

Folyosóról futólépésben jönnek a terembe. Józsi jön elől, leül Laci helyére.

— Laci rászól: „Menj beljebb!”

— „Nem megyek!” — felelt Józsi.

— „Eressz be hát engem!”

— „Nem eresztelek!”

— „Nem?”

— „Nem!”

Laci elkapta Józsi kezét és húzta kifelé. Sikerült is neki. Fejbevágásra és karmolásra nem került sor, mert közbeléptem.

Isméleljétek meg a jelenetet, de az egyik engedelkeny legyen! — adtam ki a további parancsot.

Megismételték az első részt. Józsi leült Laci helyére. Ez kémenyen rászól: „Menj beljebb!”

Józsi engedelkeny volt és szó nélkül beljebb ment.

Harmadszor is eljátszották a bevonulást, de ekkor már mind a kettő okos, illedelmes és engedelkeny volt. Lassu lépésben, ünnepélyes komolysággal jöttek, de Józsi következetesen Laci helyére ült. Laci mosolygó arccal udvariasan felszólította: „Jóska kérlek légy szives beljebb menni!” „Kérlek alásan! Parancsolj!” — elsőzékenykedett Jóska.

„Ez helyes volt!” — hangzott a bírálat.

Óra végéig még néhány összekoccanást játszottak el. Következő hétre maradt vagy 10 jelentkező és a tételnek az ellenkező beállítása, t. i. vannak esetek, amikor nem szabad engedelkenynek lenni, pl. ha valaki a rosszra akar rábírni. Szóval, ennél az igénytelennek látszó tételnél két hetet kellett időznünk.

Hogy azután hány növendéknél lesz munkámnak maradandó hatása, azt a jövő mutatja meg. Pillanatnyi hatást érzem el, mert szemmel látható volt, hogy növendékeim erkölcsi érzéke javult,

erkölcsi cselekedetre hajlamosak lettek, indulataikban az erkölcsi belátás urrá lett. Sok jót azonban nem remélek, mert szomorú tapasztalataim vannak afelől, hogy az iskolai nevelésünket sok esetben maga a szülői ház, másoknál az utca és a társadalom rontja el.

Csak egy jellemző példát említek.

Feri, ki ezelőtt két évvel tanítványom volt, a legjobb érzesű növendékeim közé tartozott. Napokban étesültem azon sajnálatos esetről, hogy nevezett fiú jó érzés dolgában nagyon megváltozott. Az iskolában engedetlen, tanulóársai között pajkos, édesanyjával szemben goromba. Minap tanítónője megintette engedetlen magaviselete miatt. Lelkére kívánt hatni. Hivatkozott kisebb testvérére, hogy az milyen szelid, jó fiú. Annak elég egy tekintet. Feri lesülött szemekkel hallgatla a dorgálást és a végén nyeglién odavágta: „Elhiszem! Azt még lehet bufitani!”

Még egyet!

Az első osztályban ma tárgyaltuk a Bandika és Lutyája című olvasmányt. Bandika a kutyát kimentette a vízből, hazavitte. Édesanyja megdicsérte jószívűségeért.

Te mit tennél Károly — szólítottam egy fekete szemű, pufók képű pusztai magyart — ha ott a leéli Dunaparton a bokrok között egy futdokló kiskutyát látnál?

— „Kivinném a vízből” — volt a rövid válasz.

Hát aztán? Hazavinnéd?

— Nem! — felelt Károly.

— Miért nem vinnéd haza? — faggattam a fiút?

— Mert az édesanyám a hátamhoz vágná!

Tisztelt kartársak! Nem akarom tovább igénybe venni szives türelmüket, remélem, hogy még máskor is találkozunk és cserélhetünk véleményt. Azt azonban nem hallgathatom el, hogyha már rátapintottunk a baj lővére, szembe kell néznünk a veszedelemmel. Munkánk addig eredményes nem lehet, míg meg nem egyezünk az édesanyával és mellénk nem áll a társadalom.

Három nagy hatalmat ismerek, mely a béke érdekében igaz, őszinte és eredményes munkát fejthet ki. Egyik a család, másik az iskola, harmadik a társadalom.

Vegye ki a munkából mindegyik a maga részét, úgy, mint az iskola, akkor szebb napok virradnak reánk!

Pedagógiai divatok.

Irla: *Tóth Iqre.*

Nem bizonyos, hogy a divat mindig jó. Hiszen a divat nem állandó, mert, ha olyan volna, akkor nem volna divat. Iparkodnak mindig tökéletesbíteni. Hogy elérik-e a célt, arra is igen könnyű megfelelni, hogy nem. Vegyük csak a viseletes divatot. Csak 1—2 évi zeddel ezeldit az igen hosszú, uszályos szoknya volt a divat, most pedig az igen rövid, alig egy falat. Amilyen rossz volt a régi, éppen olyan nem jó a mai. Ahogyan az uszály fölszedte a föld porából a betegség csíráit, éppen úgy a rövidke megszerzi a szelid, szórakoztató reumát, esetleg az egyéb végzetes bajokat. Éppen ilyen divatosak vagyunk a pedagógiában. Nemrég a tanítás a gépies, scholastikus módszeren alapult, ma a haladó, modern, a tanító által kérdezve-felelő módszeren.

Ha mérlegbe vetjük az eredményt, teljes határozottsággal megállapíthatjuk, hogy az eredmény egyik esetben sem kielégítő. Sőt némely tekintetben még a régi eredményesebb volt, mert egyes tantárgyaknál maradandóbb volt a tudás. Ugy a viseletben, mint a pedagógiában a modern kor, a haladás korszaka kívánja a divatot. Pedig hát nem a külső, de a tartalom a fontos. A tanítóságnak nagy része minden újat, úgy a tanításban, mint a nevelésben nagy lelkesedéssel fogadott. De meggondolta-e az a gyorsan haladó sereg, hogy bizonyosan jó-e az, ami új? Már 10 esztendő múlik el a próbákozásból, vessünk hát számot az eredménnyel! Ami jó volt, azt tartsuk meg továbbra is, ami pedig rossz, azt javítsuk!

Most a tanításról óhajtok szólni. Az oktatásban 2 dolgot akarok különösképpen megvilágítani a címhez alkalmazva. Egyik a külsőség, a másik a tanítási módszer. Természetesen nem kerülhetem el a tanítási anyagot, mert ebből folyik az említett 2 divat.

A mai kor már sok tudást kíván. Ha azt akarjuk, hogy a gyermek becsülettel megállja a helyét az életben, (becstelenül könnyebb), akkor fel kell őt vértelnünk a tudás fegyverével. A kidott tantervek megállapítják a tanítandó anyagot, de, hogy milyen nehéz ezt előírni, bizonyítja az, hogy a jubileumi évben már a 4. tantervet kapjuk progresszíve számlálva legalább 200 Kés-ért. A rövid élelő tanterveket egy kis átmenettel próbáltuk megvalósítani, de mire ezt megtehettük volna, már újból kellett kezdeni

egy másikon. Kell tehát egy jó tanterv, amely legalább 10 évig éljen! Tévedek-e, amikor azt mondom, hogy lehellen azt végrehajtani, amit előírnak? Ebből következik aztán, hogy a dolognak vesszük a könnyebbik oldalát s dolgozunk a külsőségeknek. Erre pedig igen alkalmas a rajz, kézimunka s egyéb mutatható dolgok. Alig van olyan gyűlés, ülés, összejövétel, amelyen ne a rajz, kézimunka s torna szerepelne a tárgysorozat legkiemelkedőbb pontjaként. Én nem akarom elvitatni, hogy ezen tárgyak is fontosak, de hivatásomnál fogva még kell mondanom, hogy pld. a magyar nyelvtan is van olyan fontos, mint a rajz. Az V. osztályban 1 óra volt magyar nyelvtan s 3 óra rajz. Ha jogos a követelésem, amikor a magyar nyelvtant is megilleti 2 óra. Láttam olyan rajzot, amelyre a szigorú szakértő is azt mondaná, hogy ez a rajz kifogástalan. De ugyanazon a rajzon az aláírásnál 1 betű hiányzott a gyermek nevéből. Láttam egy másik rajzot is, ahol a téma egy négysoros versszak volt, olyan meseféle. A rajz szép volt, talán jó is, de a 4 sorban 6 helyesírási hiba volt. Akinek a rajzhoz s kézimunkához készsége van, azt nagyon könnyű, sőt kényelmes oktatni. Akinek pedig nincs, arra majdnem teljesen kár az időt pazarolni. Inkább kell az értelmet fejleszteni, mint csupán a kezűgyességet. Mit ér az, ha a gyermek ügyesen megrajzol egy szakrajzot, de az értelme kevés ahhoz, hogy számításokat tudjon tenni?

Könnyű megállapítani, hogy ezen melléktárgyak azért hódítanak manapság olyan nagy területet, mert régebben el voltak hanyagolva. Így aztán megint csak egyik szélsőségből a másikba esünk.

Szép dolgokat lehet mutatni a tornatanításnál, de, mert ezt nem vesszük túlságba, meg aztán testnevelési szempontból igen fontos, azért ennek a külsőségéről bővebben nem szólok.

Az énektanításba pedig nemcsak azért nem szólok bele, mert nem mutogatnak belőle nagyon sokat, de azért sem, mert bizony ahhoz nem is igen merek szólani. Megtörténnék velem az a szégyen, hogy ha vizsgáztatnának, tán még elégségest se kapnék. Pedig, ha úgy jókedvemben dalolok, tetszik magamnak. De minek is abban a tantervben többet előírni, mint akár mások, akár az előíró tud? Dúrok, mollok, felemelések, leszállítások, dinamikai jelek, dalköltők s műveik, zeneköltők s műveik, nemzeti és világhírné művészek s az összes hangszerek. Ez már igazán sok. Ezt még külsőségben se tudjuk bemutatni.

Határozzuk el magunkban, hogy az illetékesekkel is megpróbáljuk elhatároztatni, hogy ezen tárgyakat se becsüljük semmivel se többre a fontosabbaknál, mert a külsőségénél sokkal többet ér

a tartalom. A másik dolog, amiről szólni akarok: a tanítási módszer.

Nem is olyan régen, volt a gyermekeknek tankönyvük. Ebben röviden összefoglalva volt a tanítandó anyag. Ha a tanító jól megmagyarázta az anyagot, akkor a gyermek értette is, meg el tudta mondani is. Hogy volna olyan tanító is, aki csak felelelett, ezért ne tessék engemet bántani!

Most is van tankönyv, de terjedelménél fogva nem alkalmas a gyermekeknek a tanulásra. Szeptember 2. hetében kell tanítani: a paradicsom-, paprika-, tök-, ugorkát. Ez a természetrajzi anyag a könyvben 5 oldal. Hiszi e bármelyik tanító, hogy ezt a gyermek csak egyszer is elolvassa? Meggyőződésből mondom, hogy nem. Hiszen a tanítóképző IV. osztályában se kaptam 1 tárgyból 5 oldalat leckére. Hogy szó ne érje a ház elejét, azt se hallgatom el, hogy ez a könyv nagyon jó a tanító részére.

A honismereti könyvben pedig annyi tudomány van, hogy nagyon is örülnek, ha mindazt tudnám, ami benne van. A könyveket tehát nem lehet segédeszközzül használni a tanításnál, tanítani pedig kell az előírt anyagot, sőt megtanítani kellene, azért kitalálták a csupán kérdezve felelő módszert. Ne haragudjanak, ha egy kicsit megállok a módszereknél, de szakmánkba vágó, tehát megtehetem.

Van közlő és kérdvefejtő módszer. Egyiket is, másikat is mindig a maga helyén kell használni. A történelem tanításánál inkább hódít a közlő, a számtannál a kérdvefejtő. Teljesen különválasztani azonban nem szabad. A történelemnél is lehet kérdvefejtő is és még a számtannál is lehet közlő. Ma azonban csak egy módszert alkalmazunk: a kérdezve-felelőt. Nem gúnyból nevezem így. Gondoljunk csak az egész évi tanításunkra! Nem a tanító beszélt egész éven át? És, hogy a gyermek tudjon felelni, nem mondta-e meg a tanító a kérdésben a feleletet? Milyen állat a tyúk, mert hasznot hajt? Milyen állat a kutya, mert a háznál tartózkodik? Ilyen kérdéseket I. osztályos gyermeknek kell feladni, de VI. osztályos gyermeknek már nem szabad, annak már önállóan, összefüggően kellene beszélni. És tud? Akad olyan is, aki egyetlen mondatot sem képes szépen elmondani. De ne is nagyon csodálkozzunk! Hol és mikor tanulta volna meg az önálló beszédet? Egész órán át csak kérdezzünk. Vagy felel a gyermek, vagy mi felelünk. Természetesen csak egy-egy mondatot. Arra már nincs idő, hogy a végén összefoglaljuk, mert 4–5 dolgot kellett!

tanítani. Lehetett az a tanítás nagyon gyönyörű és nagyon jó, de maradandó nem. Nem pedig azért, mert nincs amivel megrögzíthetnők. Sőt, mi több, még ismétlés sincs soha.

Pedig igaz az most is, ami régen: „Ismétlés a tudományok anyja.” Hogyan oldjuk meg már most ezt a kérdést? Nagyon könnyű dolog. A tanító kellő előkészület után szépen előkészíti az anyagot, azután jó tankönyv kell, amelyből most már könnyen megtanulja a gyermek, időközönként ismételteti, úgy aztán maradandó lesz a tudás. Jegyzetektől elemi iskolában tanítani nem lehet, de nem is volna szabad. Jó könyv kell, mert tanulni kell! Nekem is kellett, másnak is kell! Meg kell tanulni az ügyvédek, a bírónak a törvényt könyvből, a szavalónak a költeményt, a gyermeknek pedig a leckét még inkább, mert a gyermek még beszélni sem tud tökéletesen.

Tíz év mulasztásai.

Ne tessék megijedni, nem akarom a tanügyi kormány 10 évi mulasztásait tollhegyre venni, mert arra igazán nem találtam a magam működési körében semmi okot. Sőt ellenkezőleg talán lehetne beszélni egy kis elhamarkodásról, amit mi öregek tapasztalataink alapján előre is láttunk, de nagybölcsen hallgattunk (én legalább nem bántam meg e néma szerepet). Beszélni akarok a tankötelesek iskolamulasztásairól a mul. ban és az iskolalátogatás fokozatos fejlesztéséről a jelenben törvényes maximumig — saját tapasztalataim és (Schiller szerint: nur die Lumpen sind bescheiden) az általam elért eredmény alapján. Egyszerűség kedvéért legjobb lesz, ha elmondom az én hét évem történetét, amellyel negyvenévi működéseem lezárult s ebben megtalál a t. olvasó mindent, amit bővíteni akarok.

A világháború közepén kerültem a hegyek közé egy félreeső faluba, amelynek lakossága nagyrészt nyári munkán volt gyerekesül; otthon csak az öregek és a pásztorgyerekek maradtak. Tényleges tanidő novembertől húsvétig. A kollegák gratuláltak, hogy milyen jó itt fenn, de rajtam végig futott a hideg, mikor állítottam a helyzetet, mert már volt egy eredménytelenségi megrovásom és itt annak tekerik ki a nyakát, akinek akarják. Nincs más hátra, török-szakad: muszáj eredményt felmutatni. Igen ám, de ha nincs gyerek. Szorítsuk az itthon maradtakat! Itt aztán átment rajtam a második hideghullám.

Nagykeservesen megkezdem az első tanéve, olvasom a névsort, kérdelem egyiküél másiktól, aki nem jelentkezett: itthon van? munkán van? ki a szomszédja? mondom a házszámot: egyik kérdésre sem kaptam választ, senkit sem ismertek, senkinek sincs szomszédja. Eznyenesen kétségbeejtő, ilyen tanítványaim még nem voltak. Soha senkit se el, se be nem árultak. Ha a szülők is ilyenek, akkor ez egy veszedelmes faj, akiktől még büntény feldejtés sem várható. Ez a következtetésem teljesen bevált, nemsokára megdudtam, hogy az erdőcsöszl elfelték láb alól, amiről mindenki tudott, a tettes nyugodtan élhetett, nem árulta el senki. Most tessék az ilyenekkel erélyeskedni.

A háborus könnyítések teljesen megbénították az iskolakényszert, amely az elégtelen birságot folytán amúgy is csak névleges volt. A prevratig terjedt két évet azonban arra használtam fel, hogy papíron rendet teremtek — ne tessék mosolyogni, ez nem olyan csekélység — s az új éra bekövetkezése nekem már csak fél munkát jelentett. Nagy könnyebbségemre volt a lakosok irástudatlansága, amiért régóta be volt vezetve a családi értcső, ami minden háznak, sőt minden házaspárnak megvolt. Ebből a 15 éven aluliakat a szülők és az idő pontos kiírása mellett házszám szerinti jegyzékbe vettem s mert minden család után néhány sort üresen hagytam, a jegyzéket több éven át lehetett használni s a később szülőtteket is beírhattam. Így a pályás babáig mindenki el volt könyvelve nálam.

Kiirtottam még a tanítótság mindenhatóságáról elterjedt tévhitet, mert nem is ritkán fordultak hozzám ilyen kéréssel: tanító úr, ne írja be a gyerekeimet, kell legeltetésre, vagy hogy beteg, úgysem járhat iskolába, minek fizessek beiratási díjat. Vagy: törölje el egészen (ez nagyon meglepett) és sehogysem akarja megérteni, hogy ez lehetetlen, mert törvénytelen. Ha még ajándék ígérese mellett sem ért célt, fejcsóválva távozott. Volt olyan is, akinek mondtam, ha nem teljesítem pontosan a kötelességemet, nem is kapok fizetést, mire ő megnyugtatót: ne féljek, fog rólam a község gondoskodni. Szép fogalma volt a tanítóról!

A prevrat után vártam az elmaradhatlan változást, ami a tízhónapos tanév elrendelésével, a mulasztási kimutatásnak a járási hivatal által való elintézésével, a birság felemelésével s behajthatlanság esetén a jár. hivatal fogházában eltöltendő elzárással csakugyan gyorsan és radikálisan új irányba terelte az egész népiskolát. De hirt vettem az ennek nyomán keletkezett általános izgalomról is, amely sok községben egyenesen veszélyes volt a tanítóra nézve

Néhol záros határidőt szabtak neki az eltávozásra, aminek bevárása nem volt éppen tanácsos. És én magam egy községben! S még nem csináltam semmit, amikor a szomszédom azzal kérkedett, önáluk már 700 K bírságot fizettek.

Mindezekből az erősebb intézkedésekből az én községem még csak kóstolót sem kapott. Inteltem úgy a szülőket mint a gyermekeket, míg végül mégis oda jutottam, hogy most már nekem is csinálnom kell valamit. De hogyan? Akkor jutott eszembe, hogy ez nekem nem új, mert én ezt 20 év előtti már keresztülvittem egy újonnan alapított községben ugyancsak nehéz viszonyok közt. Kész tervvel elmentem az illetékes helyre és előadtam, hogy bár ezideig semmi sem történt nálunk, kifogástalan iskolalátogatást fogok teremteni, ha erre megfelelő időt engednek. S hogy az eredményért felelősséget vállaltam, megkaplam a placelumat. Mert k. fiatal kollégáim, itt nem naplóolvasásról és mulasztási kimutatás beküldéséről van szó: élő ember az anyagunk, akit egy vérré vált slendriánból a saját jobb belátása révén kell az új rendbe bevezetni, mikor ő azt hiszi, hogy ez neki kára s a gyermekeknek fölösleges.

A jó kezdet fél sikert jelent. Óvatosan ügyeltem arra, hogy az első bírságolás általános helyesléssel találkozzék, vagyis olyan népszerűtlen egyént érjen, akire rámondják: úgy kell neki. Ebben igazán szerencsém volt, mert szept. végén kérdi tőlem a tanfelügyelő, milyen az iskolalátogatás? Milyen legyen ha a bírónak 3 tankötelese van és egyet sem küld. Micsoda . . . a . . .? Azonnal jelentse stb. De mennyire jelentettem! A bírót express becitálták a járási hivatalba s rögtön le akarták csukni — ezt később ő maga mondta — másnap pedig az iskolatársak nagy gaudiumára berukkolt a trifolium s attól fogva a legrendesebben jártak. Nem kell mondanom, hogy ez a jó fogás nagy segítségemre volt, látták, hogy ez már nem tréfa.

Aki e téren sikert akar elérni, az a régebbi kiváltságosakat: bírót, előjárósági és iskolaszéki tagokat szedje először rendbe, a többi zúgolódás nélkül beletörődik a változott viszonyokba. Nagy megnyugvást kelt, ha a tanító közismerten részrehajlatlan, semmiféle ajándékot nem fogad el és nagyon megválogatja, kitől kérjen valami szívességet, amit nem kell majd engedékenységgel viszonzni.

Ha a háború alatt a mulasztást még csak ki sem mentették, a szigorúbb rend idején eleinte mindenféle csalafintasággal igyekeztek kibújni, amikből néhány jellemző esetet ide kell iktatnom. Tavasszal kijelentkezik egy leány, hogy munkára megy — és ott-

hon marad. Jelenti a szülő, fia beteg; nekem gyanus a dolog így szántás idején, hittan alatt elszaladok a házhoz, zárva találok. A szomszédjától megtudom, fenn a hegyen szántanak: neki a hegynek. De a jó szomszéd felküldi kerülő úton a suhancfiát, hogy intse őket; nem használt semmit, megfogtam. Siránkozó hangon jelenti reggel ötkor a legény, hogy őccse az éjjel majd meghalt. Tanítás után felmegyek hozzájuk — de a gyerekek előtt, nehogy valamelyik megelőzzön — s megtudom, hogy vásárra ment.

Hittan alatt keresek egy tegnap még egészséges lányt a háznál, hát mikor nyitom az ajtót, anya és lánya vidám nevelés közt ülnek a szövőszék mellett. Nem szóltam semmit, de a kis hamis sírva szaladt előttem az iskolába. — Az apa kikéri a leányát egy napra, hogy a kisgyerekekre vigyázzon — megadom. Történetesen másnap esett; kapálni nem lehetett, de a lány nem jött iskolába. Mentség: édes apám azt mondta, hogy kikéri. Ugyanez más alkalommal elmaradását azzal menti: édesapám azt mondta, mi mind egyformák vagyunk s ha a Juli egy napig otthon maradt (én kiengedtem!) nekem is otthon kell maradnom egy napig. Helytelen indokolás: 25 K bírság.

Későbbi időben majd rajtam is kifogtak: a pászlorgyerekek kicserélődtek, elmentek más községbe szolgálni s onnan mihozánk jöttek; ha pedig évre voltak felfogadva, a legeltetés elején kijelentkeztek — és megmaradtak. Mikor erre rájöttem, bejelentetem a járási hivatalnak, hogy nálunk úgy szaladgálnak az idegen tanköftelesek, mint mezőn a nyulak. A tényállást kivizsgáló két csendőr a bíró lakására idéztetett és ott a kisbíró jelenlétében — szuronyos puskákkal és a stílusuk nem éppen Kniggeből volt véve — kihallgatott. Panaszomra sürgősen levegőváltásban részesültek elégtétel gyanánt.

Ilyen és hasonló okok alapján bejelentettem az 1923/24. tanévben két esetet (175 K bírság); a nekem utolsó 1924/25. tanévben a legszigorúbb látogatás mellett 125 mindennapi mulasztott összesen 2 (kettő) órát, amit a statisztikában egy félnapra kellett kiegyenlítenem.

Az egész eljárásban a legnehezebb volt — máshol, de nem ná'unk — a megbírságot szülőkre kiengesztelése, megbéktetése s az addig szívélyessé fejlesztett jóviszony fenntartása. Ez sok helyen nem sikerült s bizony sokszor pokollá változtatta a tanító életét. Pedig ennek is megvan a maga mechanikája. Mikor először találkozom bírságolás után a szülővel, már messziről nyujtottam a két kezemet és félig komoly, félig tréfás hangon tettem neki szemre-

hányást, miért csinál nekünk ilyen kellemetlenséget — még én duzzogtam — mikor tudja, hogy másképp nem tehetünk. A hatás sohasem marad el. És megérttem azt, hogy nyugdíjazásom után mások talán igen, de a megbírságotak soha sem kerültek el néhány barátságos szó váltása nélkül, ha újaink keresztveződtek.

Nagy becsülést láttam abban, hogy a tanítónak csak úgy izennek (néhánykor kevésbé udvariasan) és nem személyesen írták be, kérték ki gyerekeiket vagy jelentettek betegséget, ez mind csak „mond meg a tanítónak” módjára ment. Ezt teljesen megszüntettem, sem szóbeli sem írásbeli irat-ízenetet el nem fogadtam s a végén már ünneplőben jöttek, de ennek elhagyását kértem. S ahogy én megadtam nekik a kellő tiszteletet, úgy ők is nekem.

Előre bocsátva, hogy a munkára menő tanköteles bejelentette lávozását s egyben azt is, ki fogja őt itthon szep. 1-én beírni, iskolarendünk így nézett ki:

Julius elején megírtam a jövő tanév összes naplóját és a könyvrendeléshez egy íven a névsort. Szeptember 1-én megtörtént a beírás (kipipálás alakjában), a könyvek árát befizették és az ismétlődőket is belevéve d. e. 11 óráig összesen úgy 200 gyerek ügyét elintéztük. Megjegyzem, ezt csak faluhelyen lehet megcsinálni, ahol a tanító mindenkit ismer és a hatévesek szülei előre értesítve lettek.

Inkognitóm mellett megengedhetem magamnak azt a szerénytelen kérdést: ugy-e bár ez ideális állapot? Pedig én még ezen is javítanék. Tanítás kezdetén ott van a községi bíró vagy helyettese az iskolában s névsorolvasás után az ott nem lévő és a szülők által ki nem mentett tanulókat egyenkint felírva, bizonyos bírságot azonnal behajt, mint nagyvárosokban a rendőr a bírságblokkal. Ez gyors eljárás s egy hét alatt megvolna a non-plusultra-rend.

Egy mélabus akkorddal zárom: a 125 tanuló évi egyfél-napos mulasztása el lett temetve a statisztika labirintusában és soha sem kérdezte senki: ugyan hogy csinálódik ez, talán jó volna a gyűlésen ezt ismertetni. Elmúlt — fujt. De azért örülnék, ha valahol hasznát vennék e soraimnak.

Ludimagister.

B. Fröbel és dr. M. Montessori.

(Hana Hittel.)

Fordítás a „Časopis učiteliek škól materských“ c. lapból.

A gyermek nevelés különböző irányait a mi napjainkban két személyiség határozza meg: B Fröbel és M. Montessori ová.

Ma még Németországban több a Fröbel féle rendszerű ovoda mint a Montessori-féle. Egyes ovodák a Fröbel nevet jogtalanul viselik és így kritikát váltanak ki. Ezen intézetek ellenségei ne feledjék el, hogy a gyermeknevelés alapjait Fröbel teremtette. Személyének és az emberiségre való hatásának tilka abban áll, hogy rendületlenül hitt az ember és különösen a gyermek jószágában. A nevelő kötelességévé teszi, hogy a gyermeknek jól viselje gondját, tehetségeit védje, segítse a szabad és önálló fejlődéshez. Kívánja a tanító, hogy a gyermeket annak tehetsége szerint nevelje, hogy a gyermek belső lénye szent legyen előtte és hogy ne akadályozza őt a belső fejlődésében.

Fröbel második pedagógiai követelménye, hogy a gyermek vezeltessék az önálló munkához a legtagabb korban, mert hiszi, hogy mindenkinek a lényében van természetes hajlam és tehetség a munkához és tevékenységhez. Az egyéni nevelés és önálló munka azok az eszközök, melyekkel eljutunk az önállósághoz és fejlődéshez. Ez az a két pillér, amelyben Fröbel embernevelése nyugszik. Fröbel nem elégszik meg azzal, hogy a gyermeknevelés elméletének irányait megszabja, de egy másik, „Kindergarten“ című könyvében a módszert is megállapítja. Fröbel egész életében, még a legnehezebb körülmények között is arra igyekezett, hogy olyan nevei intézeteket létesítsen, melyekben pedagógiai principiumait alkalmazhassa. — Esméi még ma is példaképen szolgálnak és nem veszítik el jelentőségüket a modern pedagógiában és pszichológiában sem, habár nem szigorú logikai dedukció, hanem intuíció útján keletkeztek. Azok a gondolatok, melyeket Fröbel ezelőtt 80 évvel vetett felszínre a gyermekből kiinduló természetes aktivitásról, a fantázia képzéséről, ma a szabad és tevékeny iskolában kelnek életre. A modern tanító még ma is sokat meríthet Fröbel irataiból, habár azok nem is egész világosak. — Igaz, hogy Fröbel módszere ma nem lehet irányadó, mivel az ő praktikus tanácsai az ő korának, körülményeinek feleltek meg és szorosán függtek össze az ő élete sorával. Fiatal korában építészettel foglalkozott és ebből merítgetett éppen úgy a matematikából, amidőn fából és

köböl geometriai alakzatokat alkot. Havas hazájának sötét téli estein ott látjuk a meleg kályha mellett az asztal körül a rábizottakkal és úzik az unalmat megfelelő foglalkoztató eszközökkel. Erre való serkentésre talált a szomszédos házak parasztjainál, papnál és kishivatalnokoknál, ahol látta, milyen módon díszítgeti a háziasszony a lakást a kézimunkák különböző fajai, himzései, szövással, varrással, melyeket a gyermek képességeinek megfelelő módon alkalmazott. Így keletkezett a kartonra való himzés, színes papír kivágás, gyöngy munka stb. Hogy e mellett a gyermekek ritmikus testmozgást is tegyenek, ritmikus játékokat és dalokat állított össze. Ezek tanításával azonban a cél még nincs kimerülve, ezek a célnak csak pedagógiai eszközét képezik.

A nevelőnő ezenkívül keltse fel a gyermek fantáziáját, hogy annak természetes egyéni tehetségei fejlődjenek. Fröbel követői az ő jelentőségét inkább csökkentették, mivel módszerét nem követték teljes mértékben. A gyermekeket megmosdatták, táplálták, sétáltatták, jómodorra nevelték. Ez a munka annyira foglalkoztatta a nevelőket, hogy a tulajdonképeni nevelésre nem jutott idő. A Fröbel féle ovodák mégis diadalmaskodtak és sokan segítettek ezeket az intézeteket, mert nem hatoltak bele elég mélyen és nem ismerték föl annak hiányait. Elvakították magukat a szép, virággal és képekkel díszített helyiségek által. A tiszta, állandóan víg gyermekek énekeltek és taktusra végeztek mozgásokat. De később kezdték belátni, hogy Fröbel módszere elévült s nem felel meg a későbbi nevelésének.

Az ipar fejlődése következtében egyre több szülő hagyta otthon gyermekeit, kiknek nevelése azután a nyilvános ovodákban az ovónőkre lett bízva. Így a felelősség a nevelésért teljesen a nevelőnőkre, ovónőkre esett, már pedig nem egyenlő a neveléssel az, ha a gyermek elsajátít némi ügyességet. Látjuk, hogy a Fröbel módszere időnkben nem bír már olyan jelentőséggel. Meg volt határozva a tananyag egész hónapra, úgy hogy például egy héten keresztül a gyermeknek csak a vízről, lőről, tavaszról stb kellett *tanulnia*, holott az érdeklődése másfelé húzta. Ehhez a tárgyhoz fűződtek a beszélgetések, papírmunkák, játékok, szóval minden, ami az ovodában történt. Ez a módszer ellenkezik Fröbel módszerének alap gondolatával. Fröbel hangsúlyozza, hogy a foglalkozást szabadon kell választania a gyermeknek. Az ovónő ne a saját akarata szerint vezesse a gyermeket, de alkalmazkodjék a gyermekhez. Ha a gyermeknek a merev iskolai fegyelemhez kell alkalmazkodnia, megszűnik egyéni fejlődése, jó tanulót nevelünk

belőle, de nem embert. De nem elegendő megállapítani a Fröbel iskola hiányait, ha azt nem pótoljuk valami jobbal. — Új irányt mutatott M. Montessori. Ő az előbbi aktivitás helyett a passzivitát követeli a tanítótól. Kiküszöbölte az iskolából a „program“-ot és az „üzemszerűség“-et. A tanító mintegy a felügyelő szerepét játsza, az iskolát szabad társasággá alakítja, ahol a gyermek a tanítóban segítő barátját látja. A jelenkor nevelőjének tehát nem az a feladata, hogy a gyermeknek anyagot adjon föl, de az egész fejlődésnek a gyermekből kell kiindulnia. Montessoriova megismerte a gyermek lényét és első követelményként a szabadságot és önállóságot állította fel és erre építette föl módszerét. A gyermek otthonában is állandó mozgást látunk. A gyermek fel van mentve a hosszadalmas és értelmetlen üléstől, más új tárggyal játszhat, szönyegre ülhet, sepergethet, megnézi más gyermek játékát, segít neki. Nem unatkozik, mert azt teszi, amihez kedve van. De Montessori a gyermeket nem csak szabaddá tette, de egyidejűleg kiküszöbölte az elévült módszereket és új anyagot teremelt. Minden benyomást érzékeink útján veszünk fel és Montessori felismerte, hogy a gyermeknek a benyomásokat megközelíthetőbbé tesszük, ha érzékeit élesítjük. További cél az, hogy a gyermeknek világos fogalmakat nyujtunk. E szerint állította össze az anyagot.

Ha összehasonlítjuk a Fröbel és Montessori módszert, nem találunk semmit bennük, ami ellenkezne egymással, sőt azt látjuk, hogy azok a követelmények, melyekről Fröbel követői megfelekeztek, a „gyermekotthon“ bñ teljesítve vannak. Montessori személyisége ígéretet képez arra, hogy végtelenül többet nyujt nekünk, mint amennyit nyujt hatott a saját nemzedékeinek.

Közli: *Hermann Anna* ovónő.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését j. é. dec. 31-ig továbbra is meghoszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Helyreigazítás Kapluk a következő sorokat: A Magyar Tanító szerkesztőségének, Komárom. A M. T. folyó évi 154. oldalán a republ. tanítók gyűlésén történt felszólalásomat helytelenül hozta, miért is azt a való tényállásnak megfelelően a következőkben kérem helyreigazítani:

A republ. tanítók folyó évi február 9-iki gyűlésén az einők azt a megbízást adta nekem és egy másik kartársamnak, hogy a tanítók szolgálati viszonyait szabályozni kívánó törvényjavaslat tárgyalási menetét ellenőrizzük. Az előadó minden egyes §-hoz megírtta javaslatait. A 23. §. lefárgyálása után a 25. §-ra ugrott át. Az *elnöki megbízatás folytán* itt megjegyeztem és magyarázatot kértem, hogy a 24. §. miért hagyatott el? Az elnök felvilágosítást kért tőlem: Miről szól a 24. §.? Magyarázatul a Magyar Tanítóban leközölt törvényjavaslat 24. §-át *szószertint felolvastam*, mire az előadó kijelentette, hogy a 24. §-t azért hagyta el, mert ehhez semmi megjegyzése nincs.

A M. T. tudósifője tehát a M. T.-ből általam felolvasolt szöveget úgy közölte le a 154. oldalon, mintha az a saját egyéni kijelentésem és akaratom lett volna; ez pedig a tényeket nem fedi. Muzsla, 1928. augusztus 23. *Kanozsay József.*

Nyugtázás. Az Academia könyvkiadó vállalat az 1927-28. tanévben eladott Telkes-féle ABC-s könyvek jövedelmének 6%-a fejében újabban ismét 1900 Ké-t fizetett be központi pénztárunkhoz a Tanítók Háza alapjára. Telkes Mihály ABC-s könyv alapja ezzel az összeggel 5596 Ké-ra emelkedett. A befizetést ezúton nyugtatja köszönettel a *Központi pénztár.*

Irodalmi füzetek. Az Academia könyvkiadó vállalat ismét forgalomba hozza az *„Irodalomtörténeti füzeteket“* melyen leszállított árban és minden vonalzásban. Polgári iskolák részére vászonkötésű füzetek 1.60 Ké helyett 90 fillér. Elemi iskolák részére kék, puhatáblába kötött füzetek 40 fillér helyett 25 és a vászontáblába kötöttek pedig 1 Ké helyett 60 fillérért vásárolhatók mindenütt. M. után az *Irodalomtörténeti füzetek* árából eddig is % részese-dése volt egyesületünknek, azok bevezetését, illetve további használatát szíves figyelmébe ajánljuk a kartársaknak.

Kidolgozott **Beszéd- és Értelemgyakorlatok**

az I-II. csoport, illetve osztály számára. — Ára 20 korona.

Kapható:

Zsemlye Péter nyug. kántortanítónál **Búcsón** Nyitra m.

Különfélék.

Vöröskereszt*

Dicsőség neked Isten!
Neked, ki a kereszten
Függve meghaltál értünk.
Oh jaj! nagy volt a vétünk.
Azóta szent a kereszt!

Nevében a keresztnek
Szeretik az emberek
Egymást s kéri Isten
Ő tőle várva mindent.
Adj szeretetet Isten!

A segítségre várót,
A gyámoltra szorulót,
A szegényt és beteget
Szerecsétek gyerekek!
Gyerekek: szeretetek!

Kezet a kézbe téve,
A szent keresztre nézve.
Adjátok szíveteket
S vele szeretettel!
Lángold szeretettel!

S ha — Isten ne adjal —
Véres háború dúlna,
Ti legyelek az elsők
Segíteni a szenvedőt!
Isten óvj, ettől minket!

A kereszt legyen jelünk.
Szeretni készen legyünk.
Add oda testvér kezed.
Szeretettel majd vezet
A „Vöröskereszt” léged!

Ocsovay Imre.

TOVABB . . .

Életvizekre hullott falevél
Vagyok én.

Megyek a végtelen felé,
Megyek a titkok elé.
Lassan visznek a habok:
Tovább-tovább . . .

Elhagy sok hiába vágy,
Az élet álma — gazdagág.
A zöld remények holtra sápadnak,
Elfogy minden, elvész minden.

A habok csendesesen sutognak:
Tovább-tovább . . .

Szélesednek a vizek árszói,
Táruznak a titkok ajtai.
Hallgat már a széles folyó,
Az élet hangja egyre fogyó —
S a halál barlangjában eltűnik a
[folyó . . .

KOSSÁNYI JÓZSEF.

Ha sújt a sors . . .

Ha sújt a sors, ne ess' kétségbe!
Nem tart örökké a veszély.
Állj, mint a szikla oly szilárdan
S remélj, remélj!

A bosszú s' csak hadd dörögjön!
Hadd hulljanak a mennykővek!
Te állj szilárdan és kiáltad:
Reméljettek!

Paal Gyula.

*A Vöröskereszt egyesület intenzív működése a most kezdődő tanévvel erősebb lendületet fog nyerni. Szerző e nemes cél támogatására írta meg a verset, hogy a gyermekek minél nagyobb számban csoportosuljanak a Vöröskereszt ifjúsági osztályaiban. A vers keresztény szellemben, keresztény gyermekek számára íródott, kártyáira az iskolákban felhasználhatják.

Szerk.

Tankönyvismertetéa. Egy új földrajzi tankönyv jelent meg a könyvpiacra a múlt hetekben. Címe: *Hazánk és a nagyvilág*, írta dr. *Pálsch Ervin*. Kiadja a Stehr-féle könyvkiadóvállalat Prešov, ára fűzve 12 Kts. A magyar tanításnyelvű nyolcévvel kezdődő elemi iskolák 6. 7. 8. évfolyamai számára tankönyvvül jóváhagyatott az isk. és nemzetművelődési miniszterium 53618/1928. sz. rendeletével.

A könyv *tartalmi* szempontból megfelel mind a várható nyolcosztályos tanterv, mint pedig a tanulók szempontjából. Az I. részben rövid honismereti áttekintés után a földrajzi alapismereteket tárgyalja vonzóan és érdekesen, igen jó szemléltető rajzok mellett. A II. részben a Csehszlovák Köztársaság következik országgrészek szerint. A menet semmi kívánnivalót nem hagy maga után, ebben a kiadott új tanmenetekhez alkalmazkodik. A földrajzi, néprajzi stb. viszonyokat igen helyesen nem nagymegyék, hanem földrajzi egységek (folyókák, völgyek, vasúti vonalak, hegyvidékek) szerint tárgyalja, amit a legcélravezetőbb módszernek tartunk. Ezután áttér Európa leíró földrajzára és sorban tárgyalja le a legújabb adatok szerint Közép-, Dél-, Nyugat-, Észak- és Kelet-Európa országait. Majd a többi világrész és a sarkvidékek következnek hasonlító beosztásban. A III. rész természettani és csillagászati földrajz, melyben röviden, de jól és igen értelmesen vannak megírva a tényleg szükséges alapismeretek.

Nevelési szempontból bizonyos előítélettel vettük kezünkbe ezt a könyvet, nem hittük, hogy a szerző, aki nem elemi iskolai tanító, meg tud felelni eme várakozásunknak. Ebben kellemesen csalódtunk. A könyv tanításával megszerettük a szülőföldet és a hazát s megérti a gyermek más népek, népfajok, államok értékét s azokat becsülni tanulja.

Nyelvi szempontból egyszerű, könnyű, közvelen, a gyermek nyelvkésztségéhez mért. Igaz, hogy 207 oldalas, tehát terjedelmes, ami a könyvek egyetlen hibája, de ez egyensúlyozza ezt az, hogy érdekes és telve van sok szép lényképpel és eredeti rajzzal, ami szemléletessé és változatossá teszi. A leírás élénksége arra enged következtetni, hogy a szerző sokat utazott s benyomásait, tapasztalatait közvetlen uton szerezte.

A könyv nyomása, papirosa jó. A betűi nagyok, könnyen olvashatók, a megjegyzendő földrajzi nevek kiemelkedő betűkkel vannak nyomva. Terjedelme mellett az ára mérsékelt.

Politikai szempontból kifogástalan lojális; a gyermeket eljuttatja a honismeretére s megtanulja azt, hogy milyen viszonyban van a Csehszlovák Köztársaság a rajta kívül fekvő nagyvilággal. Megtanulja becsülni a magunk értékeit.

Egészben véve: szinte váratlanul sikerült és jól használható tankönyvvel gazdagodott a magyar tankönyvirodalom. A gyermek fontos nevelő- és érdekes földrajzi olvasókönyvet nyer benne, amelyet haszonnal fog forgatni az iskola elvégzése után is.

(y)

Az énekes zene.

A vokál zene (énekes zene) a latin vox (hang) szóból származik. Az orgonában a vox humana az emberi hangot utánzó sípokot jelenti. Az ember észrevette, hogy egyes lelki állapotok (öröm, fájdalom, harag) más-más hangokat váltanak ki hangszerréből, mint aminőket normális beszédben használ. Rájött, hogy van beszélő és éneklő orgánuma, melyet a »szépe« szolgálatába állíthat

s arra törekedett, hogy az éneklő szövet utánozza, megrögzítse. A hangszerek voltaképpen az emberi hangot utánozzák. Az ember idővel kiküszöböli azon hangszereket, melyekben kevésbé találja fel saját hangjának mását. A mai hangszerek tehát tökéletesebbek, mint a régiek. Az emberi hang úgy viszonylik a hangszerekhez, mint a természet színei a festett színekhez.

Az emberi hang fajai. Az emberi hang színezete (timbre) egyénekenként különböző. Van férfi hang: bassus, baryton, tenor. A bassus szó a »basis« szóból származik, ami alapot jelent. A basso profundo v. serioo mélyebb bassus, addig a basso buffo magasabb hangok felé hajló. Van bass baryton és tenor baryton. A tenor szó a latin »tenere« (tartani) szóból ered. A régi vokális zenében a férfi hang tartotta a dallamot, a sopran pedig kíséretet csinált hozzá. Innen a soprant »discant«-nak (discantare = eltérően énekelni) is nevezték. Megkülönböztetünk hősi terort és lírai tenort, a hangszínezet és magasság tekintetében. A női- és gyermekhangok: sopran, mezzosopran, alt. A sopran super, supremus (felső) szavakból, az alt pedig »altus« (mély) szóból származik. E kettő közt foglal helyet a mezzosopran. A legmagasabb hangosztályban megkülönböztetjük a soprano sfogatot (drámai sopran) a néha igen magasra menő soprano acuto-tól. Az alt is kétféle lehet: contralto és mezzcontralto. A hangterjedelem a következő:

Bassus:	E—d ¹ .	Alt:	a—g ² .
Baryton:	A—fis ¹ .	Mezzosopran:	f—e ² .
Tenor:	C—C ² .	Sopran:	c ¹ —c ² .

Bár a tenor és sopran hangterjedelme hangjelezve egyforma, meg kell jegeznünk, hogy a tenor hangjai (pl. férfikarban) egy nyolcaddal a'ább hangzanak.

A vokális zene magánének, (solo), ha egy egyén s karének, ha több egyén adja elő. Az ének lehet egy szólamu, ha több egyén unisono éneklí, de lehet többszólamu is. Az oly énekes zeneművet, mely két önálló szólamból áll, duettnek, a 3 szólamból állót tercettnek, a 4 szólamút quartettnek mondjuk. Igy lehet még quintett, sextett stb. Az oly többszólamu énekes zeneművet, melynél csak az egyik szólam játsza a főszerepet, míg a többi ennek csak kíséretére szolgál, — homophonnak s amelynél minden egyes szólam önálló, — azt polyphonnak nevezük.

A vonós hangszereknél a hegedűt discantnak, (hangolása: kis g, d¹, a¹, e², a brácsát altnak (kis c, g, d¹, a¹) a cellot (nagy C, G, d, a) tenornak s a gordont v. nagybőgőt (kontra E, kontra A, nagy D és G) bassusnak nevezhetjük.

Egész zenénk nagyobbára az énekhang terjedelmében mozog. Fordulnak elő ugyan magasabb és mélyebb hangok is, de többnyire nem a théma szólamban. Ennek magyarázatát Müller így adja: Ha az ember egy dallamot hall, akkor hangszerve öntudatlanul is bizonyos mozgásokat végez, oly mozgásokat, minőket akkor végezne, ha a »hallott« dallamot kellene énekelni. E szerint áll hozzánk közelebb v. távolabb valamely dallam. Nem tetszik tehát az olyan dallam, melynél a gégefő az említett mozgásokat erőltetve végzi. Ilyenek a tritonus, bőv, másod, v. heted, szők. heted, 2 negyed lefelé stb. Ezek használatától a zeneszerzőnek tartózkodni kell.

Gdopár János.

Kiadóhivatali üzenetek.

Többeknek. Tanítói zsebnaptárt mindenkinek küldtünk, akinek nincs nagy tagdíjhátraléka. Minden naptárhoz egy befizetőlapot is mellécseltünk, hogy azon a zsebnaptár ára — 10 Ké, — beküldhető legyen.

Pályázat. A keszegfalvai közs. iskolánál nyugdíjazás folytán megüresedett III. sz. tanítói állásra az iskolaszék pályázatot hirdet. Javadalom: községtől évi 1200 ékorona fizetés, 210 ékorona lakbér és 20 ékorona kertpótlék. Többi államsegély. Kellően felszerelt kérvények 1928 szeptember 15-ig Fűssy Sándor iskolaszéki elnök címére küldendők. Posta, vasut, távirtda, telefon helyben. Állás a választást követő 15 nap után foglalandó el. Iskolaszék.

Pályázat. Az andódi róm. kath. magyar tannyelvű kántortanítói állásra pályázat hirdettek. Javadalma szép lakás, kert, 8 hold szántó, törvényes járandóság. Pályázati határidő szept. 1. Választás és kántorpróba szept. 2. Az állás azonnal elfoglalandó. Személyes megjelenés kívánatos, de az utiköltség nem térítetik meg. Kérvények az érsekújvári plébánia hivatalba küldendők.

Iskolaszék.

Pályázat. A megüresedett szádalmási (Jablonov župa XX.) róm. kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdetünk. Jövedelme: 2 szoba, konyha, kamra, kertek, föld, rét, stóla, 10-25-köböl rozs, 8-ol tűzifa, államsegély. Pályázati határidő szept. 23. Választás szept. 25. Személyes megjelenés — díjazás nélkül — kívánatos. Kérvények teljesen felszerelve az isksz. Elnökségéhez küldendők.

Pályázat. A sikabonyi községi népiskolánál (p. Dun. Streda) tanítónő ideiglenes nyugdíjaztatása folytán *helyettes* tanítónői állás kerül betöltésre. Javadalmazása: a községtől évi 100 K. 1 szoba és konyha, 140 K lakáspótlék, 20 K kertilletmény és megfelelő államsegély. Pályázati határidő szept. 5. Állás azonnal elfoglalandó.

Az iskolaszék.

Pályázat. A szási r. k. iskolaszék pályázatot hirdet a megüresedett tanítói állásra. Javadalmazása: 2 szobás lakás, konyha és mellékhelyiségekkel, kert. A községtől egy évi 190 K, a többi államsegély. Pályázati kérvények szeptember hó 8-ig Bliesz Ádám isksz. elnök címére Nagylégre küldendők.

Az iskolaszék.

Hirdetés. Helyettesi vagy nevelőnői állást keres nosztr. okleveles tanítónő és polg. isk. tanárnő. Magyar—német. Maier Margit Slovenský Meder ž. XVI.

Pályázat! A zarnói ref. Egyház kántortanítói állására pályázat hirdetik. Javadalom: Egyháztól készpénz 80 korona. 16 méter tűzifa beszállítva, 5 köből 1 r. buza, ugyanannyi rozs, 5 hold szántóföld, 4 hold rét, 1 drb. marhalegelői jog. Stóla kertületi szabályzat szerint. Szép lakás (új iskola külön) mellékhelyiségekkel. 2 drb. nagy gyümölcsös és veleményes kert. Földek adóját az Egyház fizeti. A javadalom fele tanítói, fele kántori. Államsegély. Köteleasége 1—8 oszt. iskola vezetése, kántori tündök végzése minden harmadik vasárnap és lelkész akadályoztatása esetén istentisztelet végzése, chorus vezetése, társadalmi munkákban segédkezés. Tanítási nyelv, magyar. Állampolgársággal, nostrifikációs vizsgával, működési bizonylattal bíró kántortanítók pályázataikat augusztus 25-ig beadhatják. Az iskola 60 gyermekre van tervezve. Személyes megjelenés kívánatos és esetleg előnyös lehet. Állás megválasztás után azonnal elfoglyandó. Presbyterium megbízásából: Béky János ref. lelkész Zsarnó (Zarnov) p. Turna XX. Zupa.

Hirdetés. Helyettesi állást keresek sógoróm részére, ki a tanításban megfelelő gyakorlattal rendelkezik. Cím: Fabana János ig. tanító Kálaz posta Vráble.

A Magyar Tanító előfizetési ára

egész évre 40 K, félévre

20 K, negyedévre 10 K.

Számonként 2 korona.

Szerkesztőség: Állami polgári leányiskola } Komárom
 Kiadóhivatal: Községi elemi iskola } Komárom.

A hírlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavai posta- és távírdai igazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 szeptember 15.

18. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKŐI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felölös szerkesztő: **Bana! Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal:
<i>Vezércikk:</i>	
A tanítóképcsés reformja	577
<i>Schlosz Lajos:</i>	
Frank Kellog aranytolla	579
<i>Ghiinessy János:</i>	
Az abnormális gyermekek oktató- sáról	581
<i>Egyesületi élet</i>	583
<i>Természettudományi rovat.</i>	
<i>Wánkay László:</i>	
A természetrajz tanításának menete	586
<i>Machnyik Andor:</i>	
Gyümölcsfavédelem (vége)	588
<i>Különfélék</i>	595
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. { Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. { (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-. ZENEMŰ-. PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSNET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 84.

**AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELTŐ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községl könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerék stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELÉSEN,**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felölős szerkesztő: **Bana: Tóth Pál.**

A tanítóképzés reformja.

Egyesületünk a Köztársaság más tanítóegyesületeivel együtt már régóta harcol a tanítóképzés reformjáért, nevezetesen a képzés színvonalának megemeléséért, a tanítóság főiskolai képzettségeért. Örömmel üdvözlöttük, midőn ennek eredményeként az iskolaügyi miniszterium a tanítóképzés akadémiai színvonalra való emelését határozta el és sok reménnyel vártuk az erre vonatkozó törvényjavaslat megjelenését.

A törvényjavaslat el is készült, ismertettük lapunk előző számaiban Reményeinkben azonban csalódtunk, azért nem mehetünk el e törvényjavaslat mellett szó nélkül. Le kell szögeznünk, hogy a tanítóság nem ezt várta s hogy a tanítóképzés csak újabb hangzatos nevet kapott, külsőséget a belső lényeges tartalom megváltoztatása nélkül.

A törvényjavaslat szerint az eddigi négyévfolyamos, a közép vagy polgáriskola négy, illetve három osztályára alapított tanítóképzők megszűnnek és helyükbe lépnek a középiskolai érettségi bizonyítványt kívánó egy, illetve két évfolyamos pedagógiai akadémiák. Az első évfolyam az elemi iskolai, a második a polgáriskolai tanítók képzésére szolgál.

Eddig a dolog rendben volna, azonban a törvényjavaslat további pontjai között van kettő olyan, amely az akadémiát teljesen visszaszülyesztí a középiskolák nívojára. Ezek egyike ezt mondja: A pedagógiai akadémiák tantestülete az igazgatóból, a tanárokból és a gyakorló iskolai tanítókból áll. *A tantestület fizetési viszonyai*

ugyanolyanok lesznek, mint az eddigi tanítóképzők tantestületei.

Ebből az tűnik ki, hogy a pedagógiai akadémiákon nem főiskolai tanárok fognak előadni, hanem képzőintézeti, esetleg középiskolai tanárok, akikre nézve semmi előnyt sem fog jelenteni, hogy akadémián adnak elő. Szóval a tantestület tekintetében az „akadémia” cím csak szó, valójában az akadémia csak középiskola.

Egy másik pont szerint *a pedagógiai akadémiák a középiskolák egy fajtát alkotják s reájuk is a középiskolákra vonatkozó előírások érvényesek mind az iskola-évre, mind pedig a félévekre és szünetekre vonatkozólag.*

Ez a pont nyíltan és leplezetlenül megmondja, hogy a pedagógiai akadémiák nem akadémiák, vagyis főiskolák, hanem csak egyszerű középiskolák.

A tanítóképzés reformtervezetében tehát nem látunk semmi haladást a mult idők képzési viszonyaival és nívójával szemben. A tanítóság képzetebb nem lesz, mert a középiskolai érettségi bizonyítványt, mint előtanulmányt a tanítói hivatás szempontjából igen nagyra nem értékelhetjük, másrészt az új rend fizetés szempontjából nem jelent a tanítóság részére semmit, mert — ha az akadémia középiskola — a belőle kikerült tanítóság csak a középiskolát végzettek részére megállapított fizetési fokozatot igényelheti, ami jelenleg is így van.

Az összes különbség, amit a négyéves tanítóképzők és a pedagógiai akadémiák között láthatunk, csupán az, hogy az új képzés egy évvel tovább tart.

Egyesületünk kötelességei körébe tartozik, hogy e reformtervezettel behatóan foglalkozzék s az előbb említett sérelmes pontok eltávolítását, illetve megjavítását követelje.

A két-három évfolyamos gazdasági, erdészeti, bányászati akadémiákról kikerült ifjúságra a 103. sz. tisztviselői törvénynek a részleges főiskolát végzettek számára megállapított, jóval magasabb fizetési fokozatai vonatkoznak.

A tanítóság háttérbe szorítását, munkájának az említettekkel szemben való leértékelését jelentené, ha akadémiai végzettsége mellett csak középiskolai fizetést élvezhetne.

(B.)

Frank Kellog aranytolla.

Amidőn a 72 éves amerikai külügyi államtitkár: Frank Kellog, a háboru-ellenes paktum aláírása végett franci földön Le Havre városánál partra szállott, Le Havre polgármestere ünnepi beszéd kíséretében tömör arany töltőtollat nyújtott át neki. Az ősz pacifista államtitkár megköszönte a remekművü tollat és kijelentette, hogy ezzel írja alá a lelkéből lelkedzett édes gyermekeit a háboru ellenes egyezményt.

Kellognak nevét Klio bizonyára ércnél maradandóbb betűkkel vési be a világtörténelem annaleseibe, mivel lankadatlan energiával elvezette a bonyolult diplomáciai jegyzékváltásokat odáig, hogy f. évi augusztus hó 27 én Párizsban csakugyan megtörtént, hogy háboru ellenes paktumát 15 nagyhatalom fényes ünnepségek keletében aláírta.

Canterbury és York érsekei misét hirdettek Anglia minden templomában arra az órára, amikor Párizsban a hatalmak egy-másután aláírják a Kellog paktumot.

A békepaktum legnagyobb érdeme az, hogy feltartóztatlanul tovább viszi azt a folyamatot, amely beidegzi az országokat és a népeket a háboru ellen. S éppen ebből a szempontból a népek nevelői és tanítói sem térhetnek egyszerűen napirendre a nagyjelentőségű békepaktum fölött. Világosítsuk meg tehát pedagógiai szempontból is!

Felejtünk — és gondolatban helyezünk hervadhatatlan koszorút az „ismeretlen katona” szobrára! Kellog is így tett Párizsban, leborult a szobor márványlapjára és mélységes imát rebegett. Az a kérdés tolakszik tollunkra, vajjon halad-e az ember a civilizáció terén? Emberebb-e az ember ma, mint volt hajdan, mint amikor a civilizáció áldásait még nem ismerte? Nemesebb-e, értékeesebb-e a lelke, szelidebbek-e az erkölcsi? Azt hisszük, hogy a békepaktum esete is nagyon alkalmas arra, hogy olyan lelkiismereti vizsgálatot tartsunk, amilyent Pythagoras ajánlott tanítványainak minden nap elmúltával.

Büszkén mondhatjuk, hogy az ember a civilizáció terén előhaladt. Olyan korban élünk, melynek minden napja új és új meg-
lepetéseket érlel számunkra, mert a technika és tudomány megdöbbentő produktivitással termeli az új csodákat. Az ember siet legyőzni, megfékezni a természeti erőket s a tudomány eredményének alkalmazásával mindjobban és jobban felismeri a világegyetem rendjét és harmóniáját és megváltoztatja az emberi társa-

dalmak létföltételeit.

De javult-e az emberiség? Azt hisszük, hogy az erkölcsi téren elmúlt és jelen idők embere közt alig van különbség; nem haladásról, inkább csak a bűnök és erények felcseréléséről lehet szó. Ha a múltba tekintünk, azt látjuk, hogy a legbarbárabb nép épügy, mint a legcivilizáltabb, az emberekre vadászott, gyönyörködött embertársainak kegyetlen, tömeges leölésében, a gladiátorok játékában, bikaviadalokban. Az egyik is, a másik is nyugodt lelkiismerettel ölte meg az idegent, rabszolgáját, saját gyermekét. Az inkvizíció párhuzamos volt kínzásokban, ártatlan embereket végzett ki, ugynevezett boszorkányokat égetett meg az igazság nevében.

A jelen embere érzékenyebb, de a tények azt bizonyítják, hogy a civilizáció, a nevelés az embert nem változtatta meg. Hiába terjed a civilizáció, a filantrópia, hiába lett sport a felebaráti szeretet: a vad ösztönök féktelen szenvedélyek, vérszomjas vágyak nem haltak ki az emberből.

Még most is vannak városok, hol kéjes örömmel tapsolnak a bikaviadalokon gyenge kis lányok, fiúk, komoly anyák és apák, pedagógusok, az állatvédő-egyesületek tagjai, tudósok, művészek, különböző rendű és rangú egyének a győztes bikáknak, illetőleg toreadoroknak.

A gyilkosság, rablás, lopás sikkasztás napirenden vannak, melyekkel az ember az ujságokból mohón táplálkozik. Ezek a tények meggyőzően bizonyítják, hogy a civilizáció még ma is csak külső máz és csillogás, melynek vékony kérge alatt vad ösztönök, vérszomjas vágyak rejlenek, szenderegnek. E jelenség okát igen könnyen megmagyarázhatjuk.

Az atavizmus törvénye azt tanítja: minden ami él az ősi típushoz vonzódik. E törvény szerint az ember átörökli őseinek vad érzéseit, gonosz gondolatait és hajlamait. A lélektan pedig azt tanítja, hogy az érzés, értelem és akarat gyakorlással fejlődik, tökéletesedik, állandósul vagy elfajul. Ha tehát az ember őseredeti érzéseit, gondolatait, ösztöneit, hajlamait ápolja, fejleszti, akkor azok megerősödnek, állandókká lesznek, ha pedig azokat neveléssel nemesíti, irtja, akkor visszafejlődnek, kivesznek. Az értelem, értelem és akarat mindkét esetben éppen úgy mint a test táplálékot kíván. Azonban míg a táplálék olyan, mely felkelti a lélek mélyében szunnyadó nyers vágyakat, felkorbácsolja a heves féktelen szenvedélyeket, napfényre hozza a vad hajlamokat, barbár tettekre ösztönöz, — addig az ember nem lesz emberebb, lelke nem lesz értékesebb, erkölcsi nem lesznek szelidebbek.

Míg az ember véres párbajokat vív, míg tömeges gyilkolások, rablások, kegyetlen háboruk fogják izgatni a lelkeket: addig csak az östermészet megnyilatkozásának formái változhatnak, de az ember csak ember marad s nem lesz emberséges ember. A civilizáció pedig özönével onthatja áldásait, az csak máz lesz, mely könnyen lehámlik, mint a festék vagy a vakolat a falról.

*

Való igaz, hogy jelenleg a világ minden népének legégetőbb problémája az általános és tartós béke kérdése. Különösen a tanítóknak és nevelőknek, kik a háború minden iszonyatosságát a saját testükön érezték s az emberiség legifjabb nemzedékét tanítják, válik szent feladatává, hogy módot és utat találjanak a lelkek egycsulyának helyrehozására, addig, míg nem késő. Mert új nemzedék serdül fel, melynek szemében a háboru csillogó romantikája a háboru félelmetességét elpalástolja és glórifikálja és ezért az ifjuság rajongással álmodozik harci ménlovakról, ágyu bõmbõlésről és lelkesedik a dicsõséges csaták iránt.

Kövessünk el minden lehetõt, hogy virradjon meg végre azon epedve várt nap, mely meghozza az emberiség számára az örök békét és szeretet!

Schlosz Lajos

Az abnormális gyermekek oktatásáról.

Irla: Ghymessy János.

Mivel a *hibás* és a *gyõngeelméjû* szavak csak részben fedik a megfelelő kifejezést, azért kényszerûségbõl írjuk az idegen, — abnormális — jelzõt közleményünk fölé.

Abnormálisnak mondjuk azon szerencsétlen gyermeket, vagy gyermekeket, akiket velük született testi, vagy szellemi fogyatkozásuknál fogva, a többi, — érzékû, — gyermekekkel együtt, nem taníthatunk.

Ilyenek: a vakok, siketek, némák, (siketnémák), gyõngeelméjûek, (hülyék), dadogók, hebegõk, eskórban szenvedõk, (epileptikusok), nyomorékok stb.

Az elsorolt hibában szenvedõ gyermekek részére az állam elegendõ számban állítat fel megfelelõ emberbaráti intézetet, oly célból, hogy ezekben az intézetekben az említett testi vagy szellemi proletárok, — mint a társadalom számkiveteljei, — nemcsak

otlhont, de módszeres oktatást is nyerjenek.

Ne gondolja senki, hogy az állam ezen humánus intézetek felállítására, azokban megfelelő tanerők alkalmazása által már alapos munkát végzett és teljesen eleget tett e tekintetben kötelességének. Ezt csak az esetben lehetne elmondani, ha az említett hibákban szenvedők mindegyike a neki megfelelő intézetben lenne elhelyezve. De hogy az nincsen így: azt mindenki tudja.

Miért nem jut minden abnormális gyermek intézetbe? Valóban ennek száz és egyféle oka lehet; ezek között az okok között nem lehet utolsó az az érv: hogy a szülő nem mehet oda a szerencsétlen gyermekével; vagy pedig mondjuk fordítva: a gyermek nem tud elszakadni az édesanyjától.

Csodálatos is az anyai szív! Hogy akit mindenki elrűg, eltaszít magától, aki a többi gyermek gúnyjának és csúfolódásának a célpontja: azt ő keblére öleli és csókolgatja.

Az abnormális gyermek kétszeresen az édesanyja szívéhez van kötve. Vajjon kinek volna bátorsága őt onnan elszakítani! A népoktatást törvényhozás útján lehet kötelezővé tenni, de ezt a kérdést semmiféle *rendelettel* nem lehet megoldani.

Ha zsinórmértékűl elfogadjuk azt az állítást, hogy valamely állam kulturája annál magasabb színvonalon áll, minél kevesebb abban az államban az analfabéták száma: akkor minden tényezőnek vállalva arra kellene törekednie, hogy ezt a számot vagy egészen eltüntesse, vagy minél alacsonyabbra apassza.

Most felmerülhetne az a kérdés, hogy mi módon lehetne az analfabéták számát, — akiknek eléggé jelentékeny hányadát abnormálisak képezik, — jórésztben, — mondjuk 50%-al — apasztani?

Olymódon, ha az állami tanítóképző intézetekben, — hol az évfolyamok száma *egyől* már négyre, sőt ötre emelkedett, — szentelnének néhány hetet azon módszer elemeinek a megismertetésére, amely módszerrel kell ezeket a szerencsétleneket tanítani; jóllehet tudjuk azt, hogy az abnormális gyermekeket a tanítója nem annyira a tudásával és módszerével, mint inkább a szívével tanítja.

Szerintünk ez az eljárás sokkal célravezetőbb lenne, mint az, ha három-négy évben, vagy akár évenként is tanfolyamok tartatnak 15—20 növendék részére, akiket siketnémák, vagy vakok oktatására képeznek.

Ennél sokkal előnyösebbnek véljük azt, ha minden növendék kivétel nélkül birtokában lesz azon alapismereteknek, amelyek az abnormális gyermekek oktatására nézve okvetlenül szükségesek.

Ezáltal kettős célt lehetne elérni. 1. Csökkenteni az analfa-

béták számát. 2. Azok vállalkoznának az abnormális gyermekek oktatására, akik arra valóban hajlandósággal és rátermettséggel bírnak.

De hogy ez bekövetkezhessek, kell, hogy előbb az alapvonalainban, legalább vázlatilag ismerjék a növendékek azt a művet, amelynek később megalkotói és művészei lehetnek.

Ez nem azt jelentené, hogy minden növendék képesíttessék a siketnémák, vakok, hülyék stb.iek tanítására. Szó sincs róla! Nem. Csak annyit jelent, hogyha valaki *önként* vállalkoznék ily gyermekek oktatására, akkor képes legyen vele boldogulni s ne a sötétben tapogatódzónak kínos szerepére legyen ráutalva.

E sorok írója is tanította már többféle típusát az abnormális gyermekeknek. Nem mondja, hogy nem élt el velük valamelyes eredményt. Ez az eredmény azonban összehasonlíthatatlanul jobb és különb lett volna akkor, ha e százalomraméltó gyermekek tanítása, módszeres alapon s nem ötletszerűleg, a hatodik érzék igénybevételével történik.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését f. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Meghívó. A Košice nagyzsupai magyar tanítóegyesület 1928 október hó 3 án délelőtt 9 órai kezdettel tartja meg évi rendes közgyűlését Košicén a Lőcsei ház nagytermében, amelyre az összes tagokat, kartársakat és érdeklődőket tisztelettel meghívom. Tárgyszorozat: 1. Elnöki megnyitás. 2. dr. Šimeček János nyugalomba vonuló tanfelfügyelő búcsuztatása. 3. A nyertes pályamunka felolvasása. 4. Pačenovský F. košicei reál. isk. tornatanár ismerteti a Tyrš féle tornatanítás lényegét. 5. Jelentések. Indítványok. — Közbej. Košice, 1928. szept. 2. Vincze Ferenc tan., egys. elnök.

Meghívó. A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület bodrogközi járásköre folyó hó 27 én Királyhelmecezen az állami iskolában rendes közgyűlést tart, melyre az egyesület tagjait és a tanúgy barátait tisztelettel meghívom. Tárgysorozat. 1. Megnyitó. A demokratikus köztársaság és a demokratikus szellem pedagógiai jelentősége. 2. Jelentések. 3. Ped. értekezés „A modern eszmék és az iskola”. Tartja Pribus István. 4. A beszéd és értelemgyakorlatok eredményes tanítása. Tartja Keresztely Ferenc. 5. Indítványok. A gyűlés előtt írásban kérem beadni. *Váry Endre* jkri. elnök.

Ochtinszky György

Sokat szenvedett, melegszerű jó barátot vesztettünk el benne.

B:tlrben született 1881-ben. Gyermekkorában árvaságra jut, a rozsnói ev. árvaház nyújt neki otthont s haláláig mint igazi otthonához ragaszkodik. A tanítóképzőt Eperjesen végzi el, majd a geczellalvi ev. egyház választja meg rendes tanítónak, honnan útja a sajtórédrei, majd felsősajói állami elemi iskolán át vezet a rozsnói állami iskolához. Boldog házasságának reménysége két gyermeke, kik elárvultan járják most a temetőt. A világháborút végigszenvedi a mozgósítástól a forradalomig. Egészsége ott maradt a szerb harctér véres mezőin. Hasztalan volt minden szeretet, ápolás, a nagybeteg július hó 26-án este itthagyla kicsi családját. Temetése 28-án volt. Emléke legyen áldott!

Kartársaim! Ezen rövid megemlékezés után engedjétek meg, hogy egy szerény kéréssel fordulok Hozzátok, működő Kartársakhoz, különösen pedig egyesületeink Elnökségeihez és pedig: *emlékezzetek meg elhunyt kartársainkról!* Szívük dobbanásának megszűntével értesítésetek sürgönyileg az érdekelt egyesület elnökségét, ez pedig gondoskodjék rögtön arról, hogy 1-1 elhunyt kedves társunk ténykedése ott a rideg sár szélén legalább néhány szóval méltatva, elhunyt lapunk hasábjain röviden megörökítve legyen, a környék tanítótsága pedig hasson oda, hogy utolsó útjára minél több kartárs elkísérje! A legkevesebb, amivel a Mindenható által sorainkból kirendelt kartársainknak tartozunk! Úgy legyen! — Egy volt munkatársatok.

Az óvónők figyelmébe. Az Ált. Magyar Tanítóegyesület október végén Léván nagy gyűlést tart, ezzel kapcsolatban az óvónői szakosztály vezetői, *szakosztályi rendes gyűlésre* hívják össze az óvónőket.

Az alakuló gyűlés határozata értelmében a megjelenés minden tagra kötelező, azért előre felhívom a kartársak figyelmét, hogy

készüljenek és ne keressenek a megjelenés alól folyton kibuvókat s ne tüntessenek távolmaradásukkal. A huszonnegyedik óra utolsó perceit éljük, okvetlen szükséges a személyes ismeretség, eszmecsere és megbeszélés. A közönyt és kényelmet rázzuk le magunkról, s jelenjünk meg valamennyien.

Kedves kollégáink közül bizonyára többen jó tolla, sok tapasztalata, kipróbált módszerei és a kisdédóvásra vonatkozó észrevételei vannak: azért kérem készüljenek gyűlésünkre valami kis értekezéssel, tanulmánnyal, gyermekfilozófiai megfigyeléssel, nevelési módszerek és más minket érdeklő dolgok ismertetésével. Ne kéressék magukat a kedves kollégák, hanem mindenki azon legyen, hogy amit tud, abból nyújtson a többinek is, mert az önképzésnek és haladásnak csak ez az egy módja áll rendelkezésünkre.

Minden kartárs közreműködését a legnagyobb örömmel fogadjuk és elvárjuk; azonban kérjük, hogy előadásuk címét alulírt titkárrai (Luczenc, S. éf. 5.) október 15 ig tudassák a program összeállítására végett. A gyűlés alkalmából jogunk van a szükséghez képest 2—3 napi szabadságra.

Egyben felhívom a kollégák figyelmét, hogy az egyesületi tagdíjat egyenesen a mellékelt befizetési lapokon a M. T. központi pénztárhoz kell befizetni, nem pedig a szakosztály titkárához, hiszen ez felesleges kiadásokat és munkát jelent.

Kartársi szeretettel *Nagy Júlia* szak. titkára.

Adomány a Tanítók Háza javára. *Zsemlye Péter* búcsi nyug. ig. tanító kartársunk az általa kiadott „*Kidolgozott beszéd- és értelemgyakorlatok az I—II. oszt. számra*” című hézagpótló vezérkönyvből 50 példányt küldött Kovács Alajos kp. elnöknek, azzal, hogy ezeket darabonként 20 Ké árban adja el. A befolyt összeg teljes egészében a Tanítók Háza alaphoz csatoltassék. Amidőn köszönetet mondunk *Zsemlye Péter* kartársunknak nemes szívre valló adományáért, egyúttal felkérjük kartársainkat, hogy a fentjelzett művet egyenesen *Kovács Alajos* kp. elnöknel *Negyed*, 3. XV. rendeljék meg s ilymódon is támogassák a T. H. alapot.

Nyugdíjazás. *Kothay József* keszegfalvai községi iskolai tanító kartársunk közel negyven évi buzgó és eredményekben gazdag tanítói működés után a jól megérdemelt nyugdíjba ment. Őszinte szívből kívánjuk, hogy a pihenés éveit sokáig élvezhesse testi-lelki jó egészségben.

Nyugtázás. Az Academia könyvkiadóvállalat az 1927—28.

tanévben eladott Telkes-féle ABC-s könyvek jövedelmének 6%-a fejében újabban ismét 1900 Ké-t fizetett be központi pénztárunkhoz a Tanítók Háza alapjára. Telkes Mihály ABC-s könyv alapja ezzel az összeggel 5596 Ké-ra emelkedett. A befizetést ezuton nyugtatja köszönettel a *Központi pénztár*.

Irodalmi füzetek. Az Academia könyvkiadóvállalat ismét forgalomba hozza az „*Irodalomtörténeti füzeteket*“ mélyen leszállított árban és minden vonalzásban. Polgári iskolák részére vászonkötésű füzetek 1'60 Ké helyett 90 fillér. Elemi iskolák részére kék, puhatablába kötött füzetek 40 fillér helyett 25 és a vászontáblába kötöttek pedig 1 Ké helyett 60 fillérért vásárolhatók mindenütt. Miután az „*Irodalomtörténeti füzetek*“ árából eddig is % részese-dése volt egyesületünknek, azok bevezetését, illetve további használatát szives figyelmébe ajánljuk a kartársaknak.

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

Természetráaj tanításának menete.

Állat és növénytan.

I. Előkészítés: a) *célkitűzés:* a megfigyelendő tárgy megemlítése.

b) a tárgyról való *ismeretek számbavétele.*

c) az új ismeretek iránt való *érdeklődés fölkelése.*

II. Anyagközlés: a) *szemléltetés:* az állat, növénypraeparátum, utánzat, kép, rajz bemutatása.

b) *megfigyelés:* a tanulók önállóan azaz minden idegen segítség nélkül, — saját megfigyelésük alapján megnevezik az észrevett ismertető jeleket (tulajdonságokat) és ha ez minden szabály és határozott rend nélkül történik is, — a tanító egyelőre még nem lép közbe. — (Röviden.)

A tanító arravaló kérdések segítségével föl hívja a tanulók figyelmét mindarra, amit önmaguk nem vettek észre.

c) *a megfigyelésekben szerzett adatok rendezése.* A tanító az ismertető jeleket határozott rendben előre kijelölt szempontok

szerint soroltatja el. — A sorrend természetes legyen.

d) az *életmódnak, életföltételeknek* a test alkotásával okozott kapcsolatokban való *ismertetése*.

A) **Állatoknál:** 1. *Miből* él az állat és hogyan alkalmazkodik külső és belső alkata (szerkezete) a táplálékhoz? (Fogazat, emésztőszervek, bélhosszúság stb.) 2. *Melyik szervét* használja különösen az állat a táplálék keresésénél és ezért hogyan fejlődött az ki? (Szemét, — nappali- és éjjeli ragadozók, fülét, tapintó érzékét, szaglását.) 3. *Hogyan* szerzi, (ragadja) meg az állat zsákmányát s e végből miként fejlődik ki a feje, fogazata, végtagjai, medencéje és a törzse? (Állva, futva, ugrással és karmaival, ugrással és üléssel, ugrással és harapással, egyedül a szájával, lopódzva, ülő karokkal, szívással, csalogatva stb.) 4. *Hol* keresi az állat táplálékát és hogyan alakult evégből a teste? (A földön, földben, vízben, mocsárban, fákon, a fa kérge alatt, a levegőben, más lényeken, vagy lényekben, stb.) 5. *Mikor* keresi az állat táplálékát és micsoda különös készülékei vannak ezért? (Nappal, éjjel, szürkületkor; télen nyáron; téli álmom; nyári álmom, stb.) 6. *Mely más lényekkel* van az állat barátságos viszonyban és milyen az együtt-élő állatok közrehatása. (Állatok életközössége stb.) 7. *Hogyan védekezik az állat* ellenségei és az éghajlat ellen? (Ezzel egész csomó sajátosság függ össze.) 8. *Alkalmazkodhatik-e az állat a megváltozott viszonyokhoz és körülményekhez* és miként változnak meg ennek megfelelőleg testi és szellemi tájajdonságai? 9. *Hogyan ad az állat a különböző életkörülmények között érzelmeinek kifejezést?* 10. *Hogyan szaporodik az állat?* 11. *Hol ápolja* kicsinyeit? 12. *Hogyan és meddig ápolja* kicsinyeit? (testileg, szellemileg.) 13. *Hogyan védi meg* kicsinyeit ellenségei és az éghajlat ellen?

B) **Növényeknél:** 1. *Mit kíván a növény a talajt* (táplálékot, nedvességet, meleget és világosságot) illetőleg. 2. *Hol találja meg ezeket a föltételeket?* (Talajnemek; száraz, vagy nedves földben, vízben, levegőben, hideg mérsékelt, vagy forró öv alatt; síkságon, vagy hegyvidéken; napon vagy árnyékban; forrás mellett, mocsárságon; tenger mellett, vagy pusztaságon; más növényeken, vagy növényekben (állatokban, stb.) 3. *Mikor találja meg a növény ezeket a föltételeket?* (Nappal, éjjel, tavasszal, nyáron, ősszel, télen.) 4. *Milyen készülékei vannak a táplálék stb. fölvételére?* 5. *Mi védi ellenségei és az éghajlat ellen?* (Különböző védő-, alkalmazkodó-, rejtő eszközök; rejtő-, óvó- és lep-

lező színek, alakok.) 6. Alkalmazkodik-e a növény a megváltozott viszonyokhoz és milyen változásokon megy esetleg keresztül? (Világosság hiánya, alkalmatlan talaj, éghajlat, — műkertészet.) 7. Milyen módon történik a nem fönntartása? — Esetleg: α) hogyan kerül a virágpor a bibére? β) Mivel csalogatja magához a virág a rovarokat?

C) **Az emberhez való viszonya.** (A.—B.) 1. Milyen viszonyban van az állat (növény) az emberhez és művelődéséhez? (Hogyan hajt hasznot, mivel van kárára stb.) Gazdaságtani és egészségtani kapcsolat, névmagyarázat. 2. Mi tetszik az embernek az állaton (növényen), az alakját, színét, hangját, mozdulatait, cselekvéseit illetőleg? Hogyan értékesíti az ember mindazt, ami neki az állaton (növényen) tetszik, a gyakorlatban és a költészetben? (Mondák, dalok, talányok, költemények, mesék, szólásmódok, közmondások.)

III. **Kapcsolás: a hasonlóval.** Az új egyedet összehasonlítjuk a már tanult egyeddal (hasonlóság, különbözőség), különösen hangsúlyozva a megegyező tulajdonságokat. Ez az összehasonlítás csupán a *testi ismertető jelekre* terjedhet ki, mert csak ezekre van szükség a csoportosításnál, osztályozásnál. (Ha hasonló egyedet még nem tárgyaltunk, akkor ez s a következő elmarad.)
A főbb adatok beírása az eredménytárba.

IV. **Rendezés.** A tárgyalt egyedet jellegzetes ismertető jegyei alapján valamely osztályba, rendbe beosztjuk. Ezt a munkát — ha lehet — maguk a tanulók végezzék!

V. **Alkalmazás.** *Feladatok* az ismeret megerősítésére. Hasonló egyedek fölismeretése; föladatak az állat, növény gondozására, tartós megfigyeltésére, rajzoltatás, kézimunka, olvasmány, fogalmazvány (pl. leírás) az állatról, növényről; táblázatok más állattal, növényvel való hasonlóságról, közös és eltérő tulajdonságainál.

Vánkay László.

Gyümölcsfavédelem.

Irta: *Machnyik Andor gazd. tanár.*

(Folyt.)

6. Gabonabetegségek.

Ezekről is meg kell emlékeznem, mert bizony a nemes gyümölcsfát nemcsak a sok különböző féreg és tetű veszélyezteli.

hanem különféle gombák is üldözik, épp oly gombák, mint amilyenek az embernél is a legtöbb fertőző betegséget, mint pl. a tifuszt, kolerát stb. idézik elő. Az a különbség ezen betegségek okozó gombák között, hogy az emberi betegségeket rendszeren a hasadó gombák, baktériumok, bacillusok, míg a növényi betegségeket a penészgombák és a valamivel magasabb fejlődésű tömlős gombák és pálcikás gombák idézik elő.

Veszélyes betegség a rák, melynél nyitott és zárt rákot különbözőiteünk meg.

A nyitott rák vagy rákseb többnyire elhasadt ághónaljakban, vértelűk és egyéb férgek vagy metszés és fagy által okozott sebekben képződik és ott később terjedelmes vájt sebet idéz elő.

A zárt, vagy csomós rák apró sebeket, diónagyságtól egész gyermekfej nagyságú gumószerű redőzött felületű képződményt alkot. A rák betegséget többnyire a rák gomba idézi elő, melyek a nyár végi esőzések után a rákasebek szélein apró biborvörös gömböcskék alakjában lesznek láthatók, melyekben a fertőzésre szolgáló spórák, vagyis magok vannak. Ezen széjjelhulló spórák eljutnak a megsebzett fára, ott azt megfertőzik s így az egészséges fát rákbeteggé teszik, ahol az előbb említett rákdaganatok, vagy nyitott sebek keletkeznek, melyek elhanyagolva az egész fát tönkretelhetik. A fertőző gombán kívül hozzájárul még a nagy talajnedvesség, mérszben való szegénység, a rák iránti fogékonyság pl. (a téli fehér kálvil, az őszi piros kálvil, a kanadai renet, és a Török Bálint) a televényben gazdag talaj és a nagyfokú istállótrágyázás, valamint a gyümölcsfák közelében elásott döglött állatok.

Fővédekezés abból áll, hogy a fákon mindenféle készakarva, vagy véletlenül képződött sebekre gondot fordítsunk és ott, ahol ilyen gombafertőzéseket tapasztalunk, ott a legjobb a metszési vagy egyéb friss sebesülési helyet a külső befolyásoktól megvédeni. Ilyen pl. a fiatalabb fáknál és kisebb sebeknél az agyagból és tehéntrágyából készített pép, melybe még borjúszőr lesz keverve, ami arra való, hogy a pép a sebhelyhez tapadjon. Ha borjúszőrt nem tudnánk szerezni, úgy a pépet vízzel keverve készítjük elő és felkenve azt egy vászondarabbal leköltjük.

Nagyobb sebeket külön e célra készített fasebkenőccsel kenünk be, melyet házilag oly képen készítünk, hogy 500 g fehér gyantát (Burgundi gyanta) gyenge tűz mellett felolvasztunk, ebbe lassan 500 g felmelegített fakátrányt (Svéd kátrány) és utána még 125 g lenolajat öntünk. Végül, hogy a kenőcszerű megkeményedést is előidézzük, forró állapotban hozzátöltünk 60 g spirituszt. Ezt aztán

jól záródó bádogdobozban, vagy porcelán tégelyben őrizzük meg.

Olcsóbb ezer, ha kátrányt, száraz fűrészport és cementet ad-dig gyúrunk össze, míg az könnyen kenhető anyaggá változik.

További elővédekezési mód, hogy istállótrágyát, trágyalevet nem használunk, hanem ellenkezőleg kalcinot és meszet adunk a fának, hogy szilárd szerkezetű fa képződjék.

Ha pedig már kiütött a betegség, úgy a sebet meg kell tisztítani, ki kell vágni és tiszta gyümölcsfa kátránnyal vagy kőszén-kátránnyal be kell kenni.

Egy további kellemetlen gombabetegség a Monília, vagy gyümölcs penész gomba, mely az almát, körtét, cseresznyét, szilvát és sárga barackot teszi tönkre. Többnyire ismerik, mert ezek nem hullanak le s így a lombtalan fákon, mint barna, összenazott kemény száraz gyümölcsök maradnak vissza. De a gyümölcs ter-més pusztításán kívül még a fiatal hajtásokat is tönkre teszi ezen gomba.

Nézzük előbb, hogy miképpen terjed ezen veszedelmes be-tegség:

A földrehullott, vagy a fán csüngő múmiát, vagy a fiatal hajtásokat, ha megnézzük, úgy azokon sárgás-fehéres penészt fo-gunk észrevenni. Ezen penészpárnában apró kis párnákban (tar-tókban) láncszertűen az apró kis magok ülnek, vagyis az ugyneve-zelt spórák. — Kora tavasszal ezen spórák a szél és rovarok által elvitelnek szerteséjjel és mindenfelé a levegőben elter-jedve az egészséges gyümölcsfák fiatal hajtásaira, leveleire és virágjaira jutnak, ahol ezen gomba spóra kicsirázik és fonallestével továbbfejlődve, a fiatal gyümölcsbe jut, ahol szintén a jellegzetes penészcsomókat képezi, amelyekből megint számtalan spóra kerül ki, hogy a fertőző betegségét tovább terjessze. Néha a félig érett gyümölcsöket oly mennyiségben lámadja meg, hogy egész gyü-mölcselepek termését tönkre tehel.

Most, miután tudjuk, hogy miképen terjed ezen káros gomba, könnyű lesz ellene védekezni:

1. A beleg, elszáradt hajtásokat és gallyakat, úgyszintén az ágakon fityegő gyümölcs múmiákat levágjuk és téljelen megsem-misítjük.

2. Őszkor a fa körül szükséges, hogy egy ásonyomnyira a földet fölássuk.

Ha mindezt a kertünkben elvégeztük és a leglisztább penész-mentes levegőt nyertünk, még mindég nem vagyunk biztosak, mert hiszen távolról szállhat ezen gombaspóra és újból kiüt ezen be-

tegség. Ez ellen pedig úgy védekezünk, hogy a fát oly anyaggal vonjuk be, amely az odaszálló spórákat megöli és odanövésüket megakadályozza. Ez pedig a rügyfakadás előtti 2%-os bordói lé permetezése által történik.

Most pedig a permetezésről, erről az igen fontos védekezésmódról fogok megemlékezni.

7. Gyümölcsfák rendszeres permetezése.

A növények védőpermetezése egyike a legfontosabb védekezési eljárásoknak, a különféle gombabetegségek és állati kártevők ellen.

Permetezés alatt azt értjük, hogy megfelelő mérgező folyadékot a növény törzsén, ágain, levélzetén, vagy gyümölcssein finoman eloszlatunk, hogy az élősködő rovarokat és gombákat megöljük.

A permetező szereknél még kell különböztetni:

1. rovarok elleni és
2. gombák elleni szereket

és így tulajdonképpen:

1. rovarok elleni és
2. gombák elleni permetezést.

De vannak azonban olyan szerek is, mint pl. a meszes kénfogatok, vagyis kaliforniai lé, melyek úgy gombaölők, mint rovarpusztító hatást is tudnak kiváltani. Mert ez úgy monília, lisztharmat, fusikladium (varasodás), mint a pajzstetvek ellen használható.

Először az általában bevált permetező szereket fogom nagyobb vonásokban ismertetni.

Védekezés szempontjából megkülönböztetünk rágó rovarokat és szívószerves rovarokat, melyek a fák leveleit, virágait, vagy gyümölcsét rágják tönkre, illetve azok tápnedveit szívják föl. Ezek ellen úgy védekezünk, hogy az arzénes mérgeket használjuk. Ezen mérgek a növényzeiben semminemű kárt nem tesznek, de az azokon élősködő rovarokat elpusztítják. Az arzénes permetezéseket a gyümölcs fogyasztása előtt egy hónappal be kell szüntetni, mert a frissen permetezett gyümölcs az ember egészségének megárhathat. Ezen mérgeket, mint schweinfurti zöldet (arzénsavas rézacetát) és az arzénsavas ólmot használják.

A schweinfurti zöld permetező anyag könnyen állítható elő. Ehhez 50%-os arzénsavas schweinfurti zöldet használunk. Ha ezt feloldjuk, úgy megkapjuk a permetező anyagot. 100 liter vízre adunk 8 dekát és 8 deka oltott meszet. A mész azért lesz hozzáadva, hogy a könnyenbomló schweinfurti zöldet

a vízben oldhatatlan vegülettelé tegye, ami aztán a perzselésnek útját állja.

Az így készített zöldes levét állandóan jól felkevert állapotban szabad csak használni, mert leüllekszik. A készített levét azonban fel kell használni.

Ujabbán a schweinfurti zöld helyett sokszor az arzénsavas ólmot használják. Előnye az, hogy az erősebb levek sem bántják a növényt, továbbá, hogy a kipermetezett anyag fehér színénél fogva jól látható foltokat képez. 100 liter vízre 30—35 deka arzénsavas ólmot szoktak adni.

Mindezek igen nagy mérgek, éppen ezért nagyon óvatosan kell velük eljárni.

A rovarok ellen még permetezhetünk (ilyen áttelező rovarok: pajzstetvek, téli araszolók, vértetvek, pókhálósz molyok, barkókapetéli, almamoly hernyója és a bimbófűró bogár) gyümölcsfakarbolineummal, melyet rendszeren 10% os oldatban használnak.

Rovarok és gombabetegségek ellen a meszes kénfőzet, vagy kaliforniai lé az előnyösebb. Ezt már készen lehet venni, és az előírás szerint vízben feloldani. (Ilyen pl. a *Solbar*.) Házilag úgy készítjük, hogy 200 liter vízre 7 kg ként és 9 kg oltatlan meszet veszünk. — Először 100 liter vizet vastűstben felmelegítünk, a meszet külön edényben az üstből kimerített vízzel megoltsuk, a ként pedig szintén egy külön edényben meleg vízzel péppé gyúrjuk. A meszet megsűrjük és a kénpéppel együtt így elhelyezzük az üstben és egy óra hosszat állandóan keverve főzzük. Főzés után egy kádban leszűrjük és 100 liter vízzel felhígítjuk. Az így készített mézskén oldatot 24 órán belül el kell használni, mert később nagyon meggyöngül.

A szívószerves rovarok ellen a telű féléknél említett quassia- és dohány főzetén kívül a petróleum emulziót használják. Ez úgy készül, hogy 1 liter vízben 10 deka mosószappant felaprítunk. Ezen forró szappanoldatba 2 liter petróleumot keverünk és ezt jól összekeverjük. Ez tömény emulzió, melyet nyári permetezéshez 12—15-szörösen, téli permetezéshez 7—8-szorosan hígítva használunk.

A gombák kártételei elleni védekezésnél a legelterjedtebb szer a *bordói lé*, mely régálicból (kékkeő), mészből és vízből készül. Ezen anyagnál a földolag a rézgálic, míg a mész csak a sav semlegesítésére lesz hozzáadva, amit azonban nem szabad kihagyni, mert maró hatásával kárt idéz elő. Ezt úgy állítjuk elő, hogy 1 kg

kristályos rézgálicot 50 liter vízben feloldunk. Amidőn ez feloldódott, akkor $\frac{1}{2}$ kg meszet vízzel megoltunk és 50 liter vízzel elkeverünk. Most a mészlejet keverés közben lassan a rézgálic oldathoz öntjük. Ez az anyag akkor lesz a növényekre teljesen ártalmatlan, ha az már nem savanyú, amit lakmusz papírral állapítunk meg, mert akkor a vörös lakmusz papír megkékül. Ahogyan mondani szoktuk a jó bordói lé legyen gyengén lúgos kémhatású és égkék színű.

Téli permetezésnél rendszeren az előbbi mennyiségeket vesszük vagyis 1%, vagy 2%-osat, míg nyáron gyengébbet, vagyis $\frac{1}{2}$ %-osat.

Ezekon kívül megemlítem a ként, mint védekező szert, mely úgy poralakban, beporzás útján, valamint kénmáj oldatban 100 liter vízre 300—400 gr. kénkálium permetezés útján lesz alkalmazva a lisztharmat ellen.

Most ismerjük az egyes fontosabb permetezőszereket és tudjuk, hogy e szerint rovar- és gomba ölő permetezést kell megkülömböztetnünk, vagyis ismételve:

Rovarok ellen:

schweinfurti zöld; arzénsavas ólom; és gyümölcsfa karbolíneum.

Szívós rovarok ellen:

quassia főzet; dohányfőzet és petróleum emulzió.

Gombák ellen:

bordói lé, vagyis rézgálic-meszes oldat, és kénpor, ugyszintén a kénoldat.

Rovar és gombák ellen:

kaliforniai kén, vagyis meszes kénfőzet.

Ezenkívül van még mindenféle gyári készítmény, amelyekre itt most nem térhetek rá.

Tárgyalni fogom helyette a permetezés módját és idejét:

A permetezés kézi-, háti vagy kocsira felszerelt, magas nyomású permetező gépekkel történik, mert az anyagnak a fa legmagasabb részére is el kell jutnia. Esős időben nem permetezünk, mert az eső a permetező anyagot lemossa; de megismételjük a permetezést, ha nagyobb eső a permetező anyagot 24 órán belül lemosa. Érzékenyebb növényeket forró napsütéses időben nem szabad permetezni, mert akkor könnyen megpörköljük a lombzatot. A permetezést mindig a fa legmagasabb ágánál, a csucsánál kezdjük el és úgy haladunk aztán ágról-ágra lefelé. Egy magas vagy közepmagas gyümölcsfa permetezésére állag 6—7 litert számítunk, de tavaszi és nyári permetezés mindig gyengébb, míg a téli permete-

zést mindég bőségesen szokták végezni, hogy az behatoljon a fa kérgének minden repedésébe.

A permetezés idejére megkülömböztelünk: téli, tavaszi és nyári permetezéseket.

1. Téli permetezésnél a megfelelő védekező szereknek erősebb vagyis töményebb oldatát használjuk, kb. 2%-osat. A téli permetezésnél előbb a gomba elleni permetezést és utána egy pár napra rá a rovarok elleni permetezést végezzük. A téli permetezés a lomb lehullásától tél végéig, vagyis a tél folyamán, a rügyfakadás előtt végezhető. Permetezés előtt az összes fákát megvizsgáljuk, rendbehozzuk és megtisztítjuk és ha többféle gombabetegség van jelen pl. az ősmerteken kívül még a lisztharmat, úgy az említett réz és kénvegyületet alkalmazzuk. A rovarellenes szert azonban adjuk külön.

Télen csak egy permetezés történik, de ennek azután bőségesnek kell lennie, mert a gombák téli áttelelő szervei kemények és ellentálló képesek, a rovarok pedig jól elbujtak a hasadékokban és repedésekben.

A téli permetezés után a fák talaját jó mélyen fel kell ásni, hogy a kártevő gomba és rovarszervezetek a föld alá kerülve, elpusztuljanak.

2. Tavaszi permetezés ideje rügyfakadástól a virágzásig terjed, mely idő alatt a szükséghez mérten egyszer, vagy kétszer permetezünk, de gyengébb, $\frac{1}{2}$ %-os, célnak megfelelő oldattal (pl. Moniliánál kénvegyület stb.)

Miután rendszerint több gombaféle szokott ugyanazon gyümölcsfán előfordulni, azért részvegyületek kénvegyületekkel összekeverve fermentálhatók a fákra. A rovarok elleni permetezés itt szintén külön adandó.

3. Nyári permetezés közvetlen virágzás után vesszi kezdetét és kb. 14—20 naponkénti időközökben 2--5-ször lesz megismételve, kb. július közepéig. A nyári permetezés 1— $\frac{1}{2}$ %-os oldatokkal történik. Ezen nyári permetezéseknél a gombaölő folyadékokat a rovarölő szerekkel össze lehet keverni, mert ezáltal egyszerre végezhetjük mind a kettőt. A nyáron érő almát a virágzás utáni első nyári permetezés után csak egyszer lehet arzénvegyületekkel permetezni, míg az ősszel érőket háromszor is megpermetezzük.

Mint említettem, a tavaszi és nyári permetezésnek csak gyengén és a legfinomabb eloszlásban kell megtörténnie. Inkább permetezzünk gyakrabban, de nagyon finoman és gyorsan végighaladva a lombzat fölött.

Ezek után: gondozzák és szeressék a nagyfontosságú gyümölcsfát és a vele összefüggő foglalkozást, mert maguknak életörömet, a köznek, embertársaiknak fontos, egészséges élelmiszert szereznek s ennél szebb életcél nem kell. De ezenkívül közelebb hozza a városi embert, a tisztviselőt, kereskedőt, iparost és munkást a természethez, ami tartalmasabbá teszi a gonddal telt nehéz működését.

Vége.

Különfélék.

Alkony.

Úgy íj nekem a te csöndes szavad,
Mert én is már nagyon fáradt vagyok.
Nem értek mást, csak a fáradt beszédet,
Halk színeket és hervadt illatot.

S úgy íj nekem a bús mosolygásod;
Mert szívódi én sem nevetek soha
És már tudom, hogy csak a lemondásnak
Lehet ilyen szomorú, szép mosolya.

S úgy íj nekem a csöndes hallgatásod.
Mert már én is tudom, hogy mit jelent.
Mikor a halk panaszt is visszafojtja
Ez a reménytelen, alkonyi csend.

PÁLFY ILONKA.

Ifjú énekel a Naphoz.

Üdvözlégy Nagy Úr!

A világ ragyogó csillára, fény sugaras napkirály!
Ki zöld szőnyegét a világ pompázó termének
Arannyal áthúzó, aranyban fürdeted:

Üdvözlégy Napkirály!

A világ Élet-rezervoárja, a mezők, erdők
tavak arannyalfestő mozak mestere,
a világ Istenének gazdag kincse,
mérhetetlen értékű, igaz aranypénze.

Üdvözlégy, Te nagyvillagok álma,

Népek, földek, egek, aranyzivű milliomosa,
tavaszok és esztéléja, nyarak oltárdíszítője,
az örök természet gazdag pártfogója,
félt tájak mosolygása.

Üdvözlégy ősi népek Istene, világ örök mélysége
fénye, ragyogása, pompája, zsenik
álmodók álmítója, Isten Jóságos szeme;

Üdvözlégy, Te művészek művésze!

hegyeknek bíbor festője, tavak hajnali csillogása,
hajnali tájak kívánsága, a hold jószívű
ezüstözője, éjnek komor Rembrandja.

Üdvözlégy fényesarcú Napkirály!

Te a rónák szomoró nemzetének
kacagó, isteni kedvderlője,

Üdvözlég Napkirály, üdvözlég örök nagy Őri

KOSSÁNYI JÓZSEF

Komáromszentpéter.

Elkésett pályázat a dalárda jelgérére.

Jelge: *Liliomszál*.

Daloljunk, ha öröm, ha bánat is ér,

Fogjunk össze egy szebb jövőért;

Fehérillomos gyermek szivekbe,

Dalt szerefelet hintünk el.

Az új nyolcosztályos tanmenetek a magyar tanításvizsgáló nyolcévfolyamos elemi iskolák használatára még kaphatók. A 226/22. sz. törvény értelmében a most kezdődő tanévvel mindentől teljes mértékben bötlelezendő vált az új iskolatípus bevezetése. E tanmenetek használata lehetővé és könnyebbé teszi az átmenetet annyival is inkább, mert a nyolcévfolyamos iskolázatásra vonatkozó tanterv hivatalosan még nem adalott ki. A tanllóság a tantervet és utasításokat nem ismeri, tehát, ha eredményes munkát akar végezni, azt csakis e tanmenetek segítségével érheti el, amelyek már a meglevő tantervjavaslat alapján készültek. Összeállították a referátus engedélye alapján: Ježo Márton áll. tanf., Banai Tóth Pál, Faragó István, Mittelholzer Ágoston, Telkes Mihály és Uherecky Géza. Megrendelhetők lapunk kiadóhivatalánál. Áruk 70 korona és portó. A megrendelők az utasításokat és a tantervet magyar fordításban annak hivatalos kiadása után szintén megkapják ingyen, csupán a portót kell visszatéríteni.

Válasz a Magyar Tanító 1923. évi 15-16. számában dr. Magyar Győző néplakolai történelmi tankönyvről megjelent bírálatra.

A Komensky kiadóvállalat kiadásában fent nevezett szerzőtől f. év folyamán elemi iskolai történelmi tankönyv jelent meg. A tankönyv a legújabb miniszteri tanterv alapján készült a felőleli a csehszlovák nemzet története mellett a magyar nemzet történetének és a világ történelmének legfontosabb mozzanatait is.

Erről a tankönyvről a Magyar Tanító nagyon kedvezőlen bírálatot hozott. Hogyha a bíráló ki tudná mutatni, hogy igaza van, bírálatába a szerzőnek bele kellene nyugodnia, minthogy azonban csak általános kijelentéseket tesz minden bizonyíték nélkül és egész cikke nyilvánvalólag magán viseli a rosszindulat bélyegét, bírálata, mint igazságtalan, válasz nélkül nem maradhat.

Szerinte a könyv, bár tudós szerző munkája, rossz tankönyv, melyet a gyermek nem érthet meg, még kevésbbé tud megtanulni. Hogy ez igaz-e, annak megítélését a szerző, (akinek amellet, hogy tanár, van népiszkolai tanítói oklevele is) nyugodtan bízza a tanító kolléga urak hozzáértésére. Szerző munkája kidolgozásánál folyton szem előtt tartotta, hogy könyvét elemi iskolai tanulók számára írja s azért főtörekvése volt, hogy csak a legszükségesebb dolgokat nyújtsa s azokat is a legegyszerűbb és legkönnyebben érthető alakban.

Másik vádja a bírálónak, hogy a tankönyv nem felel meg a miniszteri tantervnek sem, mert a fő benne nem a csehszlovák és a magyar történet, hanem a világtörténelem. Ez sem áll. A tankönyv középpontjában állandóan a nemzeti történelem áll, de ezt a legújabb tanterv alapján igenis összekapcsolja a világtörténet legfontosabb eseményivel. Hiszen ha a tankönyv nem felelne meg a tantervnek, megkaphatta volna-e a miniszteri jóváhagyást?

Végül lényegesebb kifogást emel még a képek ellen is; kevesli őket, meg azt sem helyesli, hogy főleg személyek képei. Erre röviden az a válasz, hogy még több kép nagyon megdrágította volna a könyvet s hogy az elemi iskolai gyermeket főleg a mult nagy személyiségei érdeklik.

Mindezek alapján a szerző semmiképp sem igazságtalan bírálattal szemben a tanító kolléga urak jóakarató személyes megítélésébe ajánlja könyvét. Egyúttal kijelenti, hogy amennyiben úgy találunk, hogy a közölt világtörténelmi anyag csakugyan sok, könyvének legközelebbi kiadásában ezt a részt

kész megrövidíteni Addig pedig ezen a bajon könnyen segíthetnek námi kinyilvánításokkal (különösen szükség lesz erre a 6 osztályú népiiskoláknál). Hiszen ez a tankönyv az első kísérlet a világtörténelemnek az elemi iskolában való bevezetésére, természetesen tehát, hogy mint minden kísérletnek, hiányai lesznek, amelyekre csak a gyakorlat és a jóindulatú bírálókat fog tudni segíteni!

Bratislava, 1928 augusztus 27.

Dr. Magyar Győző.

Válasz a kottamellékletek szerkesztője: Gáspár Jánosnak, a Szerkesztői üzenetek-ben hozzám intézettekre. Ön a M. T. szerk. üzeneteiben azt a látszatot kelti, mintha én bizonyos hátlára lennék kötelezve Ö. iránt azért, hogy beküldött dalomat elfogadta, közölte, sőt másodszólammal is ellátta. Ez tévedés, mert a dalt én közérdekből küldöttem be s ezért talán nem énnekem kell hátlásnak lennem, hanem inkább engem illetne a hála (amire azonban nem reflektállok). Hogy másodszólammal látta el a dalt, látszólag ezért köszönet illetné meg Önt részemről, de elvártam volna, hogy ha ez szükségesnek mutatkozott, rám bízva, mint a dal szerzőjére — igaz! — nem küldöttem válaszlevegélyt!! Hát ez bizony nagy hiba volt részemről s ezért igazán bocsánatot kérek. Enyhítse azonban nagy büntömet az, hogy abban a *merész hitben* éltem, hogy munkásságomat legalábbis egy válaszbélyeg erejéig meg fogja becsülni. Végül az úgynevezett személyes támadás, melyet állítólag Ön ellen intéztem volna. Azt mondtam, hogy még csak válaszra sem méltatott. Ezt Ön maga is beismerte. Hát ez személy elleni támadás? Hát már ennyi igazságot sem szabadna megmondani? Aztán hogy tudhatom én azt július 3-án, (amit csak július 20-án, a lap megjelenésével tudtam meg), hogy Ön a dalomat közölte? Ha csak egy levelező lapon is közli velem ezen körülményt, közzétűnk a legszentebb békeség maradhatott volna. Nekem megvan az a rossz szokásom, hogy ha nekem valaki ír, én arra válaszolok, amint ime most is válaszoltam Önnek. *Plichta J.*

Paal Gyula újabb sikere. Paal Gyula rimaszombati nyug. tanító kartársunk, az ismert nevű kiváló színműlő és költő *Senki Miska* címmel új, eredeti magyar népszínművet írt A darab tárgya a magyar népdalokból van merítve, bőven el van látva dalokkal és táncokkal. Zenéjét szerette *Stolzené Kemény Erzsébet*. E sikerült népszínművet a rimaszombati műkedvelői ifjúság mutatta be először lényeges siker mellett a rimaszombati közönségnek folyó év szeptember 8-án este 8 órakor a Tátra-szálló dísztermében. A tiszta jóvedelmet a háborúban elesett hősök emlékoszlopának felállítására fordítják. Szívvel gratulálunk mi is Paal Gyula kartársunknak ez újabb nagy sikeréhez.

A pozsonyi YMCA iskolai bizottságának egyéves kereskedelmi tanfolyama. A pozsonyi YMCA egyéves kereskedelmi tanfolyama szeptember 10-e körül nyílik meg az YMCA sáncúti épületében. A tanfolyamba mindazok a fiúk és leányok iratkozhatnak be, akik legalább 3 középsiskolát, vagy polgárit végeztek és 14-ik életévüket betöltötték. Aki nekik ez a végzettségük nincs, felvételi vizsgit tehetnek. A beiratkozás már megkezdődött és szeptember 10-ig tart minden nap az YMCA tájékoztató irodájában. A beiratkozásokhoz szükséges a keresztlevelel és az utolsó iskolai bizonyítvány. Tanácsos minél előbb beiratkozni, mivel a tanulók csak korlátozott számban vételnek fel. Kívánatra szívesen küld prospektust az YMCA iskolai bizottsága.

A Mi Lapunk ifjúsági folyóirat folyó évi szeptemberi 6. száma gazdag és változatos tartalommal jelent meg. Szerkesztő: Scherer Lajos losonci ref. reálgimnáziumi tanár kartársunk. A lap munkatársainak taborába tartoznak a szlovenszói magyar irodalom reprezentánsai. Előfizetési ára egész évre 20 K. Megrendelhető a lap szerkesztőségénél, Lučenec, Madách utca 11.

A Jó Barátom egyetlen magyar gyermekújság II. évfolyam, 17. száma szeptember 1-én jelent meg. Szerkesztő Czabán Samu beregzásai áll. ig. tanító kartársunk. Kiadja a beregzásai járás magyar tanítószáma. E jól szerkesztett, eleven gyermekújság előfizetési ára negyedévre 6 Kc. Megrendelhető a szerkesztőnél, Berehovo, Podkarpatszka Rusz.

Kiadóhivatali üzenetek.

F. B. Tlačevo, Dr. Sz. F. Užhorod, R. R. Bratislava, Sch. I. Dubovec, R. k. Népsík. Beša. — Tanítói zsebnaptárt befizetőlappal küldtük. — E. Gy. Szadice A reklamált számokat és a kottamlékletet már másodikban küldtük meg. A hiba a postán keresendő. A tagdíjhátralék Önnél, mint rendes fizetőnél nem ok. — H. A. Balony. Az elkallódott számokat újból megküldtük. — B. M. Jóna. A nagyobb hátralékosoknak naptárt nem küldtünk. Lapja értelmében a zsebnaptárt utólag megküldtük. — J. G. Košice. Az 5 drb. zsebnaptár utányéttel ment. — M. G. Panidarovce. A reklamált számokat újból megküldtük. — Németh J. Košice. A megadott címre a 15 drb. zsebnaptárt a rendelés vétele után megküldtük. Köszönet érte. — Többeknek hozzánk intézett leveleire a jövő számunkban válaszoltunk. — K. M. Sv. Júr pri Bratislave, M. J. Rim.-Sobota, P. J. Szentmihály, M. J. Lekenye, P. L. Vyné Vallce, P. Figa: címét kijavítottuk. — Sz. O.-né Komárom. Előfizelőink sorába felvettük és lapunkat megindítottuk.

Pályázat. A szapi ref. egyház lemondás folytán megüresedett kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom: 1. Két szobás lakás hozzátartozó kerttel. 2. Hét hold föld, melynek adóját a tanító fizeti. 3. Készpénz 86:10 K. 4. Buza 12 q 24 kgr. 5. Egy 8l pubafa. 6. Kélezáz kéve rőzse. 7. Stóla. 8. Államsegély. Kötelességei: A mindennapi iskolaköteles gyermekek tanítása, kántori teendők végzése, énekkar vezetése, egyháztársadalmi munkában való részvétel. Pályázhatnak oklevéllel, nosztrifikációs vizsgával és állampolgársággal bíró magyar anyanyelvű tanítók. Kellően felszerelt pályázati kérvények 1928 szeptember 25-ig a szapi ref. lelkesi hivatalba küldendők (u. p. Balony, z. XV).

Pályázat. A megüresedett szádmalmási (Jablonov župa XX.) róm. kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdetünk. Jövedelme: 2 szoba, konyha, kamra, kertek, föld, rét, stóla, 10'26-köböl rozs, 8-öt tűzifa, államsegély. Pályázati határidő szept. 23. Választás szept. 25. Személyes megjelenés — díjazás nélkül — kivánatos. Kérvények teljesen felszerelve az íksz. Elnökségéhez küldendők.

Hirdetés. Helyettesi vagy nevelőnői állást keres nosztr. oklevéles tanítónő és polg. isk. tanárnő. Magyar—német. Maier Margit Slovenský Meder z. XVI.

Hirdetés. Helyettesi állást keresek sógornőm részére, ki a tanításban megfelelő gyakorlattal rendelkezik. Cím: Fabana János ig. tanító Kálaz posta Vráblé.

Pályázat. A törlnesi Ž. XVII. r. k. Iskolaszék lemondás folytán megüresedett kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalmazás: 2 szobás modern lakás gazdasági épületekkel 20 q buza (párbér) 32 m³ tűzifa, 6 hold szántó, 1 és fél hold rét, fél hold kert, stóla, államsegély. Választás szeptember 23-án. Pályázatok a r. k. plebánia hivatalhoz Velika n|pl. nyújtandók be. Személyes megjelenés kívánatos.

Pályázati hirdetés. A tornagörgői (Hrhov) református egyház a II-od tanítói (női) állásra pályázatot hirdet. Javadalom: 2 szoba, előszoba, konyha, kamara és melléképületekből álló szép lakás, kert gyümölcsösrel, 100 Ké készpénz és államsegély. Kötelességei: a reáblizott osztályok és kézimunka tanítása, egyháztársadalmi munkában való segédkezés. Az állás a Referátus engedélyezése után azonnal elfoglalandó. Pályázatok 1928 október 6-ig a református lelkesi hivatal címére küldendők.

Hirdetmény. Tanítónői keresek 7 éves fiúhoz, aki a második elemre előkészítené s a német nyelvre tanítaná. Meszéna Lajos intéző Bajž, z. XVI.

Pályázat. A mikolcsányi ev. leányegyház kántortanítót keres. Az állás államsegélyes. Tannyelv magyar Egyházas érzületű erők jelentkezzenek az ev. lelkesi hiv.-nál Sivetice p. Jelšava.

Pályázat a sudovi (szódói) községi tanítói és a vele összekötött református kántor tanítói állásra. Javadalom: 1. 2 szobás lakás, konyha, éléstár, faskamra, plnce és kocsiszin. 2. a polgári községtől 4 kat. hold szántóföld, melynek adóját a község fizeti. 3. készpénz a községtől 278 kor. 96 fillér. 4 a Református Egyháztól 10. magyar hold szántóföld, adóját az egyház fizeti és 22 kor. készpénz. 5. A megfelelő államsegély az állás elfoglalása után kérelmezve lesz. Kötelességek: A mindennapi és ismételő iskolai tankötelesek tanítása, a református vallású tanköteles gyermekek, az egyházkerületi tante v szerint a vallásban és egyházi életkészenben a legjobb tehetsége szerinti oktatása, a kanonikus órákon, továbbá minden negyedik vasárnap délelőltől és délután, nemkülönben a lelkész akadályoztatása esetén a teljes ismétlést végzése s úgy a temetések, mint minden ismétléstelenél az énekvezetés eszközlése. Csak ref. vallású férfiak pályázhatnak. Kellően felszerelt pályázati kérvények I. évi szeptember hó 20-ig a község iskolaszékéhez Sudov, okres Želiezovce küldendők. Fazekas Géza iskolaszéki elnök.

Pályázati hirdetemény. Gúta község iskolaszéke ezennel pályázatot hirdet az újonnan nyílt pacsérokai községi elemi iskola három tanítói állására. Javadalom a községtől 1800 KČ, két tanító részére törvényes lakás, a többi államsegélyből. Pályázhatnak okleveles tanítók és tanítónők I. hó 25-ig. Községi iskolaszék Gúta.

Hirdetés. Nyugdíjaztatás folytán a komáromi községi elemi iskolánál betöltésre kerül ideiglenesen egy férfi és egy tanítónői állás Javadalom a 104. számú törvény szerinti kezdőfizetésé. Pályázati határidő szeptember 20. A Magyar Tanító július 15-iki számában közzétett hirdetésre beérkezett kérvények figyelembevételnek Kathon Sándor isk. elnök.

Pályázat. A kostona-básta-i róm. kath. népiskolánál a II. tanítói állásra az ugyanottani iskolaszék pályázatot hirdet 1928 október 8-ra. Javadalom a hitközségtől évi 200 KČ törvényes lakbér és törvényes államsegély. Tannyelv magyar. Kellően felszerelt kérvények a plébánia hivatal címére Kostona-Básta, pp. Hajnáčka, Ž. XVIII. küldendők. Választás 1928. év október 10-én. Személyes megjelenés előnyös. Az állás október 15-én elfoglalandó Róm. kath. iskolaszék

Pályázati hirdetés Lukanényei (Nanince, žup. XVIII. okr. Modry-Kameň) róm. kath. magyar tannyelvű iskolához kántortanítói állásra szept. 28-ig pályázat hirdettetik. Javadalma: 7 kat. hold. 159□-öl szántó, 770 kg. gabona, 3½ öl fa, 7 q széna, készpénzben 164 KČ, két szobás u lakás mellék- belységekkel, a többi államsegélyből. Személyes megjelenés ajánlatos
Róm. kath. Plébánia hivatal.

Pályázati hirdetés. A pozbai reform egyház tanítónői állásra Javadalom: az egyháztól évi 1200 kor., a törvény szerinti járó lakbér, kertvátság és az államtól fizetésekiegészítés. Kötelesség: a kijelölendő osztályok és a kézi-munka tanítása, a hitélet fejlesztése érdekében való közreműködés. Pályázhatnak, kik a megválasztáshoz szükséges kellekkel bírnak. A pályázat I. évi szeptember hó 20-ig az esperesi hivatalhoz Alsószecseré küldendő.

Pályázat. A Velky Mederi (Nagymegyér Ž. XV.) ref. egyház újonnan szervezett egy férfi (III-ik állás) és egy női (IV-ik állás) tanítói állásra pályázatot hirdet Javadalom állásonként: 1200 KČ, 360 KČ lakbér, 20 KČ kerti pótlék évenként az egyháztól és törvény szerinti fiz. kieg. államsegély, mely az állások referálusi engedélyezése után, a mely csak napok kérdése már, azonnal kérelmezve lesz. Kötelességeik: Az isk. szék által kijelölt osztályokat tanítani, a férfi mezve lesz. Kötelességeik: Az isk. kántortanítót akadályoztatásuk esetén helyettesíteni, tanító a lelkész vagy org.-kántortanítót akadályoztatásuk esetén helyettesíteni, egyháztársadalmi munkában mindketten segídekezni, nőtanítónak a közimunkát vállalni. Pályázók képesítéssel, nosztrifikációs vizsgával, állampolgársági, működési és esperesi elbocsátó bizonyítvánnyal, (hogy megválasztásuk esetén az állást tanévközben is elfoglalhatják) kellően felszerelt kérvényeiket a ref. lelkész hivatalba küldjék be 1928 szeptember 28-ig. Tanítási nyelv magyar. Orgonálni tudó férfi tanítók a választásnál előnyben részesülnek. A választás a pályázat lejáratakor, illetve az állások referálusi engedélyezése után azonnal megtartatik.
Ref. iskolaszék.

Mindkét állás I. évi okt. 1-én elfoglalandó.

A hírlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavai posta- és
távírdai igazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 október 1.

19. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felölös szerkesztő: **Banal Tóth Pál.**

TARTALOM.

	Oldal:
<i>Vezércikk:</i>	
A tisztújítáh	605
<i>Schlosz Lajos:</i>	
Gyermek-barátság	606
<i>Ghimessy János:</i>	
Elveszelt	610
<i>Kossányi József:</i>	
Éjtszakák-Hajnalok	613
<i>Egyesületi élet</i>	583
<i>Tanácsadó</i>	620
<i>Különjélék</i>	629
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. } Komárom
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. } (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSZEZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 54.

**AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN,
Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!**

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felolós szerkesztő: **Banai Tóth Pál.**

Tisztújítás.

Felhívás a Szlovenszkói Általános Magyar Tanító Egyesület valamennyi tagjához.

A f. évi július hó 3-án Érsekújvárott tartott központi gyűlésünk a tisztújítás megejtését határozta el. E célból az alapszabályok értelmében jelölő bizottságot küldött ki, mely a jelölést az előzőleg járasonként lefolytatott tájékoztató jelölések figyelembevételével megejtette. A jelölő bizottság az egyes tisztségekre a következő jelöltekben állapodott meg:

Elnök: Kovács Alajos, Oswald Emil, Mihalicska János.

Középisk. alelnök: Noszkay Ödön, Varga Iván, Konss József.

Polg. isk. alelnök: Khin Antal, Sebestyén Árpád, Czéh István.

I. El. isk. alelnök: Dinnyés Károly, Kőrös Imre, Vizváry Vilmos.

II. El. isk. alelnök: Oswald Emil, Willand János, Stefanyák Róbert

Főtktár: Vásárhelyi Károly, Biró Béla

Tktár: Somogyi István, Szarka Zsigmond, Horváth Lajos

Főszerkesztő: Banai Tóth Pál, Vaskó Imre, Molnár János

I. Társszerkesztő: Uhereczky Géza.

II. Társszerkesztő: Boros Béla, Nemcsik Béla, Sebestyén Árpád.

III. Társszerkesztő: Gáspár János, Novák Mihály, Váry Endre.

— *Jegyző I.*: Oberth Kálmán, Alt Lajos, Horváth Imre.
Jegyző II.: Bányai Ferenc, Fűry János, Hideghéty
 Nándor.

Jegyző III.: Bauer Ferenc, Kocsis Árpád.

Pénztáros: Árendás József, Nagy Ferenc, Brauner
 József.

Ellenőr: Telkes Mihály, Virsik János, Székely Béla.

Könyvtáros: Wánkay László, Salamon Julia.

Lapunk mai számához csatoltan küldünk minden
 tagtársunk címére egy szavazólapot és két borítékot.
 Az olvasható írással kitöltött szavazólap a „Szavazat”
 felirással ellátott borítékba helyezendő és a szavazat-
 szedő bizottság elnökéhez (Berényi Gyula rk. tanító,
 Galánta) legkésőbb *f. évi október hó 20-áig* beküldendő.

A szavazás rendkívüli fontosságára való tekintettel
 nyomatékosan felkérjük kartársainkat a szavazáson való
 feltétlen részvételre s a szavazási határidő pontos be-
 tartására.

Elnökség.

Gyermek-barátság.

— Schlosz Lajos. —

Tanítványaim kedélyvilágába betekinteni, amihez az iskolai
 életen belül csak ritkán nyílhatott alkalmom, nagyon vágyódtam.
 Szem előtt tartva az ismert közmondást: „Mondd meg, ki a társad
 s én megmondom, ki vagy!” föllettem magamban, hogy nagyobb
 növendékeim pajtáskodását különös tanulmányozásom tárgyává
 teszem s figyelmemet főleg az V. osztálybeli tanulókra irányítottam.

A gyermek barátságának megfigyelésére a tanítónak keresés
 nélkül is nyílik alkalmá s nem éppen a tanítást oly sokszor hábor-
 gató baráti súgásokkal értem, de kinek nem tűnt volna még föl az
 összebarátkozott fiúknak bizalmas együttjárása az iskolába, az
 iskolai udvaron s kirándulások alkalmával? Vagy, ki nem tapasztal-
 ta volna egyes tanulóknak rokonszenven alapuló pártfoglaltságát
 társasjátékoknál vagy gyermekmulatságon? A gyakorlat ezen a
 téren is élesíti a szemet és fület s a tapasztalat a megfigyelések
 eredményeinek komoly megfontolására és följegyzésére serkent.

A gyermeki lélekbe való bepillantást természetesen nem sza-
 bad zsarnoki fegyelem által magunk elől elzárni, hanem a gyer-
 mekek bizalmát, rágaszkodását és vonzódását ki kell nyernünk.
 Növendékeim csakhamar megszokták, hogy engemet tanítás előtt

iskolai osztalom mellett elfoglalva lássanak. Ők egészen elfogulatlanul csevegtek egymással s a nyíltságot nem is tartották vétségnek. Bizonyos növendékeket rendszeren kettesével látam iskolába jönni s megtudtam tőlük, hogy iskolába jövet mindig elmennek egymásért. Megfigyeltem a tanteremben barátságosan társalgó csoportokat, amint élményeiket és terveiket egymással közölték. S célomnak éppen a tenítés előtti idő kedvezett legjobban. Ki ne emlékeznék arra, hogy mint kis iskolásfiú mennyire sielett az iskolába, ha valami különös ujdonság írta az oldalát. Ilyen örömteljes arccal jött majd az egyik, majd a másik fiú a tanterembe s kipattantotta az elmondani valóját.

Mindamellett ezek a megfigyelések nem elégtették ki tudvágyamat; s vélelmennek tulajdoníttam őket s egyre növekvő kíváncsiságom további cselekvésre serkenteli. Elsősorban a tapasztalt barátságok indító okának kifejtését tűztem ki célul. Szándékom lévén növendékeim kedélyvilágának tanulmányozása, ezt csak úgy véltem elérhetőnek, ha bizalmas társalgásba bocsátkozom velük. S tényleg rendeztem is úgynevezett társalgási órákat; még pedig olyan dolgokról, melyek kis barátaimat felvidították és beszédessé tették. Ilyenekre a vasárnap délután ígérkezett legalkalmasabbnak. Főhívásomra, hogy ki akar vasárnap délután meglatogatni, rendszeren az osztály többsége jelentkezett. Mindég tisztelettel hívtam meg a jelentkezők közül; de ezek közül mindig akadt olyan, ki arra kéri, hogy engedném meg, hogy kedves barátja is ez alkalmmal jöhessen el. Mások pedig azzal a kérelemmel léptek vissza, hogy jobban szeretnék akkor részt venni, ha N barátjuk is jelen lesz. Mialatt a meghívottak lakásomba gyülekeztek, egyeteknek a szülei házban való teendőjéről s családi életéről tudtam meg figyelemre méltó dolgokat. Az ilyen feszületül töltött társalgások meglepően bő és érdekes alkalmat nyújtottak célszerű megfigyelésekre.

Övenhárom tanfiványom közül harmincnak viszonylagosan szoros barátságát voltam képes megállapítani s bár iparkodásom mindig oda irányult, hogy tanfiványaim között a jó egyetértést fenntartsam, gyermekbarátságának ennek előtte nem tulajdonítottam sem bensőséget, sem pedig tartósságot. Ezenkívül 119 egyoldalú rokonszenvet is tapasztaltam, melyek bár nem maradtak teljesen viszonzatlanul, benső barátságához vem vezettek. A barátságok tetszésnyilvánítások s aszerint, milyen a gyermek tehetsége s mily módon és mértékben képes azt alkalmazni, nyer magának több vagy kevesebb barátot, vagy szerezheli meg magának egyik vagy

másik fiut barátul. De nemcsak az ajánlkozás, hanem a barátság érzetének szüksége is egyénileg nagyon sokféle.

Azon tanítványok között, kiknek csak egy barátjuk volt, a legszelidebbek fiúk voltak. De voltak olyanok is, kik a legnagyobb buzgalom mellett sem voltak képesek maguk iránt többszörös viszonzszeretettel kelteni. Ilyen volt egy kis atyailag elárvult fiú, kinek sorsa éppen nem volt irigylésre méltó s szegényke a természetől is nagyon mostohán volt megáldva. Ehhez járult még az a szomorú körülmény is, hogy egy végzetessé vált gyermekverekedés alkalmával saját nővére egy vesszővel az egyik szemét kiütötte. Az ilyen szerencsétlenek, fájdalom, még mindig inkább gúnytárgyai a világnak, mintsem rokonszenvet tudnának kelteni s így nem csoda, ha a boldogtalan a testi szépséget tartotta a legnagyobb boldogságnak. Ő nyolc csinos fiú barátsága után epekedt, de biz azok mellőzlék. Viszont ő sem tartott igényt nálánál még rutabb két fiu barátságára. Egyik növendékem tanuló társai közötti szereplését bőkezű nagyanyjának köszönhette, ki őt mindenféle nyalánksággal bőven elhalmozta; ő meg híven megosztotta azt a pajtásokkal. Mielőtt az osztályhősök barátságát cselelném, egy kíváncsan szellemes fiúnak egy szellemileg visszamaradt s nálánál jóval idősb tanuló barátságáról óhajtok megemlékezni. Hogyan kerültek ezek össze? Úgy, hogy a gyengetehetségű fiúnak gyönyörű bábszínháza volt s ez a másíknak annyira megtetszett, hogy mindennap megnézte s így lassankint teljesen összebarátkozott a színház tulajdonossal.

Az osztály legbefolyásosabb növendéke négy erős, csak a tanítás idejés kívül élénk s erélyes fiú volt. Takács Imre volt a legerősebb közöttük. Élénk vérmérsékletű, bátor és pajkos fiú volt. Értette a tréfát és értelmi szerzője volt sok víg játéknak, nem ritkán oktalan csínyeknek is. Társai önállóságáért és leleményességéért csodálták. Négy osztálytársa volt a barátja; még őt után ő vágyódott s viszont 13 más ő utána. Befolyása tehát 53 tanuló közül 22-re terjedt ki. Legmeghittebb barátja: Csernyei, nem volt oly erős mint ő, de elmésőbb nálánál s különösen stratégiai tehetségével tűnt ki, mit háborusdi játékoknál mint hadvezérnek gyakran volt alkalma bemutatni. A négyek társaságának két utolsó tagja: Molnár és Bocskay voltak az osztályban a legnagyobbak. Ez a négy utcai hős, kik közé még 34 tanuló sorakozott s így hatalmas az osztály kétharmadára kiterjedt, gyakran komolyan gondolkodóba ejteti s különféle nevelési rendszabály megalkotásáért telte szükségessé. Nem ritkán volt alkalmam a barátság mélyebb

indító okaira is akadnom. Láttam tanulókat egymással táraulni, hogy a közös szomorú sorsban osztozzanak; másokat a tanulásban tanusított egyenlő dicséretes előmenetel tett elválhatatlan barátokká. Nem egyszer tapasztaltam közöttük a legnemesebb önfeláldozásnak jeleit is. Így p. o. egy nagyobb kirándulásról való hazatérés alkalmával a szánta Kalmár Feri visszamaradt. Barátja: Somogyi Dezső, egy általánosan kedvelt fiú, nem tágtott mellőle annak dacára, hogy a többiek kérték, hogy siessen velük előre. A derék fiú részvéte annyira ment, hogy a szegény szántát háttára vette s úgy cipelte utánuk, míg bírta.

A gyermekbarátságok vizsgálásánál tisztában voltam azzal, hogy nem az a cél, hogy kétesértékű barátságot földoldjak, hanem, hogy nemesítsek. A tanulói kör legyen gyakorlótere a társadalmi erényeknek, melyeket majdan mint a társadalom tagjainak teljesíteniök kell. Hivatásom nem azt teszi földadatommá, hogy szellemi életet korlátoljak, megsemmisítsek, hanem ébresszek, serkentsek és fejlesszek. Tehát miért ne társuljanak fiúk az erősebbek, ügyesebbek és bátrabbak és a játékokban miért ne rendeljék magukat neki alá s vajjon miért ne tanulhassák el tőle azt, ami eltanulásra méltó?

Nagyon szükséges azonban, hogy a tanító tanítványait lelkük mélyéig ismerje. Mert jóhízemű utasításai könnyen célt téveszthetnek, igazságtalanoknak látszanak, sőt az a veszély is fenyegetheti, hogy helytelen állításai következtében lekintélyét aláássza, de még a kineveltetés és kigonyvztatás is osztályrésze lehet. Lessük csak ki a gyermekeknek tanítójuk fölötti kritikáját.

A gyermekbarátságok rút kiderítése a vétségek kiderítése alkalmával előforduló részrehajló tanuvallomás. Ilyenkor kitűnő hasznát lehet venni a barátságokról készített jegyzeteknek. Ugyancsak elpirult a kis hamis tanu, ha azt mondtam neki, hiszen szép az, hogy N-el jó barátságban vagy, de ilyen csak igazat beszélhetsz. Egészen más volna az, ha barátod érdekében arra kérnél, hogy tettét megbocsássam. Ez lenne igazi baráti szolgálat. Ilyen kérelem reám tényleg befolyással volt s gyakran enyhítettem is a már kiszabott büntetésen. Öröm volt látni, hogy a meghallgatott kérelmező mily boldogan sietett ki földszabadult védencével a teremből. Ily könnyörületnek sohasem volt hátrányos következménye. Ha azt akarjuk, hogy e pedagógiai sarkítétel; „Ne hagyd figyelmen kívül tanítványaid egyéniségét!” ne pusztá frázis legyen, úgy tanítványaink kedélyvilágát időről-időre más-más szempontból kell vizsgálnunk s aki a sokféleségből, ami ilyenkor lelkünk elé tárul, a tanítólársak baráti viszonyát teszi tanulmány tárgyává, bizonyára nem hízatlan munkára vállalkozik.

Elveszett!

Irta: *Ghimessy János.*

Ha valakinek alkalmá nyílik megfigyelni a gyermek gondolkodásmódját és eszejárását; ha valaki tud olvasni a gyermek arculatáról: akkor a tanító az, mint aki a legtöbbet foglalkozik a gyermekkel.

Népes osztályokban alig mulik el nap, amelyen ne történnék valami. A valami alatt olyan apró-csepeő, semmitmondónak látszó esetet kell értenünk, amilyen tucatszámra fordul elő minden iskolában.

Igaz, hogy e semmiségek, még közülünk — tanítók közül is — csupán néhányat érdekelnek; e néhányat is csak azért, mivel ezek a kérészeletű apróságok az iskola talajából fakadtak.

Miért nem írjuk le ezeket az apróságokat, mint a gyermek gondolatvilágát visszatükröző eseményeket? Miért nem köljük csokorba e színtelen virágokat?

Nemde, ezt is könnyebb kérdezni, mint rá megfelelni; mert rögtön felmerül az a kérdés, hogy mikor írjuk le a gyerekségeket, tanév közben?

Ekkor örülünk, ha iskolai kötelezettségünknek megfelelően. A nagy szünetekben? Ekkor meg jólesik lélekzelhez jutnunk, ha nem kell nyulnunk a — tollhoz.

De a főok, amiért nem akarózik leírni ez őcskaságokat az, hogy valószínűleg mindegyikünk azt gondolja, hogy más elhallgatja a sokkal jobb és érdekesebb dolgokat, miért hozakodjam elő éppen én, ezekkel a sablonos, elcsépeelt dolgokkal?...

Népes osztályról lévén szó, hányszor halljuk ott — majdnem naponta — egyik-másik tanítványunktól, hogy: „Tanító úr kérem, elveszett a tollam“! vagy az írónom, késem, irkám, könyvem, sapkám stb.

Mikor javában tanítunk, feláll egy pityergő nebuló és sirva panaszojja, hogy: „Valaki elvitte a rádióm“! (Maholnap már rádiót fog mondani!)

Mi pedig ily esetben, hogy ne zavarjon bennünket a tanításban, szelíden leintjük a kárvalloit panaszost s azt mondjuk neki, hogy majd megkerül a „rádírja“.

Igen ám, de nem mindig sikerül a panaszost elhallgattatnunk; ha az crescendó tempóban tovább sir, hogy ne mondjuk: bömböl, mintha a fogát húznák, mit csinálunk ily esetben?

Hogy a siránkozót elhallgattassuk és megnyugtassuk, ilyen-

kor kénytelenek vagyunk — már olyan-amilyen — inkvizíciót tartani s ha ez eredménytelenül végződnek: akkor a bögő kedvest a tanteremből egyszerűen kizavarjuk a folyosóra, had folytassa hát ott...

Igen? Ezt bizony nem szabad megtennünk, mert ezzel csak olajat öntenénk a tűzre,

Miért nem szabad?

Azért, mert a síró, vagy most már bömbölő gyermek, vagy ott marad a folyosón, vagy pedig hazamegy. Ha ott marad a folyosón, akkor a hangos sírásával nemcsak bennünket zavar, hanem a többi osztály tanulóit is; ha pedig az utcát végigsírvá hazamegy, nem térne vissza egyedül.

Vele jönne a kedves mama is. Ez pedig nem azért jönne, hogy egészségi állapotunk felől kérdezősködjék, hanem azért, hogy a fiával történt bánásmódot kritizálja; (és méltán!) azért jött, hogy az ismeretlen tettes ellen, idegen vagyon ellulajdonlása miatt indított eljárásunkat — megfélebbezze ami nélkül ellehetünk. Inkább a sajátunkból kárpótoljuk a panaszost, semhogy ezért kizavarjuk őt az osztályból.

Most lássuk, hogy az elmúlt tanévben, — négy napon belül, mi minden „veszett el“ a I...i rk, elemi fiúiskolának II—III. összevont osztályából; tekintet nélkül a nem csekélyszámú tokra, ironra stb.

Az első óra számtam. Alighogy imádkoztak a tanulók, Duha-csek Feri árvaházi fiú szólított ki a táblához. Miután a feladott számtani példát hibátlanul kidolgozta, helyére, az utolsóelőtti padba ment. Ott ide-oda kapkodva és vizsgálódva föláll s magából kikelve, holthallaványan jelenti, hogy míg ő a táblánál számolt, azalatt „elveszett“ a hátizsákja, a könyveivel és füzetekkel együtt.

— Lehetetlen; nem hagyta otthon?!

Ő nem hagyta otthon; ő elhozta. Mire nagyobb bizonyosság okáért, rögtön föláll 4—5 fiú, akik égre-földre megesküdni képesek, hogy itt látták az előbb D. hátizsákját s a könyveit. Sőt közülük az egyik azt is látta, amint D. az egyik könyvét a hátizsákból kivette s azt a padnak a felsődeszkájára csapta, innen a könyv lecsúszva, a pad alá esett, ahonnan azt D.-nek az egyik szomszédja, Simonutti emelte fel.

Erre meg S. emlékezett a leghatározottabban. A hátizsákot hasztalan kerestettük jobbra is, balra is.

Itt nem lehetett mást tenni, mint azt mondani: D. rögtön menj haza és nézd meg otthon; csak nem nyelle el a föld a hátizsákodat!

D. hazamegy, de tíz perc múlva, az egész osztály nem kis gaudiumára — nagy peckesen beállít, hátán az elveszetlinek hitt zsákkal, hönnyekkel s füzetekkel együtt.

Még aznap a délutáni tanítási óra végén, mikor a tanulók nagyrésze eltávozott az iskolából, sirva jelentette a Sümegh Lali, hogy a sapkája „elveszett”!

- Hogyan? És te ezt csak most mondd? Hő kerested?
- Az összes padban és a padok alatt.
- Hát a táskádban nézted?
- Ott nem.

Kikapcsolja a táskáját s a síró könnyek azonnal örömkönnnyekké válnak, amint megpillantja ott a kétrét összehajtott s gondosan elraktározott kötött sapkát.

Másnap délután kirándultunk a siklósi szőlőhegyek felé. Ott volt az egész osztály apraja-nagyja.

A kirándulásra következő nap reggelén, jóval a tanítási óra kezdete előtt azzal a meglepő hírrel jött haza az anyjuk a piacról, hogy: „A maga osztályából elveszett egy gyerek!”

- Ugyan? Csak nem?!
- De igen, az anyja a kezeit tördelve, kétségbeesett sírással keresi mindenfelé!

— Sebalj; majd megkerül!

És maga ezt csak olyan könnyen veszi; de hátha elvesz az a gyerek?!

— No bizony, jut is, marad is azért a 85ből elég; különben is a gyerek nem gombostű, hogy elveszen.

És csakugyan, Kiss Pista, az „elveszett” gyerek ott ült az utolsó padban, a megszokott helyén; olyan jámbor arccal ült ott, mintha mi sem történt volna.

Kitűnt, hogy kirándulás után nem ment haza, hanem az egyik nagynénijéhez, akihez pedig azelőtt nem szokott eljárogatni a gyerek. Ott töltötte az éjet is. Az édesanyja kereste a fiút a nagyanyjánál, a keresztanyjánál, a szomszédoknál, szóval mindenfelé, csak ott nem, ahol volt.

Ezeket a kis dezentor, szép sorjában, minden szigor alkalmazása nélkül, mondta el. De azt már harapófogóval kellett kiszedni belőle, hogy mielőtt a nagynénijéhez ment, egy ismerős fiúval összemérte az erejét és birkóztak.

Ebben nincs semmi különös, csak az a szokatlan, hogy a birkózás fogadásra történt. És ami ennél még szokatlanabb, a fogadásnak egyetlen feltétele volt, amennyiben a vesztesfélnek el kellett tűnni a földszínéről.

És a Kiss Pista, mint vesztes fél, olyan jól elveszett, hogy még a tulajdon édesanyja is, csak sok sírás és keresés után tudott ráakadni.

Hej, gyerek gyerekl — gondoltam magamban, — te sem mertél volna ilyesmire még gondolni sem, ha az édesapád élne. Édesapja derék, szorgalmas malommunkás volt az uradalmi hengermalomban. Az egyedüli apa, aki a szülői értekezleten kívüli időben is eljött érdeklődni fia előmenetele iránt. Kár, hogy ez érdeklődés után néhány hétre a malomban a legfelső emeleten megszédülve, leesett és a lisztbe fulladt.

Éjtszakák-Hajnalok...

Irta: Kossányi József.

Tántorgó, nehéz léptekkel botorkált az éjtszakában, mintha hiányos fokú, meredek lépcsőkön járna. A mindent elnyelő éjtszakában horkolt a háromnyelvű város, mint egy jóllakott, óriási szerezcsen.

Fölötte komor, gomolygó májusi felhők rohantak, az ég megvadult, eleresztett göndör ebei.

Rájött a zápor... s ömlött hatalmas zúgással, mely olyan volt, mintha a világ összes megriadt madara együtt repült volna.

A fiú lassan kijózanodott a zuhogó esőtől s mint nagy, komor madarak ülték meg lelkét az éjjeli bús dárídók, az elvert pénz, anyja könnyes, vádlón is jóságos arca. Fájó didergő sírás kanyarodott ki a lelke völgyéből, de a torkánál megakadt s csak úgy haogtalanul rázta a tavaszi áradásoktól duzzadó, fiatal testét.

Úgy érezte, hogy testét-lelkét, óriási husángokkal verték agyon. Fájt neki most minden. Fájt a világ, minden csalásával, piszkával, hazug festettségével; fájt neki a durvák és értéktelenek önző törtétese, a csámpás, félregyűrt lelkek énes üvöltözése, fájt neki a maga szomorú sorsa, penészes, dohos lakása és fájt neki a — tehetősége, de leginkább a napbavágyó, sárbagyűrt lelke.

Valamikor nem így képzelte el az életet. A vén Ister pajtján, a csendes szerzetes gimnáziumban más tüzek fényénél bomlott ki aranyló lelke s más vágyak valóságba szökkenését várta.

Az összeomló idő zuhanó gerendái végigvágódtak az ő kicsiny, lassan szinesedő sorsán is.

Róttá az utcát a holt lelkek, a mocsár felé haladók lidérces imbolygásával. A lába hirtelen megtorpant. Az össztonós Ember-állat önkéntelenül megállt; a lakása elé ért.

Mint egy hideg halottas kamra vágódott agyába szobájának képe: A két ágy; egyikben az örökké tervező, hol mocsáron úszó, hol magasba lendülő barátja, Kacagány Berci züllesztí a szoba levegőjét; a két rogyant szék, a szekrény, melynek labirintusában sűrke, de boldog egerek raktak fészket, illatosítva a szobát.

Neml most azért sem megyek haza! — mormogta magában s morcos, konok lendülettel megindult a Duna felé.

A ligetben leült egy félig száradt padra. Jókorkelő fekete-rigók, fülemülék, vadgalambok versenyeztek körülötte.

Nem hallgatta őket, mert fájni kezdett. Fázva félve terelődtek össze az emlék-nyáják is lelkében, mint erős, korai hajnalon a megnyirt, didergő bárányok.

László most már remegett egész testében. Testi és lelki fázás öntötte el egész valóját. Minden meg gondolás nélkül, hirtelen rianással futni kezdett. Versenyt futott a tavaszi Dunával.

Rohant tisztásokon, bozontos berkeken nehéz, szaggatott lihegéssel. Egy drótkerítés állta az útját . . . Minden szép neki-lendülesem, minden szép álmom úgy rongyolódott szét a sors, a körülmények, a kicsinyes emberi lelkek drótkerítésén — tagolta síró csuklással a szavakat.

De megérdemeltem . . . mert rossz . . . nyomorult . . . gazember vagyok . . . én is — zokogta, de érezte, hogy ez nem igaz. Hiszen úgy kellett az a mámor, hogy az álmok-hőésésében holtra fagyott lelkét felmelegítse! Mégis most jól esett neki, hogy magát szídjá a körülmények, a szegénysége helyett.

Örült küllőjű, óriási gondolat-kerekek forogtak lázas bomlott agyában, melyek olyanok voltak, mint orkános nyári délutánon megvadult, fantasztikus szélmalomok. Lassan tovarezegve, eltűntek a víziók és László mély, mámoros álomba merült.

Késő délután ébredt fel.

A nap, mint egy részeg, vörösarcú óriás lefordulni készült kék selyem ágyáról. László félkönyökre támaszkodott, megdörzsölte a szemét és körülnézett. Csodaszép alkony hullámozott körülötte. Szembe vele a koronás dóm fürdött a vénülő, reszkető fényben és hosszan elnyújtóva halkán lélegzett a nagy nyugalma város.

A langyos alkony ráhullott Lászlóra s békés, szent hullámmokkal öntözte a lelkét.

Rózsaszínű emlék-felhők hú ódtak fölötte szent lassúsággal: a messze kék nyárfák, méla akácok, barnafejű, okoszemű kis paraszt lurkók, fájának e szép, szomorú virágai. Lelkében kongott a kis falu harangja . . . és ekkor Szentpéteri László tudta, hogy ő a falu szereimese, őt a falu dobta ki, őt a falu hívja vissza. Tudta, hogy haza megy a Faluba, hogy tanító lesz, árva, magános, lenézett s mégis gigászi, hősi napszámosa a falunak és nemzetének.

Becsukta nagy arany szemét az ég, de László lelkében fényesen, tündöklőve kelt az új, dolgos, diadalmas hajnalok tűzpiros napja.

Egyesületünk tagjai elegánsan és jutányosan öltözködnek, ha

KOPRDÁNÁL

LÉVÁN, Stefanik u. 14. — csináltatják ruháikat.

Angol és belsődi szövet különlegességekben nagy raktár.

Jó anyagból kellemes a ruha és tartós. — Jó rubát öröm viselni!
Hosszú és rövid városi bundák jutányos áron. Pontos és figyelmes kiszolgálás!

Egyesületi élet.

Ujabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését f. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házuk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Meghívó.

A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület folyó évi október hó 24-én délelőtt 9 órai kezdettel, Léván a városi színház termében tartja **második egyetemes nagygyűlését** a következő tárgysorozattal:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.
3. A tanítóság anyagi helyzete. Előadó: Uhreczky Géza.
4. A tanítóképzés reformja. Előadó: Banai Tóth Pál.
5. A nőnevelés. Előadó: Dinnyés Károly.
6. Az alapszabályok módosítása. Előadja a titkárság.
7. Az Orsz. Tanítói Dalárda jelige pályázatának eredménye.
8. Indítványok.

Előértekezletet tartunk október 23-án délután 6 órakor a lévai református egyház tanácstermében, amelyen csak az egyesület tagjai vehetnek részt.

Az elszállásoló bizottság elnöke **Bányai Ferenc ny. tanító** kartársunk **Léva**, a szállást igénylők levélben jóelőre forduljanak hozzá.

A nagygyűlésre egyesületünk minden tagját, a tanügyi és politikai hatóságokat, a tanítóság és tanügy iránt érdeklődőket tisztelettel meghívjuk.

Negyed, 1928. szept. 28-án.

Vásárhelyi Károly
főtitkár.

Kovács Alajos
közp. elnök.

A Szlovenszkói Ált. Magyar Tanítóegyesület második nagygyűlésének ügyrendje.

1. A Sz. Á. M. T. E. második egyetemes nagygyűlését az alapszabály 14. §-ának rendelkezései alapján 1928. évi október hó 24-én Léván tartja.

2. Az egyetemes nagygyűlés tagja minden tanító, aki tagja a Sz. Á. M. T. E. nek.

3. Az egyetemes nagygyűlés tárgysorozatát a közp. tisztikar, a tárgyalás sorrendjét az előértekezlet állapítja meg.

4. Az egyetemes nagygyűlést a központi tisztikar vezeli.

5. A nagygyűlés előadói határozati javaslataikat a gyűlést megelőzőleg legalább 10 nappal megküldik a közp. elnöknek. E határozati javaslatok képezik a tárgyalás alapját.

6. Az előadó legfeljebb 20 percig beszélhet, egy kérdéshez mindenki egyszer szólhat s 5 percnél tovább nem beszélhet. Az előadó zárószó jogán szintén 5 percig beszélhet.

7. A hozzászólókat az elnök hívja fel a jelentkezés sorrendjében úgy, hogy felváltva beszéljenek az ellene és mellette szólók.

8. Szólásra a kijelölt jegyzőknél kell előre jelentkezni.

9. Indítványt a vita berekesztése előtt írásban lehet beadni és mindig csak a tárgyhoz illőt.

10. Személyes ügyek a tárgyalásból ki vannak zárva.

11. A tárgytól eltéréket az elnök figyelmezteti, ezután megint is ha ez sem használ, köteles fölük a szót megvonnai.

12. A letárgyalt tételt az elnök szavazás alá bocsátja:

a) az előadó javaslata szerint,

b) a módosító indítvány szerint,

c) az ellenkező indítvány szerint.

13. A szakosztályok jelentéseit tudomásulvétel végett a szakosztályok elnökei a nagygyűlés elé terjesztik; ezek azonban tárgyalás alá nem kerülnek.

14. A nagygyűlés határozatait a Sz. Á. M. T. E. elnöksége hajtja végre.

Tanügyi értekezlet Galántán.

A galánta-vágselyei tankerület magyar tanítóit f. évi szeptember 6-ára Galántára hívta össze Budvič Román tanfelügyelő. A járási hivatal hatalmas tárgyalási termében a két járás tanítószágának plénuma előlt d. e. 9 órakor nyitotta meg a magas pedagógiai színvonalon álló értekezletet.

A kartársak üdvözlése után a tanfelügyelő megkezdte a pedagógiai érvek talepzetán fölépített előadását, amely aktuális problémáival, valamint közvetlenségével a hallgatók figyelmét több, mint 2 órán át lekötötte s amelyet a közérdekre való tekintettel az alábbiakban ismeretünk:

A jelen népiskola teljesen a jelen kor szolgálatában áll. Kóunk szimptomái a praktikusság, a gyors munka. Az emberiség mai életének ezek a vezérmotívumai. A népiskola a mindennapi életnek organikus része, tehát kell, hogy a népiskola teljesen annak jellegét viselje, annak előkészítője legyen. Az életből kell nevelnünk az életre, az élet eszközeivel.

A népiskola — nemzeti iskola — célja, megkülönböztetésül a közép- és szakiskolákétól, az, hogy *megtanítson*. A népiskola tanítója nem elégedhetik meg a szaktanítók *előadó* módszerével, amely nem fektet kellő súlyt az individuumok kiképzésére; — a tanítótól az iskola és az élet számonkéri minden egyes tanuló tudását, szerzett képességeit. A népiskola módszerét és minden ügymenetét annak a célnak a szolgálatába állítja, hogy a gyermeket *megtanítsa* mindarra, amire az életben, az emberiség javának az előmozdításában szüksége lesz.

A könyvismeretek ideje lejárt. A mai iskola nem a könyvek, de az élet iskolája. *Az lesz az ideális iskola, amelyből eltűnik a könyv.* A tanító nem járhat azon az úton, amelyen évtizedeken keresztül haladt. Alkalmazkodnia kell a jelen követelményeihez, alkalmaznia kell az újabb és helyesebb pedagógiai elveket; k kell küszöbölnie a régi és avult tanítási módszereket a népoktatás mai modern műhelyéből. Ezért ismernie kell a mások iskoláját. Ellesni egymás jótulajdonosságait, s elfogadni a jóakarátú és előnyös tanácsokat. Különösen a fiatal kollégáknak van arra nagy szükségük. Evégből tankerületében bevezeti a hospitáló rendszert, a kezdő kartársak kedvéért, akikkel el-ellátogat a kerület iskoláiba s a vizit után közösen megbeszéli az esetleges hibákat és megszívlelik a követendő jó példát. *Mert az iskolalátogatósnak nemcsak az a célja, hogy csupán rosszat keressen és találjon.*

Ezután világosan, a belső szemlélet argumentumaival ismereteli azokat a szempontokat és eszközöket, amelyek szerint, illetve amelyekkel a népiskola nagy feladatát teljesítheti.

A népiskola legfőbb követelménye a *praktikusság*. Az élet nehéz. Megélni, jól élni csak praktikusán lehet. Az iskola tehát csak arra tanítson, amire a praktikus élet hív. Semmi értelme nincsen például annak a számtantantánításnak, amely súlyt helyez

arra, hogy a gyermek olyan számokkal dolgozzék, amelyeknek csak a leírása perceket igényel, viszont a gyakorlati élet számtalan, még oly egyszerű feladata is terra incognita marad számára. Vagy micsoda gyakorlati nonszensz az, ha a tanuló tudja, hogy hány geyzir van Island szigetén s ha Galántáról Kassára kell utaznia, nem tud a menetrenden eligazodni. A földrajztanításnak csak egyetlen eredményes segédeszköze lehet: a térkép s csak egy módja: a térképrajzolás. A praktikuság elve tehát minden tantárgy tanításánál a legelső legyen!

A népiskola fontos feladata az *öntevékenység fejlesztése*. A mai élet lázas iramában az emberiség gyenge egyedei nem bírják a tempót. Kidűlnék. A népiskola adja azt az alapot, amelyen álva fölvehetjük a küzdelmet a munka ezeryi bajával. A tanítónak minden legkisebb alkalmat föl kell használnia arra, hogy a gyermekek öntevékenysége kifejlődjék és az iskola munkájában minél jobban kidomborodjék. Az ifjúsági könyvtár, takarékpénztár stb. kezelése (természetesen a tanító ellenőrzése mellett) mindennek a cínak a szolgálatába állíthatók. A tanító csak impulzust adjon a tanulók ön-tevékenységének — a kivétel, a cselekvés azoké legyen. A tanítónak megint az ellenőrzés jut. Az iskola ezirányú ténykedésének legszebb eredménye, ha a gyermekeket *önálló gondolkodásra* oktatja s bennük az *öntudatot* kialakítja és ápolja. Vigyázzunk azonban, nehogy a gyermekek önálló gondolatai a leleményességen át felfanggá fajúljanak! Az önálló gondolkodás csak a helyes, logikus gondolkodással párosulva képvisel értéket. Ennek bő tere kínálkozik különösen a számtan tanításban. Elég, ha a tanuló tisztában van a *megoldás módjával*, — a művelet elvégzése másodrendű munka. Mint az önállóság hátramoszdíló, iskoláinkból föltétlen kiküszöbölendő két rossz tünet: a sűgás és a karban való feleltetés.

A *csendes foglalkoztatások* a teljesen, vagy részben osztatlan iskolák nélkülözhetetlen didaktikai eszközei. A helyesen alkalmazott csendes foglalkozás mindig, mint *nem közvetlen tanítás* szerepelhet csupán. A közvetlen tanításnak — új anyag nyújtásnak — vagy az előkészítése, vagy a begyakorlása lehet. S mint ilyen, a gyermeki ön-tevékenység legerősebb próbaköve. Természetesen, ez sem történhetik a tanító ellenőrzése nélkül.

A népiskola tantárgyainak a *koncentrációja* biztosítja azt, hogy a népiskola valóban *megtanítson*. Ne kövessük a szaktanítók eljárását, akik egymás csoportjától, tárgyaitól szigorúan félre zárkozva adják elő saját szakjuk ismereteit. A népiskolai tanítási anyag mindvégig egybevetésre, vonatkoztatásra kínálkozik. Az alkalmakat

megragadni és kihasználni a tanító kötelessége.

A *polgári neveléstan* névleg és önállóan képviseli a mai népiskolának a tanítás mellett másik főfeladatát: a nevelést. Ez szoros kapcsolatban van a *fegyelmezéssel*. A gyermek erkölcsi zápon adjon tiszteletet. A tanító pedig életének minden fázisát úgy élje, hogy az a gyermekek figyelmébe szeme előtt mintául szolgálhasson.

A tartalmas tanfelügyelői előadást, mondhatni programbeszédet, a jelenlévő tanítótság nagy tetszése fogadta. Ezután Budóvič tanfelügyelő az iskolaigazgatók számára alapos, kimerítő adminisztrációs utasításokat adott s a minden tekintetben nívós értekezlet délután 2 órakor véget ért. (bb)

Tanítói értekezlet. A rimaszombati tanfelügyelői járás rendes tanítói értekezlete szept. 26-án volt megtartva Rim. Sobotában, a következő gazdag tárgysorozattal:

1. Pedagógiai és adminisztratív utasítások a múlt és jövő tanévre. Uram János tanfelügyelő.

2. Előadás a tanító tekintélyéről. Stubendek Alajos tanító.

3. Szlovák nyelv tanítása magyar tannyelvű népiskolában. Hreblay János tanító.

4. Nevelő kézimunkák tanítása. Moncol' Pál tanító.

5. Beszéd ért. gyakorlatok és honisme. Tomory Lajos tanító.

6. Az elemi iskolai énektanítás pedagógiája. Gáspár János tanító.

Az óvónők figyelmébe. Az Ált. M. Tanító egyesület októberi gyűlésével kapcsolatban tartandó szakosztályi rendes gyűlésre jelentkező kartársak, ha elszállásolásra igényt tartanak, értesítsék *Korláth Ilona* óvónőt, aki vállalja az elhelyezést. Lakik: Levice, református iskola. Szak o. vezetőség.

A brnoi kiállítás tárgyai. Értesítjük azon iskolákat és kartársakat, akik a brnoi orsz. kiállításra tárgyakat küldtek, hogy a kiállítás két hétre még meghosszabbították s a kiállítási tárgyakat visszaküldéséről csak a kiállítás bezárása után lehet intézkedni. Kérjük az érdekelteket, hogy legyenek türelemmel, egyesületünk einöksége a magyar iskolai kiállítás anyagát a bezárás után azonnal átveszi és gondoskodik a tulajdonosok részére történő visszaszállításáról. Einökség

Értesítjük a kartársakat, hogy az Egyesület egyellen szerével, így a központi pénztárral sem lehet portómentesen levelezni. Kérjük a kartársakat, hogy a jövőben ne küldjék a leveleiket por

íómentesen, mert ezáltal az Egyesületet kétszeres kiadással terhelik meg.

Figyelmeztetjük a kartársakat, hogy a fontos közölnivalókat ne a befizetőlapon hátlapjaira írják, hanem külön levelezőlapon adják a központi pénztár tudomására, mert a rövid idő alatti elintézés csak így lehetséges, miután a befizetőlapon csak időközönként intéztek el.

Központi pénztár.

Tanácsadó.

Rovatvezelő: Uherezky Géza.

Jövedelmi adók.

A jövedelmi adókat illetőleg sok panasz érkezik hozzánk. Ezeknek egy része a törvény hiányos ismeretéből ered, azért szükségesnek tartjuk, hogy lapunk hasábjain foglalkozzunk ezzel a kérdéssel, annál is inkább, mivel multi évi közleményeink csak a rendes kivetési eljárás ismertették, a szolgálati viszonyból eredő jövedelmekből levonás újáán beszédett jövedelmi adókról nem szóltunk. Az iskolai referátus számvevősege egyes kartársak íletményeiből két tételben is vonja a jövedelmi adót. Ilyen esetekben a „dañ zbylá“ címen levont összeg az 1926. év végéig mutatózó jövedelemadó hátrálék kiegyenlítésére szolgál, míg a másik tétel a folyó évi adó.

Az 1927. évi 76. sz. törvény 28. §-a elrendeli, hogy mindazon személyek, pénztárak, alapok és egyéb testületek, amelyek szolgálatból eredő járandóságokat,

milyenek:

1. Minden köz- és magánalkalmazottnak fizetése, ezzel kapcsolatos bármínemű pótléka, renumerációja és, minden egyéb előre megbatározott bármí néven nevezett pénzbeli vagy természetbeni íletménye;

2. azok a járandóságok, melyeket világi lelkészek és szerzetesek az állampénztárból, közalapokból vagy közszégekől életfenntartásukra kapnak, különösen kongruakiegészítések;

3. minden egyéb íletmény, melyet az 1. és 2. pont alatt megnevezett személyek szolgálati viszonyból vagy hivatásukból folyóan vagy ezzel összefüggésben élveznek, mint: tantiémek, leckepeznek. vizagadják, stóliák, jutalékok stb.

vagy nyugdíjakat fizetnek ki, a járandóságok vagy nyugdíjak kifizetésénél, a havonként kifizetett íletményekből, a jövedelemadót kötelesek levonni:

Ez az adólevonás a törv. VI. cikkelye szerint 1927. augusztus 1-ével, ílletve 1927. augusztus 1 ét követő első kifizetési időszakkal

kezdődik és pedig úgy, hogy a levonás kezdetétől az 1927. év végeig az adólevonás kétszeresét teszi az alább közölt táblázatokban feltüntetett megfelelő havi összegeknek.

Ezen levonásokkal az adólevonás egész évre teljesíve van. 1928 jan. 1-től a levonás rendes havi tételekben történik.

I. Havi 1963 Ké-nál kisebb illetményeket élvező alkalmazottak jövedelmi adójának megállapítására:

A kifizetett havi illetmény		Havonként levonandó adótétel	Az egész évi jövedelmi adó		A kifizetett illetményeknek megfelelő évi nyers jövedelem	
Ké-től	Ké-ig	Ké	Ké	Ké-től	Ké-ig	
—	937	1.—	—	—	—	
837	838	1'10	13'20	10044	10067	
839	885	2'20	26'40	10068	10631	
886	937	3'20	38'40	10632	11255	
938	958	4'30	51'60	11256	11507	
959	992	4'30	51'60	11508	11915	
993	1047	5'40	64'80	11916	12575	
1048	1062	6'50	78.—	12576	12755	
1063	1102	6'50	78.—	12756	13235	
1103	1157	7'60	91'20	13236	13895	
1158	1212	8'70	104'40	13896	14555	
1213	1249	9'80	117'60	14556	14999	
1250	1265	9'80	117'60	15000	15191	
1266	1314	10'80	129'60	15192	15779	
1315	1373	11'00	142'80	15780	16487	
1374	1428	13.—	156.—	16488	17147	
1429	1482	14'10	169'20	17148	17795	
1483	1535	15'20	182'40	17796	18431	
1536	1587	16'20	194'40	18432	19055	
1588	1680	17'30	207'60	19056	20171	
1681	1702	19'50	234.—	20172	20435	
1703	1724	21'70	260'40	20436	20699	
1725	1745	23'80	285'60	20700	20951	
1746	1767	26.—	312.—	20952	21215	
1768	1789	28'20	338'40	21216	21479	
1790	1810	30'30	363'60	21480	21731	
1811	1832	32'50	390.—	21732	21995	
1833	1854	34'70	416'40	21996	22259	
1855	1875	36'80	441'60	22260	22511	
1876	1897	39.—	468.—	22512	22775	
1898	1919	41'20	494'40	22776	23039	
1920	1940	43'30	519'60	23040	23291	
1941	1963	45'50	546.—	23292	23556	

A jelen táblázat szerinti, ugynevezett „kisebb illetményeket” élvező alkalmazottak jövedelmi adóját — a rendes kivetés mellőzésével — az illetményeket kifizető a nyers jövedelem alapján —

egyszerűen levonja a havonként kifizetett illetményekből, azért ezek az alkalmazottak adóvallomást csak abban az esetben kötelesek adni, ha rendes illetményeiken felül évi 500 Ké-t meghaladó egyéb jövedelmük is van, vagy ha arra fel lettek szólítva.

Az adózás ezen módjánál nem lehet tekintetbe venni semmiféle levonást sem családi állapotot, azért az egyes adótételeket kellett kedvezőbb ku'cs szerint megállapítani, amint azt a fenti táblázatban láthatjuk, hol az adómentes létminimumot évi 10044 Ké képezi, míg a többi adózóknál, kiknek jövedelmi adója a tiszta jövedelem alapján állapítatik meg — évi 7000 Ké az adómentes létminimum.

A nyers jövedelem alapján adózóknál a jövedelemadó levonása a következő esetekben elmarad:

1. ha az alkalmazottnak háztartásában 3 családtag (a családfővel együttélő házastárs vagy kiskorú gyermek, mostohagyermek, neveltgyermek, unoka), vagy általa ellátott rokon (nagykorú gyermek, szülői, nagyszülői, mostohaszülők, nevelőszülők, após, anyós, vő, meny) él és havi illetményeinek összege 959 Ké-nál kisebb;

2. ha az alkalmazott háztartásában az 1. pont alatt felsorolt személyekből 4 él és havi fizetése 1063 Ké-nál kisebb,

3. ha az alkalmazott háztartásában az 1. pontban feltüntetett személyekből 5 él és havi fizetése 1250 Ké-nál kisebb,

4. ha az alkalmazott háztartásában az 1. pont alatt feltüntetett személyekből 6 él és a havi fizetés 1963 Ké-nál kisebb.

Özvegy alkalmazottaknál a személyek száma eggyel csökken.

Ezen kedvezmények dacára is lehetséges, hogy egyes esetekben a rendes eljárás szerint kivelett adó kisebb volna, mint a levonás útján beszédett. Ez különösen nagyobb családdal bíró alkalmazottaknál fordul elő vagy oly esetekben, midőn az alkalmazottnak nagyobb levonásokra van igénye, vagy nagy adósságai

Telkes Abc-hez feltétlenül rendelje meg az iskolája részére a

6 darab kemény táblára húzott, nagy távolságból is jól olvasható, fellüőd betűkkel nyomott

fali olvasótáblát

90 Ké-ért az ACADEMIA könyvkiadónál, vagy bármely könyvkereskedésben.

Megkönnyíti a hangoztatást és az együttes olvasást.

vannak. Ilyen esetekben az alkalmazott a törv. 32. § ának 5. pontjára való hivatkozással, bélyegmentes kérvényben kerheti a *rendes adókiivetést*, legkésőbb azon évet követő március végéig, mely évre jövedelmi adója a fenti táblázat szerint — nyers jövedelme után vonatott le. Az ilyen kérclemhez szabályszerű adóvallomást kell mellékelni. Amennyiben a levonás úján beszedett adó legalább évi 2 Ké-vel nagyobb volt, mint amely rendes kivetés úján kérclemre megállapított, a túlfizetés visszatérítendő.

Az adóvallomásoknál a levonni kívánt teteleket okmányokkal kell igazolni.

A családfővel háztartási közösségben élő személyek számát vagy az örvényi állapotot községi bizonyítvánnyal kell igazolni, melynél mindig a megfelelő adóév január 1-i állapot a mérvadó. Ezen bizonyítványt a községi előjáróságok a 31. § 3 bekezdése értelmében kötelesek kiadni, még pedig csak a pénzügyminiszter által kiadott nyomtatványon. Ezek az I. fokú kivétő hatóságoknál szerezhetőek be.

A bemutatott bizonyítványokat az illetményeket kifizető hivatal csak a beérkezés napjától veszi figyelembe, elkésletlen betérjesztett bizonyítványok csak akkor vehetőek figyelembe és a levont adót csak abban az esetben térítik vissza, ha a visszatérítendő összeg 2 Ké-nél nagyobb és ugyanabban az évben eszközölt adólevonásról van szó

A családfővel háztartási közösségben éőknek csak azok a személyek tekinthetők, akik összes életszükségleteiket a családfőtől kapják az egész háztartás fogyasztási közösségének kereteiben.

Ez a fogyasztási közösség nem kívánja meg multhatatlanul a fogyasztási közösséget alkotó összes személyeknek tényleges állandó együttlakását. Nem képez akadályt, ha a tényleges együttlakás nem jöhetett létre például a váshány miatt, vagy az például elutazás, tanulás, gyógykezelés, hatonai szolgálat teljesítése miatt stb. ideiglenesen félbeszakított.

Nincs fogyasztási közösség az elváltasztott vagy külön élő házastársakk között.

A nagykorú gyermekek, szülők, nagyszülők, mostoha-, neveltszülők, após, anyós, vő és meny beszámításának e öfeliétéle, hogy az adófizető ellátásában álljanak.

Ellátás alatt azt kell érteni, hogy ezen személyek az adófi-

Mielőtt **BÚTOR** vesz, okvetlen nézze meg a Republika egyik legnagyobb bútorgyárának meganyagobbított **HEIDÜK BÚTOROK** fióktelepét

Lászlónál

a cipőgyár udvarában, Kostolná-u. č. 16.

100 szoba, konyha és előszoba állandóan raktáron. — Kéményfa hálók már 2000 Ké-s-tól egész 14000 Ké-s-ig 100—200 Késhavi részletfizetésre is. Thonet bútorkok óriási választékban.

havi részletfizetésre is. Thonet bútorkok óriási választékban.

zelő háztartásában teljes ellátást (lakást, étellemezést és ruhát) élveznek. Ha azonban az ilyen személyek ezért magf. leelő ellenértéket fizetnek, beszámításuk elesik.

II. Havi 1963 Ké t átmenetileg meghaladó illetményeket élvező alkalmazottak jövedelmi adójának megállapítása.

A kifizetett illetmény átmenetileg felemelt összege		Havonként levonandó adótétel
Ké től	Ké-ig	Ké
1964	1973	46 —
1974	1983	46:50
1984	1993	47 —
1994	2003	47:50
2004	2013	48 —
2014	2023	48 50
2024	2033	49 —
2034	2043	49 50
2044	2053	50 —
2054	2063	50 50
2054	2073	51 —
2074	2083	51:50
2084	2093	52 —
2094	2103	52 50
2104	2113	53 —
2114	2123	53 50
2124	2133	54 —
2134	2143	54 50
2144	2153	55 —
2154	2163	55 50
2164	2173	56 —
2174	2183	56 50
2184	2193	57 —
2194	2203	57 50
2204	2213	58 —
2214	2223	58:50
2224	2233	59 —
2234	2243	59 50
2244	2253	60 —
2254	2263	60 50
2264	2273	61 —
2274	2283	61 50
2284	2293	62 —

A járandóságoknak az I. táblázatban feltüntetett legmagassabb határt túlhaladó átmeneti felemelésénél az adólevonás a II. táblázat szerint történik.

A járandóságok ilyen átmeneti emelkedésének tekinthető: rendkívüli segélynek, drágasági pótléknak, visszamenőleg utalt

illetménynek kifizetése stb. Az ilyen átmeneti járandóságok hozzászámíthatnak a legközelebbi hó 1-én kifizetésre kerülő szabályszerű járandóságokhoz és az adó ezen két létel együttes összegéből vonatik le. Amennyiben az így nyert összeg a II. táblázat legmagasabb összegét túlhaladná, az adólevonás minden további megkezdett 10 Ké után, további 50 fillérrel emellettik.

I. Pld. Egy alkalmazott részére, kinek illetményei az I. táblázatban feltüntetett legmagasabb határt túl nem haladják a folyó évben 1350 Ké rendkívüli illetményt utalt ki a kifizető (pld. k. ref. likvidatúrája vagy iskolafenntartó). Ez az összeg hozzászámítatik a következő kifizetésre kerülő, mondjuk havi 1870 Ké rendes fizetéshez és a jövedelmi adó $1350 + 1870 = 3220$ Ké összegnek megfelelően lesz levonva.

A II. táblázat szerint 2293 Ké-ből levonandó 62 Ké. A 3220 Ké ez az összeget 927 Ké-val haladja túl, amely összegből 93×50 fill. = 4650 Ké, az egész 3220 Kéből = $62 + 4650 = 10850$ Ké lesz levonva jövedelemadó címen.

Ez az alkalmazott ebben az adóévben $12 \times 1870 + 1350 = 23790$ Ké-t élvezett s így jövedelme felülmulta átmenetileg az I. táblázat legmagasabb tételét, évi: 23556 Ké-t.

II. pld. A következő évben ez az alkalmazott 6 hónapon keresztül egy beteg kartársát helyettesíti az ipariskolában, ahol havi 240 Ké óradíjat kap. Ennek folytán 6 hónapig jövedelemadó levonása az I. táblázat szerint havi 1870 Ké illetmény után: havi 3680 Ké, a következő 6 hónap alatt havi: 2110 Ké jövedelem után a II. táblázat szerint havi: 53 Ké. Egész évi jövedelem adója: $6 \times 3680 + 6 \times 53 = 53880$ Ké.

Egész évi jövedelme: $6 \times 1870 + 6 \times 2110 = 23880$ Ké volt, így az felülmulta átmenetileg az I. táblázat legmagasabb tételét.

Az alkalmazottak működési pótléka (Cinovne) az 1926. évi 103. és 104. sz. törv. értelmében a tisztviselői fizetésnek havonkint esedékes részét képezi, azért oly esetekben, midőn a Cinovné az illető tisztviselő kérésére negyedévenként fizetteik ki, ezen pótlék esedékességének idején nem lehet a jövedelemadót a cinovné és egyidejűleg esedékes havi fizetés összegének megfelelő kulcs szerint levonni.

Az illetmények átmeneti emelkedésének eseteiben is módjában van az adófizetőnek az adóévet követő március végéig a már említett módon (32. §. 5. pontja) rendes adókövetést kérni, amennyiben ez részére bármi oknál fogva előnyt jelentene.

Az adózónak a törvényben biztosított jogokat és előnyöket magának kell kikeresni és azokat igényelni, mert ellenkező esetben azoktól elesik. A levonást teljesítő csupán az állam érdekeire van tekintettel, a fél maga hivatott érdekeinek védelmére.

III. A nagyobb megterhelést viselő járandóságok.

Ha a szolgálati járandóságok az I. táblázatban feltüntetett legmagasabb határt (havi 1963 Ké-t) állandóan meghaladják, a

kifizelő először azt számítja ki, hogy az év folyamán mennyi adóköteles járandóságot fog az alkalmazottnak kifizetni. Az így megállapított járandóságból a törvény 15. §. 1. d. pontjában meghatározott általánösszeget levonja (20 000 kč-ig 20 %-ot, 20 000—50 000 kč-ig 10 %-ot és 50 000 kč-től 100 000 kč-ig 5 %-ot), a maradék összegből az adót a jövedelemadó megállapítására szolgáló táblázat (L. M. T. 1927. évi 18. szám 561. oldal) segítségével megállapítja és az illetmények kifizetésével egyenlő időközökben levonja.

Ha a jövedelmi adó évi összege nincs fillérek nélküli koronákban kifejezve, vagy nem osztható 12 vel, a legközelebbi 12 vel osztható koronákra szállítatik le.

Az így eszközölt levonások csak ideiglenes fizeléseket képeznek azon jövedelmi adóra, mely rendes kivétel újján a törvény általános rendelkezései szerint fog megállapíttatni. Ha az így megállapított adó meghaladja a levonás újján beszűkített összegét, a különbözet közvetlen lerovás céljából előíratik.

Ha a levonás többet tett ki a kivett adónál, vagy az alkalmazott jövedelmi adót nem köteles fizetni, a túlfizetés hivatalból visszatérítettik, amennyiben az évi 2 Kč-t meghaladja. A visszatérítés azonban a 275. §. rendelkezése szerint csak akkor várható, ha az alkalmazottnak más állami adók és közszolgáltatások címén semmiféle tartozása sincs. Ha ilyen tartozásai volnának, a visszatérítés helyett a túlfizetés ott nyer elszámolást.

A tanítók jövedelmi adóját 1927. I/1-étől havi tételekben vonja az iskolai referátus számvevősége. Ezen intézkedés az egyes adózók beleegyezésével történik. 1927. januárjában ugyanis egy kérdőív volt mellékelve a „Piatebná listinához“, melyben a referátus számvevősége az illetmények felvevőitől megkérdezte, hogy hajlandók-e beleegyezni ezen levonásokba, arra való tekintettel, hogy az adótörvény később ezt el fogja rendelni. Aki ezen kérdőívre nem jelentette be tiltakozását, attól a jövedelmi adó rendes havi részletekben való levonása kezdetét vette. Az 1927. június 15.-én kelt 76. sz. törvény a levonásokat a közöltek szerint elrendelte, így az isk. ref. számvevősége joggal vonja le a jövedelmi adót.

Az 1927/28. évekre eddig levont adókat a vezérpénzügy igazgatósággal és nem az adóhivatallal számolja el, így az adóhivatalok ezt az adót nem is várhatják, amit tudniok kellene.

Az adóhivatalok csak azokra az adólevonásokra tarthatnak igényt, amelyek az 1926. XII. 31-ig általuk kimutatott adóhátralékokra történik. (Děň zbyla.)

Nagyon sok zavarnak okozója azon körülmény, hogy az adóhivatalok az 1926. év végéig náluk levő jövedelmi adó hátralék törlesztésére, a kimutatásoknak az isk. ref. számvevőséghez történt elküldése után, náluk eszközölt fizetésekről a ref. számvevőségnek értesítést nem küldtek, így azután számos esetben nagy túlfizetés dacára a ref. számvevősége az adóhátralékokat még ma is vonja. Ugyancsak sok zavarnak okozója az mulasztás is, hogy

egyed adófizetők: jövedelmi adójából felebbezés folytán eszközölt leírásokról némely adóhivatal a ref. számvevőségét nem értesíti. Ezen adóleírásokról a ref. számvevősége nem bír tudomással, a fél bejelentéseit pedig nem veheti figyelembe csupán az adóhivatal hivatalos értesítéseit. Az adóhivatal a fél kívánságára köteles tartozásszámla kimutatását megisméteelni, amennyiben az a félnek időközben nála eszközölt fizetései, vagy adóelengedés következtében megváltozott.

A hozzánk forduló kartársakat arra kérem, hogy minden esetben először az illetékes adóhivataltól kérjenek kimutatást, hogy 1926 dec. 31-ig terjedő időre mennyivel tartoznak. Ennek kimutatása az adókönyvecskében is történelik, azonban az ott történt bejegyzéseket az adóhivatal két vezető tisztviselőjének kell aláírnia és a hivatal bélyegzőjével ellátnia, mert csak így veszi azt a referátus számvevősége figyelembe.

A nálunk levő számos ügy közül egynek elintézési módját bemutatom:

I. K. Ekecs. Azzal a kéréssel fordul hozzánk, hogy a ref. számvevősége által „deň zbylá“ címen eszközölt havi 150 Kč levonás beszüntetése céljából tegyünk lépéseket, miután már útfizetése van.

A ref. számvevősége kimutatja, hogy a komáromi állami adóhivatal 1926 dec. 31-ig terjedő időre 2509'20 Kč adóhátréléket mutatott ki, melyre levont:

1927. X/1. én	721 Kč t
„ XI/1. én	200 „
„ XII/1. én	400 „

1927-ben összesen: 1321 Kč-t, mely összeget 1927. decemberében a komáromi áll. adóhivatalnak átutalta szabályosan. 1928 I/1.-én mutatkozó tartozás: 2509'20 — 1331 = 1188'20 Kč.

Erre levont:	1928. III/1. én	130 Kč t
„	IV/1. én	150 „
„	V/1. én	150 „
„	VI/1. én	150 „
„	VII/1. én	150 „
„	VIII/1. én	150 „
„	IX/1. én	150 „

1928-ban összesen: 1030 Kč-t, így levonásra vár még 158'20 Kč, melyet X/1. én fog levonni.

Erre bemutatom, az illető kartárs adókönyvecskéjét, melynek bejegyzései szerint kartársam az adóhivatal tartozásszámla kimutatása után csak az adóhivatalnál a következő fizetéseket eszközölte jövedelemadója:

1926.	V/7. én	100 Kč-t
„	VI/5. én	100 „
„	VII/3. án	100 „
„	XII/9. én	200 „

Összesen: 500 Kč t

A referátus számvevősége ezen befizeléseket nem veszi figyelembe, mert nincsenek az adóhivatal két tisztviselőjének aláírásával igazolva és ezek megtörténtéről az adóhivataltól értesítést nem kapott. Ezt el kell fogadni, mert tény az, hogy az áll. adóhivatalnak minden év végén értesítenie kellett volna a ref. számvevőségét a nála eszközölt fizelésekről, amint a ref. számvevősége elszámolt 1927. év végén az általa levont összegekről az adóhivatallal. Erre azonban az adóhivatal utasítást nem kapott, így ezt a bürokrácia rem engedte meg.

Bejelentem továbbá, hogy kortársam adójából felébbezésére a következő összegeket írta le a bratislavai pénzügyigazgatóság komárnoi exoziturájának 1928 ápr. 18-án kelt 12868/II—1130. sz. bemutatott végzése szerint az arra jogosított hatóság:

1923. daň :	311.19 Kč	válečná prirážki	236.68 Kč
1924. " "	223 — " "	" "	162.30 " "
Összesen daň :	534.19 Kč	válečná prirážki	398.98 Kč
együtt :	534.19 Kč	+ 398.98 Kč	= 933.17 Kč

A referátus számvevősége ezt sem akceptálja, mert az illetékes adóhivatal, amely a tartozást kimutatta, erről sem értesítette. Ez igaz, azonban hivatalos iratot mutatam fel aláírásokkal, hivatalos bélyegzővel ezt mégis csak figyelembe kellene venni, ha nem volna bürokrácia.

Az eljárás eredménytelen volt.

Néhány nap mulva megjelenek az adóhivatalban. Előadom, hogy I. K. jövedelemadó tartozására, amely az adóhivatal kimutatása szerint 2509.20 Kč t tett ki, az adóhivatalnál 1926-ban 100 + 100 + 200 = 500 Kč t, a refer. számvevőségénél 1927-ben 1321 Kč t, 1928-ban 1030 Kč t törlesztett, a komárnoi exozitura 12868/II—1130 sz. értesítése szerint 1923—1924. évi jövedelmi adójából összesen 933.17 Kč engedményt kapott.

Tartozása:

2509.20 Kč

Javára mutatkozik:

500 — Kč

1321 — Kč

1030 — Kč

933.17 Kč

Tú fizetés: 1274.97 Kč

3784.17 Kč

Az 500 Kč befizetését, az adóclengedést az adóhivatal hivatalos könyvei bizonyítják, a ref. számvevősége az 1927-ben levont 1321 Kč t lényileg átutalta, azonban az 1928-ban történt levonásokról nincs tudomása. Számolunk:

Tartozott:

2509.20 Kč vil

Javára mutatkozik:

500 — Kč

933.17 Kč

1321 — Kč

2754.17 Kč

Tú fizetés: 244.97 Kč

Az adóhivatal belátja, hogy a ref. számvevősége által 1928 ban eszközölt levonások feleslegesek voltak. Kérem, hogy adjon új kimutatást az illető kartárs tartozásáról, mert a ref. számvevősége csak így hajlandó a levonásokat beszüntetni és a túlfizetett összegeket visszatéríteni. Az adóhivatal illetékes tisztviselője ezt megtagadja, 13 koronás bélyeget kér, tanfelügyelőségre küld, hogy ott erről a tényről aktát készítsenek, majd arra ők is rávezetik, ami rávezetendő. Szerencsére beavatkozik a vilába a hivatal ellenőre, aki ígéretet tesz, hogy még a nap folyamán új tartozásszámlát küld a ref. számvevőségének.

A legközelebbi alkalommal talán sikerül ezt az ügyet a ref. számvevőségén likvidálni.

Mi történik azonban, ha közben a számvevőség az általa levont összegeket átutalja az áll. adóhivatalnak?

Kérdődik a dolog előlről, mert az adóútfizetés visszaléírását kérelmezni kell amint fennebb láttuk, az illetékes hatóságok előbb megállapítják, hogy más címen nincs-e az illetőnek tartozása. (275. §)

Remélem ezek után belátják az egyes kartársak, hogy az adóhivatal tartozásszámla kimutatására szükség van és nem tartják felesleges zaklatásnak, ha ilyet kérek, mert minden adóhivatalhoz nem mehetek el megam.

Különfélék.

Csöndes őszi délután.

Csöndes őszi délután van,
Hulldogál a falevél,
Szivemben is váltakozva
Bú — örömmel helyt cserél.

Ablakomnál álldogálok,
Nézem a borús eget,
Hajtja csapós őszi szellő
Dél felé a felleget.

Nézem, nézem s elmerengek,
Kél szivemben fájdalom . . .
Igy tűnök el észrevétlen
Szép, vidám ifjúkorom.

S eltűnt véle lelkem álma
És fejem belepte dér . . .
Nem csodal hisz' itt az ősz már,
Hulldogál a falevél.

Paal Gyula.

Irodalmi füzetek. Az Academia könyvkiadóvállalat ismét forgalomba hozza az „Irodalomtörténeti füzeteket” mélyen leszálított árban és minden vonalzásban. Polgári iskolák részére vászonkötésű füzetek 1 60 Kő helyett 90 fillér. Elemi iskolák részére két, puhatablába kötött füzetek 40 fillér helyett 25 és a vászonáblába kötöttek pedig 1 Kő helyett 60 fillérért vásárolhatók mindenütt. Mivel az „Irodalomtörténeti füzetek” árából eddig is 2/3 részese-dése volt egyesületünknek, azok bevezetését, illetve további használatát szíves figyelmébe ajánljuk a kartársaknak.

Iskolaavatás. Az Alsószelihez tartozó Alsóhatáron létesített új községi iskolát folyó évi szeptember hó 12 én adták át hivatásának. Az ünnepségen megjelent az isk. referátus képviselőjében Budovič Román, galántai tanfelügyelő, a galántai járás pedig Hyža Gusztáv járási főnök képviselte. Az ünnepély az iskolás gyermekek himnuszával kezdődött, mely után a községi bíró ismertette az iskola keletkezésének történelmét, kiemelve Szalontay Oszkár ev. lelkész érdemeit, akinek a kezdeményezésére ma végre tétő alá került az iskola. Beszède végeztével átadta az iskolát a községi iskolaszéknek, amelynek az elnöke, Pónya Antal, meghatott szavakkal veszi és adja át a kultúra első csarnokát a versendi pusztaságon — a népművelés szolgálatára. Ezután Budovič tanfelügyelő mondott beszédet, kiemelve azokat az irányelveket, amelyeket az új iskolának követnie kell, hogy az állam és az emberiség javát munkálhassa. Hyža Gusztáv járási főnök a járás nevében mondta el beszédét, amellyel az iskolát a közművelődésnek megnyitja. Vörös Erzsébet, az iskola tanfőnöke, szép szavak kíséretében ad azon reményének kifejezést, hogy nehéz munkájában a szülők kellőképpen támogatni fogják. Alföldi Rerső az alsóhatári lakosság, Halák Lenke és Halák Margit az iskolásgyermekek nevében mondtak beszédet, illetve szavakat. Végül Szalontay Oszkár ev. lelkész gyönyörűen fölépített beszédben estette meg a gyermeki lélek szép tulajdonságait, amelyeknek az iskola, illetve a tanító által való kifejlesztésében látja a szebb jövőndőt. A szép ünnepélyt a himnusz eléneklésével fejezték be. Az ünnepség résztvevői Hodža iskolaügyi miniszternek üdvözlő táviratot küldtek. A kies fekvésű iskola udvarán déliben bankett volt, amelyen több felköszöntő hangzott el.

Fülemile fütty. A fülemile hasznos, költöző madárka. Költői nyelven csalogánynak is szokták nevezni. Hiába bújik szerényen bokrok sűrűjébe, mert a tudósok tőrbe ejtik, torkát, nyelvét göröcs alá veszik s milliomodrésznyi részecskére bontják szét. Felvevő gramphont csempésznek a bokrok alá, meglopják, lekottázzák édes dalát s magát a kis szürke lantost kilövik szépen. Egy tudós tanár csakugyan kottába szedte csaltogását. Szerinte a holdas éjszák kis operaénekeise így dalol:

Tyiu, tyiu, tyiu, krikk, ksz, ksz,	Tyiu, tyiu, tyiu, tyiu,
Ksz, ksz, csir, tyi, tyi, tyi, tyi,	Ksz, ksz, ksz, ksz,
Hű, hű, hű, tyiu, tyiu, tyiu,	Corr, corr, tyiu, tyiu, tyi,
Ksz, cai, cai, cai, cai, brr, hitty,	Krrr, kr, tyiu.

Közli: *Gáspár.*

Méhészetünk. *Willand János* érsekújvári rk. tanító kartársunk nívós méhészeti szakfolyóiratának 7–8. száma augusztusban, a 9. szám szeptember elején, a 10. száma pedig most, szeptember végén, jelent meg. E havonként megjelenő méhészetszűjség az érsekújvári, moldavai, galántai és csap-nagykaposi méhészegyesületek hivatalos lapja. Főmunkatársa: Balogh Bálint, Bresztovszky Lajos, Falb Gyula, Kalász Andor, Szmrtnik János, Szomor József és Vasilcsin György. Előfizetési ára egész évre 24 Ké. Tagsági díj a lappal együtt évi 30 Ké. Kiadja az Érsekújvári Méhész Egyesület. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Nové-Zámky — Érsekújvár, Kórház-u. 27/a.

Kiadóhivatali üzenetek.

H. Gy. Somorja. Hátralékának beletetésével kívánsága szerint ez év végéig várunk. — **K. I. Rim.-Sobota.** A kért 17. számot megküldtük. — **B. J. Ciffár.** Címét kijavítottuk. — **Gy. L. Ľadár.** Címét kijavítottuk. — **G. L. Dunabidas pü. Bat.** Címét kijavítottuk. — **Sz. A. Turňa.** A két szeptemberi számot megküldtük és címét kijavítottuk. — **L. Á. V. Toroňa.** A tanmenetre vonatkozó megrendelését áttetlük a szerk.-hez; az iskola címére a lapot 1928 szept. 1-től visszamenőleg megindítottuk. — **Sz. G. Fülekkovácsi, N. M. Jablonov.** Címüket kijavítottuk. — **R. Z. Pozsonypüspöki.** A kért lapszámokat elküldtük. — **F. I. Rožňava, M. S. Muzsla.** A kért zsebnaptár szeptember 26-án megküldtük. — **Cs. I. Vágkirályfa.** A lapot megindítottuk zsebnaptárt küldtünk. — **M. P. Komjátice, Sz. S. Bratislava, H. G. Kisudvarnok.** A kért számokat újból elküldtük. — **J. L. Ipolyásg.** A lapot az új címére küldjük.

Pályázat. A galántai ort. izr. hitközség iskolaszéke magyar tannyelvű elemi iskolájánál lemondás folytán megüresedett tanítói állásra pályázatot hirdet. Javaldom: 1200 Ké törzsfizetés, 540 Ké labér a hitközség pénztárából és a 104/926. sz. törvény alapján megfelelő államsegély. Csak oly pályázók vétetnek figyelembe, akik csehszlovák állampolgárok, a szlovák nyelvet tökéletesen bírják és héber ismeretüket, valamint vallás-erkölcsös előéletüket kellőkép igazolni tudják. Pályázati határidő 1928 október 20. — Galánta, 1928 szept. 21.

Mandl Adolf, az iskolaszék elnöke.

Hirdetés. Vasútemeni kényelmes magyar osztatlan evang. tanítói állásomat elcserélném hasonlóval Slovenskó déli vidékén. Cim a kiadóhivatalban.

Stampay r. k. ének- és imakönyve, 272 oldal félvászonban 8, egészben 11 Ké (25% engedmény) és 42 ének kottája csakis nálam, Köbölkuton, ž. XVI. kapható.

Pályázat. Tajti (ž. XVIII.) róm. kat. iskolaszéke helyettes tanítói állásra pályázatot hirdet. Fizetése a törvényes pénzjárandóság és lakás. Tanítási nyelv magyar. A tanító betegsége folytán a nyugdíjazás kérelmezve és így az állás a helyettes előnyére betölthető lesz. Az állás azonnal elfoglalandó. Jelentkezést a plébánia címére (Bart'a, p. Hajnačka) kér a Róm. kat. iskolaszék.

Tanítói állás betöltendő r. k. népiskolánál Nagyöveden (párkányi kerület). Tannyelv magyar, szlovák képzéses kivánsatík. Pályázati határidő október 10. Rk. iskolaszék, Nagyöved.

Pályázat. A zselizi reform. egyház az 1928 29. tanévre is engedélyezett II. tanítónői állásra pályázatot hirdet. Javadalom: évi 1200 kor. és egy szobából álló lakás, avagy 300 kor. lakbér és törvényes államségély. Kötelessége a kijelölt osztály és az összes évfolyamok növendékeinek a női kézimunka tanítása. Kérvények teljesen felszerelve okt. 3-ig a barsi református egyházmegye Esperesi Hivatalához Alsószecse, u. p. Dolni Várad, küldendők.

Pályázati hirdetés. A brhovi (Tornagörgö) ž. XX. (p. Hrhov pri Turňa) megüresedett magyar tannyelvű kántortanítóságra az iskolaszék pályázatot hirdet. Jövedelme: Kétszobás lakás, konyha, éléskamra, istálló, sertés és tyúkól, pince és házikert, föld, rétegelő, párbér és stóla, 8 bécsi öl tűzifa, munkaváltóság és államségély. Pályázhatnak kántorságra képesített tanítónők is. Kérvények a róm. kath. iskolaszék címére október 13-ig adandók be. Választás okt. 15-én. Személyes megjelenés előnyös Rk. iskolaszék.

Pályázat. A feketenyéki rk. iskolaszék az újonnan szervezett III. férfitanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalmazása évi 1200 kč. fizetés, 220 kč. lakbér és kert természetben az iskolafenntartótól, a többi államségély. Pályázhatnak oklevéllel és nostr. vizsgával, valamint čsl. állampolgársággal bíró tanítók. Pályázati határidő okt. 10, választás okt. 11-én. Ha férőpályázó nem lesz, nők is figyelembe jönnek. A megválasztott köteles az állást azonnal elfoglalni. Pályázatok Galambos Béla iskolaszéki elnök címére Hidaskürtre küldendők. Személyes megjelenés előnyös, de díjazva nem lesz.

Pályázat. Nyugdíjazással megüresedett Nagyod reform. egyházi kántortanítói állásra pályázat hirdetik. Javadalom: készpénz 8 kor. 40 fill; buza 9 m 50 klgr; árpa 2 m. 44 kgr; tűzifa 7'60 □-méter; szántóföld 7908 □-öl; konyhakert 200 □-öl, ismétlősökért 40 kor; 2 szekér szalma helyett 16 kor. Kötelessége mindennapi ismétlő iskolások tanítása, kanonikus órákon és lelkész akadályoztatása esetén isteniszület végzés, harmónium énekarvezetése, belmissai munkákban közreműködés. Állás azonnal elfoglalandó. Tanítási nyelv magyar. Felszerelt kérvények esperesi hivatalhoz Alsószecse október 10-ig adandók be. Nőtanítók is pályázhatnak helyettesként egyévre, amikor a kántortanítók elmaradnak, a tanítói lakásból pedig csak egy szoba áll rendelkezésére. Iskolaszék,

Hirdetmény. Tanítónői keresek 7 éves flamhoz, aki a második elemre előkészítene s a német nyelvre anitána. Meszéna Lajos Intéző Bajč, ž. XVI.

Pályázat. A kostolna-básta-i róm. kath. népiskolánál a II. tanítói állásra az ugyanottani iskolaszék pályázatot hirdet 1928 október 8-ra. Javadalom a birtokszégtől évi 200 Ké törvényes lakbér és törvényes államszegély. Tannyelv magyar. Kellően felszerelt kérvények a plébánia hivatal címére Kostolna-Básta, pp. Hajnáčka, ž. XVIII. küldendők. Választás 1928. év október 10-én. Személyes megjelenés előnyös. Az állás október 15-én elfoglalandó. Róm. kath. iskolaszék.

Pályázati hirdetés. A tornagörgői (Hrliv) református egyház a II-od tanítói (női) állásra pályázatot hirdet. Javadalom: 2 szoba, előszoba, konyha, kamara és mellékhelyzetekből álló szép lakás, kert gyümölcsösrel, 100 Ké készpénz és államszegély. Kötelességet: a reábizott osztályok és kézimunka tanítása, egyháztársadalmi munkában való segédkezés. Az állás a Referátus engedélyezése után azonnal elfoglalandó. Pályázatok 1928 október 6-ig a református lelkész hivatal címére küldendők.

Pályázat. A komáromcsicsói (komáromi tanfelügyelőség) ref. egyház ujonnan szervezett II-ik tanítói állásra (a ref. elemi iskolánál) pályázatot hirdet. Javadalom: 1200 Ké (Egyezerkettőszáz) készpénz, 360 Ké (Háromszázhatvan) lakbér, 20 Ké (Húsz) kertpótlék évenként az egyháztól és a törvényes fizetékiegészítő államszegély, mely az állás referátusi engedélyezése után, — ami pár nap alatt elintézésre nyer — azonnal kérvényezve lesz. Kötelesség: a reá bizott osztályokat s a női kézimunkát tanítani, valamint az egyháztársadalmi munkában segédkezni. Pályázatnak a törvény követelményei szerint választható ref. vallású tanítók, illetve tanítónők. Kellően felszerelt kérvények a csicsói ref. lelkészi hivatalba küldendők 1928 év október 18-ig. Tanítási nyelv magyar. Állás a választás megerősítése után azonnal elfoglalandó.

Ref. presbiterium, mint Iskolaszék.

A

„Magyar Tanító”

tanügyi közlöny

leszállított hirdetési díjszabásai:

Egyszeri közlésnél:

1 egész oldal	120 Ké.
$\frac{1}{2}$ "	70 "
$\frac{1}{4}$ "	40 "
$\frac{1}{8}$ "	25 "

Évi hirdetéseknél:

1 évre 1 egész oldal	1400 Ké
" $\frac{1}{2}$ "	800 "
" $\frac{1}{4}$ "	500 "
" $\frac{1}{8}$ "	300 "

Engedmények:

3×-i közlésnél	15%
6×-i "	20%
12×-i "	25%
24×-i "	30%

Pályázati hirdetések:

Szavanként	40 f
Vastagabban szedett szó	60 „

A hirdetések szövege, a terjedelem és időtartam megjelölésével a „Magyar Tanító” kiadóhivatala címére, Komárom, községi elemi iskola küldendők
Kiadóhivatal.

A hírlapjegyek használata engedélyezett a bratislavai posta- és táviradaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 október 15

20. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÚGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKŐI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Vezetőségi szerkesztő: **Balogh Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal:
<i>Vezércikk:</i>	
A tanítóképző akadémiáról . . .	637
<i>Vincze Ferenc:</i>	
Elnöki megnyitó	641
<i>Schlosz Lajos:</i>	
Kaleidoszkóp a leánynevelés világ- történelmében	648
<i>Egyesületi élet</i>	651
<i>Tanácsadó</i>	657
<i>Különfélék</i>	661
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. iskolák. (Komárom)
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN

KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSZET

NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 34.

**AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Hűség- és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

A hirdapjegyek használata engedélyeztetett a bratislaval posta- és távirdaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 október 15.

20. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banai Tóth Pál.**

Újólaj felhívjuk egyesületünk minden egyes tagját, hogy a központi tisztikar választására irányuló szavazásban feltétlenül vegyen részt. Október hó 20.-ig mindenki idejében küldje el szavazatát Berényi Gyula r. k. tanító, Galánta címére. A szavazatbontó bizottság okt. 21.-én bontja fel a szavazatokat s állapítja meg a szavazás eredményét.

Elnökség.

A tanítóképző akadémiáról

amely a legújabb törvényjavaslatok között szerepel a minisztertanács asztalán, nemcsak a tanügyi-, de a napilapok is cikkeznek. Ez érthető is, mert, mint a Kassai Napló írta egyik vezércikkében, a tanítóság egyik legtöbbször hangoztatott sérelme a tanítóképzés mai formája.

Nem akarunk most arról szólni, hogy mi a jó a jelenlegi tanítóképzőkben s mi a rossz; hiszen, ha igaz, ezek most már rövidesen a múltéi lesznek. Nézzünk inkább előre. Vizsgáljuk meg a leendő tanítóképző akadémiát: mit ígér az új javaslat, mi benne a jó, s mi benne a rossz.

Maga az elnevezés: tanítóképző akadémia — azonnal irónikussá válik, mihelyst azt olvassuk, hogy „középsiskolák egy fajtát alkotják, s reájuk is a középsiskolákra vonatkozó előírások érvényesek . . . stb.“ Hol itt az

„akadémia“? A főiskola? Vagy ami közép, az fő is lehet? De gyerünk csak szép sorjában.

„A tanítóképző akadémiák állami intézetek, de engedélyezhetőek magánakadémiák is.“ Hogy állami intézetek, az természetes és egyedül helytálló. Mert a tanítóképzés, mint már annyiszor és annyian hirdették, elsősorban és mindenekfölött államérdek. Egy államban az állam érdeke a legfőbb. S minden érdek, amely az államban létjogosult, csak annak az alárendeltje lehet. Ha magánakadémiák létesülhetnek, akkor valószínű, hogy lesznek magánérdekek, amelyeket az intézet, s az intézet abszolvensi szolgáltni fognak. Ezek az érdekek természetesen nem ellenkezhetnek az állam érdekével. Az érdekek tehát közösek lesznek. Dehát akkor kérdem: mi szükség van magánakadémiákra?

Most következik a fontos mondat: „az akadémiák az elemi iskolai tanítók képzésére egy évfolyamúak, a további második évfolyam a polgáriskolai tanítók képzésére szolgál.“

A tanítóképző akadémia tehát egy esztendő alatt akarja elvégezni azt, amire az eddigi négy év is kevés volt. Igaz, hogy „az első évfolyamra fölvetetnek a 18. évüket betöltött, *középiskolát végzett* hallgatók.“ És lát szó ag kibékít a tanterv: „Az első évfolyam tárgyai: neveléstan, módszertan, neveléstörténet, iskolai egészség-tan és az iskolai törvények.“ Tehát az az egy év kizárólag szakképesítést nyújt. De meg lehet-e kedveltetni azzal az ifjúval az iskolát és főképpen a gyermeket, aki megint csak szükségből fog a tanítói pályára lépni (mert az érettségi után egy évvel kenyeret kereshet), meg lehet-e kedveltetni 2 rövid szemeszter, tehát 8 hónap alatt? Ebből a szempontból nézve a dolgot, az előbbi gyakorlat határozottan előnyösebb, mert a 15 éves ifjúnak volt ideje beleélődni a tanítói hivatás tudatába, s még azok is, akiket a gyenge előmenetel, s a szigorú tanári kikötés a gymnáziumokból a tanítóképzőbe ijesztett, pedig eredetileg semmi szándokot, semmi hajlandóságot nem mutattak aziránt, hogy a „nemzet napszamosai“ legyenek, — még azok is kiváló tanítók lehettek. De kellett hozzá az első esztendő, amelyben beleszoktak a gondolatba, hogy ők „tanítónövendékek“, s megtanultak

a kicsiny gyermekekre nem fölényes, kamasz-szemmel nézni; néha-néha alkalmuk adódott meg-megsimogatni is őket. Aztán következett a második esztendő, amely kóistolót adott nekik, (a *másod-éveseknek!*) a gyermeki psziché édes, de nehéz eledeléből s kezdték látni, hogy a gyermekekkel való bánásmód nemcsak játékok, hanem eléggé komoly *művészet*; majd a harmadik esztendőn megnyílt előttük a sok titkos ajtó, amelyen keresztül be lehet jutni a gyermeki agy és szív mindegyik rekeszébe s el lehet ott ültetni a tudásfa egy-egy magját. S a negyedik tizhónap betetőző munkája és praxisa kezébe adta az okmányt, amelynek birtokában, mint erős ekeszerszámmal odaállhatott a nagy ugar elé és szántotta a kultúra földjét.

De mit tud biztosítani ez a kilátásba helyezett szegény két szemeszter? Mit lehet várni a jelöltektől 8 hónap múlva, különösen abban a korban, amikor a 19 év túlfutott önbizalma mindenhez jobban vonzza, mint a tanulás? Még hozzá teljesen ismeretlen és talán csak kényszerű új tananyagról van szó: a pedagógiáról.

E szembeállításból esetleg azt következtethetné valaki, hogy ha a tanítóképzők olyan jók voltak, tehát meg kell maradniuk. Hát bizony, mint hogy félmunkát végezzenek vele s csak a közvélemény szemébe porhintésül alakítsanak tanítóképző „akadémiát” *ilyen* alapon, akkor inkább maradjanak meg a régi képzők. Való igaz, hogy társadalmi szempontból már ezek az „akadémiák” is haladást jelentenek. De mi nem pályázunk a társadalmi fokozat külső alakjára *belső tartalom nélkül*. Mert, hogy képzettségünket legalább „középiszkolainak” minősítsenek, s belekerülünk a „köztisztviselők” kategóriájába, az bizonyos. De hogy a népiskolai oktatás *belső* színvonala is sülyedni fog, az is bizonyos. Már pedig az évente *előadandó* szakképzés oly mértékben, amint azt a javaslat előíranyozza, egyáltalában nem jelent előrehaladást.

Mi kellene tehát? Az, hogy a mai tanítóképző-intézetek nyilváníttassanak tanítóképző-akadémiákká. Legyen azonban a felvétel feltétele a középiszkolai érettség s a tanítás anyaga bővítsék ki főiskolai méretűvé.

A különféle nosztrifikációs és egyéb vizsgák idején tapasztalhattuk, hogy mindaz, amit előzőleg a humán- és

reáltárgyakról magunkba tanultunk, csak gyenge alapja volt annak az építménynek, amelyet érettebb ésszel föl-építettünk. Mindenki nagyon jól tudja, hogy a középiskolai „*érettségi*“ korántsem jelent tényleges érettséget. Itt csak az *érelődés* veszi kezdetét. Hogy valaki meg-*érjék*, ahhoz a további önművelődés és az élettapasztalatok áldó napmelegére van szüksége. A tanító is, ha tanításra *érett* akart lenni (és azzá *kellett* lennie!), tanulnia és tapasztalnia kellett. Ha tehát a készülő tanítóképző akadémia nemcsak alaki, de tartalmi céljának is meg akar felelni (bár említettük, hogy az alakinak sem felel meg), akkor ki kell bővülnie 4, de legalább 3 év-folyamú képzésre s a szaktárgyakon kívül fel kell ölelnie az *összes* humánus és reális tantárgyakat.

A tanító kell, hogy minden tantárgyban tisztán lás-son. Azt már ma is csak a korlátoltműveltségüek állítják (dehogyan is állítják: csak hivalkodnak vele), hogy „a logar magas a prepának.“ Vannak sokkal „magasabb“ dolgok, amelyek ma már nem magasak, csak éppen hogy nem dicsekszünek el vele. De nem ez a fontos. A fontos az, hogy amely tárgykört szélesebb alapon és gyökereiben, vagy koronájában ismeri a tanító, azt szívesebben, jobban és eredményesebben tanítja. Akik polgári iskolai szakvizsgát tettek, de továbbra is népiskolánál működnek, bizonyíthatják, hogy szaktárgyaikban tudják a legszebb eredményt felmutatni. Nos tehát, ha a tanítóképző akadémia minden tárgyból szak- azaz főiskolai képzést fog adni, akkor nem lesz ugyan kedvenc és nem kedvenc tantárgy, de tagadhatatlan, hogy az általános didaktika és metodika nivóban emelkedni fog, aminek persze, a tanulóifjuság, a nép fogja látni hasznát. Ez pedig állam-*érdek*.

Az nem lehet ellenérv, hogy a gyermeknek, vagy a népnek nincs szüksége nagyobb fokú képzésre. Saját tapasztalaink alapján állíthatjuk, hogy a gyermekeket és a nép felnőtt fiait is az érdeklő legjobban, ami elüt a sablonos elemi fokozatú anyagtól; ami valami különlegesség, valami extra. (Például az asztronómia titkokkal teljes jelenségei, a törtek fortélyai, a komplikáltabb térfogatszámítások, sajátos fizikai tünetek stb.) Ezeket pedig csak kellő képzettség után taníthatjuk kellő biz-

tonsággal és érdekesen.

Kell tehát az akadémia, de ne csak a neve legyen az, hanem a mérete és a tartalma is.

Ilyen elgondolás után a polgáriskolai „évfolyam“ is alapos változást szenvedne, erről azonban hivatottabbak szólni azok, akik a szakvizsgát nemcsak letették, de alkalmazzák is.

(bb.)

Elnöki megnyitó

a Košice zsupni egyesület 1928 X/3-1 közgyűlésén.

Irta: Vincze Ferenc tan. egyes. elnök.

A Kárpátok aljában, mint egy hatalmas sziklavár eresze alatt, már 1000 évnél régebb idő óta él egy békés, vallásos, szorgalmas és takarékos természetű nép: a szlovák nép.

E nép a testvérnepeivel együtt 10 év óta ismét ura saját sorsának egy szabad, önálló és független Csehszlovák Köztársaságban, amely ebben az évben eléri fennállásának első 10 esztendejét.

É nevezetesen esztendőben szenteljünk mi is így együtt egy hazafias ünnepélyes órát ifjú államunknak és hivatásunknak megfelelően vizsgáljuk meg a demokratikus köztársasági államforma pedagógiai jelentőségét.

Hogy azonban nagy fontosságú munkánk a lehető legrövidebb formában is kerek egész és áttekinthető legyen: nézzük meg az emberi társadalom lassú és fokozatos kialakulását, fejlődését a mai modern államig; majd vessünk egy rövidke tekintetet a különböző államformákra, hogy megvilágosodjék mindnyájunk előtt a demokratikus köztársasági államforma lényege s előnyei más államformák felett s említsük fel, hogy milyen polgári erényeket vár el, sőt követel meg egy demokratikus államforma a saját sorsát kormányzó öntudatos állampolgároktól.

Ilyen politikai ízű elmefuttatás után átlérhetünk a demokratikus köztársaságunk pedagógiája céljának, eszközeinek és módszereinek tárgyalására s ennek keretében szólhatunk a mi köztársasági magyar néptünk kulturális állapotáról és fejlődésének lehetőségéről. A viszonyoknak megfelelően foglalkozni kell először a tanítóóság tantermi munkájával, majd az iskolán kívüli társadalmi kultúrmunkásságával.

Mindezekre vonatkozó szerény nézeteinket pedig azért adjuk

elő a lehető legnagyobb nyíltsággal, hogy ifjú államunk mély bölcseségű Feje és a kormányzó férfiak ismerjék el a népoktatás szellemének és módjának államfenntartó nagy fontosságát s minden áldozatot szívesen meghozzanak a tanítóképzés színvonalának emelésére, a népiskolák szaporítására és jó felszerelésére, továbbá mindennemű kultúrintézmény megalapítására és a meglevők fokozatos fejlesztésére.

I.

Lássuk hát elsősorban az emberi társadalom kialakulását.

Az emberi társadalom kialakulását tanulmányozók előtt az a kérdés merült fel, hogy természettől fogva társas lény-e az ember, avagy csak a későbbi viszonyok hatása tette e azzá?

Aristoteles azt mondta, hogy az ember társas lény és ezt az állítást megerősíti úgy a természettudomány, mint az ember története. Társaitól elhagyottan az ember a természet leggyámoltalanabb teremtménye. A társulás adta neki azt az erőt, amely fel-emelte minden élőlény fölé s amely alapja lett a civilizációnak és a mai modern kultúrának.

Mikor tekinthetjük azonban az emberek egyesülését társadalomnak? Az érintkezés az első időkben ösztönösen alapszik. De az így létrejött egyesülés csak szervezeten csoport, csak tömeg, de még nem társadalom. Csak a bizonyos állandó és egyetemesnek tekinthető cél által egybekapcsolt egyéneknek szabályok által rendezett összességét tekinthetjük társadalomnak, melyben a tagok a munkafelosztás elve alapján egymástól különálló más-más munkát végeznek, de az egymásrautaltság tudata világos előttük s ez közös gondolatokat, eszméket, valamelyes szellemi egységet teremt közöttük. Comte Ágoston a társadalom tudományának — a sociológiának — megalapítója is a társadalom lényegét az emberek tudatos és célirányos összeműködésében találja.

Az emberi társulások első fizikai előfeltétele a családi rokonság. Úgy, hogy a családi vérrokonságból 4 fokozatú társadalom áll elő, ú. m. a család, a nemzetség, a néptörzs és a népfaj. E négy viszony alkotja az emberi társadalomban az első összekötő kapcsolatot.

A vérrokonság után következő összefüggő kapocs a tartózkodási hely közössége. Akik ugyanazon helyen születtek és éltek, azokban ugyanazon emlékek maradnak fenn és ugyanazon gondolatok keletkeznek.

Az emberek egyesülésének 3. főoka a közös védekezés és támadás. Ez okból alakul meg majd az első állam is. Az emberi

egyesülések további tényezői a szellemi és erkölcsi hasonlóság, majd az alkalmazkodás képessége is.

A társadalmi állapotok változásával együtt fejlődik a gazdasági élet is. A teljesen bizonytalan és csak a külső esélyektől függő életmódot felváltja a már nagyobb megélhetési biztonságot nyújtó halászat, vadászat és a kezdetleges földművelés. Mindez pedig egy helyen való állandóbb tartózkodáshoz vezet s így keletkeznek az első falusi közösségek. A családfő hatalma megszilárdul. Majd a helyi együttléteből a törzsi társadalom alakul ki. Ezeket a közös leszármazás, a közös vallási szertartások és a közös nyelv fűzi egybe.

A törzsek egyesüléséből egy kiváló erős, harcias törzsfő vezetése alatt, kialakul az első hódító állam s annak a feje már fejedelem címet visel és az ő állandó zégfőiből, harcosaiból lesznek a nemesek.

Pulszky Ágost: „A jog és állambölcselet aaptanai“ című munkájában a társadalmak említt fejlődésmenete nyomán az emberi közösségeket így osztályozhatjuk áttekintés céljából:

1. vérségi és nemzetségi társadalmak;
2. törzsi közösségek;
3. harcias, hódító társadalmak;
4. személyi köteléken nyugvó, hűbéri társadalmak;
5. közösségi társadalmak;
6. kizsákmányoló társadalmak;
7. vallási közösségek;
8. nemzeti közösségek;
9. fokozott termelésre törekvő, kapitalisztikus társadalmak;
10. a javak egyenlő elosztását kívánó szocialisztikus társadalmak;
11. a szellemi szükségletek általános kielégítésére törekvő társadalmak.
12. a faj nemesítésére törekvő közösségek.

Napjainkban tanúi lehetünk a kapitalisztikus és a szocialisztikus irány gigászi harcának. A jövő úgy látszik, hogy a szocializmusé.

Lássuk meg már most azt, hogyan állt elő a társadalmi közösségből az állam?

Az állami lét előzményei azon fölé és alárendeltségi viszonyokban vannak, amelyek már a kezdetleges társadalmakban is feltalálhatók, pld. a vének tekintélye, a családfő hatalma, a törzsfőnök, a fejedelem tekintélye és ereje.

Az állam létrejöttében kezdetleges fokon a háboru játsza a legnagyobb szerepet; emellett hozzájárulnak ahhoz vallási képze-

tek is, amennyiben egyenesen Isten kegyelméből eredőnek állapotják meg egy-egy ember uralmát; magasabb fejlődési fokon kifejlődik az állami élet mindazon esetekben, midőn egy addig [szervezetlen] embersokaság közös érdekeiknek tudatára jut [és] összetartozása öntudatosá válásának e politikai szervezet, t. i. az állam megteremtése által kifejezést ad.

Rousseau elmélete szerint az emberek kilépnek az ősz természeti állapotból, amelyben még minden egyesnek korlátlan szabadsága volt és egy társasági szerződéssel v. vérszerződéssel egyetlen közszemélyiséget emelnek ki a nép tagjai közül, akire az egyesek összes jogait átruházzák. Ezen szerződés eredménye a politikai test, amely tehát szuverén államból és engedelmes alattvalókból áll.

De bármiként keletkezik is egy állam, adva van, ha a társadalom felett egy oly attól különvált, önálló, állandó erő, szervezett hatalom alakult meg, mely nem részleges, hanem egyetemes körű és képes az egyeseket ellenállhatatlan akarata által tudatos célkitűzésének megfelelő magatartásra kényszeríteni, továbbá, ha az ekként eggyévált társadalomban meg van a képesség magát más társadalmakkal szemben önállóan fenntartani.

Mi tehát az állam? Az uralomnak a társadalomból kivált egyetemes körű, más hasonló uralmaktól független szervezete; az állam szervezett közhatalom; az állam az emberi élet összes körre kiterjeszti működését, ő lesz tehát a nemzet egész életének irányzója, az egyesek magatartásának a jog által kikényszeríthető szabályozója; az állam a szolidáris összérdekek megvalósítója. A történeti fejlődés folyamán azonban nagyon változó a felfogás arra nézve, hogy mik képeznek összemberi érdekeket. Az állam emberi mű. De az emberek nem önmagáért, hanem szükségleteik kielégítésére alkotják az államot. Az egyesek szolgálják az államot, az állam viszont a teljes emberi lét — minden egyes és így az összesség fenntartásának és fejlődésének szervezetévé válik.

Az állam kialakulása a társadalomból azonban nem szünteti meg azon ellentéteket, amelyek a társadalom tagjai között gazdasági érdekek kielégítése tekintetében felmerülnek. De, hogy a társadalomban előálló ellentétek és a gazdasági érdekeiknél fogva egymással olykor szebben, olykor durvábban küzdő társadalmi osztályok és politikai pártok sem egymást, sem a társadalmat fel nem emészték: egy a társadalom felett álló hatalom vált szükségessé s ez az állam. Ma már különben mindinkább felismertetik az egyes társadalmi osztályok szerves összefüggése s így akár melyik párt jut kormányra, az államhatalom gyakorlása megszűnik a

leghatalmasabb, a gazdaságilag uralkodó osztály érdekeit szolgálja és abban a mértékben, amint az egyes osztályokban az érdekek öntudatosokká válnak s ezek érvényesítésére megszerzik az ehhez szükséges politikai befolyást: az állam mindinkább megközelíti az osztályérdekeken felül álló közérdek kielégítését.

Hogy az államról ily sokat beszélünk, annak az a magyarázata, hogy kitűnjék egy új állam megteremtésének korszakos fontossága és nehézsége. Míg u. is évezredekkel ezelőtt a harcias törzsek aránylag könnyű szerrel foglalhattak el maguknak új területet, addig a XX században, tehát ifjú köztársaságunk megalakítására nem lett volna elégséges a lelkes harcosok legőnfeláldozóbb hősiessége, hanem mély bölcsességű tudás és előrelátás is kellett ahhoz. Elképzelhetetlen küzdelmek árán jött létre tehát a Csehszlovák köztársaság, amelynek annál értékesebb az önnállósága, a függetlensége, a szabadsága.

Szükségesnek tartjuk itt röviden összehasonlítani a különböző államformákat is. Aristoteles az államformákat így osztályozta: monarchia, arisztokrácia, demokrácia.

A monarchia lehet abszolút, korlátolt, képviseleti, alkotmányos és parlamentáris. A köztársaság lehet közvetlen, képviseleti, referendumos, parlamentáris, prezidenciális és direktoriális.

A monarchiának sokan a következő előnyeirel szólnak: 1. az ősi társadalmi intézmény; 2. a dinasztia sorsa az állammal a legszorosabb kapcsolatban van; 3. az uralkodó függetlenségre és pártatlanságra tehet szert s így az általános jó megvalósítója lehet; 4. a monarchia az államforma megtartása mellett lehet arisztokratikus vagy demokratikus; 5. a parlamentbe bevitt pártküzdelmek a minden párton felül álló monarchia által mérsékeltek. Emez előnyök mellett lássuk meg a monarchia árnyoldalait is: 1. a mai gondolkodásunk visszásnak tartja egy embernek oly rendkívüli hatalmát a társadalom felett, hogy ennek egész életiránya egy uralkodó akaratától tételessék függővé; 2. monarchiában a nemzetnek az a teljes önrendelkezése, mely a demokráciában megvan, lehetetlenség; 3. a militarizmusra való hajlam nagyobb a monarchiában, mint a demokráciában; 4. a monarchikus államforma oly rátermettséget s más egyéb kvalitásokat kíván meg az uralkodótól, melyek csak nagy ritkán lehetők meg benne; 5. hátránya még a monarchiának az is, hogy így egy állam a másikkal fejedelmi unióba juthat, és az vajmi ritkán előnyös a kisebbre nézve.

Nézzük meg most, milyen egy demokratikus köztársaság. Demokráciában az államhatalom azon rendszerint 21 éves és

idősebb államtagnak összeségénél van, kik a politikai jogok általános feltételeinek megfelelnek. Tehát a demokrácia a nép szuverénitásban nyugszik; alapelve az egyenlőség. Legfőbb előnye tehát az, hogy a fölé és alárendeltség kiálló ellentéte, egyoldalúsága megszűnik. Demokrácia azonban csak ott állhat meg, hol megvan az egyesek értelmi és erkölcsi neveltsége és a készség engedelmeskedni a saját törvényeknek. Így lesz a demokrácia fő problémája a nép politikai kinevelése. E célból hozta be a mi köztársaságunk is a polgári nevelés tantervű új tantárgyat. A dem. köztársasági államforma előnye tehát az, hogy az állami érzésnek, a politikai önértelnek és erkölcsi felelősségnek oly fokát fejleszti ki, még a legalsóbb néposztályokban is, minő más államformában nem lehetséges.

Az lesz tehát demokratikus köztársaságunk pedagógiájának is legfőbb célja, hogy az állam sorsa iránt mindenkibe érdeklődést keltvén, képessé tegye a nagykorú állampolgárokat saját sorsuk és így az államuk leghelyesebb irányítására. A hozzáértő állampolgárok kinevelésére hozta a polgári nevelés tantervű tantárgyat, amelynek szükségességét már más országokban is kezdik hangoztatni.

Az iskolai állampolgári nevelést folytatják és befejezik a jól megszervezett politikai pártok, mert a hasonló gondolkozású és érdekű állampolgárok politikai pártokba tömörülve igyekeznek befolyást nyerni és biztosítani az állam kormányzásában. Egy demokratikus köztársaság minden állampolgárának okvetlenül bent kell tehát lenni valamelyik politikai pártban.

Szólni kellene most a demokratikus köztársaság pedagógiájának módszeréről, de ennek részletezésébe ezuttal nem bocsátkozhatunk bele idő kímélésből. Általánosságban azt említjük fel, hogy a legteljesebb egyenlőség, igazságosság és szorgalom uralkodjék minden tanteremben s többé egyetlen gyermek se hazudjék, hanem tegyen jót, rosszat, férfiasan vállalja érte a felelősséget.

Köztársaságunk magyar anyanyelvű gyermekei egész más politikai légkörben nőnek fel, mint az apáik. Őket még egy abszolút uralkodó — sokszor nemzetének halálos ellensége — iránti alattvalói hűséges hódolatra nevelték. Képviselőválasztáskor a legbrutálisabban inzultálták és terrorizálták, ha más párthoz mert csatlakozni. Pénzével és életével az abszolút monarchia rendelkezett. A mai gyermek előtt ott áll követendő példa gyanánt a Köztársaság Elnök Ur képe, ki saját életrajzával bizonyítja és mutatja leghatásosabban a demokrácia diadalát, a szorgalom gyümölcsét. A mai gyermekből 21 éves korára oly fegyelmzett gondolkodású állampolgárt igyekszünk nevelni, aki a titkos szavazás mellett is

csak lelkiismeretére hallgat és csak a közjól fogja előmozdítani. Ha erős faji öntudatot adunk is gyermekeinknek, az nem lehet többé ellenséges izű egyellen más faj iránt sem, mert a népek testvérisége, a felebaráti szeretet, a világbéke eszméit hallja és követi akár mint a vöröskereszt egyesület ifjúsági sarjadékának, akár mint egy cserkész-raj tagja. A mi tantermi munkánk tehát az egyenlő jogok és kötelességek elve alapján munkaszerelre, pontosságra, igazságosságra, jellemességre is szeretve törekedjék, így közeledni fogunk az eleinte amerikai izű társadalmi egyenlőséghez, amelyben el fog tűnni minden gyűlöletes klikkrendszer s nem fog összedűlni sem egy színház, sem egy vendéglő, kaszinó, vasuti hocsí stb., ha a testi munkáját végző iparos, kereskedő, magát és ruháját rendbeszedvén a tőkésék, bankárok vagy gyárigazgatók mellé ül le szórakozni. Az átmeneti időnek azonban az a nagy feladata lesz, hogy a politikai egyenlőséggel járó nagy szabadságot a szabadosságtól, a féktelen tolakodástól és neveletlen modortól megszabadítsa. Az igazi demokratikus élet ilyen nagy munka éivégzését várja el az iskoláktól, méltán kérhetjük tehát a tanítóképzés nivójának akadémiai nivóra való emelését és az összes iskolák nagyobb megbecsülését.

Ha 14 éves koráig minden gyermek ebben a jog és jó modor által korlátozott demokratikus szellemű nevelésben és tanításban részesül, akkor nem lesz nagyon terhes feladat az iskolán kívüli kulturmunkánk sem. Dalárdák, tűzoltóegyesületek, sportklubok, műkedvelői előadások, könyvtárak azok az eszközök, amelyek által a nyersség teljesen kiirítható s a nemes szórakozások megkezdveltelhetők.

Ezekben próbáltuk felsorolni a dem. Köztársasági államforma előnyeit más államformák felett és igyekeztünk felmutatni a dem. Köztársaság pedagógiájának azt a nagy jelentőségét, hogy csak ily államforma mellett nevelhető igazi felebaráttá minden állampolgár, aki vele egyenlő jogú és kötelességű embert lát minden embertársában s akik a saját sorsuk javításával és boldogításával mindenkor a közjót az állam érdekeit is előbbrevizik.

E hónap 28-án 10 éves emlékünnepeiyét fogjuk megtartani a Csehszlovák Köztársaság megalakulásának. Szívünkbeli kívánjuk, hogy áldja meg a jó Isten ifjú államunkat bölcs vezetőkkel, békeszerető polgárokkal, hogy keletől-nyugatig az ország bármely zugában is megelégedett és boldog nép lakjék itt.

Kaleidoskop a leánynevelés világtörténelmében.

— Schlosz Lajos. —

Minden kornak megvan a maga hangja. Nem vesszük észre, hogyan változott, alakult, de egyszerre csak tapasztaljuk, hogy irodalomban, sajtóban, társadalomban s az élet minden terén új hang vált uralkodóvá, Divat ez is, mint az öltözködés divalja, amelyet részint nagyvilági közszereplők, részint külföldi nagy cégek hoznak forgalomba; de fontosabb divat, mert a szellem külső megnyilatkozásának divalja.

Az ifjúság nevelésében is felmerül időközönként ez az új hang s zagyva keveredésben át-meg áthatja a társadalmat. Ime néhány példa a leánynevelés világtörténeléből s a tanulságot vonja le belőlük maga a szíves olvasó.

I.

Móra Ferenc, a szellemes publicista, írta nemrég kitűnő lepjában, hogy a XVIII. század derekán egy Tuffner nevű bécsi hölgykönyvet írt a lányoknak a világi dolgokban való illendőségről. Mária Terézia császárnőnek az annyira megtetszett, hogy saját költségén kinyomatta birodalma minden leányzójának. Ebben az illemtanban többek között a következő épületes dolgokat olvashatjuk: „Hogy ha leánybarátaitoknál lesztek viziitben és fiatal urak is beállítanak köztetek, akkor rögtön bújjatok el. — Ha pedig egy asztalhoz kell velük ülnetek, akkor hajtsátok meg magatokat, szegezzétek a tányérotokra szeméiteket, de a viláért se nézzetek a gézengúzokra. Evésközben egy szót se szóljatok hozzájuk. És ha az ebédnél egy keveset ettetek, azonnal takarodjatok a szobátokba és zárjátok magatokra az ajtót. A boros pohárhoz a viláért se nyuljatok s ha rátok köszöntik, el ne fogadjátok. Ha pedig megszomjaztok, szólítsatok meg egy másik leányasszonyt, hogy engedje által a vizes-poharat. Az ifjak, ha valamit kérdeznek, tegyétek hallatlanná s ha almát vagy körtét hámoznak számotokra, akkor hozzá ne nyúljatok. Azonban az ördögnek még az almahámozásnál is gonoszabb találmánya a tánc s itt kell nagyon résen lenni az erényes-hajadonnak. Ha táncközben valamelyik ifjú mellétek ül s kezetekeket megfogja, vonjátok el föle s tegyétek kötényetek alá. — Az a kérdés már most, hogyan szerezték hát férjet az akkori leányok? Az nem az ő dolguk volt, hanem a rokonoké. — Ha rokonjaitok számotokra valamely ifjat kiválasztanak, elégedjétek meg vele, de soha

se tekintetek rá és soha se szóljatok vele. Ha az emberek mennyasszonyoknak mondanak, azt el kell tagadni. Ha vőlegényetek veletek tséroggni akarna, azt mondjátok neki: ne legyen idő előtt olyan vakmerő, hanem menjen tsatsogni férfitestvéreitekhez, vagy kereszt-szüleitekhez s mindaddig távol maradjon tőletek, míg a pap össze nem ad benneteket. Természetesen addig is nagyon szorgalmasan kell járni a templomba.

II.

Idő 1854 „Le Livre d'une Mère” a címe egy nagyszerű könyvnek, melyben Mme Pauline L. az anyai szív áradó szeretetével szól egyetlen leányához, ki szemünk előtt fejlődik bábuval játszó lánykából kisasszonnyá, majd nővé és anyává s a tanácsok melyeket az anya leányának osztogat, ép oly szellemdusak, mint gyakorlatiak. Kiragadom ezen érdekes könyv „a legelső táncvigalom” című fejezetének néhány mondatát.

„El van határozva, Mari, ma este táncolni fogsz. Ideje, hogy te is bejuss a nagyvilágba s visszavezesd anyádat is oda. Fehér selyem ruhádat veszed magadra; arra ráborítjuk azt a fehér áttűnő hálószerű selyem szövetet, melyet ma hoztálam a kereskedésből. Fehéret fehér, erényt erény fog takarni. Ez lesz öltözékednek legkiválóbb jellemvonása. Mezei virágokkal fogom díszíteni ruhádat, ugyanazokkal, melyeket magad vágtaal ma reggel sarlóddal a réten. Ez fáradságod legelső gyümölcse, melyet ruhádon fogsz ma este hordani; ártatlan álmaidnak s gyermeked örömeidnek legelső aratása. — Nem léssz büszke rá, hogy szebben vagy öltözve, s nem fogsz félni, hogy kevésbé vagy csinos, mint azok, kik aranyos, tollas és ezüstös ruhában fognak megjelenni. Egyszerű léssz és őszinte, mint mindig; nem fogod lesütöni szemedet azok előtt, kik beszélnek hozzád; kezedet nyujtod azoknak, kik kérni fogják és jókedvvel fogsz táncolni keringőt, lengyelkét, szépen útem szerint, ha ugyan táncosod megengedi. Azt hiszem, hogy elég gyakran fognak táncra kérni. Ha gyakrabban nyugodni hagyának, mintsem hitted volna, ha látod, hogy van elég fiatal lány, és kevés táncos, ne teljék el keserűséggel szived. Nyugodd ki magadat békével és türelmesen. A táncvigalom nem testgyakorlat. Mem is verseny. Korántsem azért megyünk oda, hogy ott a fáradság díját nyerjük el. Kelj fel, ha táncra hívnak, gőg és mohóság nélkül. Ne igen légy hálás aziráni, ki többször jön hozzád, hogy táncra kérjen. Ha táncosod rágalmazza azt a házat, melynek vendégszeretetében részesül s másoka, kikkel előbb talán karöltve sétált; értesd meg vele szerénységed által, hogy nem helyesled

ezt a csunya szokást, de ne akard meggyőzni őt, hogy illetlenül cselekszik, mert ez kárbavesztett fáradság volna."

III.

Idő: 1928 július. Hatvany Lili, ismert nevű írónő tollából jelent meg e címen: „Tánc-derby“ egy színes tudósítás. New Yorkban, mondja, egy vállalkozó szellemű egyén tánc-derbyt rendezett és 5000 dollárt kínál a leghosszabb ideig táncoló párnak. Tizennégy napja, hogy a verseny folyik; éjjel, nappal özönlenek a nézők. A verseny 134 pár részvételével kezdődött. Minden órai tánc után lecsöngetnek és 15 perc szünet következik. A táncosok között vannak olyanok, kik tizennégy napja egy percet sem aludtak. A táncosnők tánc közben, partnerük vállára dülve, mozgó lábakkal alszanak.

A közönségnek persze favoritái is vannak, kiket hurrákkal, biztató sürgönyökkel, sőt virágküldeményekkel bátorít. A nagy verseny keretében időnként kis versenyeket rendeznek 10—20 dolláros díjakkal. Díjat nyer az a pár, mely egy bizonyos táncot a legszebben lejti, vagy a leggyorsabban forgó pár; a legszebb nő, vagy a legszebb női ruha.

Az étkezés kérdése nem játszik nagy szerepet a versenyzők-nél. Nem diétálnak, nem erőfízik magukat. A tizenöt percben a büffénél fagyalot, virsli és salátát fogyasztanak.

*

Ezen ultramodern eszmék folyamánya, hogy napilapjaink folyóirataink és tudományos közlönyeink legjobban fölkapott problémái a házasság és a szerelem összefüggése. Nagy hasábkot szenteinek a fölirtnek, mely ellen azonban legutóbb sokan elkéseredett harcot indítottak. Így többek között dr. Wieland Farkas, ismert berlini orvos és filozofus, mostan megjelent szenzációs könyvében azt állapítja meg, hogy a fölirt a maga legmagasabb fejlődésében elfajulást és súlyos erkölcsi süllyedést jelent; a huszadik században minden civilizált országban mutakozó virágzása pedig kétségtelen jele a közeledő katasztrófának, a nyugati civilizáció felületlen bekövetkező általános pusztulásának.

Ezen kijelentések hallatára pillantásunk önkéntelenül esik a világtörténelem ama megsárgult kötetekre, amelyekben lángoló szavakkal van leírva, hogy nemcsak egyéni, hanem tömegelvezetek forró és idegsorvasztó iszapjába süllyedt hajdan az előkelő és finom társadalom Görögországban éppen úgy, mint Alexandriában s később Rómában. Elenis, Alexandria, Róma stb. a tömeggyönyörök színhelyei lettek az idők folyamán. Csak egy örjngő, beleg-

idegzetű társadalom vihette véghez mindezt, ami az Afrodite s Vénus ünnepeken a cirkuszokban s a dözsdő lakomákon végbe ment. Csak egy megrendült agyszerkezetű társadalom anyái dobták oda áldozatul az ugynevezett tükös ünnepeken ártatlan leányait, akiket nagyon korán kellett odadobni, mert a gyermekkor után nagyon kevés ártatlan leány volt található Görögországban. Józan agy és ép idegrendszer mellett nem dözsdölhetett az egész társadalom oly vad orgiákban, amint dözsdöltek görögök és rómaiak, eszevesztetten rontva testi és szellemi organizmusukat. A bűn és lejt szemérmellenül hevert az utcákon, lepel nélkül torkoskodott az életterekben s uszált a férfiak és nők által közösen használt illatos, langyos fürdőkben.

Utólag most már tudja az ideg-körtan e botrányos jelenetek okait. Egész népek és társadalmak idegrendszerét juttatta tönkre az élvezetek fegetege. Nemcsak erkölcsi, hanem egyszersmind fizikai betegség tette tönkre a görög és római népe'. Erkölcsi s az idegek fizikai ragálya pusztított Hellászban és Rómában egyaránt. A nagy epidémia nem kimélt meg semmit.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését f. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Meghívó.

A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület folyó évi **október hó 24-én délelőtt 9 órai kezdettel, Léván a városi színház termében tartja második egyetemes nagygyűlését** a következő tárgysorozattal:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés.

3. A tanítóság anyagi helyzete. Előadó: Uhreczky Géza.
4. A tanítóképzés reformja. Előadó: Banai Tóth Pál.
5. A nőnevelés. Előadó: Dinnyés Károly.
6. Az alapszabályok módosítása. Előadja a titkárság.
7. Az Orsz. Tanítói Dalárda jelige pályázatának eredménye.

8. Indítványok.

Előértekezletet tartunk október 23-án délután 6 órakor a lévai református egyház tanácstermében, amelyen csak az egyesület tagjai vehetnek részt.

Az elszállásoló bizottság elnöke **Bányai Ferenc ny. tanító** kartársunk **Léva**, a szállást igénylők levélben jóelőre forduljanak hozzá.

A nagygyűlésre egyesületünk minden tagját, a tanügyi és politikai hatóságokat, a tanítóság és tanügy iránt érdeklődőket tisztelettel meghívjuk.

Negyed, 1928. szept. 28-án.

Vásárhelyi Károly
főtktár.

Kovács Alajos
közp. elnök.

A Szlovenszkói Ált. Magyar Tanítóegyesület második nagygyűlésének ügyrendje.

1. A Sz. Á. M. T. E. második egyetemes nagygyűlését az alapszabály 14. §-ának rendelkezései alapján 1928. évi október hó 24-én Léván tartja.

2. Az egyetemes nagygyűlés tagja minden tanító, aki tagja a Sz. Á. M. T. E. nek.

3. Az egyetemes nagygyűlés tárgysorozatát a közp. titkár, a tárgyalás sorrendjét az előértekezlet állapítja meg.

4. Az egyetemes nagygyűlést a központi titkár vezeti.

5. A nagygyűlés előadói határozati javaslatokat a gyűlést megelőzőleg legalább 10 nappal megküldik a közp. elnöknek. E határozati javaslatok képezik a tárgyalás alapját.

6. Az előadó legfeljebb 20 percig beszélhet, egy kérdéshez mindenki egyszer szólhat s 5 percnél tovább nem beszélhet. Az előadó zárószó jogán szintén 5 percig beszélhet.

7. A hozzászólókat az elnök hívja fel a jelentkezés sorrendjében úgy, hogy felváltva beszéljenek az ellene és mellette szólók.

8. Szólásra a kijelölt jegyzőknél kell előre jelentkezni.

9. Indítványt a vita berekesztése előtt írásban lehet beadni és mindig csak a tárgyhoz illőt.

10. Személyes ügyek a tárgyalásból ki vannak zárva.

11. A tárgytól eltérőket az elnök figyelmezteti, ezután megint is ha ez sem használ, köteles fölúk a szót megvonni.

12. A leíárgyaít tételt az elnök szavazás alá bocsátja:

- a) az előadó javaslata szerint,
- b) a módosító indítvány szerint,
- c) az ellenkező indítvány szerint.

13. A szakosztályok jelentéseit tudomásulvételei végett a szakosztályok elnökei a nagygyűlés elé terjesztik; ezek azonban tárgyalás alá nem kerülnek.

14. A nagygyűlés határozatait a Sz. Á. M. T. E. elnöksége hajtja végre.

Meghívó.

A szlovenszkői magyar ovónők szakosztálya folyó évi október 24-én Léván a ref. közs. ovodában rendes évi közgyűlést tartja a következő napirenddel: Reggel 9 órakor gyülekezés a fent jelölt helyen és a zárdai magyar ovoda meglátogatása. 11 órakor rendes gyűlés a ref. közs. ovodában.

Tárgysorozat:

1. Elnöki megnyitó.
2. Titkári jelentés
3. Dr. Montessori rendszerének ismeretése.
4. A testi nevelés fontossága az ovodában.
5. Indítványok,

melyeket kérünk írásban október 21-ig a titkárhoz (Nagy Julia Lucenec, Stefanik-u. 5.) küldeni. — 1 órakor közös ebéd, amelyre Korláth Ilona levicei (lévai) kartársunknál jelentkezzenek (ref. ovoda).

A rendes gyűlésre a szakosztály minden tagját tisztelettel meghívjuk.

Komárno, 1928 október 10-én.

Nagy Julia, titkár.

Fülöp Etelka, elnök.

Felhívás az ovónőkhöz. Szeretettel felszólítom kedves Kartársnőimet, hogy az október 24-én Lévára hirdetett Szlov. Ált. Magyar Tanítóegyesület, egyetemes gyűléssével egyidejűleg Léván tartandó Ovónői Szakosztályi gyűlésre minjannyian megjelenni sziveskedjenek.

Az egyetemes gyűlés jó alkalom arra, hogy egyszersmind

szakosztályi gyűlést tartunk, mert így egy alkalommal elvégezzük az utazással járó fáradoalmakat és költségeket, ezzel alkalmat adva a szerényebb viszonyok közt élő Kartársnőknek is a biztosabb megjelenésre.

Ébredjenek nemtörődömségükből azok a Kartársnők is, akik talán biztosabban érzik a talajt a lábuk alatt s éppen ezért kartársi kötelességük gondolni ezokkal, akik még most is bizonytalanságban lebegnek. Tartsák szem előtt, hogy a tömörülésben van az erő és mivel ha mi mindannyian együtt vagyunk is, akkor is nagyon kevesen vagyunk, tehát kétszeresen összetartásra kell törekednünk.

Ez az egypár ovónő is ne menjen különböző nézetek felé, hanem mindannyian egyért, egy mindannyiunkéit elvéve sorakozunk a már kibontott zászló alá. Csak úgy végzhetjük igazán és híven hivatásunkat és védhetjük érdekeinket, ha egy akaraton vagyunk.

Kérem ismét kedves Kartársnőimet, hogy ne maradjon otthon senki. A viszontlátásra Léván! Kartársi üdvözléssel *Fülöp Etelka* szakosztály elnöke.

A Košice zsupai egyesület közgyűlése.

A volt Košice nagy zsupa, — most már új címen „Kelet-Szlovenszkoí Magyar Tanítóegyesület” — október hó 3 án tartotta meg évi rendes közgyűlését Košicé a Lőcsei ház nagytermében. Jelen voltak az egyesületi tagok szép számban s megjelent Varga Kálmán városi tanácsos és Dr. Šimeček János nyug. tanfelügyelő.

Vincze Ferenc egyesületi elnök üdvözlőlvén a megjelenteket a gyűlést megnyitotta. Tudatja a közgyűléssel, hogy a zsupai egyesület választmánya 500 Ké-vel jutalmazandó pályatételt tűzött ki. Örvendetes tudomásul adja, hogy kérésére a volt Košicei nagy zsupa vybora szintén megszavazott 500 Ké-t egyesületünk javára a kitűzött pályatétel díjazására. Ilyenformán kétszer 500 Ké áll a közgyűlés rendelkezésére. A meghirdetett pályatételre egy pályamunka érkezett be, amit a háromtagú bírálóbizottság kiváló elismerése mellett az 500 Ké jutalomra érdemesnek ítél. Elnök most azt szokatlan kérést intézte a közgyűléshez, hogy nagy figyelemmel hallgassák meg az elnöki megnyitóját, mert azzal ő is pályázik a másik 500 Ké-ra. (Ezt az elnöki megnyitót lapunkban közöljük.) A közgyűlés feszült figyelemmel hallgatta végig a nagy tanulmányra valló értékezést. A tárgysorozat első vázma Dr. Šimeček János nyugalomba vonult tanfelügyelő hivatalos elbucsztatása volt. Vincze F. elnök az egyesület iránt tanusított jóindulatát köszönte meg. Varga Kálmán városi tanácsos Košice város tanácsa

nevében üdvözölte. Az üdvözlésekre Dr. Šimeček János tanfelügyelő nagyszabású beszédben válaszolt s meghatva köszönte meg a nyilvánított jókívánásokat.

Németh János egyesületi pénztáros tette meg ezután jelentését, amit a közgyűlés tudomásul vett a elnök indítványára fáradságos munkájáért 200 kor. tiszteletdíjat szavazott meg, azonban Németh János pénztáros a megszavazott összeget köszönettel visszautasította s ajánlotta, hogy inkább adja azt a közgyűlés valamilyen jólékony célra.

Uána Pzdenovszky Samo košicei reáliskolai tornatanár ismertette Tyrš tornatanítás lényegét. Az érdekes előadásért jegyzőkönyvi köszönetet nyert. Kéziratát átadta a hivatalos lapunkban való megjelentetésére, amit az elnök fog közlésre átdolgozni.

Miután Váry Endre alelnök, a pályatétel díjnyertes szerzője, nem jelent meg személyesen a gyűlésen, pályamunkája a közgyűlésen nem olvastatott fel, hanem a Magyar Tanítóban való közlésre elküldetett.

Vincze F. elnök jelenti, hogy a temetkezési alap 842 Kő 70 f. s a választmány határozata értelmében előterjeszti azt az indítványt, hogy ezután fizessen be évenként 10 Kő 1 mindenké, ha nincs is határeset, hogy legyen egy kis tartalék. A közgyűlés így határozott.

Az elnök a karácsonk figyelmébe ajánlja: Telkes M. Ábécéjét, Jozef Koreň Fonomimický Slabikárt, „A Fecskék“ A „Jó Pajtás“ c. olvasókönyveket és Dr. Pálesch Ervin: Házánk és a Nagyvilág c. földrajzát.

Kálmán J. indítványozta, hogy a Magyar Tanítók házára befizetett részjegyekről kérjünk névszerinti nyugtát. Miután a jegyzők neve és a befizetett összeg a Magyar Tanítóban már közölve volt, ez indítványtól eltekint a közgyűlés. Végül az elnök kérdést intézett a közgyűléshez, hogy a hallott elnöki megnyitót érdemesnek találja-e 500 Kő jutalmazásra. A közgyűlés Vincze F. elnöknek a pályatétel anyagának elnöki megnyitójában való tanulságos feldolgozásáért 500 Kő jutalmat szavaz meg.

A közgyűlés végén az elnök megköszönte a megjelent tagok szíves érdeklődését, kérte őket, hogy működési helyeiken rendezzenek szép okt. 28-i szabadság ünnepélyeket, a gyűlést befejeztette.

(c)

Az Orsz. M. Tanítói Dalárda tagjaihoz. Kedves Daltestvéreim! A M. T. mai számához ismét csatolunk 2 db. kottamellékletet, melyekkel a betanulandó férfikari darabok száma 6-ra emelkedett. Az egyes karok cínei a következők:

1. Gáspár János: *Dal a magyar dalról*. Ajánlva az O. M. T. Dalárdának. (Közölve a második kottamelléklet 4. oldalán).

2. Gáspár János: I. *Ha meghalok*. II. *Zöld a fának* c. 2 magyar dala. (Közölve az első kottamelléklet 3. 4. oldalán.)

3. Heckmann István: *Ne ölj!* c. férfikara. Ajánlva az O. M. T. Dalárdának. (Közölve a 3. kottamellékleten).

4. Lavotta-Hoppe: *A reményhez*. (Földiekkel játszó...) Férfikar.

5. Hoppe: *Bordal*. Férfikar.

6. Gaál Ferenc: I. *Nyisd ki anyám*. II. *Elragadta galambomat*. III. *Siófokra megy a hajó*, c. népdalegyvelege. Férfikar. (E három utóbbi csak a Dalárda tagjainak küldetett meg).

Ezúttal is kérlek kedves Daltársam, hogy a kottákat gondosan megőrizni sziveskedjél! Minden egyes darabot partitúrában juttatunk el dalosainkhoz azért, hogy a betanulás munkáját megkönnyítsük. Minden szólamot érintő, a betanuláshoz szükséges részletes tájékoztatót és utasítást lapunk hasábjain valamennyi darabot illetően külön-külön meg fogok adni. Egyelőre csak annyit kívánok megjegyezni, hogy férfikari szerzeményeknek zongorán, vagy harmóniumon való lejátszásánál a hegedű (violin) ku'csban irt Tenor I. és Tenor II. szólamokat egy nyolcaddal (oktáv) lejjebb kell játszani, mert csak így felelnek meg a Tenor szólamok természetes hangmagasságának. Erre különben még vissza fogok térni. Végül pedig kérem azon daltestvéreimet, akik a jelen számhoz csatolt hangjegyeket esetleg meg nem kapták volna, sziveskedjenek ez iránt lapunk kiadóhivatalához fordulni. Testvéri üdözléssel:

Heckmann István.

FIGYELMEZTETÉS! *Ha a Kartársak közül valaki szavazólapot tévedésből nem kapott, vagy a szavazólapot tartalmazó M. T. ja elkallódott volna, úgy forduljon egy levelezőlappal azonnal a kiadóhivatalhoz, ahonnan a szavazólapot pótlólag megküldték.*

Nyugtázás. A Stehr-féle könyvkereskedés a folyó tanévben újabban 4620 K-t fizetett be központi pénztárunkhoz az *Özvegy és árvaalap* javára a „Fecskék” olvasókönyv jutaléka címén. Ezen összeggel több mint 16.000 K-ra rúgott már a befizetett %, amelynek birtokába Egyesületünk a „Fecskék” olvasó kiadójaival kötött szerződés alapján jutott. Mivel e szerződés változatlanul fennáll, reméljük, hogy e tankönyv utáni jövedelmünk a jövőben is gya-pítani fogja nevezett alapunkat.

Központi pénztár.

Irodalmi füzetek. Az Academia könyvkiadóvállalat ismét forgalomba hozza az „Irodalomtörténeti füzeteket” mélyen leszállított árban és minden vonalzásban, Polgári iskolák részére vászonkötésű füzetek 1 60 Ké helyett 90 fillér, Elemi iskolák részére kártya, puhatáblába kötött füzetek 40 fillér helyett 25 és a vászontáblába kötöttek pedig 1 Ké helyett 60 fillérért vásárolhatók mindentűlt. Miután az „Irodalomtörténeti füzetek” árából eddig is $\frac{1}{2}$ részesedése volt egyesületünknek, azok bevezetését, illetve további használatát szíves figyelmébe ajánljuk a kartársaknak.

Tanácsadó.

Rovatvezető: Uhreczky Géza.

R. A. Szenec. Vellem szemrehányó sorait. A „Vestník” 1928. évi június hó 15-én kiadott 6. számában közzétett legfelsőbb közigazgatási bírósági döntvény lefordítását és a M. T.-ban való közlését nem tartottam fontosnak. 1925-ben néhány könyvkezelői kartárs kezdeményezésére ismétellen mozgalmat indított a hadifogságot szenvedett tanítóság. A mozgalom élére a közbizalom Tafferner Gyula kartársat állította, de belekapcsolódtam a mozgalomba az egyesülettel jó magam is. Tafferner kartással annakidején elkészítettük az egyes tanítók által beadandó kérelmek mintáit és annak rendje-módja szerint szétküldtük az érdekelteknek azokét. Posta-könyvem tanúsága szerint 27 kartárs kapta meg az egyöntetű eljáráshoz szükséges kérvénymintákat. Mi lett a kérvények sorsa? nem tudjuk, azaz 6 kartárstól kaptunk értesítést, hogy a beadott kérelmét az iskolai referátus elutasította. Ezen 6 kartárs közül hármat nem elégtelt ki a referátusi döntés, akik panasszal éltek a sérelmesnek talált határozat ellen.

Azok a kartársak, akik érdeklődést mutattak, tudtak a legfelsőbb közig. bíróság döntéséről, sőt ennek alapján újabb panasszal élt egyik kartársunk a legf. közig. bírósághoz, miután az iskolai referátus a legf. közig. bíróság döntése után is, csak az engedelmességi fogadalom letételével ismerte el az illető kartárs rendk. drág. segélyre vonatkozó igényét.

A legfelsőbb közig. bírósági döntvényt és az említett panaszt kívánságára leközzöljük.

Felekezeti iskolák, tanítók igénye rendkívül drágasági segélyre 1919., 1920. évi fogságuk idején. (Szlovenszko) Határoz felekezeti tanítói panaszában, melyet az iskola- és népművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusának határozata ellen nyújtott be, melyben ezen tanítónak megtagadta a rendkívüli drágasági segélyre vonatkozó igény elismerését azon

időre, mely alatt fogságban volt, mivel 1. az 1919. évi 470. számú törvényre, mint szlovenszkói nem állami iskola tanítójára, nem vonatkozik, és mivel 2. az 1920. évi 225. sz. kormányrendelet csak azon felekezeti iskolák tanítóinak biztosít rendkívüli drágasági segélyt, akik a kérdéses időben tényleges tanítói szolgálatot végeztek, a legfelsőbb közigazgatási bíróság következő álláspontot foglalta el:

Ad 1) Az 1919. évi július 23-án kelt 470. számú törvény, mivel célja „utólagosan rendezni a katona-tanítók szolgálati illetményeit”, területiális érvényességét illetőleg semmiféle irányban korlátozást nem tartalmaz és ezért alkalmas arra, hogy érvényes normát képezzen az egész Cseh-szlovák köztársaság területére és így Szlovenszkóra is. Azonban abból, hogy a törvény számos helyen az 1919. évi május 23-án kelt 274. sz. törvényt idézi és ezen törvény előírásaira hivatkozik, a bíróság nézete szerint az világlik ki, hogy a 470/1919. sz. törvény csak azon tanítókra bír érvénnyel, akikre a 274/1919. sz. törvény vonatkozik, azaz a csehországi, morvaországi és sziléziai nyilvános népiskolák tanítóira, továbbá a 181/1920. kormányrendelet szerint a szlovenszkói állami elemi és polgári iskolák tanítóira és a 25/1923. sz. korm. rend. szerint a ruszinszkói állami elemi és polgári iskolák tanítóira.

Ad. 2. Az 1920. évi 225. sz. kormányrendelettel a szlovenszkói egyházak és községek által fenntartott elemi és polgári iskolák tanítóinak anyagi viszonyait rendezte a kormány, amennyiben azok a XXVII/1927. évi t. c. 12 §-1 alapján államsegélyt élveznek és ezen rendezés abban állt, hogy az állam saját eszközeiből ezen tanítóknak 1919. szept. 1. től 1920. végéig rendkívüli drágasági segélyt nyújtott, mely eddigi illetményeik és azon illetmények közötti különbségeiből állott, mely az egyes tanítóknak járna, ha állami iskolánál működnének. A jogosult személyek az idézett kormányrendelet 1. §-ában „hitfelekezetek anyagi eszközeiből, vagy községek által államsegéllyel fenntartott szlovenszkói elemi és polgári iskolák tényleges tanítóinak” kifejezéssel vannak meghatározva és ezen kormányrendelet kedvezményében részesülnie kell minden tanítónak, aki „tényleges”, azaz tényleges szolgálatban van, megkülönböztetésül a nyugdíjas tanítóktól. Lévéen az 1. §. szerinti drágasági segélyre, megkülönböztetésül a nyugdíjas tanítóktól, a tényleges tanítóknak igénye, a dolog természeténél fogva nem lehet ezen illetményt csak azon tanító személyek részére elismerni, akik a tanítói hivatalt tényleg betöltik, hanem azoknak is, akik tényleges szolgálatban lévéen, ideiglenesen iskolai szolgálatot nem teljesítenek vagy teljesíteni nem tudnak.

Cakis a 380/1922. sz. kormányrendelet élelbelépéséről nem bírnak a rendkívüli drágasági segélyre azok a tanítók, akik szolgálatot nem teljesítenek és nem lehet ezt a korlátozást a 225/1920. sz. kormányrendeletbe belemagyarázni.

(A legfelsőbb közig. bíróság 1928. évi márc. 27-én kelt 7438. sz. döntvénye.)

Legfelsőbb Közigazgatási Biróság!

P r a h z.

Az iskola és népművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusának kelt számú, hadifogság idejére járó illetményeimet megállapító határozata ellen, mely határozat járási tanfelügyelőség kelt számú A) alatt csatolt, iratával én lett velem közölve — alulírott i elemi iskolai tanító a B) alatt mellékkelt meghatalmazással igazolt ügyvédem úlján, a törvényes 60 napon belül

p a n a s s z a l

élek és kérem a legfelsőbb közigazgatási bíróságot, hogy az iskola és népművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusának hadifogságom idejére járó illetmények utalványozására vonatkozó számú határozatát abban részében, mely államsegélyhez való igényemet tényleges hadifogságban lételem idejére el nem ismeri, — törvénybe ütköznek mondja ki és semmisítse meg.

I n d o k o l á s :

A községek és felekezetek által fenntartott és 1907 évi XXVII. t. c. 12. §-a alapján államsegélyt élvező szlovenszkói elemi és polgári iskolák tanítóinak anyagi viszonyait az 1920 évi 225 számú kormányrendelet 1. §-ában a szlovenszkói községi és felekezeti iskolák tanítóinak 1919. szeptember 1. től 1920 végéig rendkívüli drágasági segély engedélyezését mondja ki. Az idézett kormányrendelet érvényességét az 1920. évi 695. sz., 1921. évi 219. és 455. sz. kormányrendeletek 1922. év végéig hosszabbították meg.

A várható rendkívüli drágasági segély mérvét a 2. § állapítja meg azon különbözet mérvében, mely az 1. §-ban megnevezett tanítók fizetése és azon pénzbeli javadalom között mutatkozik, amely az illető tanítókat megilletné, ha az állami iskoláknál működnének.

A legfelsőbb közigazgatási bíróság 1928. évi március hó 27-én kelt 7438. számú döntvényében kimondja, hogy az 1920. évi 225. számú kormányrendelet 1. §-a alapján ezen drágasági segély megilletti a nevezett iskolák aktív tanítóit és nem lehet annak érvényét korlátozni kizárólag azon tanítókra, akik a tanítói hivatalt tényleg ellátták, hanem kiterjed érvényessége azokra is, akik a tanítói szolgálatot ideiglenesen nem teljesítették, mert azt teljesíteni nem tudták.

Ezek szerint az 1920. évi 225. számú kormányrendelet alapján járó rendkívüli drágasági segélyre vonatkozó igényemet nem korlátozhatja az a körülmény, hogy a hadifogságból csak évi-án tértem vissza.

A csehszlovák köztársaság iránti engedelmisségi fogadalmat
 _____ évi _____-án tettem le.

Az iskola- és népművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusa _____ számú panaszolt határozatával a 225/1920. számú kormányrendelet alapján engem megillető drágasági segélyt csak _____ évi _____-től utalványozta, mely intézkedését azzal indokolta, hogy a köztársaság iránti engedelmisségi fogadalmat csak _____ évi _____-án tettem le

A bratislavai iskolai referátus ezen intézkedése törvénybe ütköző. Törvénybe ütköző azért, mivel a legionárius és katonatanfőök és családjaik szolgálati járandóságainak rendezéséről szóló 470/919 sz. törvény — melynek a szlovenszkói állami iskolák tanfőira vonatkozó érvényességét a legfelsőbb közig. bíróság már idézett 7448/928 sz. döntvénye kifejezetten megállapítja, de emellett meghagyja a lehetőségét annak, hogy ez a törvény érvénnyel bír a szlovenszkói nem állami tanfőokra — 4 §-ában úgy intézkedik, hogy a hadifogoly tanfőkat iskolai szolgálatban való alkalmazásuk után az összes fizetés a pótlékokkal együtt visszamenőleg megilleti és az részükre utalványozandó.

A törvény ezen határozott rendelkezése kizárja azt a lehetőséget, hogy a hadifogoly tanfőoknak az 1919. évi 470. sz. törvény alapján járó visszamenőleges illetményekre való joga az 1918. évi 64. sz. törvény 2. §-ában említett engedelmisségi fogadalomnak a hadifogságból való visszatérés utáni időben történt letétele következtében bármi módon korlátozassék.

Mint állami iskolánál működő tanfőt, a hadifogságból történt visszatérés és az engedelmisségi fogadalomnak _____ évi _____-án való letétele után, az 1919. évi 470. számú törvény 4 §-a alapján 1919. szeptember 1-től az összes illetmények és pótlékok visszamenőleg megillettek volna, így az 1920. évi 225. számú kormányrendelet alapján járó drágasági segély csak az állami és nem állami tanfői fizetések közötti differencia lehet, amely differencia utalásának kezdőpontja az engedelmisségi fogadalomnak visszatérésem után, azaz _____ évi _____-án történt letétele következtében nálam éppúgy nem korlátozható, mint az állami tanfőnál.

Az előadott indokok alapján kérem a legfelsőbb közigazgatási bíróságot, hogy az iskola- és népművelődésügyi minisztérium bratislavai referátusának _____ számú határozatát panaszolt részében törvénybe ütközőnek mondja ki és semmisítse meg.

Kiváló tisztelettel

N. N

_____ elemi isk. tanító.

M. A. né Gúta. Jövedelemadó ügyében újból eljárunk a 225. sz. ref. számvevőségén. A beígért visszatérítés személyváltozás miatt maradt el, November 1-én a rendes havi fizetésen kívül 1200 Kc-t utal a számvevőség, mely összeggel a tévesen levont adó teljesen vissza lesz térítve.

T. M. A jövedelmi adó túlfizetésből eredő 850 Kő követelését a ref. számvevősege az ígéretnek megfelelően még szeptemberben kiutalványozta, azonban az összeget a posta „a címzett ismeretlen” megjegyzéssel visszaküldte. Követelése november 1-én kiegyenlítést nyer az újabban levont 100 Kő val együtt. Az említett 289 Kő még 1927-ben lett levonva és az adóhivatalnak átutalva. Ennek visszatérítését ott tessék kérelmezni.

I. K. Ekecs. A sk. ref. számvevősege november 1-re megígérte a jövedelemadó túlfizetésből eredő 1188 20 Kő visszatérítését. Ebben az összegben már az októberben levont részlet is benne foglaltatik. A 244 97 Kő visszatérítését az adóhivatalnál kell kérni, ez már hosszadalmasabb eljárás lesz.

K. J. Ekecs. Jövedelemadó túlfizetésből származó 1054 35 Kő követelést november 1-én fogja a ref. számvevősege visszafizetni.

R. M. Galsa. A beküldött adatokból 10073 37 Kő-ban állapítottam meg elmaradt illetményeinek mérvét. Mily nagy volt azonban meglepetésem, midőn a ref. számvevősege kimutatta, hogy kartárs úr a reklamált összegből 8545 40 Kő-t 1927. VII/1-én megkapott, a többi kisebb tételekben még előbb kifizette a likvidatúra. Ezek szerint 1927-ben nem 15 828 Kő-t, hanem 25074 40 Kő-t kapott kartárs úr. Ennyire nem szabad févadni. 1927. VII/1-től a 7. fiz. fokba kellene lennie, ezt tessék kérni. Bővebben levélben.

Különfélék.

A Csehszlovák Köztársaság 10 éves évfordulójára.

Örömrivalgás szálljon szeretszéljél
 Ma szép hazánknek minden szent helyén!
 Ölekezzék a gazdag a szegénnyel,
 Erő pihenjen munka mezején!
 Valóra váil az édes honfálom:
 Népek nyakán nincs már rabzolgájam.
 De van szivünk — s karunkban új erő,
 Békés eszközzel díjat megnyerő.

Tíz év kicsinyseg népek életében,
 De kezdet, mely fényes jövőt ígér,
 Munkálkodunk jó tettek érzetében,
 S mégsem foly annyi drága honfivér.

Köztársaság az állam s megmarad
 A néptől választott bölcs vezér alatt,
 S hahogy megérti egy polgár a mászt,
 Közmunka végén tart csak áldomást.

Cseh- és szlovák-, német- s magyarnak ajka
 Ma békét kér s igazságos haszont,
 Nem a multak sötét árnyékát hajlja ;
 Nem azt kívánja: dönlőn újra front ;
 De azt, hogy nagy- s kismenetek határa
 Ne ma adjon hű festvérségnek zára,
 Sőt nyíljék meg, mit még gúnyval nevetnek,
 A földön járó égi szeretetnek.

Egyenlőség, jer hát közénk s teremtsd meg
 Az egyetértést népek lelke közt.
 Légy váltója minden borús jelennek,
 Segítsd a jót, kétségiben ha küzd.
 A békének magvát pedig úgy hínlsed.
 Hogy harcra még a magánost se intsed,
 Mert Istennek képmása úgy marad,
 Ha fegyvert másra többé nem ragad.

Föl hát a zászlót két s három színnel,
 S előre mind, ki e honban lakik.
 S ki porban jár, emelkedjék szívével,
 S fényes világa maradjon a hű.
 Világolhar tüzet többé ne szórjon,
 Bűtől, bajtól áldott szent béke óvjon.
 S a jószágnek levén igaza,
 Éljen s viruljon nemzet és hazal

(Komárom)

TÓTH ISTVÁN.

Brnoi riport.

Délután érkeztem a fellobogózott állomásra. Nagyvárosi állomás, de meglepő csend és valami nyugodt rend. Ez az első benyomásom továbbra is megmaradt. Nagy város, de semmi felesleges láрма, semmi nagyképű hangoskodás, komoly, nyugodt rend, sőt csend. Abban az utcában pedig, ahol a lakás-hivatal a lakást kiutalta, a Sm-tana utcában, szinte úgy éreztem magam, mint egy nyaraló helyen. A szoba olcsó és tiszta, az élelmezés bámulatosan olcsó.

Este már a kiállításra vagyok. Nagyszerű látvány a monumentális épületek silhuettje. Rengeteg sétáló, különösen a színes villany gömbökkel kivilágított tó körül, amely szintjátékos szökőkútjával, mintha az ezeregyéjszaka varázslata volna. Kár, hogy a szemközti kávéház szalon és jazz zenekarai lerontják a kellemes, mesészerű hangulatot. Az ellenkező oldalon a varieté, vinárna, hajóhinta stb. szórakozni vágyó közönsége mulat. Éppen programot készítek az est hátralevő részére, amikor megeredt az eső és úgy határoztam, hogy hazamegyek és bizony ez volt a legokosabb, mert a hosszú vonatkozás és a tikasztó meleg hafását, a fáradtságot alaposan éreztem.

Másnap mindjárt reggel siettem a kiállításra. Nappali fényben megkapó volt a kiállítás összképe. A nagyszerű modern épületek, nagy sima felületeikkel — amelyeknek egyedüli díszei a hatalmas világitási felületek — lenyűgözően hatnak és szellős, világos, praktikusán elrendezett belsejük pedig bámulatba ejt.

Az elemi és polgári iskolák pavilonja (helyesebben az elemi oktatás pavilonja) egy hatalmas terem, amely a világosságot felülről kapja. Két sorban helyezkednek el benne az izléses, szobanagyságu kiállítási fülkék. Bizonyos távolságban székek állanak a fáradt test, a falon pedig hangszóró közli a rádió programot a fáradt szellem pihentetésére. A fülkékben felhalmozva a kiállítási anyag, képek, rajzok, kézimunkák, fogalmazások, könyvek, statisztikai adatok, nagyszerű grafikonok, sok-sok szám, adat, úgy, hogy mire a kiállítás e részét végignézem, önkéntelenül támadt bennem a gondolat: bámulatos nagy és precíz munkát végzett a kiállítás e részét összeállító bizottság. Ki a gadok a sok érdekes szám közül egyet-kettőt.

Összes tanító: 42849, ebből férfi 27.614, nő 15.235.

Az összes tanítók közül tanítóképzőt végzett	36.968	84.68%
középiskolai érettségije van	6.283	14.63%
főiskolát végzett	262	0.62%
doktorátusa van	36	0.08%

A magyar tanítók száma 1409.

A tanulók közül egy osztályra csik:		Kisegítő iskola (Pomocné školy) van	
csehszlovák	40	Csehszlován	60 osztály
ruszin	55	Moravában	24 „
lengyel	38	Szliezskóban	7 „
német	37	Szlovenszskóban	2 „
magyar	62	P. Karp. Ruszban	4 „
zsidó	78		

A magyar kiállítás szerény nézetem szerint tartalmasabb, reprezentatívabb is lehetett volna. A meglévő elrendezése izléses és az összbnyomás jó. Podkarpatská Rus kiállítása kifejezőbb, mint a magyar kiállítás. A németek kiállítása több fülkét foglal el. (Különben a német kultúra, ipar és művészet egy nagy külön kiállító teremmel rendelkezik, amelyben a kiállított üveg és porcellán tárgyak mesésépek.)

Az egyes kiállítási fülkék külön speciális csoportosításban mutatják be az egyes oktatási ágak és oktatási intézmények egy-egy részletét. A sok közül ideiktattam, ami különösen megragadta a figyelmemet. A tesli nevelés csoportjában nagyon helyes egy teljesen felszerelt tornaterem modelje. A nagyszerű iskolaépületek fényképei közül páratlan a maga nemében a Čestý Bród-i iskola. A rajzcsoporthan láttam egy kis vázlatkönyvet, amely ezt a felírást viselte: álmaid rajzban. A természetrajzi csoportban az iskolai akváriumok tiszteket, amelyek kis fáradsággal megvalósíthatók. A honismeret csoportban érdekesek a tanulók kollektív munkái, amelyek közlik illusztrációval a község és a környék életéből vett történeteket, meséket, játékokat és szokásokat. A nyelvi csoportban nagyon szép kiállítású krónikákat és iskolai emlékkönyveket láttam. A cselekvő iskola csoportban láttam egy tervet a koncentráció tanítás realizálására. Lefirtam belőle az első oldalt.

Koncentráció egység A répaszedés.

I. évfolyam.

Beszéd és ért. gyak.: Kirándulás: a munka a répa körül. Kirándulás a gyárba: vázlatosan a cukorgyártás. Mese a nagy répáról.

Számtan: A sekk fogalma.

Kézimunka: Modellizálás, ragasztás.

Torna: Ulánzás: a répaszedés.

Dramatizálás; A nagy répa.

Az utolsó, amit megnéztem egy modernül felszerelt ovoda volt. Volt abban: postabivatal, boltok, színház, kuglizó, kert stb.

Ezután zúgó fejvel hagytam el ezt a kiállítási termet és belétem, hogy ide még többször is vissza kellene térnem, hogy a detailokban is tartós benyomást szerezzek, de oly szép és ta. u'ságos volt még másutt is a kiállítás és oly kimért az időm, hogy bizony nem lértém vissza, de volt olyan kiállítási épület is, amit egyáltalán nem nézhettem meg. Amint kiértem az eleui oktatás épületéből, fáradtan telepedtem le kint egy székre, véletlenül éppen a zene-pavilonnal szemben, ahol egy nagyszerű katonazenekar koncertezett. A zene felűdtelt, de azért délután pihentem. Este az operaházban Janáček: „Jenufa” című operáját hallgattam meg, amelynek drámai akciója és nagyszerű zenéje mindvégig nagyon szép, a harmadik felvonás fináléja pedig elbűvölően szép volt.

Másnapra maradt a kiállítás egyéb látnivalója. A főiskolák, képzőművészet, iparművészet, Morava. Praha és az ipar és kereskedelem kiállítása. Ezekről nem vezettem jegyzetet, így a zsűfolt látottakból, amelyek kaleidoszkópszerűen követték egymást csak egy öszkép maradt meg: nagyszerű, bámulatos, különösképen az építőművészet és technika ejtett bámulatba.

A jelenkori kultúra nagyszerű öszképe csodálatot keltett lelkemben és büszkeséggel töltött el a tudat, hogy a nagy kultúra építő hadseregnek én is egyik közkatónája vagyok.

Novák Mihály.

Balogh Bálint: A méhészet kézikönyve. Kiváló, nélkülözhetetlen gyakorlati méhészeti útmutató hagyta el a sajtót a mult napokban, hogy segítségére legyen mindazoknak, akik a méhészetet nemes foglalkozását üzik. Balogh Bálint régl, jól ismert méhészt, aki a méhészetben elméletileg és gyakorlatilag teljesen otthon van s aki nagy munkásságával, célszerű találmányaival kártársai javára eddig is hatalmasan előmozdította a méhészet ügyét.

E könyveit hosszú tapasztalatai alapján írta meg a gyakorlat számára, a legszükségesebb dolgok leírására szorított s a gyakorlati méhészt kívánalmait tartva szem előtt az elméleti részt majdnem teljesen elhagyta, ellenben felbecsülhetetlen értékű gyakorlati tanácsokat ad.

A könyv 159 oldalt tartalmaz, 26 magyarzó és szemléltető képpel. Tartalma a következő: Bevezetés. A méhek lakása, A kaptárak. Az országos egyesület kaptár. Boczonádi álló kaptára A 42-es vándorkaptár. A Balogh-féle rakodó kaptár. Oszlopos rakodó vándorkaptár. A méhészkedéshez szükséges eszközök. A méhekkel való bánásmód. A méhészetek berendezése. A méhek elhelyezése. A tavaszi ébredés időszaka. Az első tavaszi átvizsgálás. A méhek életéséről, A méhek itatása. A rablás. A rajzó méhecsaládok kezelése. A fohordás.

időszaka. Mesterséges rajok. Tartaléklépek kezelése. A mézszüret. A méhcsaládok kidobolása. A viaez előállítás. Anyanevelés. A méhek őszi átvizsgálása. Telettelése. A könyvet ajánljuk méhésztartásaink figyelmébe. Megrendelhető a szerzőnél: *Balogh Bálintnál, Galánta.*

Kiadóhivatali üzenetek.

U. E. és Sz. K. Pered. Tagjaink sorába felvettük. lapunkat október 1-től megindítottuk. — Sz. K. Pered Mint előfizetőnek, a lapot megindítottuk — T. E. és T. M. V-Kövesd, B. M. Perbenike. A pénztáros bejelentésére tagjaink sorába felvettük. A lapot július 1.-étől megindítottuk. — B. A. Királynéret, B. D. Nagyszavo, F. L. Bátka, R. K. Fülel, G. J. Tornalja, B. J. Nyitra. Lapunkat az új címre küldjük. — P. J. Sárosia. Zsebnaptárt és a M. T. hiányzó számait megküldtük. — P. I. Lipovnik, Sz. D. Štrkovec. Lapunkat megindítottuk. — K. J. Vága. Zsebnaptárt mindenkinek küldtünk, akinek nem volt nagyobb hátraléka. Az Öné a postán veszhett el. Pótlólag megküldtük. — V. E. Kisašvó. 1927 október hó 1.-étől tartjuk mint tagot nyilván. S. G. Tornalja. Címét kijavítottuk, a lapot az új címre küldjük.

Pályázat. Az egyházzel r. k. iskolához 2 (kettő) helyettes tanító (tanítónő) kerestetik 3—8 havi helyettesítésre. Az egyik helyettes köteles állását azonnal, a másik november 1-én elfoglalni. Mindegyik állás évi jövedelme 9768 kor. készpénzfizetés és egyszobás lakás fűtéssel. Kántori teendők végzésére képes tanítók előnyben részesülnek, mely esetben a stóliajövedelem is őket illeti. Állampolgársági és tanítói érettségi bizonyítvánnyal felszerelt ajánlatok iskolaszéki elnök Egyházzelle (z. XV.) címre küldendők. Vas. áll. Szt. Mihályfa.

Pályázati hirdetés. Gúta község iskolaszéke ezennel pályázatot hirdet lemondás folytán megüresedett két tanítói állásra a községben levő iskolájánál; két megüresedett tanítói állásra a küsszigeti iskolájánál; és lemondás folytán megüresedett tanítói állásra a seregakoli iskolánál és ugyancsak egy újonnan szervezett tanítói állásra ugyanannál az iskolánál. Javadságunk a helyi forrásokból állásonként évi 1200 kor. készpénzben, törvényes lakás vagy lakbér, a többi államszegélyből. Pályázatok beadhatók *folyó hó 20-ig* az alulírottánál. A választás november hó folyamán lesz megejtve. Az állás csak a meghívás után lesz elfoglalandó. Pályázhatnak kellően képesített tanítónők is. Gúta, 1928. október 2. *Az iskolaszék.*

Pályázat. A dercsikai r. k. iskolaszék az újonnan szervezett II-ik tanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom a hitközségtől 1200 Ké, 240 Ké lakbér, 20 Ké kertpótlék és a törvényes fizetéskiegészítő államszegély. Az állás referátusi engedélyezése a közeljövőben nyer elintézési. Tannyelv magyar. Pályázhatnak a törvényes követelményeknek megfelelő rk. tanítók vagy tanítónők. Kellően felszerelt kérvények nov. 10-ig a plébánia hivatal címére Dercsika z. Bratislava, p. Csallóköznádasd. küldendők. Az állás az államszegély kiállításba helyezése és a választás megerősítése után foglalható el.

Pályázat. A sárosi községi iskolaszék (Blatná n. O.) az újonnan szervezett II. tanítói állásra pályázatot hirdet. Tanítási nyelv magyar. Fizetés a községtől 1200 kor., lakbér 240 kor., kertilletmény 20 kor. és a törvényes államszegély. Rendszeresen felszerelt kérvények az iskolaszék elnökéhez küldendők, Blatná n. O., z. XV. Pályázati határidő október 27. A megválasztott tartozik állását azonnal elfoglalni.

Helyettes tanítónő keresetlik a medvei (p. Balony) római katolikus népiskolához 600 Kés havi díjazás mellett azonnal.

Pályázat. A galántai ort. izr. hitközség iskolaszéke magyar tannyelvű elemi iskolájánál lemondás folytán megüresedett tanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom: 1200 Ké törzsfizetés, 540 Ké lakbér a hitközség pénztárából és a 104/926. sz. törvény alapján megfelelő államszegély. Csak oly pályázók vétetnek figyelembe, akik csehszlovák állampolgárok, a szlovák nyelvet tökéletesen bírják és héber ismeretüket, valamint vallás-erkölcsös előéletüket kellőképp igazolni tudják. Pályázati határidő 1928 október 20. — Galánta, 19-8 szept. 21.

Mandl Adolf, az iskolaszék elnöke.

Hirdetmény. Tanítónői keresek 7 éves fiúhoz, aki a második elemre előkészítendő a német nyelvre tanítaná. Mészéna Lajos intéző Bajč, z. XVI.

Hirdetés. Vasúti kényelmes magyar osztatlan evang. tanítói állásomat elcserélném hasonlóval Slovenskó déli vidékén

Stampay r. k. ének- és imakönyve, 272 oldal félvászonban 8, egészben 11 Ké (25% engedmény) és 42 ének kottája csakis nálam, Kőbölkuton, z. XVI. kapható.

Minden ötödik darab ingyen!

E lap olvasói számára meglepetést készítünk elő. A megrendelt áruk minden ötödik darabjára egy darabot teljesen **ingyen adunk!**

Mindenki bizalommal forduljon vállalatunkhoz és biztosítjuk, hogy a **küldeményel és a kivitellel meg lesz lepetve.**

Nagy választék!

Ajánljuk Önnek!

Térdnadrágok munkára, minőség szerint darabja 20—22—25—28—32 korona, ördögébérből, különösen erős 38 korona, elszakíthatatlan szarvasbőrbeől 40 korona, manchester bársonyból 66 korona, »Verdun« megsemmisíthetetlen bőrből 70 korona, ünnepi kamgarn la minőségű 70 korona, sevit szövetből 65—70 korona, Loyagló térdnadrágok minőség szerint 35—40—50—60—70 korona.
Szoknyák: férfigyapju, varratlan darabja 10—12—14—16 korona, selyemcsikkokkal 18 korona

Úri szövetek: 3 méter erős szövet 120 cm. szélességben, egész ruhára 48 korona. Gárnaszövet 120 cm. széles 3 méter 50—60—65 korona. Levard igen erős szövet 120 cm. széles, 3 méter 70—75 korona. Szarvasbőr—ördögébér 120 cm. széles, 3 méter 75—85 korona. Manchester 65 cm. széles, 6 méter 138 korona. Gyapjú divatszövetek, 3 méter férfi. ruhára 90—110—150—180 korona.

Női szövetek: kétszeres szélességben 3 méter 32—38 korona. Gyapjú kosztümszövetek 3 méter 90—100—140 korona. Flanell ingek 3 darab 54 korona, női nadrágok kalikóból, darabja 14 korona, pargettből 13 korona, erős kalikó ingek darabja 5—16 korona.

Küldi az előnyösen ismert cég:

VISNER FERENC Jimramov, Morava.

Szolid kiszolgálásunkat számtalan elismerő irat bizonyítja, e lap minden olvasója forduljon bizalommal üzletünkhöz, tegyen próbarendelést és meglepjük áruink kivitellével. A megrendelést írja meg szlovákul, vagy németül. Ezt a céget minden olvasónknak ajánlatjuk, mert mindenkit lelkiismeretesen szolgál ki.

A tanító urak figyelmébe! Hópelyhek
című iskolai és karácsonyi ünnepélyekre alkalmas szindarabokat tartalmazó könyv még kapható és megrendelhető — a pénz előleges beküldésével vagy utánvétellel — a szerzőnél, Ferenczy Hugónénál, Komárom, Széchenyi-u. 9. A könyv ára postaköltséggel 9 Kc.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banaí Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal:
<i>Vezércikk helyett:</i>	
Az alapszabályok módosítása	701
<i>Matis Gyula:</i>	
A kisegítő iskolákról	711
<i>Schlosz Lajos:</i>	
A gyermek	714
<i>Nagy Sándor:</i>	
A gyermek-olvasmány nevelési szempontból	717
<i>Egyesületi élet</i>	720
<i>Természettudományi rovat.</i>	
<i>Bocz Elek:</i>	
Néhány szó a nemesgázokról	722
<i>Különjélék</i>	728
<i>Szerkesztői üzenetek.</i>	
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetésck.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. } Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. } (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSNET
NITRA

TELEFON SZÁM 20. POSTAFIÓK SZ. 84.

**AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Hjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írások stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN,
Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!**

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: Banai Tóth Pál.

Az alapszabályok módosítása.

A Szlovenszkói Általános Magyar Tanító- egyesület Alapszabályai.

(Javaslat, amelyhez a tagok hozzászólásukat
dec. 15-ig küldjék be Kovács Alajos közp. elnök
címére Negyedre).

1. §. *Címe.*

Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület.

2. §. *Pecset felirata.*

Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület (magyar és szlovák nyelven). A pecsét alakja kör, közepén a Csehszlovák köztársaság közép-cimerével.

3. §. *Tárgyalási nyelve.*

Az egyesület tárgyalási nyelve a magyar nyelv.

4. §. *Az egyesület célja.*

a) Szlovenszkon a tisztán magyar tannyelvű iskolákban vagy párhuzamos osztályokban működő összes tanerők egyesítése a célból, hogy az összes magyar iskolák tanerőiben az összetartó-zandóság érzése tudatosává váljék.

b) A Csehszlovák köztársaság iránti szeretet és hűség ápolása, valamint a szülőföldhöz való ragaszkodás érzésének kifejlesztése úgy az iskolában, mint az iskolán kívül.

c) A magyar kultúra ápolása, valamint a neveléstudomány, nevelés vallásérköcsi alapon való továbbfejlesztése és a tagok műveltségének emelése.

d) Az iskolai és általában a tanügyet érintő kérdésekben illetékes helyen véleményt nyilvánít, illetőleg javaslatot tesz.

e) A tanítótság kari érdekvédelme és a tanítótság társadalmi tekintélyének emelése.

f) A tanítótság anyagi helyzetének javítását minden rendelkezésre álló eszközzel előmozdítja, egyesek vagy az összesség jogos panaszait az illetékes hatóságok előtt képviseli s az eselleges igazságtalan támadással szemben védelmet nyújt.

g) Szükség esetén a tagok özvegyeinek és árváinak anyagi segélyt nyújt.

h) A tanítótság anyagi helyzetét előmozdító jótékony intézményeket létesít.

Céljai megvalósítására:

1. gyűléseken felolvasásokat, szabadelőadásokat tart pedagógiai és egyéb tudományos kérdésekről;

2. könyvtárt rendez be pedagógiai és egyéb tudományos és szépirodalmi művekből;

3. tanügyi lapot ad ki, melynek címe: „Magyar Tanító“, mely egyúttal az egyesület hivatalos lapja is;

4. önszegélyző vállalatokat, szociális intézményeket, tanítók házáat, internátust, árvaházat, gyógyintézetet, segélyalapokat létesíthet;

5. érintkezést tart fenn más tanítóegyesületekkel, társadalmi tényezőkkel, melyek az egyesületet célja elérésében támogatják.

5. §

Az egyesület és annak hivatalos lapja sem politikával, sem olyan kérdésekkel, melyek a felekezeti vagy nemzetiségi türelmetlenségnek tápot adnának, nem foglalkozhatik.

6. §. Az egyesület szervei.

a) Járási vagy körzeti egyesületek.

b) Szakosztályok (középiskolai, polgári, szakiskolai, tanonciskolai, kisdédóvói stb.) és esetleg körzetei.

7. §. Az egyesület tagjai.

Van rendes és tiszteletbeli tag.

a) Rendes tagja lehet az egyesületnek minden jelenleg működő vagy nyugdíjazott tisztán magyar tannyelvű elemi iskolai, középiskolai, — tanító és tanítónőképző, — polgári iskolai, — kereskedelmi, — ipari és egyéb szakiskolai tanerő, kisdédóvó, úgyszintén a magyar tannyelvű párhuzamos osztályok tanerői.

Az egyesületet tagja lehet továbbá minden rendszeresített hitoktató is.

b) A tiszteletbeli tagot a járási v. körzeti egyesületek illetve szakosztályok javaslatára az egyesület központi választmánya választja amaz egyének közül, kik az egyesületi élet vagy a tanügy terén egyesületünk szellemében való működésükkel különböztek.

c) Minden rendes tag az egyesületbe való belépés előtt a következő nyilatkozatot állítja ki: „Atulirott a Szlovenszkői Általános Magyar Tanítóegyesület tagjául jelentkezem. Az egyesület alapszabályait ismerem és kötelezem magam azok betartására, egyesületi kötelességeim teljesítésére és az alapszabályszerinti tagsági díj fizetésére.“ A tagság kezdődik a jelentkezés előtti legközelebbi naplári negyedév kezdetén.

d) Nem lehet az egyesület tagja, aki a 4. §. bármely pontja ellen szóban, írásban vagy tettel vét.

8. §. Az egyesület szerveinek tagjai.

Az egyesület szerveinek tagjai nemre való tekintet nélkül:

a) a járásban vagy körzetben működő vagy nyugdíjazott tisztán magyar tannyelvű iskolai tanítók.

b) a szakosztályokban az egyfoku iskolák tanerői, kisdé-
ővői stb.

c) járási vagy körzeti egyesület legalább 20 taggal alakítható meg. Ha a tagok száma a 20 alá süllyed, a járási vagy körzeti egyesület megszűnik s a legközelebbi járási vagy körzeti egyesülethez csatlakozik. Vagyronáról legutolsó közgyűlésén rendelkezik, melyet csupán a 4. §-ban felsorolt célok valamelyikére szabad fordítania.

d) A járási egyesületek és szakosztályok együlttve alkotják a „Szlovenszkői Általános Magyar Tanítóegyesület“-et, mint országos központi egyesületet.

9. §. A tagok jogai és kötelességei.

a) Minden tag választó és választható, indítványt tehet, a szavazásban résztvehet, felolvasást és előadást tarthat az egyesületi gyűléseken.

b) Minden magyar tanerő erkölcsi kötelessége, hogy az egyesület tagja legyen. Tagsági díj évenként 80 korona, amely negyedévi előleges részletekben fizetendő, azonban a változott gazdasági viszonyok esetében a közp. választmány az egyesület szükségletéhez mérten leszállíthatja vagy felemelheti. Az egyesület által kiadott tanügyi lapot minden tag ingyen kapja, ha a tagsági díjat pontosan fizeli.

c) Ha valaki a tagsági díjat a felszólítástól számított 30 nap alatt sem fizeti meg, tőle birói uton behajtható s mindaddig, míg kötelezettségének eleget nem tett, a gyűléseken szavazati jogát nem gyakorolhatja.

d) A tagság megszűnik:

1. elhalálozás folytán azonnal.

2. Szlovenszko területéről való végleges ellávozás esetén azonnal.

3. Kilépés vagy a tanítói pálya elhagyása folytán a polgári év végével. A kilépés vagy a tanítói pálya elhagyása a járási egyesület elnökének és a kp. pénztárnak írásban jelentendő.

4. Az egyesületből való kizárás által. A tagot a járási egyesület közgyűlése zárhatja ki, ha vétett a 4. §. ellen vagy ha a tagsági díját per után kell tőle behajtani. A határozat ellen a kp. választmányhoz lehet fellebbezni.

10. §. Az egyesület igazgatása.

A járási, illetve a körzeti egyesületek, valamint a szakosztályok gyűléseikről és működésükről a közp. egyesület elnökségéhez 30 napon belül tartoznak jelentést tenni.

11. §. A vezetőség.

A járáások, illetve körzetek és szakosztályok vezetőségét alkotják az elnök, alelnök, titkár, jegyző, pénztáros és ellenőr. Ezek alkotják a járási egyesület tisztikarát, akik a járási egyesület közgyűlése által választatnak és a 3—6 választmányi taggal együtt alkotják a járási egyesület választmányát.

A járási egyesület tisztikarát és választmányi tagjait a járási egyesület közgyűlése titkos szavazással választja 3 évre.

a) Az elnök képviseli a járási egyesületet kifelé és az országos egyesület előtt;

1. Összehívja és vezeti a választmányi és közgyűléseket és végrehajtja azok határozatait;

2. kiutalja a kiadásokat a költségvetés keretén belül;

3. összeállítja a pénztárossal az évi költségvetést és számadást, aláírja a tagsági igazolványokat;

4. a titkárrel együtt aláírja a jogi kötelezettséggel bíró iratokat;

5. Vezeti a folyó ügyeket a titkár segítségével.

b) A titkár kezeli az egyesület iratait és kezeli a könyvtárt. Az elnök és a titkár együttesen alkotják az egyesület elnökségét az egyesület igazgatását felőlelő jogkörrel.

c) Az alelnök helyettesíti az elnököt, ha az működésében hosszabb vagy rövidebb időre akadályozva van.

d) A pénztáros vezeti 1. a tagok törzskönyvét, 2. elszámol a közp. pénztárral a járási egyesületek járó 25%-ról, 3. elnöki utasításra kifizeli a költségvetésbe felvett összegeket, 4. félevenként az ellenőrrel leltározzák az egyesület vagyonát s arról a választmánynak jelentést tesz, 5. a közp. pénztártól nyert kimutatás alapján szorgalmazza a hátralékok befizetését. 6. a tagok változásáról

a közp. pénztárnak $\frac{1}{4}$ évenként jelentést tesz.

e) Az ellenőr ellenőrzi a pénztáros munkáját és negyed-évenként megvizsgálja az egyesület vagyoni állapotát. Minden ellenőrzéséről a választmánynak és a közgyűlésnek beszámol.

f) A jegyző vezeti a gyűlések jegyzőkönyvét s a titkár akadályoztatása esetén helyettesíti vagy szükség szerint a munkában segédkezik neki.

12. §. A járási választmány hatásköre.

1. Írásbeli jelentkezésétük alapján felveszi az új tagokat.

2. Javaslatoat tesz a közgyűlésnek s általában intézi az egyesület ügyeit.

3. A választmány a közgyűlés előtt köteles gyűlést tartani, de a szükséghez képest többször is.

Az elnök a választmányt 10 napon belül összehívni tartozik, ha azt a választmányi tagok $\frac{1}{3}$ -a írásban kívánja, a tárgy megnevezésével.

13. §.

1. A járási egyesület közgyűlésének kezdeményezési joga van minden olyan ügyben, melyet a kp. választmánynak kell eldöntenie, szóval javaslatot tehet a központhoz.

2. Joga van végrehajtani mindazon határozatait, melyek az országos egyesület ügykörébe nem esnek s a kp. választmány jóváhagyását nem kívánják.

3. Választja a járási egyesület tisztikarát és választmányi tagjait, valamint a kp. választmányba küldendő megfelelő számú kiküldötteket 3 évre.

4. Megállapítja a költségvetést és azt jóváhagyja.

5. A járási választmány javaslatára kizárja a tagokat.

A járási egyesület félévenként tartja gyűléseit. Ezen kívül az elnök a közgyűlést tartozik összehívni 2 héten belül, ha azt a választmány elhatározza vagy a tagok $\frac{1}{3}$ -ad része azt a tárgysorozat megadásával írásban kéri.

14 §. A Sz. Á. M. T. E. központi tisztikara.

Az összes járási, ill. körzeti egyesületek és szakosztályok együttvéve alkotják a Sz. Á. M. Tanítóegyesületet, melynek élén áll a kp. választmány által választott tisztikar s ez áll: 1 elnök, 2 alelnök, 1 titkár, 1 jegyző, 4 szerkesztő, 1 pénztáros, 1 ellenőrből.

Az elnök és a titkár képezik az egyesület elnökségét.

1. Az elnök:

a) élén áll az egyesületnek és képviseli azt kifelé;

b) irányítja az egész egyesületi életet;

c) összehívja a kp. tisztikart és a kp. választmányt külön és együltvéve, a szükséghez kepest. Vezeti ezek gyűléseit és végrehajtja határozatait;

d) utalványozza az egyesület kiadásait a költségvetés keretein belül, a kifizetelt nyugtákat és számlákat láttamozza;

e) felfogadja és felmondja az egyesület helyiségeit és alkalmazottjait;

f) a pénztárossal és titkárral összeállítja az általános egyesület, valamint a kp. tisztikar kezelése alatt álló alapok, vállalatok, intézmények költségvetését és számadásait,

g) a titkárral együtt aláírja az ált. egyesület által kiadott hivatalos iratokat, nyomtatványokat;

h) ellenőrzi az iktatókönyveket, azokat aláírja.

i) vezeti a szervező és agitáló munkálatokat a titkárral együtt.

k) sürgős esetben intézkedik egyedül is.

2. Az alelnök helyettesíti az ideiglenesen vagy tartósan akadályozott elnököt.

3. A titkár:

a) felsorolt esetekben együttműködik az elnökkel az egyesület vezetésében,

b) vezeti az általános egyesület hivatalát, kezeli az irattárát és könyvtárát,

c) az elnökkel együtt végzi a szervező és agitáló munkálatokat, végzi a fordítással járó munkálatokat,

d) az elnökkel együtt aláírja az ált. egyesület nevében kiadott iratokat és részvesz a költségvetés összeállításában.

4. A jegyző:

a) vezeti a kp. tisztikar és kp. választmány gyűléseinek jegyzőkönyvét, melyet a gyűlés után 30 napon belül az elnökkel, titkárral s a kijelölt két hitelesítővel aláírat,

b) a titkárt akadályoztatása esetén helyettesíti s neki az egyesület adminisztratív vagy agitációs munkájában segítkezik,

c) az elnökség számára nyilvántartást vezet, a kp. pénztárnál vezetett törzskönyv alapján,

d) nyilvántartja a járási és kp. tisztikarok és választmányok névsorát s a gyűléseken a tagok leigazolását végzi,

e) a kp. egyesület tisztikarával karöltve évenként összeállítja a zsebnaptárt s intézi annak expedálását.

5. A szerkesztőség áll:

4 szerkesztőből, akik az elnökséggel közösen alkotják a szerkesztő bizottságot. A szerkesztésért a főszerkesztő a felelős, akit

a szerkesztő bizottság a négy szerkesztő közül évenként iifkos szavazással választ. A főszerkesztő felülvizsgálja a beérkezett cikkeket főképen a 4. szempontjából s véleményét közli a szerkesztő bizottsággal.

A szerkesztő bizottság minden hó 20 a táján gyűlést tart, melyen megállapítja a következő hónap 1-ső napján megjelenő lap teljes anyagát.

A hónap közepén megjelenő szűkebb terjedelmű lapszám csak hivatalos kiadványokat, rendeleteket, meghívókat, hirdetéseket, jogügyi tanácsokat foglalhat magában, melynek összeállítása a fő-szerkesztő kötelessége.

Az első szerkesztő végzi a jogügyi tanácsadói tisztet, vezeti a hivatalos lap e rovatát, tanácsot ad a hozzáforduló tagoknak a hivatalos lapban, a hatóságoknál közbenjár.

A második szerkesztő szerkeszti a hivatalos lap összes rovatait.

A harmadik szerkesztő végzi a lap kiadásával járó összes teendőket.

6. A pénztáros,

a) vezeti a tagok törzskönyvét,
b) őrzi a tagsági jelentkező lapokat,
c) átveszi a beérkezett tagsági díjakat, egyéb bevételeket, elnöki utalványozásra kifizeti a költségvetésben megállapított kiadásokat,

d) teljes anyagi felelősség mellett őrzi a pénztárt, az egyesület összes értékeit, vagyonát, az alapítványokat és a vagyonkezelésről szabályszerű könyveket vezet,

e) az elnökkel és titkárral összeállítja a kp. egyesület költségvetését, úgyszintén a kp. tisztikar kezelése alatt álló összes alapok stb. költségvetését is. Számadásait rendes nyugtákkal, számlákkal és minden szükséges mellékletekkel felszereli. A pénztári év végén vagyonmérleget készít, melyet a kp. választmányának és a kp. tisztikar értekezletének bemutat;

f) az ellenőrrel együtt gyűjti a napár hirdelési részét;

g) kp. elnöknek bármikor, az időnkint kiküldendő pénztár-vizsgáló bizottságnak pedig a pénztári év végén tartozik összes számadásait bemutatni;

h) elszámol félévenként a járásköri és szakoszt. pénztárakkal és felszólítja félévenként a hátralékosokat.

7. Az ellenőr

a) ellenőrzi a pénztáros munkáját s az általános egyesület

gazdálkodását.

Negyedévenként köteles átvizsgálni az egyesület mindennemű vagyoni állapotát. Ellenőrzéséről minden alkalommal írásbeli jelentést tesz a kp. elnöknek és a kp. tisztikar értekezletén ellenőrzéséről beszámol;

b) ellenőrzi a járási egyesületek vagyonkezelését a járási egyesületi ellenőrök jelenlétében;

c) a pénztárossal együtt gyűjti és összeállítja a naptár hirdetési részét;

d) hátralékosok felszólítása és a pénztárhoz intézett megkezesések elintézése tárgyában írásbeli munkáknál mindenben segít. kezik a pénztárosnak.

A központi tisztikar minden egyes tagja tartozik iktatót vezetni, abba az állala elintézeteket bejegyezni. Az iktató „jegyzet“ rovatába feljegyzendők mindamaz utazások célja és eredménye, melyekért az illetőnek napidíj és utiköltség jár. Az iktatókat félévenként az elnökkel láttamoztatni kell.

15. §.

A kp. tisztikarnak, mint testületnek kötelessége a járási egyesületektől beküldött javaslatokat megtárgyalni s ezeket véleménynyilvánítás mellett a kp. választmány elé terjeszteni. A kp. tisztikar készíti elő azokat az ügyeket, melyekben dönteni a kp. választmány van hivatva. A kp. tisztikar intézkedik olyan ügyekben, melyek nincsenek a kp. választmány hatáskörébe utalva. A kp. tisztikar tagjai díjazhatók s működésükkel járó kiadásaiak megtérítendők. A díjazás részletesen felveendő az évi költségvetésbe, mely felett a kp. választmány dönt.

16. §. *Az általános egyesület képviselő testülete, mint kp. választmány.*

A kp. választmány az általános egyesület legfelsőbb szerve. A kp. választmányt alkotja a kp. tisztikar, a járási egyesületek és szakosztályok elnökei és titkárai; továbbá a járások és szakosztályok képviselői; az 50 en előli taglétszámmal bíró járási egyesületek és szakosztályok egy képviselőt, az 50-en felüliek pedig minden megkezdett 50 tag után egy-egy képviselőt küldenek ki mint kp. választmányi tagot.

A kp. választmány hatásköre:

1. Választja a kp. tisztikart legkésőbb 3 hónappal a járási egyesületek tisztújítása után.

2. Megállapítja az egyesület igazgatási évét naptári-, vagy tanév szerint.

3. Elfogadja vagy elutasítja az ált. egyesület, valamint az alapok és intézmények költségvetését, felülvizsgálja megbízottjai által (esetről-esetre alakított számvizsgáló bizottságga) az évi számadásokat.

4. Határoz az általános egyesület részére megszerzendő jogok vagy terhek vállalása tárgyában.

5. Határoz a 4. §. valamint a 7. §.-ban a kp. választmány számára fenntartott ügyekben.

6. Dönt a járási egyesületek vagy bármely kp. vál. tag által a kp. választmányi gyűlést megelőző 8 napon belül, írásban benyújtott indítványok felett.

7. Az általános egyesület alapszabályait módosítja.

8. Az általános egyesület feloszlását a 20. §. rendelkezései szerint kimondja s ez esetben dönt annak vagyonáról.

9. A szükséghez képest orsz. nagygyűlést is hívhat össze, melynek megrendezése a kp. tisztikar feladata; e nagygyűlés tisztikara a központi tisztikar.

A kp. választmányi gyűlést a kp. elnök évenként legalább egyszer összehívni tartozik. Ha a kp. tisztikar többsége vagy a központi választmány egyharmada az összehívást írásban kívánja a tárgy megnevezésével, akkor a kp. elnök a kp. választmányi gyűlést egyhónapon belül összehívni tartozik.

A kp. választmány tagjai költségeik megtérítésére igényvel bírnak illetékes pénztárárból.

17. §. *Gyűlések tárgyalási rendje.*

Minden gyűlést a tárgysorozat feltüntetése mellett kell egybehívni. A tárgyalás menetének szigorúan a tárgysorozathoz kell alkalmazkodni. A felszólalókat a titkár feljegyzi. A felszólalást az elnök engedélyezi a jelentkezés sorrendjében. A felszólalónak ragaszkodni kell a tárgyhoz. Ha a tárgytól eltér, az elnök figyelmezteti, kétszeri figyelmeztetés után megvonja tőle a szót, úgyszintén akkor is, ha a felszólaló illetlen vagy sértő kifejezéseket használ. Minden felszólaló kétszer szólhat egy tárgyhoz, harmadszor csak a gyűlés engedélyével. Ha a hozzászólások hosszúra nyúlnának, javasolni lehet a felszólalás idejének korlátozását vagy a vita befejezését. Ha a vita befejeztetett, további felszólalásnak helye nincs. A felszólalni szándékozók a titkárnál jelentkeznek.

A járási egyesületi gyűléseken szóbelileg is lehet javaslatot tenni, míg a kp. választmányi és kp. tisztikari gyűléseken csak írásban a fentebbemlített 8 napon belül. A módosító vagy ellen-

javaslatokat a gyűlés folyamán szintén írásban kell átadni az elnököknek.

A gyűlések határozatképesek, ha a tagok felénél több jelen van, kivéve a kp. választmányi és tisztikari gyűlést, mely a megjelentek számára való tekintet nélkül határozatképes, ha a tagok a gyűlés kijelölt időpontján túl, de egy órán belül meg nem jelentek.

Határozatot a jelenlevők többsége hoz, kivéve a kp. választmányi azon gyűlését, melyen a 16. §. 7. és 8. pontjáról határoz, amikor a szavazatok kétharmada szükséges ahhoz, hogy a határozat jogerős legyen.

Az összes gyűléseken a szavazás titkos, mely alkalmi vagy külön e célra készített szavazólappal történik. Az elnök is szavaz. Egyenlő szavazatok esetén a javaslat elvetetik.

18. §. *Atmeneti intézkedések.*

Az eddigi megyei egyesületek megszűnnek. Vagyoniukat az alkotó járási egyesületek taglétszáma szerint a központi pénztár osztja fel, amikor az új járási egyesületek megalakulnak.

19 §.

A régi tagok is aláírnak egy jelentkező lapot, de ez a tag-ság kezdetére vonatkozólag hatályal nem bír.

20. § *Az egyesület felosztása.*

a) Az egyesület feloszlik, ha a tagok abszolút többsége írásban kívánja. Az aláírottaknak a felosztást kimondó gyűlésen jelen kell lenniök. A felosztott egyesület vagyona alapítványképen kizárólag magyar kulturális célra és a magyar tanítók özvegyeinek és árváinak gyámoltására fordítandó.

b) Ha az egyesület alapszabályát be nem tartaná, illetve hatáskörét átlépné, amennyiben az állam vagy a tagok anyagi érdekeit veszélyeztetné, a csehszlovák kormány által azonnal felfüggeszthető és az elrendelt vizsgálat eredményéhez képest felosztható, illetve az alapszabályok legszigorúbb betartására felosztás terhe mellett kötelezhető.

c) Az alapszabályok megváltoztatására, az egyesület felosztására és a vagyon hovatartozására vonatkozó közgyűlési határozatok végrehajtás előtt a csehszlovák kormányhoz felterjesztendők.

21. §. *Az alapszabályok felterjesztése.*

E módosított alapszabályokat a szlovenszkoí országos hivatalhoz jóváhagyás végett fel kell terjeszteni.

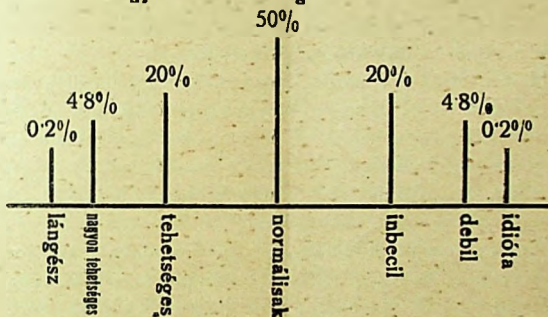
A kisegítő iskolákról.

Irta: *Matis Gyula* áll. tanfelügyelő.

Szlovákból fordította: *Willand J.* tanító.

Ha az iskolába lépő gyermekeket megfigyeljük, azt tapasztaljuk, hogy azok sem testileg, sem lelkileg nem egyformán fejlettek. Vizsgálva a gyermekek szellemi intelligenciáját, azt látjuk, hogy a gyermekek 50%-a normális, 50%-a vagy a normális alatt, vagy fölött van. Ez a magyarázata annak, hogy a gyermekcsereg fele rendszeren halad az elemi iskolában, 25%-a a normális fölött unatkozik, mert mindazt, amit tanulnak, előtte már ismeretes; 25%-a — a normális alattiak — nem tudják a tanítás menetét követni, mert az részükre „gyors” s elmaradnak.

Grafikusan így lehetne a dolgot szemléltetni:

A mai tanításnál nincs figyelembe véve a gyermek különféle szellemi képessége, illetőleg szellemi hiánya, mint pl.: esztétikai, etikai stb. érzékek hiánya, vagy azok elfajulása. Éppen ezért a mai iskolák, legyenek azok bármily fajúak (rendűek), általánosítják tanulóikat, ami azt jelenti, hogy csak a normálisak jönnek számításba. A normális fölöttiek magukkal hozzák a környezettől könnyen elsajátított műveltséget. A normális alattiak teljesen elvesztek, mert az iskolai tanítás menetét követni nem tudják, annak haladása reájuk nézve túl gyors. Az ilyenekre legtöbbször az iskolában „keresztet vetnek”, osztályismétlésre utasítják.

A tehetséges tanulóikkal osztályunkban mindig dicsekszünk, de ismerjük csak be, hogy éppen a tehetségeseknek értünk a tanítói munkánkból legkevesebbet, tán kevesebbet, mint azoknak, akiket idiotáknak tartunk. Valóban, a tanulók között fennálló individuális különbségek vezetnek ehhez az osztályozáshoz, amit a modern pedagógiai törekvések hirdetnek.

Ilyen osztályozás mellett kell, hogy nevelésünk új irányt nyerjen. Mert egy új, tökéletes iránnyal jutunk el az igazi iskolához. Már nagy haladást mutat az a körülmény is, hogy külön osztályokba való helyezéssel akarjuk nevelni a normálisan aluliakat s fölöttiket is, de fölfogjuk egyszersmind a fontosabb anyagot is, amelyekből legtöbbször az antisocialis individuumok fejlődnek ki.

A gyengébb elméjük problémájának szorgalmazása nemcsak a szív-, a szerencsétlenekkel való együttérzés kérdése, hanem a társadalomnak is eminens kérdése. A gyenge elméjű ember társadalomellenes individuum, aki legtöbbször degenerált, iszákos szülőtől származik, de származhat nemi betegségekkel sújtott szülőtől is. A gyengeelméjűek iránti társadalmi ellenszenvet főképen az bizonyítja, hogy az összes csavargók, gonosztevők, gyilkosok, prostituáltak stb., akik a közbiztonság óreit foglalkoztatják, akik a börtönöket, kórházakat töltik meg, legtöbbször a gyengeelméjűek s abnormálisak táborából kerülnek ki.

Határozottan állíthatom, hogy a gyengeelméjű gyermekek iránti szeretet mértéke az egyes egyének jószágának, úgyszintén az abnormális gyermekekről való gondoskodás a társadalom s az állam finomultabb nemes érzésének bizonyítéka. A gyermekek korát éljük, eszembe jut erre gondolva Mazzini jelszava: „A nagy ideák teremtik a nagy nemzeteket!”

A klasszikusok tudományának kora az ókor, a vallásos érzület felé való hajlandóság jellemzi a középkort, a szabadságot és szocializmust hirdeti az újkor; kell, hogy a legújabb kort jellemezze a gyermeki lelkek megmentésének munkája, különösen az elhanyagolt, gyengeelméjű gyermekeké. A német statisztika szerint a kiegészítő iskola az emberiség erkölcsi sülyedése elleni harcban a legjobb fegyver. A kiegészítő iskolák a gyermekek 80%-át mentik meg az erkölcsi sülyedéstől. Hogy a gyengeelméjűekről való gondoskodás fontos nemzetgazdasági tényező is, példával bizonyítom a háboru előtti angol statisztikából, amelyet tekintet nélkül a mai valutáris viszonyokra, iktatok ide: A gyengeelméjűekre az állam 700 Ké-t költött. A börtönök lakói pedig 1000 Ké-be kerültek. Ha a 700 Ké-vel megmentjük a gyermekeket, úgy azok megmentésükkel 5000 Ké-t hoznak az államnak. Gondolkodjunk a számok felett.

Ebből a kis statisztikából látjuk az abnormális individuumok nevelésének nagy nemzetgazdasági jelentőségét. Bátran mondhatjuk, hogy aki a gyengeelméjűek részére iskolát, intézetet nyit, bezárja a börtönök ajtóit s erősíti az államot. Az angol állam

annyira megértette ennek a fontosságát, hogy 1893, 1899, 1903, 1907 ben törvényt hozott a kisegítő iskolákat illetőleg. Az utolsóval a kisegítő iskolákat állandósította s 16 éves korig kötelezővé tette a kisegítő iskola látogatását. Nálunk csak szülői beleegyezéssel látogathatják a kisegítő iskolát, azt is csak úgy, ha a beleegyezést *írdában* adja a szülő. Sajuos, nálunk kisegítő iskolák látogatása csak a szülők belátásán alapuló engedélytől függ. (Van is tolvaj, züllött, börtöntöltelék elég. Ford.) Helyesen kevés szülő tudja gyermekének lelki értékét megbírálni. Legtöbb szülő a túlságos szülői szeretettől elvakulva, nem látja gyermekének lelki eltorzulását, vagy nem is akarja látni. Ezeknek a gyermeke a legjobb. „A tanító a bűnös, hogy a 'gyermeke' nem halad!”

A kisegítő iskolák fontosságát értékelni csak a modern államok tudják. Így pl. Németországban 1900-ban 1239 kisegítő osztálya volt. Egyedül Hamburgban nem kevesebb, mint 85 osztály vitte előbbre a tanítás eredményességét. Ausztriának 17, Svájcnak 22 kisegítő osztálya volt. Nálunk Slovenskón, 28 évvel később 2, jegyezzük meg jól: *kettő*. Egyik Bratislavában, a másik pedig Košicén Ezek épen hogy élnek, csak azért, hogy legyen belőlük mutatványszám, talán csak azért, hogy a statisztika lapján az erre vonatkozó rovat üresen ne maradjon. A kisegítő iskola a nagy nyilvánosságnál nem talál megértésre. (Nem akarja senki elismerni gyermekéek eselleges fogyatékoságát Ford) A mi sorainkban is sokan vannak, akik nincsenek tisztában a kisegítő iskola fontosságát illetőleg. Azért hangoztatom, hogy a kisegítő iskola nemcsak a gyengeelméjűek részére rendeztessék be, hanem a kevésbbé tehetségesek s a fejlődésben visszamaradtak részére. A kisegítő iskolák képeznek egyik részét az abnormálisak részére alapított iskoláknak.

A gyengeelméjűek rendszeresen osztályozva nincsenek, az osztályozásukra elegendő a következő osztályozás: 1. idióta, teljesen nevelhetetlen, intézetbe valók; 2. imbecil, ingatagok, akik helyes irányítással megállják helyüket, de állandóan irányítani kell; 3. debil, önállóan megállják a helyüket kisebb követelmények mellett. Ezek részére szükségesek a kisegítő iskolák. Ezek mellett kell propagandát kifejteni.

A kisegítő iskola nagyban hasonlít az elemi iskolához. Feladata nevelve tanítani olyanokat, akik lelkileg nem normálisak s az elemi iskola anyagát elsajátítani nem tudják. De individuális tanítás mellett olyanokká nevelhetők az egyedek, hogy azokból az állammak hasznos polgárai válhatnak. Sőt olyanná nevelhetők,

hogy később visszatérhetnek az elemi iskolába. Fő cél tehát a kisegítő iskolánál a növendékeknek megmentése az állam részére, hogy az állam polgárai között a gyengeelméjűek a kisegítő iskolában megfelelő tanítással a legszükségesebbet, hogy a társadalomban elfoglalhassák helyüket — elsajátítsák.

A csehszlovák tanítók szövetségének egyik csoportja így adja meg ezek részére a tanítás irányát: A kisegítő iskola a lelkiileg beteg gyermekek részére nevelő intézet. A tanítás itt segédeszköz a neveléshez és a tanítás célja a tanulókat az életre előkészíteni.

(Folyt. köv.)

A gyermek.

Irta: Schlosz Lajos.

Egy hírneves német socialfilozófus: gróf Kaiserling Herman, a múlt évben vaskos könyvet írt ezzel a címmel: „Tanulmányok a házasságról.“ A jeles könyv az egész művelt kontinensen méltó feltűnést keltett. A tudós szerző megszólaltatta művében a világ legkitűnőbb gondolkodóit, íróit, költőit és művészeit s mindegyik remek tollal írta meg a maga véleményét, nézetét és tapasztalatait a házasságról úgy bölcseleti, mint nemzetgazdasági, etikai és esztétikai szempontból. S valóban sok gyönyörű elmefuttatás sorakozott egymásmellé, a nagykvalitású könyvben.

Három kimagasló egyén nyilatkozata különösen megragadta lelkületemet és hosszasan elgondolkodtam fölöttük. Az egyik a németek halhatatlan koszorús költőjéé: Göthe Wolfgang Jánosé, ki röviden úgy fejezte ki magát, hogy a házasság minden kultúra kezdete és csúcsa! A másik pedig Rabindranath Tagore é, a világszerte ünnepeelt hindu költőé, a Nobel-díj nyerteséé, ki úgy mond: „A nőnek a földi életben egyetlen valódi és nagy célja van csak: az anyaság“.

Sokáig elmélyültem e két nagy szellem nagy jelentőségű megállapításán és Göthének mondását ekképen variáltam: ha a házasság minden kultúra kezdete és csúcsa, — ugy legszebb és legnemesebb gyümölcse: a gyermek.

Az aranyuszájú hindu költő szavait szintén kiegészítettem imígyen: A nő legnemesebb, legistenibb hivatásán, az anyaságon kívül értsen egyben a gyermeknevelés nagy és fontos művészetéhez is és gyakorolja azt Istenbe vetett hittel és bizalommal, vég-

telen türelemmel és eszményi szeretettel s akkor méltán megérdemli a hon nemtője magasztos elnevezését.

S igazán a lelkemből szól a harmadik nagy gondolkozó: dr. Richard Vilmos is, ki a kínai gyermeknevelésről többek között ezeket mondja: „Amint az asszony megszülte az első fiát, attól kezdve a család minden tagja szeretettel és tisztelettel tekint a teljes értékű matrónának. Ezért a feleség és a gyermek nemcsak a családnak, hanem a házasságnak is elengedhetlen alkairésze. Ugyanezért a gyermekhez való viszony is sokkal természetesebb. Az elmélet szerint a gyermek nevelésének már akkor kell megkezdődnie, még mielőtt az anyateset elhagyja. Amit az anya a szülés előtti hónapokban tesz, gondol és érez, befolyással van a még méhében levő gyermekre és sok híres férfi anyjáról mesélik, hogy milyen gonddal és odaadással szentelték a legtisztább gondolataikat a rájuk bízott magzatnak. A gyermekek természetesen az apáéi és anyáéi; szeretik és gondozzák őket. A gyermekeknek a szülőkhöz, de különösen az anyához való viszonya sokkal bensőbb és közvetlenebb, mint azt Európában találjuk. Az iskola a maga külön követelményeivel nem áll zavaróan a szülők és gyermekek közé, hanem a gyermekek a szülői ház levegőjében nőnek, melynek befolyása észrevétlenül és akaratlanul átme gy rájuk, minden pedagógiai mesterkedés nélkül is.

A kínai házasság és család alaphangja az a nagy és szép egyetértés, amely minden kínai előtt oly drágává teszi az otthonát.

A házasság és a család legmélyebb értelme sehol sem talál jobb kifejezésre, mint azokban a szavakban, melyeket Konfucius az Átalakulások Könyvéhez kommentárul fűzött a család címen: „Az asszony igazi helye belül van; a férfi igazi helye kívül van. Hogy a férfinek és a nőnek megvan a maguk helye, ez a természet legnagyobb csodája. A család tagjai között vannak szigorú urak: ezek a szülők. Ha az apa igazán apa és a fiu igazán fiu, a bátya igazán bátya és az öcs igazán öcs, a férj férj és a feleség feleség, akkor a ház jó úton van, ha pedig a ház jó úton van, akkor a világ is szilárd utakon halad.“

Sohasem merül fel kétely az iránt, hogy a nemzeteknek legnagyobb kincse erőtéljes, egészséges és munkabíró ifjusága. Aranyos, szép ifju kor! Ki nem gondolna még akkor is igaz boldogsággal élte e rózsás napjaira, amidőn már közelg sirja felé. A családi boldogságnak nincsen párja a földön s legdrágább kincsünk a gyermekeink. Éppen ezért a legmélyebb és legkínosabb sebek is csak azok lehetnek, mik gyermekeink által érnek bennünket. S

képzeltet-e szívszaggatóbb valami szülőkre, mint sikerelen, beteg, csenevész gyermek!

Tapasztalati tény, hogy a nemzeti fejlődés és erősödés folyamata csak akkor felelhet meg az általános óhajlásnak, ha a munkát ott kezdik meg, ahol a fegfontosabb: a gyermekeknél és felébredt a köteleességtudat, hogy a gyermekpusztulás okait kiküszabítsák és megszüntessék.

A XIX-ik század társadalombólcsé azt mondta: szeressétek a gyermekeket, mert ők jók, nemesek; fűzzétek őket minél szorosabban magatokhoz, mert hiszen ők a ti véretekéből való vér. A XX-ik század szociológusa azonban azt mondja: Neveljétek, tökéletesítsétek a gyermekeket, mert az nemzetgazdasági szükség. Mert a jobb jövő, a fejlettebb kultúra lehetősége elsősorban a gyermek okos szeretetét, ökonomikus megbecsülését várja tőletek. A Lykurgos alkotmánya a Taygetos szirtjére lökte ki a csenevész gyermekeket az emberiség érdekében. A liberalizmus összeszedte onnan az ember-szeretetet nevében s a szociális gondolkodás apostola már keresi és fölneveli ugyanannak az emberiségnek érdekében, mely egykor kilökte magából.

Amíg az emberi szellem ehhez a megértéshez eljutott, amíg a gyermek a pusztá eszközből tudatos cállá vált, addig sok teória elavult. A régi értékeket ujakkal lehet kicserélni, pozitívabb, biztosabb, célszerűbb értékekkel.

Manapság az orvosi tudománynak, népoktatásnak és a társadalomnak egyúttesen nincsen nagyobb missziója, mint fegyverkezés arra a nagy munkára, amit poetikus szívek bimbóvédelemnek hívnak. Olyan világot élünk, mely telve van munkával; a munka pedig egészséges embereket kíván. A halandók óriási számára az egészség ösztöne folytán nagy szellemi munka és küzdelem vár s nagyon elhibázott dolog lenne az intellektuális képességeket az egészség rovására fejleszteni.

Ifjúnak lenni valami leendő, jelent. Ifjukorunkban testünknek minden szöve, szerve még tökéletlenül van kifejlödve s csak 20-ik életévünk befejezése után éri el fizikai fejlődésünk betetőzését. Ez a fejlődés külsőleg a test hosszának, a mell kerületének és a test súlyának növekedésében nyilvánul. A testnek tökéletesedésével a szellem fejlődése is összefügg. Olyan tanmódok, melyek különösen az utóbbinak fejlődését melegágyi rendszer szerint célozzák előmozdítani s az utóbbinak természetes sajátosságait sem tartják szemelőtt, mindkettőnek elsatnyulását eredményezik. Sőt a nagyon is korai és megerőltető szellemi tevékenység előb-utóbb

bomlást okoz az agy szerkezetében és lehetetlenné teszi rendszeres működését.

Ha tehát ennek az általánosan ismert közmondásnak: „mens sana in corpore sano“ érvényt akarunk szerezni, föltétlenül szükséges, hogy az ifjúság fizikai és szellemi tehetségeinek kihasználására egyenlően nagy gondot fordítsunk.

A szellem elhanyagolásáról a testi gondoskodás rovására nem igen hallunk panaszt, de fájdalom, nagyon is gyakran az ellenkezőről. A test elhanyagolásából következnek az úgynevezett káros iskolai befolyások az oktatásra is.

Bizonyosan vannak szülők, kik e sorok olvasásakor szinte ösztönszerűleg azt fogják mondani: huszonöt-harminc év előtt még nem volt szükség arra, hogy oly tanokat terjesszünk a nép között s mégis edzettebb és egészségesebb volt az emberiség, mint most a kulturált világban. Mi mindnyájan még olyan úgynevezett nyárs-polgári légkörben nevelkedtünk fel s nem emlékszem rá, hogy jó édesanyánk valaha is gyermekhygienai vagy nevelési könyvben búvárkodott volna.

Az ilyen véleményekre az a megjegyzésünk, hogy az ifjúság-nevelésnek ma más utakra, irányelvekre és módszerre van szüksége, hogy oly áldásos eredményeket érjünk el, mint az szüleinknek egyszerű módon sikerült. Az idők megváltoztak s velük az emberek is. A szülők feladata igen nehéz, nagyon terhes a nevelés művésze. De semmi újra nem akarjuk a szülőket oktatni, csupán azt, amire az anyatermészet tanít, kívánjuk ellesni s az apákkal, anyákkal közölni, hogy azokat kövessék, mint elődeink.

A gyermek-olvasmány nevelési szempontból.

Irla : Nagy Sándor, r. gimn. tanár.

A különféle nevelő és tanító eszközök egyike a könyv is, még pedig az ú. n. gyermek-, ifjúsági olvasmány. Ezért a tényleg tanító és nevelő hatású gyermekirodalomnak a nevelésben roppant nagy jelentősége van. Miértis az eziránti érdeklődés mindjobban növekszik : szülők és nevelők, gyermekbarátok és társadalomreformátorok egyaránt foglalkoznak a gyermekirodalom fontos kérdésével. Hiszen a jobb és szebb jövő generációjának lelki, de sok tekintetben testi kialakulása is a rendszeres nevelésen kívül nem kis mértékben függ a gyermeknek mindennapi szellemi tápláléká-

tól, az igen gyakran nagymohón „faldosolt“ olvasmányaitól is. Hányan buzdultak fel így jövő nagy tetteikre és viszont hány gyermeknek szomorú végét, szellemi és erkölcsi letörését, sőt nem egyszer testi elnyúlódását avagy halálát is épen a rossz olvasmányok okozták!.. Tehát elsősorban is minden jó, gondos és gyermekét helyesen és okosan nevelő szülő érdeklő kérdés ez, mellyel itt most kissé foglalkozni akarunk. Nem fogunk mélyen részletekbe bocsátkozni, hanem főleg a dolog lényegét érintjük csak, hogy felhívjuk ezzel az érdekeltek figyelmét a nevelésnek erre a szülőök által talán eddig kevésbé figyelemre méltított tényezőjére.

Mint minden irodalmi terméknek, az ifjúságnak szánt könyvnek is mindenekelett művészi, azaz lényeg irodalmi értékűnek kell lennie. Mert csakis akkor lesz valóban nevelő hatáú is. T. i. így már magában is, a tartalomra való tekintet nélkül, pusztán esztétikai hatásával nevel. Bizonyára a szépen zsongó-bongó, ezüstcsengelyűszerűen csilingelő versikék, az eleven, színes, könnyedén folyó, gazdag és virágos nyelvű leírások sohasem maradnak minden nyom és hatás nélkül a pötytyömnyi emberkének vagy a már nagyobbacska gyermeknek minden szép iránt olyannyira fogékony lelkére!.. És ha most még hozzájárul az érlekes, erkölcsnemesítő, minden szépre jóra lelkesítő és buzdító tartalom, azonnal kitűnik a jó és szép olvasmánynak nagy gyermeknevelő értéke. Az ilyen olvasmány hatni fog a gyermek, az ifjúember fantáziájára, szívére, lelkére, akaratára. Minél korábban és minél gyakrabban tesszük ki az ilyen fajta ráhatásoknak, annál inkább és biztosabban fog fejlődni a mindenek felett kívánt szépnék és jónak irányában. Mert ne felejtjük el, hogy a zsenge és gyöngéd ifjúkor mindenfajta ráhatásai a legmélyebben szántanak és az egész későbbi életben maradandóan nyomot hagynak.

Ezzel máris célzottunk arra, hogy mindenekelett milyen olvasmányt juttassunk gyermekeink kezébe. Olyat, amely képzeletének fejlesztésén kívül szellemét és szívét is gyarapítja. Szóval, amelyik hozzájárul ahhoz, hogy a fejlődő kis emberből egykor harmónikus egyéniség, igazi és egész ember váljék, ki a rája váró életfeladatoknak mindenben a legjobban meg fog tudni felelni. Tehát az olvasmány is mindenekelett a derék, jellemes, a közt elsősorban szolgálni akaró életnek példaadása legyen, óvjon meg és térítsen el az ellenkezől hatékony szemléltetéssel, a jó és rossz közli erkölcsi kontrasztnak éles és határozott kidomborításával. A kis és fiatal olvasók mindig érezzék, tudják, hogy hol az

igazság, hol és miben van a követendő példa, miől kell óvakodni, mit kell meg- és elvetni. A magasabb korral ébredező szellem lassan szintén fel fog lépni a maga igényeivel, különösen a tudás-szomja megfelelő kielégítésére törekedvén. Ezt a szomjuzágot, természetesen, helyesen és okosan ki kell elégíteni. Itt főleg a gyermekben már bannerejlő hajlamokra, természetes érdeklődésére legyünk tekintettel és a mindennapi, gyakorlati élet követelményeire, nehogy már ideje előtt túllömvén agyát sok fölösleges, nem vitális (életkövetelle) tudással, kedvét szegjék később szükséges tanu'ási vágyának. Viszont azonban, ahol az szükségesnek látszik, kellünk fel ezt az érdeklődést már idejekorán megfelelő olvasmánnyal, a komolyabb tudásvágy körébe fokozatosan bevezetni akaró könyvekkel. A figyelmes, józanul és elfogulatlanul ítélkező szülő mindig meg fogja találni ezen a téren is a saját gyermekének legjobban megfelelő utat.

Ha már most nézzük, hogy a gyermeki fejlődés foka szerinti mi köti le legjobban a gyermek figyelmét, azt tapasztaljuk, hogy legeelőször is a naiv mese- és mondavilág, formailag pedig inkább a mindennapi beszédmodorhoz leginkább hasonlító próza, mint a megértésben már inkább több szellemi megerőtletést kívánó vers. Ismeretes dolog, hogy a gyermekek mesét már akkor is nagy érdeklődéssel hallgatnak, mikor még olvasni egyáltalában nem tudnak. Majd mikor először hatoltak be a betűknek előttük eladdig ismeretlen erdejébe, akkor is a színes és fantasztikus mese-mondavilág betűfáit fürkészik a legtöbb hávvel és odaadással. A gyermeki lélek ébredező szellemének a mesék és mondák egyszerű és naiv gondolatvilága — a népies és primitív embervilág — felel meg a legjobban. Hiszen ez az ő világa; a még félig öntudatlan, természetes, boldog gyermekvilág. Lassanként azonban fejlődik a gyermek öntudata, gazdagodik tapasztalatköre, kifejlődnek érzelmei és indulatai, nagyobbodik testi növekedésével energiája. Ezért a szellemi tápláléka is most már nagyobbigényűvé válik. És főleg a tetterő ébredésével figyelme leginkább a kalandos események felé terelődik: „Robinzont“ csakhamar követik a „Verne“ és más hasonló zsánerű kalandos, utazási és a felfedezésekről szóló könyvek. Talán itt kellene először nagyobb, gondosabb figyelmet fordítanunk gyermekeink olvasmányaira. Mert először itt kezd életbevágó fontosságot kapni e kérdés: ha t. i. az ilyen kalandos történetek felkeltik a gyermekben is ezt a hajlamot, a kalandvágy rossz utakra tereli — és ez már szemellátható baj, melynek mielőbb és határozottan, bár gondosan, elejét kell venni!... Azért

az ilyen könyveket gondosan, szakértelemmel, nevelő érzékkel kell megválogatni, az olvasási vágyat szabályozni, illetve korlátozni is és hasznos, a szellemet, meg a testet jobban igénybevevő elfoglaltsággal a gyermek csapongó fantáziáját fékezni. Ilyenkor volna ideje a komolyabb, pozitív és reális tudást nyújtó olvasmányok megkedveltetésének, mert ezzel egyrészt felhasználnók a duzzadó életenergiaszülte, tulságos képzeleti erőt hasznos tudásszerzésre, másrészt meg az ugyancsak ezen túlenergiából fakadó felhevüléseket és érzelmeket bekapcsolhatnók erkölcsnemesítőleg az alakuló emberegyéniség kiformalásába.

Általában sohasem szabad megfedkezünk a könyveknek nagy nevelő hatásáról és azon kortól kezdve, mikor már ők maguk is olvasni tudnak, egész nevelő eljárásunknak gyermekeinkkel szemben arra kellene tulajdonképen irányulnia, hogy úgy fejlesszük itélőképességüket, szellemüket, izlésüket, fantáziájukat, érzelmeiket és akaratukat, hogy ők maguk is, mielőbb képesek legyenek mindenkori szellemi táplálékukat, irodalmi olvasmányaikat öntudatosan, a jónak legnemesebb értelmében, azaz testi és lelki káruk nélkül megválogatni.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését f. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Felhívás. Az állampolgársági ügyekben beadott kérelmek beadásának idejét, helyét esetleg számát december 1 ig jelentsék be azok a kartársak *Uhereczky Géza Komárno* címre, akik azt óhajják, hogy egyesületünk kérelmeik elintézését szorgalmazza.

A podkarp. ruszi magyar tanítók f. év nov. 10 én Czabán Samu és Kormos Gerő kartársak egybehívására Beregszászon gyűlést tartottak a podkarp. ruszi önálló magyar tanító-

egyesület megalakítása céljából. Az eddigi közös tanítóegyesületből való kiválást előzőleg, szept. 23-án már megbeszélték, úgy hogy a külön való megalakulásnak semmi akadálya sincs. Tisztán a ruszinszkói magyar tanítószágon mulik, hogy önálló egyesületi életet élhessen, reméljük, hogy ez sikerülni is fog.

Nyugdíjazás. Bátky István nagyodi ref. tanító kartársunk f. évi szept. 1-ével a jól megérdemelt nyugdíjba ment. Őszinte szívből kívánunk Bátky István buzgó és példás tagtársunknak ez alkalomból minden jót, élvezze a nyugalom idejét sokáig teljes testi-lelki épségben, egészségben.

Értesítés. A M. T. 21. számának 690. oldalán a pénztár-vizsgálatról felvett jegyzőkönyv is közöltetett. Mint halljuk, a „Tanítók Háza“ és „Özv. és árva segélyalap“ kiadási tételei félreértésre adtak okot. Magyarozatképpen közöljük, hogy mindkét alapot éppen a központi pénztár minősítettét elkölthetetlennek s így azok kezelésénél ahhoz is igazodik olyannyira, hogy még az ezen alapokra befolyó pénzek póstai kézbesítési filléreit is a főpénztárból fedezi.

Közölnünk kell még azt is, hogy a központi pénztár kezelésében álló „Tanítók Háza“ alap nem a részjegyekre befizetett összegekből tevődött össze, — amelyeket a közp. elnök kezel, — hanem részben adományokból, nagyrészből pedig a központi vezetőség által kötött szerződések alapján, az egyes kiadványok után járó % okból.

A „*Tanítók Háza*“ alap látszólagos kiadási tételei részletezve a következők: 3063.88 Ké kényszeregyezségi leírás a Koronabanknál, 10.130 Ké pedig a befolyó tagdíjhátralékokból, ezen alap *gyarapítására* elhelyezett, (ami a Vezetőség ellenkező intencióit igazolja) de az érsekújvári közgyűlés által a központi pénztárba *visszautalt átfutó tétel.*

Az „*Özv. és Árvák alapja*“ 6526.02 Ké kiadási tételéből 5526.02 Ké ugyancsak a Koronabank kényszeregyezségi leírásából származik, 1000 Ké-t pedig, mint ezen alap kamatát, a „*Tanítók Háza*“ felállításáig, a központi pénztár javaslatára, ugyancsak az érsekújvári közgyűlés rendelt el eljuttatni a prágai diákmenza céljaira, ahol 11 tanítógyermek teljes ingyenes és több féldíjazás ellátásba részesül.

Ezek szerint megállapítható, hogy nem áll az a hangoztatott fellevés, hogy a Tanítók Háza még megsiracs s máris tízezreket költ el arra a Vezetőség.

Mindkét alap szigorúan a felállítandó „Tanítók Háza“ javát szolgálja elkölthetetlenül, azokból egy fillért ki nem ad az egyesület Vezetősége s ezért még az özvegyek és árvák folyó segélyezését is a központi pénztárból látja el.

Egyesek feltevése már csak azért sem lehetett helytálló, mert az elkölthetellen alapok ilyen nagyarányú apasztását a számvizsgáló bizottság sem hagyhatta volna jóvá.

Központi pénztár.

Lemondás. Hivalkozom a M. T. 1928. november 1-i számában közzétett megválasztásomra, — lisztelettel jelentem, hogy tisztségemről ezennel lemondok s a megbízatási továbbra nem vállalom, Kart. üdv. *Vánkay László.*

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

Néhány szó a nemesgázokról.

Bocz Elek.

Az első, aki a légköri levegőt mennyiségileg megcselezte, a nizzai szűfetésű Cavendish volt. Idevágó dolgozatait 1783-ban tette közzé. Elemzéseinek eredményeképpen a levegőben 79.16% „flogisztonos salétromsavat“ (N_2) és 20.84% „deflogizált levegőt“ (O_2) talált.

Ebben az időben, mint ismeretes, a kémikusok még nagyobb-részt a flogisztonelmélet hívei voltak és így természetesen az égési jelenségekről helytelen felfogásuk volt. Cavendish is Stahl elméletének befolyása alatt nevezte el a levegő ma nitrogén néven ismert alkotórészét „flogisztonos salétromsav“-nak, mert megfigyelte, hogy a nitrogén és oxigén (vagy mint akkor a fölfedező, Priestley után „deflogizált levegő“ nek nevezték) egyesülésekor salétromsav keletkezik. Különben akkoriján az oxigént, de főleg a nitrogént, csaknem minden bűvár másként nevezte el. P. o. a nitrogént Mayow „salétromos levegő“-nek, Priestley „flogisztonos levegő“-nek, Scheele „romlott levegő“-nek, Fourcroy „alcaligéne“-nek, Lavoisier „mofette atmosphérique“-nek, majd „azote“-nak nevezte el. Az oxigént Scheelein „tűzes levegő“-re keresztelte; maga az oxigén elnevezés — ismert okokból — Lavoisieritől származik.

Visszatérve Cavendish levegő-elemzésére, nem hagyhatom említés nélkül azt a tényt, hogy Cavendish elemzéseit során rendkívül kis mennyiségű gázmaradékot talált, melyet nem tudott

abszorbeálni. Akkoriban Cavendish egyszerűen átsiklott e látszólag jelentéktelen észlelet fölött.

Lavoisier elvi győzelme után újult erővel fogtak hozzá a kutatók a levegő elemzéséhez. Gay Lussac és mások pontos elemzéseit Cavendish eredményeit 79% nitrogénre és 21% oxigénre javították. Majd kimutatták a levegőben az ammónia és széndioxid nyomait is. Később, mivel a levegő összetételét csaknem mindentűlt ugyanannak találták, az a nézet merült föl, hogy a levegő nem keverék, hanem vegyület. Bunsen és többen 1896-ban bebizonyították, hogy a levegő összetétele egyrészt kissé ingadozó (0 1%), másrészt az egyes alkotórészek oldékonysága vízben különböző, ami vegyület esetében lehetetlen.

Ezekután már úgy látszott, hogy a levegő teljesen föltárta titkait a kémikusok előtt. 1893-ban, lord Rayleigh pontos atom-súlyok meghatározása céljából, a gázok sűrűségét hasonlította össze. Ebben az évben főképp az oxigén és nitrogén sűrűségének pontos viszonyát igyekezett megállapítani. Kísérleteihez a nitrogént és oxigént különböző úton állította elő. A káliumklorátból, vízből stb. előállított oxigén súlyát mindig ugyanannak találta. A nitrogénnél azonban meglepésszerűen azt tapasztalta, hogy a levegőből előállított gáz észrevehetően nehezebb volt, mint az egyéb vegyületekből nyert nitrogén. A levegőből előállított nitrogén súlyát literenként 1.2572 g-nak találta, míg a carbamidból, nitrogénoxidokból és ammóniumnitrátból leválasztott nitrogén 1 literje csak 1.2508 g-ot nyomott. Ez a csaknem 7 mg-nyi hiba semmi esetre sem származhatott kísérleti hibából. Rayleigh, valamint korának kémikusai, erre a meglepő jelenségre nem tudtak kielégítő választ adni.

Nem sokára rá Rayleigh Ramsay-vel együtt végezte további vizsgálatait. Ramsay a levegő egyéb alkotórészeit gondosan eltávolította, majd magát a megmaradt nitrogént is izzó magnézium-forgáccsal absorbeálta, hogy lássa, vajjon kap-e olyan gázmara-dékot, mely a nitrogén tulajdonságaitól eltérő sajátságokkal bír. Először u. i. mindkét bűvár a nitrogén valamelyes allotróp modifikációjának tulajdonította a légköri nitrogén nagyobb súlyát. Ramsay kísérleteinél tényleg kis mennyiségű maradékgázt talált, mely azonban a nitrogéntől — kémiailag is — teljesen különbözött. Lord Rayleigh még más úton is elválasztotta a levegő többi alkotórészeit, mert azt hitte, hogy az új gáz esetleg az absorptióhoz kasznált magnéziumból is származhatik. Rayleigh a levegőt fölös mennyiségű oxigénnel nagyobb edénybe zárta, melynek falába platinaelektrodokat forrasztott. Az edénybe tömény kálium-lúgot vezetett, majd az elektrodok között magasfeszültségű elektromos árammal szikrákat csapoltatott át. Az elektromos kisülések hatására a nitrogén a jelenlévő oxigénnel nitrogénoxidokká égett el, melyeket a kálium-lúg, káliumnitrát és káliumnitrit képződése közben föloldott. Ennek folytán a gáz térfogata folyvást csökkent, míg az összes nitrogén elégett. Ezután a fölös oxigént lúgos pyrogallóldal elnyelelte. (illetőleg izzó rézzel megkötölte.) A megmaradt gáz a Ramsay által előállítottal azonosnak bizonyult. Rayleighnek ez a kísérlete alap-

jában véve ismételése volt Cavendish levegőelemzésének. A további nagyobb méretű vizsgálatok során megállapították, hogy az új gáz — melyből a levegőben közel 1% van — atomsúlya kereken negyven (39.88). Ez okozta a levegő nitrogénjének súlytöbbletét. 1894 augusztusában a gáz spektrumában eddig ismeretlen vonalakot észleltek, mely kétségtelen bizonyítéka volt, hogy Rayleigh és Ramsay eddig ismeretlen, új elemet fedeztek föl. Az új gázt a legkülönbözőbb módon igyekeztek vegyületbe vinni, azonban ez a törekvés mindeztideig meddő maradt. Ezért a levegő ezen legújabban felfedezett alkotórészének a tétlen, „argón” nevet adták. Kezdetben természetesen meg voltak győződve arról, hogy az argón egynemű anyag; ez a föltevés később helytelennek bizonyult.

Ramsay egyéb argónforrások után kutatva (1895), azt a gázt vizsgálta, mely több ritka ásvány hevítése alkalmával száll el. Ezek az ásványok a cleveit, uranit, bröggerit, alapjában véve az urán, thórium, yttrium és más elemek (N, Z, Ce, La, Ba stb.) bonyolult oxidjai. A nyert gáz tényleg tartalmazott némi argónt, azonban az argónon kívül még egy sokkal könnyebb gázt is talált Ramsay. A gáz színképét vizsgálva, az a napban és egy vezúrlásvában spektroszkópius úton már régebben kimutatott héliummal bizonyolt azonosnak (az 1868. évi napfogyatkozásnál a nap Kromoszférajában Janssen, Lockyer és Frankland észlelték a hélium legszembeütközőbb vonalát; egyik vezúrláva vizsgálatánál Palmieri, 1882-ben, ugyanezt az eredményt érte el) A kémiai vizsgálat kimutatta, hogy a hélium, az argónnal rokon elem, vegyületeket szintén nem alkot, vegyértéke tehát nincs (0).

Az elemek periodusos rendszerében — a hélium és argón csoportjában — azonban még úgy is több hely maradt betöltetlenül. A hiányzó elemi testeket, a hélium felfedezése után, szorgosan keresték, azonban egy ideig eredménytelenül.

1898-ban Ramsay és Travers a cseppfolyós levegő bepárolgatásakor hátramaradó inaktív gázmaradékban — a héliumon kívül — még a „kriptónt”, „neónt” és „xenónt” is felfedezték. (Ezzel bebizonyult, hogy a levegő — bárha csak nyomokban is — héliumtartalmú.) Ezen gázok történetéhez még csak azt fűzöm hozzá, hogy Berthelot az északi fény színképét vizsgálva abban már előbb új elem jelenlétére mutatott rá, melyet eosiumnak nevezett; ez a kriptónnal bizonyult azonosnak.

A levegő ezen újabb felfedezett alkotórészei (periodikus sorrendben: hélium, neón, argón, kriptón és xenón; ide soroljuk még a rádium bomlásánál keletkező emanációt, vagy nitónt is) mind nehezen cseppfolyósítható, színtelen, szagtalan gázok és mivel vegyületeket nem képeznek (vegértékük nulla) általában nemes gázoknak nevezik őket.

A gázok elkülönítése rendkívül körülményes. Ha a levegőből előállított argónt (ez az argón természetesen nem tiszta, hanem magában foglalja a többi rokonait is) cseppfolyós levegővel (—185°C) lehűtjük, akkor az argón, kriptón és xenón cseppfolyósodik, míg a neónt és héliumot a folyadék föloldja. A keveréket

melegítve az utóbbi kettő — argónnal szennyezve — elszáll; a kriptón és xenón az összes argón elpárolgása után is folyékony marad. Ismételt cseppfolyósításra és frakcionált elgázosítással a kriptón és xenón az argón nyomaitól és egymástól is elválaszthatók. (A cseppfolyós levegő hőmérsékletén u. i. a kriptón gőzfeszültsége még meglehetősen nagy, míg a xenón elgázosodása alig észlelhető.) Ha a hélium és neónból álló gázelegyet cseppfolyós hidrogénnel (forráspontja — 252°C) hűtik le, a neón fehér, szilárd testté fagy, a hélium pedig, mely a legnehezebben cseppfolyósítható, most is gázalakú marad. A gázalakú hélium kiszivattyúzásával a neón is izolálható. A nemesgázok, mivel atomsúlyaik különbsége elég nagy s így diffúziósebességük is eltérő, ez úton is elkülöníthetők egymástól.

Ramsay 1903-ban meghatározta a levegő nemesgáztartalmát. Értékeit a tudományos világ úgyszólván a mai napig a legmegbízhatóbbaknak tartotta.

Ramsay szerint 100 l. levegőben van :

0'00054 l	hélium
0'00180 l	neón
0'93700 l	argón
0'49 19 ⁻⁵ l	kriptón
0 59.10 ⁻⁶ l	xenón.

Ramsay meghatározásai a folyékony levegő elpárolgatásával nyert adatokra támaszkodnak. Azonban Razingwilsch (1926) azt állítja, hogy a frakcionáló módszerrel a feldolgozott levegőmennyiségben lévő xenón 90%-a, sőt a kriptónnak néha 99% a elveszett. Ezt már előbb megerősítették Moureu és Lepape 1923-ban végzett vizsgálatai, melyek szerint a kriptón és xenón levegőbeli koncentrációja a következő:

1.10^{-4} kriptón

1.10^{-6} xenón (lérfogat % okban)

Mint láthatjuk a nemesgázok — az argón kivételével — a levegőben csak rendkívül kis mennyiségben vannak jelen. Ujabbán azonban oly gázforrásokra bukkantak, melyek tetemes mennyiségű héliumot tartalmaznak. P. o. az amerikai Petrolia melletti gázkútból — közel 1% He-tartalommal — naponta 250 m³ hélium nyerhető. Ebből a gázkútból 1918-óta állítják elő a héliumot. Az argónt több melegforrás vizében is kimutatták. (pl. az izlandi gejzerekben, néhány pirencusi forrásvízben.)

A nemesgázok spektrumai rendkívül jellegzetesek. A spektrumok vizsgálatából a gázok tisztaságát ellenőrizhetjük, sőt az egyes vonalak erősségéből következtethetünk a koncentrációra is. Epen ezen alapulnak Moureu vizsgálatai, melyek szerint a levegő kriptón és xenóntartalma jóval nagyobb, mint azt előbb hitték.

A nemesgázok legnagyobb atomsúlyú (= 222) tagja, az emanáció, az atmoszférában szintén csaknem mindenütt kimutatható, azonban oly csekély mennyiségben, hogy jelenléte inkább csak a

rádióaktivitás érzékeny mérőmódszereivel észlelhető. (Az emanáció u. i. ellentétben a többi nemesgázokkal, rádióaktív.)

Mint már említettem, a nemesgázok a többi elemektől alapvetően abban különböznek, hogy sem egymással, sem más elemekkel vegyületeket nem képeznek. Ennélfogva a nemesgázoknak szigorúan véve egyáltalán nincs atómsúlya, mert az atómsúly az a legkisebb anyagmennyiség, mellyel az elem vegyületbe lép. A nemesgázok úgynevezett „atómsúlya“ tehát csak az a szám, mely kifejezi, hány garammot nyom az illető gáz gramm-molekula-térfogata. (22.41 l.) Így pl.: 1 l argon súlyút, normális körülmények között, (0°C-on és 760 mm higanynyomáson) 1.78 g-nak találják; egy gramm-molekula térfogat súlya tehát (22.41, 1.78) 39.88-at egyenlő, ami az argon atómsúlyának felel meg.

A nemesgázok magasfeszültségű elektromos kisülések hatására részben ionizálhatók, azonban az így keletkezett ionok kémiai vegyületek képzésére nem bírnak elég affinitással s rövidesen elveszlik töltésüket. Másrészt mivel ezek a gázok — bár csak nagyon alacsony hőmérsékleten — cseppfolyósódnak, sőt megszilárdulnak, következik, hogy atómsúlyaik bizonyos kötéssel rendelkeznek, azonban ezen erők közönséges hőmérsékleten még összetett gázmolekulák képzésére is gyengék. Bohr-atómmintákban ezt a kémiai inaktivitást az elektrónok szimmetrikus elhelyeződésével érzékelti. A többi elemekre jellemző vegyértékelektronok (melyek a többi elektrónoktól eltérő pályával bírnak és keringési rádiuszuk, pontosabban eltávolodásuk az atómmagtól, a legnagyobb) itt teljesen hiányoznak. Nézetem szerint, ha sikerülne valamelyes kémiai, de inkább fizikai erők befolyására, a nemesgázok elektrónjainak pályaszögét (a hélium két elektrónja egymással derékszöveget záró közpályán mozog; az argonmolekulában 4—4 elektrón különböző pályán, de ugyanazon gömbfelületen, egyenletesen oszlik meg.) megváltoztatnunk, ami az egyensúly fölbomlására vezetne, vagy egy-két elektrónt pályájából kikaplantatnunk, akkor a nemesgázok vagy képeznének vegyületet, vagy egyszerűbb molekulákra (elemekre) hullanának szét. Ha az utóbbi következnék be, úgy lassan közelednénk azon általános föltevéshez, hogy az összes elemek egy őanyagból épültek föl (az őanyag legvalószínűbben a hidrogén). Az első lépés már megtörtént; Rutherford „ α ” részecskék és nitrogénatómok ütközése által a nitrogénből hidrogénatómokat különített el, tehát a nitrogén atómját szétbontotta. A tudomány ezen újra felvetődött gondolata (már Prout — 1815-ben — foglalkozott az őanyag kérdésével) tartalmas eszmefuttatásra adna alkalmat, (v. ö. a kezdődő világok, a ködfiltek, hidrogénből állnak) azonban tanulmányom célja és kerete nem engedi, hogy bővebb tárgyalásába bocsátkozzam.

A nemesgázok egy más jellegzetes sajátosága, hogy molekulájuk egyetlen egy atómból áll. (Dolezalek szerint az argon — 200°C alatt hőmérsékleten ugyan képez kis mennyiségű Ar_2 molekulát is; így tehát a többi gázoktól való eltérés csak fokozatos volna.) Ezzel a fémgőzökre emlékeztetek, melyek szintén szabad atómk-

ból állanak. Az alábbiakban röviden közlöm, hogyan állapították meg a gázok egyatómosságát.

A kinetikus gázelméletből tudjuk, hogy valamely egyatomos molekula hője (az a hőmennyiség, mely a gáz gáz-molekulatérfogtának hőmérsékletét 1°C -al emeli) állandó nyomás mellett 5 kalóriát tesz ki. Konstans térfogat mellett ez a hőmennyiség P kalóriával kevesebb, tehát csak 3 kalória. E két hőmennyiség viszonya ennélfogva $\frac{5}{3} = 1.66$. Ha a gáz molekulái több mint egy atómból állna, akkor a gáz gramm-molekulatérfogata hőmérsékletének 1° -al való emelése, nyilván több hőt igényel, mert a molekulák mozgássebességének növelésére szükséges hőn kívül, intramolekuláris hő is fogyasztódik el.

Pl. Regnault a gázok hőkapacitására (állandó térfogat mellett) a következő értékeket találta:

Oxigén (O_2)	4 96	kalória
hidrogén (H_2)	4 82	"
nitrogén (N_2)	4.82	"
széndioxid (CO_2)	7 56	"
alkohol-gőz ($\text{C}_2\text{H}_6\text{O}$)	18 70	"

Láthatjuk tehát, hogy minél összetettebb a molekula, annál több intramolekuláris hő használódik fel. Ha ezek a gázok tökéletesen rugalmas részecskékből állának, azaz molekula hőjük csak egy atómos volna, hőkapacitásuk (értés: molekulahőjük konst. térfogaton) a fent említett 3 kalóriát tenné ki. Higanygőzre ez az érték pontosan 3 kalória; a nemesgázokra szintén 3. Ennélfogva a nemesgázok molekulája, éppen úgy mint a higanygőz, egyetlen atómból áll. Az előbb említett többatomos gázok molekulahőinek viszonya természetesen kevesebb mint 1.66, míg a nemesgázoknál pontosan ezen értéknek felel meg, mely szintén bizonyította az egyatómosságuknak.

Még utólag megjegyzem, hogy a nemesgázok elég kiterjedt alkalmazást nyernek. A héliumot — mint közismert — léghajók töltésére, valamint igen alacsony hőmérsékletek előállítására használják. (Kamerlingh Onnes, a cseppfolyós hélium elpárolgatásával, az eddig ismert legalacsonyabb hőmérsékletet -272.1°C , érte el.) Az argon elektromos izzólámpák töltésénél (nitrogénnel hígítva) nyer alkalmazást. A neon Plücker féle csőben (a gázok szinképeinek előidézésére használt, közepén vékony üvegcső, alumíniumelektródokkal) tetszetős, narancsszínű fényvel világít, ezért világítási célokra (reklám) kiterjedten használják. Az emanáció gyógyhatása közismert (u. i. az ú. n. rádiumos vizek hatóanyaga a legfőbbször a vízben oldott rádiumemanáció).*)

*) Nagyon sok közönséges ivóvíz is tartalmaz kimutatható mennyiségű rádiumemanációt. Így p. o. a brünni vízvezetéki vízben meghatározásom szerint literenként 0.6 Mache-egységnek megfelelő rádiumemanáció van abszorbeálva.

(Pontosabban: 1100 cm^3 0.0006128 abs. egység, tehát 0.6128 Mache).

A meg. n. 1927. XI. 22.

Különfélék.

Részletek köztársasági elnökünk jubileumi beszédéből.

A demokrácia.

A jubileum arra utal bennünket, hogy belső politikánk felett gondolkozunk. Csak annyit mondok, hogy viszonyunk nemcsak a szűvcsetéses nemzetekhez barátságos, hanem azokhoz is, amelyek ellen a világháborúban harcoltunk és őszintén kívánjuk nekik, hogy a báború okozta nehézségeket sikerüljön legyőzni.

A mi politikai feladatunk egy demokratikus köztársaság kiépítése. Az egész világon a demokrácia válságáról, a parlamentarizmus válságáról írnak és beszélnek. Miről van tulajdonképpen szó? A világháborúból általános forradalom lett, amely politikai átalakulásokkal folytatódik, melyek alapján véve a tizenhatalcadik századbeli forradalmakkal kezdődtek. A monarchizmus évezredekben át fejlődött, a demokrácia azonban csak a tizenhatalcadik század vége óta. Ezért a modern demokráciák még nem kész dolgok, hanem tulajdonképpen csak kísérletek a demokrácia megteremtésére.

Nem csoda, ha a régi monarchista uralom hívei fellépnek a demokrácia és annak reformjai ellen. Így történik meg itt-ott az abszolútizmushoz, a diktatúrához való visszatérés. Nálunk is találkoztak egyesek és pártfrakciók, amelyek játszottak a felfordulással és a diktatúrával: ezeknek a kísérleteknek siralmas kudarca bizonyítja azt, hogy a mi polgárságunk már nem hisz az abszolútizmusban és a diktatúrában.

A kisebbségi kérdés.

Ha rámutatok más államok, különösen a demokráciák alkotmányára és politikájára, nem felejttem el az államunkban a történelem és az alkotmány által adott különbségeket, Mindenekelőtt az esik latba, hogy mi vegyes nemzetiségű és vegyes nyelvű állam vagyunk.

Más államoknak is, tulajdonképpen minden államnak vannak nemzeti kisebbségei. Nálunk azonban a kisebbségek más jellegűek.

A kisebbségi probléma megoldására nincsen egységes sablon. Minden kisebbség a maga saját és különleges problémáját alkotja.

Nálunk mindenekelőtt a csehszlovák többségnek német polgártársainkhoz való viszonyáról van szó. Ha ezt a problémát megoldottuk, könnyű szerrel sikerül majd megoldanunk a többi nyelvi és nemzetiségi problémát is.

Hivatkozással arra, amit már elmondottam, a háboru után is ismételen és hangsúlyozom, hogy politikánkból kizárva kell maradnia minden sovinizmusnak. Természetesen mindkét oldalon. Nemcsak németjeink, hanem épu

az állam egyéb hozzátartozói — ha csekélyebb és csekélyszámú kisebbséget alkotnak is, most a mi polgártársaink és élvezni fogják a demokratikus jogegyenlőséget. Magától értetődik, hogy aki egyenlő jogokat akar, annak teljes lojalitással egyenlő kötelességeket is kell teljesítenie, tiszteletben kell tartania az alkotmányt és a törvényeket. Aki a törvényen kívül és felül helyezkedik, az nem kérhet részt az állam igazgatásából.

A kisebbségi probléma általános Európában. Az állam, mint tudatos szervezet, más, mint a természetből folyó-faj és nemzetiség, az állami és az etnográfiai határok a történelmi fejlődésben nem esnek össze. De igaz az, hogy ez új korban a nemzetiség politikai erővé vált: ezért most napirenden van a kisebbségi kérdés és bizonyára továbbra is a megbezzelések tárgya marad Genfben.

A demokráciában szükséges a kisebbségek képvisellete. Minden esetben a többség feladata, hogy a kisebbségeket megnyerje az állam részére.

Sürgős a helyes iskolai és nevelési politika.

Az egész világ iskolai és nevelési reformokat sürget. Hogyan áll ez a kérdés nálunk, Komensky népénél? Attól tartok, hogy más népek megelőzték bennünket.

A reformköveteléseket gyakran abba a mondatba sűrítik, hogy az iskolát az élethez — az új élethez — kell alkalmazni. Bizonyára az a fődolog, hogy az iskolák akként készítsék elő az ifjúságot, hogy az, mikor a gyakorlat terére lép, képes legyen helyzetét helyesen megítélni; az iskola tanítson meg gondolkodni és adja meg a módszert, melynek alapján a tanuló — az elmélettel egybehangzón — képes megoldani az összes feladatokat, amelyek elé az élet állítja! Nem egyes ismeretekről van szó, hanem az összes megismerések egyességéről. És arról van szó, hogy az iskolák szolid képzeltséget nyújtsanak, hogy ne közvetítsenek filmműveltséget. Ezért az iskolaiügyi reform magában foglalja a tanítótestület képzésének problémáját is. A műveltség fokozása és elmélyítése pénzügyi áldozatokat követel az iskolák és a tanítók céljaira; de ezek a kiadások egészséges beruházást alkotnak. Szükséges az idegen nyelvek tanítása is. Komensky szerint gyakorlati okokból meg kell tanulnunk szomszédaink nyelvét. Vonatkozik ez elsősorban a német nyelvre. Szlovenszókban hasznos a magyar nyelv tudása.

Szerkesztői üzenetek.

K. Szép és jó munka, azonban legnagyobb sajnálatunkra tanítási tervezeteket nem közölhetünk. Járási tanügyi konferenciára valók. — P. Ugyanazt üzenhetjük, mint K.-nak. — E. Ilyen rövid lélekzetű és nem is ismeretlen dolgokat nem hozhatunk. Ezeket minden tanítónak tudnia kell. — V. A terjedelmes dolgozatot egyszerre akarom lehozni. Minden valószínűség szerint a dec. 1-i számban jön.

Kiadóhivatali üzenetek.

L. M. Kosice. Címét kijavítottuk. Közgyűlési határozat értelmében mint 104-es törvény szerint nyugdíjazott, teljes tagdíjat fizet. Hátralékáról december végén értesítjük. — R. K. Dénesd. Kérésére levelezőlapon választ küldtünk. — H. I. Rumince. Címét kijavítottuk, bejelentését köszönettel vesszük tudomásul. — P. I. V.-Kapusány. Negyedévenként minden számboz mellékelünk befizetőlapot, tekintet nélkül a hátraléokra. Címét kijavítottuk, hátralékáról mindenkit az év végén értesítünk. — M. P. Komjátice. H. N. Komáromfűss. Az elveszett számokat pótoltuk. — A. B. Garamszentgyörgy. A nagyobb hátralékban nem lévő kartársak kivétel nélkül kaptak annak idején naplárt. Mint a kiadóhivatali üzenetekből is megállapítható, ez több helyen a postán elkallódott. Erről természetesen nem a kiadóhivatal tehet. Aki bejelentette azt, hogy naplárt nem kapott, annak ujjal pótoltuk az elveszettel. Ebből látható, hogy a központi pénztár figyelemmel elégti ki a hozzáforduló tagok igényeit. Ha Ön az augusztus végén elvesztett zsebnaptárát csak november 9-én reklamáta, úgy az nov. 10-e előtt újjal nem volt pótolható. — K. A. H. Darmoty. A lapokat okt. 1-től megüldtük. Kérjük szives értesítését, hogy Ön csak előfizető-e, vagy az egyesület tagja óhaj-e lenni? Minden díj 1/4 évi előleges részletekben fizetendő. — R. A. Nagykálna. A megyei elnök bejelentésére 1928 január 1-étől tagnak vettük. A lapot visszamenőleg megindítottuk, zsebnaptárt küldtünk. — K. V. Galánta. Okt. 1-től mint előfizetőnek küldjük a lapot. — B. B. Losonc. Zsebnaptárt küldtünk. — Sz. M. Želovce. Hátralékáról december végével értesítjük. — T. J. Nagymegyér. A tévesen hozzánk utalt pénzt az Ön címére küldjük vissza. — Sz. L. Komárom. A lapot a bejelentett új címre küldjük.

FIGYELJE MEG JÓL!

„Karácsonyi játékok” (kath. iskoláknek) 5 példány 16 korona, „Pintyő és Plintyőke” c. víg népszínmű kottával 3 pld. 28 kor. Csekklap mellékelve lesz!

Farkas István, Šahy.

Hirdetés. Nyugdíjba menő tanító pár havi helyettesítésére sürgősen kerestetik tanító v. tanítónő. Egylanítós községi iskola. A fizetés 99% államségély. A helyettes tanító megválasztása valószínű. Tanítás nyelve magyar. Kováčovce (Szécsénykovácsi), p. Urbovka. Okres: Modrý Kameň. *Iskolászék.*

Pályázati hirdetés. A bratislavori német-magyar ág. hitv. evang. egyházközség népiskolájánál egy magyar tanításmegelőző államsegélyes írástani állás kerüli belölítésre. Az egpházati író évi fizetés: Kc. 1600 és 720, 900 Kc. lakáspénz. Megfelelő okleveles evang. pályázó híján tanítói érettségi bizonyítvánnyal bíró pályázó is tekintetbe jöhet. Felszerelt kérvények az iskolaszékhez (Apáczapálya 24.) küldendők 1928 november 26-ig. Az állást lehetőleg azonnal, legkésőbb 1929. február 1-én kell elfoglalni. *Dr. Schmidt K. J. főesperes.*

Pályázati hirdetmény. Apáczaszakállás — Nagyszegpusztal újonnan szervezett községi iskolánál megüresedett tanítói állásra pályázatot hirdetünk. A megválasztandó tanító helyi javadalma: 1200 Kcs alapfizetés, a többi államsegélyből, lakástígy rendezés alatt. Pályázhatnak férfiak vagy nők, akiknek kellőképpen felszerelt kérvényel 1. hó 20-ig az alábbi címre küldendők:

Községi Iskolaszék Apáczaszakállás.

Pályázati hirdetmény. Apáczaszakállás ref. iskolaszéke újonnan szervezett tanítói állásra ezennel 1. hó 20-ki lejáráttal pályázatot hirdet. Javadalma a helyi forrásokból: 1200 Kcs évi alapfizetés és törvényes lakbér kerváltással, a többi államsegélyből. Pályázhatnak csak illetőséggel bíró kellőképpen minősített tanítók vagy tanítónők, a megválasztott tanerő köteles állását azonnal elfoglalni.

Ref. lelkesi hivatal.

A tanító urak figyelmébe!

Tudomásul adjuk az igen tisztelt tanító uraknak, hogy a

Banai Tóth-Seidl

Hajnalolvasókönyv

amely előzőleg már miniszteri jóváhagyást kapott s a tanítóságnak bevezetés céljából szétküldetett, a szlovenszói róm. kath. iskolatanács 1928. szept. 11-én kelt 108/1928. sz. rendeletével a róm. kath. népiskolák II—III év folyama számára egyházhatalósági jóváhagyást nyert.

A hírlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavai posta- és táviradaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 december 1.

23. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banal Tóth Pál.**

TARTALOM:

Oldal:

<i>Váry Endre:</i>	
A demokratikus köztársasági állam- forma pedagógiai jelentősége . . .	733
<i>Fülöp Etelka:</i>	
Karácsonyi álmom	749
<i>Egyesületi élet</i>	753
<i>Tanácsadó</i>	757
<i>Különfélék</i>	763
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. } Komárom
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. } (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDEŚ
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 24.

**AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Kfúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószeres stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN,
Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!**

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banal Tóth Pál.**

A demokratikus köztársasági államforma pedagógiai jelentősége.

Irta: Váry Endre.

Az újabb idők fogalomkörében nagyon gyakran találkozunk ezen latinos szóval: demokrácia. Használják e szót sokan anélkül, hogy tisztában lennének annak tartalmával s a közéletre való jelentőségével. Hírlapok, politikai szónokok mindenütt demokráciát sürgetnek, de vajmi ritkán térnek ki a jelszavakkal való dobálózás közben annak igazi jelentőségére s legfőlebb saját érdekeiknek, saját emelkedésüknek lépcsőjéül használják fel azt.

Hogy miben áll a demokrácia és miben áll a demokratikus köztársasági államforma pedagógiai jelentősége, annak boncolgatásánál ki kell térnünk az emberiség fejlődésére az ellúnt évszázadokon és évezredekken keresztül. E végből nézzük az embert mint egyént és mint egy nagy közösség tagját.

Az emberek mindenike elsősorban mint egyéniség áll a világban. Mint egyénnek vonatkozásokba kell jönnie a körülményekkel, helyzelekkel s neki valósággal meg kell alkotnia az ő saját kis világát, saját kis birodalmát, melynek középpontja, mozgató és irányító hatalma ő leszen. Természetünkben fekszik, hogy ezt a mi kis világunkat a saját egyéni képünkre és hasonlatosságunkra akarjuk átalakítani. Ugyanegy eszmének a szolgálatában, kivételében is an yira különböznünk egymástól, annyira saját gondolkodásunk, érzésünk szerint fogjuk fel az életet és annak jelenségeit, hogy azonnal szembeszökövé válik, miszerint épen az emberek külön egyéni világa az oka és kútforrása a különbözőség elvének. A legegényibb emberek sem zárkozhatnak el azonban az ő külön kis világukba, mert az ember társaslény lévén, tagja egy nagy

emberi közösségnek, az emberi társadalomnak is. Az ember létezése kezdetétől kisebb-nagyobb közösségekbe tartozik, így a család, a község, az állam oly közösségeket képeznek, hogy még a leg-egyénibb életek is önkéntelenül ezen közösségek szolgálatában állanak. Így aztán az embermilliók küzdelmeiből, szenvedéseiből, haladásából, alakul ki évezredekén át az emberiség életének közös eredménye.

Az emberek nagy közösségekbe tömörülve államéletet élnek és közös célokért lelkesednek, azoknak megvalósításán dolgoznak. Az egyéniség a különbözőség forrása, míg a közös emberi természet alkotja a nagy egybekapcsoló erőt. Egyéni voltunknál fogva törekszünk életünket saját izlésünk szerint berendezni, emberi természetünk pedig mintegy kényszerítő erőt működik a nagy emberi közösségek kiépítésére. Az ember egyéni életével együtt jár, vele szorosan összetartozik az egyéni szabadság, melynél fogva saját dolgainak elrendezésében, a nagy emberi érdekek sérelme nélkül függetlenül, szabadon intézkedhetik. Az egyéni szabadság éltető vágya bennerejlik minden idők embereinek lelkében s annak megvédése, visszavívása iránti küzdelmekkel gyakran találkozunk az emberiség sötét korszakaiban. Egyéni szabadságra törekszik már a gyermek is és a bölcs nevelő igyekszik kihasználni e vágyat a nevelés nagy céljainak megvalósításánál, ami a gyermeki lelket felemeli, alkotó munkára lelkesíti s a közte és nevelője közti viszonyt barátságossá, szeretetteljessé teszi.

Mint a nagy emberi közösségeknek, államnak, társadalomnak tagjai egyéni szabadságunkat kénytelenek vagyunk sok tekintetben a közös nagy érdekeknek alárendelni. Mindennemű közösségben uralkodó szerepet tölt be a tekintély, a függőség elve. Ezen tekintély, habár különféle alakban, különféle megnyilvánulások kö-zepett, megvolt minden időknek közösségeiben. A nemzetek életében sok küzdelem folyt le ez ellen. A küzdelmek azonban nem a tekintély ellen sajátosan — mert hiszen arra mindig szükség volt és lesz, hanem inkább annak gyakorlási módja, vagy az azt gyakorló személyek ellen folytak és a közösséget igazgató tekintély alatti közös jogok kiküzdése jegyében történtek. Így az emberiség közösségeibe tömörülésével egyidejűleg kifejlődött az államhatalom és létrejöttek, meghatároztattak a politikai szabadságok is, amelyek már nem az egyéniségen épülnek fel, hanem a közösségen és a közösség érdekei határozzák, módosítják vagy változtatják meg azokat, ami nem kevészer nagy rázkódások közepette megy végbe. Az államhatalom fogalma és kezelési módja, valamint

a politikai jogok és kötelességek — mondhatnók úgy is: közösségi jogok és kötelességek — a tanulók előtt szemléltethetők és levezethetők már a legkisebb emberi közösség, a család életéből is. Hogy az államhatalom kezelése lehet autokratikus és demokratikus, szintén igen szépen lehet szemléltetni és főkéletesen átérteni a családi életben. Az oly családnál, ahol a kormányzótekinetély — a családfő — korlátlanul, családtagjainak meghallgatása, bevonása nélkül önkényesen rendelkezik a közösség ügyeiben, esetleg a családi vagyont könnyelmű élet által csorbítja vagy eltekoztolja, ott természetesen korlátlan egyeduradalom, abszolutizmus áll fenn; míg ahol a családfő a családtagok véleményének, szükségleteinek, óhajainak meghallgatása után intézi el a családi ügyeket, ott kifjlődik a legtisztább demokrácia. Ezt vonatkoztatva az államéletre, növendékeink előtt világossá válik, hogy kormányzó tekintély nélkül emberi közösség fenn nem állhat s arra mindenkor szükség volt és lesz, másodsorú kellőleg értékelni és megbecsülni tanítja a természeti szükségyszerűségeen alapuló politikai (közösségi) jogokat és szívesen, meggyőződésszerűleg, zúgolóadás nélkül teljesíteni a kötelességeket is, melyekből az egész államnak üdve fakad. Itt aztán bő alkalom és könnyű lehetőség nyílik már rámutatnunk a különböző államformákra, kiváló alkalmunk nyílik kellőleg értékelni, megbecsülni tanítani és ragaszkodással, törhellen hűséggel szerezni a mi demokratikus köztársaságunkat. Épen ebben rejlik a demokratikus köztársasági államforma nagy pedagógiai jelentősége. Öntudatra, természetszerűleg jogos politikai szabadságainak megismerésre, azokhoz való ragaszkodásra, szóval szabad, értelmes lényekhez méltó közösségi életmódra neveli az embert. Alkalmat nyújt a demokratikus népköztársaság intézménye megbecsülni azon nagyszerű jogokat, felmérhetetlen értékeket, melyeket a nép összeségének részvétele a közösség javának előmozdításában magával hoz. Midőn pedig a szabadságokat, a megfizethetetlen jogokat megismerteti velünk s emberi méltóságunkat, öntudatlunkat magasra fejleszti, egyszersmind megtanít belátó megértéssel, odaadó megnyugvással, öntudatosan és saját egyéni érdekeinket a nagy közös érdekeknek alárendelve teljesíteni kötelességeinket is. A nevelésnek, a politikai műveltség kifejlesztésének tehát a demokratikus köztársaság oly messzire kiható lehetőségeket nyújt épen az igazi, hamisítatlan osztály és pártdemokráciát kizáró, demokratív szellem megteremtése érdekében, hogy azon lehetőségek kihasználása magában hordja egy boldogabb, jobb jövő, egy ideálisabb, egy emberibb korszaknak eljövételét. Az abszolutisztikus

kormányzótekinélyek hatalmukat isteni eredetre vezették vissza s előttük a nép csak tömeget képezett, melynek életbevágó ügyeiben minden nyugtalanító érzés nélkül tartották magukat egyedül illetékeseknek; addig a demokratikus kormányzótekinély annak épen az ellenkezőjét vallva, fő zsinórmértékéül „Mindent a néppel a népért” elvet helyezi. Történelmi könyveink tele vannak a királyok harci tetteivel, tele vannak az emberirtó háboruk lelkesedést keltő szándékkal frott, de a valóságban az emberi vadság felett iszonyatot keltő leírással, de a demokratikus belső fejlődés mozzanatainak méltatásával azokban annál ritkábban találkozunk, pedig alapjában ez a lassú, demokratikus, belső fejlődés az emberiség igazi története. Hiszem és vallom s ezt a hitemet, meggyőződésemet óhajtom átültetni a gyermeki lelkekbe is, hogy az emberiség emberi vérontások, munka mellől elszóli: ott családfenntartók tömegmészárlása nélküli eszményi élete egyedül a demokratikus fejlődés előretörésétől remélhető.

A demokratikus köztársaság nagy pedagógiai jelentősége a népműveltség emelésében rendkívül szembeszökő. A demokratikus köztársaságnak messzemenő ideális céljai megvalósításához művelt népre van szüksége, neki a népműveltség legfőbb életszükséglete és fenntartó eszköze. A demokratikus népakarat helyes érvényesülése feltétlenül megkívánja a népnek nemcsak általános, hanem kifejezetten politikai műveltségét is. A nép, az élet gondjai közt vergődő százazrek, milliók tömege igen kezdleges, nagyon egyszerű szellemi életet élt. Összes érdeklődését úgyszólván a mindennapi élet, a családfenntartás gondjai kötik le. A régi görög államok polgárai személyesen vettek részt az állam ügyeinek intézésében. Rabszolgák seregével rendelkezvén, alkalmuk és idejük volt arra, hogy az akkori, egyszerűnek nevezhető államügyekben kiismerjék magukat és befolyásukat helyesen érvényesítsék. A mai modern államéletben azonban ez egészen másképen van. Szakszerű tudásra és nagy áttekinetésre képes elmére van szükség, hogy valaki az államügyekhez csak hozzászólhasson is. Mindaddig pedig igazi népakarat nem fejlődhetik ki s annál kevésbé érvényesülhet a kormányzatban, míg a nép kellő műveltséggel, politikai érettséggel nem rendelkezik. A demokratikus köztársaság tehát épen saját létét, fennállását biztosító érdekből is az emberiség művelődésének hatalmas előmozdítója és munkálója. Ebből kifolyólag egyszersmind hathatós egyengetője a tehetségek érvényesülésének, eltorlójje az igaztalan kiváltságoknak, előítéleteknek. Dávid király zsoltárainak nagyszerű igéi megvalósítójává válik, midőn felemeli a földről a

nyomorultat és a porból fölmagasztalja a szegényt. A demokratikus állam polgárai előtt nincsen gát, nincs akadály, nyomasztó előítélet, a legmagasabb helyek elérésében, tehát neveli az emberiséget saját erejéből valamivé lenni, neveli az akaratot acélos erőre, kitartó munkára s készen tartja a babért mindenkinek faj, vallás, születés mellőzéseivel, aki arra érdemes. Lehet-e ezeknél nagyobb pedagógiai jelentősége valaminek? Művelt emberiség, a tehetségek érvényesülése, örök béke azok a magasan ragyogó eszmék, melyek a demokratikus köztársaság egén ragyognak. Leszerelés, döntőbírótság, világbéke mindaddig nem lehet, míg demokratikus szellemtől áthatott, általános és politikai műveltséggel bíró, politikai jogait öntudatosan gyakorló emberiség nem nevelődik. Nincs oly kérdés, nincs oly nehéz ügy, amit e szellem világával ékeskedő emberiség el ne intézhetne békésen és kizárt dolog, hogy a demokrácia szellemében felnőtt s abban élő emberközösség egy másik emberközösség vérét szomjúhozza, tehát a demokratikus köztársasági államforma egyszersmind a világbékének, az emberiség jobb jövőjének is előkészítője és letéteményese.

Ezeknél fogva ezen nagy és az egész emberiséget átfogó érdekekre való tekintettel a demokrácia szellemének a nevelésbeni érvényesítése rendkívüli horderejű kérdés. Korunknak lélektanát, a tömegek lelki megnyilvánulásait vizsgálat tárgyává téve, a gondolkodó s a dolgok mélyébe kutató szemmel alámerülő lélek előtt kétségbeejtő jelenségek, lelki rendellenességek bontakoznak ki. A tömeglélek beteg, nagyon beteg. Nem látok olt mást, mint hamu alatt izzó parazsat, mely gyakran szenvedélyes kitörésekben lobban lángra s e láng félelmetes világánál az eljövendő idők végtelen sivársága, a kiméletlen harc mindenki ellen, kinek sorsa talán jobban megy, a mindent elsöpréssel fenyegető forrongó elégedetlenség, a cifra selyemutánzatok rongyaiba burkolt őrződő nyomornak iszonyatos fantomja bukkan fel a nyugvópontra nem jutó, ideálok utáni vágy nélkül, hit remény és szeretet irányítúje nélkül tévelygő embermilliók lelkének sötét tengeréből.

Az igazság megismerése, követése, a gyakorlati életbe való átvitele, érvényesítése és a munka, a becsületes munkában, takarékosság szellemében felépített, berendezett élet volna az ember rendeltetése e földön s vajon miképen állunk ezen egyedül boldogító, lelki egyensúlyt kitermelő, benső viharokat elcsillító életelvekkel. Az igazság eszményképét hol látjuk e sivár társadalmi harcban? Hol látjuk a családi életben, a baráti, rokoni kötelékek között, hol látjuk az alá és fölrendeltségi viszonylatok között? A

szülő nem áldásnak tekinti már a gyermeket, hanem gyakran az ő nyugodt vagy legfőbb esetben nyomorútt létét fenyegető teher-tételnek, melyből mindenkép, mindenáron szabadulni óhajt. Megrendül a szív, elszőnyed a lélek a napirenden előforduló gyermek-gyilkosságok felett. Oly sok szerencsétlen gyermekre illenének Salamon királynak 3000 évvel ezelőtt mondott bölcs szavai „Boldogok a halottak, boldogabbak mint az élők, de boldogabbak, akik nem is születtek e világra.” Hogy minő rettenetességeket fog még a világra zúditani a nyomorgók tömegeinek irtózatosszaporodása, azt rémülettel, szorongó érzéssel csak sejteni lehet, de meghatározni nem. A társadalom vezetői nem igen foglalkoznak e nehéz kérdéssel, a túlságosszaporodást mint kedvezőtlen tényt könnyvelik el, mért hiszen a militarizmus molochjának izzó gyomra áldozatok után bőmből szüntelen.

A kultúra haladásával az igények, az emberi élet utáni olt-hatatlan vágyakozás hallatlan mértékben megnövekedtek. A vallásos megnyugvás rombadőlésével, az örök boldogság reményének kicsúfolásával, megvelésével undorral fordul el a nyomorgó tömeg az állati sorsban állengődött élet kilátásaitól. Gyűlölettel tekint azokra, kik a földi lét utáni isteni igazság és elégtétel kilátásaival akarják őt vigasztalni és háborgó lelkét lecsendesíteni. Megnyugvás helyett az egyelőre tehetetlen düh iszonyu gyűlöletével tekint a túltengő jólétben gögősen tobzódókra.

A gyermek viszont a nyomornak kietlen örömtelenségében felnövekedvén, többnyire csak átokkal illeti azokat, kik az ő világrajóttének, beláthatatlan szenvedéseinek okozói, illetve előidézői voltak. Hány gyermek, kit nyomorgó szülője, ki talán mint mosónő vagy piaci árús igazán saját vérében neveli úrrá őt, felnövekedvén fényes sorsa közt szegényli szegény felnevelőjét házának úri vendégei előtt s hány esetben a jó, egy megtört élet véres küzdelmét felejtve mások kegyelemmorzsáira engedi azt, kinek mindenét kőszönheti.

Dolgozni, fáradozva küzdeni, önmegtartó takarékoskodással boldogulni ki akar e mohón élni és csak élvezni vágyó társadalomban? A régi jó példaszók: „A munka nemesíti, a munka nem szegény” megcsúfolva, kinevelve és megvetve hevernek a sárban. Hiszen ma holnap oda jutunk, hogy nem dicsőséggé, hanem szegényné válik a munka, nem becsült, de lenézett alakká a munkás. A tömeglélek határozottan letért az igaz útról, letért a munkás élet szeretetének és megbecsülésének helyes ösvényéről. A legkisebb falunak egyszerű fiait és leányait is kiforgatta énjökből a

nagyvási hóbort és élveznivágyás. A demokrácia korában nemhogy lért foglalna az igazi demokratikus érzés és szellem a lelkekben, sőt a címek, csillogó kitüntetések és rangok eltörlése után, az arisztokrácia, az úgynevezett felső tízezrek semmivétele után a kis arisztokraták, a dolgozó embertársakat lenéző kis pöffeszkedők száma annyira megszorodott, hogy úgy látszik a történelmi, a nagyműveltségű arisztokrácia letűnével kialakul a tudatlanságát észre nem vevő buta gőg arisztokráciája, a kisváros és falusi önmagukat feltölt képzelt nagyságok és nagyszájú demagógok rendje, amelyben mindenki tiszter annyinak képzele magát, mint amennyi tulajdonképen. A társadalom lelkiségének hamis vágányokra siklása teszi éppen időszerűvé a kérdést, hogy miképen nyilvánulhat meg a demokratikus szellemű nevelés-oktatás a népiskolában és a felnőttekkel foglalkozásban.

A demokratikus állam léte biztosítása érdekében is féltő gonddal őrködik az iskolai nevelés fölött, megszabja annak irányait s reménységgel eltelve tekint az onnan kikerülő fiatal generációkra. A nevelés szelleme, alapvető vázlata természetesen a demokratikus érzés és gondolkodás jegyében áll. Ennek a szellemnek kell átszöni az összes tárgyakat, az egész iskolai munkát. Mindazonáltal nem elégszik meg a legfelső iskolai hatóság ilyen általános kitűzésekkel, hanem az egyes tantárgyak keretei között szorosabban is meghatározza a demokratikus nevelés érdekében szükséges tennivalókat. Kiváltképen a polgári nevelés valamint az alkotmánytan azok a tantárgyak, amelyek kifejezetten a demokratikus szellem megalapozását és gyarapítását szolgálják. E tárgyak a beszéd-értelemgyakorlatokkal és a honismerettel kapcsolatban a demokratikus szellemű nevelésnek valóságos kincsés bányái egy lelkes pedagógus kezében. Az iskolai élet eseményeit csak bele kell ezekbe kapcsolnunk s oly nevelő hatásokat érhetünk el, melyeknek nyoma a fogékony, az igazság és jószág diadalának oly őszinte szívvel örvendő gyermeki lélekben feltétlenül maradandó nyomot hagy. Már mindjárt az alsó tagozatonál az iskolai és családi élet tárgyalása közben helyes eszméket hall a gyermek a tanulótársak, testvérek, szülők, cselédek és munkásokhoz viszonyról. Ugy hatnak a helyesen megválogatott mesék, példázatok, közmondások, versek s az élet eseményeiből felvett elbeszélések a gyermek lelkére, kedélyére, mint a langyos nyári eső és éltető nap sugar a gyenge növényzetre. A demokratikus nevelés alaphangzata az emberszeretet lévén, ezer alkalmunk nyílik e nemes jellemvonásnak már a kicsinyek, a gyengék lelkébe elültetésére.

Szorgalom, takarékoság, tisztaság, illemesség, igazmondás, széllés, türelem, tiszteletludás, szerénység, hála, állatvédelem s más nemes tulajdonságok, kiváló erkölcsi erények mind érzékelthetők egy-egy kis történeten vagy iskolai eseményen. Ezek oly fontosak, hogy az igaz emberi élet szempontjából nagyobb súlyuk van, mint magának a tudásnak. Ép azért mindenkor, minden kínálkozó alkalmat ragadjunk meg ezeknek fejlesztésére, mert ezek képezik alapvető elmeit a demokratikus gondolkozásnak és cselekvésnek.

Hogy néhány megvilágító példával szolgáljak, kitérek egy pár esetre, mik az iskolai életben gyakorta előfordulnak. Írási óra alatt előfordult, hogy valamely tanuló irkáját maga előtt tartva nem írt, hanem lehangoltan üldögélt helyén. Megkérdezvén az okát elmondja, hogy nem írhat, mert nincs tolla, vagy tintája. További kérdésemre, hogy miért nem kért valamelyik szomszédjától, szomoruan feleli, hogy kért ugyan, ettől is attól is, de azok nem segítették ki őt, sőt eldugták tintájukat. Én nem szidom le az őnzőket, a fősvénykedőket, nem kényszerítem őket adakozásra hanem magamhoz szólítom a kis búsongót és odaadom neki a saját tollamat vagy tintámat asztalomról. Azt látni kell, elképzelni nem lehet, hogy milyen felmagasztosult örömmel viszi szegény gyermek tanítójának eszközeit és minő örömmel fog ő is munkához, míg az embertelen társak arcát a megszégyentülés pirja vonja be, habár egy feddő szót sem intézek hozzájuk. Én azonban a nevelői hatásokat erősíteni akarván, esetleg még aznap későbbben, vagy más napon elszavaltatom egy jó tanulómmal a „Nagylakú iskolás fiúk” című idevágó tartalmú szép költeményt s ennek keretében adok oktatást a tanuló társak egymáshoz viszonyáról és kötelességeiről. Biztos vagyok benne, hogy nagyon sok lélekbe marandandó vonást rajzolok, midőn a rideg örzéssel, embertelenséggel szembeállítom a pajtási szeretet ragyogó példáját. Történik eset, hogy az apróságoknak az iskolai táblán kell valamely betűalakot begyakorolni s látom, hogy az erősebbek a gyengébbeket hátraszorítják s iparkodnak előre tolokodni. Akkor valamely gyermek írása után átvesszem a krétát és személyesen nyújtom a mellőzötteknek, a féltreasztítottoknak. Micsoda hálás pillantásokat kapok ezért jutalmul, azt szintén csak látni kell, de elmondani nem lehet. Elmondok nekik egy történetet a cipőkről. Egy jólelkű gazdag ember a téli nyomoruságban magához hívta a szegény gyermekeket azon ígérettel, hogy minden nap kapnak egy cipőt. A gyermekek a kosárhoz rohantak, tolakodtak, verekedtek a nagyobb cipőkért s az ajándékot meg sem köszönve eltávoztak. Egy jó kis leány,

nem tolokodott, hanem csendesesen megvárta, míg a sor reá kerül s a legkisebb cipót kapva, azt megköszönve a jólékony embernek, csendesesen hazatért. Egyszer aztán, amint ez több napon át úgy folyt, aranypénzeket talált a kis kenyérbéban, melyeket a jólékony úr az ő megjutalmazására tett abba. Ezen kis történetből — nekik nem szükséges azt tudni, hogy ez csak mese volt, mert jószívű gazdag emberek vajmi ritkán mutatkoznak — nagyon szépen levezetem előtük a tolokodás, hálállanság fogalmát és azon rossz tulajdonságok rúttságát s kiemelem a szerénység és hála szép erényeit. Látom azt, hogy egy nagyobb leányka kisebb testvérét hazamenetkor milyen féltő gonddal öltözteti, gyámolítja. Ezt felhasználom a testvéri szeretet erényének dicsőítésére és ápolására. De ki tudná elsorolni mindazon alkalmakat, melyeket az iskolai élet nyújt nekünk nevelőknek, hogy azokat szakszerű gondossággal kihasználva, a lelkek húrját a finom újjakkal rezgésbe hozzuk s a demokratikus gondolkodás és cselekvés csiréit elhíntük. Nem elég azonban — s ezt jól jegyezzük meg magunknak — az anyagot sorrend szerint lélek nélkül eltanítani, ledarálni; ösztönös tanító lélek kell ide, mely mint a szeizmográf megérzi a föld mélyében a legkisebb geológiai változást is, a mi kifinomult nevelői ösztönünk is érezze meg azon alkalmakat, vonatkozásokat, melyek nevelői munkánk nagy céljait elősegítik.

A szülők és gyermekek közli viszonynál a tisztelet, engedelmesség, hála, az öregek megbecsülésének erényeit kell kidomborítanunk és a lelkekbe belevinnünk. Mily szép példát szolgál erre az állatanya és kicsinye s aztán az emberanya és gyermeke közötti viszony szemléltetése. Szemléltetjük, elbeszéljük, hogy az állatanya mily megható szeretettel gyámolítja kicsinyeit, amíg tehetetlenek, azután pedig mély részvétlenséggel hagyja őket sorsukra. Szemléltünk egy fecskécsaládot. Az öregek bámulatos kitartással ételik az aprókat, de közeledvén a költözés ideje, mindenáron kirepülésre akarják őket birni, mit a fejletlen kicsinyek még meg nem tehetvén, részint lepolyognak, részint pedig az öregektől elhagyatva a fészekben pusztulnak el, míg a szülők már a tengerek felett repülnek a költöző sereggel. Ezzel szembeállítva az emberszülők sírig meg nem szűnő szeretetét és gondoskodását, lehet-e kiválóbb alkalom a gyermeki hála és ragaszkodásnak a szívekbe ültetésére. Az öreg nagyapó meséje nem kiválóan alkalmas-e az öregek, gyámollatlan elaggottak iránti részvét, gyöngédség és tiszteletadás felelővételére. Vagy a függés érzetének, a tekintély tiszteletének nagy elvei nem itt kerülnek-e szemléltető oktatás alá. Az öreg és

aranyhalainak meséje átéretteti a gyermekkel, hogy a szülők szavának akkor is hajoljon meg, ha nem is érti át azoknak célját és jelentőségét. Az ő alá és szüleinek fölérendeltségét úgy tanúlja meg átérteni és azt helyesnek elismerni. Erre pedig nagy szükség van az élet további fejleményeinek folyamán, mert aki a függést, a fegyelmezettséget gyermekségében nem szokta meg, hogyan fogja helyét mngállni az életben, ahol akaratunk, eselekvéseink irányítása oly sok mindenféle körülménytől függ.

Az emberszeretetnek, mint a demokratikus érzés alapjának a kicsinyek gyöngéd lelkébe való elültetése szempontjából nagyon fontosnak tartom a cselédek és munkások iránti emberséges viselkedést, valamint az állatok iránti gondoskodást és kíméletet minden lehetséges módon és alkalommal a gyermekek közt elhínteni. Már maga ez a szó „cseléd“ a mai értelemben használva egy porig sujtott, megalázott pária helyzetnek kifejezőjévé lett. E szó oly gyűlöletes, oly visszataszító a szegény néposztály körében, hogy számtalanszor inkább nyomorognak s tiszszerte nehezebb munkával készek megkeresni sovány kenyereket, mintsem cseléd-sorsban kalácsot egyenek. Ebből eléggé kiviláglik, hogy az egyéni szabadság és emberi méltóság mily becses kincse az embernek. A régi időben e szó nem volt oly megalázó értelmű, mert hiszen tudva van, hogy a magyar ember övéit „kis cselédek“-nek nevezte. Én nem is from e szót a szülők foglalkozási rovatába, hanem inkább a gazdasági vagy háztartási alkalmazottal pótolom azt. Sajnos, a cseléd szó most a legalacsonyabb, legmegalázottabb helyzetnek kifejezője. Mily nemes kötelesség tehát e szó élet elvenni s ránevelni a jövő nemzedékeket, hogy a cseléd, ki minket a legnehezebb, legalárendeltebb munkák elvégzésétől kímél meg, becsülésre, jóságra és kíméletre érdemes. Nagyon szép és alkalmas tárgyalási anyagot találok e tárgynál a mindnyájunk által ismert „Mátyás a szántó“ című költeményben, ahol igazságos Mátyás oktatja ki a beteg cselédjéhez kemény és szívtelen gazdát kötelességeire. A cselédek és munkások gyermekei mily örömmel fogják odahaza a pislogó mécsvilágos szegény hajlékban eldicsekedni tanítójuk szavait, hogy a munkás és cseléd ép oly hasznos és tiszteleteméltó tagja a társadalomnak, mint bármely gazdag, mert ha szegény munkások nem volnának, úgy a gazdagok is megszűnnének gazdagok és kényelemben élők lenni, mert hiszen épen a szegények munkája által gyarapítják gazdagságukat és szerzik meg kényelmüket. Nem árt beleszöni oktatásainkba a felső fokon az isteni mester örökszép szavait: „Bodogok a szegények, mert övék a

menyek országa. Övék a remény, övék a kincsvágnélküli lelki nyugalom". Hozzáfűzve további szavait is: „Jaj nektek ti gazdagok, ti bővelkedtek, mert vigasz nélkül éhezni és szomorkodni fogtok". Igen, bátran rá kell mutatni mindig és mindenült arra, hogy a gazdagoknak óriási kötelezettségük van a szegények és nyomorgók iránt. Elmondhatjuk az evangéliumi gazdag ifjú történetét is, mert ezek mind emelik a szegények önbecsülését és figyelmeztetik a gazdagokat a földi dicsőség mulandóságára. A történelem is szolgál idevonatkozó példákkal, mint Szolon és Krözus története. Én fűszerezem, kiegészítem ily irányú oktatásaimat a saját tapasztalataimmal, megfigyeléseimmal is. Elmondom nekik, hogy egyszer egy munkás és gazda vitájánál voltam jelen, akik az aratási konvención nem tudtak a gazda zsugorisága miatt megegyezni, mert a gazda a szokásos járulékokat mindenképen lehúzni igyekezett. A gazda felszólítására, hogy döntsem el a vitát, így feleltem: „Barátom, fordítsa meg lélekben a dolgot, mintha maga volna a munkás és az arató a gazda, hogyan gondolkodnék akkor? Tehát cselekedjék úgy, mint ahogyan abban a helyzetben felfogná a dolgot." A munkás méltatására megfelelő olvasmányok bőven állnak rendelkezésünkre. Nagyon kiváló darab a „Virradat"-ban levő „A reggeli" című olvasmány is, mely elénk tárja, hogy mit köszönhetünk mindnyájan a munkások fáradhatatlan tevékenységének. Ne higgye senki, hogy ezen oktatások megmaradnak az iskola szűk falai között. Kimennek azok a gyermekek által a felnőttek közé az életbe és ott is hatást váltanak ki, ahol nem is gondoljuk. Az állatvédelem szintén legnagyobb figyelmünket érdemli meg. Nem hiába, hogy az ősemlék vadászsákmányból él, de a kegyetlenség, a gyilkolás, a pusztítás őszönte ott szunnyad a késői lezármozottak keblében is. Irsuk ezt a dudvát, szelidítsük a vad őszöndözet minden alkalommal és eszközzel. Olvasókönyveink bővelkednek ily irányú versekkel és olvasmányokkal. Tárgyaljuk, olvassassuk és szavaltassuk azokat. Legyen gondunk télen az éhező madarakra, vonjuk abba bele a gyermekeket is. Tanítsuk meg őket azok életmódjára és hasznára, a kártékony állatok, cserebogarak, hernyók stb. emberies elpusztítására, hogy ne szenvedjenek s ne szűnjünk meg hangoztatni, hogy minden érez és szenved, ami csak él.

A középső csoportban a polgári nevelés kapcsolatos lesz a honismerettel. A gyermek előkészítést nyer a községi életre, a társadalomban való elhelyezkedésre. Megtanulja megismerni az igazságot, hogy az ember magában mily gyarló, mily tehetetlen. Megtanulja a foglalkozások sokféleségét és azoknak szükségességét és

megbecsülését. Ráeszmél ezekből, hogy mennyire szükségünk van egymásra. Rávezetjük a községi élet szükségességére és ez által igényt nyerünk jogokra is. A demokratikus berendezkedés felemelő voltát magyarázva, rámutatunk a mi ideális választási rendszerünkre. Rámutatunk arra, hogy a demokratikus szellemű törvény nem tesz bántó megkülömböztelést ember és ember közt, hanem a szegényt ép úgy megbecsüli és értékeli, mint a gazdagot, midőn megadja nekik a szavazati jogot, mellyel a közügyek intézésébe belefolyhatnak s hogy önértéktük, emberi méltóságuk a demokrácia hazájában mily felemelő intézmények által fokoztatnak fel és helyezetnek magasra. Elbeszéljük nekik, hogy ez másként is volt és sok helyen másképp is van, ahol csak a kiváltságos keveseknek vannak ily emberi jogaik. Így kifejlődik lelkükben a törvények szükségyszerűségének belátása és azoknak tisztelete s megtartásuk iránti jóakarató készség. A munka és munkás értékelése és tisztelete, állatvédelem, a természet szeretete, az egészség fenntartása szintén fokozottabban lesznek tárgyalva. A természet szeretete a takarékos élet szépsége és megnyugtató volta a jövő idők szempontjából rendkívül fontos részét képezik az oktatás anyagának. Ebben az élvezethajhászó, gyorsan élni kívánó világban csakis ezek az erények hozhatnak a lelkekben változást. Nem lesz elég csupán az oly nagyértékű kirándulások által fejleszteni a természet szeretetét, hanem arra neveljük növendékeinket, hogy tegyék háztájukat kedvessé és kívánatossá. E végből saját háztájuk szolgáljon követendő mintául. Így aztán rámutathatunk arra, hogy a fák, bokrok és virágok mily barátságos kinézést adnak hajlékainknak és mily rideg, lélektelen az oly háztájuk, ahonnet azok hiányzanak. Neveljünk fákat, bokrokat, virágokat és adományozzunk azokból kis tanítványainknak. Mily örömet fog nekik szerezni felnőtt korukban is, ha csak akár egy dió vagy díszfát, szőlőbokrot ültettek is el gyermekkorukban. Ezen kis dolgokból rakódik össze a demokratikus érzés az ő lelkükben, mint az ősrégi szt. Václav kápolnában az apró színes kövekből a legzebb mozaik.

A negyedik csoport tantárgyai és tananyaga rendszeres és bő anyagot nyújtanak a szociális, a demokratikus nevelés fejlesztésére és beteljesítésére. A felső tagozatnál is a polgári nevelés anyaga viszi a vezérszerepet, megerősítésére, kiegészítésére szolgál a történelem, rendszeres alkotmánytan, olvasási darabok, versek, szóval a szépirodalom. Munkánk hatásosságát fokozzák a tanulók körében szervezeti önkormányzat, tevőleges részvétel a tanításnál, osztályozó és bíráló bizottságok. Polgári nevelési tantervünk a leg-

gazdagabb lárházát nyújtja a demokratikus nevelés megvalósítására szolgáló anyagnak s azoknak lelkiismeretes és helyes felhasználása a legszebb eredmények elérésére jogosít. A családi és községi élet áttekintése után bevezetjük a gyermeket az állami élet ismeretébe. A nemzetek eredete, fejlődése, küzdelmei a fennmaradásért, fennmaradásának feltételei, művelődés, nemzeti öntudat jelentősége, az állami élet kifejlődése, mind új dolgok a növényekről, melyeket csak a legalaposabb előkészület és széleskörű ismeretek birtokában vagyunk képesek a gyermek előtt érthetővé és vonzóvá tenni. Az államélet kifejlődése kapcsán az államhatalom szükségességét is kézzelfoghatólag szemléltetjük. Az államhatalom lényege és megnyilvánulási formáin át megértetjük az államhatalom és a nemzetek nagy tömegeinek helyzetét az államban. Sorra kerülnek az egyeduralom, abszolútizmus, jobbság és nemesség fogalmai, városi polgárság kifejlődése és különállása, aztán a népuralom lényege s a népuralommal járó nagy felelősség az állam polgárai részéről. A történelmi oktatásnál kimutatjuk a demokrácia lassú, de feltartóztathatatlan és történelmi szükségszerűséget képező kifejlődését és térfoglalását. Az autokrata uralkodók, törzsfőnökök ellen lázadó olygarchák éppen úgy a demokrácia öntudatlan harcosai voltak, mint később az ő ellenük kiváltságokkal magát körülbástyázó városi polgárság és az uralkodók és nemeseik iszonyú önkénye elleni pórlázadások. Szenvedés és tömegtelen vér jelzi a demokratikus fejlődés útját. Ne feledkezzünk meg ezekről, midőn ismertetjük a népuralom vívmányait, a szabadság, egyenlőség, testvériség nagy elveit és a demokrácia áldásait, amelyeknek okos felhasználásával az állami élet és polgári jólét virulásnak indul, de tudatlan és rosszakarátú tömegek kezében a legkárosabb elfajulásokba, — anarchiákba csaphat át. A felelősségérzet, a törvények, rendeletek tiszteletben tartásának a lelkekbe caepetgetése készítik elő a leendő polgárt jövő fontos hivatására. Gyakorlati példákon szemléltetjük, hogy a szabadság még nem jelent szabadosságot is és csakis fegyelmezett nép érdemli meg és tudja okosan felhasználni azt. Nem mulasztjuk el hangoztatni, hogy a jogok szoros köteleességekkel járnak és aki azoktól huzódik, nem érdemli meg a jogokat, az állam hathatós védelmét sem. Öntudatos tisztelet a felettes hatóságok, az állami intézmények és jelvények iránt mind arra szolgál, hogy a gyermekből fegyelmezett, áldozatkész, jó polgár legyen. A köztársasági állam szervezete, az önkormányzat mibenléte és gyakorlásának módja, a polgárság részvétele az állam ügyek intézésében, ebből kifolyólag

a választásokban való részvétel és annak rendkívüli fontossága mind oly értékű, melyek a népek millióinak közös szenvedéseiből és munkájából jöttek létre s melyeknek áldásaiban mindnyájan részesülünk. Ezeknek ismerete és ezekhez való rendithetlen ragaszkodás, a cél mely munkánk koronáját képezi. Rávezetjük tanítványainkat, hogy kis nemzet is lehet nagy, ha fiai kiválóak és szabadságszeretők. Megismertetjük a nemzetek egyenlőségének eszközeit, összekötő kapcsát a nemzetek közös kincsét, a tudományt, művészetet és irodalmat, miknek áldásaiban minden nemzet részesül és a melyeket minden nemzet gyarapítani igyekszik. Rátérünk a művelt nemzetek legszentebb törekvéseire, miket ezen szók fejtenek ki: a jog uralma a nemzetek között, döntőbírótság, leszerelés, világbéke. A fogékony gyermeki lélek is átérti ezeknek ropant horderejét az emberiség boldogsága érdekében. Megérti ő is, hogyha az államok azon megszámlálhatatlan milliókat, melyeket a népek gyilkolására szánt eszközökre dobnak ki, a népek üdvére fordítanák, nem lenne egyetlen nyomorgó ember sem a földön. A tiszta demokratikus szellem térfoglalásával az öntudatra, az emberi mivolluk tudatára ébredt népek fognak vétőt kiáltani az örült fegyverkezésnek. Ne mondja tehát senki azt, hogy a mi munkánk eredménytelen. Egy lehulló csepp ereje semmi hatást nem mutat a köveken s mégis millió és millió csepp kivájjja a legkeményebb gránitlapot is és termőföldé örli a hatalmas sziklákat. Egy napsugár úgy látszik hatástalan siklik el a fanyar gyümölcsök felett s mégis a napsugarak özöne pirosra érleli azokat. A szociális vonatkozásokat szintén nem mellőzhetjük. A munka dicsősége és védelme, hatása a nemzeti vagyonosodásra, a kultúra emelkedésére igen szembeütnően magyarázható a munkátlan, félvad cigányok nyomoruságos életén és a dolgozók tisztaságán. Ezt a szellemet ápolni, lobogó lánggá éleszteni legszentebb hivatásunk. Meg kell ismertetnünk a gyermekekkel a demokratikus állam nagyszerű szociális intézményeit: munkaidő, munkaköszvetítés, munkásvédelem, baleset, rokkantsági, aggkori biztosítás, betegsegélyző és más munkás intézmények. A demokratikus gondolkodásu ember felfogásából el kell tűnnie annak a téves fogalomnak, hogy aki nem dolgozik, az az úr. E helyett bele kell vinnünk tudatába, hogy minden ember a maga ura s hogy minden dolgozó ember méltó tiszteletünkre s aki nem dolgozik, az csak naplopó, ki csak megvetést érdemel. Tanítsuk növendékeinket a munkás szó tiszteletbentartására, mert a demokratikus államban az állampolgár felel a legkisebb hivatásig mindenki munkás és egyik kezével,

másik eszével dolgozik. Ily szellemű nevelés aztán alkalmas lesz az osztályellenlétek és osztálygyűlölet lerombolására.

A demokratikus berendezkedés ismertetését és megkedvelését, mint fentebb mondtam, nagyban előmozdítják a tanulók közt létrehozott önkormányzati berendezkedések. Ezek mintegy mintáját képezik előlük a nehezen áttekinthető nagy állami szervezetnek. Megválasztják a terembiztost, udvarbiztost, rendtartókat, felügyelőket, könyvtárost, bíráló és osztályozó bizottságot stb. az általános tükös választójog alapján bizonyos időre. Az egyes tantárgyak tanításánál adjunk teret nekik, vonjuk be őket abba cselekvőleg. Ha a mértanból pl. a szögekről feleltetjük, adjunk kezébe körzőt, krétát, pálcát s a körző szárain mutassa, a krétával, pálcával rajzolja a táblára, padlóra, az udvar homokjába az alakokat. Területszámításnál vigyük ki őket az udvarra, rajzoltassuk a mértani alakokat a porba és úgy számíttassuk ki a területet. Mérjék fel ők maguk az iskolaépületet, előszobát, tantermet, udvart, kertet, virágágyat s így cselekvőleg könnyen fog menni a mértani szabályok megtanulása és alkalmazása. Ugyanígy a köbszámításonknál rakják ki a köbmétert fából, téglából, kőből, ami éppen rendelkezésre áll, saját méréseik alapján számítsák ki a falak, ládák, falörzsek, veder, fazék, gödrök, árkok s más az életben előforduló dolgok térfogatát. A természettan felelése a fizikai eszközökön történjék, amennyire csak kivihető. Egyes esetekben a rajzoltatva feleltetésnek is nagy hasznát vesszük. Az egyes tantárgyaknál szokassuk a növendékeket önállóságra és bátor fellépésre. Magyarózatunk után a tanítottakat foglaljuk kérdésekbe, feleltessünk azok alapján, azután pedig kiküldve egyeseket a pódiumra, előadás-szerűleg feleltessük önállólag a tárgyakat. Ezen alapon tárgyalva s a tanulók együttműködését bevonva a történelem, földrajz, természetrajz, természettan tanításánál tankönyvre alig lesz szükségünk. A rövid, értelemes, önálló feleletet becsüljük mindig többre a tankönyvből bevágot hosszú lére eresztett szajkolásnál. Népiskolaj munkánknál ne a kényelmességet keressük, hanem az értelmes, biztos fellépésre, önálló munkára nevelés legyen a cél. Ekép az egész iskolai élet példaképpül szolgáló mintája lesz a demokratikus berendezésnek és nevelésnek s joggal remélhetjük, hogy növendékeinkből a demokratikus államnak öntudatos, hasznos polgárai válnak.

Végül rátérek a felnőttekkel való foglalkozásra. Tudjuk jól, hogy az a kultúra emelését a műveltség terjesztését célozza. Éppen azért nem szükséges ezirányú munkálkodásunkat különösebben részle-

tezni és a demokrácia szempontjából vizsgálaf alá venni, mert minden, ami a kulturát terjeszti, egyszersmind a demokráciát szolgálja s annak útjait egyengeli. A felnöttekkel való foglalkozás újabb időben igen szép lendületet nyert. Olvasókörök, dalárdák, ifjusági egyesületek, népies tanfolyamok, előadások, szindarabok mind-mind oszlatják a homályt és beviszik a kultura világosságát a legkisebb falvakba is. A demokratikus szellem terjesztése érdekében azonban ezek megrendezésénél rendkívül sokat tehetünk, amire egy pár mondatban felhívni célszerűnek tartom a kartársak figyelmét.

Egyesületek, dalárdák szervezésénél, mulatságok, szindarabok rendezésénél lásd meg, emeld fel, tüntesd ki a szegény munkások gyermekeit, a dolgozókat, a becsületes visszahuzódó egyszerű lelkeket. Ne engedd mellőzni, kirekeszteni a becsületes nincsteleneket. Emberszerető szíved melegével neveljed lelkök rejtett virágait. Emberekkel érintkezésedben ne keresd a szájasok, nagy-zók, a gögős gazdagok leereszkedő kegyét, öleld kebledre a lenézetteket, a mellőzötteket, ne tégy külömbiséget anyagi jólét szerint az emberek között. Vond be őket az előadásokba, egyesületekbe, ne szűnj meg bátor, nyílt szívű harcosa lenni Krisztus szellemének, a krisztusi utolérhetetlen demokráciának, emberszeretetnek. Oltsd a lelkekbe, hogy a becsületes szegénység nem szégyen, hogy a gazdagság magában nem erény és nem jogcim az emberek becsülésére, hanem annál inkább nagy kötelezettségeket ró birtokosára az embertársak iránt. Mutass rá a tündöklő nagyságokra, a szellem arisztokratáira, kik a föld porából emelkedve indultak és jutottak el a dicsőség pantheonjába. Tanítsd népedet ezen dicsők példáján épülni, lelkesedéssel nyomdokaikat követni. Mint tanítóember légy tanítótársaid iránt odaadó, szeretetteljes. Ne akarj többet mutatni, mert te igazgatója vagy a mellédrendelteknek. Ne akarj uralkodni sorsosaidon, testvéreiden, mert más-ként te ne beszélj demokráciáról, mivel nem leszesz méltó ezen szónak ajkakra vételére. Én nem elméletet hirdetek neked, hanem a gyakorlatból, az élet mélységeiből szólok hozzád, mint amelyet ismerni, jelenségein gondolkodva elmerülni hosszas működésem alatt megtanultam. Ha vegyes vallású községben működöl, kartársaidal együtt légy a vallásos megférének bátor bajnoka. Légy szószólója, előmozdítója a különféle felekezeti iskolák kapcsolatának, mert valóban nem egyeztethető össze a demokratikus szellemmel, hogy a községben két-három osztatlan népiskola végezzen sorvadozva emberfeletti munkát, mikor egy kis megértéssel, a

vallás sérelme nélkül virágzó magaslaton emelhetnék a helyi tanügyet és az emberek jobb, megértéssel telt egymáshoz viszonyát.

Ne szűnj meg hirdetni, hogy akik a vallás jelszavával akarják az embereket egymásiránti idegenkedésre, gyűlöletre ingerelni, vagy gonosztevők, vagy beszámíthatatlanok. Kövesd a lánglelkű Pál apostol szavait minden munkádban s tartd az ő szavait a demokratikus szellemű működés irányító elvének, aki ekép intette hiveit: „Fiacskáim, szeressétek egymást.” E szavakat idézem nektek kedves tanítótestvérek, *e szavakkal mutatok nektek utat* és irányt a jövőre magyar tanítók. Ezt kövessétek és erősek lesztek, ezt kövessétek és a gyengék, elmaradtak, a félnékek bátran előre-
 törnek s felemelkednek. Ne szégyeld a demokratikus köztársaságban megvallani, hogy magyarnak születted, ne szégyeld, hogy magyar dallal nevelt fel anyád. Nem én mondom, hogy nincs mit restelkedned a nemzetek között, köztársaságunk kormányzó nagyságai ismerték el dicsérorleg nemzetünk kiváló tulajdonságait. Melleg örömrzet öntölte el lelkemet, midőn nemzetvédelmi miniszterünk mint fegyelmezett elsőrendű katonát, pénzügyminiszterünk pedig mint köteleességteljesítő kifogástalan polgárt magasztalta a köztársaság magyarságát. Magas helyről hangzott el bár, hogy a tanítótság nem végez felelősségteljes munkát, ez ne vegye el kedved a törekvéstől, kitartástól, az alapépítmények lassú, de nagyon is felelősségteljes és nagy horderejű hangyamunkájától; neked jeget, a közönyösségnek, lekicsinylő méltánytalanságnak jegét kell törnöd, zúnod, mint a jégtörő páncélhajónak a sarki tengeren, Törj előre, folyton csak előre a hálátlanságnak, meg nem értésnek jeges oceánján. Légy bátor, félre a kicsinyhitűséggel, minden álamnak talpköve lesz minden időben az erkölcs és tudomány, melynek te bajnoka vagy, tehát tied a jövő.

Karácsonyi álom.

Sindarab ovodás gyermekek részére egy felvonásban.

Irtta: FÜLÖP ETELKA ovónő.

SZEMÉLYEK :

Nagy mama
 Évike, unokája
 3 angyal
 3 pásztor

Történik az erdőben.

I. JELENET:

Nagymama, Évike.

Nagymama: (Öregasszony nagyon szegényesen öltözve, háttán rőzsét cipel, Évikét kézen vezeti.) Jaj de nehéz ez a rőzse, szegény öreg csontjaim alig bírják már a terhet. (Féjével integet.) De nehéz sorsa is van a szegény embernek akinek nincsen keresője.

Évike: (Ahogy bejönnek, nézeget körül az erdőben, majd hizelegve simul nagyanyjához.) Nagyanyó kám! Én olyan, de olyan fáradt vagyok, szeretnék letlenni.

Nagymama: Új csak le kis Évikém erre a rőzsére, majd én még szedeketek hozzá, hogy a karácsonyi ünnepek alatt legalább meleg szobánk legyen.

Évike: (Nagymama beszéde alatt letl a rőzsére.) Nagymamám igaz, hogy ma lesz karácsonyest?

Nagymama: Igaz bizony kis Évikém.

Évike: Igaz, hogy ilyenkor küld a Jézuska a jógyermeknek ajándékot?

Nagymama: Bizony az is igaz kis aranyom!

Évike: (Hizelegve simogatja Nagyanyját.) Édes kedves nagyanyó kám meséljen nekem a Jézuskáról.

Nagymama: (Öregesen fáradtan letl Évike me'lé.) Jól van no, ugyis elfáradtam, nekem is jól esik egy kis pihenés. (Öregesen, vontatva mesél.) Hát tudod mikor egyszer régen, igen régen, nagyon, de nagyon rosszak voltak az emberek, Istenke elküldte az ő egyszülött fiát, Jézuskát a földre. Ott született Jézuska Betlehem városában, s gondold csak nem ám biborban és bársonyban, fényes palotában, hanem csak egy rongyos istállócskában. Mikor megszületett nagy lett az öröm, szép aranyos szárnyú angyalkák szálltak le a földre és hirdették a Jézuska születését. Legelőször a pásztorok vették észre, akik annyira megörültek, hogy azonnal elmentek fölkeresték a Jézuskát és vittek neki ajándékokat. Ezért aztán ennek az emlékére meg most szokott küldeni a Jézuska karácsonyeste a jó kisgyermeknek ajándékot.

Évike: (Nagymamát átölelte.) Nagymamácskám, ugy-e akkor nekem is fog küldeni a Jézuska, hiszen és is kicsi vagyok.

Nagymama: (Nagyot sóhajt.) Nem tudom kis Évikém, megemlékszik-e rólad a Jézuska, de ha jó voltál, talán hozzád is el fog jönni.

Évike: Azt hiszem, el fog jönni, mert én mindig jó voltam. Ugy-e én neked is szót fogadok, mindég segíték rőzsét sze-

degetni, én mindig eljárom az ovodába is és ott is szót fogadok az ovónéninek. Engem még nem is állított ki sohasem a sarokba!

Nagymama: Hát majd meglátjuk kis Évikém. Bizony nagyon ránk férne, ha a Jézuska meglátogatna bennünket, mert (elkezd sirni, költényével törőlgeli szemeit) még betevő falatunk is alig lesz az ünnepek alatt. (Hirtelen Évikére néz, aki a beszéd alatt elaludt.) Ni ez a kis csöppség meg elaludt. Addig amig aluszik szedegetek rózsát. (Próbál fölkelni, de fáradt és visszaesik.) Olyan fáradt vagyok én is alszom egy kicsit. (Évike mellett elalszik.)

II. JELENET.

Pásztorok, majd angyalok. Három pásztor bejön egyszerre.

Öreg pásztor: Mivel fáradtak vagyunk, fekdüdjünk le. (Le-feküsznek egymás mellé.) Bejön három angyal és együtt mondják:

Örömet mondunk nektek, ne féljete!

Mert ma született üdvösségetek.

Menjetek el be gyorsan a városba,

Ott találjátok Jézust a jászolba.

I. angyal: Angyal vagyok nektek szólok,

Keljetek fel pásztorok.

Követ vagyok im lássatok,

Most született Jézusok.

II. angyal: Keljetek fel pásztorok

Nagy az öröm nálunk,

Megszületett Jézus,

A mi messiásunk.

III. angyal: Megszületett Jézus,

Egy kicsiny kis helyben,

Menjetek imádni

Ott Bellehembe.

Ezen versikék alatt a pásztorok ébredneek.

Öreg pásztor: (Főáll, pásztorosan botjára támaszkodik.)

Szaporán keljetek föl pásztorok,

Az angyalok azt mondták hallottátok,

Üdvözítőt ti ma láttok,

Velem együtt imádjátok.

II. pásztor: Azt sem tudjuk gazda merre menjünk,

Mégis csak sürget kend, hogy siessünk!

Öreg pásztor: Angyalszóból értem,

Születése hogy Bellehem.

III. pásztor: Ne is késsünk sokat csak induljunk,

A nyerges számárra fölirakodjunk.

Pásztorok kimennek és az angyalok együtt mondják:

A pásztorok hallották már szavunkat.

Hajtogatják apró göndör nyájukat.

Indulóra készülnek, sietnek,

A pásztorok hallották már szavunkat.

I. angyal: (Nézi az alvókat.) Nini hát ezek a szegények meg elaludtak! Biztosan elfáradtak a rőzszeszedésbe.

II. angyal: Ni hiszen ez a kis Évike, akire én vigyáztam a multkor, amikor a patak partján nefelejcszet szedett, hogy bele ne essék a vízbe.

III. angyal: Hozzunk ide nekik sok, sok rőzsét, hogy még több legyen szegényeknek.

I. angyal: Bizony hozzunk, de még más ajándékokat is, hiszen a kis Jézuska nekik is elküldte a maga ajándékait. (Angyalok el.)

III. JELENET.

Angyalok, nagymama, Évike. Angyalok visszajönnek rőzsével, karácsonyfával játékokkal és ennivalókkal. Lerakják az alvók mellé.

I. angyal: Igy szegénykéim, legyen nektek is boldog karácsonyotok.

A három angyal az alvókat körül libegí, miközben kis karácsonyi dalt énekelnek és azután kimennek.

Nagymama, Évike ébredeznek.

Nagymama: (Dörzsöli a szemét.) Jaj de szépet álmodtam! (Évikét fölébreszti.) Evikém ébredj!

Évike: (Álmosan szeméit dörzsöli.) Miért keltettél föl nagymamám? Angyalokkal, pásztorokkal álmodtam.

(Nagymama és Evike felkelnek, meglátják az ajándékokat, csodálkoznak.)

Évike: (Kezeit összecsapja.) Nézd Nagyanyókéim, hát nem álom volt, hogy itt voltak a kis angyalok meg a pásztorok! Itt vannak az ajándékok, amit álomban hoztak.

Nagymama: (Évikét ölelgetve, cirógatva boldogan.) Látod kis unokám, milyen jó a Jézuska, tudja, hogy ki szorol rá legjobban az ajándéokra. Boldog vagyok, hogy ilyen jó kis unokám van. Ha te mellettem vagy, nem is érzem magamat szegénynek. Most pedig mielőtt elmennék, gyere ide kis unokám, köszönjük meg imádságban a jószágát a Jézuskának.

(Összetett kézzel imádkoznak.)

Áldott kis Jézuska,

Ki úgy szeretsz minket.

Felvidítod gyakran

A mi sziveinket.
 Mindazért a jóért
 Amit adtál nekünk,
 Fogadd el kegyesen
 Hálaunk s köszönetünk.
 Tarts meg kegyeidben
 Továbbra is minket,
 Hallgass meg óh Jézus
 A mi kérésünket. Ámen.

Függöny le.

Megjegyzés: Ezen szindarabban levő verseket Völgyi Lajos-féle „Karácsonyfa ünnepély“ című művéből alkalmaztam. Kedves Kartársaink közül ha valaki karácsonyi ünnepélyt akar rendezni és nem volna megfelelő szindarabja, az itt közölt szindarabot felhasználhatja, mert egyszerűségénél és rövidségénél fogva karácsonyig még betanítható és bármely kis helyen előadható.

Egyesületi élet.

Ujabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését f. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

A Podkarpatszka Rusl Általános Magyar Tanítóegyesület nov. 10 én Beregszászban megalakult a magyar tanítóság többségének részvételével. Az alapszabályok a Szlovensztkői Tanítóegyesület alapszabályaihoz hasonlóak. Az alakuló közgyűlésen megjelent Rozsypal Antal országos elnök, Simek József tanügyi osztályfőnök, Révay József orsz. tanfelügyelő, Beregszász város főbírája Orutay esperes és Mankovics főjegyző. Az egyesület vezetősége lett: Dr. Szerényi Ferdinánd elnök, Monus Gyula (Bene), Balogh Sándor (Szernye), Bán János (Eszeny), Nagy Gáspár (Feketeadó) alelnökök, Kormos Gerő főtitkár (Ungvár), Kubacsó Tódor, Balogh József, Kerényi Sándor, Fóris Béla titkárok, Kelsz Károly, Ajtai Sándor, Zádor Jenő, Lozsánszky Dezso jegyzők,

Stichleuner Kálmán pénztáros, Jakner Endre ellenőr. Elnök programbeszéde után Simek József osztálytanácsos és Révay István-felügyelő reflektáltak a program egyes pontjaira és a hatóságok támogatását helyezték kilátásba, hogy a magyar tanító államalkotó munkáját és népe kulturális vezetését zavartalanul végezhesse állampolgári hűségben és népéhez való ragaszkodásában. Az ifjú egyesület vezetőségére nehéz, felelősségteljes munka vár. Részünkről örömmel üdvözöljük az új magyar tanítóegyesületet s kívánunk munkásságához teljes sikert.

Jegyzőkönyv az 1928. évi október hó 24-én Léván tartott *Szlovenszkói Magyar Óvónők Szakosztályának* közgyűléséről. Jelen voltak: Fülöp Etelka Komárno, Delyné Czopkó Vilma Zelizovce, Schmögner Jolán Rožnava, Korláth Ilona Levice, Nagy Kató Perbete, Hermann Anna, Nagy Júlia és Nagy Anna Lučenec. Elmaradását bejelentette Margócsy Lenke Lučenec.

1. *Fülöp Etelka* elnöknő miután megállapítja a határozatképességet, a gyűlést megnyitja. Elnöki megnyitójában ünnepélyesen megemlékezik a köztársaság 10 éves évfordulójáról s méltatja a nap jelentőségét. Azután közvetlen meleg szavakkal üdvözli a megjelent kartársakat, kiknek ez alkalommal köszöni az iránta megnyilvánult bizalmat s igyekszik ezt szeretetteljes munkálkodással megtartani. Rámutat arra, hogy mennyire hiányzanak szakkönyveink, különösen kezdő kartársaink érzik ennek hiányát. Erkölcsi szempontból fontosnak tartja az ovodai ünnepélyek rendezését, mert ez által nemcsak a gyermekeket tartjuk össze, de a kisded-óvás ügynek barátokat szerzünk, akik ilyen alkalommal betekinthetnek az ovodai életbe, látva az óvónő munkáját, jobban is tudják méltányolni azt. Buzdítja a kartársakat az együttműködésre, összetartásra, hogy megkezdett egyesületi életünkben mindenki részt vegyen. Rázzuk le a közönyt, a nemtörődömséget. Munkálkodásunkkal igyekezzünk az illetékes körök elismerését megnyerni. Munkánkat megismerve értékeljék azt a nevelő és kulturumunkát, melyet végzünk. Elnöknő beszédét örömmel s helyesléssel fogadja a közgyűlés.

2. *Nagy Júlia* titkári jelentésében kimondja a tagok számát s beszámol a szakosztály eddigi működéséről és egyben jelentést tesz a pénztár állapotáról. Továbbá felkéri a kartársakat a kisded-nevelés terén való — ovodán kívüli — tevékeny munkálkodásra s egyben bejelenti, hogy az e tárgyban érdemleges munkák a „Magyar Tanító“ hasábjain elhelyezést találhatnak. A jelenlévők a jelentést és a felszólítást tudomásul vették.

3. Majd *Hermann Anna* tart felolvasást a legújabb kor nevelési rendszeréről. Ismerteti dr. Montessori életrajzát, rendszerét, módszerét. Különösen kiemelve azt a nevelői eljárást, mely az egyéni szabadság kifejlesztésére irányul. Dr. Montessori nevelői intézete az önállóságra nevelés elvének megfelelően berendezve, felszerelve. Szerinte egy nevelő csak 20—25 gyermekkel foglalkozhat. Közli, hogy dr. Montessori: „Nevelési rendszere és módszere” c. könyvét Bardócz Pál fordításában lehet megkapni. A felolvasásért elismerését fejezi ki a közgyűlés.

4. *Nagy Júlia* szabadelőadás keretében számol be az 1927. év április hóban Túrócszentmártonban a Sváz által rendezett gyűlésen hallottakról, hol dr. Vagner egyetemi tanár tartott előadást a „Testnevelés fontosságáról”. Szerinte a gyermek nevelésének összhangban kell lennie testi fejlődésével s mivel ez a fejlődés a kisdéd korban rohamos, így a fősúlyt a testnevelésre kell fordítani. Ismertette az egyes testrészek fejlesztésére irányuló gyakorlatokat és a modern testnevelés módszereit. A szép előadásért a jelen voltak köszönetet mondanak.

5. *Nagy Júlia* indítványozza, hogy a „Sváz Učiteliek škol Materských” testvér egyesület gyűléseire a kisdédneveléssel kapcsolatban levő pedagógia előadásokra a szakoszt. esetenként egyik tagját delegálja a szakoszt. községére és terhére. A kiküldött tag tapasztalatairól a legközelebbi gyűlésen beszámolni — esetleg egy önálló előadás keretében — tartozik. Az indítvány elfogadtatott. Ugyancsak *Nagy Júlia* indítványozza, hogy a Sváz Učiteliek škol Materských testvér egyesülettel való kapcsolat fenntartása céljából, annak hivatalos lapját a szakoszt. hozassa meg. A gyűlés ily értelemben határoz. *Hermann Anna* indítványozza, egy vitasorozatnak megindítását, egy a kisdédnevelés köréből vett tárgy fölött. Az indítvány elfogadtatott. Több tárgy nem lévén elrők megköszöni a kartársak megjelenését, a további együttműködésre kéri a kis csapatot s gyűlést bezárja. *Fülöp Etelka* elnök, *Nagy Anna* jegyző.

Övönök figyelmébe! A „Čísopis učiteliek škol materských” övönői folyóirat novemberi számában a kisdédnevelésről új törvényjavaslat jelent meg. A „Sváz” szlovák szakcsoportja f. év november 11. és 12. évi előadási tanfolyammal egybekötött közgyűlést tartott Stubnyafüredőn, és programjába az új törvényjavaslat módosítását is belefoglalta.

Ezt a törvényjavaslatot nem az iskolügyi miniszterium, hanem a szociális pečovost; vagyis népjóléti miniszterium nyújtotta be a kormánynak. A közgyűlés határozottan állásfoglalt az ellen-

hogy az ovodákat és óvónőket a népjóléti miniszterium hatáskörébe osszák be. Az ovodák és óvónők ugyanazt a kultúrfeladatot és első sorban nevelő munkát végzik itt, és ugyanolyan előtanulmánnyal rendelkeznek, mint a történelmi országokban „Materská školának” nevezett intézmények és azok tanítónői; tehát nem cserélhetők össze a gyermek menedékházakkal és bölcsődékekkel, amelyek csak gyermekgondozó intézmények. Ami ovodáink csak helytelen fordításból kifolyólag lettek „Opatrovňák”, tulajdonképpen a „Materská školával” teljesen egyenlő gyermeknevelő kultúrintézetek, s mint a múltban a jövőben is az iskolatügyi miniszter hatásköréhez kell tartozniok.

Csodálatos, hogy a törvényjavaslatnak az óvónőkre vonatkozó része a mai állapotnál sokkal hátrányosabb, a fizetésügyet kivéve, az óvónők kívánságait teljesen figyelmen kívül hagyták. A „Svaz” központi vezetősége az említett javaslatot kívánságaink szerint módosítva fogja és az iskolatügyi miniszter útján terjeszti a parlament elé. Lapunk legközelebbi számában röviden ismertetni fogom az új törvényjavaslatot, a részletes fordítást azonban csak a módosított és a parlament elé terjesztendő javaslatról közlöm le. Már előre jelzem, hogy e javaslat fizetés- és nyugdíjügyünket, a községi tisztviselőkre vonatkozó 103/926. törvény szerint rendezi és 1929. január 1-i hatállyal lép életbe.

A „Svaz” központi vezetősége országos jellegű óvónői kongresszusra készül és szóval már előre meghívták a magyar óvónők szakosztályát, mert nemzetiségre való tekintet nélkül szeretnék az óvónőket összegyűjteni. Ezen a kongresszuson nekünk, magyar óvónőknek, jelentékeny számban kell megjelentünk és kérem a kollegákat, hogy ezzel előre számolva rendezzék kiadásait.

Nagy Júlia, titkár.

Felhívás a Galánta—vágsellyei járások valamennyi községi közművelődési egyesületének vezetőségéhez. Tisztelettel felkérem az összes kartársakat, hogy az 1928. év második felében végzett kulturmunkáikról szóló jelentéseiket — az előírt nyomtatványon — sziveskedjenek f. év december hó 10. ig címemre megküldeni, mivel a járásainkban végzett félévi közművelődési tevékenységünkről szóló jelentésemet december hó 15. ig feltétlenül be kell terjesztenem az isk. és népmű. minisztériumhoz. Amely községben az előírt blanketták esetleg már nincsenek, megkeresésre „mintái” készséggel küldök. A határidő pontos betartását kérem! Kartársai üdvözzel: *Munka Jenő* járási közmű. egyes. titkár Zsigárd. XV.

Az egyetemes nagygyűlés csoportképei. Központi Elnök úr meghagyása folytán közlöm, hogy a kongresszusi sikerült fényképek (lev. lap) *Lauffer* vagy *Rusznyák* fényképészeknél Levice megrendelhetők darabonként 2-50 Ké árban. Ugyanez megjelent már a „képes hét“ folyóiratban is. Tisztelettel: *Csorba Győző*.

Felkérjük a megyei, szakosztályi és körzeti pénztárosokat, hogy az 1928. év második feléről esedékes elszámolások és % visszatérítésekhez szükséges kimutatásokat két példányban december hó 15-ig beküldeni sziveskedjenek. *Központi pénztár.*

Tanácsadó.

Rovatvezető; *Uherezky Géza.*

Napi- és fuvardíjak tanító gyűlésekre.

Az u óbbi időben gyakran fordulnak hozzám a kartársak azzal a kérdéssel, hogy mely törvény vagy rendelet biztosítja a tanítószág részére a tanítógyűlésekre szóló napi- és fuvardíjat és mennyi ez a napi-, illetőleg fuvardíj. Szükségesnek látom ezért, hogy ezzel a kérdéssel ezen a helyen foglalkozzunk, megismertessük az érdeklődő kartársakkal az ide vonatkozó rendeleteket, valamint azokat az okokat is, melyek az érintett fuvar- és napidíjak megállapítását szükségessé tették.

Az 1868. évi XXXVIII. t. c. népoktatásunkat közszégsítteni akarta. Ezen törvény 147. §-a elrendelte, hogy a községi nép- és polgári iskolai tanítók kötelesek minden tankerületben tanítói testületté alakulni.

A tankerületi tanítói testületnek annyi körre kellett feloszlaní, ahány járása volt a megyének.

A járásköröket kötelezte az idézett törvény 147. §-ának 3. bekezdése, hogy a községek segélyezésével kötelesek évenként kétszer, az egész tankerületi tanító testület évenként egyszer tanítói értekezletre egybegyűlni.

A törvény utasította a minisztert, hogy a tanítói értekezletek szabályozására rendeletet bocsásson ki.

Az 1868. évi XXXVIII. t. c. 147. §-a ezek szerint kötelezte a tanítót, hogy tanítóegyesületnek tagja legyen és annak gyűléseire a község segélyezésével eljárjon. Innen ered a tanítógyűlésre menő tanítónak a fuvar- és napidíjra vonatkozó igényjogultsága.

A közoktatásügyi miniszter a lörvény rendelkezésének megfelelőleg 1872. évi szeptember 14-én 23201. sz. rendeletével kiadta a tanítók testületekké alakulására és ezen testületek működésére vonatkozó szabályrendeletet.

Ezen szabályrendelet 2 § a a tanítói testületek alakulásának és működésének célját a következőkben állapította meg:

a) Az iskolai nevelés és tanítás előmozdítására tartozó ismeretek gyarapítása és tanítások módszerének megvitatása s mindkettőnek a tanítók közötti s általános terjesztése.

b) Az iskola belső letele tökéletes kifejlesztésére tartozó iskolai rendtartás és fegyelem gyakorlását illető tanulságos értekezések tartása.

c) A tanítási eszközök javítására, szaporítására és terjesztésére célzó véleményes javaslatok megállapítása.

d) A tehetetlenségre jutott tanítók, a tanítók özvegyei és árvái sorsa javítása előmozdítására szolgáló segélyegyletek alapítása s ez ügy iránt a tanítók közt és a nagyközönségben a munkás részvét felköltése és ébrentartása s a segélyek ez uton való gyarapítása.

e) Munkálkodásuk rendje és módja meghatározása s ezek eredményei egybeállítása és közrebocsátása.

A tanítóegyesületek célkitűzésében később a súlyosbodó megélhetési nehézségek folytán eltolódás állott be. Ezek az egyesületek épp úgy, mint más tisztviselő csoportok egyesületei, inkább gazdasági, szociális és kari érdekek védelmére alakulnak, míg az a), b), c) és e) pontokban foglalt célok megvalósítása a tankerületenként tartott tanfelügyelői értekezletek feladatát képezi.

A szabályrendelet értelmében minden községi és állami nép- és polg. isk. tanító és tanítóképzőintézeti tanár köteles volt a tanítótestület rendes tagjai közé lépni. A felekezeti népoktatási intézetek tanítói és tanárai is beléphettek önként ezen tanítótestületekbe.

A tankerületi tanítótestületek évenként egyszer, a járásiak évenként kétszer kötelesek voltak gyűlésre összejönni.

A 8. § szerint az igazolatlanul elmaradó tag a gyűlés minden elmulasztott napjáért 2 forintot tartozott fizetni a segélyegylet céljára, amely összeget bírói uton is be lehetett hajtani.

A gyűlésre menő tanító fuvar- és napidijáról a 9. § gondoskodott. Ez a § kimondta, hogy a gyűlésre menő községi tanítóknak az illető község pénztárából mérsékelt utiköltség és a gyűlés tartamára naponként 1 forint napidij jár. Az állami intézetek tanítói és tanárai hasonló javadalomban az állampénztárból részesültek.

A vallás és közokt. miniszter 1876 évi szept. 2-án kelt 20311. számú rendelete „Utasítás a közigazgatási bizottságnak a vallás- és közoktatásügyi minisztérium ügykörét érintő hatásköréről“, mely a belügyminiszter 1876. évi szeptember 26-án kelt 41221. számú körrendeletével a közigazgatási bizottságoknak megküldetett, II. fejezet 14. §-ában a következőképen rendelkezett:

A népiskolai törvény 147. §-a rendelete szerint a községi és állami elemi, felső nép- és polgári iskolai tani órák kötelesek minden megyében tani öi testülettel alakulni s évenként egyszer tanítói értekezletre egybegyűlni E testületeknek, az e végre kiadott szabályrendelet 5. §-a szerint tagjai lehetnek a felekezeti népoktatási intézetek tanítói, tanítónői és tanárai is. A község ilyen alkalmakkal értekezletre menő tanítóját, vagy tanítóit segíelyezni tartozik legalább is az által, hogy oda- és visszamenet fuvarral ellátja, vagy neki fuvarbérét megtéríti.

Ha a község ezen kötelességét nem teljesítené erre azt a közigazgatási bizottság a szolgabíró által kényszeríti.

Az 1881. évi augusztus hóban tartott tanítói országos képviselői közgyűlés kidolgozta a tanítóegyesületek (itt már tanítóegyesületek lettek) szervezetét, melyet a vkm. 1882. január 31.-én kelt 12196/1881. számú rendelete léptetett életbe.

Az új szabályrendelet 16 §-ának e) pontja a következőképen szól:

Közoktatásügyi kormányunk oda hat, hogy a köz-, valamint járásköri gyűlésen résztvevő tanítók a község, illetőleg az iskola-fenntartó penztárából utiköltséget, vagy fuvar s a gyűlés tartamára naponként a vidéki viszonyokhoz képest 1—2 forint napidíjat nyerjenek. Az állami intézetek tanárai és tanítói az állampénztárból hasonló kedvezményben részesülnek.

Az 1886. évi május 4-én kelt 18095. sz. vkm. rendelet a napi és fuvardíjak kifizetését a folyó 1886. évre beszüntette.

Az 1887. évi március 12-én kelt 9666. sz. vkm. rendelet az ország kedvezőtlen és legnagyobb takarékossgát parancsoló pénzkgyi helyzete miatt a tanítók tanitógyűlésekre járó napi- és fuvardíjaknak kifizetését további rendelkezéssig beszüntette.

1889. évi február hó 26-án a belügyminiszter N. község ellen beadott panaszban végső fokon 85510/1888. számú határozatával úgy döntött, hogy a tanítógyűlésre menő tanítót utiköltség vagy fuvar minden körülmények között megilleti, de napidíj fizetésére a község nem kötelezhető.

Ugyancsak a belügyminiszter 1888. évi február 29-én kelt

13572. sz. rendeletében kimondotta, hogy a tanítógyűlésre menő tanítóknak a fuvardíj mellett napidíj is megszavazható, miben a községek, hacsak kedvezőtlen anyagi viszonyok azt indokoltá nem teszik, — meg nem akadályozhatók.

A vkm. miniszter 1896. évi május 20-án kelt 26440. sz. rendelete a tanítógyűlésekre járó fuvar- és napidíjak kifizetését újból elrendelte és ezen rendelet hatályát a községi és állami kisdedovókra és kisdedovónőkre is kiterjesztette.

A belügyminisztérium 1896. évi október 31.-én kelt 85046. IV. a) szám alatt kelt rendelete utasítani rendeli a községeket, hogy a községek költségvetésébe a tanítók fuvarkötségeit vegyék be. A mérsékelt napidíjak (naponként és fejenként 1—1 forint) utalásának szorgalmazását a törvényhatóságokra bizza. Végül megjegyzi, hogy azon esetben, ha a napidíjak kiszolgáltatását a községek megtagadnák, a vkm. miniszterrel egyetértve az illető iskolák pénztára terhére fogja kiszolgáltatni.

A vkm. 1899. évi október 11.-én a tanítói testületi gyűlések alkalmával felmerülő utiköltségeknek és napidíjaknak az állami tanítók részére leendő megállapítása és érvényesítése tárgyában 64816. sz. alatt a következő körrendeletet intézte az állami tanfelügyelőségekhez:

Tapasztaltatván, hogy a tanítói testületi gyűlések alkalmával felmerülő utiköltségek és napidíjak megállapítása és érvényesítése céljából beterjesztett költségkimutatások nagyon hiányosan és szabálytalanul állíttatnak össze és a gyűlésen való részvétel, illetőleg az utazások megtörténtének igazolása végett okvellen megkivántató jegyzőkönyvek legfőbb esetben nem küldetnek be, sok esetben pedig a gyűléseken résztvett tanítók nevei a jegyzőkönyvekben felvéve nincsenek, ennél fogva a mihez tartás és egyöntetű eljárás céljából utasítom a kir. tanfelügyelőségeket, hogy a tanítói testületi gyűlések alkalmával felmerülő utiköltségek és napidíjak akadálytalanul leendő megállapíthatása végett jövőben az egyes utiszámlák alapján a $\frac{1}{2}$ alatt idezárt minta szerint szerkesztendő költségkimutatást állítson össze és azt a vonatkozó gyűlésről felvett jegyzőkönyvek kíséretében, melyekben az illető gyűléseken résztvett tanítók nevei is felvéve legyenek, terjessze fel.

Megjegyzem még, hogy az utazások alkalmával egyesek részéről mindig a legrövidebb uti irány választandó és a legolcsóbb közlekedési eszköz veendő igénybe és hogy az utiköltségek és napidíjak felszámításánál következők tartandók zsinórmértékül, és pedig:

a) tengelyen való utazásnál csak azon esetben számítható fel kilométerenként az eddigi 28 fillér, ha a községből csak egy tanító utazik a gyűlésre; ellenben, ha ugyanegy községből egynél több tanító vesz részt a gyűlésen, az esetben egy-egy tanító utiköltsége címén akár magányosan, akár többbedmagával kilométerenként csak 14 fillér számítható fel;

b) vasuton való utazásnál, a vasúthoz, vagy onnét a községbe — bérkocsidíj nem számítható fel;

c) amennyiben mérsékelt áru vasuti jegy váltására szóló igazolvány nincsen, vasuton II. és gőzhajón I. osztályu egész menetjegy számítható fel;

d) vasuti mérsékelt áru jegyváltásra szóló igazolvány után díj fel nem számítható;

e)apidíjak az utazásban eltöltött napok után nem járván, azok csakis a gyűlés napjaira számíthatók fel.

Költség-kimutatás

a vármegyei tanítótestület 18 évi hó n tartott gyűlésén jelen volt állami tanítók, tanítónők és kisedővónők utiköltségeiről ésapidíjairól.

Folyó szám	A gyűlésen megjelent tanító, tanítónő vagy óvónő neve	Állás	Lak-hely	Utazás tengelyen		Utazás vasuton vagy hajón		Vasuti vagy hajózati díj oda-vissza		A gyűlésen eltöltött napok száma		Utiköltség ésapidíj együtt		A számvetés állat megállapított összeg		Esztervéltek
				hosszban	hová	hosszban	hová	K	f	K	f	K	f	K	f	

A kilométerekben kitétetett távolságok hiteldől:
 Felt
 A megyei építészeti hivatal részéről
 N. N.
 mérnök.

Ezekben adtuk volna a tárgyra vonatkozólag azokat a rendelkezéseket, melyeket felkutatnunk sikerült. Ezek tudnunkkal hatályukat nem veszítették, mindazonáltal egyedül nem elégségesek arra, hogy azok alapján bárki igényt tarthassonapidíj- és fuvardíj számlájának kiegyenlítésére, ha azok költségvetésileg előre nem biztosítottak.

A tanítónak gondoskodnia kell arról, hogy a tanítógyűlések, illetőleg tanfelügyelői értekezletek és tanulmányi kirándulások napidíjaira és utiköltségeire szükséges összeg felvétessék az illető iskola költségvetésébe, mert csak így lehet szó ezen napidíjak és utiköltségek kifizetéséről. Számtalan iskolát tudnék felsorolni, ahol a napidíjak és utiköltségek kifizetése akadálytalanul történik, mert azok költségvetésileg biztosítva vannak. Nagyobb részét a tanító ügyességétől függ, hogy az érdekeltekkel meg tudja érteni, hogy pl. egy iskolai kirándulásra, vagy midőn a tanítót az állami tanfelügyelő az oktatás és nevelés előbbrevitelét célzó megbeszélésre behívja, nem mehet a saját költségén.

A napidíjak és utiköltségek mérvének megállapításánál mértektől szolgálhat a teljhatalmu miniszter 1920 évi aug. 10-én kelt 15295 prez. adm. sz. rendelete. (Lásd Vásárhelyi—Uhereczky Tanügyi törv. és rend. gyűjteménye 385 old.)

P. K. A „Magyar Tanügyben“ közzétett szolgálati pragmatika a tanárookra és nem a tanítókra vonatkozik. Természetesen ezen két Sz. P. sok közös rendelkezést tartalmaz, de a kettő mégsem egy: Mi a „Veszték“ 10. számában megjelent Sz. P.-át fordítottuk le, ez vonatkozik a tanítókra. Most van nyomás alatt 10—12 nap múlva szállíljuk. Ára 12 50 Ké. lesz.

N. V. A nyugdíjjarulék fizetése alóli felmentését kérheti a M. T. folyó évi február 1-én megjelent 3. szám 129. oldalán a 123439/1. számú miniszteri rendelet 57. pontja alapján. A háborús félévnek nem számítanak az ott megkivánt idő megállapítása szempontjából.

Q. E. Jövedelmi adó túlfizetése 464 Ké, mely összeget december első felében visszafizeti az isk. referátus számvevősege.

L. K. A nyugdíjjarulék visszatérítése tárgyában beadott kérelme kedvező elintézészt nyeri. A nyugdíjazás időpontjáig levont összeg visszatérítése december első felében fog megtörténni. Ezen a címen 3312 Ké lett számfejtve.

Sz. B. Losonc. A nyugalmazott nem állami tanító nyugdíjából az isk. referátus számvevősege a nyugdíj 1 $\frac{1}{2}$ %-át vonja le a lícebny fond járuléka címén. Ez önnél havi 23 Ké t tesz ki. Ezenkívül jövedelemadóra havi 84 Ké-t kell fizetnie. A nyugdíj első kifizetésekor két óra utalt összegből 2×23 Ké t kellett volna levonni a lícebny fondra és $2 \times 84 = 168$ Ké-t jövedelemadóra. A számfeljő tisztviselő véletlenül elcsérlette a rovatokat és így történt, hogy a lícebny fondra 168 Ké t, adóra 46 Ké t vont le. A helyesbítés XII/1-én fog megtörténni, amikor a lícebny fond járulékából visszatérít 99 Ké-t, de ezzel szemben jövedelemadóra 206 Ké-t fog levonni.

Különfélék.

A dal.

Tanítjuk a multat,
Neveljük a jelent,
Építjük a jövőt.
Lankadó testünknek,
Csüggedő lelkünknek
Ugyan mi ad erőt?
A dal, a dal, a dal.

Mi az mi lelkesít
S nagy tettekre hevít,
Bánatot és gondot
Elfeledni segít,
Hinni és remélni,
S szeretni megtanít?
A dal, a dal, a dal.

Mi a dal? Hő barát
Kisér az éltet át,
Bölcsöknél megjelen,
Velünk van szüntelen,
S ha élünk végelet ér
Sirunkig elkísér:
A dal, a dal, a dal.

Nagyfalusi Antal.

Föld lázadása.

Sírva didergünk az éjben, két fonnyadó virág,
Hervadó testünkre hull hóharmata az éjnek,
Gyöngye karunk vihartól remegve óvjuk, védjük,
De már üzenetek távoll, titkos messzeségek.

Fejünk felett dús színeltt bontja a szivárvány,
Arcunk sebesen sulykolják ég változása,
Új emberekké válfunk s nem mint eddig voltunk
Kifosztott szőlőhegyek késett, ünt kapásai.

Új életre kelt az eltiport, hervadó virág;
Új megválló hang kell a férfinek s a lánynak,
Új hangszereln zengi új énekeit a köllő:
Feltámadt magáról feltámadt világnak.

A mindenség nem tudott magáról s búsan hallgatott,
Most feleszmélt, mit ember százszor eltiport, a rög
Bús emberségünk eltiport igáját lerázva:
Győzelmes lázadással beszélni kezd a föld...
(Pozsony.)

Kovács Endre.

Égi parton.

Éjtszakáról dalol az alkony
s a tülembé sűg halk, rege-hangon:
A íarádt felhők már kikötöttek,
mesaze-messze, az égi parlon.

(Bagota).

Hamvad a lűz... esle van már..
s az éjszakában árnyak mennek...
Mesél az éj halál-hangon:
A végzett sorsok már kikötöttek,
messze-messze az égi parton...

Kossányi József, tanító.

Kedves Kartársak! Az a 200 iskola, amely „Bűcsu a tavaszról” című verseskötetemet elfogadta, ha új vállalkozásomnál nem fog cserbenhagyni, biztosítja novelláskötetem kiadásának minimális anyagi reményeit. Bizva tehát első sorban azon kartársaim támogatásában, akik verseimért nem sajnálták a 8.—koronát, — s elegendő téve sokak sürgetésének, no meg a magam ígéreltnek: összegyűjtöttem prózai írásaimat, s *Az ősvényen* cím alatt könyvalakban kiadom. A könyv külső szépségét előnyösen tokozza az a művészi rajz, amelyet Ivány Ferenc, deáki művész-kollegánk rajzolt a címlapra, de a kivétel minden részlemben kifogástalanul igyekszik nuujtani. E célú szolgálja a szerző arcképe és aláírása is. Mindeme nyomdatechnikai különlegességek mellett is, a tizenegy elbeszélést és egy színdarabot tartalmazó könyv árát csak 10.— koronában állapítottam meg. Megjelenés után — újév táján — könyvem az azon iskolák címére küldöm meg, ahol, verskötetem tanúsága szerint, nem fogok zárni látóra és vizsgautasításra találni. Ára a mellékelt csekklapon lesz fizethető. Aki ezen felül rendelni óhajt, rendelését a következő címre küldje: *Boross Béla, Alsószeli, Galdntai járdás.*

A cseh tanítósság követelményei. A cseh tanítóegyesület f. é. nov. 3-án Prahában tartotta központi választmányi gyűlését Wimmer Ferenc elnökelete mellett. A gyűlés gazdag anyagából kiemeljük a következőket. A Köztársaság tízéves jubileuma emlékére 80 ezer koronát szavazott meg egy pedagógiai enciklopédia kiadására. Követelik a tanítósság főiskolai képzését és egy-éves iskolát az egész ifjúság számára a 15 éves életkor betöltéséig. A kézimunka és háztartástan tanítónők számára azonos érvényű képesítést a többi tanítókkal. A pedagógiai intézmények rendszeres kiépítését. A járási és országos tanítói konferenciákat. Az iskolafelügyelet reformját. Az új tanterv kibírdetését, amely feleljen meg az új iskolarendszer pedagógiai és dikaktikai követelményeinek. A személyi terhek jogi viselője legyen az állam, a tanítók pedig állami tisztviselőknak tekintessenek. A tényleges katonai szolgálat visszamenőleg számíttassék be az előlépésbe. A 104. sz. tanítói törvényhez esedékes kormányrendelet adassék ki. A tanítási köteles óraszámba számíttassék be a rendkívüli munka. Az igazgatói pótlék emeltessék fel. A polg. isk. szaktanítók jogi viszonyaira vonatkozó utasítás hajtassék végre. A D működési pólék (lakbér) szüntettessék meg. A 455/1919 sz. törvény érvényben maradjon. A kézimunka tanítóknak nyugdíjban ne veszítsenek. A gazdasági önkormányzatról szóló törvény novelíztassék. Az országos iskolatanácsok reorganizáltassanak. Az iskolai hivatalok a politikaiaktól választassanak el. A tanítói állások betöltéséről szóló törvény ne legyen ellőrlőve. A mostani szolgálati pragmatika modernebbel pótlóttassék

Az 1929. évi állami költségvetésben a szlovenszkói népoktatásügy 237,532 456 Ké-val szerepel, míg 1928-ban 225,204.934 Ké volt előirányozva. A különbség tehát 12,327,522 Ké az 1929. év javára. Ezt az emelkedést megmagyarázza a 226. sz. törvény (kisiskola törvény), amely a nyolcéves iskolakötelezettség bevezetésével a tanítói állások szaporításával és az osztályok növendékei maximális számának leszállításával tetemes költségöbbletet jelent. A nem állami iskolák és a nem állami nyugdíjazott tanítóság részére csak a régi magyar törvények alapján esedékes összegek vannak a költségvetésbe beállítva, a felemelt flynemű illetményeket azonban az állampénztárból előlegezik a végleges törvényes intézkedések kiadásáig.

Hollý—Klačanský „Vernost“ olvasókönyv: a polg iskolák IV. osztálya számára. Az olvasókönyv szemelvényekben kiváló áttekintést nyújt a szlovák és cseh irodalomról, nyelvi szempontból teljesen kifogástalan és magában foglalja a csehszlovák irodalom történetét is oly terjedelemben, amint azt a középiskolai tanterv előírja. Valamennyi szemelvény karakterisztikus tartalma szerint mindig érdekes és gazdagon van ellátva szó és tárgyi magyarázatokkal. Meg vagyunk győződve arról, hogy az eddig megjelent olvasókönyvek közül egy sem felel meg a magyar tannyelvű középiskolák szükségletének oly nagy mértékben, mint ez a tankönyv. „Vernost“ olvasókönyvekből megjelent eddig az I, II. és IV. rész és a jövő tanévre megjelenik a III. rész. Kívánatra az „Academia“ könyvkiadó Bratislava szívesen küld tiszteletpéldányt. A Vernost' olvasókönyvekről nemcsak a napilapok, de a Slovenská Matica is a legnagyobb elismeréssel nyilatkozott.

Kiadóhivatali üzenetek.

K. A. Hontgyarmat, F. J. Čakanovce. Tagjaink sorába felvettük. Lapunkat megindítottuk. — P. L. Ladice. 1929 január 1-étől tagjaink sorába vettük. Az évi tagdíj 30 kor., amelyért a lapot is kapja. Hátralékról az év végén értesítjük. — T. L. Výchapy-Opatovce, O. O. Feketenyék, Sz. L. Komárom, M. J. Gúta, H. L. Levce, F. R. N.-Zámky. Címükkel kijavítottuk. — Sz. J. G.-Panita. Hátralékról december végén kiértesítjük. — H. N. Komáromfűss. Az elveszett számokat pótlólag megküldtük. — M. E. Lőcse. A naptár árát töröltük. Sz. G. Rapovce. Hátralékával a kért terminusig úrunk. — Sz. M. Želovce, K. P. Lučenec. Hátralékot december végén mutatjuk ki.

Hirdetés. Nyugdíjba menő tanító pár havi helyettesítésére sürgősen keresztek tanító vagy tanítónő. Egytanítós községi iskola. A fizetés 99% államszegély. A helyettesítést megválasztása valószínű. Tanítási nyelv magyar. Kováčovce (Szécsénykovács), p. Vrbovka. Okres: Modrý Kameň. *Iskolarekérő*

Pályázat. A csúzi ref. egyház kántortanítót keres. Javadalma egyszobás lakás — lavasszal új tanítói lakás épül — az egyháztól évi 1200 K negyedévi előleges részletekben; megfelelő államsegély, mely okleveles tanítónak azonnal folyósítatik. Kántori jávadalom 8 magyar bold föld — jelenlegi haszonbére 21 q buza, — 12 méter kemény tűzifa és stóla. Földek adóját az egyház fizeti. Kötelessége az iskolás növendékek lelk. ismeretes tanítása — isk. gyermekek száma 36 — az iskola osztatlan, jelenleg van 6 osztály. Tanítja a hittant is. Lelkészt amikor a szükség úgy hozza magával, a templomi szónézekben helyettesíti. Pályázhatnak oklevéllel bíró férfi avagy nő tanítók. Kellően felszerelt kérvények 1928 dec. 10-ig küldendők a református lelkészi hivatalhoz Czúz, z. Nitra.

Pályázati hirdetés. Az Almágyi róm. kat. iskolaszék az újonnan szervezett II tanítói állásra pályázatot hirdet Tanítási nyelv magyar Fizetés a hitközségtől 1200 kor. törvényes lakbér és államsegély. Csakis nőtanítók pályázhatnak. Rendesen felszerelt kérvények az iskolaszéki elnök címére küldendők Egyházszabásra, p. H. jnácika, z. XVIII. Pályázati határidő 1928 december hó 26. amikor a választás is meg lesz tartva. Az állás 1929 év január 1-én elfoglalandó.

Pályázat. A kisóvári ref. római leányegyház presbitériuma, egy tanerős magyar tannyelvű népiskolájának nyugdíjazás folytán megüresedett előkönyörgő kántortanítói állásra pályázatot hirdet Javadalom 1. Háromszobás lakás természetben gazdasági melléképületekkel. 2. Kézpénz 24 kč. 3. Buza 12 szapú (11.62 q) természetben. 4. 6 itce vaj helyett 12 l č. 5. Faggyúgyertyának 12 font helyett 10 kč. 6. 4 öl kemény tűzifa beszállítva és felaprózva. 7. 2 szekér széna természetben. 8. Szántóföld 11 katb. 1011 □ öl. 9. Munka és fuvarválság 500 kč. 10. Beépített kert kamata 20 64 kč. 11. Hivatalos ügyben előfogat. 12. Stola az egyházterületi szabályzat szerint. 13. A földek összes adóját az egyház fizeti. Ezen jávadadalomból 3888 kč. tanítói, a többi kántori járandóságnak vétetett. Kötelessége a mindennapi és az ismétlő iskolások tanítása — ez utóbbiért a községtől 60 kč. díjazás jár — hitoktatás, templomi istentisztelet végzése. Pályázati kérvények f. év december 15-ig adandók be a barsi református egyházmegye esperesi hivatalához D. Seč, p. p. D. Várád. Az állást, mihelyt a választás jogerős, tartozik a megválasztott azonnal elfoglalni.

Vetítőgépek és mikroszkopok

iskolák részére, továbbá képsorozatok kölcsönzése és eladása. — Kérjen árjegyzékelt! — VOJTECH RAŠOFSKY
Nitra, Jesenského ul. 12.

Ezt még nem látta a világ! Szenzáció! Óriási meglepetés! Szenzáció!

Két millió szoknyát, két millió térdnadrágot és fehérneműeket fogunk olvasóinknak és köztársaságunk polgárságának eladni ezen a télen az óriási külföldi keresleten kívül. Minden egyes darab áruért kezességet vállalunk, a legjobb minőséget adjuk a legolcsóbb árákért s ezzel lehetővé tesszük, hogy mindenki a mai korban is olcsó árukat vásárolhasson. Hogy minden család megismerhesse áruinkat, vállalatunk vezetősége elhatározta az árak oly nagymértvű leszállítását, amellyel mindenki elismerését vívja ki, valamint azt, hogy áruink valóban világegyetkek.

Karácsonyi vásáruk cikkei a következők:

Térdnadrágok, jól varrottak, minden nagyságban, felnőtt férfiak részére: 13—14—16—18 K. »Jagvard«, »Mongons« térdnadrágok darabja 25—33 K. »Tigriabőr« térdnadrágok, amelyeket 4 oroszán sem bírna szétszaggatni, darabja 33—39—49 K. »Újdonság«, »Karlhágó«, »Világcsoda« darabja 35—40 K. Különösen ajánljuk lémmunkások részére. A »Lovcsen« cipészek részére ajánlható, darabja 37—42 K. »Trója« elpusztíthatatlan, munkások részére, darabja 45—50 K. Ünneplő nadrágok minőség szerint 19, 23, 28, 35, 40, 50 K. Lovagló nadrágok erős szövettel, 27, 29, 35, 40, 46, 50 K. Kamgárn szövettel 30—35 K. »Mammut« 29—33 K darabonként.

Női szoknyák, elegánsak, 1-a minta és minőség, félgypajjú, varratlan, darabja 7—8 K. »Nil« legerősebb szoknyák, melyeket a krokodilus sem tud összetépní, darabja 9—10 K. Szoknyák mindennapi használatra, minden nőnek alkalmasak, 11—12 K. »Jirina« 14—16—18 K, »Kriset« 16—20—29—33 K minőség szerint. Gyapjuszoknyák 23, 29, 39, 49.

Női szövetek kínai selyemből 3 m 70, 90, 110 K, teljes női ruhára. »Popelin« egész ruhára, modern színekben 3 m, 90, 110, 130 K.

Úri szövetek »Trója« 130 cm széles, 3 m 80, 90 K, »Újdonság« »Karlhágó«, jobb minőség, mint a mammutbőr, vagy az erős talpbőr, 190 cm. széles, 3 m 90—110 K. »Mammutbőr« szövet, 80, 90 K 3 m 120 cm szélességben. »Lovcsen« szövet 120 cm széles, 3 m 70—80 K. Ajánljuk az utóbbiakat munkások részére.

Úri ingek 12, 13, 15 K. Selyem mellet 19, 20, 23 K.

Úri alsónadrágok, Kiváló erősek, 12, 15, 19 K darabonként.

Aki nem akar egyszerre többfélét rendelni, az rendeljen legalább egy darabot, mert nem szabad hiányozni egyetlen falucskának sem, ahol a mi áruinkat nem ismernek. Mindezen cikkeket utánvétellel küldi:

Az első ítbörici **Matyšek M. R.** ŠITBORICE, p. Tešany
textilgyár Brno mellett.

Fenti céget különösen ajánljuk, megrendelésnél mindig hivatkozzék lapunkra, a »Magyar Tanító«-ra és külön kedvezményben részesül.

Mielőtt **BÚTOR** vesz, okvetlen nézze meg a Republika egyik legnagyobb bútorgyárának megna-

gyobbított **HEIDÜK BÚTOROK**
fióktelepét

Lászlónál

a cipőgyár udvarában, Kostolná-u. č. 16.

100 szoba, konyha és előszoba
állandóan raktáron. —
Keményfa bálók már 2000 Kcs-tól
egész 14000 Kcs-ig 100—200 Kcs

havi részletfizetésre is. Thonet bútorok óriási választékban.

A hirlapjegyek használata engedélyezett a bratislavai posta- és távirtdaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 december 15.

24. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Feladó szerkesztő: **Bencsi Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal:
<i>Vezércikk:</i>	
Az új szolgálati pragmatika . . .	769
<i>Motis Gyula - Willand J.</i>	
A kiegészítő iskoláról (vége) . . .	770
<i>Stampay János:</i>	
Reflexió	778
<i>Schlosz Lajos:</i>	
Lelki klinika	779
<i>Tóth Imre:</i>	
Felső bimbók	781
<i>Egyesületi élet</i>	784
<i>Természettudományi rovat:</i>	
<i>Dr. Hähnlein - Mikus:</i>	
Az okkultizmus és a nép	786
A rakétautó elve	789
<i>Szakirodalmi szemle</i>	791
<i>Különfélék</i>	794
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. } Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. } (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN

KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSZET

NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK 42. 34.

**AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Műsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természettajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószeres stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.
A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: Bannai Tóth Pál.

A új szolgálati pragmatika,

amely a 162/1928. sz. kormányrendelettel kiadott az elemi és polgáriskolai tanítóság részére, már hosszú idő képezte követelés tárgyát. A tanítóság jogi viszonyait van hivatva rendezni ez a szolgálati pragmatika, szorosán és félreérthetetlenül kijelölni a tanító szolgálati jogait és kötelességeit.

A kiadott szolgálati pragmatika sok tekintetben megnyugvást kelt a tanítóság lelkében, bár vannak olyan pontjai is, amelyek kedvezőtlenek és az eddig érvényben volt előírásokkal szemben haladást, javulást nem tartalmaznak. Ez vonatkozik főképen a fegyelmi eljárásra és pedig különösen a szlovenszkói tanítóságra nézve. A régi fegyelmi szabályzat értelmében a zsupáni hivatalok mellett volt szervezve fegyelmi bizottság. Az új közigazgatási rendszer a zsupák hatáskörét e tárgyban a járási főnökökre ruházta, de a járási hivatalok mellett felállított fegyelmi bizottság elé csak a nem állami tanítók olyan ügyei tartoznak, amelyekben az állami igazgatás van hivatva dönteni. A nem állami tanítóság fegyelmi ügyeinek nagyobb része az illetékes egyházi fegyelmi bizottság elé tartozik.

A szlovenszkói állami tanítóság részére azonban egyetlen központi fegyelmi bizottság szervezetik a bratislavai iskolaügyi referátus mellett. Ez a körülmény, mivel a fegyelmi eljárás folyamán felmerülő utazási, védelmi és tanuzási költségek a terhelt tanítót illetik még azon esetben is, ha felmentést nyer, óriási anyagi megterhelést jelent költségekben a tanító részére, különösen akkor, ha Bratislavától távol működik.

Sok esetben, hogy a költségeket kimélje, amelyeket talán el sem birna, kénytelen a maga hathatós védelméről lemondani. T. i. eddig is joga volt s most is joga van a tanítónak — büntető ügyeket kivéve, — hogy tanítótársai közül védőt válasszon magának. Erre legalcalmasabb a vele együtt, vagy hozzá közel működő kartárs, aki a helyi körülményeket és magát a terhelt tanítót is jól ismeri. Ha azonban a tanító és védője működési helye Bratislavától távol van s a terhelt anyagi viszonyai gyengék, a védő kartárs tetemes utazási s egyéb költségei miatt kénytelen ügyének védelmét kevesebbe kerülő, de ügyét s a helyi viszonyokat nem ismerő, Bratislavában vagy környékén lakó kartársra bízni.

A tanukihallgatásra vonatkozólag is hiányos az új szolg. pragmatika. A vonatkozó §. ugyanis nem tartalmazza, hogy a tanuk kihallgatását a helyszínen kell folytatni, tehát ezek költségei is a tanítót terhelik. A tanuzásra a régi szabályok szerint érvényben volt, hogy a tanut a terhelt és a védő jelenlétében hallgatták ki, akik a tanuhoz kérdéseket is intézhettek. Ezek mind jegyzőkönyvbe foglaltattak. Most a tanító és védője csak a szóbeli tárgyaláson intézhetnek kérdéseket a tanukhoz.

Eddig a terhelt tanító és védője az iratokba akadálytalanul betekintheztek, sőt azokról másolatokat készíthettek. Most ennek engedélyezése a tárgyalás vezetőjétől függ.

Az új fegyelmi eljárás nagyjában hasonló a régihez, azonban a részletekben sok eltérés van és pedig, mint fenti példák mutatják, seholsem a tanító előnyére avagy a szóban forgó fegyelmi ügy minél alaposabb, részletesebb és az igazságnak tökéletesen megfelelő, legjobb kiderítésére.

(B)

A kisegítő iskolákról.

Irla Matis Gyula áll. tanfelügyelő, szlovákból fordította Willand János tanító.

(Folyt.)

Rendszeres tananyagbeosztással dolgozik a tanító a körülményeknek megfelelőleg, különben a tanítónak szabadsága teljes a gyermekek intellektuális fejlesztését illetőleg, vagyis teljesen szabadon dolgozik, amint azt a tanítványok individualitása kívánja,

mindig megválaszthatja azt a módszert, amely a legszemléletesebb és azt a formát, amely a legelőnyösebb. Azért a kisegítő iskola osztályainak kevés számú növendékének szabad lenni.

I. A legelső fokon a tanító megfigyeli növendékeit és *javító gyakorlatokra* törekszik vagy serkenti őket az előre haladásra (pl. a dadogókat helyes beszédre szoktatja, bátortalanokat bátorítja, a jární, ülni nem tudókat jární, ülni tanítja stb.) a) A legfontosabb tárgy itt a *beszédértelem gyakorlata*, amely a gyermekek képességéhez van alakítva. b) A *javító gyakorlatok*, az érzékszervek fejlesztésére, emlékezet, beszéd és a mozdulatok javíthatására. c) A *praktikus gyakorlatok* önkiszolgálás, a saját dolgainak elvégzése. d) *Játékok, ének és a nevelőkézimunka* hajtják át az egész tanítást,

II. A gyermekek, akik csaknem alkalmasak a normális iskola innulására, olyan tanterv szerint taníttatnak, amely a tanítót nem köti az órarend betartásához. Amint vannak a tanulók disponálva, a kétértelmű erős befolyások hatása alatt, aszerint kell tanítani. Ezek a befolyások a tanításnál döntő hatásúak.

A kisegítő iskolákban félórás tanítások vannak, csak a kézimunkánál és a magasabb fokon a rajzra szentelnek egész órát. Természetesen a gyengeelméjűeknél szó sem lehet a tanrend betartásáról.

Az órák száma a három tanterős iskoláknál a legelső fokon 20, a középsőre 22, a legfelsőbb fokon heti 25 órában van megállapítva. Minden osztály részletesen kidolgozza az anyagot, minden órára tárgyak szerint teljesen a helyi viszonyoknak megfelelőleg. A tantárgyak úgy vannak összeállítva, hogy ki lehessen térni a tanítási idő alatt a felsőbb, vagy alsóbb osztályok hasonló tárgyaira. A kisegítő iskolában vannak tanulók, akik némely tárgyban jelentős sikert érnek el. Hiába ülneek bizonyos tárgyaknál az osztályban, azért ennél átmennek a magasabb fokozatba, némely tárgynál pedig nincsenek azon a fokon, hogy eredményesen tudnának részt venni a tanításban, azért ennek a tárgynak tanításánál átmennek az alsóbb osztályba. Amint látjuk, a kisegítő iskola szabad iskola, ahol a tanulók individualitási és az individualis képességei jönnek figyelembe.

A kisegítő iskola tanulóit úgy osztályozzuk, mint az elemi iskola tanulóit. Természetesen ezen osztályozás értékmértéke más. Az a tanuló, aki a kisegítő iskolában jeles vagy jó előmenetelű, az az elemi iskola elégséges előmenetelű tanulóival egyenlő.

Megőrténik, hogy a kisegítőiskola tanulója annyira kifejlődik, hogy visszatérhet az elemi iskolába. Ez az átlépés mindig szóbeli-

írásbeli vizaga alapján történik, amelyet jegyzőkönyvbe vesznek, épp úgy, mint a tanulóknak a kisegítő iskolába való belépése alkalmával is. A vizsgánál a tanulónak olyan képességet kell felmutatnia, amely kezeskedik arról, hogy képes lesz az elemi iskola legalább elégséges előmenetelű normális fiatalabb tanulóival haladni. Cikkem befejezése előtt ideiktatom egy szerény esetét paedagogiai megfigyelésemnek egyik tanulómról. Talán jó szolgálatot fog tenni az elemi iskolai tanítóknak:

X. Y. Lelkigyöngesége örökölt (primér). Oka a szülők előre haladt kora. (Apa 50 éves, anya 40) Az anya gyakori terhessége miatt terhelt. A gyengeelméjűség foka: *debil*, azaz gyenge, lelkileg pelyhüdt, kevésbé tehetséges. Ez a gyengeelméjűség idiopátiás, azaz nem szervezeti fogyatékoság. A gyengeelméjűség aktív, azaz nagyon élénk természéű. A test konstrukciója teljesen megfelelő, szervi hiba nincs (a fej bal oldalán egy 2 cm-es sajtóságos külső jel.)

Beszédénél hangja magas és énekeszerű. Kiejtése gyors, a sziszegő hangokat nem tudja tisztán kiejteni. Máskép világosan és összefüggően beszél, de tájszólást használ.

Hangulata változó, makrancos, sőt néha egészen ingerlékeny. Életfentartási ösztönét tekintve nem falánk. A mozgás ösztöne élénkségekben és játszásra hajlandó természetben jelentkezik. A padban gyakran feláll, kifut, nem tud nyugodtan ülni egy pillanatra sem.

Tudatosan utánoz (gyakran mechanikusan is).

Beteges hajlamként jelentkezik nála a kleptománia. (Elszedi társainak kabátját, tábláját, palavesszőjét, kisebb dolgait pl. festéket, gumit stb.) s ide-oda futkos.

Akarata gyenge, ingatag, a rossz példa követésére fogékony.

Az erkölcsi érzésből fakadó önbizalom büszkeséggel határos. De gyáva az erősebbel szemben.

Viselkedése felnőttekkel szemben udvarias, a felfangosságig alattomos, leleményes. Tanulótársaival szemben is ravasz viselkedést, szemőli-szemben barátságos, de ahol lehet brcsapja társait. Gyakran békétlenkedő.

A kötelesség teljesítés és jó iránti érzése nem eléggé fejlett, sőt ez a rossz behatása alatt még kisebbedik.

Haszonleső, önző és hazug.

Minden neki kellemetlen helyzetből kisegíti magát hazugsággal s közben egész nyugodtan néz tanítója szemébe. Raffinált módon hazudik, úgy hogy az ember elhiszi amit mond, mert oly természetes bizonyítékokat használ, hogy magát ki tudja mosni.

Mikor meggyőződik arról, hogy nem tudja magát kihúzni, nyugodtan beismeri hibáját. Azonkívül képmutató, jobbnak mutatja magát, mint amilyen.

A testi tisztaságra nem sokat ad és az iskolai dolgain sem látszik a rend.

Magát sokra tartja, (mindent jobban tud és végez, mint a többi).

Művelhető. A lelki processusokhoz nincs szüksége sok időre, mindenben megfontolás nélküli, szeles.

A figyelem a lelkitevékenységeknél tudatos, de rendszeren rövid ideig tartó. A szórakozottságnál a megszokott dolog.

Associáció csak szavakban létezik, szavaknál jelentkezik, mást tesz, s gondolatai másfelé kalandoznak. (Alak hallása a tartalmat idézi fel s ekkor forog gondolata pld. az alma).

Új képzetek felfogása s rögzítése nála könnyű, élénk és teljes.

Reprodukcióban hű, ismétél minden kihagyás és minden összezavarás nélkül.

A tárgyak felismerése igen könnyen megy, felismeri az egyszerűt, a fontosat, a hasonlót és a kevésbé fontosat.

Itéleteiben gyors, de nem mindig helyes.

Gyakran mutatkozik nála nagy kíváncsiság, amelynek következménye a sok és kifogyhatatlan kérdés. Fantáziája nagyon élénk és könnyen felkelthető.

A távollérinté dolgokat maga elé tudja képzelni s magát könnyen mások helyzetébe képzei. Úgyszintén a valószínűtlen rágalmak kigondolásánál képzei képessége erősen működik, azért az ilyen beszédjének hitelességét fenntartással kell fogadni.

Reflexió

„a kisegítő iskolákról“ c. cikke.

E b. lapok előző számaiban fenti cím alatt éles látásra, mély és nagy paedagógia orientációra valló cikk jelent meg, amely úgy individuális, mint társadalmi, kulturális és állami szempontból nagyon sok és komoly megszívlelni valót involvál s más kultúr-államok példájára mutatva, cselekvésre ösztönzi a népművelés ügyének faktorait.

Arról van szó, hogy az iskolásgyermek testalkatukra nézve sem egyformán fejlettek, szellemi intelligenciájukat vizsgálva pedig azt látjuk, hogy a gyermekeknek fele része normális, 50%-a pedig vagy normális alatt, vagy fölött van. Innen datálódik, hogy míg a gyermekek 25%-a, a jelesebbik rész unatkozik a tanítás ideje

alatt, addig a másik 25%, a normális alattiak, nem képesek a tanítás menetét követni, sem az előadottakat felfogni. Ezeket mint debil, inbecil és idiótákat, akik legelőször degeneráltak, iszákos, avagy nemi betegségekkel sújtott szülőktől származnak, elhanyagolja az iskola s állandó osztályismétlésre vannak utalva. Ezekből kerülnek ki az összes csavargók, gonosztevők, rablók, gyilkosok, ezekkel telnek meg a börtönök, kórházak, szóval a társadalomnak eleven sebét képezik.

Cikkirő rámutat arra, hogy már a múlt században miként siettek egyes művelt államok a gyengeelműek és hülyék megmentésére 20—50—100, sőt több kisegítő iskola felállítása által, míg nálunk, Slovenskóban jelenleg is összesen csak két ily iskola van, Bratislavában és Kosicen.

Hát bizony ez szomorú jelenség, mert amit elhanyagol az iskola, azt alig javítja meg a börtön. Pedig a börtön töltelék drágább egyede az államnak, mint a legmodernebbül berendezett iskola növendéke.

Mit tegyünk tehát addig is, míg az iskolafentartó községeknek, vagy az államnak módjában lesz felállítani kisegítő iskolákat, ahol a gyengeelműek egyéniségük szerint lesznek vezetve és tanítva, úgy hogy a szerencsétlen flótásokból társadalmilag mégis elogadható emberek váljanak.

A fentebbi cikk szabta meg az impulzust arra nézve, hogy leírjam módját annak, miként állíthatja fel minden egyes tanító a saját osztályában a kisegítő iskolát.

Nagyon egyszerűen, úgy mint azt én évtizedekkel ezelőt a legkiválóbb tanító s tanügyi írótól, Szentgyörgyi Ferenc volt magyarosókszervező (működött 1860-1904) tanító, egyben tizenkét éven át az Érsekújvárvidéki Tanítók Egyesületének nagy hírű elnökétől saját iskolájában három éven át láttam és tapasztaltam: *Bell Lancaster* módszer alkalmazásával, amelyet azóta én is folytatok s miáltal osztályomban egy, kivált két évi iskolalátogatás után (mindenkor az V—VI, jelenleg a VI—VII. osztályt vezetem), alig akad tanuló, a leggyengébbek között is, aki a normális klasszison alul maradna.

Azt hiszem nem vétek a szerénység ellen, ha ez egyszer a cikk teljessége szempontjából el kell mondanom, hogy úgy egyházi, mint világi tanfelügyelőim, még a legszigorubbak is (Vargyas, aki a tanítóknak legkisebb hibáit is a meggyűléseken és ujságokban kipelegézte,) mindenkor elragadtatással nyilatkoztak iskolámban észlelt eredményről, amely nemcsak egyesek, a választottak feleleteiben, hanem a tömeg általános tudásában nyilvánult s egyik kő-

lüntetés a másik követte. (De, legalább zárjelben szabadjon elmondanom mentségemre, hogy kitüntetésért sohasem dolgoztam, annak elérése sohasem lelkesített, mert azt bármikor kevesebb fáradsággal is elérhettem volna; hanem lelkesített az ügy szentsége, a gyermekek szeretete. Értük még akkor sem szűnt melegen dobogni szívem, amikor születik, vagy a község egyéb lakosai ürmöt öntöttek poharamba. Sőt! annál nagyobb szeretettel foglalkoztam éppen a legügyefogyottabbakkal. S tanítói működésem most is ezen a Krisztusi alapokon mozog.)

És az eredmény titkának feltárása sohasem jutott eszembe, de nem tartottam érdemesnek szólni se róla, mert azt hiszem, hogy ezt mások is gyakorolják. Jelenlegi tanfelügyelőmnek azonban iskolalátogatásával egybeeső cikke kezembe adta a tollat, hogy leírjam titkomat, amit talán mindenki ismer, de rendszerbe nem foglal s azért azoknál semmit, vagy csak keveset jelent.

Egy mondatba foglalva titkom ez: *A tehetségesebb tanulók gyámsolítják a gyengébb tehetségűeket a legvégső határig.*

Ugyebár, ezt mindenki ismeri s úgy ahogy meg is teszi, de talán nem úgy, mint Szentgyörgyi tette, vagy teszem én.

Már szept. 1-én beszerzek a sokféle napló között egy két koronás keménytáblás irkanagyságú füzetet, amely az első naptól az utolsó előtti napig a tanulók feleletei alkalmával kezemben van s amint valaki egyetlen hibát ejt, nevét abban a pillanatban (időkimérés szempontjából legelőbbször csak félig) beírom. A füzet minden oldalát négy függőleges rovatra osztom, (gyorsaság okáért mindig ceruzával) s homlokiratul mindig azon tárgy nevét írom fel, amelyből felelnek. Így pl. a számtannál mindig első az 1×1 , amely cím a haladás szerint változik 1×7 , v. 1×8 -ra., amit aztán év végéig le nem veszek a napirendről soha. 2—3 perc alatt mindenki felet s eleinte 8—10—20 at is felírok egyetlen tévedéséért, még akkor is, ha rögtön kijavította hibáját. Később persze a felírások száma redukálódik. *Mindenkor azonban ahhoz igazodok, hogy hogyan győzöm az elintézés munkáját.* Nem is szükséges, hogy a jövőben bármely követőm ebben túllépje a határt, mert hiszen a *legkisebb kontrolózióndnál tapasztalni fogja mindenki fáradságnak dildósos gyümölcsét.* De most fejb. példákkal tovább folytatódik a számtan. S amint valaki nem tudja a példát elmondani, vagy megoldani, rögtön felírom. Jön az írásbeli. Címül elég ennyi: *Tíz. oszt.* Mindenki saját írkájára néz. Aki elhibázza, vagy folytatni nem tudja, már felírom:

Példák. Az első padban ülő legkisebb tanulóm írkájával ke-

zében feléjük fordulva a padra áll. Én a noteszsel és ceuzával írásra készen irkájába nézve mellette állok. A példák felolvasásából, annak ellenére, hogy 3—4 példánál többet soha sem adok fel, 10—20-nak is kijut a felelelből s a hibázót rögtön felírom. Így már a számtanból van 2—3 oszloponyi névsorom. Most következik a *slovák olv.*, majd a *slovák szav.* ezt követőleg a *slov. beszélg.* és a *slov. írás* leckeórája s a gyerek csak egy hibát ejtsen, egy szót ne tudjon vagy csunya és hibás írásért is a megfelelő rovatba jegyzem. Legyen: *földrajz*. Csak ne tudja valamelyik mutatni a térképen, a táblára előre vetített vonalakon, vagy a kézirajz térképen, vagy az általam a levegőben mutatott vonalakat és pontokat meghatározni, már felírom. De legyen bármely más tantárgy, egész a kézimunkáig, mindentől felírom, kivéven a vallás-tanból, amelyből óra előtt a két első tanuló hallgatja ki és írja fel a nem tudók neveit. Így bizony egy délelőtti könnyen megtelik egy oldal. (Jelenleg maximum $\frac{1}{2}$ oldal. Szept. 1-től 39-ik oldal.)

De hát mi lesz ezekkel? Mert felírni könnyű, de felmondatni, végre hajtani szinte lehetetlen. Ennyi mulasztás egy rakáson! Hát én nem esem kétségbe, ha még annyi volna is. A felírottaknak meghagyom, hogy leckéjüket tanulják meg s mindegyik mondja fel délután egy-egy felsőbb osztálybelinek, vagy lehetőleg nálánál jobb tanulónak, de semmi esetre sem olyanak, aki ugyanazon tárgyból fel van írva, vagy aki maga is oly gyenge tanuló, hogy nem garantálhatja a másik tanulónak tudatos és felelős kikérdezését. A felírt tanuló köteles az általa választott társát megkérni s az viszont köteles őt kihallgatni. Kihallgatás után azonban a kérdezett köteles mindenkor megköszönni, amit olykor szintén ellenőrizek, ami egyúttal nevelő hatással van mind a két félre. A tanítási idő előtt aztán zsong az iskola az egyszeregy mindenféleképp mondásától, a padban nekifekvők között a félhangos számolástól, a szlovák szavak felmondásától és apró mondatok egymásnak való feladásától, a hangsúlyos magyar olvasástól, a földrajz ákom-bákomjainak megkeresése és meghatározásától, s mindennek felmondásától, amivel nekem tartoznak a nebulók. Meg van nekik engedve, hogy ott helyezkedjenek el, ahol akarnak. Iskolámban ilyenkor minden van, csak ssend nincs. Vigyázó mégis van, aki a rend ellen vétőket felírja. Az írásbeli munkálatokat az elsőnek vagy a legszebben írónak kötelesek előadás előtt bemutatni.

S most következik a leszámolás. Dé. után, a névsorolás után első dolgom, hogy az elmaradottak neveit a címek említésé-

vel felolvassam. A tanuló nevének olvasására feláll s minden udvarias bevezetés nélkül csupán kérdezője *vezetéknevét* szabad mondaná, mire az szintén lakonikusan csak ennyit mond: *tudta, v. nem tudta; számolt, v. nem számolt*; az írásokat néző első: *bemutatta v. nem mutatta*, mire vagy kihúzom a nevét: vagy + -tel jelölöm meg, ami azt jelenti, hogy holnap újra fel kell mondania. Ezeket jóakarattal buzdítom a legközelebbi hibátlan, vagy helyes felmondásra. Így egy oldalas névsort 2—3 perc alatt felolvasok. Ez a leggyorsabb tempójú elintézés, ami már szintén valami, de magában véve kevés erkölcsi haszonnal járna, legkivált, ha a kérdező gyermek azt látná, hogy kérdésését a tanító semmiképen ellen nem őrzi. Így minden pajtásáról azt jelenthelné, hogy *tudta*. Sőt némelyik kihallgatás nélkül, vagy egy szem cukorért is rámondaná, hogy *tudta*. Azonban *ellenőrző kérdéseim csak ritkán maradnak el*, mert vagy én adok fel neki próbakérdést, vagy kihallgatójával kérdeztelem. S ilyenkor az egész osztály mindent félretéve, odafigyel, jól felel e, vagy jól kérdez-e a kihallgató.

Meglepően érdekes az, hogy ami még délelőtt nehéz volt az ipszének, délután szinte gúdul. Ő ül a sikernek s vele az egész osztály örül és — tanul, mert most erősödnek meg abban, amiben délelőtt gyengék voltak. De legszebb s leghasznosabb jelenet az, mikor a kérdező pártfogoltját kérdéseivel nyilvánosan macerálja. Így a jobblehetségű gyerek is kénytelen gondolkodni s a gyengének is elég megfelelni. Ha nem megy a lecke, kettős keresztet kap s másnap újra felmondja, délután újra. Sokszor egyetlen leckeért egész héten át üldözöm. Lehetőleg szép szóval igyekszem megnyerni. De ha kell, felállatom, kiálltom, olt marasztalom, avagy én jelölöm meg, hogy kinek mondja fsl. Ezt a neve mellé jegyzem. Még nagyobb büntetés az, ha a kérdező tanuló házához utalom őt felmondás végett. Fokozom ezt azzal, ha tőle távol, vagy a legtávolabb lakó kérdezőhöz utaslom őt. Ha még így sem reagál, két tanuló által megüzenem szüleinek, hogy intsek meg. Ha ez sem használ, vagy szülei se vették figyelembe felhívásomat, az osztályozási napló jegyzet rovatába írom, hogy egy hónapig egyetlen fél napi szabadságot sem kap, illetőleg egyetlen fél napért kiírom őt. Ezeket a büntetéseket okkal móddal variálom.

Igaz, hogy ily eljárás mellett naponként 1—1 negyedóra is eltelik; de ki tudná felmérni azoknak a negyedóráknak értékét? Ily ellenőrző kikérdezések alkalmával észrevétlenül valamennyi tanul, de különösen azok, akikre legelőbb iskolában keresztet vetnek. Az eredmény feltétlenül biztos, s a gyereket, kivált ha megdicsé-

rem, büszke öntudat (öli e), hogy a leckéjét már ő is tudja, hogy már belőle is értelmes ember lesz.

Ily körülmények között nagyon természetes, hogy még a legyengébb elméjüre is ragad valami. Az örökös kérdés, az örökös kérdés, az örökös hajsza felebreszti benne az alvó tehetségeket s felsí annyit, hogyha elsődrendűleg nem is, de megálja helyét az iskolában és az életben egyaránt. Évtizedek óta nem fordult elő iskolában, hogy csak egyet kellett volna megbuktatni. Bizonyára másnak is sikerülne ez, ha megpróbálná. Próbálat! . . . És mindenkinek osztályában lesz kiegészítő iskola, amíg megjön — az igazi.

Módszerem követői hálásan venném, ha az elért sikert, vagy veszteséget $\frac{1}{4}$ év múlva e helyütt egy két sorban regisztrálni szíveskednének.

Köbökü.

Stampay János.

Lelki klinika.

Írta: Schlosz Lajos.

Minden rendű és rangú társadalomban közszájon forog már e kifejezés: lelki klinika. Sőt több folyóirat rovatot is nyitott e cím alatt, de abban leginkább amor e p yche problémáival találkozunk és ezéri a pedagógia kevés hasznát veseti.

Mivel a lélek egyenülve rendkívül nagy szerepet játszik az ifjúság kedélykepzésében, úgy velem nem végezzünk fölösleges munkát, ha ezt az otárgyává tesszük lapunkban.

E ső kérdésünk: mi is a lélek és esünk mely részében lakozik? Sajnos, sem az orvosi, sem a bölcseleti tudomány mindmáig nem tudta kétségbevonhatatlanul megpítani, hogy vajjon az agyban, a szívben, vagy a vérben lakozik-e az emberi lélek. Tagadhatatlan azonban, hogy lélek van, csak hogy alakot nem ölt, kézzel meg nem fogható s az emberi ennek summáriumát teszi. Ismerték már a legrégibb korban; a görögök psychének nevezték, a rómaiak pedig animusnak. Már Pl-to írásaiban fontos dolgokat olvashatunk az emberi lélek szerepléséről s többek között azt mondji: a lélek az Istenek környezetében részt vett s kcsi-kormányzónak tartották, melybe két tizes paripa volt fogva, mind-egyiknek más természete volt s nevük: nemes- és aljas vágy volt. Mig az egyik ló a kocsit fölfelé akarta vinni, a másik mind-n erejével lefelé rántotta. S így a kocsikormányzónak: a léleknek erős kézzel kellett fékeznie a szágu dó paripákat. Ez a költemény szimbolizálja azt a tényt, hogy az emberi szívet örökké vágyak s óhajok ölik be: a nemes vágyak felmlik, a rúiak e lenben örvnybe rántják. Az ilyen lelki uszában felörödik az emberi energia s

szomorú következményei okai a hiszteriának és neurozisnak elnevezett rettenetes betegségeknek.

A lélekről szóló tan: pszichologia és e tan művelőit psychologusoknak, lelekbúvároknak hívják. Kétségtelen, hogy évszázadok és évszázadok folyamán a psychologia is óriásit haladt és fejlődött és legújabb vívmánya: a psycho-analízis, a lelki tünetények elemzése.

Freud Zsigmond, hírneves bécsi ideg orvos, a felfedezője és művelője e tudománynak s kiváló szakkönyveivel világhírré lett szert. Jól befogott érdeke minden intelligens embernek, hogy a Freudizmussal közelebbről megismerkedjek, mert a tények fenyesen igazolják, hogy a psychoanalízis önműködő, logikus alkalmazása a tanítókai, szülőket és nevelőket arra képesíti, hogy vele a gondjukra bízott egészséges ifjúságot megőrizhetik minden lelki bajtól, megrazzkodástól s az abnormálisokat pedig általa meggyógyíthatják. Hiszen nemcsak az a feladatunk, hogy gyermekünk anyagi jóléte és testi épisége fölött órkodjunk és annak fejlesztését előmozdítsuk, hanem érzékkel és megériéssel kell viseltetnünk a gyermeki lélek alakulataival szemben. Sokkal több esemény játszódik le a gyermek lelkében és okoznak abban nagyobb hullámzást, mint a szülők csak sejlenték is. Zavaros, öntudatlan vagyak és hajjamok rendítik meg sokszor az ifjúság kedélyvilágát s e veszedelmes helyzetben bűncs, jóindulatú és tapasztalt tanácsadóra és nevelőre van szükség. S vajjon kihez lehetne több bizalma a fejlődő ifjunak és hi j donnak, mint az őt lejjobban megeridő szerető edesanyához. Önmaga és gyermeke boldogulását mordítja tehát elő az a szülő, aki a gyermeki lélektan tanulmányozásával gyarapítja állandóan ismereteit, hogy adott esetben sikeresen járuljon hozzá, hogy a szenvedély rabjává lett gyermeke meggyógyuljon, a megkísértést leküzdje és lelki üdeségét, kedélye vidámságát visszanyerje.

Dr. Freud orvosprofesszor azt tanítja, hogy a lelkiismeretek egy része tudatalatti marad; azaz a megismert jelenségek alól egyik-másik kivonja magát, de hátrahatódoitóságában is rendkívül fontos szerepet játszik a lélek életműködésében.

Szülőknak, nevelőknek és orvosoknak elengedhetetlen kötelessége, hogy a leki jelenségek tudatalatti kifejeződéséket, elemezzék és gondosan gyógyítsák. S ideális, bensőséges szeretettel, gyöngéd tapintattal és belátással vértelve legyenek tanácsadói, tanácsadói és oktatói az aljuk rendelt mindket nembeli ifjúságnak.

Hiszem és óhajom, hogy a tervszerűen kezelt psychoanalízis megnyitja az utat a lelki krízisbe került ifjúság megújulására, megrokkant munkaejegyek és munkakedvenek rekonstrukciójára.

E nagyhorderejű probléma közelebbi megvilágítására igénybe veszem dr. Kurz Ede tanárnak a Pharusban megjelent érdekes tanulmányát s a következőket említem belőle: „Freud professzor psychoanalízis axiómái ezek: 1. Egy borzasztó esemény mely a lélekből nem zajlott teljesen le, hanem jó részben ott megfagyott, 2. Mindazonáltal elűnt, tudatalatti lett, elnyomott. 3. A tu-

datalatti körülménynél fogva lelki zavart idéz elő. 4. A gyógyulás feltétele: a borzasztó esemény újra felevenítése, tudatosítása és a borzasztónak jobb vértetés mellett való újonnan átélése. Tehát gyógyulás beszédkúrával-beszélgelés és elbeszélés útján."

Megállapította Freud professzor, hogy a beteges lelki tüneteknek megvan az értelmük és indokuk. Példának okáért egyik páciense víziszonyban szenvedett. Régebben látta, hogy egy csunya kiskutya poharából vizet ivott, anélkül, hogy abban megakadályozhatta volna. Ettől rettenetes undort kapott. A dolog túlsága miatt ez a furcsa esemény lelkében elmosódott ugyan, háttérbe szorult, de később víziszonyban nyilvánult meg. A víziszony tehát nem véletlen dolog és megvan a maga helye, de tudatalatti értelme.

Egy másik példa: Egy 25 éves nőnek heves migrénje van a halántékában. Jó idővel előbb levelet kapott atyjától a következő tartalommal: Ne csodálkozzál, ha egyszer agyonlövöm magam! S ő később látott egy öngyilkos tatóngó sebbel homlokán. Ezek az izgalmas jelenségek elnyomattak a lelkében, de a halánték-migrénnek megvan a maga logikus értelme.

Mindezek a lelkizavarok eddig értelemlenkiülteknek tartottak, de Freud professzor tudományos alapon kifűkészte, hogy azoknak bizony rendkívül fontos jelentőségük és szerepük van az emberi életben. Freud a psycho-analízis-gyógymódnál az álmokat is bevonja kezelésébe. Tudniillik megalkotja az álom szimbolumát. Az álomban szereplő dolgoknak megvan a maguk titkos értelme. Így p. o. a császár, király — atyát jelentenek és a szexuális folyamatok kigyóban, kardban, késben, repülésben stb. nyilvánulnak meg.

A psycho-analízistől várjuk azon kardinális kérdésnek a megoldását is, hogy mily körülmények játszhattak közre abban, hogy sok hírneves zseni, kiket a világ csodál, esküdt ellenségei voltak ifjúságukban minden iskolának és tanulásnak. Egy angol újságíró meginterjuvotta nemrég Bernhard Shaw, világhírű angol író és költőt és a következő párbeszéd folyt le közöttük: „Melyik volt a legkedvesebb tantárgya az iskolában? Egyik sem. Engem egyáltalában mi sem érdekelt az iskolában. Ottthon igen sok eszmém volt, de Mihelyi beültem az iskolapadba, minden összeomlott. Szeretne újra iskolába járni? Isten ments! Félt Ön a vizsgáktól? A legkevésbé sem! S sohasem készültem rájuk s csodáltam tanulóársaimat, kik azt tették. Hogyan jött át az osztályokon? Nem tudom, de restég állt! Ösztönszerűen visszatartottam agyamat a kártékony befolyásoktól. Mivel foglalkozott legszívesebben, ha nem kellett iskolába mennie? Olvastam, vagy jobban mondva faltam a könyveket. S melyik volt a kedvenc könyve? Ezer egy éj! S lám, az iskolakerülő kis Schaw-ból a csodálata méltó nagy Schaw lett.

Az mondják, hogy a világszerte irigyelt Verdy-t tanárai ifjú korában tehetetlensége miatt eltanácsolták a zenésztől. Canova, nagynevű szobrászról azt olvastam, hogy gyerekkorában oly impozitor volt, hogy tanárai nem bírtak vele és szülei kétségbeesésükben yukának adták egy szakácshoz, De ott is haszontalan volt

s mestere dühében az éléskamarába zárta. Ott unalmában vajból oroszlánt gyúrt, mely világgraszáló művészetének az alapját vetette meg. Az ilyen példák egész légióját lehetne felsorolni. A lelkek mélységében gyökerezzenek az említett tényezők indító okai.

* * *

A bolgárok egykori kitűnő iskolaminisztere: Joziphovics. mondotta a nürnbergi első iskola egészségügyi kongresszuson e nagyjelentőségű szavakat: „A tanítókat és orvosokat tartom az emberiség igaz jótévőinek, mert e két tényezőnek együtt kell működnie s akkor kulturánk úgy szellemi, mint higiéniai tekintetben sohasem remélt piedestálra fog emelkedni!” A psycho-analízisban is a tanító, nevelő és orvos okos, tapintatos és szakavatott eljárásától várjuk a legszebb sikert.

Feslő Bimbók.

Írta: Tóth Imre.

Bizony sok veszély fenyegeti a kis virágot, míg teljes pompáját megmutathatja. Fagyos kézzel nyulhat hozzá a tavasz, meg aztán a korai nyár is leforrázhatja. De még ennél is több rossz környékezi az élet virágait: a gyermekeket. Minek szólnék most e sok bajról, hiszen mindnyájan ismerjük? Mi is voltunk gyermekek, tudjuk tehát, hogy a gyermek nem rossz, de nem is igen jó. De, mivel a jónál is van jobb, arra kell törekednünk, hogy jobbak legyenek. Tudták ezt a régiek is. Hiszen nagy gondot fordítottak gyermekeik nevelésére. S hogy elérték céljukat, az becsülendő. A kor szellemének s a maguk érdekeinek megfelelően cselekedtek. Meg aztán azért se mosolyogjuk le őket, mert hátha mi is olyan sorsra, vagy esetleg rosszabbra jutunk majd késő századok után. A jó szándék azonban megvan bennünk, mert keressük az utat, módot, amilyen s amellyel célt érünk. Milyen nehéz volt ennek az önálló új tudománynak csak a címét is megadni. Polgári erkölcsstan, polgári neveléstan, állampolgári neveléstan címekre lett keresztelve. Itt azonban nem a név a fontos, hanem, hogy milyen eredményt tudunk vele elérni. Én csak a gúzt szeretném feloldani, hogy ne legyen köive. Sokan azt beszélik, hogy hosszadalmas s emiatt unalmas. Bizony néha a tanító is lehet unalmas. Tegyen ellene! Igaz ugyan, hogy néha egy-egy mondat többet ér, mint máskor a hosszú beszéd. Így aztán engemet is kérdőre vonhat bárki is, hogy hát akkor miért beszéltek olyan sokat? Hiszen a virágok is lassan festedeznek, azért egy kis türelmet kérek!

Hogy meg ne bántsam tanítványaimat, azért nem mondom meg, hogy jobbak is lehettek volna, mint voltak. Enyhítő körül-

ménynek számítható azonban, hogy új voltam közöttük, tehát még nem igen ismerhettek. Majd lassankint megszokjuk egymást.

Tanítás után párban kell hazamenniök. (De milyen jó is, hogy nem vagyunk Mussolini kartárs országában, mert még nekem is párban kellene lennem!) Úgyis indultak, de Z-iga, Jancsi meg Pista unják ezt az egyhangúságot. Ezt pedig nem jól teszik, mert Zsigának meg Jancsinak úgyis van a rovásán. Z-iga nem átalott dinnyét lopni, Jancsi meg a befizetendő pénzből 20 fillért elcsokoládézni. Így aztán megérdemlik, hogy elmondjam miéért bírtam az el velök. Zsigának szemére vetettem, hogy szegycelje magát, amiért attól a szegény embertől ellopta azt a 3 koronás dinnyét, „Nem ért az 1 koronánál többet” — volt a válasz. Most már legalább bizonyosan tudtam, hogy ő volt a bűnös. „Elmegy az N. nel a boltoshoz és megkérdezed az arát!” Elintéztük a maga rendjén.

Jancsinak meg tanítás közben csokoládés volt a szája, pedig nem a csokoládéről tanultunk, hogy érzékelnie kellett volna. A világosság kedvéért megmondom, hogy 50 fillért kellett hozni a tanulónak kézimunka- és rajzpapírra. Jancsi azonban csak 30 fillért gombolt ki azzal a megjegyzéssel, hogy nincs több pénzünk. Olyan nagyon ké-hegyre nem megyünk. Egyik többet hoz, a másik kevesebbet, ha több nem teik. Jancsi túpissága azonban hamar kitűnt. Amint látom, hogy csokoládés a szája, megkérdezem: „Mennyiért vetted a csokoládét, Jancsi?” „20 fillérért” — szóla ő nagy búsan. „És a 20 fillért hol vetted?” Latta, hogy nem érdemes csúzni csavarni a doidot, az apja azonban komolyabban számon érte a 20 fillért. Pistáról pedig nem szólok bővebben, mert eddig még nem akadt vele bajom. E után se gyűlt volna meg a b-ja velem, ha párosan mennek volna haza s ha egy ablak nem lett volna nyitva.

Masnap a szebbik ruhánkban jelentünk meg az iskolában. A szavalók mondogatták magukban a verőket, hogy be'le ne süljenek. Az utcai vigyázó pedig prózaisan jelenti, hogy Zsiga, Jancsi meg Pista az utcán rendetlenkedtek s N.-nek ablakját beürték.

„Ma ünnep van, ilyen d'ogot nem tárgyalunk!” Csak annyit mondok, hogy jó lesz az ablak ará felől érdeklődni hétfő reggelig.

Hétfőn azonban semmi ijedség nem látszott a kis bűnösök arcán, sőt teljesen nyugodtak voltak. „Zsiga, Jancsi, Pista mi van az ablakkal?” — kérdelem. Teljes meglepédelettséggel felelnek: „Már megfizettük”.

Ne higylétek minden beszédnek! Lehet az hízelgő, lehet hamis, sőt lehet az bántó is. Megtörténik azonban nem egyszer, hogy a haligatás többet mond, mint a beszéd. Mindnyájan tudjuk, hogy Petőfi Sándor egyszer hazafelé mentében szötte a szebbnél-szebb gondolatokat, amelyekkel édesanyját fogja illelni s mi lett a vége? A sok sz'p gondolat mind a szívébe szorult s csak a csókjai beszéltek. Meg aztán az is megtörtént, hogy egy törvényhozó (n' ugyan nem szeretek politizálni, de ez olyan szép dolog, hogy megis megemlém) igen fontos javaslattal akart ébállni, de nem tudott szóhoz jutni. Természetesen elfogadta javaslatát azon egyszerű oknál fogva, hogy aki annyira át tudja érezni annak a dolognak a fontosságát, az hiszta szívből cselekszik. Megtörténik ilyesmi kisemberekkel is. Mivel rólam szól a rege, nem hagyhatom ki magamat a dologból. Névnepom volt. A szó közünk maradjon, de azt se bánom, ha mások közé is megy, megmondom, sogy az emberek jobb s ivel voltak egymáshoz, amikor még a névnapokat, születésnapokat, lakodalmat, keresztelőt, meg a jó diáknót tartották, Szórakoztak, mulattak, szerettek egymást. Most is van elég szórakoztatást kínáló hely s alkalom és mégis azt látom, hogy az emberek nyugtalanok, nem érzik jól magukat s nem szeretik úgy embertársaikat, mint régen. A högyek cigarettáznak, egyedül mennek moziba s kávéházba. (Ezért nem telik nekem.)

D: hogy ne hallja senki a panaszomat, gyereünk csak köszönteni! Amint mondtam, névnapom volt.

Kedveskedtek néhányan virággal, de minden köszöntéssel. „Isten éltesse!” Mez egyéb jó kívánságokat mondtak D: ez még mind semmi. Béla nagy erővel törtet előre. „Engedjétek engem, én verset mondom!” — szólt a pajtásaihoz. Kiall a porondra. Nagyokat bólint a fejével s közben-közben még nagyobbakat nyel, min ha bizony az adámcsutkáját akarná lenyelni, de biz szó nem hagyja el az ajkát. Nem is igen ér rá vitatni a dolgott, — úgy magában — hogy hiszen milyen jól tudja a verset s most egy szó sem jut az eszébe, mert mind' azon törté az eszét, hogy hogyan is kezdődik. Idővel aztán elkezd gyönyörödni. Éőbb egy könny, majd megint egy, majd meg sok csordul ki szemeiből s végtére csak úgy patakzik.

„Ez a legszebb köszöntő” — dicsértem meg érte.

Vetítógépek és mikroszkopok

iskolák részére, továbbá képsorozatok kölcsönzése és adása. — Kérjen árjegyzéket! — VOJTECH RASOFSKY
Nitra, Jesenského-ül. 12.

Egyesületi élet.

Ujabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését f. é. dec 31-ig továbbra is meghosszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. *Elnökség.*

Karácsony.

Karácsony estjén az iskolák népe ragyogó arccal gyülekezik a szeretet fája alá. A bethlehemi öröm fényessége körülövezi az ünneplők sokaságát s a boldog szivekből szép, piros láncot fon a karácsonyi fenyő ágaira.

Sugárzó gyermekszemekből az édes, angyali mese képzete csillog. Az égi dal sok piciny ajak ezüstlemezéről az égbe cseng vissza. S amerre száll, fehér lisztaság széli az estét...

Gondfelhős arcú szülők szívében láncot lejt a gyermekek boldogsága. E pillanat varázsa kiragadja őket a küzdelmes élet szorító karjaiból és elfelejtett, régi karácsonyok régi, soha vissza nem térő örömeivel öleli össze. A Gyermek ünnepe gyermekké teszi az embert, hogy ünnepelni tudjon...

S az ünnep fényében ott állasz te, tanfőléstvérem és föltartod szomorú szivedet, hogy ráhulljon a szeretet örömsugara. Bízgyadt tekintetedet körülhordozod a karácsonyi pompa színhelyén, de nem tudod ellesni a mosolyt azokról a gyenge ajkokról. Fülédet oda fordítod a szent zsolozsma hangjai felé, de benned nem rezdül énekre a mennyei dicsőség.

Pedig mindazt az örömet, amelyben a kicsiny és nagy lelkek hejőja úszik, te szerezted nekik. A te kezéd munkája áll őrt a magaslatos hangulat kapuján; a te kezéd nyomán virított ki az örömfá lombja; a te intésedre zeng föl az angyalok kara; a te lelked vetőmagja érett most gazdag aratásba, amidőn mindenki kinyitja a szívét, hogy abba befogadhasa a békét és a jóakaratot...

Testvér! Hol van a mi karácsonyfánk? Hol késik a mi karácsonyi örömmünk? Hol találjuk meg a karácsonyi szeretet azon hiányzó cserppjeit, amelyet elharmatozott valahol az ünnepő

Bethlehem...? Honnan várjuk a béke és jóakarát áhított gyönyörű énekét? Testvér! Lesz e nekünk is egyszer karácsonyunk?

Lesz!

Most, amikor elnézed a velésed virágzó mezejét: a gyermek ujjongó sokaságát, szentelj egy gondolatot a mi ügyünknek, küldj egy megértő szívdobbanást: lépést a mi fel-felszakadó fájdalomunknak. A te karácsonyesi sóhajlásod, amely összetalálkozik valahol a közös emlékek keresztútján az enyémmel, felglórlázza a fat, amely megfogant és növekszik a testvériség megszentelt földjében. R jiad áll, hogy feldiszíteljük-e egyszer, az idők teljességében, örökzöld ágait az örök, muhatatlan szeretet ajándékaival s elzengjük alatta a megszületett boldogság himnuszát.

Szent karácsony ünnepe: hozzá nekünk is békét és jóakaratot!

Boross Béla.

A tanítónők cöllobátusa. A brnoi országos iskolatanács referense felsőbb utasításra a tanítónői cöllobátura vonatkozólag törvénytervezetet dolgozott ki. Lényege az, hogy a férjes tanítónők végkielégítéssel, illetve nyugdíjjal elbocsátatnának az iskolai szolgálatból és a hajadonok, illetve az ezután szolgálatba lépők, amennyiben szolgálatuk közben férjhez mennének, ezzel a ténnyel egyáltal lemondanak állásukról. A törvényjavaslat megokolásában sok igazságtalanság foglaltatik, az egész sem szociális vívmánynak, sem emberiesnek nem mondható. A tanítóegyesületek egyöntetűen felemelték tiltakozó szavukat a törvényjavaslat ellen. Itt az ideje, hogy e tárgygal a mi egyesületünk is foglalkozzék. A dolgra lapunkban visszatérünk.

Felhívás. Az esztergomi tanítóképzőintézet igazgalósága a háborúban hősihalált halt egykori tanítványainak emlékét márványtáblán óhajtván megörökíteni, felkéri a hősihalált halt, Esztergomban végzett tanítók, tanítójelöltek hozzátartozóit, ismerőseit, egykori főnökeit s tanfelügyelőségeket, hogy az elesettek legutolsó működési helyét s egyéb személyi adatait egy levélzólapon Bartal József, Kőhidgyarmat, z. Nyitra címre küldjék be.

Felhívás. Felhívjuk mindazon kartaársainkat, akik a brünni iskolai kiállításon résztvettek, hogy kiállítási tárgyaikat legkésőbb 1929. január hó 15 éig egyesületünk titkáránál, Vársárhelyi Károlynál (Komárno, közs. polg. fuiskola) a tanítási napok délelőttijein átvenni sziveskedjenek.

Elnökség.

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

Az okkultizmus és a nép.

Irta: Dr. Hähnlein V. orvos.

Mottó: A csoda a hit legkedvesebb gyermeke

Minden időben voltak tudományos felfedezések, melyek a nép közt a legelénkebb érdeklődést keltették s mások, — nem kisebb horderejűek, — melyek elől a tömeg érdeklődés nélkül haladt el. A röntgenátvitel, a repülőgép a salivarzán nagy érdeklődésre talált a néplelekben, ellenben a szink pelemzés, az erő fennmaradás törvénye vagy az Einstein féle relativitás elmélete kevés embert foglalkoztattak komolyan. Igen jellemző, hogy a tömeg csak akkor szerzett tudomást a rádium atomjának széteséséről, midőn Marie a mesterséges aranykészítést vélte felalálni. A tömegre azonban már régől fogva igen nagy vonzerőt gyakoroltak a hipnotizmus és médiumizmus jelenségei.

A tudomány ezen saját felfedező rendezések mindenkor tul voltak zűfűlva s az ilyen anyagot tárgyaló népszerű iratok a kiadások százai érték meg.

Már e rövid áttekintésből is látható, hogy a népet nem a tudás mélyítésére irányuló igyekezet űzi az egyik felfedezéshez s tartja távol a másiktól; hanem inkább a saját bajjával és kívánságaival összefüggő körvelel, kézzelfogható viszony határozza meg nála a részvétel mérvét. A salivarzán megment egy igen elterjedt ferdező bajból, a röntgensugarak a gyógyászat más terén nyújtanak új lehetőségeket, a repülőgép az emberiség kalandvágyát szolgálja s új gazdasági vilátásokat nyit meg a jövőre. De milyen keze fogható értékük van a fizikai vagy csillagászati törvényeknek?

Tehát hogy valamely tudomány népszerű lehessen, gyakorlati értékűnek, nozza még lehetőleg világos, egyszerű s keves gondolkodással is megérthetőnek kell lennie.

Ezért részesültek e önyben a laikus gyógymódokat az iskolai orvos tudománnyal szemben, mert hisz a nap, a fény és az iszapfűdők látszólag kézzelfoghatóbb, szembeilóbb összefüggésben állnak egészségünkkel, míg a latin receptek és az orvos bonyolult eljárásai a nép előtt leglőbbször érthetetlenek maradnak.

Mi okozza tehát, hogy épen az okkultizmus s a vele rokon dolgok hatnak oly összehasonlíthatatlan erővel a tömegre? Kielégülnek talán a kézzelfogható szükségleteket? Az egyszerű teszik a bonyolult helyébe?

Bebizonyítom, hogy ez az eset a népnél a legteljesebb mértékben fordul elő.

A legegyszerűbb ember is foglalkozik metafizikai kérdésekkel. Mi a lét célja a földön? Honnan jövünk, hová megyünk? Van-e túlvilági élet, újjászületés? Létezik-e Isten? Miért szenved gyakran az igaz s dúskálódik minden földi jóban a gonosz? Nincs talán halandó skit e kérdések ne érdekelnének.

Ki adja meg rájuk a feleleteket? A vallás feltétlenül hitet követel az embertől s a tömeg igen ritka esetben rendelkezik ezzel elhíttá váló erővel. Látni akar, képeket akar, legszívesebben csodát akar, Isten megjelenését a földön. A tudomány nem követel vak hitet, de a dolgok forrásához vezető útja hosszadalmas, tövises a nép egyszerű gyermekének fáradtságos. S ha rálépne is erre a rögzös, távolba vesző vándorútra, az utolsó dolgokra vonatkozó kérdéseire mégsem kapna feleletet.

B jában segítségére jön az okkultizmus. Itt nincs hit, hanem minden látható történet. A szellemek közöttünk járnak, beszélnek, túlvilágról hozott virágok tanuskodnak egy másik világ létezéséről. A halottak megszólalnak a médium szája által. Nem kell sem hisznie, sem tanu ni, a melyből csillapíthatja tudásszomját.

A nép metafizikai szükségletének kielégítését és csakis azt keresi a titkos tudományokban.

Ha csak asztalok táncolnának, csak virágok, zeneszerszámok lebegnének a levegőben, csak bizonyos alakok jelennének meg, úgy ezen események nagyon kevés érdeklődést keltenének. De hisz az asztal felel a feltett kérdésekre, melyeket az elhalt testvérhez intéznek. A virágok egy szent küldetés; a szellem az égi hírnök, aki Istenről és az elhaltak lelkeiről ad hírt. Ezért gyűnnek össze a gyászolók és kétkedők; és ez a metafizikai vágy nyomja rá a legidőbb úlére vallásos-ritokzatos jellegét. A lélek hatáthatatlansága, Isten mindenhatósága a napnál fényesebben látszik bebizonyítva s a túlvilágból érkezett vidám üzenet derűt áraszt létünk ridegségébe.

II.

De hát egyáltalában lehetséges-e, hogy a médiumizmus tényleg kielégülje ezt a metafizikai szükségletet?

Az okkult jelenségek ereje csak aránylag kevés túlvilágról

kedélyt ragad annyira magával, hogy csak igazukról sziklaszilárdan meg is vannak győződve. Ezek, — mint alább bebizonyítom, dacára, hogy félre vannak vezetve, — gyakran meg is találják az okkullizmusban azt a vigaszt, melyet keresnek. A többség azonban kétkedő marad, az események hihetetleneknek tűnnek fel nekik s így a remélt kielégülés helyett újabb kínzó kérdések velődnek fel bennük.

Gondolkodás mód, vérmérséklet szerint azután vagy „Oh, hiszen úgy is minden céltalan“-nal lesz a dolog elintézve, vagy gonosz lelki'uzsák, de esetleg lelki betegségek is következhetnek.

Kevesek előtt azonban nyilvánvaló lesz, hogy ezen az úton sohse remélhetik ama végső kérdések megoldását!

Ha a spiritisztáknak igazuk volna s a halottak mint szellemek ismét megjelenének, vagy egy médium szája által kinyilatkoztatathatnák magukat, ezzel a halál utáni lét megcáfolhatatlan bizonyosságot nyerne. De eddig még minden szellem le lett álcázva s egyetlen szellemkijelentés sem tanuskodo't földöntúli tudásról. A legkülönösebb trance kinyilatkoztatás is természetes magyarázattal nyert. Csak azon magyarázatra gondoljunk, melyet Flournoy adott Smith Helén trancealkotásairól; utalunk azon határra, melynél Miss Piper tudása véget ért, midőn egyszer nem a gondolatátvitel segítségével, hanem tényleg csak az elholtak lelkei által kellett volna egy rejtélyt megoldania.

A médiumizmus valamennyi jelenlegi neves kutatója tagadó álláspontot foglal el a spirilizmussal szemben.

Ezzel szemben még eddig eldöntetlen elkeseredett küzdelem folyik a távmozgások és a materialisáció (meganyagiasodás) jelenségei körül. Körültekintő megítéléssel megállapítható, hogy egyrészt ezen események még nincsenek kellő tudományos pontossággal bebizonyítva, de másrészt létezésük lehetősége sincs megcáfolva. De itt nem is erről van szó. Tegyük fel, hogy egy csomó okkult jelenség elegendőképp be lenne bizonyítva. Milyen halással lenne megfejtésük világszemléletünkre? Bizonyára hatalmas tudományos horderejű felfedezések követnék az orvostudományok, a fizika, kémia terén. Sőt talán még a tudomány alapjai is megdőlnének, pl.: az áthatatlanság vagy a nehézkedés törvénye. De a fenti kérdések, — a lélek létezése és hatatlansága szempontjából — s ez a nép részére a probléma magva, — ép oly megoldatlanok maradnának, mint azelőtt.

Az okkult iörténések által felvetett kérdéseknek metafizikai rejtélyekkel egyáltalában semmi közösségük nincs, hanem teljesen.

a természeti történet keretei közt mozognak. Pi. milyen viszonyban állana Istenhez, vagy a végtelenséghez az az ismeretlen erő, amely egy asztalt megmozdít? Vagy milyen kilátást nyújt a lélek halhatatlanságára, ha a gondolatok nem — mint rendszeren cselekedeteket, hanem materializációt váltanak ki? Nem, csak az ismerlentől félelem az, amely ezen események igazi okát mélyebben keresi, mint a valójában fekszik. Azelőtt a lelki beteget is öröktől megszállottaknak tartották s a jó Isten azért teremtte üstököszt az égre, hogy az embereket közelgő szerencsétlenségekre figyelmeztesse.

Igy vették körül minden korban a megmagyarázhatatlan eseményeket a titkos értelmezés glóriájával s ezért hiszi a nép, hogy az okkult jelenségek mögött az örökkévalóság s Isten mindenhatósága rejlik, mert „még a mi felvilágosodott korunk sem talál rájuk magyarázatot.

A médiumitás ludománya nem nyújthatja azt, amit a tömeg tőle remél. Ennek felismerését a nyilvánosság előtt nyomatékosabban kellene hangsúlyozni. Ezzel sok haszontalan pénzkiadásból, izgalomtól, csalódástól s talán még rosszabbtól is meglehetne a népet kímélni. A spirítizmusörület elterjedésének veszélye legelsősorban is az okkult cselekményeket tárgyoló féltudományos iratok számtalan kiadásainak elterjedésében rejlik és sajnos, hogy a szellemi élet vezérei közül még senki sem emelt túlzásai ellen óvást.

Tallós, 1928.

Fordította: Mikuss Elek.

A rakétaautó elve.

A rakétaautóval végzett kísérletek egyikét képezik azoknak a csodás technikai kísérletezéseknek, melyek ma a művelt emberiség érdeklődésének centrumában állanak. Az a hatalmas detonáció, mely a Berlin melletti „Aves“ pályán megrázta a levegő minden porcikáját és Berlinben is rémületet keltett, talán csak egy kis epizódja ennek a nagy technikai csodának, mely a térrepülés problémájának megoldásához vezet. Opel, a nagy technikus, ezen katasztrófális kísérletén nem esett kétségbe, hanem, ahogy az újságokból értesülünk, újabb rendszerű gép építésén fáradozik. A rakétaautó rettenetes robbanása s porcikányi darabokból álló romhalmaza a nagy nyilvánosság kíváncsiságát is felcsigázták s ma már milliók emlegetik kérdőleg, vajjon mi is az a rakétaautó s miféle célra lesz alkalmas? haó.

A rakétaautó hasonló ahhoz a rakétabékához, mellyel gyermekkorunkban a korcsolyázók közöt ircoelkedve, oly hatásos ijedelmet okoznunk sikerült. A rakétabéka izekből áll s egyik iz a másik után gyullad meg. A kis mennyiségű löpor felrobbanása után, a löporgáz kitódulásával ellenkező irányban, vagyis hátrafelé ugrik a béka, míg az utolsó iz felrobbanása után egy utolsót ugrik s azután megáll. Vagyis a béka mozgásában érvényesül a hatás és visszahatás elve, melyet Newton állapított meg s a rakétabékához hasonlóan, közlekedési cölökre, a rakétaautó megvalósításával nyerne alkalmazást. Már Newton megmondotta, hogy egy kocsi a rajta lévő tartályból kibocsájtott gőzsugárral mozgásba hozható és pedig a gőzsugár irányával ellenkező irányban. Newton nevezetes előadásában még azt is megjegyezte, hogy a visszahatás még arra is alkalmas, hogy a térben is mozgásba hozzon közlekedési eszközöket, ahol a mozgáshoz szükséges súrlódás vagy közegellenállás nincs.

Mindnyájan ismerjük Newton ezen nevezetes törvényét, mely kimondja, hogy minden hatásnak ugyanakkora, de vele ellenkező irányú visszahatás felel meg. A visszahatás jelensége jól megfigyelhető egy könnyen guruló kocsin, ha arra felállunk és nagy sebességgel valamely úty hajítunk el. Minden egyes elhajításkor tapasztalhatjuk, hogy a kocsi a dobás irányával ellenkező irányba, vagyis hátrafelé elmozdul. Az elmozdulás, vagyis a visszahatás nagysága nem is az elhajított test nagyságától, hanem attól a sebességtől függ, mellyel azt elhajítjuk. Ugyanezt tapasztalhatjuk, ha a könnyen guruló kocsira pl. gépfegyvert helyezünk, a kocsi minden lövedék felrobbanásakor hátrafelé mozdul s a hatások gyors egymásutánban összegeződnek és egy növekedő sebességet idéznek elő. Ugyanezen elven alapszanak a nagyobb ünnepeken használt rakéták, melyek a löporgáz kitódulásával ellenkező irányban a magasba röppennek s színes fénycsóvákkal gyönyörködietik a szemlelőt. A rakétára egy rudat böknek, mely úgy szerepel, mint a csónak kormányja s arra való, hogy a rakéta egy előre neki szánt határozott irányt megtartsion. Az eddigiekben röviden bennfoglaltuk mindaz, ami a rakétaautó alapfogolátát alkotja.

A rakétaautó, melyet Opel épített, nagyjából egy közönséges autóhoz hasonlít. Azonban a két első kerék fölött egy-egy szárny van elhelyezve és pedig úgy, hogy az óriási sebesség az autót fel ne emelje, ellenkezőleg a földhöz nyomja. A gép hátsó részén, éppen az ücs alatt 24 cső van, melyek midegyike nem egyéb egy egy hatalmas rakétánál. A rakéták elektromos gyújtóberende-

zessel vannak ellátva, melyek egymásután gyújthatók meg vagy lábbal, vagy automata ikusan.

Az első kísérletet Opel 1927 április 11 én végezte 12 rakétával s ezen a gépen a gyújtás meg lábbal történt. A kísérlet sikerült s a rakétaauó 8 mp.nyi mozgási idő alatt óránkénti 100 km. sebességei ért el. A második kísérletet 1928 május 23 an végezték és 180 km. óránkénti sebességet sikerült elérni.

A harmadik kísérlet rakéta sinauóval történt, amikor a rakétaauó kisiklott s az összes rakéta egyszerre robbant fel oly erővel, hogy a gép maradványaiból csak alig sikerült egyes darabokat megtalálni. A robbanás, illetőleg a kisiklásnak valószínűleg az volt az oka, hogy ezen a gépen csak egy szárnyat alkalmaztak az első kerekek között a gép felső részén s így a levegő ellenállása nem tudta kellő erővel a gépet a földhöz, illetve a sínekre szorítani.

A balsiker nem törte le az ambiciózus német mérnök akaraterejét s tovább kísérletezik, hogy elérje azt a távoli célt, mely olyan jármű előállításához vezet, melyhez nem szükséges sem a közegellenállás, sem a surlódás. Látniuk tehát, hogy a rakétaauóva végzett kísérletek végső célja, hogy a levegő nélküli helyeken, vagyis a világűrben való repülés problémájának megoldása.

Természetesen a Földön való elválás, a nehézségi erőtől való megszabadulás újbb kérdést állít a kísérletezők elé. Azonban ha meggondoljuk, hogy repülőgéppel 11 800 m. léghajójával 12 000 m. magasra is felemelkedtek már, sőt a világháboruban a németeknek azon messzehordó ágyujának lövedéke, mellyel Páris löntek, 40 km. magasan repült, azt a reményt kelthet bennünk, hogy sikerül egy olyan egymásután fellépő hajóerő előállításni mellyel elérni a nehézségi erő végleges legyőzését s akkor a térrepülés problémája is meg lesz oldva.

Somogyi.

Szakirodalmi szemle.

(Közlő Novák Mihály).

Nasa Škola. (8—9.) Josef Paulovič: *Kant az új nevelés megvilágításában* című ídmőr cikkében írja, hogy Kant a jelen és jövő pedagógusa, mert pedagógiai elvei, amelyeknek alapja, hogy a nevelésnek a gyermek egyéniségéhez kell alkalmazkodni és evégből a gyermek pszichológiai megfigyelésén kell alapulnia, teljesen

megegyeznek a ma hangoztatott pedagógiai követelményekkel. Abban is találkozunk Kant az új nevelési irányzattal, hogy mind a kettő az erkölcs kimélyülését, kötelesség-udó, kötelességét örömmel teljesítő ember nevelését hangsúlyozzák, amelynek elérésére a gyermeki öntevékenység és munkakedv helyes kihasználását és az önkormányzat elvének megvalósítását tartják alkalmasnak, amelynek keretében a gyermek önállóságot, az emberi társadalom és intézményeinek megbecsülését, szolgálatkészséget és önzetlen felebaráti szeretet tanul. R. Kratochwill *Abnormális gyermekek* című cikkének befejező részében leszöri eddigi felfedéseiből a mai iskolai állapotokra vonatkozó megállapításait és a tennivalókat. Mivel le nem tagadható tény, hogy a legjobb körülményeket véve is figyelembe, minden osztályban vannak: 1. testi fejlődésükben elmaradók, 2. testi-és lelkileg elényagolt és 3. gyakran gyöngélméjű gyermekek is, minden tanítónak meg kellene ismerkednie legalább az abnormális gyermekek nevelésének alapelveivel. Hibának tartja, hogy az iskolába való felvétel egyedüli meghatározója a gyermek kora tekintet nélkül a gyermek testi és lelki fejlettségére. Németországban nem veszik fel az olyan 6 éves gyerekeket, amelyek alacsonyabb 110 cm.-nél és könnyebb 18—19 kg.-nál. Ez helyes is, mert nem lehet ugyanazt a követelményt felállítani a fejletlen gyermekkel szemben, mint a testi-és szellemileg kifejlettel szemben. *Egyosztályú iskola* című cikk helyesen állítja, hogy az osztatlan iskolában való tanítás a legnehezebb, mert az a tanítót úgy tesztileg, mint lelkileg teljes mértékben igénybe veszi és annak a nézetének ad kifejezést, hogy az osztatlan iskola tanítójának nehéz munkáját vagy magasabb fizetéssel, vagy a szolgálati évek csökkentésével kellene honorálni. Két ügyes polg. neveléstani vázlat egészíti ki még a tartalmat.

Szlovenszkói Magyar Tanügy (10—11.) Két cikkben foglalkozik a kath. tanítóság mozgalmával. Hozza a Referátus javaslatát a tanítónői cölíbatust illetőleg, amelyet helyesnek tartanék a M. T. ben is közzölni. Foglalkozik továbbá a lévai nagygyűlés határozatával, amely mint az Á. t. magy. tanítóegyesület nem lép be tagként a Köztársaság országos tanítói Szövetségébe (F. U. N. S.), mert az politizál. Cikkíró szerint a nagygyűlés illető előadója, minden komoly információ, „minden tárgyilagos meggyőződés nélkül tette meg ezt az indítványát.” Hibának tartja, hogy a szövetségbe, amely 55 ezer tagot számlál, akik a magyar tanítók haladó csoportján kívül 8 nagy tanítóegyesüleiből (közülük a német és lengyel tanítók egyesülete) rekrutálódnak, nem lépett be a magyar ált. tanítóegyesület. Több cikkben foglalkozik továbbá az emittett F. U. N. S. munkájával, rezóucióival és memorandumával, melyeket a tanítói és az iskolai munkát érdeklő ügyekben hozott és az illetékes helyen benyújtott.

Reform. Egyház és iskola. (46) Ebben a számban a „Görögút” című nagyon színesen megírt kis cikk közzölte le a figyelmem, Egy tanító kultúrtevékenységét írja le a cikk. A cikk

adatait tényeknek elfogadva nagyon meglepelt a következő mondat: „Az előadások jóvödelméből először is minden szereplő után a tanfőnök járt díj korona; ezt ő kikötötte magának a betanításért.” Az esetből kifolyólag a cikkíró általánosító konzekvenciákat von le és javaslatában a tanfőnököt a ref. ifjúsági egyletekben kifejtendő kultúrmműködése terén a lelkész gyámködása alá kívánja helyezni.

Školská správa (9). Az 1928. évi prahai nemzetközi rajzkongresszus című cikkből közlöm a következő adatokat: A rajzkongresszus 1928 július 29-től augusztus 6-ig és a vele egybekapcsolt képzőművészeti kiállítás július 29-től augusztus 13-ig tartott. Előadásra jelentkezett 93 szónok, közülök 31 németül, 26 angolul, 11 franciául és a többi cseh vagy szlovák nyelven beszélt. A kongresszusnak 3149 tagja volt és pedig Amerikából 855, Angliából 339, Németországból 247, Lengyelországból 110, Svájcból 53, Svédországból 45, Franciaországból 34, Dániából 26, Ausztriából 24, Finnországból 19, Jugoszláviából 16, Lettországból 11, Esztorozzágból 10, Magyarországból 7, Japánból 6, Ausztráliából, Bulgáriából és Danziából 5—5 Kanadából 4, Olaszországból 3, Egyiptomból, Hollandiából, Romániából, Spanyolországból, Új Zélandból és Norvégiából 1—1, Cs. Köztársaságból 1325, összesen 27 államból. Ez volt idáig a Köztársaságban a legnagyobb kongresszus és általában a maga nemében a legnagyobb a világon. A kiállításon 17 állam vett részt.

Slovenský Učitel' (2) Nyugdíjaztatása alkalmából mélt. tája Bielek Károly garamszentkereszti tanfelügyelő munkásságát. Cikket közöl a klerikalizmusról, folytatja „Egy öreg tanító vallomása” című érdekes cikket és J. Celder cikkét: *Gondolatok az életre való nevelésről*. Közlöm még kivonatban az Iskola miniszterium költségvetése az 1929. évre című cikket: Szükséglet: a miniszter fizetése Ké 133 000, központi igazgatás 16 994 000, felügyelet az iskolákra 17 880 000, főiskolák 146 509 000, középiskolák és tanítóképzők 203 697 000, szakiskolák 124 645 000, népiskolák 237 532 000 (csak a régi magyar törvény szerint járó állami fiz. kiegészítés van számítva) kulturális érintkezés a külfölddel 17 632 000, a diákság szcc gondozása 10 656 000, emlékek védelme, levéltárak, múzeumok, történettudomány 6 975 000. n.ú. védelme 20 463 000 népnevelés 5 130 090, kultusz 115 553 000, összesen 923 600 000. — Egy-két szlovenszkói adat: a róm. kat. lelkészek fizetése 14 394 000, a róm. kat. kultusz tárgyi kiadásaira 1 500 000, a róm. kat. szemináriumok segélyei 450 000, az evangélikus lelkészek fizetésére 3 935 000, a református lelkészek fizetésére 2 735 000, az evang. egyház tárgyi kiadásaira 2 021 000, a reform. egyházra 594 000, a gör. kat. személyi 121 267, tárgyi 205 000, a zsidó kult. személyi kiadásai 575 000 és a csehszlovák egyházra (egész köztársaságban) 4 250 000.

Különfélék.

Karácsonyi angyal.

Ma este iskolánkba szállt az angyal:
Örömmel jött testvérel közé,
— A zöld fenyőt ezüsttel öntöze —
Fogadtuk őt szép gyermekdal-haranggal.

Kis ajkak földjén, ünnepi sugárra
F egymásután kinyílt sok vers-virág,
Kigyúlt a lelkemen egy mécsvilág:
Ez este nem volt elhagyott, se árva.

Csak én kerestem-vártam ott hiába
A fényt, amely szívemre szétragyog . . .
(Az üdvözlésre régen kész vagyok.)

A gyermekek még itták az örömbort,
Az én szememre könnyviz gyöngyözött:
Az angyal erre gyorsan fölszökött . . .

Boross Béla.

Akik adtak valamit.

Istenes dédapák zoalfáros lelkéből,
Nagyivó nagyapák boros, jó kedvéből,
Tavaszelkű Anyám Ifjú szívéből
indult el forrásom.

Kincses Erdély bércén
Egy kis völgynek mélyén
Tanított dédapám
Jámbor parasztokat,
Róni öreg beűket,
Bás ákom-bákomokat . . .

Nagyapám már Tokajnál szüretelt.
Míg, hegyi bortól proszlott a kedve
S ha este a nőiát nekleresztette,
Zúgott a hangja, föleltek a népek;
Másnap a nőiát, — dűdöltek a legények . . .

(Bagota.)

Jöttek az évek, mentek az évek
S anyám ajkán a azintelen ének
erősebbé váltott.

Harmat-lelke álmát,
Aranys jószágát
Reám permetezte:
Szeld, szép éneke . . .

Míg egy zöld tavaszon
Bimbó feslett szépen.
A nyári, szép estéken,
Havasfejű téiben,
Furca, bús meséken
Teljesedett szirma . . .
Vérörös, nagy rózsza
Lett a kis bimbóból;
Egy árva kertnek disze,
Vidám, szép húszére . . .

Kossányi József.

Út sarába döntve.

Vágyak gyötörnek rendületlenül, páncélos ég takar,
Rút erdőben ülök-itt, gazokba veri szírom,
Irtóztató lassúsággal múlik nappal s éjjelem
Beteges, únt robot s a láz valdóbe, vérbe ront.

Óh, alighogy élek gyötirelmek s üldözés között,
Magamra vonva ellenségelm hadát, könnyezve nézhetem.
Út sarába döntve menny arany honából,
Könyvekben élek s a világot csak szemmel élhetem.

Egy pillanat: előttem sorra minden elvonul,
Zöld fenyők, vidám dalok s kékes fény a sarkokon,
Városok kötelete zúdul fejemre: Jánusarc, mely vadul
Ostromol, mint bűn s erény, mi fájó testemmel rokon.

Szüreti bánatok, mint ó-borok — zokognak bennem,
Hegyes csőrrel csapnak fejemre bánat-karvalyok,
Elémbe tűnik, mit eddig eltakarlam, vétkes életem,
Felhők fele Isten lehetnék és csak én vagyok.

Mindentől megcsalva élethulla lettem, sorsom
Is csak egy marék bemocskolt, véres göröngy.
Még egy utolsót kurjantva zendül a forkom
S lázadó számat puhán, csendesen beföml a föld...

(Pozsony)

Kovács Endre.

Felhívás. Egy-ötre kettő szindarabot szándékozom közrebocsátani, melyeknek megírására sem ambíció, sem üzleti szempont nem vezérelt, hanem hogy a züllésre hajlandó társadalom oly ideálokat lásson maga előtt, melyeket manapság igazán keresni kell, miáltal a morális eszmék megszilárdítását igyekszem célozni. A darab inkább falusi műkedvelők részére van szánva, hol annak nevelő hatása még kedvező talajra találhat. Tartalmát az egyik a világháború által okozott számtalan mizériából meríti s egy eredeti képet tár a szemlélő elé.

Az első darab címe: »Juliska álma« népszínmű 2 hosszú felvonásban. A másodiknak címe: »Papucs kormány« bohózat 1 felvonásban 1 változattal. Ez is egy eredeti humoros kép, mely leginkább alkalmas leendő oly helyeken, hol az előadások táncmulatsággal vannak összekötve. Mind a kettő darabban előforduló, nagyrészt tragikus érzelmű dalok, számszerint mintegy 11 darab Magda János és Rajzák János tanítók szerzeményei s külön kiadásban is kaphatók lesznek füzetenkint 5 ök árban. Ajánlom zenekedvelők szives figyelmébe. A darabok kiadását gyorsítani fogja a minél tömegesebb előjegyzések. Előjegyzések *Magda János* nyug. tanító címére küldendők *Čičarovos* (Čaicser) z. XX. Slovensko.

Azok a fiatalok! Nem nagy ügy, de a jellemzés kedvéért mégis tollunk hegyére kívánczók. *Forgách Béla* nevű ifjú ember, egyébként tanítójelölt (Érsekújvár), akkor bátorságot vett magának, hogy az *Érsekújvár és Vidéke* c. helyi lap *Új Nemzedék* c. mellékletében (nov. 25.) cikket írt a »Tanítódság mai helyzetéről és szervezetének céljáról« címmel.

Örülünk, ha a fiatalok — majdan reményteljes utódaink — foglalkoznak a tanítódság helyzetével, hiszen ők is e helyzetbe fognak kerülni. De ahogy ezt a fentjelzett ifjú óriás teszi, kíváلتja legmélyebb botránkozásunkat a jelenben és aggodalmunkat a jövő iránt.

Azt mondja ez az előtünk szigorúan ismeretlen fiatalember e cikkében, hogy »a mai magyar tanítódság prototípusait adja a műveltségnek, a munkádilan gögnök és a talpnyaló hyperlójalitásnak.« Ez elég is szemelvényül cikkéből, melynek további folyamán ezen állítását bizonyítani törekszik. Mondanunk sem kell, hogy bizonyítása nélkülöz minden tárgyilagos komolyságot, nélkülöz a helyzet és a tanítódság munkájának ismeretét.

Végül mindeme bajokra orvossággal a »Szent György Kör« című ifjúsági egyesület jelöli meg, amelyben ha a tanítótság szervezkedik, egyszerre művelt, munkás és lojalitástól mentes lesz.

Kedves, jövődöbéli ifjú kartársunk! Ne rugdaljon bele azokba, akiknek munkájához még csak hozzá sem szagolt, aki még a szülei pénzén nevelődik és készül arra a pályára, amely sok lövist terem, kevés elismerést hoz, nagy és ideális munkát kíván és nagy lelki műveltséget tételez fel. Ön ezekben az erényekben gyakorolja magát egyelőre, készüljön elő huzgón a tanítói hivatásra s ha majd a tanulással az iskolában szerzett tudása az életben a hosszú gyakorlat és tapasztalatok útján megedződött s bíráló képessége kifejlődött, majd akkor lépjen fel a tanítótság helyzetére és szervezésének céljára vonatkozó terveivel, addig pedig hagyja békében dolgozni azokat, akik tudják és értik a maguk dolgát s az élettel szemben bírnak az ön fegyverekkel, amelyekkel Ön még nem bír. Egyelőre ezt üzenjük, mi öregek.

A szlovenszkói polgáriskolák. Szlovenszkón van összesen 103 polgári iskola, ebből 20 magyar; A tanerők száma 822, ebből 375 férfi és 447 nő. A tanerők közül polgári iskolai szakképesítéssel bír 377, csak elemi iskolai oklevéllel, ill. tanítói érettségivel bír 379. A kézimunka tanítónők száma 66. Ebből a statisztikából az a szomorú tény világlik ki, hogy a szlovenszkói polgáriskoláknál a tanítók több mint 50%-a nem bír polgáriskolai szakképesítéssel, aminek az oka csakis az, hogy a polgáriskolai képzés megszerzése illetve a polgáriskolánál való működés igen csekély anyagi előnyt nyújt.

Kiadóhivatali üzenetek.

P. I. Hárshut. Mint előfizetőt tartjuk nyilván. — **B. J. Mikolcsany.** Az egyesület tagjai sorába 1929 január 1-i kelettel felvettük. Tagdíjával fizetése kiutalásáig várunk. — **T. J. Nagymegyer.** A tévesen hozránk befizetett összeget címére visszautaltuk. — **K. J. Kőhidgyarmat.** Címét kijavítottuk, zsebnaptárt küldtünk. — **O. K. V-Krtiny.** A belépéséről hivatalos értesítést nem kaptunk s arról csak Öntől szereztünk tudomást. Ha a többi jelentkező címet közölné velünk, úgy köszönettel fogadnánk. — **Sz. M. Szap.** Tagjaink sorába felvettük. — **K. Sz. Košice.** Az elveszett számokat pótlólag megküldtük.

Pályázat. A megüresedett szádalmási (Jablonov župa XX.) róm. kath. kántortanítói állásra pályázatot hirdetünk. Jövedelme: 2 szoba, konyha, kamra, kertek, föld, rét, atóla, 1026-kból roza, 8-ól tűzifa, államsegély. Pályázati határidő december 18. Személyes megjelenés — díjazás nélkül — kívánatos. Kérvények felszerelve az iskaz. Elnökségéhez küldendő!

Pályázat. A garampáldi (Ž Nitra) róm. kath. kántortanítói állásra pályázat hirdetik. Javadalom: rendes lakás, 9 k. h. 595 □-li szántó és rét. 56 véka gabona, két szekér széna, 248.20 Kc. Kovácsalap (3 k. h. szántó beszántás nélkül), ennek terhe catechezia, 10.40 Kc három misére a egy sir gondozása. Államsegély kérelmeztek. Föltétel: igazolt állampolgárság és teljes kvalifikáció. Pályázat december 20-án délután 2 órakor. Díjtalan megjelenés kötelező. Összes okmányok elhozandók.
Gadampáldi iskolaszék.

Pályázat. A negyedi református egyház öt tanórós magyar tannyelvű népiskolájánál megüresedett egyik férfitanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalma: 800 korona az egyház pénztárából, egy szobás lakás. 1 öl puha tűzifa. 20 kor. kerületmennyiség és törvényes államsegély. Kötelessége a presbitérium által kijelölt osztályok, valamint az ismétlődő fluk tanítása, segédkezés az egyháztársadalmi munkában, az orgonista kántor-tanító hivatalos vagy tanítóegyesületi ügyekben elfoglaltatása, valamint betegsége esetén való helyettesítése. Az állásra tanítónők is pályázhatnak azzal, hogy megválasztásuk esetén ideiglenes minőségben lesznek alkalmazva a folyó tanórcra. Kellően felszerelt kérvények 1928 december 29-ig küldendők a református lelkesítő hivatalhoz Neded, osres Šafa.

Pályázat. A pillsi róm. kath. népiskolánál megüresedett kántortanítói állásra. Javadalom: 1. Természetbeni lakás mellékhelyiségekkel, 2. kert, 3. 10 hold szántóföld, 4. párbér, 5. stola, a többi államsegély.

Választás dec. 27-én. A kellően felszerelt kérvények a Plebánia Hivatal címére küldendők. Pilis, posta Rapovce, okr. Lučenec. Személyes megjelenés kívánatos.

Stampay r. k. ének- és imakönyve, 2/2 oldal félvázonban 8, egészben 11 Kc (85% engedmény) és 42 ének költője csakis a szerzőnél, Köbölkuton, ž. XVI. kapható.

Pályázati hirdetés. Az Almágyi róm. kat. iskolaszék az újonnan szervezett II. tanítói állásra pályázatot hirdet. Tanítási nyelv magyar. Fizetés a hiányosságoktól 1200 kor. törvényes labór és államsegély. Csakis nőtanítók pályázhatnak. Rendesen felszerelt kérvények az iskolaszéki elnök címére küldendők. Egyházasszabtra, p. Hajnáčka, ž. XVIII. Pályázati határidő 1928. december hó 26. amikor a választás is meg lesz tartva. Az állás 1929 év január 1-én elfoglalandó.

Kartársak!

Figyelem!

Aki valamely jótékony célra szép bevételt akar biztosítani és aki az iskolagyermekkel valami szépet akar bemutatni, az feltétlenül rendelje meg az

ÉVIKE

egész estét kitöltő, 4 felvonásos gyermekszindarabot. A legegyszerűbb színpadon is előadható! (Csak erdőrésztlet kell hozzá.) Bármely vallásfelekezet előadhatja! Biztos siker! (Mutatványszám: 11 korona (előadás jog nélkül), 4 példány (a 4 főszereplő számára) 40 Kc előadási joggal és postával. Megrendelhető a szerzőnél:

Veszely László igazgató-tanítónál Žitavský Bešeňov (Župa Nitra.)

Felje
A hírlapjegyek használata engedélyezettett a bratislavai posta- és távirdaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 január 1.

1. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÖNY.
A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felélős szerkesztő: **Banaí Tóth Pál.**

TARTALOM:

<i>Vezércikk:</i>	Oldal.
1928	1
Válaszok a hírlapi támadásokra	4
<i>Schlosz Lajos:</i>	
Jobban tanulnak-e a leányok, mint a fiúk?	8
<i>Váry Ede:</i>	
A szlovák nyelv tanítása a magyar tannyelvű népiskolákban	12
<i>Egyesületi élet</i>	17
<i>Természettudományi rovat</i>	22
<i>Tanácsadó</i>	30
<i>Törvények és rendeletek</i>	32
<i>Különfélék</i>	34
<i>Szerkesztői üzenetek.</i>	
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. } Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. } (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 84.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és faszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

A hírlapjegyek használata engedélyezett a bratislavi posta- és távírdafelügyelet 3606/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 január 1.

1. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÓNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLT
HIVATALOS LAPJA.

Felölös szerkesztő: **Banaí Tóth Pál.**

1928.

Új év! Új esztendő?

A keresztyén időszámításban az 1928-dik. Az emberiség történetében talán a 10.928-dik. A föld ősi arculatán a 100.000-dknél is több. A Köztársaság életében a 10-dik és jubiliáris esztendő.

Új év! Új esztendő?

Az emberiség konszolidációjában vajjon hányadik?

És a mi munkánk, személyünk, felfogásunk, egyéniségünk, akaratunk, igyekezetünk és anyagi küzdelmünk megértésében, méltányolásában új év, boldog új év lesz-e ez az esztendő?

Egyetlen, meleg óhajásban bontakozik szóvá ilyenkor minden ember valamennyi kívánsága: „Boldog új évet!”

Amikor mi is e szóba sűrítjük jókívánságainkat, beleötvözzük e kívánságba nemcsak egyéni, kicsinyes, sokszor talán önző óhajainkat, hanem azokat is, amelyek az emberiség és az egyéni lélek egy közös célra törő, nagy és szent munkájában, a kultúra áldásainak egyenlő szétosztásában, a gazdasági és társadalmi harc kibékítésében, az ezerféle emberi nyomorúság önzetlen enyhítésében, a nemzetiségi gyűlölködés kiirtásában előbbre és előbbre segíti az embereket.

Boldog új évet! Mennyi lekötelező nyájassággal, megejtő mosolygással, milyen lágyan simogató kézzsoritással mondják ezt egymásnak az emberek. Kilesik az óráját, a percét, hogy elsőnek köszöntsenek pohárt az induló új évvel... Azután az új év gördül.

Új év! Új esztendő? S mégis öregbit!? És éppen

azáltal öregbit, mert új! De csak akkor öregbit, amikor a boldog új évet nemcsak kívánták, hanem munkálják is. Ahol nem így tesznek, onnan elsuhan s viszi magával a mult és jövő hídját is. És jaj azoknak, akik átkejni nem tudnak, vagy nem is akarnak.

De mi át akarunk kelni! Ezért nem állapodunk meg a jámbor jókívánságnál. Hanem hozzáfogunk az igazán, legnemesebb értelemben vett kultúrpolitika intézményeinek megalkotásához, az egyéni, szabad érvényesülés lehetőségének kiszélesítéséhez.

S tesszük ezt azért, mert ezekben látjuk azt a boldogságot, amelyet ez új esztendő kívánságai közé 10.000 esztendő történeti fejlődése állított be.

Tehát minden esztendőre ezer év újjmutatása ad tanácsot.

És soha maradandóbb, értékesebb, a demokrácia fejlődésére hathatósabb intézményeket nem állíthat a Köztársaság, mint ezek.

Vagyis: olyan intézményeket, a tanügyi rendszer olyan újításait véljük létrehozandónak, amelyek megnyitják a legmagasabb képesítést a nép minden rétege előtt. Amelyek útján munkás, iparos, kereskedő, földműves épp úgy feljuthasson a tudás magaslatára, mint a mostani tudományos pályákon levők. Ha az angol munkások kiváló képességű tagjai egyetemi végzettségig vihetik, miért ne lehetne doktora egy-egy fellaláló annak a szaktudománynak, amelynek körébe alkotása tartozik. Miért pöffeszkednek e titulussal olyanok (tisztelet a kivételnek!), akik semmit sem alkottak, mint azt a kis összekaparászolt disszertációt, amit inkább köszönhetnek szerencsésebb és jobb anyagi helyzetüknek, mint minden másnak.

A polgárság, munkásság, iparosok, kereskedők iskolatípusát, elsősorban a polgári iskolát nem az elemi felé szorítani, hanem a középiskolákkal parallel, az egyetemi tudás felé kívánatos emelni.

A dán szabad egyetemek statisztikája ugyanis azt állapította meg, hogy a külföldi hallgatók közül legtöbb a csehországi. Nem lehetne-e ezt az elég drága tanulási módot itthon olcsóbban, de ha nem is olcsóbban, szélesebb rétegben, a Köztársaság minden nemzetisége számára megvalósítani? A polgári iskolát pedig ezekkel

a szabad, vagy népegyetemekkel szervezeti összefüggésbe hozni, mint amelyek előképzettséget nyújtanának.

Ezzel a dán szabad egyetemek ama ismeretes hibája, amelyet az igen különböző rendszerü és nivójú előképzettsége okoz a hallgatóságnak, megszüntethető lenne. Az előadások nivója s ezáltal a tudományos színvonal tetemesen emelhető volna. Így ez az intézmény, az elvitathatatlan nevelő hatások mellett, felülmúlná még a dán szabad egyetemeket is.

De akkor, amidőn a népoktatást ilyen szerves egységbe fűznők, az egyes iskolatípusok torkolatát, ahol az összeömlés természetszerűleg folyhat, nem szabad felvételi, különbözeti vizsgák kínai szisztémájú zsilipjeivel elzárni.

A szellemi képességek természetes kiválasztódása lehet csak a rostáló szerkezet, s nem pápai átok, braminok szent kasztjai által feledésbe temetett templomkönyvtárak süket csendje.

Ezen újításoknak legfontosabb feladata nem az intellektuelli pályákra való képesítés, hanem a különböző foglalkozási ágak és nem társadalmi osztályok, kultúrfokának emelése. S így az Európa felfogásába már annyira belerögződött kasztrendszerekbe való tagozódás kiküszöbölése. Ezzel egyúttal, különösen a szociális és közgazdasági irodalomban oly kedvelt hasonlatnak, mint a *néppiramis* hasonlata, — alul a legszélesebb szegény, vagy munkás réteggel, fölötte a mindig jobban szűkülő, de annál inkább hatalmasodó és gazdagodó osztályokkal, végül a csúcson a meredező trónnal — véget szeretnénk vetni. Mert mihelyt piramis, fáraó a zsarnok építette.

A demokrácia eszményéhez híven, széles, egyenes utakhoz hasonlók ezek az intézmények, melyek minden irányból a tudás Rómájába vezetnek, ahol a kifinomult, megnemesedett államerkölc s trónol.

Idejön a népnek minden önjogú tagja azért, hogy képes legyen állampolgári és általános emberi kötelességeinek megfelelni, az állam vezetéséből részét kivenni, az emberiség közös munkájában tevékeny építő munkát végezni. És pedig ilyen eddigi ténykedésénél jobban, tudatosabban, célszerűbben, gazdaságosabban, békésebben és megértőbben.

Ha az 1928-dik esztendőben ilyen célzatú eszmék

megvalósítására gyűjtik össze a kultúrpolitika erőit s nem kicsinyes, egymást kijátszó, kacskaringós jogászkodásban fecserlik el azokat, akkor . . . akkor mi kezet nyújtunk egy békés, megértő munkához, amely a boldog újévet nemcsak kívánja, hanem elő is készíti az igazi demokratikus életközösség és az emberiség számára.

Tehát: Boldog új évet!

P. S.

Válaszok a hírlapi támadásokra.

Az ismeretes püspöki körrendelettel kapcsolatban egyes napilapokban támadások jelentek meg lapunk és egyesületünk ellen, melyekre központi vezetőségünk a következő válaszokat küldte meg az illető lapok szerkesztőségének:

A „Slovák” tekintetes Szerkesztőségének

Bratislava.

A „Slovák” napilap f. évi dec 8-án megjelent 276. számában „Mad'arský učiteľský časopis „Magyar Tanító” ni cirkevnom indexe” címen egy közlemény látott napvilágot, melynek egyes kitételei a becsületsértés és rágalmazás tényálladékát foglalják magukban.

Nevezetesen ez az állás „neustále štve proti katolickej cirkvi” és „rozšírovať zďsi” proti katolickej cirkvi” olyan sértő állítások, amelyek megtörténté egyébként a rendőrvénybe ütköző vétséget képezne.

A Magyar Tanító, mint a Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület hivatalos közlönye, nem uszított a róm. kath. egyház ellen és ellene nem terjesztette soha a gyűlötséget. Ha a lapban elvi kérdésben lefolytatott vita (a róm. kath. tanítók részvétele a tanfelügyeletben) folyamán az uszítás vétsége felmerült volna, az államügyészség a lapot elkoboztatta volna. Ez azonban egyellen esetben sem történt meg. Az apostoli adminisztrátor körrendelete sem állítja azt, mindössze azt mondja, hogy „ismétellen támadta az egyházat”, ami részünkről ugyan nem történt meg, de ha megtörtént volna is egyáltalában nem jelentene uszítást az egyház ellen.

A Slovák ugyanezen cikkében a Magyar Tanítót „zuglápocskának” (plátoc'k) minősíti. Ez a kitétel olyan fokú sértés, mely ellen a Szlovenszkói Ált. Magyar Tanítóegyesület, mint jogi

testület, kénytelen a sajtóbírósnál keresni elégtételt és védelmet. A Magyar Tanító mindig a tisztességes újságrás területén járt, arról nem is térhetett sohasem le, mert ezt teljesen kizárja az a tény, hogy e lap nem magántulajdon, hanem, amint már említettük, a Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület hivatalos orgánuma.

Az egyesület vezetősége a sajtóbírósnál eljárást csak az esetben mellőzheti, ha a Slovák szerkesztősége — amint hiszük is — az alap nélkül mélyen megsértett Magyar Tanítóknak és vele az Egyesületnek, ugyanazon a helyen, ahol a sértések megtörténtek, teljes elégtételt ad.

Komárno, 1927. december 15-én.

Tisztelettel:

*A Szlovenszkói Ált. Magyar Tanító
Egyesület központi vezetősége.*

A „Híradó” Tekintetes Szerkesztőségének

Bratislava.

Becses Lapja f. évi december 11-én megjelent 332. számában „*Indexen a Magyar Tanító című folyóirat*” címmel egy Csallóközből keltezett tudósítás jelent meg, melynek főleg „egy a dologba beavatott tekintélyes tanügyi egyéniség” információja alapján írott része tendenciózus kitételeivel alkalmas arra, hogy a közönség előtt helytelen megvilágításban tüntesse fel a Magyar Tanítót és a Magyar Tanító Egyesületet.

Ezért tisztelettel kérjük a Tekintetes Szerkesztőséget, hogy alábbi nyilatkozatunknak az igazság érdekében, valamint a sajtótörvény vonatkozó szakasza alapján lapjában helyet adni sziveskedjék.

Azt állítja a „tekintélyes tanügyi egyéniség”, hogy a Magyar Tanító az u. első időben teljesen a radikálizmus vizeire sodródott. Ez az állítása a valóságnak meg nem felel. A Magyar Tanító, mint a Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület hivatalos orgánuma, megalapításától kezdve kerülte a szélsőséges irányzatokat s nem sodortatta magát sem a maradi konzervativizmus, sem pedig a túlzó radikálizmus vizeire, hanem mindenkor a mérsékelt és meg gondolt haladás híve volt. Annak kellett lennie egyrészt az egyesület alapszabályaiban lefektetett valláserkölcsi alapelvek imperatív rendelkezései folytán, másrészt az egyesületben tömörült felekezeti tanítók nehéz helyzetére való tekintettel. Tartózkodnia kellett oly irányu működéstől, mely az egyház és így a róm. kath. egyház támadásának látszatát is felkelthette volna.

Hogy az utóbbi időben a kath. iskolák részére kért világi lanfelügyelet kérdésében a lap hasábjain élénk vita folyt le s e vita folyamán a vitázó felek — köztük kath. papok — részéről szenvedélyes hangok is elhangzottak, e hangok nem tükröztetik vissza a vezetőség hivatalos felfogását, mert az ebben a kérdésben közzétett nyilatkozataiban mindmikor megőrizte szigorú tárgyilagosságát. Viszont azonban lapját rendelkezésére kellett bocsátania mindkét vitázó fél cikkeinek elhelyezésére, mert ezt megkívánta egyrészt a vita tárgyat képező s a tanítók érdekeit szolgáló nagyhorderejű kérdés, másrészt az egyület érdeke, melynek kötelessége a tanítóóság bármely oldalról jövő kívánalmait tolnácsolni s nem véka alá rejteni.

Hogy a cikkíró és informátorát a cikk megírásában és sugalmazásában a politikai szempontok is mennyire vezérelték, az legjobban kitűnik abból, hogy a Magyar Tanító cikkíróit és az Egyesület legfőbb vezetőit majd a kommunista párt, majd pedig a köztársasági agrárius párt exponált leveinek üneteti fel s ezzel cikkére rányomja a politikai hajszabélyegét.

Ez állítással szemben csupán azt kívánjuk leszögezni, hogy a legfőbb vezetőség tagjai egymásról sem tudják s nem is kívánják, hogy mely politikai pártnak a tagjai, mert egyikük sem exponált politikussal a napi pártpolitikát egyikük sem viszi bele az Egyesület életébe és lapjába az alapszabályok tiltó rendelkezése folytán.

Cikkíró azon állítása is hihetetlenül hangzik, hogy „az egyesület radikális szárnya vitte a lap dolgát kenyértörésre“, mert hiszen a radikális csoportnak eszméi propagálására saját harcos orgánuma van, a „Magyar Tanító“, amely kifejezetten tanítópolitikai foglalkozások s amelyben a radikális tanítóóság cikkeit el tudja helyezni.

A cikkíró azon állítása is ellenkezik az igazsággal, hogy a Szlov. Ált. Magyar Tanítóegyesületeiből sokan kiléptek, mert eddigelé még egyetlen egy tanító sem jelenette be kilépését.

Hogy a kilépések zöme most várható-e, vagy sem, az a jövő titka. Ez a római kath. tanítók higgadt és helyes ítélő-élességétől és egyesületéhez — az egyetlen magyar tanítóegyesülethez — való ragaszkodó hűségétől függ, mert hiszen a püspöki rendelkezés nem tartalmazza a lap indexre vételét, csupán az egyház anyagi támogatását vonja meg tőle, ami egyáltalában nem teszi kötelezővé a római kath. tanítóóság részére az egyesülettel való szakítást. Ellenkezőleg az ésszerűség azt parancsolja részükre, hogy az egye-

sület keretén belül maradván, minden eszközt megragadjanak anyagi és erkölcsi érdekeik érvényesítésére s az egyesület alapszabályaiban lefektetett vallás erkölcsi elvek további épségben tartására.
 Nygyed, 1927. dec. 16 an.

*A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület
 közp. vezetősége.*

A „Magyar Néplap” tekintetes szerkesztőségének

Bratislava.

A magyar Néplap ez évi dec. 18 án megjelent 51-ik számában „Index-en a Magyar Tanító című folyóirat” címmel egy olyan közlemény jelent meg, mely bizonyára téves információ folytán az igazsággal sok tekintetben homlokegyenest ellenkezik.

A „Magyar Tanító” mint a Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület hivatalos lapja, közölte azokat a cikkeket, melyeket hozzá róm. kath. plebánosok és tanítók bekdőltek a róm. kath. tanítóknak a tanfelügyeletben való részvételére vonatkozólag megindult vitában. Mivel a nyilvánosság előtt a róm. kath. tanítóság e kérelmét sokan félremagyarázták, — no meg az ügy egyébkénti tisztázása érdekében is — a hivatalos lapnak tért kellett engedni a vitára. E vitaközös során ha elhangzott is olyan kijelentés, mely a tanítóság nemes törekvését erősek erejével félremagyarázóknak nem minderbé tett szett is, ám egyetlen bántó szó nem hangzott el az Egyház ellen, hiszen mi „vallás erkölcsi alapon” (alapszabály 4 §. c. pontja) szervezkedett Egyesület kebelében működünk.

Nincs index-en a Magyar Tanító, csak az egyház támogatását vontta meg tőle Dr. Jantausch Pál püspök úr, kit igyekezni foguuk minden erőnkkel meggyőzni arról, hogy szigorú eljárására okot nem szolgáltatunk.

Egy demokratikus államban mindenki annak a politikai pártnak a híve, melyhez esze és szíve szerint csatlakozik, ám épen az Egyesület alapszabálya (4. § c) rendelkezése szerint nem lehet egyik pártnál sem exponált állást betöltenie a vezetőség tagjainak.

Még csak annyit, hogy a mai napig egyetlen kath. tanító sem lépett ki az egyetlen magyar tanítóegyesületből, mivel mint világos fejű emberek, ha nem mindenben helyeslik is a vita során elhangzottakat, ismerik az egyesület szellemét, ismerik a vezetőséget, kiket a magyar soraiból állítottak helyeikre és azt is tudják nagyon jól, hogy ha hiba történt volna, az orvoslást nem az Egye-

...főfel halván elhagyása, hanem a vezetőség kicserélése révén bír-
 mikor elérhették.

Póráll nyilatkozatunknak az igazság érdekében, valamint a
 szakszervezet időszakonkénti szakasza értelmében né. lapjukban le-
 irás közzétételét illetően várjuk.

Bécs, 1927. december 24-én

A Szlovéniai Általános Magyar
 Tanítóegyesület igazgatói vezetősége.

Jobban tanulnak-e a leányok, mint a fiúk?

— Schlosser Lajos —

Tantárgyi kérdések és családokban sokat vitáznak: mostanában a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál, mint a fiúk? Az iskolákban az egyik tanterv szerint érdekes feladat adni, melynek értelmében van kimutatni, hogy a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál. A mi országunkban az a tanterv szerint van kimutatni, hogy a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál. A tanterv szerint a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál. A tanterv szerint a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál. A tanterv szerint a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál.

	A fiúk	A leányok
1. osztály	95,0	97,5
2. osztály	95,0	97,5
3. osztály	95,0	97,5
4. osztály	95,0	97,5
5. osztály	95,0	97,5
6. osztály	95,0	97,5
7. osztály	95,0	97,5
8. osztály	95,0	97,5
9. osztály	95,0	97,5
10. osztály	95,0	97,5

...a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál, mint a fiúk? Az iskolákban az egyik tanterv szerint érdekes feladat adni, melynek értelmében van kimutatni, hogy a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál. A tanterv szerint a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál. A tanterv szerint a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál. A tanterv szerint a leányok jobban tanulnak-e a fiúknál.

Higienikusok és pszichológusok eme jelenségek okát az iskolában és annak módszerében keresik s azt állítják: hogy ha az elemi iskolai tanuló az iskolát elhagyja, rendszeren úgy rázza meg magát, mint a lúd, midőn a vízből kilép s a nagy fáradsággal összegyűjtött tudománya összeomlik, mint a kárvavár, mivel csupa agytöltelék volt. Mindazok a szép alapigazságok, mikre az iskola nagy megerőltetéssel tanította tanítványait, szélnek bocsáttatnak mivel utjuk nem vezetett a szí.hez. S ha később előállanak az élet küzdelmei s a fiatalember válaszütra kerül, nem tud magán segíteni, mert az iskolai oktatás nem bátorrá, a küzdelemre készítette, hanem gondolkodás és okoskodásképtelenné. Ezt a tényt a népoktatás legjobb megítélői számtalanszor hangsúlyozták és elpanaszolták s bizony sok gondolkodásra s megfontolásra ad okot. De honnan a tanulóknak a tanulás iránti elenszenve? Oktatásunk úgy van berendezve, hogy a gyermek hajlamaival ellenkezik, mert mesterkéltséggel; miért is nem szabad csodálkoznunk, ha csupán földletes fej-tudomány származik belőle, mely a legegyszerűbb légáramlatra is szétfoszlik.

○ Egyik neves szociológusunk a következőképen állapítja meg minden iskolának, oktatásnak és nevelésnek feladatát: Az iskola tanítsa meg az embereket arra, hogy szeressenek dolgozni és tudjanak szépen mulatni. Az iskola, mely ezt a dolgát szem előtt tartja, nem terheli túl tanítványai szellemét. Egyáltalában nem terheli meg, hanem gyönyörködteti. Először is tehát ebben az iskolában kellene megállapodni s csak azután az iskola tantervében és módszerében. Mert nem a megismerés örömeivel gyűjtöttük össze azt, amit az iskola elénk tált, hanem a tantárgy hivatalos föl- és ledolgozása útján találkoztunk velük. A világegyetemes apaszuk tanulóink tudását, csak selejtezzünk a tanításuk materiájában.

Az előrebocsátottak alapján magyarázható meg a tanulmány szerzőjének tézise: miért tanulnak a leányok jobban, mint a fiúk? Kétségtelenül be van bizonyítva, hogy a leánygyermek általában kíváncsibb mint a fiúgyermek s hogy a két nemnek a kíváncsiságban való különbsége már a gyermekkorban is kifejezetten nyilvánul. Tanítók igen jól tudják, hogy a leánygyermek a tanítást kíváncsibban hallgatja mint a fiú. Az újság ingerét a tanításban meg tudja érezni még akkor is, amikor a fiúgyermek a tanításról rég megállapította, hogy nem az ő, hanem a tanító vagy a szülők kedvéért történik. Amikor a fiúgyermeknek már meggyőződésévé vált az, hogy a tanító kedvéért kell tanulnia, a leánygyermek még

mindig kíváncsian hallgatja a tanítót (aki rendszeren tanítónő), mikor az neki beszél. A tanulásról már ő is érzi, hogy kötelesség, de a tanítást kíváncsiságával kerülgeti. Azt is eléggé bizonyíthatják a tanítók, hogy a leányok nagyobb kíváncsisága úgy is nyilvánul, hogy sürűbben kérdezősködnek, kérdőzködésükben bizalmasabban, míg a fiúgyermek a tanítóban máris felébbeséget, hatóságot lát, amellyel szemben valami sajátos polgári ösztönel — gyanakszik.

Az elemi iskolai diszciplínák jobbára könnyűek, a kíváncsian figyelő gyermekre szintén ráragadnak s így még az a leánygyermek is, aki nem tanul szorgalmasabban, hanem csak kíváncsiban hallgatja tanítóját: jobb iskolai előmenetelt tanúsít. De még a kötelességteljesítéssel megromlott tanulás dolgában is nagy a különbség a leány- és a fiúgyermek között. Ezt se „az értelmi tehetség különbségének” rovására írnam, hanem másképe lelkületi diszpozíciók sajátosságával magyaráznám meg. Még pedig ugyan csak nem pusztá okoskodás, hanem megfigyelés alapján. A leánygyermek gyávább is, hiűbb is, mint a fiúgyermek. Itt a szűlőkre is hivatkozom, meg olyanokra is, akik máskű önben a két nem lelkületi és egyéb értelmi különbséget tagadják: ők mondják meg, hogy általában nem gyávább-e, nem hiűbb-e a leánygyermek, mint a fiúgyermek? A gyáva iskolásleány folyton érzi a büntetés fenyegetőését, egyre retteg a kötelességteljesítéssel lett tanulás elhanyagolásának következményétől, reszketve gondol az iskola szigorúságára, míg az iskolásfiu nem bátrabb csak éppen közönyösebb az iskolában fnyegelő veszedelmek iránt. A játéka irtenzivebb, foglalkoztatóbb és szelíemével együtt a testét is lefoglalja. Az ő játéka vigasztaló, erősen szórakoztató s a szabályosságát erőszakosan éreztető iskola természetével szinte ellentétes. A fiúgyermek, aki a kötelességteljesítés komplikált lelki folyamatát nem tudja tudatosan elvégezni, hamarosan beleszabadul vagy inkább belemenekül az egész kicsiny énjét lekötő fiújátékba. Ott közönyössé lesz az iskola szigorúsága iránt.

De nevezetes momentum a gyermekleányok nagyobb hiúsága is. Az ambíció még nem dolgozik a gyermeklelkületben, ne is dolgozzék benne és istentelen bünt követnek el azok a szűlők és pedagógusok, akik ezt a lelkületi energiát kis gyermekükben ébresztgetik. Mondom, az ambíció még nem biztatja a gyermeket tanulásra, de a hiúság igenis már ösztökélheti arra, hogy jó osztályzatra pályázzék. A szűlők és rokonok hiúságán szinte betegessé érlelődik az iskolásgyermeknek ez a hiúsága. A ki-

sike tisztá jeles osztályzatot vagy másnál jobb vagy legalább nem rosszabb bizonyítványt akar. De mi köze ehhez a vágyhoz az iskolának, amelynek az volna a dolga, hogy a gyermek benne új fogalmakkal gyarapítsa a megismerését? Maga az, hogy az elemi iskolában jó es jobban osztályozott tanulók vannak, azt bizonyítja, hogy az iskola eltávolodott igazi feladatától. Az iskola ne tegyen egyebet, csakis tanítson, neveljen s ne tanítson más-képen, csakis a megismerés vágyát izgatva és kielégítve. A kis iskola ne erőszakolja a komplikáltabb lelki folyamatokat. Pedig folyvást teszi. És igen sűűt más termel, mint amit vet. Amikor a kis iskola az ambíciót erőszakolta, a hiúságot fejleszti. Gyermek hiúságát. S ebben a fejlesztésben a szülők az ő bűnreszesei, cinkosársái. A fiúgyermek hiúságát nehezebben ébresztgetheti mint a leányokét. A gyávaságból intenzívben folyó leánygyermek a hiúságtól sokkalan még szorgalmasabban tanul. És belekerül a tudós statisztikus táblázataiba és tanulmányaiba.

Azok a táblázatok és tanulmányok nagyjértékű munkálatok, de igazán harcosokká csak akkor lesznek, ha az iskola és mindazok kik szoros nexusban vannak vele, elgondolkoznak róluk és oltúnak rajtuk; mert fölötte elhibázott dolog lenne az egész nevelés- és iskolaügyet ama egyedüli föladat szolgálatába helyezni, mely az amerikai élet lényegét, tartalmát képezi. Tudniillik: a „to make money“ föladat szolgálatába. Az amerikai életmódjának célszerűsége és eszélyessége már Európában is sokakat idegessé tett s sokszor hangzottak föl már nálunk is a Cassandra vészkiáltások, hogy az amerikaiak fölének kerekednek, ha nem követjük őket; u yanis, ha iskoláinkat nem úgy fejlesztjük, mint ők, hogy az ifjúság által minél több tudományt öltie eünk föl, amelyek bizonyos élethivatásnak legjobban megfelelnek s pénzszerzésre fölötte alkalmasak. S ha képességüket nem praktikusá, jobban mondva: amerikaiisan praktikusá nem tesszük.

De vajj' mit is nyerhetünk az ily oktatási és nevelési módszerrel? Azt, hogy népünk minden praktikussága mellett az igazi élettől és annak kellemeitől roppant távol esnek s hivatalának pusztán száználmas zsoldosává lenne. Ánde a mi kulturideálunk nem sivár, szakadatlan és tetet-lelket öltő munkával telt élet; hanem élet, mely telve nemességgel, emberi méltósággal és eszményi szépséggel. Nem az, mely az életet kereselforrássá zsugorítja össze, hanem az, hogy a hivatást nagy áldásos s a kultura összes forrásaiból táplált életé varázsolja. S nem az, hogy az emberiséget Mammon-bálvánnyá, hanem Isten képésára alakítsa.

Igy tehát a mi iskoláinknak nem lehet feladata, hogy tanítványait, amily korán csak lehetséges, szakemberekké képezze és beléjük oltsa, hogy a tudomány és műveltség értéke korona és fillér szerint mérlegelendő! De igenis feladata, hogy tanítványai szellemi és testi képességeit úgy művelje, edzze és acélozza, hogy az élet minden eshetőségével bátran szembeszállhassanak s azok fölött győzedelmeskedjenek. Képesek legyenek egyszerre mind az élelgyaz gyönyöreit fölfogni és élvezni, valamint azokat termékenyen átakítani.

A szlovák nyelv tanítása a magyar-tannyelvű népiskolákban.

Írta: Váry Endre.

(Folyt.)

Január 2. hét.

Ezen a héten vegyük fel a birtokos névmásokat s kérdezgetések segítségével gyakoroljuk jól be azokat. Milkor már kérdéseinkre jól megfelelnek a tanulók, akkor próbálják ök kérdezni egymást pl. eképen: Jaký je tvoj kabát? Kde je jeho (jei) perečník? Akej barvy je vaša krava? Jaký je ich dom? Atd. Végül beszéltesük a gyermekeket saját és társaik dolgairól önállólag kérdés nélkül: Mój klubuk visí na fogósi. Tvoje pero leží na lavici. Jeho kabát je hnedý. Jej zástera je modrá. Atd. Beszédgyakorlatul folytatjuk az iskolai bútorokról beszélgéseket s e héten felvesszük az asztalt. Először maga a tanító mutogatja, rajzolja és mondja (az ismeretlen szót rögtön felírja) azután kérdésekkel a gyermekekkel mondatja, végül elmondja mindig mutogatva összefüggő'eg s elmondhatja egyesekkel a tanulók közül is. Hogy pedig a tanulás ne váljék egyoldaluvá, két gyermeket szólít egyszerre s egyik kérdez, a másik felel. Az asztalt a következő párbeszéd alakjában dolgozom fe':

Stól.

1. Kde stojí školský stól?

Školský stól stojí na podiu.

2. Jaké čiastky má stól?

Stól má jednu tablu, štyri boky, styri nohy, jeden priečinok a tri kružné drevá.

3. Ktoré sú čiastky stola?

Čiastky s'o'a sú: tabla, boky, nohy, priečinok a kružné drevá.

4. Akej podoby je tabla?

Tabla je štvorhranatý podoby.

5. Akej barvy je školský stôl?

Školský stôl je žltobarnavej barvy.

6. Jaký je váš stôl?

Náš stôl je zelený (hnedý, žltý)

7. Z čoho je stôl?

Stôl je z dosky.

8. Kto zhotoví stôl?

Stôl zhotoví stolár.

9. Čo robíme pri stole?

Pri stole čítame, píšeme, žehlíme, a jeme.

10. Čo držíme v priečinku?

V priečinku držíme papier, knihy, sošity a kriedu.

11. Čo držíte vy doma v stole?

My držíme v stole lyžice, vidličky a nože.

Forditási gyakorlatúl:

XIV. úloha.

Az asztal.

A mi osztályunkban van egy nagy asztal. Az asztal fából van. Az asztalos készíti. Az asztal részei ezek: az asztallap, az oldalak, a lábak és a fiók. Az iskolai asztal zöld, a mi asztalunk nem zöld, hanem barna. Az asztalnál ül a tanító úr. Az asztalon fekszenek a könyvek és füzetek. A fiókban papír, kréta, toll és ceruza van.

Stól.

V našej triede je jeden veľký stôl. Stôl je z dreva. Zhotoví stolár. Čiastky stola sú tieto: tabla, boky, nohy a priečinok. Školský stôl je zelený, náš stôl nie je zelený, ale hnedý. Pri stole sedí pán učiteľ. Na stole ležia knihy a sošity. V priečinku je papier, krieda, pero a ceruza.

3 hét.

Folytatjuk a birtokos névmások gyakorlását, felvesszük ezekhez mostmár a birtokos melléknéveket, valamint a kérdő névmásokat či, čia, čie. A begyakorlásnál észrevételjük a tanulókka, hogy a hímnemű nevekhez ov, ova, ovo, a nőnemű nevekhez pedig in, ina, ino képző járul. Beszédgyakorlatúl felvehetünk ilyenféle kérdéseket

Čí, čia, čie.

1. Aký je Pal'kov kabát?
Pal'kov kabát je hnedý.
2. Aká je Kirikina zástera?
Kirikina zástera je ružová.
3. Jaká je Jozefova čapica?
Jozefova čapica je zelená.
4. Aké sú Aničkiné knižky?
Aničkiné knižky sú čisté.
5. Aké sú Marienkiné šaty?
Marienkiné šaty sú nové.
6. Jakí sú susedoví synovia?
Susedoví synovia sú poslušní
7. Čo robia stolárovi pomocníci?
Stolárovi pomocníci hobl'ujú
8. Čím zamestnávajú kupcové devy?
Kupcové devy pomáhajú otco i.
9. Či klobúk je nový?
Vojtechov klobúk je nový.
10. Čia knižka je čistá?
Erzikina knižka je čistá.
11. Čie pero je dobré?
Štefánovo pero je dobré.
12. Čia sukňa je červená?
Julišina sukňa je červená.
3. Čie je toto pero?
To je Jožkovo pero.
14. Či je tento sošit?
To je Bodnárov sošit
15. Čia je táto písanka?
To je Helenina písanka.

Ezeket a kérdezgetéseket természetesen lehet bővíteni s mindenféle változatban alkalmazni, hogy a begyakorlás minél alaposabb és többoldalú legyen.

Az iskolai bútorok közül tárgyaljuk a széket, oly módon mint az asztal tárgyalásánál jártunk el.

Stolica.

1. Kde stojí stolica?
Stolica stojí za stolom.

2. Jaké čiastky má stolica?

Stolica má jedno sedadlo, jedno operadlo, styri boky, štiry nohy a tri kružné dřevá.

3. Ktoré sú čiastky stolice?

Čiastky stolice sú: sedadlo, operadlo, boky, nohy a kružné dřevá.

4. Akej podoby je sedadlo?

Sedadlo je hranatej (okruhlej) podoby.

5. Akej barvy je celá stolica?

Celá stolica je žltej barvy

6. Máte vy stolice?

Áno máme.

7. Kol'ko máte stolice?

Máme 6 stolic.

8. Jaké sú vaše stolice?

Naše stolice sú zelené.

9. Kto zhotoví stolicu?

Stolicu zhotoví stolár.

10. Načo nám služí stolica?

Stolica nám služí na sedenie.

XV. Úloha.

Az én könyvem uj, a te könyved régi. A Józsi kabátja zöld, az Ilona köténye kék. A mi tehenünk tarka, a ti tehenetek piros. A ti tollatok jó, de az ő tolla rossz. A mi házunk nagy, de az ő(k) házuk kicsiny. A János kalapja zöld, az őn kalapja fekete. Az anya kendője fehér, az apa csizmája fekete. Az ő ceruzája rövid az őn tolla hegyes.

Vypracovanie.

Moja knížka je nová, tvoja knížka je stará. Jcžkov kabát je zelený, Helenina zástera je modrá. Naša krava je pestrá, vaša krava je červená. Vaše pierko je dobré, ale jeho (jej) pero je zlé. Náš dom je veľký, ale ich dom je malý. Jánov klobúk je zelený, Váš klobuk je čierny. Matkyn ručník je biely, otcova čižma je čierna. Jej (jeho) ceruza je krátka, Vaše pero je končité.

4. hét.

Gyakoroljuk a birtokos névmásokat és birtokos mellékneveket a többes számban és eredethatározókkal kapcsolatban is. Pl. Moja košela je z plátna. Jozefovo pero je zo železa. Naše šaty sú z plátna, z bavlny, z vlny, zo súkna alebo z hodvába. Marienkiné punčochy sú žlté. Vaše kravy

sú pestré. Súsedovi synovia sú pilní atď. Mindezeket persze kérdések segítségével minél több változatban gyakoroljuk. Írásbeli munkául vehetjük ezt:

XVI. Uloha.

A te csizmáid bőrből vannak. A mi ruháink a szekrényben fűznek. Az ön könyvei az asztalon fekszenek. A János füzetei tiszták. A Mariska kendői fehérek. A te szüleid s kat dolgoznak. Az ő ruhái szépek. A szomszéd fiai az iskolába járnak. Az orvos galambjai a háztetőn ülnek.

vypracovanie

Tvoje čizmy sú z kože. Naše šaty visia vo skrini. Vaše knižky ležia na stole. Janové sošity sú čisté. Mariškiné ručniky sú biele. Tvoji rodičia mnoho pracujú. Jej šaty sú pekne. Súsedovi synovia chodia do školy. Lekárovi holubi sedia na streche.

Számneveket begyakoroljuk 500-ig. Beszédgyakorlatul felvesszük a könyvet.

Knižka.

1. Čo robim v škole?
V škole sa učime
2. Čo sa učime v škole?
V škole sa učime čítať, písať, rátať, kresliť a spievať.
3. Z čoho sa učime čítať?
Čítať sa učime z knižky.
4. Jaké čiastky má knižka?
Knižka má jeden chrbát, dve obálky a veľa listov.
5. Z čoho je chrbát?
Chrbát je z plátna.
6. Z čoho sú obálky a listy?
Obálky a listy sú z papiera.
7. Akej podoby sú obálky a listy?
Obálky a listy sú štvorhranatej podoby.
8. Akej barvy je chrbát a jaké sú obálky?
Chrbát je hnedý a obálky sú modré.
9. Čo vidíme na stranách?
Na stranách vidíme písmeny.
10. Kde tlačia knižky?
Knižky tlačia v tlačiarňi.
11. Kto zaviaže knižky?
Knižky zaviaže knihár.

12. Čo robí dobrý žiak svojou knižkou?
Dobrý žiak šanuje svoju knižku, nezamaže neroztrhá ich.
13. Čo je knižka?
Knižka je učebná pomôčka.

XVII. Úloha

Diktát.

Školské deti majú viac kníh. Z kníh sa učíme. Mám tri knižky. Moje knižky sú pekné čisté. Mamička kúpila ich v meste. Sanujem knižky a neroztrhám ich. Mój kamarát má päť kníh. Jeho knihy už sú staré, ale sú ešte vždy dobré. Z knižky čítame mnoho pekného. Knižka je veľmi užitočná vec.

Egyesületi élet.

Felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

Az 1927. júl. 5-én Košicén tartott kp. gyűlés határozata értelmében a részjegyek jegyzése f. évi dec. 31-ig meghosszabbítatott. Az áldozatkész kartársaktól függ, hogy a T. H. minél előbb felépüljön. Stessetek tehát Kartársak e nemes cél megvalósítására a magatok és gyermekeitek előnyére.

Elnökség.

Hirlapi támadások ellenünk a püspöki körrendelettel kapcsolatban.

Kartársaink lapunk múlt számából, valamint egyes napilapokból értesülhettek azon sajnálatos és rajunk kívül álló okokból keletkezett cseményről, hogy a nagyszombati sp. adminisztratura megvonta lapunktól az egyházi támogatást. Lapunk vezércikében érdemileg foglalkoztunk a püspöki körrendelettel, most pedig az ennek nyomán egyes napilapokban közétett tendenciózus és rosszindulatú megjegyzésekkel kell foglalkoznunk s a magunk részéről határozottan visszautasítanunk.

Négy napilap foglalkozott ez ügyvel és pedig: A *Slovák*, a *Hiradó*, a *Prágai Magyar Hírlap* és a *Magyar Néplap*.

A *Slovák* 1927. dec. 8-i számában dühtől tájékoztatva ront neki lapunknak s azt zuglapocskának titulálja, egyben hangoztatja, hogy a lap állandóan izgat a rk. egyház ellen és terjeszti el a gyűlölséget.

Mindez nem igaz s amellett annyira sértő lapunkra és ezen keresztül az egyesületünkre nézve, mert hiszen a lap teljes mértékben az egyesületé, hogy hírlapi elégtételt keltett kérnünk a Slováktól. Amennyiben ezt nem hajlandó megadni, kényte nek leszünk ellene sajtópert indítani. Eddig tudomásunk szerint a Slovákok az Egyesület Kp. vezetőségének a válaszára nem válaszolt.

Jövő számunkban ez ügyre visszatérünk. (A lapoknak adott válaszokat előbb közöljük.)

A *Híradó* 1927 dec. 11-i számában alkalmi tudósításban számol be az ügyről. Ebben részint a tudósító, részint ennek egy „beavatott” informátora megjegyzéseit látni. Kiemelendő a cikkből az az állítás, hogy a lap „hámadó” cikkeinek írói kommunisták, az egyesület legfőbb vezetői pedig a köztársasági agrárpart exponált hívei s az ebből eredő radikális járatta le a lap irányát.

Hogy ezek tarthatatlan, igazságtalan és alap nélküli állítások, itt Kartársaink előtt nem kell bővebben fejtegetnünk.

A *Híradó*nak illő választ adunk, amelyet a dec 28 iki számában le is közöl.

A *Magyar Néplap* is tendenciózus híradást közöl dec 18-i számában, amely tisztára politikai hajsza jelleggel bír. Kitér belőle a tanfő iránti ellenzav, amidőn azt írja, hogy a Csánky huszár tanfőök maguk maradnak az Egyesületben. Erre is választ adott a kp. vezetőség.

A *Prágai Magyar Hírlap* csupán a rendelet közli nagyjából, sértő recenzió benne nincs. A két előző lap azt is megjegyzi, hogy az Egyesületből máris sok rk. tanfő lépett ki s a kiépések zöme várható.

Erre ez a válaszuk: megnyugtathatjuk mindkét lapot, hogy Egyesületünkbelől ez ügyből kifolyólag egyetlenegy rk. tanfő sem lépett ki.

Egyesületünk vezetősége ez ügyben feltétlen megőrzi teljes higgadságát mind az Egyházi Főhatósággal, mind pedig azon hírlapokkal szemben.

Meghívó. A Szlovenszkói Át. Magyar Tanítóegyesület bodrogközi járásköre 1928. Jan. 12 én d. u 2 órakor Királyhelmecen az állami iskolában rendkívüli diszkörgyűlést tart, hogy annak keretében adjon kifejezést Lukács István volt tan. egyesületi elnök és királyhelmeci áll. isk. igazgató iránt érzelt tiszteletének, kit e napon 80 születésnapja alkalmából volt tanítványai, mint volt jószágos nevelőjüket meleg ünnepeltetésben fognak részesíteni. A gyűlésre a m. t. kartársakat és tanügybarátokat tisztelettel meghívom. Kistárkány, 1927. dec. 21. Vary Endre j. köri elnök.

A pedagoglumot végzett polg. isk. kartársak ügyében a közei n pokban végleges döntés fog történni a mult számunkban ismertetet min. rendelet kiadása következtében. A *Štola Měšťanská* a rendelet tervezet, amely a 104/26. törv. 23. § anak alapján különböző időbeszámításokat tartalmaz, közli a legutóbbi számában. Ennek 12. pontja röviden a következő: „A podkarp. ruszi és szlovenszkói állami polgáriskolák azon tanítóinak, akik a magyar törvények alapján felsőbb tanulmányokat végeztek, e tanulmányaik ideje a magasabb fokozatokba való előlépés tekintetében beszámítatik, legfeljebb azonban 3 év.” A rendelet mindazon tanítókra fog vonatkozni, akik 1926. jan. 1.-ével a tanítói törvény szerint soroztatlak be.

A nem állami tanítótság fizetési és jogviszonyait rendező új törvény, amely a 104/26. sz. törvényből folyik, rövidesen a nemzetgyűlés elé kerül. A törvényjavaslat kezünkben van és jövő számunkban leközöljük. Eddig nem tehetjük azért mert erre fe hatalmazásunk nem volt. Most azonban már publikálták a törvényjavaslatot, így mi is megismerteljük kartársainkkal.

Nyugtázás. A Kovács — Osztyényi vallástani kézikönyv vallástani kézi-önyv után 1927—28-ik évre százalékos részeredés fejében a kiadó 135 koronát a közp. Egyesület pénztárába befizetett.

A Gömör-Nógrádi kerület közgyűlésének határozata értelmében Subendek Alajos kerületi pénztáros 2000 koronát befizetett a Tanítók Háza jivára egy ágyalaplíványra Amidőn ezt köszönettel nyugtáztuk, egyben mint követendő példára felhívjuk Kartársaink figyelmét.

Adományok az özvegy-és árvaalpra. A Bírshonti kerület pénztára 160 Ké t utalt át közp. pénztárunkhoz, mely összeget *Akucs Béla* kartársunk jelölt bizottsági tag, mint a részére megállapított napi- és fuvardíjat a kp. özvegy- és árvaalpra ajánlotta fel.

E szép cselekedet önmagát dicséri. Az összeg vételét köszönettel nyugtatjuk.

Kp. Pénztár.

Volley szenátor-fanfelügyelő beszédének kivonata a költségvetés vitája alkalmából.

A költségvetés formális szempontból való megbírálása után, amely az állam kiadásáról és bevételeiről áttekintő képet nyújt, áttér annak tartamának megbírálására.

Az adminisztratív költségvetés terjedelmének megállapításánál egy mondaton ütköztem meg, mely azt mondja, hogy a költségvetés elérte, amit felölelt, kivéven a tanító fizetésekre vonatkozó problémákat, amelyek törvényes uton való rendezést kívánnak. Ezáltal a tanítóság megint ki van téve annak, hogy fizetésének rendezését türelmetlenül várja és nagyon fontos működésében továbbra is gátolassék. Úgy tűnik fel nekem, mintha a tanító munkájának nem lenne elég figyelem szentelve, amely megelégedett és gondok nélküli élő tanítókat kíván, mert olyan tanítótól, aki a tanítás alkalmával azon gondolkodik, hogy miképpen fogja fedezni családjának kiadásait, lehetlen kívánni olyan munkát, amely az állam összes követelményeinek megfelel.

Öhajom, hogy fentemlített törvényes intézkedés mielőbb meg történjék, mert teljesen meg vagyok győződve arról, hogy az iskolügyi miniszter úr semmi esetre sem fogja megtérni, hogy a nemzetnek azon rétege, amely államunk jövőjét lerakja és építi és itt új világot teremt, eme legfontosabb feladatát nyugodtan és lelkesen ne végzezhesse.

Összehasonlítottam az egyes közigazgatási ágazatok kiadásaira eső kvótát, aminél megállapítottam, hogy az ezidei költségvetésben az állami közigazgatás minden ágazatában a kiadások általában fel vannak emelve, csupán a pénzügyi közigazgatásnál két egész és 8 század %-os, valamint az igazságügynél és a törvényhozásnál 8 század %-os leszállítást lehet megállapítani. A kulturális tárca 21 század % os emelkedést mutat, ami azonban, a többi kiadásokkal összehasonlítva, vajmi csekély, ha arra az álláspontra helyezkedünk, hogy a kultúrát, vagyis az iskolát, elsősorban támogassuk.

Az állami közigazgatás egyes ágazatának részletes elemzéséből kitűnik, hogy az iskola- és népművelődésügyi tárca kiadásai az 1927. évi költségvetéséhez képest 21 század % kal emelkedtek, de az egész állami költségvetés csak 937 %-át teszi ki. Ezen emelkedés nem elégítheti ki azon polgárokat, akik megvannak győződve arról, hogy nemzetünk jövője a jó iskolától függ, olyan iskolától, amely új embereket nevel új korszak számára, akik magasabb műveltséggel felfegyverkezve az élet küzdelmeiben képesek lesznek nemcsak családjuk életfentartását biztosítani, hanem képesek lesznek az államért és hazájukért küzdeni.

Ha államunk költségvetését kisebb államok költségvetéseivel pl. Dániával hasonlítjuk össze, mindjárt eszembe jut az iskolaügyi tárca részére beállított tétel, amely Dániában 616,245.264 csl. koronát tesz ki, míg nálunk ugyanezen tárca 893,872.048 csl. koronával szerepel. Dánia egész költségvetése egyharmada a miénknek, azért az iskolaügyi kiadások a mi kiadásainknak egyharmadát tehetnék, tehát körülbelül 300 milliót és ezzel szemben azt látjuk, hogy ott az iskolaügyi kiadások 100 %-al többet tesznek ki, ami azt a tényt bizonyítja, hogy Dániában az iskolát, mint a jövő alapját teljes erővel gondozzák és aránylag sokkal többet áldoznak az iskolaügyre, mint nálunk. Elismerem, hogy mi nem lehetünk még ott, ahol ma Dánia van, mi még nem küzdöttük le a háború utáni összes nehézségeket, ennek dacára arra kell törekednünk, hogy az iskolaügyre és a népművelésre ennél többet áldozunk, mert műveletlen nemzet nehezen állja meg a helyét a többi nemzetek között, amelyek a műveltségben az elsőbbségért versenyeznek.

Foglalkoznom kell még az állampolgárság kérdésével, amely nyíltan alkalmam volt megismerni olyan egyéneket, akik állampolgárságuk hiánya miatt lefelhatatlan gyötrelmeket szenvedtek el, és viszont más olyanokat, akik bár államellenes magatartásuk miatt a csehszlovák állampolgárságot meg nem érdemelték, ezt rövid időn belül, minden nehézség nélkül megkapták.

Főleg Dél-Szlovénia lakosságának állampolgársági ügyével kívánok foglalkozni, ahol a lakoságnak nagy tömege él, amely semmiféle irredentizmusra nem gondol és amely nemcsak hogy teljesen alkalmazkodott, sőt nyilvánosan elismerte a Csehszlovák köztársaságot hazájának, semmiféle új alakulatot nem kíván és mivel kényítvánította, hogy jelenlegi helyzetével teljesen meg van elégedve. Sok így gondolkozó polgár él állandó rettegésben, mert habár 20, sőt több éve él itt, még sincs rendben állampolgárságuk és türelmetlenül várják kérvényük elintézését. Ilyen esetben, ha

olyan polgárokról van szó, akik évek óta teljes hűségüket bizonyítják az állam iránt és minden tekintetben hű polgárai a Csehszlovák köztársaságnak, az állampolgárság iránti kérvényüket minél gyorsabban el kell intézni, hogy sok jó polgárunk megelégedetten dolgozhasson övéi és nemzete jóvoltáért. Nem tagadom hogy mindenki, aki itt nem jól érzi magát, aki rosszkaratát nyilvánkoztatja, az nem érdemli meg, hogy ez a föld tartsa el és nem érdemli meg, az állampolgárságot.

Elismerem azt is, hogy vannak sokan, akik, hogy az állampolgárságot megkapják, szemben lojalitást mutatnak, hátamögött pedig minden módon ártani akarnak annak az államnak, amely nekik lehetővé teszi nemcsak az itt tartózkodást, hanem a fenyves megékelést is.

(Folyt. köv.)

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

Az állatok szerszámai és szerszámhasználata.

J. A. Bierens de Haan Amsterdamban tartott felolvasása nyomán.

(Megjelent a „Die Natu wissenschoften“ 1927. június 10. iki számában.)

A szerszámkészítés és szerszámhasználat képességét állatában az emberi ész ismertető jelének tekintik. Duke off Argyll az ember jellemző tulajdonságának tartja ezt és az állatok szerszámhasználatáról szóló tudósításokat mesének tekinti, sőt azt állítja, hogy az ősember életének is volt oly korszaka, amikor bár beszélni már tudott, de még nem használt semmiféle szerszámot Bergson elhiszi ugyan, hogy egyes állatok alkalmoszerűen használnak szerszámot, de tagadja azoknak szerszámkészítési tehetségét.

A legutóbbi évtizedek megfigyelései azonban azt bizonyítják, hogy az állatvilág legkülönfélébb körei is mutatnak fel példákat arra nézve, hogy az állatok nem csak használnak, hanem készítenek is szerszámokat. Azért nem érdektelen ezen megfigyelések összegezés: és ezeknek az összehasonlító pszichológiája alapján való vizsgálata.

A részletes tárgyalás előtt azonban tisztában kell lennünk a szerszám fogalmával. Ki kell ezen fogalom alól zárunk első sorban az állat szerveit. Pl. a hal uszonya nem szerszám, mert szervesen hozzátartozik testéhez. Nem tekinthetők szerszámnak az állatok építkezéseinél felhasznált anyagok sem, pl. a madárfészkek készítésénél felhasznált galy. De nem beszélhetünk szerszámhasználatról akkor sem, ha az állat kifejező mozdulatainak nyomatékosabbá tételére használ tárgyakat, Pl. az argusfácán a párzás kezdetén tüzesen toporzékol a földön, köveket, fadarabkákat vesz föl és hajít el újra. Ellenben sokan hajlandók a követ vagy fadarabot harci szerszámnak tekinteni, ha azt valamely feldühödött állat támadója felé dobja, mint ezta a majmoknál többen megfigyelték. Köhler pl. tapasztalta, hogy a csimpánzok botokat és köveket dobáltak nemcsak támadóikra, sőt társaik felé is. Maga Köhler ugyan még ezt nem tekinti szerszámhasználatnak.

A szerszám ezek szerint a használotól teljesen különálló élő, vagy élettelen tárgy, amelyet a használó ideiglenesen alkalmaz bizonyos cél elérésére irányuló önálló cselekvés végrehajtásához.

Milyen esetekben fordul elő és miként magyarázható pszichológiailag ez az állatoknál.

Mint ismeretes, általában négyféle állati cselekvést különböztetünk meg: 1. az állattal veleszületett ösztönszerű cselekvést, 2. az ebből állandósult és esetleg a tapasztalat útján módosult gépies tapasztalati cselekvést, 3. az ember által bizonyos cél érdekében idomítással betanított és az állatra ráerőszakolt kényszer-cselekményt, 4. szándékos cselekvést, amikor az állat a saját cselekedete és az e rérendő cél közötti összefüggést fölismerve cselekszik. Ez bizonyos szűkbb értelemben észszerű cselekedetnek is nevezhető. Az állati cselekvés mind a négy fajánál találhatóak esetek a szerszámhasználatra.

Ezek közül legegyszerűbb és legalsóbbrendű az ösztönszerű szerszámhasználat Ridley Singapurban, Saville Kent pedig Ausztráliában csaknem egyidőben jutottak arra a fölfedezésre, hogy azok a hangyák, amelyek fészküket falevelekből készítik, ezeknek összeragasztásához saját lárváikat használják szerszám gyanánt.

A hangya saját testében semmiféle ragasztóanyagot nem

termel, ellenben a lárvák föl vannak szerelve az erre szolgáló mirigyekkel. A ragasztás úgy történik, hogy a hangya megfogja a lárvát és annak elülső részét az összeragasztandó falevelekhez fölvaltva erősen odanyomja. A larva a nyomásra ragasztóanyagot választ ki, amely a levegőn megszáradva a leveleket összetartja. Ezt a tényt később a Ceylonban, Queenslandban, a Kongóban és Braziliában, tehát négy különböző világrészben tett megfigyelések több hangyafajon is beigazolták. A lárvák így szerszám gyanánt szolgálnak 1. a ragasztóanyag előállításához, 2. a ragasztóanyagnak a kívánt helyre való viteléhez. Pszichológiailag vizsgálva, egyéni belátáson alapuló tudatosságról itt nem beszélhetünk, mert hiszen olyan cselekvésről van szó, amit alsóbbrendű állatok tömegesen végeznek. A szándékos és tudatos cselekvésnek pedig éppen az egyéni tehetségen alapuló belátás az indító oka. Ez tehát csakis ösztönszerű szerszámhasználat lehet.

Mint ismeretes, az *Ammophila* nevű darázs tojását egy megbénított hernyóhoz erősíti és azzal együtt a földbe ássa, Williston észlelte először Kansasban, hogy egy ilyen darázs a lyuk betakarása után ködarabot hozott és azzal addig ütögette, tömögette a homokot, míg azt teljesen símára elegyengette, úgy, hogy a nyílást semmi el nem árulhatta. Pecharus leírja, hogy egy darázs hasonló célból 3-szor is fölvette a követ, amelyet, míg újabb homokot szállított a nyíláshoz félretett. Más esetekben a darázs erre a célra fadombot, vagy más kemény tárgyat használt. Minthogy a szerszámhasználatnak ezt az esetét nem tömegesen, hanem csak egyes állategyedeken tapasztalták, azért nem nevezhetjük ösztönszerű cselekvésnek. Az sem valószínű, hogy az *ammophila* belátta volna, hogy a kő vagy fadarab használatával munkája tökéletesebb. Valószínűbb az, hogy munkájában véletlenül használva a követ, azt tapasztalta, hogy munkája így könnyebb, azért máskor is úgy csinálta. Itt tehát csak az alkalmoszerű tapasztalatokon alapuló szerszámhasználatról lehet szó.

Hasonló eseteket fedezett fel Power a tintahalaknál. Akváriumában észrevette, hogy egy octopus fajta tintahal, kövel fölfegyverkezve lesett egy kagylót, amely éppen kinyitódni. Amint a kagyló így összecsucódni nem tudván, martalékul esett a falánk octopusnak. Nápolyi halászok is mesélnek hasonló esetekről, tudományos kutatók azonban több ilyen tapasztalatról nem beszélnek.

Az octopus szerszámhasználata magasabb indítóokból történt, mint az előbbieké, mert itt, ha nem is beszélhetünk a cselekedetnek föltétlen belátáson alapuló szándékosságáról, mégis a cselekvés következményeinek felismerése szolgál annak rugójaként.

Az idomítás által az állatokra kényszerített szerszámhasználatának elbírálásával könnyen végezhetünk, amennyiben az pszichológiai szempontból értéktelen. Nevetünk a szinpadon kalapáccsal hadonászó, vagy az evőeszközt többé — kevésbé ügyesen használó csimpánz mozdulatain, de itt tulajdonképpen az idomító érdekes, mert igazán nagy találékonyság és türelem kell ahhoz, hogy az állati test mozdulataiból ellesse azt, ami a közönséget mulattatja.

Ellenben nagyon fontos az állatok psichejének megismerésére a belátáson alapuló, tudatos szerszámhasználat. Erre legtalálhatóbb kísérleteket végzett Köhler, emberszabású majmaival. Köhler majmai valamely magasra fölfüggesztett gyümölcs után való fölmászáshoz botot használtak, vagy ládát cipeltek oda, hogy arról könnyebben elérjék. Azonkívül botot használtak ásó, gereblye, emelőrúd gyanánt, stb. Használó esetek tapasztalhatók az alsóbbrendű majmokról is. Pl. a dió feltöréséhez követ használnak. Ebben a tekintetben a majmok fölöttük állanak a többi emlősöknek, mert a többiekké még mesterségesen sem sikerült a szerszámhasználatot elsajátítania. Pl. sikertelenül próbálták a bot használatát a kutyával és az elefánttal begyakorolítani.

Az emberszabású majmok azonban bizonyos tekintetben túlszárnyalják az alsóbbrendűeket abban, hogy szerszámot maguk is készítenek. Pl. több ládát egymásra rakva lépcsőt készítenek, hogy a túlmagasan levő tárgyakat elérhessék, vagy rövid botokat összetoldanak ugyanezen célból. Hobhonsé említi, hogy volt neki egy csimpánza, mely fából egyszerű kilincset csinált és azzal az ajtót ki tudta nyitni.

Világos, hogy a cselekvésnek ily fokú szándékosságához bizonyos értelemre és belátásra van szükség. Ezzel azonban az utolsó elvi különbség is elesik az ember és állat között a szerszámhasználatot illetőleg. Sőt láthatjuk azt is, hogy nemcsak az ember tud szerszámot készíteni, hanem az állat is. Nem dönti meg ezt az elvet még az sem, hogy az alkotást és szerkesztést illetőleg az ember az összes állatokat utoléretlenül felülmulja.

Végkövetkeztetésként Bierens levonja, hogy a szerszámhazználat az ember és az állat között levő bizonyos szellemi összefüggés mellett szól.

Fordította: *Hideghely Nándor tanító*

Komáromfűs.

A kvarclámpa.

A kvarclámpa a higanygőz azon régen ismert tulajdonságán alapszik, hogy kémiaiilag ható ibolyántúli sugarakat bocsajt ki. A higányt üvegdombon hozták izzásba, ahol gőzzé változott. Az üveg azonban az ibolyántúli sugarak legnagyobb részét elnyeli, továbbá magasabb hőmérsékleten az üveg megolvadt és így az ibolyántúli sugarak vizsgálata lehetetlen volt. Újabb üveg helyett kvacon alkalmazták, mely sokkal magasabb hőmérsékleten megtartja szilárdságát mint az üveg. Ezenkívül még az az igen nagy előnye is meg van, hogy az ibolyántúli sugarakat nem nyeli el, hanem átterszi.

A kvarclámpa leglénvesebb része a higanyal megtöltött két pólsusedély, melyek között felfüggesztve vannak összekötve. A pólusokon keletkező különböző hőmérsékletű higanygőzök változtatja. A pólusokat fecsereíteni nem szabad, mert egyik póluson kisebb, a másikon nagyobb hőmérséklet képződéséig a lámpapár perc alatt tönkremenn. Éppen ezért a pólsusedélyek alakja is a fejlődött hőmérsékletéhez van formálva. Az áram bekapcsolásakor a lámpa nem jöhet azonnal működésbe, mivel az első két óráját elváltató légűres tér nem vezet az áramot. Az égő akkor gyullad meg ha a higany egyik drótról a másikhoz ér, azért az égőt egy kisre meg kell billenteni, hogy a két pólus között a higany fém összeköttetést hozzon létre. Ekkor az áram megindul és pár perc alatt a higany annyira megmelegszik, hogy gőze válik, mely a megszokad higanyzal helyett a két pólus között az összeköttetést fenntartja. A higanygőz által kibocsátott ibolyántúli sugarakat alkalmas reflektorral azután a kívánt helyre vezetik.

A kvarclámpa leggyakoribb használattal a gyógyászatban találkozunk. Már 1905-ben felfedezték a svjci magassági gyógyhelyeken, 1500—1800 m. magasságban, hogy a napfény gyógyító hatását nem a napfény vörös melegsugarai, hanem a láthatatlan ibolyántúli sugarak okozzák. Azóta általában folyókat a kísérletek, hogy az ibolyántúli sugarakat mesterségesen állítsák elő úgy, hogy a gyógyászatban alkalmazni tudják, annál is inkább, mert bebiztosították, hogy az ibolyántúli sugarak a székrekedés és közhégyeségek napfényéből majdnem teljesen hiányzanak, mivel a füst és por elnyeli azokat. A kvarclámpa ibolyántúli sugaraiával végzett kísérletek meglepő eredményt hoztak úgy, hogy ma már a házi kvarclámpa, melyet Kuch fedezett fel, több 100 000 példányban terjedt el a gyógyászatban igen értékes alkalmazása van.

A kvarclámpa zöldeskék fényt bocsájt ki, melyből a vörös szín teljesen hiányzik, ezért a vörös tárgyak feketének látszanak. Ez az oka, hogy a kvarclámpa előt a ver tusfekete. Az ibolyántúli sugarak gyógyító ereje biológiai hatásukon alapszik. Miként a napfény megbarnítja az ember bőrét, ugyanez a hatás mutatkozik a kvarclámpa fényben is. Erős hatására a baktériumok elpusztulnak. Baktériumölő hatásán alapszik, hogy a ver csirattanítására is alkalmazták. A kvarclámpa rögjét kettős üvegfalial veszik körül s ezen bocsájtják keresztül a csirattanítandó vizet, melyet mintegy 15 mm. távolságról érnek az ibolyántúli sugarak, melyek a másodperc törtresze alatt elpusztítják a baktériumokat. Iy módon óránként mintegy 3000 l vizet tudnak csirattanítani. Az ibolyántúli sugarak baktériumölő hatásuk miatt igen jó eredményel alkalmazhatók bőrbajokkal, angolkórosokkal, bel-, gége-, tüdő stb. gümőkorrall stb. A lámpa kezelőjének arra kell ügyelni, hogy az ibolyántúli sugarak a szemet ne ériék, mert pár óra alatt veszélyes bőrhárya gyuladást okoznak, ezért szűrt védőszemüveget kell alkalmazni papírosból, csillámból vagy celulozidból.

A kvarclámpát a gyógyászatón kívül nagy sikerrel alkalmazták a kémiai analitikában is. Az ibolyántúli sugarak régen ismert tulajdonsága, hogy bizonyos testekben fluoreszcenciát okoznak. A fluoreszcencia fény mőspét spektroskopokban figyelik meg. Ezen vizsgálatok eredményeit Róbl R. foglalta össze a viselkedésük alapján az anyagokat három osztályba sorozta. A kvarclámpa segítségével meg lehet vizsgálni az anyagok szerkezetét, összetételét. Gyakran találtak kvarclámpa segítségével az eddig egyneműnek tartott anyagban más anyagokat is.

Ezen tulajdonsága alapján a kvarclámpát élelmiszerek vizsgálatára is alkalmazták. Pl. könnyen kimutatható, hogy a kobászba mennyi porcok részt, inat, vagy inháryat dolgoztak bele, mert az ibolyántúli fényben az irak és a porcok kekesen világítanak. Az ibolyántúli sugarakkal könnyen kimutathatók a fűszerekhez kevert idegen anyagok is, mert ezek egészen más fluoreszcenciát mutatnak mint a fűszer alapanyaga.

Mivel a különbözőféle vérfják, a vérszvók, állati és emberi váladékok más más fluoreszcenciát mutatnak, ezért újabban az ibolyántúli sugarak fontos alkalmazást nyernek a törvényszéki kémiában is. Az ibolyántúli sugarakat a megáramított irak leismerésében is sikerrel alkalmazták, mert a röntgen vagy fessiek nyomok az ibolyántúli fényben másként fluoreszkálnak mint az újabb tinták anyaga.

Az ibolyántúli sugarakkal most folyó kísérletek olyan jelentős eredményeket hoztak, hogy a kvarclámpa rövid idő múlva nemcsak a gyógyászatban lesz nélkülözhetetlen, hanem egy kémiai, fizikai laboratóriumból sem fog hiányozni.

Közl: Somogyi.

A hormónok,

Mirigyek váladékának titkai.

Mikor először hallottunk arról, hogy a japáni nemes ember harakirit végez, felmetszi a hasát, ha megrágalmazzák, hogy kiforduló beleivel igazolja ártatlanságát, mert japán felfogás szerint a hasüregben lakozik a lélek, hát mosolyogtunk a japánok tudatlansága fölött. Ma az európai tudomány is azt állítja, hogy a hasüregünkben van egy második agyunk is, hogy életküzdőlmünkben döntő szerepe van. Ezt a második agyat mellékvesének hívják, mert a vese mellett fekszik, de egyébként semmi köze sincs a vese munkájához. Nem kiválasztó szerv, hanem elválasztó szerv, váladéka nem excretum, hanem secretum, melyre szervezetünknek szüksége van. A mellékvese secretumát, váladékát adrenalinnak nevezik és mesterséges úton is előállítják. Operációknál használják injekciónak, hogy a véredényeket megszűkítse és a vérzést csökkentse. Anatómiai szerkezete az agyéra emlékeztet, van t. i. sejtkekből álló kéregállománya és a rostokból épült velőállománya. Szoros kapcsolatban van szimpatikus idegrendszerünkkel és váladékának hatóanyaga: az adrenalin átlag 1/100 gr. mennyiségben van jelen vérünkben. Feladatát röviden úgy jellemezhetném, hogy veszély esetén a mellékvese a vezérkari főnökünk, míg, az agy a fővezér. Futárjai az adrenalinak parányi cseppjei.

Veszély fenyeget. Agyunk kiadja a parancsokat izmainknak, hogy mit tegyünk. Ugyanakkor a mellékvesénk vérünkbe fecskendezi adrenalinját, mitől a szívünk hevesebben dobog, mélyebben lélegzünk, májunk több cukrot szállít az izmoknak, hogy munkára, harcra képesek legyenek. Beleink és húgyhólyagunk elernyed, működését beszünteti.

Az adrenalin lelki hatása félelemérzetben jelentkezik, hajunk égnek mered, hideg verejték gyöngyözik a homlokunkon. Megszűnik az ereket, hogy a kitörő háborúság esetére, mikor sebesülés is eshet, ne folyjon túlsok vér. Az adrenalin hatására vérünk könnyebben alvad meg.

Ime mellékvesénknek működésc! Talán helyesebb volna mellékagynak nevezni. A japán nép sejtelve mindenesetre helyesnek bizonyult.

Többi mirigyünk szerepe is csodálatos. A gégéfőnk két oldalán található pajzsmirigynek váladéka jódot tartalmaz. Hatóanyaga, u. n. hormonja jód tartalmú és jelenléte vérünkben olyan fontos, hogy nélküle hülyeség vár ránk, bőrünk eldurvul, felpuffad, hőmérsékletünk 1—2 fokkal lesüllyed, szívünk ernyedten ver. Ha gyermekkorban éri baj pajzsmirigyünket, akkor csontjaink nem keményedhetnek meg, nem nőnek, törpék és hülyék maradunk. (Kretinizmus). A pajzsmirigy betegségének jele a golyva, nem egyéb, mint megduzzadt pajzsmirigyünk. Segíthetünk a bajon pajzsmirigyváladékunk befecskendezésével, vagy egy juh pajzsmirigyének a beültetésével.

Másik végllete a pajzsmirigy működésének, ha az 1/1000

gr. jódnál többet szállít a vérbe, mikor agyunk zseniális munkára képesül, ha pedig betegesen élénk a pajzsmirigy működése, akkor előáll a Basedov betegség: szemünk kidülled, lesóványodunk, nagyjétkűek leszünk, mégse hizunk meg, bőrünk megfeszül és a legkisebb izgalomra előnt az izzadság. Izzagtottak, idegesek vagyunk. Ezen a bajon, a pajzsmirigynek tultengésén ma már operációval segítenek. Elsorvasztják a pajzsmirigyet normális nagyságra.

Legérdekesebb az agyunk egyik függelékének: a tobozmirigynek, a thymusmirigy és a ivarmirigynek összefüggése. Születésünkor a mellüregünkben található thymusmirigy munkára készen áll és növekedésünket biztosítja mindaddig míg a nemi érettség ideje el nem következik. Akkor a thymusmirigy elsorvad, növekedésünk megszűnik. Ugyancsak születésünk percétől működik tobozmirigyünk és váladékával megakadályozza az ivarmirigyek megérettét. Ez a mirigy biztosítja gyermekkorunkat: akinél betegesen elváltozik az koránérett lesz. A csodagyerekek volta-képen mind betegek, beteg a tobozmirigyük, abnormálisan érnek meg. Volt eset rá, hogy 5 $\frac{1}{2}$ éves gyerek halála előtt mélységes filozófiai problémákat oldott meg, halálát tobozmirigyének elfajulása okozta, akár csak korai okosságát.

Mikor a tobozmirigy beszünteti az elválasztást, akkoron az ivarmirigyek felszabadulnak gátló hatása alól és mi a fanosodás korába lépünk. Az ivarmirigyek késői megérése azt eredményezi, hogy az illető thymusmirigye tovább működik, az illető tovább nő és előáll az eunuchokra emlékeztető óriásnövés.

Hormonjaik által hatnak a vérünkre mindezek a mirigyek és a vérünk révén egész szervezetünkre. A szervezetünk titkaiba egyre mélyebben beható tudomány ma már ismeri hatásukat és a torzképződéseknek titkát, a gyógyításnak módját is megtalálta. Bármennyire fejlett tudományunk, nincs még minden titoknak leple fellebbentve. Hatalmas a tér, melyen még sok újat és fontosat kell felfedeznünk, hogy megismerhessük magunkat. Dr. Sz. F.

Hőmérő és az iskola.

Akúcs Ernő.

Egyszerű kis ártatlan jószág, ott függ minden iskolaterem falán és ha csak a por be nem lepi, nem igen törődik vele senki. Ő azonban szerényen végzi kötelességét, mutatja a meleget, — hideget, nem duzzog az elhagyatottságért. Pedig hát nemcsak a gyermeknek, de hány felnőttnak is barátja, tanácsadója, tanítója és nevelője lehetne ez az egyszerű kis jószág.

Az emberi, állati, növényi, sőt az ásványi világra is örökös, állandó befolyással van az időjárás. Viszont az időjárásnak egyik leglényegesebb tényezője, — mondhatjuk — okozója a hőmérséklet, melyet az az egyszerű kis hőmérő oly kifogástalan pontossággal mutat.

Hogy hogyan lehet ez az egyszerű kis hőmérő erős nevelő és tanító eszköz, így hathatós pedagógiai momentum, azt röviden a következőkbeismertetem.

A tanító a fizikában ismerteti a hőmérséklet részletesen s mikor a gyermekek megtanultak már a hőmérséklet fokainak a felolvasását is, akkor kivezendők az értelmesebb tanítványok közül egy hőmérő felügyelőnek. A hőmérő felügyelő tisztisége abból áll, hogy naponta a tanítás kezdésekor délelőtt és délután hőmérsékletet kiviszi az udvar valamely árnyas helyére, honnan pár perc múlva behozza és észleletét hangosan közli, hogy a többiek is tudjanást vegyennek róla és egyuttal a figyelemüket is felhívja. Természetesen mindez a tanító jelenlétében történik, aki egyúttal ellenőrzi a hőmérő felügyelő működését és az esetleges tevédeseit is kijavítja.

A hőmérő mellett a fazon 4 rajszöggel odaerősítendő egy-két felírt papíros a feljegyzések számára. A beosztása lehet az alábbi minta szerint. A beosztás mindenkor egy hónapra eszközlendő, átteríthetőség kedvéért. Egy-egy hónap elmúltával az első számtani órán kiszámlik a táblán a tanuló a havi középértéket és rávezetik a havi feljegyzés eljárás szines céljára. Az időjárás rovatra belekerül, hogy az égborult-e, derült-e, köd, eső, hó, zivatar, szél mind ott talál helyet. Minden feljegyzés után a felügyelő tanuló odírja a nevét, hogy így részben a felelősség tudatát valják nálta, részben a többi ambicionálja 192..... év február hó

N. Z.	Hőmérséklet C ^o		Időjárás		A felügyelő neve
	d. e. 8 óra	d. u. 2 óra	dél-előtt	délután	
1	- 2	+ 3	borult, szél	1/2 derült	Duba János
2	- 2	+ 3	1/2 derült	eső	Duba János
3	- 2	+ 3	borult	borult, enyhe szél	Füzi Károly

a tisztiságra. A felügyelő tisztét minden heten más és más töltse be, szem előtt tartva a gyermekek értelmességét, de a leggyengébbeket sem szabad kihagyni.

Hogy e csekély idői és fáradságot igénylő feljegyzéseknek milyen oktató és nevelő hitása van, az már az eddigiékből is kézenfekvő.

Tanácsadó.

Rovatvezető: Uhreczky Géza.

R. Kassa Tessek elolvasni a M. T. 1927 december 1-én megjelent 23. számában R. I.-nek szóló üzenetünket.

Az övegy kérjen a sz. ref.-tól 3 havi külföldi tartózkodásra engedélyt és egyidejűleg adjon be hatósági orvosi bizonyítvánnyal felszerelt kérvényt az isk. és népm. minisztériumhoz, melyben kéri nyugdíjának külföldre leendő utalványozását.

Amennyiben a készülő új idővény kedvezőbb helyzetet nem teremt ki a jelenleg élvezett nyugdíj 1/3 részét fogja csak kapni, mert a drág. pótlékokat külföldre nem utalványozzák.

All. isk. igazgató Az igazgatói pólékonra vonatkozólag 1922 május hó 31-ig a 1913. évi XV. t. c. 21. §-ának rendelkezései voltak érvényesek. Ennek értelmében csak a három és több tanerő iskolák igazgatói kaphatnak igazgatói pólékokot.

1922 június hó 1-ől a 251/922 sz. törv. 3 §-a, 1926 január 1-ől a 104/9.6 sz. törv. 15 §-a állapítja meg az igazgatói pólékok mérvét. Ezek szerinti Órának csak 1922 június hó 1-ől van igazgatói pólékra igénye és ezt meg is kapha.

Tanítónőknek nevelési járulékra és gyermek pólléokra nincs igényük (104/926 sz. törv. 24. §-ának 7 pontja.)

Az isk. és népm. miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértve tanítónőknek is engedélyezhet a nevelési járulékmérvéig terjedő póllékokat, ha az illető tanítónő igazolja, hogy a szóbanforgó gyermek saját gyermeke s annak eltartására köteles és képes más személy nélkül.

A kegyed esetében ez nem igazolható, mert az öpa önálló keresettel bír s a gyermekek eltartásáról gondoskodni képes.

K. L. 1927-ben született 4 gyermekére póllékokat nem kaphat, mert ilyen póllék a 104/926 sz. törv. 39 §-ának (2) pontja szerint csak a törv. hatálya lépésének napjáig (1926 január 1) született gyermekek után jár.

Ref. kántor. A „Vesték” f. é. 11. számában megjelent, a legfelsőbb közig. bíróság 1927. szeptember 14-én kelet 18,893. sz. döntvényére hivatkozva kérték természetbeni járandóságának a 380/922. sz.ú. korm. rend alapján leendő ujboi értékelését, amennyiben az illetékes hatóság annak idején nem indokolta, hogy a „Súpis” értékelését oly telemesen miért emelte fel, annak egyes tételeit nem helyesbítette, vagy a történet értékelésre vonatkozó kifogásait nem tette meg.

A kérelemre 5 koronás bélyeget kell tenni és a következő mellékletekkel csatolni:

1. a fordulat előtt felvett javadalmi jegyzőkönyvet, melynek alapján a magyar V. K. m. az államsegély mérvét megállapította.

2. a fiz. kieg. államsegély utalásáról szóló utolsó magyar utalóvégzést vagy adóhivatali könyvcskét, továbbá a megtelelő utalóvégzéseket 1923. 1./1-ől,

3. a javadalmi jegyzőkönyv egyes tételeinek helyi piaci értékét igazoló községi bizonyítványt,

4. a földek haszonberet igazoló szerződést vagy más hiteles okmányt,

5. amennyiben a földek adóját sajátjából fizeti, erre vonatkozó hivatalos bizonylatot.

A kérvényt szívesen átnézzük, ha felterjesztés előtt bemutatja.

B. S. A tanítási kötelezettség rendes mérvét a 251/922 sz. törv. V. cikke és az 52/923. sz. korm. rend 2. és 3 §-a állapítja meg. Ezen rendelkezések még ma is érvényben vannak.

A rendes tanítási kötelezettség mérvét meghaladó minden helyi óráért évi: 100 K jutalomdíjra (odmena) van igénye 1922. VI/1-ől. Tessék ennek utalását kérni az illetékes tanfelügyelő-egységtől. A kérelemhez csatolja a jóváhagyott órarendet.

Törvények és rendeletek.

Az Iskolaiügyi és népművelésügyi minisztérium 1927. évi nov. hó 4-én kelt 123.439-I, számú végrehajtó rendelete a 104/26 sz. törv.-hez.

(Folytatás.)

14. Tekintettel arra, hogy a gyakornoki idő a közismereti tantárgyak tanítóinál, valamint a külön rendez-resített hitoktatóknál három év és a többi tanítóknál négy év, végleges tanítói a tanító a három, ill. négy évi gyakornoki idő letelte előtt nem nevezhető ki (lásd a tanítói törvény 2. §-ának 3. bekezd. harmadik és negyedik mondatát) még pályázat alapján sem, sőt akkor sem, ha a végleges kinevezéshez szükséges feltételekkel rendelkezik (Tanítói képesítő vizsgálat). A tanítói törvény 2. §-ának 4. bekezdésében foglalt a a gyakornoki idő elengedésére vonatkozó rendelkezés csak egészen rendkívüli é egyedülálló esetben vehető igénybe és csak akkor, ha valamely személy ezt meg előzőle másból teljesített aképzettség és a gyakorlat tekintetében a tanítói szolgálattal egyenrangú tevékenysége folytán a három, illetőleg négy évi időszakot tényleg kitöltötte — és ezzel egyenrangú vagy alacsonyabb kategóriában, mint tanító alkalmazást nyerhet; ugyanezen bekezdésben a gyakornoki idő megrövidítésére vonatkozó rendelkezés csak egészen rendkívüli és egyedülálló esetekben vehető igénybe, mégpedig olyan értelemben, hogy a gyakornoki idő azzal az idővel megrövidítetik, amelyet tényleg olyan tanítási tevékenységgel eltöltött, amely képzettség és gyakorlás szempontjából ezzel egyenértékű. Mindkét esetben ezen engedmények csak fontos szolgálati okok fennforgása esetén vehetők igénybe és pedig, ha valamely rendszeresített állás betöltésének szükségessége és képesített egyénnel való betöltése esete áll elő vagy pedig ha ilyen állás betöltésére a rendes feltételek mellett képesített egyént nem lehet találni.

Kisegítő tanítók.

(A tanítói törvény 2 és 3. §-aihoz.)

15. Tekintettel a tanítói törv. 2. és 3. §-aira a kisegítő tanítók két csoportját különböztetjük meg:

a) képesített kisegítő tanítók, akik a kérdéses iskolaszolgálatban az ideiglenes alkalmazás részére előírt képesítéssel bírnak.

b) képesítéssel nem bíró kisegítő tanítók, akik ezen képesítéssel nem rendelkeznek.

16. Kisegítő tanítók csak elkerülhetetlen szükségesség esetén alkalmazhatók és pedig, ha a véglegesen vagy ideiglenesen szervezett tanítói állásoknál a tanítást sem a véglegesen alkalmazott tanítókkal —, sem az alkalmazott gyakornokokkal — sem újabb gyakornokok alkalmazásával ellátni nem lehet. Ezek szerint kisegítőtanító megbívható:

a) valamely alkalmazott tanító vagy gyakornok helyettesítésére, aki betegege mint vagy egyéb okokból kifolyólag a tanítást átmenetileg ellátni képtelen, az állással járó illetményeket azonban továbbra is élvezi vagy aki fizetés nélküli szabadságot élvez;

b) hogy valamely megüresedett állás betöltésén, mellyel járó illetmények szabadok, ha az illető állást — képesített folyamodók biányában — sem tanítóval, sem pedig tanítói gyakornokkal be nem tölthető;

c) valamely tényleges katonai szolgálatra bevonult tanító vagy gyakor-
nok helyettesítésére. Tekintettel a tanító törvény 2. §-ának 1. bekezdésére egy
kisegítő tanító gyakornoknak, illetőleg ugyanezen törvény 3. §-ának 2. bekez-
désének harmadik és negyedik mondatának tekintetbevételével végleges tanító-
nak nem alkalmazható, ha részére egy ideiglenesen vagy véglegesen megszer-
vezett állás meg nem üresedett és az ezzel összefüggő illetmények nem sza-
badok. Egy kisegítő tanítót mindig előbb gyakornokká ke. l. kinevezni s csak
azután végleges tanítótá, ami oly esetekben, amikor a kisegítő szolgálattal az
előírt gyakornoki időt is kitöltötte (tanítói törvény 2. §-ának, 3. bekezd. har-
madik és negyedik mondata) egyszerre történhetik.

17. Képesítéssel nem bíró kisegítő tanítók csak elkerülhetetlen szükség
esetén alkalmazhatók, amikor képesített személyek egyáltalán nem találhatóak.
Mihelyt azonban állás nélkül lévő és képesítéssel bíró személy ilyen
állásra jelentkezik, a képesítéssel nem bíró tanító elbocsátandó.

18. A képesítéssel bíró kisegítő tanítók renumerációja — ideszámítva a
középiskolai érettségivel bíró közismereti tantárgyak segédtanítóit — a meg-
felelő gyakornokok kezdő adjutumával egyenlő. Megtalálható a IV. és I.—III.
táblázatokon. A képesítéssel nem bíró kisegítő tanítók renumerációját lásd az
V. táblázaton (Vestnik, 1926. évf. 7. úzet).

19. Jelen rendelet 6. cikkelye a kisegítő tanítókra is vonatkozik.

20. Kisegítő tanítóknak nem jár nevelési járulék.

21. A nevelési járulék kikerekítésére a tanítói törvény 21. § 4. bekezdé-
sének rendelkezése vonatkoznak.

22. A renumeráció a kisegítő tanítót csak a tényleges szolgálati idő
tartamára illeti meg, nem számítva bele a nagyszünetidőt. Hogy ezenkívül a
nagyszünetidőre nézve milyen kárpótlás lesz nyújtva, arról a tanítói törvény 3.
§-ának 6. bekezdése rendelkezik. Kisegítő tanítók alkalmazásánál a kinevezési
okiratban feltüntetendő, hogy a renumeráció a szolgálatbalépés napjától kez-
dőddőleg jár.

23. Hogy a kisegítő tanítói minőségben eltöltött szolgálati idő milyen
mértékben lesz a tanítónak beszámítva, arról a tanítói törvény 2. §-ának 3.
bekezdése intézkedik. A kisegítő szolgálati idő törvény szerint csak a gyakor-
noki időbe számít, sohasem azonban a tanítói törvény 7 §-a szerinti fizetés-
előléptetés mértékéül szolgáló időbe, éppen azért a közismereti tantárgyak ta-
nítóinál, valamint az önálló hitoktatóknál legfeljebb három év- és a kézimunka
(háztartástan) tanítóknál legfeljebb négy évet lehet beszámítani. A kisegítő
szolgálati időnek minden más módon való beszámítása a tanítói törvény 23
§-ának 3. és 5. bekezdése értelmében — a pénzügyminisztériummal egyetértve
— az iskola- és népművelődésügyi minisztérium döntésének van alávetve, ha
csak annak beszámíthatóságát a kormányrendelet — a tanítói törvény 23-
§-ának 2. bekezdése értelmében — már általánosságban nem biztosítja.

Az alapfizetés.

(A tanítótörvény 7. §-ához.)

24. Az alapfizetés kiszabása a tanítótság egyes csoportjai és kategóriái
részére a VI—XII. táblázatokon van feltüntetve (Vestnik 1926. évf. 7. úzet).

25. A végleges és ideiglenesen polgári iskolai tanítóknál az alapfizetés ki-
szabásánál egyrészt a beszámítható (beszámított) összszolgálati idő, másrészt
pedig azon nap mértékadó, amelyen a polgári iskolához állított.

26. Ideiglenes tanító a polgári iskolánál a tanítói törvény 7. §-ának 4. és 7. bekezdése, valamint a 3. § 4. és 5. bekezdése szerint azon elemi iskolai tanító, aki megszerezte a polgári iskolai tanítóképesítést és valamely polgári iskolánál egy véglegesen vagy ideiglenesen megszervezett tanítói állást betölt és ezen állással összefüggő illetmények szabadok.

Ha a közismereti tantárgyak tanítóinál valamint külön rendszeresített hitoktatónál a polgári iskolához való átlépés az előléptetési határidő első napjára esik (tanítói törvény 23. §-a), akkor a felemelt előléptési illetmény a legközelebbi (sohasem a második) előléptési határidőtől esedékes (23. §.).

Ha a kézimunka (háztartástan) tanítónénál a polgári iskolához való átlépés az előléptetési határidő (22. §) első napjára esik, akkor 120 Kcs, illetőleg 240 Kcs előléptési összeg illeti meg a magasabb alapszűzetésre való előléptésnél, az átlépés napja szerint

27. Az alapszűzetés felemelése a tanítói törvény 22. §-ában meghatározott naphoz és a tanítói törvény 7. §-ának 6. bekezdése értelmében hivatalból történik. Éppen ezért az illetékes hivatalok gondoskodjanak arról, hogy pontosan nyilván tartsák azt, hogy valamely tanítónak mikor van igénye felemelt alapszűzetésre és hogy a felemelt alapszűzetés az igényjogosultság napjához kiutalják (Tanítói törvény 22. § a). Az eljárás során az, hogy az iskola igazgatósága az igényjogosultságot elodázhatalanul bejelenti felettes iskolai hatóságának, amely a szükséges továbbiakról azonnal intézkedik.

Ha a tanító a naplári negyedév első napján (Tanítói törvény 20. §-ának 1. bekezdése) lép szolgálatba vagy a felemelt szűzetésre való igényjogosultság alapját képező körülmény a naplári negyedév első napjával esik össze (Tanítói törvény 20. §-ának 2. bekezdésének második mondata), akkor az előléptetési határidő ezzel a nappal kezdődik. (Folyt. köv.)

Különfélék.

Jöjjetek!

Ifjúságom szent kapuját kitárom :
 Jöjjelek fáradtak, messzemenők,
 Jöjjetek bánatosak, öregedők
 Jöjjenek mind, kik az ifjúság
 Aranyos útját már elhagyták . . .

Ifjúságom szent kapuját kitárom :
 Összehordom minden drágaságom,
 Remény-öröm máglyákat gyűjtök,
 Pazarszívvvel tavaszt varázsolok,
 Jóságból, nótából virágot bontok :
 A fekete éjszakák mind eltűnnek
 S jönnek lényes, piros hajnalok' . . .
 Ifjúságom szent kapuját kitárom :

Jöjjelek fáradtak, messzemenők,
 Jöjjelek bánatosak, öregedők,
 Jöjjeletek mind, kik az ifúság
 Aranyos útját már megjárták;
 Ifjuságom szent kapuja végtelenre tárva:

Jöjjelek !!

Kossányi József.

Vénusz születése.

Bitorszírben égtek a kopasz sziklák,
 A naphól pattogtak aranylószikrák;
 Nem hallott zenét dúdoltak a babok,
 A templomokban bomlottak szent papok ..
 Izzott, aranylott messi kupolák érce
 Vig istenekből hangzott olympusznak bércze,
 Hélios kék ege alatt phaunok, nymp hák,
 Harogó paiannal kartáncukat ropták,
 A tenger végtelen tükre darabokra törtött,
 És a zöldülő zengő smaragdövező fölött
 Lebegett az isteneknek isteni álma:

Vénusz!

Kossányi József

Községi könyvtári könyvek beszerzése. Mint hogy a községi könyvtárak megszervezésének és kezelésének feladata a legtöbb községben a tanító urakra hárul, ennek kapcsán felemlítjük, hogy a könyvtári könyvek beszerzése tekintetében a könyvtáros urak *szabadon vásárolhatják meg a könyvtári könyvek beszerzési forrását.* A tanító uraknak nemcsak jog van ahhoz, de erkölcsi kötelességük is a *szlovenszkói össz-könyvkereskedelem támogatása annál is inkább, mert az össz-könyvkereskedelem a Tanítók Házára évi 12.000 K-ral járul hozzá.* A községi könyvtárak felállításával, vagy pedig az évi díj-évre való kiegészítés beszerzésével kapcsolatban privilegiumot az iskolügyi referátustól egy cég sem kapott. Tudomásunk van arról, hogy bizonyos ügynökök járják be a községeket könyvtári megrendelések gyűjtése céljából és olyan kijelentéseket tesznek, hogy csak akkor kap a község subvenciót, ha a rendelkezést általa eszközöli. Ez az állításuk nem fedi a valóságot, mert a törvény értelmében a subvencióhoz minden községnek joga van, bárhol szerzi is be könyveit.

Tisztelettel kérjük a mélyen tisztelt tanító urakat, hogy könyvtári megrendeléseiket bármely ismerős könyvkereskedő útján eszközöljék, aki mindig a legolcsóbb áron és a legkedvezőbb fizetési feltételek mellett hajlandó a könyveket szállítani.

Teljes tisztelettel

Szlovenszkói Könyvkereskedők Országos
 Egyesületének Elnöksége.

„Levél a Magyar Tanítóhoz” címen a *Magyar Újság* dec. 31-i száma *Kessler Balogh Edgár* tollából kedves sorokat közöl, melyek a falu magyarnévelőinek, a magyar tanítóknak testvéri üzenetet foglalnak magukban a Prága—Brünn—Pozsony magyar főiskolás cserkészrei részéről. A főiskolás cserkészek

és a falusi tanító közös munkája: a magyar falu különös szeretele s a serdülő fiatalisággal való törődés. E közös munkában a főiskolai ifjúság bajtársi jobbját ajánlja fel a tanítósnak.

A magyar tanítósnak örömmel fogadja el a feléje nyújtott megértő és segítő jóbort s helyesli, magáévá teszi a magyar egyetemi ifjúság ama felismerését, hogy az itteni magyarság jövő életének alapja a falusi magyar paraszt. Ennek nevelésén, boldogulásán fáradozik a magyar tanítósnak is és minden megnyilatkozást, mely e munkáját értékeli s munkájában elősegíti hálás köszönettel fogad.

Méhészetünk. E címen új méhészeti szakfolyóirat indult meg most jan. 1-ével Érsekújvárott, *Willand János* tk. tanító kartársunk szerkesztésében. A lap az érsekújvári Méhészegyesület hivatalos lapja. Főszerkesztő: Balogh Bálint, Falb Gyula, Kalász Ardor, Szimónik János, Szomor József és Vaszilcsin György. Mind a főszerkesztő, mind pedig a főmunkatársak kiváló, neves nagy elméleti és gyakorlati tudással bíró méhészek, akik teltétlen garanciát nyújtanak a lap magas színvonalára nézve. Ez a lap első számán is szembelelő, tartalmas, friss, változatos, a méhészetrel foglalkozók örömmel és sok okulásra olvasható. Előfizetési ára az Érsekújvári Méhészegyesület tagjainak a tagdíjjal együtt 30 K egy évre, nem tagoknak 24 K. Megjelenik minden hó 1-én.

A Járási Közművelődési Tanács megalakulása Komáromban. Dec. hó 20-án alakult meg Komáromban a Járási Közművelődési Tanács. A megalakulás végrehajtására a járási főnökség megbízta a város kulturális egyesületeinek és iskoláinak kiküldötteit. Az alakuló gyűlést dr. Fodor János főnökhelyettes vezette s résztvett benne 16 kiküldött. A Járási Közművelődési Tanács a kiküldöttekből alakult meg. Elnökké választották *Ježo Márton* áll. tanfelfüggyelőt, alelnök *Gidró Bonifác* főgimn. igazgató, titkár *Rübenszifer Nándor* siketnéma int. tanár, pénztáros *Novák Emil*, a Slovenská Banka igazgatója, könyvtáros *Bonai Tóth Pál* polg. leányisk. igazgató, választottak még több előadót az egyes közművelődési reszortok ügyének vezetésére.

Műkedvelők. A Néplap színműtára értékes és gazdag anyagot ad. Megjelenik: *Ludas Matyi*, Pásztor Mihálytól, 3 felvonásos vígjáték, 3 példány ára kottával és előadási joggal 0 F. *Zilárd királyi*, Mónus Gyulától, gyermekszínmű 3 felvonásban, 3 példány kottával és előadási joggal 50 K. *Kérőben*, Csuhovtól, 1 felvonásos vígjáték, 3 pl. joggal 15 K. *Nagy hatalom*, Tolsztojtól, falusi életkép 2 felvonásban, 3 pl. joggal 15 K. Előkészületben: *A mostohalány*, falusi dráma és *Boloné Istók*, Györfly Lajostól. Kaphatók a Néplap kiadójában, Uzborod, Bacsinzky utca 13.

Szerkesztői üzenetek.

Kartársainknak, lapunk olvasóinak és jóbarátainak boldog újévet kívánunk. Szerkesztőség, kiadóhivatal.

Sch. L. Ezt a bangot még nem tartjuk időszerűnek. Mindenesetre a későbbi megoldást keressük. Várnunk kell, amíg a dolog érik, addig félreretük a később történet közölhetés reményében.

Kiadóhivatali üzenetek.

N. Gy., Držhovec. Hátraléka nincs. Jókívánságait köszönjük. — A. M. Vértpuszta, B. B., Nagysalló, P. I., Slov. Meder. A kért zsebnaptárakat elküldtük. — T. M., Bés. 10 K tulfizetése van 1928-ra. — Sz. G., Csallóközkürt. XI. 19-én küldött 50 K buknyvelése után f. é. végéig még 50 K hátraléka van. — M. K., Majerka, XI. 26-án befizetett 20 K beszámításával f. é. végéig 20 K hátraléka van. — M. I., Udvard, Tagdíja f. év végéig ki van egyenlítve. — Sch. J., Splšská Běla. Lapunkat az új címére küldjük. — J. J., Zaharovec, P. F., Hajnácska. Az elveszett számköböl újra küldünk. — L. L., Udvard, F. év végéig minden hátraléka ki van egyenlítve. — D. Teréz, V. Kyr. Hátraléka nincs. — K. P., Bratislava: F. év. végéig még 40 K tartozása van. Hátralékát és a jövő évi tagdíját az ígért részletekben várjuk.

Pályázat. A keszhorci (Dassokazi) župa XVIII. róm. kath. iskolaszék osztálytanár tantervű iskolájánál nyugdíjazás folyán megüresedett kintói állásra pályázatot hirdet. Javadalom 2 szoba, konyha, kamara, pincse; istálló, két ól, 3 hold szántóföld, a község művelői, 6 ól fa, 133 hl. rozs, 70 kor. bor váltóság, 3 mm szőcs, 70 kor. hitközségi segély, 20 kor. ismétlődőtől, 20 kor. stóla és megfelelő állami segély. Kötelesség: a kántori és iskolai teendőkhöz kivül betegség, rozs időjárás és elfoglaltság idején a hittant a plébános helyett tanítani és emléztetni. Nyugdíjazás befejeztéig a kintori illetmény a régi kintóié. Határidő 1928. január 8-ika a választás is. Nők is pályázhatnak. Pályázatok Kassay Pál isk. széki elnökhöz Čebovec küldendők.

Öntudatos, művelt szlovenszkői magyar tanító okvetlen előjegyezze
a Szlovenszkői Magyar Tanítók Háza javára
kiadott

Szlovák Prózai Antológiára

mely a ma élő szlovák írók elsőrendű munkáit tartalmazza magyar fordításban és 180—200 oldalon február végén jelenik meg. Minden magyar iskola kapott felhívást és megrendelőlapot. *Január elejétől gyűjtőív van minden állami tanf.-ségen.*

Ára 20 (húsz) korona.

Magyar tanítók! Ne várjatok hivatalos felszólításra! Már most jegyezzetek elő a nektek írt „Szlovák Prózai Antológiára“ a szlovák prózairodalom magyarnyelvű kincsházára.

Szerkeszti és kiadja:

FARKAS ISTVÁN ŠAHY, XVIII.

A hírlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavai posta- és távirádgazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 január 15.

2. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felolós szerkesztő: Banni Tóth Pál.

TARTALOM:

Oldal.

A nem állami tanítószág fizetéseit és
szolgálati viszonyait rendező tör-
vényjavaslat 41

A nem állami tanítószág (1926 jan.
1.-e előtt nyugdíjazottak) nyugdí-
jünaak rendelkezéséről szóló tör-
vényjavaslat 61

F. J.:

Karácsony után 64

Egyesületi élet 66

Törvények és rendeletek 76

Szakirodalmi szemle. 81

Különfélék 84

Szerkesztői üzenetek.

Kiadóhivatali üzenetek.

Hirdetések.

Szerkesztőszág: Áll. polg. leányiskola. | Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. | (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDEÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSNET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 84.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**
Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: Banai Tóth Pál.

A nem állami tanítóság fizetései és szolgálati viszonyait rendező törvényjavaslat.

Kormányjavaslat, amely a szlovenszkói és podkarpatszkaruzsi nem állami nyilvános iskolák szervezeti szabályait és azok tanítóinak szolgálati és fizetési szabályait foglalja magában.

A Csehszlovák Köztársaság nemzeti gyűlése a következő törvényt hozta:

I. rész.

Bevezető rendelkezések.

1. §

1. E törvény vonatkozik Szlovenszkó és Podkarpatszkaruz nyilvános községi és nem állami iskolákra és azok tanítóira, amennyiben azok szervezve és fenntartva vannak:

a) az 1868. évi XXXVIII. t. c. 5. fejezetével szervezett és fenntartott iskolákra,

b) az 1868. XXXVIII. t. c. 3. fejezetével szervezett és fenntartott vallásfelekezeti és egyházi iskolákra,

c) az 1868. évi XXXVIII. t. c. 16. és 17. §§-ai alapján egyesületek és magánszemélyek által szervezett és fenntartott iskolákra.

2. Az első kekezés b) bekezdés alatt említett felekezeti iskoláknak azok az elemi és polgári iskolák is tekintendők, amelyeket a nagybirtokok, iparvállalatok (ezek birtokosai vagy fenntartói) szerveztek és tartanak fenn és nyilvános iskolák jellegével bírnak, amennyiben azok alapítója vagy fenntartója azokat jelen törvény életbeléptetéséig a szervező okiratban felekezeti iskoláknak nyilván-

nyította és az illetékes egyházi főhatóság felügyelete és igazgatása alá helyezte.

2. §

Jelen törvénynek a tanítóokra vonatkozó határozmányai érvényesek a tanítónőkre is, már amennyiben akár a jelen törvény vagy egyéb előírások, amelyekre jelen törvény hivatkozik, másként nem rendelkeznek.

II. rész.

Iskolák szervezetéről.

Iskolák és osztályok szervezése.

3. §.

1. Új, nem állami nyilvános elemi iskolát szervezni (1. §.) csupán az orsz. iskolatanács engedelmével lehet és szabályszerint csupán oly községekben, amelyekben eddigelé ilyen tanítási nyelvű nyilvános elemi iskola nem volt és amely községből különben az ott lakó tanköteleskorú gyermekek közül 40-nél többnek 4 kilométernél nagyobb távolságra fekvő ugyanilyen tanítási nyelvű iskolába kellene járnia.

2. Új nem állami polgári iskolát szervezni (1. §.) csak az országos iskolatanács engedélyével lehet és szabályszerint csak akkor, ha abba megfelelő számú gyermek jelentkezett s ha a helyi viszonyoknak megfelelőleg az iskola szervezése célszerűnek mutatkozik.

4. §.

Valamely nem állami nyilvános iskolát (1. §.) új felmenő vagy párhuzamos osztállyal fejleszteni csupán az országos iskolatanács engedélyével lehetséges, ha erre az osztályok tanulóinak legmagasabb létszámáról szóló rendelkezések tekintetbevételével szükség van.

5. §.

1. Az iskola és népművelődési minisztériumnak joga van megszüntetni.

a) bármely nem állami nyilvános elemi iskolát (1. §.) amelybe két egymás után következő tanévben 40 tanköteleskorú gyermek sem jár, akik különben az érvényes rendelkezések szerint más — az ő nemzetiségüknek megfelelő — nyilvános elemi iskolákba beutalhatók anélkül, hogy 3 km.-nél nagyobb távolságra kelljen járnioik.

b) bármely nyilvános nem áll. polg. iskolát (1. §.), amelybe két egymásután következő tanévben 90 tanköteleskorú gyermek sem jár.

2. Ha a miniszterium az iskolát az első bekezdés szerint beszüntette, egyúttal arra nézve is dönt, hogy az iskola növendékei más nyilvános iskolába miként iskoláztassanak be.

3. Az első bekezdésben felsorolt eseteken kívül a nem áll. nyilvános iskola beszüntethető a 15. §. 4. bekezdésében, a 22. §. 3. és 4. bekezdésében, valamint az 53. és 54. §.-okban foglalt feltételek esetében is.

6. §.

Az orsz. iskolatanácsnak jogában áll bármely nem állami iskolában a felmenő vagy párhuzamos osztályainak számát csökkenteni (§. 1.), amennyiben az illető osztály beszüntetésével az iskola többi osztályai növendékeinek száma a 60 at túl nem haladja.

7. §.

1. Az 1. § b. és c. alatt felsorolt nem állami nyilvános iskoláknak a 15 ik § 2 bekezdésének 1. mondata szerinti fenntartója bármikor lemondhat az iskola további fenntartási jogáról. Amennyiben ezt megteszi, az iskolával szembeni kötelezettségei (15 és 16. §) a legközelebbi naplári év kezdetével megszűnnek, amennyiben ezt legkésőbb a folyó év június 30-ig az orsz. iskolatanácsnak bejelentették.

2. Az orsz. iskolatanácsnak kellő időben intézkednie kell az ily iskolába járó gyermekek beiskolázásáról.

8. §.

Ha az iskola megszűnik, akár azért, mert beszüntettetett (5. §.) akár azért, mert fenntartója iskolafenntartási jogáról lemondott (7. §. 1-ső bek.), az iskola épület, valamint belső berendezésének eddigi tulajdonosa köteles 2 éven keresztül az orsz. iskolatanács által megállapított szükséghez képest az iskolaépületet (épületeket) és helyiségeket összes tartozékaival együtt, esetleg a belső berendezéseket azon népiskola rendelkezésére átengedni, amelybe a beszüntetett növendékei egészben vagy részben beutaltatnak. Ezen idő alatt az új iskolafenntartó az orsz. iskolatanács engedélyével kérheti az említett dolgok tulajdonjogának átruházását. Amennyiben az iskolaépület és tartozékai, valamint belső berendezése használatának vagy ezen dolgok tulajdonjogának az új iskolafenntartóra való átruházásával járó megfelelő kárpótlására nézve meggyezés nem jönne létre, ez bírói úton történik meg.

Tanítási nyelv.

9. §.

1. A nem áll. nyilvános iskolák (1. §) tanítási nyelvét az orsz.

iskolatanács állapítja meg, és pedig azon tényezők meghallgatásával, akik az iskola dologi kiadását fedezik.

2. Mindazon nyilvános elemi és polgári iskoláknál, amelyeknek tanítási nyelvül jelen törvény hatálybalépte előtt az államnyelv lett megállapítva, ezen állapoton változtatni nem szabad.

Tankönyvek és tanítási segédeszközök.

10 §.

A nem áll. nyilv. iskoláknál (1 §) csak az isk. és népm. minisztérium által jóváhagyott olvasókönyveket, tankönyveket és segédeszközei ily jóváhagyást csak akkor nyerhetnek, ha előzőleg az illetékes egyházi főhatóság által jóváhagyattak.

11. §.

Minden nem áll. nyilv. iskolának (1. §.) el kell lenni látva a legszükségesebb tanítási segédeszközök gyűjteményével. Hogy mely tanítási segédeszközöket kell az egyes iskolafajták részére a legszükségesebbnek tekinteni, azt az iskola és népművelődési minisztérium állapítja meg.

Tanítói állások.

12. §.

1. A nem áll. nyilv. iskoláknál (1 §.) új tanítói állást szervezni (szisztemizálni) csupán az orsz. iskolatanács előzetes hozzájárulásával lehet, amely hozzájárulás meg nem tagadható, ha ezen állásra a törvény által megkívánt új osztályban a tanítás ellátásának szempontjából mulhatatlan szükség van.

2. Az orsz. iskolatanácsnak jogában áll a nem áll. nyilv. iskolánál (1 §) szervezett tanítói állást megszüntetni, amennyiben arra nincs szükség.

Az iskola felelős igazgatója.

13. §.

1. Az egyosztályos elemi iskola felelős igazgatója annak közismereti tanítója, a több osztályos iskola felelős igazgatója a közismereti tanítók közül kijelölt igazgatótanító.

2. A polg. isk. felelős igazgatója a közismereti tanítók közül kijelölt igazgató.

3. Az orsz. iskolatanács elrendelheti, hogy az egy községben levő polg. és elemi iskola a polg. isk. igazgatójának közös igazgatása alatt egyesíttessék. Ugyancsak elrendelheti, hogy ugyanazon községben két elemi- vagy két polg. iskola közös igazgató vezetése alatt egyesíttessék. Ha különböző fenntartók iskoláit kellene így egyesíteni, ez csupán azok hozzájárulása alapján tehető meg.

4. Az igazgató az iskolának és tanítóinak közvetlen előjárója, az egész intézet igazgatását vezeti és elsősorban felelős a törvények, rendeletek és egyéb szolgálati előírások pontos belátását és végrehajtását illetőleg. Gondoskodik az iskolai hatóságokkal való hivatalos érintkezésről és felügyeletet gyakorol a tanítók felett. Az iskola és népm. minisztérium az isk. igazgatói részére szolgálati utasításokat ad ki, amelyben egyúttal megállapítja az áll. iskolai szervezetekkel való szolgálati érintkezésüket.

Iskolafelügyelet.

14. §.

1. Az egyházi felsőbb hatóságok fel vannak jogosítva arra, hogy az érvényben levő törvények keretein belül maguk készítette szabályzatok alapján, saját közegeik útján az illetékes felekezeti iskolák feletti felügyeletet gyakoroljanak. Az áll. igazgatásnak az alkotmánylevél 120. §. 2. bekezdésében biztosított és a tanításra, valamint nevelésre vonatkozó legfelsőbb vezetési és felügyeleti jogának sérelme nélkül. Ezen szabályzat, valamint ezen felügyeletre jogosított közegek s azok működési köre pontosan megállapítandó. Érvényessé az isk. és népművelődési minisztérium jóváhagyásával válik.

2 Amennyiben az áll. és felekezeti szervek között az iskola felügyeleti vagy igazgatási ügyekben bármely oknál fogva vita keletkeznék, az áll. közegek kötelesek azonnal a közvetlen felettes iskolai hatóságoknak döntését kikérni. A felekezeti felügyeleti szervek az áll. szervek döntésé ellen az érvényben levő előírások szerint panasszal élhetnek.

Az iskola dologi kiadásainak fedezése.

15

1. Az iskolai dologi kiadások alatt az iskola összes dologi szükségleteinek fedezetét kell érteni (az iskola helyiségek elhelyezésével, fűtésével, világításával és tisztogatásával, továbbá az iskolai kert és tornaterem főtartásával járó költségeket, az isk. felszerelése és bútorzata, tankönyveinek és tanítási segédeszközeinek, a szegény tanulók tanítási segédeszközeinek és szükségleteinek költségeit, az isk. igazgatójának és tanítóinak irodai szükségleteit) továbbá azon mellékiadásokat, amelyek a dologi szükségletek fedezésével vannak egybekötve, beleszámítva a szükséges munkákat végző személyek napszámait és az iskolaszékek hivatali kiadásait.

2. A dologi kiadásokat fedezni tartoznak: Községi iskoláknál az illető község, felekezeti iskolánál az illetékes egyház és az 1.

§. 1 bekezdésének c. beüje alatt felsorolt nyilvános iskoláknál az, aki eddig köteles volt azt fenntartani, illetve aki eddig az illető iskolát fenntartotta. A felekezeti iskolát fenntartó egyházaknak továbbra is fennmarad az a joga, hogy, miként az eddig is szokásban volt, e célra továbbra is hiveinek anyagi hozzájárulására igényt tartson oly módon és oly viszonyok közt, miként az illetékes szervei megállapítják.

3. Amennyiben egy harmadik személy (egyesek, testületek, hagyományok, alapítványok) volt eddigelé jogilag kötelezve az 1. bekezdésben említett költségek fedezéséhez való hozzájárulásra, ezen kötelezettsége továbbra is érvényben marad az eddigi iskola-fenntartó javára.

4. Amennyiben a község a 2. bekezdésben megállapított kötelelességeit a községi iskolával szemben kellően nem teljesitené, az orsz. iskolatanács köteles a község terhére orvoslásról gondoskodni. Ha megállapítást nyer, hogy a felekezeti iskola, vagy az 1. §. 1. bekezdésének c. beüje alatt említett iskola dologi kiadásainak viselője kellően nem teljesíti ezen kötelelességét, az orsz. iskolatanács felhívja őt, hogy ennek pótlásáról 6 hónapon belül gondoskodjék. Ha ez nem történnék meg, akkor az isk. és nép-művelődési minisztérium az iskolát megszüntelheti és a szükséghez képest, amennyiben a törvényes feltételek adva vannak — községi iskola szervezését elrendelheti.

Az iskola személyi kiadásainak fedezése.

16 §.

A nem áll. nyilvános iskolák (1. §.) tényleges tanítótsága szolgálati járandóságainak fedezésével egybekötött személyi kiadásokat az állam fedezi a dologi kiadások viselőinek, esetleg a jogilag erre kötelezett harmadik személynek hozzájárulásával.

17. §.

1. Az elemi vagy polg. iskolát fenntartó község tényleges tanítói szolgálati járandóságának fedezéséhez az állam részére köteles befizetni saját pénztárából minden tanítói állás után továbbra is azon összeget, amelyet ezen törvény hatályba lépte előtti utolsó esztendőben fizetett.

2. Amennyiben a községi iskola tényleges tanítóinak szolgálati járandóságaihoz eddigelé harmadik személyek is jogilag kötelezve voltak hozzájárulni, ezen kötelezettségeik az állam javára továbbra is érvényben maradnak. A község köteles ezen 3-ik személyek hozzájárulásait beszedni és a saját hozzájárulásaival félévi részletekben, május és november hó 1-én az állampénztárba be-

szolgáltatni. Amennyiben természetbeni járandóságokról van szó (lakás, földhasználat, természetbeni adományok, munkeszeljesítmények), ezek helyett a község azok pénzbeli egyenértékét szolgáltatja be. Ha ezen pénzbeli egyenérték mérvére nézve megegyezés nem jönne létre, az birói úton állapítatlik meg.

18. §

A felekezeti elemi vagy polg. iskolák dologi kiadásait viselő egyház, valamint az 1. §. 1. bekezdésének c betűje alatt felsorolt iskolák dologi kiadásainak viselői tényleges tanítóik szolgálati járandóságainak fedezésére minden tanítói állás után 4000 Kcs összeggel tartoznak saját pénztárukból az állam javára hozzájárulni és ezen hozzájárulást az állampénztárba negyedévi részletekben — február, május, aug. és november 1-én beszolgáltatni. E mellett az egyháznak továbbra is fennmarad a joga, — hogy miként az eddig is szokásban volt — e célra továbbra is híveinek anyagi hozzájárulására igényt tartson, oly módon és oly viszonyok közt, miként azt illetékes szervei megállapítják.

2. Amennyiben a 1. bekezdésben felsorolt iskolák tényleges tanítóinak szolgálati járandóságaihoz eddigelé harmadik személyek is jogilag kötelezve voltak hozzájárulni, ezen kötelezettségük a dologi kiadások eddigi viselőinek javára továbbra is érvényben marad.

3. Amennyiben a dologi kiadások viselője az első bekezdésben reá rótt kötelezettségeknek nem tud eleget tenni, a nyilvános iskola fenntartásának jogát elveszti és e helyett azután az isk. és népm. minisztérium az érvényben levő előírások szerint községi iskola szervezését elrendelheti.

19. §.

1. Azon természetbeni járulékok, amelyek a 17. §. 2, a 18. §. 2, és a 23. § 2 bekezdése értelmében érvényben maradnak, az arra kötelezett személyek kérésére pénzbeli járulékokra változtathatók át. Amennyiben a pénzbeli járulékok mérvét illetőleg megegyezés nem jönne létre, az birói úton döntenek el.

2. A 17. és 18. §§-ban felsorolt, de kellő időben be nem szolgáltatott hozzájárulások birói végrehajtás útján vagy oly módon és oly közegek útján hajthatók be, amint az a közvetlen adók behajtására elő van írva.

A felekezeti isk. hitoktatásának személyi kiadása.

20. §.

A felekezeti iskolák hitoktatásának személyi kiadását az iskolai dologi kiadások fedezésére kötelezetti tényezők viselik teljes

egészeben saját pénztárukból. Azonban tovább is igényt tarthtnak, az eddigi szokáshoz híven, hivaik anyagi hozzájárulására, oly módon és olyviszonyok között, miként azt illetékes szerveik megállapítják.

Nyug- és végellátási illetmények fedezete.

21. §.

1. A nem áll. nyilv. isk. tanítóinak nyugdíját és jogosult hátramaradottainak végellátási illetményeit az állam fedezi, kivéve azon nyugdíjakat, amelyeknek fedezete az 1875. évi XXXII t. c. 31. § a alapján biztosítva van. Az köteles ezen nyugdíjakat akkor is fedezni, ha az azokra szóló igény az 1875. évi XXXII. t. c. kel vagy az 1894. évi XXVII. t. c.-kel, illetve az 1914. évi XXXVI. t. c.-kel szervezett nyugdíj- és ellátási intézettel szemben az eddigi érvényben levő előírások alapján jelen törvény hatálybalépte előtt megszerezte.

2. A nyugdíjak és ellátási illetmények részleges fedezésére a következő összegek folynak be az állampénztárba:

a) A nem áll. nyilv. iskolák tényleges tanítóinak nyugdíjáruléka (47. §.)

b) Azok a nyereségtartalékok, amelyek az érvényes törvények szerint ily nyugdíjbiztosításra kötelezett személyek biztosításából a jelen törvény szerinti nyugdíj ellátásra szállnak át.

c) Az iskolák dologi kiadásainak fedezésére kötelezett szervek nyugdíjáruléka. Ezek minden nyugdíjárulék fizetésére (47. §) kötelezett tanító után évi 240 Köt kötelesek az állampénztárba havi utólagos részletekben befizetni.

d) A prágai állami kiadóhivatal szlovenszkói és podkarp. ruszi működéséből befolyó igazgatási feleslegei.

e) A magyar orsz. tanítói és nyugdíjintézet (1 bekezdés) vagyonának jövedelme, amennyiben ez a vagyon az egyesült és társult hatalmak és Magyarország között kötött békeszerződés (102/922. sz. törv. 256. és 258. cikkely) értelmében a Csehszlovák Köztársaságnak jut.

Az iskolák karbantartásának kötelezettsége.

22. §.

1. A nem áll. nyilv. iskolák (1. §.) fenntartóinak kötelessége gondoskodni arról, hogy iskoláik mindenkor kellően megfeleljenek mindazon előírásoknak, amelyek az iskolák berendezése és szervezésére nézve érvényben vannak.

2. Ha megállapítást nyer, hogy a község a községi iskolával szemben az 1. bekezdésben reá róit kötelezettségeit elhanyagolja, az orsz. iskolatanács a község terhére orvoslásról gondoskodik.

3. Ha megállapítást nyer, hogy a felekezeti iskola az iskolák berendezéséről és szervezéséről szóló érvényes előírásoknak nem tesz eleget, az orsz. iskolatanács felhívja az egyházi főhatóságot, hogy az orvoslásról gondoskodjék. Ha ezen felhívásnak 6 hónapon belül nem tesz eleget, az isk. és népm. miniszterium az iskolát beszüntetheti és az érvényben levő előírások szerint a községi iskola szervezését elrendelheti.

Ha az 1. §. 1. bekezdésének c. betűje alatt felsorolt iskolák valamelyike az iskolák berendezése és szervezésére érvényes előírásoknak nem tesz eleget, az orsz. isk. tanács az isk. fenntartóját felhívja, hogy orvoslásról gondoskodjék. Ha ezen felhívásnak 6 hónapon belül nem tesz eleget, a 3. bekezdés 2. mondata szerinti eljárás lép érvénybe.

Kincstári iskolák.

23. §.

1. A földmivelésügyi, közmunkaügyi, vasut vagy pénzügyi miniszteriumok által illetve az állami birtokok, vagy vállalatok igazgatása által fenntartott elemi és polg. isk. (ügyvezett kincstári iskolák) állami iskolákká, tanítói pedig állami tanítókká válnak. Az isk. és népm. miniszterium a pénzügyi és az illetékes szakminiszteriumokkal egyetértőleg megállapítja, hogy ezen iskolák fenntartóinak vagy segélyezőinek eddigi teljesítményei mily mérvben maradnak érvényben. Ezen megállapításig az eddigi teljesítmények változatlanul megmaradnak.

2. Ha ezen iskolák és tanítóik fenntartásához 3 ik személyek jogilag kötelezve voltak eddig is hozzájárulni, ezen kötelezettségük az állam javára érvényben marad.

3. Az isk. és népm. miniszterium ezen iskolák bármelyikét is beszüntetheti, ha a gyermekek más nemzetiségbeli elemi vagy polgári iskolába, avagy több nyilvános elemi vagy polg. iskolákba beutalhatók úgy, hogy a közutakon 3 km.-nél távolabbra ne kelljen menniök.

Felekezeti iskoláknak községi iskolákká való változtatása.

24. §.

Ha megállapítást nyer, hogy valamely felekezeti iskola fenntartásához a politikai község saját vagyonából vagy jövedelméből nagyobb összeggel járul, mint az egyház vagy hífelekezet, ezt az

iskolát az isk. és népm. miniszter községi iskolának nyilvánítja. Ezzel a felekezeti iskola megszűntnek tekintendő s ezért az eddigi fenntartójára a 8. § határozmányai vonatkoznak.

III. rész.

A tanítódság szolgálati és fizetési viszonyai. Tanítói szolgálat.
25. §.

A nem áll. nyilv. iskolák tanítói (1. §.) köztisztviselők.

A tanítódság szolgálati viszonyainak szabályozása az állami iskolák tanítóira érvényes szabályok szerint.

26. §.

1. Az állami elemi és polg. isk. tanítók szolgálati viszonyaira vonatkozó összes rendelkezések Szlovénzskón is érvényesek és pedig:

- a) a tanítói állásra vonatkozó képesítést illetőleg,
- b) a tanítódság alkalmaztatását, szolgálati esküjét vagy szolgálati fogadalmát illetőleg,
- c) a tanítódság hivatali áthelyezését és beosztását illetőleg,
- d) a szolgálati viszonyok egyéb változását illetőleg,
- e) a személyi kimutatások és minősítést illetőleg,
- f) a szolgálati kötelelességeket és jogokat illetőleg,
- g) a lényeges működés idejére járó fizetéseket és egyéb szolgálati jövedelmeket illetőleg,
- h) a fegyveres haderőhöz tartozó tanítók jogviszonyait illetőleg.

ch) a tanítódság nyugdíjaztatását, nyugdíját és a tényleges szolgálatban vagy nyugdíjban elhalt tanítók jogosult hátramaradottainak végellátási i.letményeit illetőleg,

i) a tanítódság feletti fegyelmi jog gyakorlását illető rendelkezések a nyilvános nem áll. iskolák tanítóinak hasonló csoportjaira is érvénybe lépnek a jelen törvényből folyó módosításokkal és kiegészítésekkel.

2. Ezenkívül a kormány felhatalmaztatik, hogy a szóban forgó iskolák különleges szolgálati viszonyaihoz alkalmazza ezen eddigi rendelkezéseket.

A felekezeti iskolák tanítóinak képesítése.

27. §.

Nyilv. felekezeti isk. tanítója csak oly személy lehet, aki ezen hilfelekezethez tartozik.

A tanítódság alkalmazása.

a) *Definitív tanítók és tanítói állások várományosai.*

1. Valamely nyilv. nem áll. iskolánál (1. §) megüresedett rendszeresített tanítói állásra nyilvános pályázat hirdetendő.

2. A pályázat kiírása a tanító választására hivatott szerv (30. §) kötelessége, ennek hiányában az orsz. iskolatanácsé és pedig évente legkevesebb kétszer, még pedig márciusban és szeptemberben.

3. A pályázatban megjelölendő a megüresedett állás minősége és helye, és kikötendő, hogy milyen okmányok melléklendők a pályázathoz, mely napon végződik a pályázat határideje, ameddig a pályázók kérések benyújtani.

4. A pályázatok Szlovenszkó vagy amennyiben Podk. Rusra vonatkoznak, ennek hivatalos közlönyében és az isk. és népr. minisztérium Vestnikében hirdetendők ki. A pályázati határidő legalább 4 hét s ez a tavaszi pályázatoknál április 30-án, az ősziéknél okt. 31-én végződjék. A pályázati hirdetmények költsége a dologi kiadások közé tartoznak.

5. A nyilv. vagy magániskoláknál már működő tanítók kérései a működési helyükre illetékes állami tanfelügyelő közvetítésével terjesztendők elő csak, aki a kérvényhez a pályázó képviseletére vonatkozó véleményét is azonnal csatolja.

6. A kérvényhez melléklendő okmányok arról, hogy a pályázó a törvényes és pályázati feltételeknek megfelel és okmányok a pályázó eddigi iskolai szolgálatáról. Amennyiben a pályázó felekezeti iskolához pályázik, okmány melléklendő arról, hogy mely felekezethez tartozik.

7. Az összes pályázati kérvények kivétel nélkül az állami tanfelügyelőhöz adandók be, akinek körzetébe tartozik a kiírt tanítói állás s aki azokat a pályázati hirdetmény határidejét követő 15 napon belül az összes pályázókra vonatkozó véleményével együtt elküldi a választásra hivatott szervnek, amennyiben ilyen nincs, az orsz. iskolai tanácsnak.

29. §.

A végleges tanító vagy tanítói várományos alkalmazásának joga az orsz. iskolai tanácsot illeti az iskolafenntartóval egyetemben, akit a tanító választásának joga is megillet.

30. §

1. A tanító vagy tanítói várományos választásának joga megilleti:

- a) községi iskolánál a községi iskolaszékét,
- b) felekezeti iskolánál annak iskolaszékét,
- c) az 1. §. 1. bekezdésének c. beütje alatt felsorolt iskoláknál azon fizikai vagy jogi személyt, aki a 15. §. 2. bekezdése szerint az iskola dologi kiadásait viseli.

2. Az 1. bekezdés a) vagy b) pontja alatt megjelölt iskola-

székek választó ülésein ezen pontnál az orsz. iskolatanács meghatalmazottja elnököl.

3. Csupán az a pályázó választható meg, aki a törvényes és pályázati feltételeknek megfelel.

4. A választás a megfelelő iratok (28 § 7. bekezdése) beérkezése napjától számított 3 héten belül megejtendő s ezután további 8 napon belül a választási jegyzőkönyv összes mellékleteivel együtt az illetékes állami tanfelügyelőnek adandó át abból a célból, hogy az azt saját véleményével az orsz. iskolatanács elé terjessze.

31. §

1. A tanító (várományos) választásának érvényességéhez az orsz. iskolatanács jóváhagyása szükséges. Ha a 30. § alapján tanítóvá vagy várományossá oly személy választatott meg, aki ellen kifogások merülnek fel akár azért, mert az alkalmazásra (30. § 3. bekezdés) vonatkozó feltételeknek nem felel meg, akár állami érdekek szempontjából az orsz. iskolatanács a választást nem hagyja jóvá, hanem felhívja a választót, hogy a határozat kézbesítésétől számított 30 napon belül új választást ejtsen meg. Amennyiben ezt kellő időben nem tejsi meg újra meg nem felelő személyt választ, az orsz. iskolatanács maga alkalmaz tanítót vagy várományost az iskolafenntartó választási jogára való tekintet nélkül.

2. Ha a tanítónak (várományosnak) felekezeti iskolához való ilyen alkalmaztatásáról van szó, az orsz. iskolatanácsnak a 27. §. rendelkezéseire tekintettel kell lenni. Ezenkívül előzőleg fel kell hívnia az egyházi főhatóságot, hogy az legkevesebb 15 napos határidőn belül nyilatkozzék, vajjon az alkalmazandó tanító vagy várományos ellen valláserkölcsi szempontból nincsenek-e kifogásai. Azon személy, aki ellen e tekintetben indokolt kifogások adatnak be, nem alkalmazható.

32. §.

1. A tanító vagy várományos választásának joga egyes esetekben megszűnik:

- a) ha a tanítói állásra pályázat nem volt kiírva, vagy ha az állás megüresedésének napjától számítva 8 hónapnál több idő telt el,
- b) ha a választó nem tartotta be a 30. § 4. bekezdésében és 31. §. 1. bekezdésében megállapított határidőket,

2. A választói jog megszünte esetén a tanítót az orsz. iskolatanács maga alkalmazza. A 31. §. 2. bekezdésének határozmányai a felekezeti iskolák állásainak ilyen betöltésére is vonatkoznak.

33. §.

A tanítói várományosok csupán ideiglenesen alkalmazhatnak.

A várományosnak a 104/26 sz. törv. 4 §-a szerint végleges tanítóvá való alkalmazásának joga az orsz. iskolatanácsot illeti meg. A 28—32. terjedő §§ rendelkezései az ilyen végleges alkalmazásra nem vonatkoznak.

b) A polgári iskolák ideiglenes tanítói.

34. §.

A nem állami nyilv. polg. iskolánál rendszeresített állásra ideiglenesen az alkalmazhat tanítót, akit a 30. §. alapján a választás joga megillet, de csak az orsz. iskolatanács utólagos jóváhagyásával kikötésével. Ideiglenes tanítónak alkalmazni olyan tanítót, aki már véglegesen van alkalmazva egy más iskolánál, csak annak a hozzájárulásával lehet, akit ezen iskolánál a tanítóválasztás joga megillet, valamint az orsz. iskolatanács hozzájárulásával és pedig csak akkor, ha a tanító végleges alkalmazásáról lemondott, vagy kifejezetten biztosított számára ezen alkalmaztatásnak részére való fenntartása az ideiglenes szolgálat utáni időre.

c) Kisegítő tanítók.

35. §.

1. Az összes fajtájú nyilv. nem áll. iskolákon kisegítő tanítókat alkalmazni lehet:

a) az ideiglenesen vagy véglegesen rendszeresített és megüresedett tanítói állásokra, amennyiben azok végleges vagy ideiglenes tanítókkal vagy tanítói várományosokkal nem tölthetők be.

b) Oly végleges vagy ideiglenes tanítók, vagy tanítói várományosok ideiglenes helyettesítésére, akik betegség vagy egyéb súlyos okok miatt tényleges szolgálatot teljesíteni nem tudnak és fellelhető, hogy ezen akadályoztatás az egy osztályos iskola igazgatójánál egy hétnél, a többi tanítónál pedig négy hétnél tovább fog tartani.

2. A kisegítő tanítók alkalmazására hasonlóan a 34. §. határozmányai érvényesek.

A tanítóság áthelyezéséről és beosztásáról.

36. §.

A tanító szolgálati okokból való áthelyezésének vagy beosztásának joga helyi illetékességének határain belül az iskolatanácsot, egyébként az isk. és népm. minisztert illeti meg.

2. Ha a tanító felekezeti iskolához volna áthelyezendő vagy beosztandó, tekintettel kell lenni a 27. §. rendelkezésére és előzőleg meghallgatandó az, akit a szóbanforgó tanítói állás választói joga megillet s ezenkívül az egyházi főhatóság. Amennyiben

ezen tényezőktől az illető kérdés kézbesítésétől számított 15 napon belül válasz nem érkeznék, véleményüknek bevárása nélkül ezen ügyre vonatkozólag határozat hozható.

3. A tanítók szolgálati áthelyezése vagy beosztása elleni panaszoknak halasztó hatályuk nincs.

37 §

A 36. §. 2. és 3. bekezdésének rendelkezései hasonlóan azon tanítók állásainak beosztására is vonatkoznak, akik tényleges szolgálatra ideiglenes nyugalomból vagy várakozási állományból lesznek behíva.

Álláscsere.

38 §.

A nem állami nyilv. isk. tanítóinak álláscserejét csupán azoknak hozzájárulásával lehet engedélyezni, akiket a tanítóválasztás joga megillet.

A tanítók szolgálati kötelességei.

39. §

1. A nem állami nyilvános iskolák tanítói (1. §.) szolgálattelag az állami iskolai igazgatás és állami iskolai felügyelet hatóságainak és közegeinek vannak alárendelve és ezekkel szemben szigorú szolgálati engedelmességre vannak kötelezve. Szolgálati kötelezettségeik az állami tanítók szolgálati kötelezettségével teljesen meg egyeznek.

2. A Csehszlovák Köztársaság iránti köteleles hűség arra kötelezi a tanítót, hogy a gyermekek lelkébe állandóan minden alkalommal a Csehszlovák Köztársaság iránti hűséget, ragaszkodást és szeretetet, valamint a törvények iránti tiszteletet beoltsa és hogy maga is úgy a szolgálatban, mint a szolgálaton kívül minden, az állam alkotmánya és egyéb érvényben levő törvényei, az állam egysége, integritása és fennhatósága, valamint a faji, nemzetiségi, vallási és osztálytűrelem elleni cselekedetektől óvakodjék.

40. §.

1. A nem állami nyilvános iskolák tanítói a 39. §-ból folyó szolgálattelag alárendeltségnek sérelme nélkül a helyi iskolaigazgatás közegei iránti engedelmességre is kötelezve vannak az ezek törvényes működési körébe tartozó ügyekben, a felekezeti iskolák tanítói pedig az illetékes egyházi iskolai hatóságokkal és közegekkel szemben. Hasonlóképen a tanítók szolgálattelag alá vannak rendelve hivatali működésükön belül az isk. igazgatójának.

2. Ha a tanító fölő rendelt nem állami közegek neki oly parancsot adnának, amely a törvényből folyó szolgálattelag kötelessé-

geivel vagy az állami közegek rendeleteivel ellenkezik, a tanító köteles ezt az áll. tanfelügyelőnek azonnal bejelenteni és tőle vagy az ő vagy az ügyben illetékes más felettes állami hatóságnak döntését kikérni.

41. §.

A felekezeti iskolák tanítói miként eddig, továbbra is végezhetik a kántori teendőket mint mellékfoglalkozást minden külön engedély nélkül, amennyiben ezen ténykedésük nem akadályozza az iskolai szolgálati kötelezettségeik kellő teljesítését. Ama megüresedett tanítói állások pályázati hirdetményeibe, amelyekkel eddig a kántori szolgálat egybe volt kötve, ezen szolgálat átvételének kötelezettsége mint az alkalmazás föltétele bevehető.

Szabadság.

42 §.

1. A tanév folyamán összesen 3 napi szabadságot a tanítónak az igazgató, az igazgatónak pedig az iskolaszék elnöke engedélyez.

2. A tanév folyamán 4 naptól 8 napig terjedő szabadságot az engedélyezhet a tanítónak, akit a 30. § alapján a tanítóválasztás joga megillet.

3. 8 napnál hosszabb szabadságot az áll. tanfelügyelő javaslatára az orsz. iskolatanács engedélyez s amennyiben felekezeti iskolai tanítóról van szó, ezenkívül az egyházi főhatóság is meghallgatandó.

4. Bármely szabadságnak engedélyezése egyúttal az áll. tanfelügyelőnek is bejelentendő.

A tényleges szolgálatot teljesítő tanítószolgálati járandóságai.

43. §.

1. A nem áll. nyilv. isk. tanítóinak iskolai szolgálatából folyó szolgálati járandóságai az állampénztárból fizettetnek ki. Ezen iskolák tanítóinak a tanítói szolgálat címén járó pénzbeni vagy természetbeni járandóságaira vonatkozó eddigi joga az állammal vagy iskolafenntartóval vagy valamely harmadik személlyel szemben megszűnnek. Arra nézve, hogy kinek a javára kell befolyniok a harmadik személyek kötelezettségéből folyó jövedelmeknek, a 17—19-ig és 23. §§. rendelkezései érvényesek.

44. §.

Ha valamely nem áll. nyilv. iskola tanítójának a tanítói szolgálat alapján az eddigi előírások szerint természetbeni lakásra van igénye és ilyen lakást mindezideig élvez

zelt is, ezen joga a jövőre nézve is érvényben marad, azonban köteles ezen lakásért a helységben szokásos bérösszegnek megfelelő mérvű kárpótlást fizetni annak, aki neki a lakást adja. Ha a felek eme kárpótlás mérvére nézve nem tudnának megegyezni, akkor ezt a bíróság perenkívüli eljárásban állapítja meg. A lakás élvezetére vonatkozó joga a tanítónak megőrzetik oly személyekkel szemben is, akikre a lakásra vonatkozó igény a 17. 18. és 23. §§ ok értelmében átment.

45. §.

Az egyes nyilv. nem áll iskolák (1. §) szolgálati idejének beszámítása előlépés szempontjából ezen nyilv. iskoláktól más hasonló kategóriájú (elemi, polgári) iskolákhoz való átlépésnél ugyanúgy történik.

Ugyanúgy beszámítandó ezen iskolák bármelyikére történt átlépés esetén a hasonló áll. iskolákon beszámítható szolgálati idő.

A tanítók nyugdíja és jogosult hátramaradottaiknak ellátási illetményei.

46. §.

1. Azon nem áll. nyilv. iskolák (1. §) tanítóknak nyugdíja, akiknek tényleges szolgálata 1926. január 1-én vagy később végződött és az ilyen tanítók jogosult hátramaradottainak ellátási illetményei a megfelelő csoportba tartozó áll. tanítókra érvényes határozmányok szerint állapíthatnak meg és szabhatnak ki.

2. A nyugdíjigény és annak mérvére nézve az a megszakítás nélküli tanítói szolgálat számítatik be, amely a nem áll. nyilv. iskolákon vagy áll. iskolákon való ideglenes alkalmaztatás szempontjából előírt képesítés megszerzése óta teljesített. Egyéb idő csak annyiban számítatik be, amennyiben ez a megfelelő csoportbeli áll. tanítók nyugdíjigénye és ennek mérve szempontjából be számítatik.

47. §.

A nem áll. nyilv. iskolák tényleges szolgálatban levő tanítói az állampénztárba a megfelelő csoportbeli áll. tanítókra érvényes előírások szerinti nyugdíjárulékot kötelesek fizetni. Ez a kötelesség nem vonatkozik ama tanítókra, akik nyugdíjbiztosításra vannak kötelezve (48. §.) és azon tanítókra, akiknek nyugdíjellátásáról az 1875. évi XXXVI. t. c. 31. §-a alapján történik gondoskodás.

48. §.

A kisegítő tanítók vagy fizteletdíjjal alkalmazott melléktanítók vagy a nem áll. nyilv. iskoláknál melléktanítókat helyettesítő kisegítő tanítók nyugdíjbiztosítását illetőleg, vagy ezeknek a jelen tör-

vény szerinti nyugellátásba való esetleges áttételét illetőleg a hasonló csoportbeli állami tanítókra vonatkozó előírások érvényesek.

A tanítódság feletti fegyelmi jog gyakorlása.

49. §.

1. Az állami közegeknek a nyilvános felekezeti iskolák tanítóival szemben gyakorolható fegyelmi jogának és köteletségének sérelme nélkül az illetékes egyházi főhatóság is lefolytathat fegyelmi eljárást a saját felekezeti iskolájának tanítójával szemben.

2 Valamennyi illetékes egyházi főhatóság, amely az 1. bekezdés szerinti jogával élni akar, jelen törvény hatályba léptétől számított 6 hónapi határidőn belül köteles az isk. és népm. minisztériumhoz a saját tanítódságára vonatkozó külön fegyelmi szabályzatot beterjeszteni. Ezen szabályzatok kizárólag azon határozmányokra korlátoztassanak, hogy miként üldöztek a szolgálatban vagy szolgálaton kívül elkövetett oly vétségek, amelyek az egyházi vagy felekezeti különleges érdekeket megkárosították vagy veszélyeztették. Ezen fegyelmi vétségek a szabályzatokban taxative felsorolandók és pontosan kijelölendők. A rendbüntetések és fegyelmi büntetések fokozatai összhangba hozandók az állami tanítók fegyelmi szabályzatainak fokozataival.

3. Az egyházi főhatóságok fegyelmi szabályzatai az isk. és népm. minisztérium jóváhagyása után válnak érvényessé, amely jóváhagyás csak akkor tagadható meg, ha ezen előírások az érvényben levő törvénnyel ellenkezének, vagy hogyha azok lényegbevágó dolgokban az áll. tanítók fegyelmi szabályzataitól eltérnek.

50 §.

1. Ha a felekezeti isk. tanítója ellen az áll. közegek fegyelmi eljárást indítanak, ezen közegek ezt azonnal közölik a tanító egyházi főhatóságával, amellyel azután az eljárás eredménye is közöltetik. Hasonlóképen kell eljárni, ha az áll. közegek által a tanító felfüggesztése (hivatalainak ideiglenes elvesztése) vagy ennek megszüntetése kimondatott.

2. Ha egy ilyen tanító ellen az egyházi közegek indítanak fegyelmi eljárást, ezen közegeknek azt az állami tanfelügyelőnek azonnal be kell jelenteni, hogy ez erről az állami fegyelmi szerveket és az orsz. isk. tanácsot értesítesse, hasonlóképen közlendő a fegyelmi eljárások eredménye is.

51. §.

Ha a felekezeti iskolák tanítója az egyházi főhatóságok fegyelmi szabályzata alapján fegyelmi ítélettel leszállított nyugdíjjal

való nyugdíjaztatásra, vagy hivatalvesztésre ítéltelettel el, ezen ítélet csupán az isk. és népm. miniszter megerősítése után válik érvényessé, akihez ezért a döntéstől számított 15 napon belül az összes fegyelmi iratok felterjesztendőek.

52. §.

1. Ha a felekezeti isk. tanítója ellen ugyanazon cselekedetért úgy az állam, mint az egyházi fegyelmi szervek fegyelmi eljárást indítanak, úgy a 2. bekezdésben foglalt rendelkezések kivételével a két fegyelmi ítélet közül az előzőnek végrehajtásával meg kell várni azt az időpontot, amíg a másik fegyelmi ítélet is jogerőre emelkedik. A két ítélet közül az hajtatik végre, amely nagyobb büntetést szab ki s ha a két ítélet azonos, akkor az áll. fegyelmi szervek ítélete.

2. Ha a felekezeti szervek fegyelmi eljárása 6 hónappal az áll. közegek ítéletének jogerőre emelkedése után sem végeztetnék el jogerősen, az áll. szervek ítélete végrehajtható anélkül, hogy az egyházi szervek eljárásának eredménye bevéáratnék. Ezzel az egyházi szervek ítélete hatályát veszti.

3. A tanító felfüggesztésének (ideiglenes hivatalvesztés) joga kizárólag az áll. szerveket illeti meg. Hasonlóképen bármely jogerős fegyelmi ítéletnek végrehajtása akár az áll., akár az egyházi szervek mondották is ki azt, kizárólag csak az illetékes állami hatóságokat illeti meg.

53. §.

Ha a felekezeti iskola tanítója az áll. fegyelmi szervek fegyelmi ítéletével az 1923. évi márc. 19. é. n. kelt 50 sz. a köztársaság védelméről szóló törvény értelmében az állammal szemben tanúsított cselekedetért ítéltelettel el, tekintet nélkül arra, hogy ilyen cselekedetért a büntető bíróság által elítéltelettel-e vagy sem és a fegyelmi eljárás során kiderült, hogy e vétségnél az iskolaszék avagy a tanító fölül rendelt egyházi közeg a tanítónak adott utasításaival vagy parancsaival cselekvőleg résztvett, jogában van az isk. és népm. minisztériumnak az iskolát beszüntetni. Ha bebizonyosodik, hogy a vétségben cselekvőleg vett részt a lelkész (utasításokkal, parancsokkal) erről a minisztérium az illetékes egyházi főhatóságot értesíti és a lelkésznek áll. kiegészítő kongruáját elvonhatja, illetőleg aránylag leszállíthatja ideiglenesen vagy véglegesen az illető egyháznak nem kongruális dotációját.

A szerzetes tanítókra vonatkozó külön rendelkezések.

54. §.

Jelen törvénynek a felekezeti iskolákra és azok tanítóira vo-

natkozó rendelkezései a kolostori (zárdai) elemi és polgári iskolánál alkalmazott szerzetes tanítókra és tanítónőkre is vonatkoznak, amennyiben azok az 1868 évi XXXVIII. t. c. 3 fejezete értelmében nyilv. intézetek, ámde a következő eltérésekkel:

a) az ilyen tanítók alkalmazásának és áthelyezésének joga az illetékes rendi előjáróságot illeti. Minden tanítói alkalmazást vagy áthelyezést 15 napon belül be kell jelenteni az orsz. isk. tanácsnak és az illetőnek a szóban forgó állás elnyeréséhez szükséges törvényes képesítéséről szóló okmányait mellékelni kell. Képesítés nélküli szerzeteseket és szerzetesnőket csak mint kisegítő tanítókat szabad alkalmazni és azokat is csupán ideiglenesen és az orsz. isk. tanács engedélyével.

b) Az a) szerint tanítóként alkalmazott szerzetesek és szerzetesnők bárminemű szolgálati fizetés helyett csupán tiszteletdíjra bírnak igényvel. Ha törvényes képesítéssel bírnak, évi 4800 Ké tiszteletdíjat kapnak. A kisegítő tanítóként alkalmazott képesítés nélküli szerzetesek az előző mondatban feltüntetett összegnek 75%-át kapják tiszteletdíjul,

c) A szerzetes tanítóknak nincsen igényük sem a jelen törvény szerinti nyugellátásra sem várakozási állományban töltendő szabadságolásra.

d) A szolgálatuknak betegség vagy egyéb érvényes indokok folytán beállott mulasztása esetén a b) alatti tiszteletdíjra való igényük az ilyen szolgálati mulasztás kezdetétől számított második hónaptól megszűnik. A 26. §. 1 bekezdésének i) pontja és a 49—53. §§ ok rendelkezései ezekre a tanítókra nem vonatkoznak. Ha valamely állami közeg a zárdai iskolánál a kötelességek ily megszegését észlelné, amelyekért különben a szerzetes tanító vagy tanítónő fegyelmileg üldözendő lenne, az orsz. iskola-tanács az iskolához kiküldheti egy tisztviselőjét, hogy a szükséges vizsgálatot megejtse. Ennek eredményéhez képest, valamint a mulasztás súlyos voltához képest állapíttatik meg azután különösen, ha elő esetről van szó és kellő biztosíték szolgáltatik arra nézve, hogy hasonló mulasztások megisméllődni nem fognak, az eljárás megszüntetetik avagy javaslat tételük az iskolaügyi miniszterhez, hogy az az iskolát megszüntesse. Ismételt vétkesség esetén az iskola feltétlenül megszüntetetik és fenntartója elveszti azt a jogot, hogy abban a községben iskolát fenntarthasson.

55. §.

Az 54. §-ban felsorolt iskolákon kívüli más, nem állami nyilvános iskoláknál alkalmazott szerzetesek és szerzetesnők jelen törvény összes határozmányainak alá vannakelve. Csakhogy bármilyen szolgálati fizetés helyett csupán oly tiszteletdíjra van igényük, mint amelyre a 54. §. b) pontjának határozmányai érvényesek. Az 54. §. c) és d) pontjának határozmányai hasonlóan vonatkoznak rájuk is.

IV. Rész.

*Átmeneti és záró határozatok.**Az új fizetésekbe való beosztás.*

56. §.

Azon tanítóknak az új fizetésekbe való beosztása, akikre a jelen törvény vonatkozik, a 104/926 számú tanítói törvény V. része 36—40 ig terjedő §§-nak határozmányai szerint történik.

57. §.

1. Az olyan nyilvános iskoláknál, melyekre jelen törvény vonatkozik, még ennek hatályba lépte előtt alkalmazott és tényleg működő tanítók, akik eddig az érvényben levő előírások szerint államszolgálatban nem részesültek a jelen törvényből kifolyólag igényre tesznek szert, amennyiben állásukban az isk. és népm. miniszterium által megerősíttetnek. Ezen iskolák eddigi fenntartói kötelesek az ilyen tanítók megerősítését kérni és egyúttal a törvényes képesítésükre vonatkozó okmányokat bemutatni.

2. Az a tanító, aki az 1. bekezdés szerint nem fog megerősíttetni, az iskola és népm. miniszterium által nyugdíjba helyeztetik. Olymértékű nyugdíjilletmények illetik meg, mint a melyek megilletnék, ha állami tanító lett volna az 1920. IV/15-én kelt és a volt magyar állam hivatalainál és intézeteinél alkalmazott tisztviselők szolgálati viszonyát szabályozó 269. sz. kormányrendelet 8 §-a, valamint az ilyen áll. tanítók nyugdíjának mérvére vonatkozó későbbi előírások alapján megilletnék.

Az illetékességre vonatkozó átmeneti határozmányok.

58. §.

Mindaddig míg Szlovénországon és Podkarpátországon Ruszban az ország iskolatanácsok meg nem alakultak, a jelen törvénnyel rájuk rótt működést az isk. és népm. miniszterium, vagy nevében az áll. igazgatásnak erre felhatalmazott szervei fogják kifejezni.

Záróhatározmányok.

59. §.

Jelen törvény hatálybalépésével érvényüket veszítik, amennyiben ezen törvény másként nem rendelkezik, minden előírások, amelyek a jelen törvényben szabályozott ügyekre vonatkoznak. Főként érvényüket veszítik a következő eddig érvényben volt rendelkezések:

a) A népoktatásról szóló 1868 évi XXXVII. t. c. 11, 12, 15, 133 - 147 ig terjedő §§.

b) a nem áll. iskolák és azok tanítóinak jogviszonyairól szóló 1907 évi XXVII. t. c.

c) a községi és felekezeti elemi iskoláknál alkalmazott tanítók viszonyait szabályozó 1913. évi XVI. t. c

60 §.

Jelen törvény határozmányai Podkarpátszka Rusz területére is vonatkoznak mindaddig, míg annak tartománygyűlésében hozott törvény saját hatáskörében másként nem rendelkezik.

61. §.

Jelen törvény 1927 július 1-én lép hatályba, végrehajtásával az isk. és népm. minisztérium bizatik meg a pénzügyi, belügyi és igazságügyi miniszterekkel egyetértőleg.

A nem állami tanítószolgálat nyugdíjának rendezéséről szóló törvényjavaslat az 1926. jan. 1-e előtt nyugdíjazottakra.

A szlovenszkói és podkarpátszka-ruszi iskolai közszolgálatban álló némely nem állami alkalmazott és hátramaradottja nyugdíjának szabályozásáról szóló

k o r m á n y j a v a s l a t.

1. §.

1. Ezen törvény érvényes:

a) azon szlovenszkói és podk. ruszi nyilv. nem állami elemi és polg. iskolai tanítókra, akiknek tényleges működése legkésőbb 1925. dec. 31-én végződött.

b) azon szlovenszkói és podk. ruszi nyilv. elemi és polg. iskolai tanítókra, akiknek tényleges működése 1925. dec. 31. után végződött ugyan, de akikre az 1926. évi június 24-én kelt 104. sz. tanítói törvény, annak 47. §-a 3. bekezdése folytán, nem vonatkozik,

c) a szlovenszkói és podk. ruszi nyilv. nem állami tanítóokra,

d) a szlovenszkói és podk. ruszi nem állami középiskolák, tanítóképzőintézetek és egyéb felső iskolák tanárait, amennyiben mindezen tanítóknak, óvónőknek és tanároknak akár az 1875. évi XXXII. t. c. alapján szervezett országos nyugdíjintézetből, akár az 1894. évi XXVII. t. cikkel szervezett s az 1914. évi XXXVI. t. c.-el módosított országos nyugdíjintézetből van nyugdíjra igényük és csehszlovák állampolgárok s legutóljára szlovenszkói vagy podk. ruszi iskolánál vagy ovodánál működtek s a Csehszlovák állam biztonsága elleni bűncselekményt nem követtek el. ;

2. Ezen törvény évvénnyel bir az 1. bekezdésben felsorolt személyek jogosult hátramaradottaira is.

2. §.

Az 1. §-ban foglalt személyek nyugdíjai és végellátási illetményei 1927 január 1 től kezdődőleg az 1921. évi márc. 3-án kelt 99. sz. és 1924. évi dec. 22-én kelt 287. sz. törvény alapján ugyanúgy rendeztetnek, miként az állami iskolai tanítók, állami óvónők és állami középiskolai tanárok és hátramaradottaik nyugdíjai szabályoztaták ez idézett törvények alapján és tényleges működésük befejezésének napjára való tekintettel.

3. §.

Az egyes nem állami tanítókat vagy hátramaradottaikat a 99/1921. sz. törvény alapján megillető nyugdíjak és végellátási illetmények kiszámításánál, az őket a volt magyar állam törvényei szerint megillető tényleges fizetéseikből levonandók a közs. és felek. tanítók fizetését szabályozó 1913. évi XVI. t. c. alapján utalványozott személyi pótlékok.

4. §.

1. Amennyiben megállapítást nyer az, hogy egyesek az 1918. évi okt. 18 át követő időben felemelt nyugdíjuk folytán oly túlfizelést élveztek, amelyet a Csehszlovák törvények alapján erre feljogosított hatóságok vagy szervek nem ismertek el, akkor ezen túlfizetést az ezen törvény alapján megillető nyugdíjából le kell vonni és ha eddig nem történt volna meg, legkésőbb 3 évig.

2. Ugyanez érvényes a talán már előbb engedélyezett előlegekre nézve.

5. §.

Különleges figyelemre méltó esekben ezen törvény alapján oly tanítók, óvónők és tanárok részére is engedélyezhető nyugdíj

vagy ellátási díj egészben vagy részben, akik utoljára a Csehszlovák Köztársaság területén kívül a volt magyar állam területén működtek s igazolják csehszlovák állampolgárságukat s azt, hogy a Csehszlovák Köztársaság ellen ellenséges viselkedést nem tanúsítottak s a Köztársaság területén laknak.

6. §.

Ezen törvényből folyó fizetések nem illetik meg az olyan személyeket, akik állandóan vagy ideiglenesen külföldön tartózkodnak.

Az 1. §-ban megjelölt személyekkel szemben egészben vagy részben kivételt tehet figyelemreméltó esetekben az iskolaügyi minisztérium a pénzügyminisztériummal egyetértőleg, vagy az ezek által felhatalmazott hatóság.

7. §.

1. A nem állami középiskolai, tanítóképző intézeti és egyéb felsőiskolai tanárok, nyilván nem állami óvónők, akikre az 1. §-ban felsorolt magyar törvénycikkek vonatkoznak, továbbá a nem állami elemi és polg. iskolai tanítók tényleges működésük folyamán az eddigi szabályszerű évenkénti nyugdíjjárulék helyett a csehszlovák állami tanítókra, óvónőkre és tanárookra érvényes szabályok szerinti nyugdíjjárulékot kötelesek fizetni.

2. Az iskolafentartóknak az 1875. évi XXII. t. c. 29 § a 3. pontjában megállapított nyugdíjjárulékaik 12 forintról évi 240 koronára emelhetnek fel, az 1914. évi XXXVI. t. c. 74. §-a 1. bekezdésében foglalt iskolafentartói járulék a nyugdíjkiadás szempontjából beszámítható fizetés 7% áról 10% ra, de legkevesebb évi 240 Kc-re emelhetik fel.

8. §.

1. Az ezen törvény végrehajtásából eredő kiadások az állampénztárból fedeztetnek.

2. Az állam átveszi az 1. §-ban említett országos nyugdíjintézeteknek a békeszerződés értelmében a Csehszlovák Köztársaságra eső vagyonát.

3. Az állampénztárba folynak az említett nyugdíjintézeteknek összes jövedelmei, valamint az ezen törvényből folyó részleges költségfedezetek.

9. §.

Az 1924. évi július 3-án kelt 166. és 167. sz. törvények, továbbá a 287/1924. sz. törvény 7. §-ának 6. bekezdése hatályukat veszti. Egyidejűleg hatálytalanná válnak az ezen törvénynek ellentmondó egyéb törvényes határozmányok.

10. §

Ezen törvény rendelkezései érvényesek Podkarp. Rusz területére, ameddig annak tartománygyűlése hatáskörén belül törvényileg másként nem intézkedik.

11. §.

1. Ezen törvény 1927. január 1-én lép hatályba.

2. Végrehajtásával a iskolaügyi miniszter a pénzügyminiszterrel egyetértőleg bízalik meg.

Karácsony után . . .

. . . A karácsonyfát díszítette. Nem volt vele senki, egyedül kötözte a cukrokat, elnézegette a csokoládébárányokat, az ezüstpapírra csavart, gyerekszemek szépséges dolgokat. Kettő-kettő volt mindegyikből, mert két gyereke volt. Sokáig rendezgetett, díszítgette a fát, közben meg megállt, leült a hintaszékre, és viszszagondolt a maga gyermekkorára.

Istenem. Milyen szívdobogva, milyen örömmel várta a karácsonyt. Mikor jószágoslelkű édesanyja a sötétedő decemberi délutánokon, lámpagyújtás előtt az ölébe vonta, ezer csodás dolgot mesélt neki a mennyország labirintusáról és karácsonyelőtti álmában csupa angyalszárny és csupa csillogás ült meg a kis szobában . . .

Óh, milyen édes is az emlékezés. Az ember gyereknek érzi magát, szíve megtelik az elmúlt gyermekkor sok szép örömeivel, a karácsonyi angyalcsevegő hangja ott cseng a fülben és régi család, kis család, meglevenedik a lélek vágyva látó szemei előtt.

. . . És látta a karácsonyt.

December közepén megjött a képes árjegyzék, az édesapja hivatalból jövet letelepedett melléje és úgy nézegették ketten.

És elmondogatta csacsogó gyermekszóval:

— Ez kellene. Ez is kellene. Óh, ha a Jézuska ezt is elhozná!

Addig nézegetett, addig csacsogott, míg az édesapja meg nem tudta apró kívánságait, akkor aztán megrendelték a játékokat a Jézuskánál, a — Párisi nagyáruházban.

S lett titkolódzás, sugdolózás, ajtók halk nyílása, éjjeli csendes beszélgetések, míg elérkezett a karácsonyeste.

Azokat a karácsonyestéket, óh, le sem tudom írni. Úgy tudott örülni a csillogó karácsonyfának, az apró játékoknak, mint talán egy-kettő a milliónyi gyermek közül. És imádkozott és énekelt, sirt és nevetett végtelen örömeiben és csendesen elsírta magát az édes-

anyja is, el nem titkolható, nagy örömében, de meghalódva állt az édesapja is és elsímultak a ráncok a homlokán, egyetlen este az esztendőben.

Óh, áldott este, mely megbékítéd önmagukkal a családapákat! . .

. . . Meggyújtotta a gyertyácskákat, keze remegett, mintha bűnös kezek lennének, szemére fátyol borúlt s a csillogáson, fényen, apró tűzcsillagok hullásán keresztül multbakiáltó hanggal szaladt a gyerekeihez:

— Hamar, hamar, itt a Jézuska!

És maga sem tudta hogyan, ott álltak az égő karácsonyfa alatt, az egyik gyerek a kezét fogja, a másik az édesanyja ölében néz az első karácsonyára és igen, angyalok muzsikálnak, égi kórus énekel az ablakok alatt és mesebeli tündérpalota a kis szoba, egy darab mennyország és vidám, boldog gyerekhangok vegyülnék bele az angyalmuzsikába.

És ő ott áll, néz, sir és nevet és szaladgál, gyerek, gyerek, gyerekek mindnyájan és a mult egybeolvadt a jelennel és elfelejtett mindent. Óh, de jó így mindent, mindent elfelejteni! . . .

Másnap is játszott. Egész nap ott ült a földön, vagy a hintaszékben, hol az egyik, hol a másik gyerek az ölében, ennek trombitált, annak meséket olvasott és nem jutott eszébe, hogy tizenkét korona az egész vagyona, csak a karácsonyt látta és az édes, szépséges, kicsi családot.

Óh de jó volt, óh de szép volt. Megelevenedett minden elképzelhető szépség és külön kis jószágbirodalomná vált a szobájuk . . .

Aztán harmadnapra megint csak ráhullott a mindennapok gondja. Pénz után kellett néznie. Az élet soha csunyábban, soha kárörvendőbbben nem mutatta magát.

Ment az utcán, lehajtott fejjel, szeméből kihalt a karácsonyfa fénye és a karácsonyest ragyogása, ment a mindennapok elébe, a pénz és a gond után.

Ismerős bankhivatalnokkal találkozott. Megemelte a kalapját.

Az hozzá sem nyult az övéhez, csak úgy a fogai közül dörmögte:

— 'szolgája . . .

Szívbedöbben. Annyit sem érdemel, hogy az ő kalapemelésére kalapot emeljenek? Persze, a „csak tanító” örülhet, ha egyáltalán fogadják a köszönését.

Továbbment. Most már dacosan kihúzta magát, úgy letette próbára az embereket.

S íme a kereskedő is, — akinél pedig vásárolni szokott, —

alig, hogy szalutál neki, pedig ő megemelte a kalapját. És szalutáltak sorban az emberek, még a kéményseprő sem emelte meg a kalapját.

— Szamár vagyok. Utóvégre nálam ez az intelligencia fokmérője, másoknál más, — dörmögött magában. — Hideg van, azért nem veszik le a kalapjukat.

De belül, az elrejtett gondolatok ágyasházában kikivánczozott a féligszűz gyanuja: nem köszönnek a „csak tanítónak“.

És bosszankodott és mosolygott, úgy ment haza pénz nélkül, felbolygatott lélekkel és szürke gondokkal terheltlen.

. . . A gyerekek a karácsonyfa alatt játszadoztak. A kicsi még érthetetlen gügyögéssel beszélgetett a csillógó cukrokkal, kis kezeit félénken, vágyakozóan tárta ki a ragyogó fa felé. Szemeiben ártatlan öröm és tudatlanság fénye csillogott . . .

Elnézte őket és maga sem vette észre, már ott ült mellettük a földön, az égi ajándék alatt és sírt és nevetett és játszott mint a gyerek, a gyerekeinél is jobban, hogy elfelejtse keserű emberréválásának csúnya valóságát . . .

F. I.

Egyesületi élet.

Útbalgazítás az állampolgársági igazolvány megszerzéséhez.

Közlársasságunk belügyminisztere elrendelte, hogy mindenki tartozik állampolgárságának igazolására az illetékes zupáni hivatalnál kiváltani állampolgársági igazolványát.

Hogy Kartársainknak segítségükre legyünk, alább közöljük az e tekintetben szükséges útbalgazítást.

A kérvényt szlovák nyelven kell megírni. (A kérvény magyar fordítását is közöljük azok kedvéért, akik a szlovák nyelvben még teljes jártassággal nem bírnak, hogy így a kérvény megfelelő helyére adataikat pontosan bejegyezhessek.)

(Példa: Szűcs Kálmán negyedi tanító kérete az állampolgársági igazolvány kiadása tárgyában.)

Predmet: Koloman Szöcs učiteľ v Nedele
žiados o vydanie „Osvedčenia
o latnom občianstve republiky
československej.“

priloha: 7.

v Nedele 1. jan. 1928.

Slávny

Ž u p n ý Ú r a d

v Bratislave.

Odvolaávajúc sa na nariadenie ministerstva vnútra zo dňa
15. dec. 1926 sb. z. a n. č. 225 ohľadom preukazu o štátnom
občianstve republiky československej úctive prosím Slávny Župný
Úrad o vydanie tohož: aj pre moju osobu.

Skrz obsiahnutie udávam nasledujúce dáta:

1. Meno moje je: Koloman Szöcs.
 2. Zamestnanie: učiteľ' ľud. školy. Vid. a., Vy-
svedčenie učink.)
 3. Rodisko: Farkasd, (Župa XV. Slovensko.) Ro-
dený som 3. aug. 1902. (Vid. b., Rodný list.)
 4. Bydlisko: Československo, Nedele, župa XV.
okres: Šil'a. (Vid. c., Domovský list a d., Svedectvo
mravnosti.)
 5. Štátne občianstvo mám v Československu. (Vid.
b., Rodný list a c., Domovský list.)
 6. Príslušný som do Nedele, ž. XV. (Vid. c.,
Domovský list)
 7. Meno manželky: Helena Kosztolánytova, jej
rodisko: Farkasd, ž. XV. Slovensko 11. jula. 1908 (Vid.
e., Rodný list.)
 8. Sobášení sme v Nedele dňa 7. jul. 1924. (Vid.
f., Výťah z matriky sobášnych.)
 9. Meno syna: Árpád Szöcs, rodený v Nedele dňa
2 jul. 1926. (Vid. g., Rodný list.)
- Dľa horedaných dôkladov znovu prosiac o pria-
znivé vybavenie mojej prosby pri čom zostávam výrazom

hlbokej úcty:

Koloman Szöcs učiteľ'

Fordítás.

Tárgy: Szöcs Kálmán tanító negyedi lakos kérelme az állampolgársági igazolvány kiadása tárgyában.

Melléklet: 7 db.

Negyed, 1928. január 1.

Teljes című

Ž u p á n i H i v a t a l

Bratislava.

Hivatkozva a belügyminiszter úr „Vyhlaske ministra vnútra zo dňa 15 prosince 1926 o príkazu o štátnom občianstve republiky Československé.“ (Sb. Z. a. n. 1926 čís. 225; vyhlášen dne 22 prosinca 1926) rendeletére, kérem a župáni hivatalt részemre az állampolgársági igazolványt kiadni.

1. Névem: Szöcs Kálmán.
 2. Állásom tanító (lásd a) Működési bizonyítvány).
 3. Születtem: Farkasd, ž XV. Slovensko 1902 aug. 3-án (lásd: b) születési bizonyítvány).
 4. Lakhelyem: Csehszlovákia, Negyed, ž. XV. Járás: Ša'a (lásd c) Domovský List és d) Erkölcsei bizonyítvány).
 5. Állampolgárságom: Csehszlovák (lásd: b) Születési bizonyítvány és c) Domovský List).
 6. Illetőségem helye: Negyed, župa XV. (lásd: c) Domovský List.
 7. Feleségem neve: Kosztolányi Ilona, születési helye: Farkasd župa XV. Szlovenszkó 1908. július 11. (lásd e) Születési bizonyítvány).
 8. Egybekeltünk Negyeden, 1924 július 7-én. (lásd f., Házasságlevél.)
 9. Gyermekeink: Szöcs Árpád, született Negyeden, 1926. júl. 2-án (lásd: g) Születési bizonyítvány).
- A fentiek alapján kéresemet ismételve vagyok

Mély tisztelettel:

Szöcs Kálmán tanító.

A kérvényhez kell csatolni:

- a) a kérvényező születési bizonyítványát,
- b) a kérvényező működési bizonyítványát,
- c) a kérvényező domovský Listjét,
- d) a kérvényező erkölcsi bizonyítványát,
- e) a házastárs születési bizonyítványát,
- f) a házasságlevelet,

g) a kiskorú gyermekek összes születési bizonyítványait, ha több gyermek van, azokat h, i, j, stb. pontok alatt kell felsorolni.)

A kérvényre 8 Kč. okmánybélyeget kell ragasztani.

Mellékelni kell egy borítékban 10 Kč-ás okmánybélyeget a kiállítandó igazolványra.

Minden mellékletnek okmánybélyeggel kell ellátva lenni. Amely melléklet nem csehszlovák okmánybélyeggel van kiállítva (p^l. régi bizonyítványok), arra 1 Kč s mellékleti bélyeget kell ragasztani.

10 koronát papírpénzben kell csatolni az igazolvány kiállításáért.

Ha valakinek az állampolgársága nem lesz ármazás útján csehszlovák, hanem p^d. elismerték azt, akkor az állampolgárság elismeréséről az illető kapott a járási főnökségétől egy u. n. „Odpis“-t (másolatot) az ilyenek kérvényében a következő változást kell tenni.

Az 5 pont helyett ez jön:

5. Štátne občianstvo mám Československu. (vid: h., odpis)

Fordításban: 5. Állampolgárságom Csehszlovák. (lásd h., Odpis)

Ugyanezeknek a 9 ik pont után még azt kell beírni a kérvénybe.

10. Štátne občianstvo dl'a predostretých dokumentov som si nadobudol min. spinou mocou pre správu Slovenska dňa..... 192..... pod číslom..... (vid h., Odpis.) A kelet és a szám az Odpis-on található.

(Fordításban: Állampolgárságomat a teljhatalmú miniszter úr év hó n. szám alatt bemutatott okmányaim alapján elismerte (lásd h., Odpis. Természetesen a helyekre az Odpis adatait be kell vezetni.)

E fenti kéretet be lehet küldeni az illetékes župáni hivatalhoz postán, csatolni kell az esetben megfelelő értékű postabélyeget is a visszaküldéshez. Az okmányok közül a domovský List kivételével mindent visszakap a kérvényező.

Legcélszerűbb azonban vagy személyesen kiváltani az igazolványt, vagy megkérni egy a župa székhelyén lakó kartársat, hogy jöjjön tanítótársai segélyére és váltsa ki az igazolványokat.

Épen azért felkérjük a nagymegyék elnökeit, legyenek e tekintetben a kartársak segítségére.

Aki Bratislava nagymegye területén lakik, ha nincs az igazolványra sürgősen szüksége, a kérvény megírása és mellékletek beszerzése után küldje el a felszerelt kérvényt Kovács Atajos közp.

elnök címére, csatoljon hozzá elegendő postabélyeget az ajánlott visszaküldésre s a közp. elnök kiváltja számára az igazolványt. Az elnök havonta bevárja a kéreteket, azután személyesen beadja a župáni hivatalnál, a legközelebbi hivatalos út alkalmával az okmányokat a županátusról elhozza s az illetőkhöz az igazolvánnyal együtt eljuttatja.

Ha tudniillik tömegesen adjuk be a kéretek, azok felülvizsgálása és az igazolványok kiállításra több időt vesz igénybe.

Aki személyesen adja be a kéretek, eljárásánál kövesse a következőket.

Adja be kérvényét a župáni iktatóba, kérje meg annak vezetőjét, hogy iktatás után adja vissza a kérvényt és mellékleteit, mivel személyesen akarja azt elintézni. Aztán a kérvényt mellékleteivel vigye fel a župáni főjegyzőhöz, terjessze elő, miért van sürgetően szüksége az igazolványra s még aznap meg fogja azt kapni.

Vollay Elemér szenátor-fanfelügyelő beszédének kivonata a költségvetés vitája alkalmából.

(Folytatás.)

Nagyon fontos résznek tekintem a benyújtott költségvetési javaslat 10. fejezetét, az iskola- és népművelődésügyi miniszterium költségvetését, mert az iskola rakja le a mi jövőnket és csak az iskola, a műveltség és a felvilágosodás útján érhetjük el a szebb és jobb jövőt.

Egy évvel ezelőtt az 1927. évi kormány javaslat tárgyalásánál konstatáltam, hogy a fordulat óta a szlovenszkoí népoktatás rohamosan haladt előre, mindamelllett nem szabad azt gondolnunk, hogy már mindent megtettünk és hogy közoktatásunk már nem hagy semmi kívánni valót hátra.

A népoktatást tekintem az állam legfontosabb szükségletének, mert a népiskola az életre készíti elő ama nagy néprétegeket, amelyek az államot alkotják és akiknek műveltsége döntő befolyással van az egész állam fejlődésére, amiért is szükséges, hogy az elemi iskoláknak a legnagyobb figyelmet szenteljük. A népoktatás Szlovenszkon még sok munkát követel, hogy arra a színvonalra emelkedhessék, amelyen a történelmi országok népoktatásügye áll. Éppen azért más megvilágításban látjuk a pénzügyminiszter úr ama kijelentését, hogy az iskolaügy nagy pénzügyi problémánk kezd lenni.

Ezen kijelentéssel szemben örömmel kell nyugtázni az iskola- és népművelődésügyi miniszter úrnak ama nyilatkozatát, amikor a képviselőház költségvetési bizottságában a pénzügyminiszter úr által tett kijelentésre felelt és megállapította, hogy a kulturális demokráciában való túlságos takarékoskodás veszéllyel fenyeget és egyúttal bebizonyította, hogy lakosságunk gazdasági tevékenysége és pénzügyi teherképessége általános kulturánk problémája, t. i. a túlságos takarékoszággal lehetetlenné tennők nemzetünk kulturális fejlődését, miáltal lehetetlenné tennők népünk gazdasági előhaladását s ezzel pénzügyi teherbíró képességét.

Ami a szlovenszkói iskolaügyet illeti, maga a referens is elismeri, hogy a költségvetésben felvett kulturális kiadások nem állnak arányban a szlovenszkói visznyokkal, ahol állítólag 12.000 gyermek nem járhat iskolába és körülbelül 50 000 gyermek oly módon részesül iskoláztatásban, amely a legprimitívebb egészségügyi és biztonsági feltételeknek sem felel meg, a pedagógiai kívánalmakról nem is szólva. A referens továbbá megállapítja, hogy a kormány intenciói jók, csak nem állnak rendelkezésére megfelelő anyagi eszközök, körülbelül 50 millió ösl. korona.

A referens úrnak és a pénzügyminiszter úrnak általam fentemlített kijelentései látszólag ellenkeznek egymással, mert egy modern és művelt államban az iskolai szükséglet, ha mindjárt 50 milliót tesz is ki, nem képezhet nagy pénzügyi problémát, hanem a legfőbb életszükségletnek tekintendő, amelyet a nemzetnek meg kell adni.

Kérdem, nem lehet az állam költségvetésében a legfontosabb tétel, az iskolaügy számára 50 milliót megtakarítani? Én ezt nem tartom lehetetlenségnek! Csak az iskola jelentőségét kell tudni kellőleg értékelni.

Az ezidei költségvetés tárgyalásánál rámutattam az iskolaügy egyes hiányaira, amikor megemlítettem, hogy sok iskolai épület nem felel meg az egészségügyi követelményeknek, továbbá a tantermek meg nem engedett tisztítását, mert találkoznak olyan iskolafentartók, akik nem csinálnak komoly kérdést abból, hogy a gyermekek tanítás után maguk söprik ki a tantermet, miáltal egészségük van veszélyeztetve.

Nem akarok bővebben kiterjeszkedni az itt-ott még most is uralkodó szokásra, mely szerint a tanulók maguk gondoskodnak a fűtésről, minek következtében a gyermekek lopni tanulnak, mert itt-ott letörnek egy darab fát a kerítésből vagy egész nedves fát

hoznak, úgy hogy a tanterem soha sincsen jól kifűtve, a gyermekek arca és kezeik vörösek mint a rák és ez mind csak azért, mert az iskolafentartó szívesen parancsol, de iskolájával keveset törődik.

Sokszor hallom, hogy a viszonyok nehezek, hogy bizonyos elégedetlenség tapasztalható, továbbá a népnél hiányzik a megértés, hogy az ifjúság rakoncátlan és hasonlókat; általában panaszkodni tudunk, de a romlás okát senkisé sem keresi és annál kevésbé törődik valaki annak megjavításával.

A fokozatos javításról az iskolának — a jelenkor iskolájának — kell gondoskodni, amely minden tanulót kell, hogy az élet számára előkészítsen.

Hogy az ember az étellel való küzdelemben lélekjelenlétét és önbizalmát el ne veszítse, arra megfelelően elő kell őt készíteni és jellemét hozzáidomítani, úgy, hogy az étellel való küzdelmet minden különös testi és lelki megrázkódtatás nélkül elbíra és hogy minden körülmények között képes legyen mindnapi kenyérért megkeresni.

Mindaz az egyes ember-, valamint az egész állam szempontjából a jelenkori iskola feladata.

Ezen új iskola azonban új tanítót is kíván, olyat aki ezen célokra megfelelni képes, aki feladatába magát beleéli és képességeit teljesen az iskolának és a nemzetnek szenteli.

A tanítóság kötelességeit mindenütt és mindig egyformán teljesítse, mert az állam érdeke, hogy az állam polgárai egyenlő nevelést és műveltséget kapjanak. Miután a tanítók munkája egyenlő, természetes, hogy a tanítóság anyagi helyzete is egyenlő legyen, ami azonban nem úgy van, mert az állami tanítóság anyagi helyzete nem egyezik meg a nem állami tanítók helyzetével. Ezen egyenlenségek kormányrendelettel fognak kiegyenlítettetni.

Szeretném hinni, hogy ezen kormányrendelet, amely a képviselőház elé lesz terjesztve, eltávolítja mindama különbségeket, amelyek az állami és a nem állami tanítóság között eddig fenállnak. Hogy ezen javaslat a mostani körülményeknek és a jelenkornak minden tekintetben megfeleljen, az ügy érdekében kívánatos volna ha a javaslathoz — még mielőtt a képviselőház elé kerülne — az egyes tanítói szervezetek megjegyzéseiket hozzáfűznék, mert az iskolaügy érdekében áll, hogy a javaslat olyan formában kerüljön a képviselőház elé, hogy mind az iskola, mind a tanítóság követelményeinek megfeleljen.

Megnyugvással veszem tudomásul, hogy az iskola- és nép-

művelődésügyi miniszter úr által még tavasszal bejelentett iskolai törvényjavaslatok a legrövidebb időn belül a képviselőház elé kerülnek. Ezen javaslatok a következők:

1. A kisegítő iskolákról szóló törvényjavaslat.
2. Az ugynevezett járási polgári iskolákról szóló törvényjavaslat.
3. A szlovenszkói és podkarpatkaruszi régi nyugdíjasokról szóló törvényjavaslat.
4. A szlovenszkói és podkarpaszkaruszi nem állami iskolákra és tanítóikra vonatkozó törvényjavaslat.
5. A kerületi tanfelügyelők viszonyairól szóló törvényjavaslat.

Vannak ugyan még további iskolai szükségletek is, meg vagyok azonban győződve, hogy az iskola- és népművelésügyi minisztérium törekedni fog arra, hogy az eddigi hiányokat sürgősen pótolja. A szlovenszkói nem állami iskoláknál működő tanítóság türelmetlenül várja szolgálati és fizetésbeli viszonyainak rendezését, úgy, hogy ezzel a lépéssel az ösztanítóság egy színvonalra legyen felemelve, mert el nem képzelhető, hogy ugyanabban az államban, ugyanazt a munkát végző tisztviselők ne legyenek egyenlően honorálva. A nem állami tanítóság már régóta kiált segítség után és már igazán itt az ideje, hogy a szlovenszkói tanítóság egyenlően honoráltassék.

Nem kevésbé kiáltanak a nyugdíjasok, tanítói özvegyek és árvaik elviselhetetlen anyagi helyzetük rendezése után, akiknek könnyei elámulják azt a lelki küzdelmet, amely ezen szerencsétlenek lelkében lejátszódik, akik jelentéktelen jövedelmük mellett szomorú helyzetben kénytelenek életüket befejezni. Tudom, hogy az iskola- és népművelésügyi minisztérium ebben az ügyben már dolgozik, tudom, hogy az erről szóló törvényjavaslat már több hónapja készen áll, csak hogy azon könnyek, amelyekről fent megemlékeztem, arra figyelmeztetnek, hogy ezen javaslat törvényerőre való emelése ne húzódjék olyan sokáig, mert a nyomor és az éhség gyűlöli a csiga-lépéseket.

Számtalan tanítói nyugdíjas, özvegy és árva nevében esdve kérem az iskolaügyi miniszter urat, hogy jó és atyai szívével ennek az áldatlan állapotnak véget vessen.

Az iskolai igazgatás Szlovenszkón az országos politikai köz-igazgatásba való beolvasztása által önállóságából és főleg a politikai közigazgatástól való függetlenségéből veszít, és ezért nem mulaszthatom el az alkalmat, hogy erre a körülményre a szenátust ne figyelmeztessem.

Bizottsági értekezlet. A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület 1927. év július hó 5-én Kassán tartott központi gyűlése a nem állami tanítók fizetés- és nyugdíjügyének végleges rendezését tárgyaló kormányjavaslat tanulmányozására és javaslatok tételére kiküldött bizottsága f. hó 12-én (csütörtökön) d. e. 9 órakor Komáromban az áll. polg. leányiskolában gyűlést tartott, melyen résztvettek *Kovács Alajos* egy. elnök elnöklele mellett *Dinyés Károly*, *Bíró Béla*, *Molnár János*, *Alt Lajos*, *Vásárhelyi Károly*, *Uhereczky Géza* valamint lapunk szerkesztője. A bizottság a jelen lapszámunk elején közölt törvényjavaslatokat pontonként gondosan letárgyalta és a reájuk vonatkozó módosítást célzó észrevételeit egybefoglalta. A bizottság módosító javaslatait a Kp. elnökség a minisztérium elé juttatja. Az egyesület állásfoglalásáról alkalmas időben tájékoztatni fogjuk kartársainkat, valamint lapunkban le fogjuk közölni a végleges törvényt is.

Jó Barátom címmel új gyermeklap indult meg Karácsonykor. A távoli Ruszinszko a születési helye, ahol a beregszászi járás magyar tanítósa adja ki. A szerkesztését *Czabán Samu*, e régi, kipróbált harcosa a magyar tanítósnak, felelős.

Köztársaságunkban jelenleg egyetlen magyar gyermeklap céja — mint a megjelenésével egyidőleg szétküldött felhívásban a szerkesztő írja —, hogy új, jobb generációt formáljon, amelynek jelszava az igaz emberszeretet legyen.

A lap tiszta jövedelme a köztársaságban létező és alapítandó magyar tanítói jótékonyági intézményekre fog fordítani.

A már kezünkbe jutott 1—2. összevont szám meglepett mértékű alakjával és jó kiállításával. Belső nagyok, ami gyermekek-nél igen fontos dolog, illusztrációi — bár egyelőre még nem sok — eléggé jól sikerültek. A tartalma, ami a legfőbb, kiváló és bizunk benne, hogy továbbra is ilyen marad, sőt még inkább tökélesedik.

Nagy előnye lesz még e lapnak, hogy olcsó, előfizetési ára egész évre 24 korona. Legjobb lenne, ha az iskolaügyi referátus minden iskolánál néhány szegény tanuló részére előfizetne, hogy így a legszegényebbek is hozzájuthassanak.

Az első 1—2. szám tartalma: A Jó Barátom toborzója (vers); A szerkesztőbácsi levele; Téli apó érkezése (vers); A vargáék szentestéje; Az anyai csók (vers); Mosolygó alma; Egy gondolat (vers); Nem mese egy bácsiról, aki igen szereti a gyermekeket; A mókusz kalandja (vers); Salamon bácsi meg a lova (vers);

Jancsika és Juliska (vers); Egy ital vizet; Vannak szegények (vers); A kincskeresők. A szerkesztőség minden iskolának küldött az első számból néhány példányt, hogy a gyermekekkel ismertessék meg s ha megtetszik, fizessenek rá elő.

Aki előfizetni akar, vagy mutatványszámot még nem kapott, forduljon a „*Jó Barátom*“ kiadóhivatalához, Berehovo, Podkarp. Rus, Astelská ul. 6. I.

Kartársaink figyelmét felhívjuk ez újabb és fontos tanítói vállalkozásra, annál is inkább, mert a szerkesztőség ígéretét bírjuk, hogy a lap tiszta jövedelmének aránylagos része (a szlovén-szói előfizetők száma szerint) egyesületünk jótékony alapjait fogja illetni.

A szerkesztőség üzenetét tolmácsoljuk, amidőn felhívjuk kartársainkat, hogy iskolájuk néhány szegénysorsú, jó tanulójának címét tudassák a *Jó Barátom* szerkesztőségével (Czabán Samu szerkesztő, Berehovo, Astelská u. 6. I. Podkarp. R.)

Hymen. *Byhary Ilka* tanítónő Nagybödemes és *Oberth Kálmán* tanító Palást jegyesek. Szívvel gratulálunk az új jegyes párnak és kívánunk sok boldogságot.

Gyász. Megrendülve vettük a szomorú hírt, hogy *Szinger Józsefné* szül. *Varga Irma* tanítónő kartársunk hosszú szenvedés után jan. hó 5 én életének 30 ik évében elhunyt. Az ipolysági róm. kath. temetőben helyezték örök nyugalomra. Korai halálát férje *Szinger József* kartársunk, két kis gyermeke és kiterjedt rokonság gyászolja.

Esőssy Ferenc. Mély részvétellel vettük a hírt, hogy *Esőssy Ferenc* nyug. tanító kartársunk életének 69 ik évében 1927. dec. 22-én váratlanul elhunyt. Dec. 23-án a tildi róm. kat. temetőben kísérték boldogult kartársunkat utolsó útjára. Özvegye és hat gyermeke gyászolják.

Felhívás a perelt hátralékosokhoz! Aki a kibocsájtott bírói fizetési meghagyás folyán fizetési kötelezettségeinek eleget tett, annak a bírói eljárás megszüntetése iránt semmilyen lépést sem kell tennie, mert az ilyen ügy a mi eljárásunk folytán — mellőzzük a végrehajtás kérését — magától megszűnik.

Központi pénztár.

Értesítés. Január hó végén mindenkit, ki tagdíjjal hátralékba van, névreszóló felhívásban értesítünk hátraléka nagyságáról.

Ezúttal kérünk mindenkit, hogy a kimutatott hátralékot köllség kimelés szempontjából újabb, ügyvédi felszólítás bevárása nélkül fizesse be.

Központi pénztár.

Törvények és rendeletek.

Az iskolaügyi és népművelésügyi minisztérium 1927. évi nov. hó 4-én kelt 123.439-I, számu végrehajtó rendelete a 104/26 sz. törv.-hez.

(Folytatás.)

Működési pótlék.

(Lakbérilletmény.)

(A tanítói törvény 8. § ához.)

28. A közismereti tantárgyak tanítójának járó fizetést a XIII. táblázat tündeti fel (Vésteink 1926. évf. 7. füzet) Külön rendezesített hitoktatókat —, a kézimunka (báztartástan) tanítónóket — valamint az óradó tanítókat — a rendes tanítási kötelezettségük mérve szerint — a lakbér 5-6%—100%-ig terjedő százalékos részben illeti meg (XIV. táblázat, Vésteink 1926. évf. 7. füzete).

29. Az állandó működési hely megváltoztatásával megváltozik a lakbérilletmény is, ha az új működési hely más lakbér csoportba van besorozva. Ilyen szolgálati hely megváltoztatás gyanánt számít:

a) a végleges kinevezés vagy más község iskolájához való áthelyezés,
b) az idegleines alkalmazás, más községbeli iskolához való áthelyezés vagy beosztás, tekintet nélkül az időtartam korlátozására,

c) a járási tanfelügyelővé való kinevezés, vagy más községben fekvő hivatalba való beosztás, tekintet nélkül az időtartam korlátozására. Helyettesek, akik az időtartamra való tekintet nélkül iskolai hatóságokhoz beosztott járási tanfelügyelők vagy tanítók helyett tanítanak — azon község szerint kapják a lakbér illetményt, amelyben tanítanak.

Idegleines, időhöz kötött beosztott helyettesnél és hasonl, a lakbér illetmény nem változik.

A törvények és rend. tárában megjelent 53/1923. számn kormányrendelet 3. §-ának 2. bekezdése szerinti esetekben a lakbérilletmény kiszabásánál a 16 működési hely az irányadó.

Az a) — c) betűk alatt fentidézett esetekben a kinevezési okmányban felüntetendő, hogyhennyfoglalt rendelkezés maga után vonja a lakbérilletmény változását vagy pedig miután az új szolgálati hely ugyanabba a lakbér osztályba tartozik, a lakbérilletményben változás nem áll be. Ha idegleines, időhöz kötött helyettes és hasonló beosztásnál a dekrétben felüntetendő, hogy a tanítónak az eddigi működési hely szerinti lakbérilletmény jár és — amennyiben a tanítónak jár — meghatározandók a helyettesítési pótlékok vagy egyéb a szolgálattal járó kiadásokat megtérítő kárpótlások.

30. Egy tanítónak, ainek a D lakbér csoport szerint jár a lakbérillet-

mény és aki gyermekét, aki után a nevelési járulékot élvezzi (Tanítói törv. 24. §-a) s aki vele közös háztartásban él, iskoláztatás — vagy egyéb szakképzés céljából lakóhelyén kívül fekvő helyen kénytelen neki lakást fogadni és étkezést adni, annak a tanulmány befejezéséig — még a nagyszünetidő tartamára is — a B lakbér csoport szerinti lakbérilletmény jár (Tanítói törvény 8. §-ának 2. bekezdése). A további szakképzés kifejezés alatt a gyermek élethivatásához szükséges vagy előírt nem iskolai jellegű szakszerű előképzés és iskoláztatás is értendő. (Pl. mint iparos tanonc eltöltött idő.) Ezen előny még akkor is jár a tanítónak, ha egyelőre gyermekénél — aki után nevelési járulékot kap — fentemlített feltételek megvannak. A tanítói törvény 8. §-ának 2. bekezdése tanítónőknél nem nyerhet alkalmazást, miután a tanítói törvény 24. §-ának 7. bekezdése szerint nekik nevelési járulék nem jár. Az iskola- és népművelésügyi minisztérium 1926. évi november hó 11-én kelt 130,078 5/3 (Vestnik 1926. évf. 106) sz. 864. old.) számú rendelete szerint, nem elegendő, ha a kérdéses gyermek az apja lakóhelyén kívül valahol nappal pénzért étkezik, hanem feltétlenül megkivántatik, hogy a gyermek — a szokásos szünetidőt kivéven — éjjelen át is az apa lakóhelyén kívül állandóan lakjon és étkezzék. A tanítói törvény 8. §-ának 2. bekezdésében foglalt kedvezmény igénybevételét a tanító helyegmentes bejelentő lapon (ohláška) jeleníti és megfelelő módon igazolja; a döntés a tanító szolgálati illetményeit kiszabó hivatalokat illeti meg. Amennyiben arról lenne szó, hogy a fizetési törvény 15. §-ának 8. bekezdésében foglalt »vyržovál (eltartani)« a tanítói törvény 8. §-ának 2. bekezdésével összefüggésben miképpen értendő, úgy tekintetbe veendő az iskola- és népművelésügyi minisztérium 1927. évi október hó 8-án kelt 130,141-SB. számú rendelete. (Vestnik 1927. évi 108. sz. 425 oldal.)

Nevelési járulék.

(A tanítói törvény 3. §-ának 1. bekezdéséhez, valamint a 9. és 24. §-okhoz.)

31. A nevelési járulék kiszabását a XV. táblázat tünteti fel (Vestnik 1926. évfolyam 7. füzet).

32. Amíg a tanítói törvény 24. §-ának 1. bekezdése szerint új kormányrendelet meg nem jelenik, addig a 41. §. értelmében az eddigi rendelkezések maradnak érvényben, arra nézve, hogy valamely gyermek mikor vétetik ellátatlannak, főképen a birod. törvénytár. 85/1909 számú pénzügyminiszteri rendeletének 8. §-ának* rendelkezései, tekintettel a törv. és rend. tárában megjelent 234/1921. számú kormányrendeletben (Vestnik, 1923. évf. melléklet: törvények és rendeletek 197. sz. 104. oldal), valamint a törvények és rend. tárában megjelent 34/1923 sz. kormányrendelet V. cikkelyének 6. bekezdésében foglalt változtatásokra (Vestnik, 1923 évf. 9. sz. 129 old.)

*A rendelet 8. §-ának tartalma a következő:

Ellátás alatt az alább említett megszorításokkal a következők értendők:

1. Pénzbeli vagy természetbeli járandóságokkal összekötött nyilvános vagy magán alkalmazás elnyerése;

2. Alapítvány — vagy kolostorba lépés, lelkeszi szeminarimba — vagy állami vagy állam által fenntartott szabad helyre —, illetőleg az állam vezetéke alatt álló nyilvános nevelő-, képző- vagy eltartó intézetbe való felvétel, ha az intézet vagy az illető alapítvány a nála elhelyezett valamennyi személy szükségleteiről (mégpedig a szokásos szünetidők tartama alatt is) gondoskodni köteles;

8. Valamely alapítvány vagy alapítványi hely oryerése;
4. Kereskedőhöz, iparoshoz, művészhez és i. t. tanoncnak való belépés ha a tanonc kiadásait maga az úr fedezi;
5. Iparoshoz vagy más önálló vállalatba való belépés;
6. A hadseregbe (haditengerészet) való belépés havi díj — vagy fizetés élvezésével;
7. Leány-árvák férjhezmenése;
8. Kegydíjakat élvező személyeknél, ha egyéb jövedelmek és birtokok tulajdonába jutnak.

Iskola- és tanulmányi ösztöndíjak az összegre való tekintet nélkül, nem mint ellátás veendő; éppen úgy nem megy ellátásszámba ama apáca kolostorba való belépés sem, ahol neveléssel és betegek ápolásával foglalkoznak.

Jelen rendelkezések értelmében ezidő szerint tekintettel a törv. és rendeletek tárában megjelent 234/1921 számú kormányrendeletre ellátásról akkor van szó, ha az évi jövedelem a 4000 K-t eléri, vagy azt felülmúlja.

Természetbeni jövedelmeknél a lakás becsértéke egy ötdödét, a teljes évi ellátás becsértéke két ötdödét, a teljes évi ellátás becsértéke a lakással, ruházattal és fehérszeművel együtt négy ötdödét és az in natura ellátandó valamennyi szükségletek öt ötdödét teszik ki a 4000 K-nak, vagy ha az ellátás illetmények ennél nagyobbak, akkor ennek a magasabb illetmény kiszabásának.

Az ellátási illetmények beszüntetésénél mellékes, hogy az állás végleges vagy ideiglenes, vajjon a fizetés vagy napibér naponta, hetenként hónaponként vagy más időközökben lesz kifizetve és hogy az állás nyugdíjjal van egybekötve vagy nem.

Az ellátottság esetének beálltával, fenti rendelkezések értelmében a nevelési járulékok, árva pénzek és egyéb kegydíjak, amelyek kifejezetten az ellátatlanság feltételeit képezik, azonnal beszüntetendők.

Kivételeket csak különösen figyelemreméltó esetekben a pénzügyminisztériummal egyetértve, a központi hivat. tehet.

A nevelési járulékra vagy árvapénzre való igényjogosultság újból feléled, ha az ellátás normális korhatár elérése előtt 4000 K-án alul marad vagy teljesen megszűnik.

33. Nyilvános vagy nyilvánossági joggal felrubázott tanintézetben folytatott tanulmány alatt a kérdéses tanintézet tanulmányi rendszabályzata értelmében vett rendes tanulmány értendő, mely mellett a tanuló állandó munkát nem vállalhat és vállalni nem is szabad. Ilyen tanintézetek gyanánt a közép-, szak- és főiskolák tekintendők. Amennyiben egész napos tanítással bíró különleges tanfolyamok, — amelyek látogatása a tanítói törvény szerint bizonyos tanintézetbe való felvétel alapját vagy valamely hasonló intézetben elvégzett tanulmány (tanítóképzőknél vagy kereskedelmi akadémiaiok szervezett abituriená tanfolyamok középiskolát végzetlek részére) befejezését képezik — a szakiskolák fogalma alá tartoznak, ezen úgy további szabályozásáig a drágasági pótlékról szóló eddigi előírások a szerinti elbírálás alá esnek.

A 394/1922 számú törvény 6. §-a szerint tanintézeteknek tekintendők:

a) Az iskola- és népművelődésügyi minisztérium rezortjában 1923. évi március hó 31-én kelt 3258 eln. számú — (Vésteinik 1923. évf. 58. sz. 187. old.) és az 1925. évi május hó 13-án kelt 84,277-III. (Vésteinik 1925. évf. 70. sz. 193. old.) számú iskola- és népművelődésügyi minisztériumi rendeletekben felsorolt iskolák- és tanintézetek;

b) rendes tanulmányoknak számítanak az alábbi végzettséggel bírók tanulmányai:

a) reáliskolák absolvensai mint a természettudományi fakultás rendkívüli hallgatói (az iskola- és népművelődésügyi minisztérium 1921. évi szeptember hó 30-án kelt 73733/24 sz. rendelete) miután nevezettek a gimnáziumi kiegészítő érettségi vizsgálat nélkül nemcsak a középiskolai képesítő vizsgálatnak, hanem a szigorlatnak is alávethetik magukat és egyuttal elérhetik a természettudományi doktorátust is;

b) a középiskolák absolvensai a tanítóképző 4. évfolyamában: Az iskola- és népművelődésügyi minisztérium 1925. évi március hó 31-én kelt 82781 sz. rendelete értelmében.

Ilyen értelemben vett nem tanintézetek a következők:

a) a magasabb pedagógiai tanulmányok iskolája. (Az iskola- és népművelődésügyi minisztérium 1926. évi április hó 1-én kelt 36631/26 sz. rendelete), miután ezen iskola tanfolyam jelleggel bír, amelyek — a tananyag terjedelme tekintetében — a nyilvános tanintézetekkel egyenértékűek nem lehetnek.

b) az ipari továbbképző iskolák: az iskola- és népművelődésügyi minisztérium 1924. évi május hó 15-én kelt 4483 eln. számú rend. (Vestok 1924. évf. 62 sz. 275 oldal).

34. Az eddigi állapottól eltérően (a törv. és rend. tárában megjelent 349/1922 sz. törvény 6. §-a) a nevelési járulék igényjogosultság előfeltétele már nem az többé, hogy a tanulmány rendszeren kezdődjék és megszakítás nélkül végződjék. Eltérően az eddigi állapottól, a közép- vagy szakiskoláknál már nem kívánatik meg többé a rendes eredménnyel végzett tanulmány. Arra a kérdésre vonatkozólag, hogy a tanítói törvény 24. §-ának 2. bekezdése értelmében »A tanulmány teljes befejezése« és »Megfelelő eredménnyel befejezett főiskolai tanulmányok« kifejezések alatt mi értendő, erre nézve annak idején utólagos utasítások fognak megjelenni, mihelyst ez a kérdés a fizetéstörvény szempontjából is rendezve lesz (144 §.)

35. A 24. § 2. bekezdésének 2. pontja szerinti nevelési járulék, az ott felsorolt feltételek mellett a gyermek korára való tekintet nélkül jár.

36. A nevelési járulékra való törvényes igényjogosultság bejelentése, bélyegmentes. A tanítói törvény 24. §-ának 7. bekezdése —, valamint ugyan ezen törvény 24. §-ának, 3. bekezdésének, második mondata szerinti összeg engedélyezése iránt benyújtott kérvények a bélyegilletékek alá vannakelve.

37. A nevelési járulék a tanítói törvény 24. §-ában foglalt feltételek mellett, az 1926. évi január 1-je után született gyermekek után is jár.

38. Egyben utaltatik az iskola és népművelődésügyi minisztérium rendeleteire: a nevelési járulék hónapankinti kifizetéséről szóló 1926. nov. 11-én kelt 180.078-S/3. számú (Vestok 1926. 104. sz. 462. old.) rendelete, a mostoha és fogadott gyermekek után járó nevelési járulékról szóló ugyanazon kelettel és fogadott gyermekek után járó nevelési járulékról szóló ugyanazon kelettel és fogadott gyermekek után járó nevelési járulékról és az édesanya kötelességeiről a gyermekek életének fentartása érdekében szóló 1927. évi január hó 18-án kelt 3648-S/3. számú (Vestok 1927. évf. 19. sz. 83. old.) rendelete és az állami tisztviselők nevelési járuléka a szünetidő tartama alatt 1927. évi január hó 18-án kelt 8648-S/3. számú (Vestok 1927. évi 171. sz. 95. old.) rendelete.

Az alapfizetés emelésének betiltása és elhalsztása.

(A tanítói törvény 10. §-ához)

39. Tekintettel a tanítói törvény 17. §-ára bizonyos időszaknak magasabb fizetési fokozatba való előlépésbe való beszámításának kizárására és ezen fizetésemelés letiltására vonatkozó rendelkezések alatt főleg a tanítói szolgálati szabályzat rendelkezései értendők (319/1917. számú birod. törvény) és pedig:

a) A szolgálatból három napnál tovább terjedő igazolatlan önkényes távollmaradás, úgyszintén azon időszak is, amellyel a szabadság rendes igazolás nélkül túl lett lépve, a magasabb alapfizetés fokozatába való előléptetésbe egyáltalában nem számít.

b) Tíz hónapnál hosszabb aktív katonai szolgálati idő beszámítása ki van zárva.

c) Ha a tanító három hónapos szabadságot kapott azzal a feltétellel, hogy annak a nagy szünetidővel bővített része nem fog az előléptetésbe beszámíthatni (a tanítói szolgálati pragmatika 46. §-ának 1. bekezd.), akkor ezen időszak az előléptetésbe be nem számítható. Az egy évnél tovább terjedő szabadság az előléptetésbe nem számít, hacsak e feltételektől közérdekből vagy tudományos érdekből kimondottan el nem tekintenek.

d) Azon évek, amelyekben a minősítés négyes vagy ötös, azok az évek a felemelt alapfizetési fokozatba való előléptetésbe nem számítanak. Ha valamely tanítónál, aki a felemelt alapfizetési fokozatba való igényét elérte, oly körülmények állnak be, amelyek a hármass minősítési kélessé teszik, akkor az előlépés feletti döntés a következő minősítésig elhalsztandó, amelyet azonban legkésőbbben egy éven belül meg kell ejteni.

e) Ideiglenes nyugalom vagy várakozási szabadságon eltöltött idő a felemelt alapfizetési fokozatba való előléptetésbe nem számít.

f) Ha az ideiglenes nyugalomban vagy várakozási fizetéssel szabadságon lévő tanító újból tényleges szolgálatiállásra lesz behíva, akkor az ideiglenes nyugdíjaztatás (várakozási fizetéses szabadság) előtt a legutóbb elért alapfizetési fokozatban eltöltött idő csak annyiban számítható be a magasabb alapfizetési fokozatba való előlépésnél, amennyiben ilyen előléptetésnél beszámítható.

g) Azon időszak, amely fegyelmi ítélet alapján a tanító magasabb fizetésbe való előléptetésnél be nem számítandó, a legközelebbi magasabb fizetési fokozatba való előlépésnél be nem számítható.

h) Azon tanítók, akik ellen fegyelmi vizsgálat lett indítva, vagy akik gyámság alá helyezés vagy csödeljárás miatt hivatalból állásuktól fel lettek függesztve, a fegyelmi eljárás befejezése — vagy a hivatalból való felfüggesztés megszüntetése előtt magasabb fizetési fokozatba nem léphetnek elő. Ha a tanító fegyelmi büntetésre el lett ítélve, vagy gyámság alá lett helyezve vagy a felfüggesztés nyilvános csödeljárás miatt történt, a felfüggesztés ideje a magasabb fizetési fokozatba való előlépésbe be nem számítható. Ellenben, ha a fegyelmi eljárás megszüntetés, felmentés vagy rendtartási büntetés kiszabásával végződött, vagy a gyámság alá helyezés elutasított, akkor a felfüggesztési időtartam az előléptetésbe — visszaható erővel — beszámítandó.

(Folyt. köv.)

Szakirodalmi szemle.

(Közli Novák Mihály).

Naša Škola. (10.) Befejezést nyert a Polgáriskolai cselekvő tanítás című terjedelmes cikk, amelyben a szerző praksisa alapján útmutatást ad a cselekvő iskola principiumainak realizálására a polgári iskolában. Mielőtt a praksisban követett eljárásnak leírását adná, kijelenti, hogy a polgáriban a cselekvő oktatás alapja a tananyag koncentrációja egy tárgy keretében és ez a tárgy a honismeret, amellyel szoros kapcsolatban kell nyújtani az összes többi ismereteket. Ez a koncentráció szerinte a szaktanltós rendszer fenntartása mellett is kivihető úgy, hogy a tanítói konferenciák közösen állapítják meg az anyagot, melynek minden része a honismerethez, mint központi tárgyhöz kapcsolódik, abból folyik. A tanítás módszere: dolgozzon a tanuló fejje, kézzel, a tanítás menetét a tanulók érdeklődése és a környező élet szabja meg. A polg. nev. tan nem lehet tantárgy (nem lehet belőle osztályzatot adni), a nevelésnek minden tárgy keretében kell szerepelni, a nevelésre minden *alkalmas* pillanatot (órarend és tananyag beosztástól függetlenül) meg kell ragadni. Úgy gondolja, hogy minden tanítási napot egy-egy polgári erény rövid fejtegetésével kell kezdeni. Ugyanezt tartja a testi nevelésről is. Azt sem lehet meghatározott órához kötni, hanem minden alkalmat felhasználni, hogy az ép lélek ép testben lakjon. Ezek után áttér a praktikus eljárás leírására. Ősszel a tanítást a természetben végzi. Első útja a rétre vezet. (A kirándulást teljesen előkészíti, késztervvel megy a tanítást illetőleg.) A rét, réten megfigyelhető jelenségek a tanítás központja, ebből indul ki és ehez tér vissza. (A rét adig marad koncentrációs központ, míg a hozzá fűzhető tanítási anyag ki nem merül). Meghatározzák az őszi flóra virágait, megismerkednek egyes rovarokkal, lepékkel. A szabad mezőn játszva tanulják meg a földrajz elemeit (látókör, látóhatár, égtájak, éghajlat, szél, csapadék, a nap útja, lélegzés, levegő összetétele). A tanítást kiegészíti a rajz: virágok, térkép vázlatok. Ebből a tárgykörből választja a szóbeli és írásbeli fogalmazási anyagot is. Végül megfelelő olvasmányok az olv. könyvből, vagy másúnnen.

Egy további központ a szántóföld, a földműves élete, munka,

modern gazdálkodás, jobbágyság, deres, 1848, szántóvető Premysl. Itt már a számtanra is van bőven anyag: termékek ára stb. Ilyen koncentrációs egység aztán a kert, erdő, a város keletkezése, fejlődése, a lakosok foglalkozása (cserekereskedés, vásár, karavánutak, közlekedési eszközök) pénzintézetek, városháza (képviselő, választás stb.) A koncentrációs központ természete szerint, hol az egyik hol a másik tantárgy van túlsúlyban.

Tartalmas, kis cikk: Az iskola felelőssége az ifjúság erkölcsiéért. A tanítóképzés reformjához című cikk felveti a kérdést, vajon elég lesz-e az egyéves akadémia képzés arra, hogy a hallgató megfelelő mértékben elsajátítsa a pedagógiai ismereteket elméletben és gyakorlatban és e mellett tud-e szerezni megfelelő előhaladást énekben, zenében, rajzban és kézimunkában?

Szlovenszkót Magyar Tanügy. (11—12). A tanügypolitika című kis cikk a Magyar Tanító és a Tanügy fuzióját tartja a legsikerültebb tanügypolitikának. A 12. számot felekezeti tanító számnak nevezhetném. A vezércikk, Nyílt levél, Az egyházi tanfelügyelet és minősítés és Pályázati hirdetés mind a felekezeti tanító sorsával, mai helyzetével foglalkozik és a helyzetkép, amit ezekből leszűrhetünk és az ebből felállítható horoszkóp bizony nagyon szomorú . . .

Slovenská Skola Národná. (6 7-8). Közli megjegyzéseit az új tanítói pragmatikához. Mivel ez nagyon fontos ügy és tudomásom szerint a Magyar Tanító Egyesület a tervezetet nem kapta, ezzel a kérdéssel a következő számban bővebben fogok foglalkozni. Az iskola igazgatás új organizációja című szintén nagyon aktuális és fontos ügyet tárgyaló cikket legközelebbi számunkban teljes egészében közlöm. *Slovenský Učitel'*. (2—3.) *A katolikus iskolák szervezete Németországban (Irtá: Szűcsi Géza)* című cikkből szóról-szóra közlöm a következőket, melyeket nagyon érdekes összevetni a M. Tanítóban az egyházi tanfelügyelettel kapcsolatban elhangzottakkal: „A felekezeti iskolákban, melyek az államfordulat (prevrat) előtt az állam és a község által finanszíroztattak, Hessen és Pósen kivételével az 1919 évtől kezdve nincs egyházi tanfelügyelő (Die geistliche Ortsschulaufsicht ist aufgehoben). Sok pap ettől az időtől fogva a pap és tanító viszonyát egyenesen jobbnak látja és kiemeli, hogy ezáltal az iskolák katho-

likus jellege csorbát egyáltalán nem szenvedett." Nagyon érdekes az „Egy amerikai nevelő állam” című cikk, amelyben a szerző George R. kísérletét írja le, aki elhagyott, külvárosi gyerekekből egy kis gyermek államot alapított. Ezen példa nyomán a gyermekek állampolgári erényeinek nevelésére több ilyen gyermekek önkormányzatán nyugvó gyermekállam keletkezett. Fogalmazás a népiskolában című cikk csakis olyan témák feldolgozását ajánlja, amelyek a gyermeket közvetlenül érdeklik és őket foglalkoztatják. Hogy a gyermek fogalmazása egyéni megnyilvánulás maradjon, a fogalmazás keresztülvitelére a következőket ajánlja: a témául szolgáló eseményt írják le a gyermekek minden előzetes útbaigazítás nélkül. Ezeket a fogalmazási megnyilvánulásokat a tanító átnézi, a hibákat közösen megbeszéli, azután ennek a megbeszélésnek alapján új fogalmazást írnak, amely most már bekerül a fogalmazási füzetbe.

A Magyar Tanító előfizetési ára

egész évre 40 K, félévre

20 K, negyedévre 10 K.

Számonként 2 korona.

Szerkesztőség: Állami polgári leányiskola
Kiadóhivatal: Községi elemi iskola

Komárno.
Komárom.

Megalakult a Kazinczy Könyvkiadó Vállalat.

Két éve folytatja nagyjelentőségű kulturális munkáját a Kazinczy Könyvbarátok Társasága. A kezdet nehézségeinek legyőzése után olyan szerepet biztosított magának Szlovenszkó magyar szellemi életében, melyet senki sem hagyhat figyelmen kívül, aki átérzi a kisebbségi sorsba jutott magyarság magáramaradottségát, a nyelvünket, szellemiségünket és életünket fenntartó kultúra területein. Kétszeres méltánylásra tarthat igényt minden olyan mozgalom, törekvés és vállalkozás, amely a szép terveken túl is képes jutni és eredményes munkával, tervezettü bilattással képes feladatát végezni. A Könyvbarátok Társaságának a munkája a legteljesebb mértékben ilyen munka. Legszebb bizonyítéka annak, hogy Szlovenszkó magyarságának életcreje elérheti az egyedül vágyott célt: Szelleme függetlenségének, kulturája megtartásának a lehetőségét.

Nem mehelünk el szó nélkül amellett a hősi munka mellett, amelyet a Könyvbarátok Társasága már a harmadik éve vállal. A magyar könyv manapság a legmellőzöttebb, legárvább gyermeke a magyar léleknek. Pedig az a gyermek a fenntartója, a továbbfolytatója életünknek, amely most annyi esélettségől, annyi seből vérzik. Nem egyszer mentette meg életünket a magyar szó, írányelv hatalmas ereje és bizonyára alkalmas intőjel a helyzet azonosságára Kazinczy Ferenc működése, akinek a nevét a Könyvbarátok Társasága éppen ilyen intőjelnek emlegeti.

Két év alatt sok szép könyvet kaptunk a Könyvbarátok Társaságától. Tizenkét nagy terjedelmű, szép papíron nyomott és nagyszerű typographiai külsőjű, irodalmi értékű regényt: Falu Tamás, Reményi József, Földessy Gyula, Egri Viktor, Darkó István, Rác Pál, Mécs László, Váczy József stb. műveit és ugyanennyi szebbnél-szebb ifjúsági könyvet is, valóban igaz öröme jó olvasmányok nélkül maradt magyar fiatalságunknak.

A Kazinczy Könyvbarátok Társasága nem áll meg eddigi teljesítményeinek megérdemelésének, fejlődésének újabb tanujleit készülni adni. Könyveit eddig a berlini Voggenreiter Verlag Magyar Osztályával közösen adta ki, most elég erőt érez magában arra, hogy egészen az önállóság útjára lépjen. Erősen megalapozott, nagyszabású programmal induló kiadó vállalatot alapított a könyvek készítésére, a *Kazinczy Könyvkiadó Vállalatot, mely vállalkozás a Könyvbarátok Társaságának a tagjai számára a könyvek előállításáról fog gondoskodni.*

Az elmúlt 1927. év utolsó könyve után, amelynek szétküldése most folyik, a III. év kiadványait fogják a Társaság tagjai megkapni, mégpedig három sorozatban: 1. Szépirodalmi publikációs sorozat (évi 120 K-ért 6 könyv). 2. Szépirodalmi keménykötésű sorozat: (Ugyanaz a 6 könyv izléses egyforma keménykötésben évi 150 K tagsági díjért). 3. Ifjúsági sorozat (6 ifjúsági könyvecske évi 30 K tagsági díjért).

Az 1928 január 1-én kezdődő III. évfolyamán a Társaság kiadványait keménykötésben is meg fogja jelentetni, egyforma, díszes és mégis olcsó keménykötéssel, amivel tagjai nagy részének régi óhaját teljesíti.

A nagyszerű mozgalom támogatására hívjuk fel Szlovenszkó magyar közönségét. A III. évfolyam első könyve február folyamán kerül szétküldésre, addig régi tagjaink is rendezzék hátralékaikat. Mindennemű reklamációval, tagjelentkezéssel erre a címre kell fordulni: *Kazinczy Könyvbarátok Társasága Kőke-Kassa Lőder-9.*

Ismétlően hangostatni kívénjuk a

Adjátok 2000 olvasót! Vegyétek le a gondokat a vállainkról s mi igérjük, hogy az eddigieknél még szebb, jobb és esetleg több könyvvel fogunk örömet okozni nektek.

A Kazinczy Könyvbarátok Társasága.

A Kazinczy Könyvkiadó Vállalat

A „Gyöngyszemek” premijerje Alsószellin. Karácsony mindkét ünnepén, valamint Szilveszter és újév napján mutatta be az alsószellii Ev. Kulturkőr neves műkedvelő gárdája Gáspár János zeneszerző karátá sunk »Gyöngyszemek« c. 3 felvonásos zenés vígjátékát. A szereplők dicséretre méltóan jutatták érvényre a darab szépségeit, tréfáit, mókáit s a sok kedves dall, amelyek Gáspár János nótás lelkét valóban ragyogtatják. A darab sikerét igazolta a nagy érdeklődés, amely mind a négy előadásra a nézők tömegét vonzotta s a sok taps és kacagás, amely mindegyik babérkoszorúnál többet ér.

U. Szabó János: „Bellehemi bakter” c. pástorjátékát karácsony estéjén és második ünnepnapján adták elő az alsószellii róm. kath. népiskola gyermekszíniészei, a darabhoz méltó kedvességgel, ügyességgel és sikerrel. Szabó János kartársunknak hálásak lehetünk, hogy értékes pástorjátékaival a magyar falvak karácsonyát örömössé teszi. A »Bellehemi bakter« az alsószellieknek is kellemes ünnepi értéket szerzett. A betanítás nehéz, de dicséretes munkáját Szűcs Lajos ig.-tanító végezte.

Karácsonyi ünnepély. A vámosladányi református néplskola karácsony első napján karácsonyfa ünnepélyt rendezett. Az összes tanulókat szerepeltek az ének és szavalat számokban. Az érdeklődők zsufolásig megtöltötték az iskolát és kedves emlékekkel tértek házaikba. Belépti-díj nem volt, adakozásból 102'02 K folyt be jótékony célra.

Kiadóhivatali üzenetek.

A. B. Garamszentgyörgy. A Perelt összeg 1924—25—26 évi évi 80 K és 1927. évi 60 K tagdíj, továbbá 4 naptár ára. — M. A. Gutor. XII-19-én küldött 100 K elkönyvelése után 1927. év végéig még 70 K tartozása van. — V. J. Bubenc, Sz. P. Érsekujvár. A kért számokat elküldöttük. — Sz. S. ref. tan. Vel'ké Raškovce. 1928. I. 1-én tagjaink sorába felvettük. A lapot I. 1-61 megindítottuk. — H. P. Nagymegyer. A legutolsó pézsküldeménye volt 100 K-é 1025 január 10-én. — H. D. Naszvad, P. P. Derczen, Cz. I. St.-Lubovňa. Címét kijavítottuk. Lapunkat az új címre küldjük. — B. Gy. Debrač. Hátraléka nincs. — F. A. Kladrany. A lapot az új címére küldjük.

Pályázati hirdetés. A koltai (ž. XV.) községi iskola szlovák tanítási nyelvről osztályához a folyó tanév végéig helyettest keresünk. Fizetése a községtől havi 50 K-é, és lakbérpótléokra havi 20 K-é, a többi államségélyből. Szabály szerint felszerelt kérvények január 25-ig adandók be. Iskolaszék.

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 34.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természettajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószeres stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
organahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

A hírlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislaval posta- és távirtdaigazgatóság 3006/III. 21 sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 február 1.

3. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Bana Tóth Pál.**

A cél és az út.

A legutóbbi idők eseményei önkénytelenül is elénk-mersztik a kérdést: mi a célunk s mely úton kell hozzá eljutnunk?

A cél és az út. Ennek a kettőnek kell tisztán állnia előttünk. Tisztán kell látnunk a célt, mert a tiszta látás igazolja a tiszta szándékot, tiszta szándék pedig csak egyenes úton járhat.

Tisztán kell látnunk a célt. Ki ne látná tisztán? Hol van az a tanító, aki nem ismerte volna fel már régen annak a szükségét, hogy az a kulturmisszió, amelyet a tanító teljesít, megfelelő elismerésben s a tanító ehhez méltó bánásmódban részesüljön? Évtizedes harcok tanuskodnak arról, hogy mennyi energiát pazarolt el a tanítóság erre a célra. Kissé groteszk jelenség, hogy valamely testület agitatív módon kénytelen magára vonni a mások figyelmét, — olyan testület, amelynek működése nem a fizikai erőmegnyilvánulás potenciális, vagy temporális mértékegységein alapszik, hanem amely a belső, szellemi értékek pozitívumára hivatkozhatik. De éppen ez a szempont jogosít fel bennünket arra, hogy munkakörünk lehetőségein kívül álló eszközökkel igyekezzünk észrevétetni hivatásunk jelentőségét azokkal, akik ezt merev, ósdi csökönységéből ignorálják.

Egyesek mintegy a munka passív rezisztenciájával vélik a közfigyelmet s ezáltal a közelismerést megnyerni. S szaklapjainkban a tudományos cikkek minél számosabb elhelyezését forszírozzák. Ezzel akarják bebizonyítani azt,

hogy a tanítóság a kor intelligenciájának a felszínén halad s ennél fogva az emberiség intellektuelljeinek kijáró tekintélyben ozztozni kíván.

De itt a tévedés. Mert a tanító nem toldozni-foldozni akarja a maga tekintélyét utánpótolt tudakossággal: amit kíván, amiért küzd, azt *tisztán hivatásáért* teszi. A tanító érzi hivatását olyan fontosnak, hogy az egymagában képes kiegyenlíteni az *igazi elismeres* mérlegét.

A másik tévedés pedig az, hogy a „tekintélyesek” tekintélyét tudásuk ápolja. Ez nincs így. Bár így kellene lennie. Mert a tekintély tisztelet. S tisztelni csak azt tudjuk, akiben értéket látunk. Értékesek pedig csak tanulással leszünk. Nos, tehát *egyénileg* elérhető mindenki által a tudás: az érték: a tisztelet: a tekintély legmagasabb foka is, de mi *testületekről* beszélünk. S a mai társadalmi berendezkedés is a testületek nevelésén alakult ki. Fejlődtek (vagy talán csak létesültek) intézmények, amelyek a népeket különféle csoportokba osztályozták. Kasztok keletkeztek. S miután felosztási alapnak korán felismerték a tudományt: az emberek a tudás csarnokai, az iskolák szerint osztályozódtak. Csak az lett a baj, hogy az iskolák követelményei nem haladtak párhuzamosan az élet követelményeivel. Innen van az, hogy manapság az, aki ügyvéd, szükségképen fölötte áll annak az okosabb, értékesebb embertársának, aki viszont tanító.

Hol keressünk tehát orvoslást? Ott, ahol a tanító lemaradt az ügyvédtől. Ahol a tanítóképzés lemaradt a főiskolai képzéstől. Ahol az iskola elmaradt az élettől. Ahol az igazság elmaradt az igazságtól! Testvérek: látjuk-e tisztán a célt? . . .

Amidőn a célhoz vezető utat járjuk, könnyen abba a gyanuba eshetünk — és bele is estünk! — hogy a társadalmi rend felforgatói vagyunk. Miért is fáj felebarátomnak az, ha ugyanolyan falatot lát nálam, mint amilyen az ő kezében van! Hátha még szeretnie kellene engem, mint ahogy önmagát szereti! . . . Miért találnak más testületek lázadást a mi létért való küzdelmünkben, az ő érdekeik ellen? Vagy a mi érdekünk mindenféle beleütközik a mások érdekébe? S hol az a pont, ahol szembetalálkozunk velük? Mi az a fegyver, amely akkor

is szúr, ha nem támad? Az öntudat? A szólásszabadság? A fölemelt fő? Az igazság keresése?

Kívánhatja-e tőlünk valaki, hogy titkoljuk, ami fáj? Hogy könnyeinket visszafojtsuk? Sebzett vad vagyunk az élet rengetegében s fájdalomunknak ne adjunk hangot? Ki az, aki a gyávaságot erénynek tartja?

Mennyire szívükön viselik egyesek a mi dolgainkat akkor, amidőn megédesülni kezd eddig könnyektől sós kenyereink.

Nem akarunk lebecsülni bármiféle törekvést, amely tanügyi lapjaink nivóját „emelni“ óhajtja. De nem szabad kimeríteni erőnket a tudományos cikkek hajhászásában. Ha a tanítóság műveltsége *kifelé* nem elegendő ahhoz a minimumhoz, amely beillesztené őt a társadalmi „beérkezettek“ sorába, akkor nagyon kétes értékű eredményt érünk el azzal, amivel egymást etetgetjük. Ez olyan önámításféle csak: nem engedjük vágyainkat kibontakozni, mert elcsitítottuk azzal, hogy mi úgyis helyre tudjuk ütni azt, amit az iskola elmulasztott, vagy elhibázott. Igaz, ez a tudat nagy erőt, önbizalmat, önérzetet táplál. De az is igaz, hogy mi nem egymás előtt akarjuk bebizonyítani képességünket az ember nevelésére és méltó voltunkat az elismerésre. Nem elég az, hogy mi lássuk tisztán az utat s a célt, hanem ki kell nyitnunk a közvélemény szemét, hogy a világ is tisztán lásson. A világ lát bennünket, de ez a látás vakság. A kép, amely ráidegződött a társadalom látómezejére mirólunk: elavult, ócska, hamis. „A tanító nem lehet értékes ember, mert csak azt tudja, amit a gyermekek eltanúlnak tőle.“ Hiába képeznénk magunkat tudósokká az oklevél megszerzése után: a világ csak azt hiszi el, amit valaki az iskola argumentumával igazól. Hogy is érne fel a jeles tanítói oklevél az egyetemi diplomával, melyet tulajdonosa sokszor évtizedes udvarlás érdemével, de a mindenható pénz segítségével szerzett!...

Ne várjuk, hogy a társadalom segít rajtunk. Ezt eddig is megtehetette volna. Ezután pedig semmi okunk nincs jót remélni tőle. De ha adni nem siet, elvenni nem engedjük azt, amit már kivívtunk. Nem délibábok kergetésével, hanem bátor szókimondással, igazságunk erejével. Tulajdonképpen csak védekezünk a támadások ellen.

Nekünk meggyőződésünké vált, hogy kívánságaink jogosak. Ami pedig ezek meggyőződése, az nem lehet igazságtalanság.

Az igazságot az ész támogatja, de a szív diktálja. Az ész megérti, a szív megérzi. Igazságos ügyünk tehát le nem térhet a célhoz vezető útról, mert az értelem és az érzelem vezeti. Testvérek, úgy-e, egyenes ez az út? ...

B. B.

Végez-e a tanítótság felelősségteljes munkát?

Az ókornak két legnagyobb és legnevesebb nemzete a görög és római nép volt. Amint tudjuk, hatalmuk alapját az képezte, hogy az akkori népek között a legműveltebbek voltak. Az iskola, a művelődés kincses háza volt az a hely, hol a gyermek megtanulta az életben szükségeseket, — megtanulta szeretni a munkát, — mint a lét alapját, beléje nevelték a hazaszeretetet, amely szeretetnek magvait az édesanya hintette a fogékony gyermeki lélekbe. Az emített két nemzet hazaszereteléről nagyon-nagyon sokat hallottunk már. Elégséges hivatkoznom arra a görög anyára, aki, mikor fia a harcba ment, e szavakkal búcsuzott el gyermekétől: „Fiám ezzel, vagy ezen.“

Nagyra becsülték a tudást a rómaiak is. Traján császár (uralkodott 98—117. között Kr. u.) idejében az ősszbirodalom évi jövedelmének $\frac{1}{6}$ -a gyermeknevelésre fordított, — nem számítva a gazdag magánosok által fenntartott nevelőintézeteket, hogy mégis elpusztult e két hatalmas állam, az annak tulajdonítható, hogy a hatalom megszerzésével bekövetkezett az erkölcsi leromlás, — amit az iskolák nem tudtak megakadályozni.

De gyertünk egy jó lépéssel köze'ebb. Az amerikai és angol nemzet minek köszönheti nagyságát? Nagyrészt óriási gazdagságának. Ezen nagy gazdagság megszerzése, megtartása azonban ésszt, műveltséget igényelt. Kellott, hogy valahol beléjük oltás a szorgalmat, kitartást, munkaszeretetet, hazaszeretetet.

Az angol és amerikai nép a gyermeket kiracsnek, — vagyonnak tekinti. Sehol annyira nem gondolnak a gyermek alapos ki-nevelésével úgy, mint Angliában és Amerikában. Ha jól emlékszem, — egy predikációban hallottam, hogy az angolnak van egy igen találós közmondása, melyből világosan látszik, mily érték az ő szemükben a gyermek. „A gyermek öfelsege“ — mondja az an-

gol, — ha vagyona nincs is valamelyik családnak, — de a gyermek a legteljesebb mértékben megkapja mindazt, amire majd az éleiben szüksége lesz. Világhatalmuk rejtélye tehát itt van e két nagy nemzetnek. A kicsinyek megbecsülése, nevelése, iskoláztatása volt az alap, volt a talaj, — melyben az elvetett mag oly gyümölcsözőtlenül hozta meg búsás kamatait. De nézzük a franciákat. A francia irodalom, művészet vezet. Ami pedig a hazaszeretetet illeti, — a francia nép ideálja a haza. A hazaszeretetet idealizmusáé vajjon ki oltotta bele a népbe. A tanító. Az irodalom és művészet iránti hajlandóságot vajjon ki ébresztette a népben? Az ő tanítója. Bizony nem hiába jegyezte meg egy francia író, hogy a világháborúban elért siker a francia tanítóknak érdeme.

Nézzük milyen állapotok vannak e tekintetben nálunk. Lássuk az itteni, közelmúlt és jelenlegi állapotokat. A világháborúban legtöbb nemzet katonái cél nélkül álltak egymással szemben. Küzdött, harcolt, mert a törvény, a gazdasági harc, a nagy tőke pusztító előállította. A csehszlovák nép fiai, — még inkább a cseh nép fiai öntudatos munkát végeztek itt is. Ott harcolt, — annak az oldalára állott, ahol önállóságának megvalósulására a legtöbb garanciát látta. Vajjon ki nevelte bele a cseh népbe, hogy mint egy ember, egy akarattal álljon szembe régi elnyomóival?

De nézzük a viszonyokat más szempontokból is. Aki járt már Csehországban, láthatta, hogy a cseh nép igen szorgalmas, takarékos nép. Ezen szorgalomra, takarékosagra vajjon ki nevelte? Mikor megindult a csehszlovák nép önállóságáért való küzdelem, mindnyájan tudjuk, hogy a kitűzött cél a gazdaságilag való megerősödés volt. Ezen nagy munkát, a takarékosagra szoktatást, az önállóságért való kitartó küzdelmet, a faji- és hazaszeretetet egy országban 1—2, de 10—20, sőt 100 ember se végezheti el. Erre lelkes, szorgalmas, s a haza iránt szeretettől lángoló idealista emberekre volt szükség. Úgy szólván minden községben kellett, hogy legyen ilyen ember. És vajjon ki volt ez? A tanító. Hogy ma a csehszlovák nemzet önálló, hogy békében és boldogulásban élhet szabad életet, — ezért a köszönet a tanítóságot illeti — főleg a cseh tanítóságot. De, hogy az utódállamok közül ma a Csehszl. államban uralkodnak a legkonszolidáltabb viszonyok, az az ösztanítóság érdeme. A múlt mellettünk szól, ott is, ahol csak megtűrt „csak tanítók“ voltak s ott is, ahol tudniak bennünket értékelni. Az a gondos, önludatos, szeretetteljes és nagyon, — de nagyon felelősségteljes munka, — mely bázisa egy-egy államnak, — a tanító munkája. Ez a munka lett szülőanyja a Čsehszl. rep.-nak. A tanítóság

munkája az alap, mely ha gyenge, az épület labilis lesz. A tanító-ság mentette meg Franciaországot az összeomlástól, — s tartja hatalmon Angliát.

Az a felelősségteljes munka, amit végzünk mi is — hozta meg a Csehszl. rep.-nak, hogy ma, a közt. fennállásának 10. évében, — küzdve bár a régi bajokkal, de az egymásiránti szeretet a gyűlölet helyébe lép s lassan-lassan a sok gond és baj szűnőfelben van.

Fájó érzéssel kellett azonban hallanunk, amikor a tisztviselői törvény készült, a pénzügyminiszter úr azon kijelentését, hogy a tanító-ság nem végez felelősségteljes munkát. És mivel nem végzünk felelősségteljes munkát, — kellett megalkotni a 104-es törvényt, mintha a 103-as számú törvénynek nem lett volna megfelelő paragrafusa, ahova a tanító-ságot fizetés tekintetében beosztani lehetett volna. Ez a megkülönböztetés fáj. Ez nyomja lelkünket és fogja nyomni mindaddig, amig ezen sérelem korrigálva nem lesz. A mi munkánk az alap, a mi munkánk a nemzet létének alapja. Hogy öntudatos, hazáját igazán odaadóan szerető polgárokat neveljünk, kell, hogy minden tekintetben ki legyünk elégtelve. Ha a tanító-ságot megbecsülik, ha munkája után jól megérdemelt helyét a társadalomban beültheti, a nemzet fogja látni annak hasznát. De a megbecsülést, az értékelést kezdje az állam, mert hi az állam megbecsüli s felemeli tanítóit, — a tanító-ság felemeli nemzetét, hazáját.

Végezetül, hogy lássuk és ne gondoljuk, hogy annyira nagyon rendben van fizetési ügyünk, — egy szomorú esetre kell még rámutatnom. Nemrégiben olvastam az újságokból, hogy Rokyc nyban egy tanító öngyilkos lett. Tettének oka: — nem tudott megélni fizetéséből. Bővebb magyarázat ehhez nem kell.

Eszembe jut legvégül egy érdekes kis elbeszélés, mely a királyról és annak hivatalnokairól szól. Négy magasrangú hivatalnok áll a király előtt. Mind a négy neves ember. Sok jót tettek a haza érdekében. Az egyik, amint elődja, sok csatát nyert meg — a király megdicséri; a másik az országot kornáyoztta sok éven át s a nép meg volt vele mindig elégedve, — a király elismerését s tiszteletét ki is érdemli; a harmadik igazságozó bíró volt sok éveken át. A király ezt is kitünteti. Legvégül előáll a negyedik, — félve, szégyenkezve adja elő, hogy sokat ugyan nem végezhetett, bár az akarat nála megvolt. „Gyermekeket neveltem — mondá — hogy becsületes, bákes, munkás polgárai legyenek e hazának.“

A király fölállt s kezét adva neki így szólt: Derék ember

vagy. Nem do'goztál a dicsőséért, kitüntetésért, de a nép boldogságáért, békéjéért. Neked jár a legnagyobb jutalom, — az én barátságom.

Keresztesy Ferenc.

A szlovák nyelv tanítása a magyar-tannyelvű népiskolákban.

Irta : Váry Endre.

(Folyt.)

Febr. 1. hét.

Folytatjuk az iskolai tárgyakról való beszélgetéseket s gyakoroljuk a gyermekeket a párbeszédben és szabad előadásban is. Begyakorlás után a tanultakat feldolgoztatjuk fogalmazási gyakorlatul is. E héten beszédgyakorlatul felvesszük az iskolai táblát.

Školská tabuľa.

1. Kde stoji školská tabuľa?
Školská tabuľa stoji napredku pred lavicami.
2. Na čom stoji veľká tabuľa?
Veľká tabuľa stojí na stojaku.
3. Kto zhotovil veľkú tabuľu?
Veľkú tabuľu zhotovil stolár z dosky.
4. Zafarbil ju?
Zafarbil ja na čierno.
5. Aká je jej podoba?
Podoba je štvorhraná.
6. Čo vidíme na školskej tabuli?
Na školskej tabuli vidíme červené linaje.
7. Načo sú tie linaje?
Medzi linaje píšeme pismená.
8. Čím píšeme na školskú tabuľu?
Na školskú tabuľu píšeme kriedou.
9. Čím píšeme na malú tabuľku a čím do pisanky a na papier?
Na malú tabuľku píšeme griflikom, do pisanky a na papier píšeme tužkou a čiernidlom.
10. Jako máme písať?
Čisto a úhľadne máme písať.
11. Čo je tabuľa?
Tabuľa je učebná pomôcka.

XVIII. Úloha.

Fordítsátok szlovákra a következő olvasmányt.

A tábla.

A mi iskolánkban két tábla van. Az egyik a falon függ, a másik az állványon van és a padok előtt áll. Az iskola-tábla fából van, a mi táblánk ellenben palaköböl van. A tábla négyszögletes és feketeszínű. A táblán piros vonalak vannak. A vonalak közé frunk. A tábla taneszköz

vypracovanie.

Tabuľa.

V našej škole sú dve tabule. Jedná visí na stene, druhá je na stojku a stojí pred lavicami. Školská tabuľa je z dreva, naša tabuľka je avšak z bridlice. Tabuľa je štvorhraná a čiernej barvy. Na tabuli sú červené linaje. Medzi linaje písavame. Tabuľa je učebná pomôcka.

2. hêt.

Tablička.

1. Na čom sa učí školské dieťa písať?
Školské dieťa písať sa učí na tabličke.
2. Jaké čiastky má tablička?
Tablička má jeden rámeč a jednu bridlicu.
3. Z čoho je rámeč a z čoho je bridlica?
Rámeč je z dreva, bridlica je z kameňa.
4. Akej podoby je tablička?
Tablička je štvorhranatej podoby.
5. Akej barvy je rámeč a bridlica?
Rámeč je šedý a bridlica je čierna.
6. Čo sú vidno na bridlici?
Na bridlici sú vidno červené linaje.
7. Prečo sú linaje na tabličke?
Medzi linaje písavame písmená.
8. Načo nám slúži malá tabuľka?
Malá tabuľka nám slúži na písanie, na rátanie a na kreslenie.
9. Čím píšeme na tabličku?
Na tabličku píšeme griflikom.
10. Čo bude tabličkou, keď spadá na zem?
Keď tablička spadá na zem, rozbije sa.

11. Čo je tablička ?

Tablička je učebná pomôčka.

Gyakoroljuk a na előszót tárgyasette!, evégből vesszük ezt a gyakorlatot:

XIX. Úloha

Fejezzétek ki szlovákul a következő kifejezéseket: az asztalra, a földre, az ablakra, a padra, a fogásra, a szekrényre, a fára, a padlóra, az udvarra, a székre, a kályhára, a falra, a könyvre, reám, reád, reá, reánk, reátok, rájuk.

Vypracovanie.

Na stôl, na zem, na okno, na lavicu, na vešiak, na kastňu, na strom, na podlahu, na dvor, na stolicu, na pec, na stenu, na knižku, na mňa, na teba, naňho (na ňu), na nás, na vás, na nich.

Ugyanezeket aztán begyakoroljuk többes számban is.

XX. Úloha.

Fordítsátok szlovákra a következő mondatokat: A ka lapot felakasztom a fogásra Ezeket a tollakat leteszem a padra. Ezt a könyvet az ablakra teszem. A füzeteket oda- adom Jóskának. Az irkát kiviszem a táskából. A papírra tintával és ceruzával írunk. A vonalzót leteszem a padlóra. Ilona k'sepri a szobácskát. Az anya megvarrja a szoknyákat.

Vypracovanie.

Klobuk zavesím na vešiak. Tieto perá složím na lavicu. Túto knižku dám na okno. Sošity podávam Jožkovi. Písanku vyberem zo kapsy. Na papier pišem atramentom a tužkou. Pravítko sožím na podlahu. Helenka vymetie izbičku. Ma- mička pošije sukne.

Számnevek további gyakorlása 1000-ig.

3. és 4. hét.

Skriňa, kastňa.

1 Kde uschovame učebné pomôčky?

Učebné pomôčky uschovame v kastni.

2. Kde stojí kastňa?

Kastňa stojí pri stene medzi dverami a lavicami (medzi oknami.)

3. Ktoré sú jej čiastky?

Čiastky sú tieto: hore je vrch, dolu je spodok a

štyri nohy, nazadku je chrbát, napredku sú dvere, na pravej a na lavej strane sú boky.

4. Kto zhotoví skriňu?

Skriňu zhotoví stolár z dosák.

5. Akej barvy je školská skriňa?

Školská skriňa je tmavočervená.

6. Akej barvy je vaša skriňa?

Naša skriňa je zelenej barvy.

7. Na čom sa vrátia dvere?

Dvere sa vrátia na pántoch.

8. Čím zavríame a otvárame dvere?

Dvere zavríame a otvárame kl'účom.

9. Z čoho sú kl'úče a pánty?

Kl'úče a pánty sú zo železa.

10. Kto robí tie?

Tie robí zámočník.

11. Čo držíme v kastni?

V kastni držíme šaty.

12. Čo držíme v školskej kastni?

V školskej kastni držíme písanky, kreslenky, sošity, knihy a učebné pomôcky.

Minulý čas, byť, mať.

1. Detí, aký deň je dnes?

Dnes je pondelok.

2. Aký deň bol včera?

Včera bola nedel'a.

3. Bol si ty včera v škole?

Včera nebol (nebola) som v škole.

4. Prečo si nebol?

Bol sviatok.

5. Bol Ján v kostole?

Ján nebol v kostole.

6. A Irén bola?

Áno ona bola.

7. Deti povedte mi, kto bol už v Chlumci?

Ja som bol už.

8. Bol si vonku na dvore Jožko?

Nebol som vonku.

9. Kto bol pri stole?

Erzika bola.

10. Kol'ko clapcov bolo v prvej lavici?
5 chlapcov bolo (štyrie chlapci boli) v prvej lavici.
11. Kol'ko písanôk bolo na okne?
Na okne bolo veľa písanôk.
12. Boli oni (fiúkra mutatva) v Košiciach?
Oni ešte neboli v Košiciach.
13. Boly dievčatá na dvore?
Áno dievčatá boly na dvore.
14. Boli sme na povali?
Neboli sme.
15. Boly Helena a Erzi pri okne?
Áno, ony boly pri okne.
16. Clapci, povedte mi, kedy boli ste na dvore?
Ráno sme boli na dvore.
17. Čo bolo na okne?
Na okne bolo pravítko (bol klobuk, bola čapica.)
18. Aké veci boly na stole?
Na stole boly kalamár, nožik, kl'uč atď.
19. Deti pozrite sem, čo mala Anička v zásteri?
Anička mala v zásteri perečník.
20. Čo mal Jožko vo vrecku?
Jožko mal vo vrecku nožik.
21. Ján, mali ste vy kone a kravy?
Kravy mali sme, ale kone nemali sme.
22. Čo si mala ty Irén v perečníku?
V perečníku mala som gumu, tužku a pero.
23. Čo mali Ondrej a Karel v lavici?
Oni mali v lavici tobolu.
24. Jaké učebné pomôčky maly Eva a Marienka v kapse?
Ony maly v kapse knižky a sošity.
25. Čo mal si v klobuku Ondrej?
Ani nič nemal som.
26. Čo mali ste v tobole chlapci?
V tobole mali sme knižky.

XXI. Úloha.

Fordítsátok szlovákra a következő mondatokat: Tegnap voltam apámnál He'mecen. Te nem voltál ott. Ilona ma a templomban volt. Mi nem voltunk otthon. Ők tegnapelőtt nem voltak az iskolában. Őn nem volt az udvaron. Voltatok már Csapon?

Vypracovanie.

Včera bol som s ocom v Chlumci. Ty nebol si tam. Helena bola dnes v kostole. My neboli sme doma. Ony pred-
včerom neboly v škole. Vy neboli ste na dvore. Ste boli už
v Čope?

XXII Úloha

A mať íge jelenideje.

- Uj tollam van. Neki nincs füzete. Nekünk 2 tehenünk
van. Nektek nincs tehenetek. Jóskának 3 irkája van. Nekem
2 csizmám van. A könyvnek két fedele és sok lapja van.
Apámnak uj kalapja van. Marinak a tolltartóban egy gumija,
egy palavesszője, egy ceruzája és három tolla van.

Vypracovanie.

Mám nové pero. On nemá sošit. My máme dve kravy.
Vy nemáte kravu. Jožko má tri písanky. Ja mám dve čižmy.
Knižka má dve obálky a veľa listov. Otec má nový klobuk.
Marienka má v perečniku jednu gumu, jeden grifel, jednu
tužku a tri perá.

XXIII. Úloha.

A mať íge mult ideje.

Nekem volt a táskában 3 könyvem és 5 irkám. Nektek
nem volt füzetetek. Nekik nem volt uj ruhájok. Önnek
nem vo't kalapja. Mariskának piros kendője volt. A széknak
négy lába volt. A zsebemben volt pénz, bicska és zsebkendő.

Vypracovanie.

Ja mal som v kapse tri knižky a päť pisanôk. Vy nemali
ste klobuk. Marienka mala červený ručník. Stolica mala štyri
nohy. Vo vrecku mal som peniaz, nožik a vreckovnik.

Megjegyzés. Különösen gyakorlandó a különbség a két
íge használatában, hogy tisztában legyenek az én voltam, te
voltál, nekem volt, neked volt stb. helyes használatával. A
tagadó íze utáni birtokos eset használatát szándékosan mel-
lőztem, mert a birtokos eset sokfélesége következtében azt
ezen a fokon úgy sem képesek a tanulók megérteni. Ezt ha-
gyom a IV. csoport tananyagához, amikor is a főnevek rago-
zását nemek és csoportok szerint tárgyalva, nehézség nélkül
értik meg a tagadó ígék és mértékek vonzatát.

Az iskolaigazgatás új organizációja.

(A Nádorná Škola Slovenskából fordította: Novák Mihály)

Az iskolaügyi minisztérium törvényjavaslatot dolgozott ki az iskolaigazgatásra, amely megállapítja a tanítás és nevelés felsőfokú igazgatását és az afölött való felügyeletet. Ezen cikk célja információt adni a javaslat alapelveiről.

Az alkotmánylevél 120. §-ának 2. bekezdése értelmében a tanítás és nevelés fölötti legfelső felügyelet az iskolaügyi minisztert illeti. A másno illetekessége alól ki van véve a gazdasági oktatás, a katonai szakoktatás igazgatása és a fogházak tanítási és nevelői berendezése.

Az iskolai hivatalok a következők: országos (országos iskolatanács), járási (járási és városi iskolatanács) és helyi iskolai hivatalok (helyi iskolatanács, iskolaszék). Országos iskolatanács létesül Prahában, Brnóban, Bratislavában és Užhorodon. Az országos iskolatanács tagjai: elnök és helyettese, az országrész képviselői, a főváros képviselői, az egyházak és vallások egyesületek képviselői, az iskolaügy szakértői és a szakreferensek. Az országos iskolatanács elnöke az országos elnök (zemský prezident) Szlovenszko 12 mandátummal szerepel az iskolatanácsban, amely mandátumokat a kormány az egyes nemzetiségek közt osztja szét. Az országos képviselőket az országos képviselőtestület (zemské zastupiteľstvo) választja az országos bizottságok (zemský výbor) tagjainak javaslata alapján. A fővárosok képviselőtestületei egy képviselőt választanak az országos isk. tanácsba. Az egyházakat Bratislavában 2 katolikus, 2 evangélikus és egy zsidó vallású tag képviseli. Az iskolaügy szakértőinek száma kilenc. Ezeknek kétharmada a népiskolák, egyharmada a középiskolák tanítóiból rekrutálódik. A szakreferensek: az országos tanfelügyelő, a gazdasági és igazgatási referensek és az országos isk. tanácsnak az elnök által kinevezett hivatalnokai és a hivatali orvos.

Az egyházak képviselőit és a tanügyi szakembereket a köztársaság elnöke nevezi ki a kormány, illetve az országos elnök javaslata alapján, amelyhez előzetesen kikéri az illetékes országos egyházi hatóságok és tanítói organizációk ajánlatát.

A járási isk. tanács az iskolai járásban szerveztetik, amelynek hivatalai azonosak a polg. járás határával. Abban a járásban, amelyben az iskolák nem egyforma tanításhelyűek, kormányrendelettel szervezhető az egyes tanításhelyű iskolák részére külön iskolatanács az eseiben, ha abban az iskola járásban legalább

15 olyan tanítványelvű iskola és az iskola járásban lakó cseh-szlovák állampolgároknak legalább 20% olyan anyanyelvű. A járási isk. tanács szervezete azonos az országos tanács szervezetével. Elnöke a járási főnök. Helyettese az a kivatalnok, aki őt egyébként is helyettesíti, vagy a járási isk. tanács járási főnök által kijelölt tagja. A polgárok képviselőinek száma 40.000 lakosig 5, 70.000 lakosig 6, 100.000 lakosig 7, ezen túl 8, akiket a járási képviselőtestület választ. Minden vallásfelekezet jogosult a járási isk. tanácsba egy tagot delegálni, ha az utolsó népszámlálás adatai szerint a járás lakosságából legalább 10% tartozik a felekezetekhez, de a másno engedélyezhet a kevesebb percentszámú felekezetnek is képviseletet. Az iskolaügy szakértőit az isk. miniszter nevezi ki a járási főnök javaslatára, aki meghallgatja a járási bizottság és a járási tanítói org. véleményét. A szakértők száma következő: 100 tanítós járásban 3, 200 tanítóiig 4 és azon felül 5 tag.

Helyi iskolatanács szervezettelik minden iskolaközségben (skolská obec). Azokban a községekben, amelyekben a helyi iskolatanács kompetenciájába többféle tanítványelvű iskola tartozik, az országos iskolatanács elnöke elrendelettel külön helyi iskolatanács felállítását azon tanítványelvű iskola részére. A helyi iskolatanács a következő összetételű: elnöke az iskolai község starostája, helyettese (a starosta helyettese) és a község képviseletében az iskolaosztályok száma szerint öt osztályig 4, híz osztályig 6 és ezen felül 8 tag, ezeket a községi képviselőtestület választja, továbbá a felekezetek képviselői (mint a j. isk. tanácsnál), szakreferensek, amennyiben ahhoz az orsz. isk. tanács hozzájárul és végül az iskolák képviselőiből, de ezek száma nem lehet több a polgárság képviseletének felénél. Az iskolák képviselői a felsőbb kategóriájú iskola igazgatója, ha a községben több, mint 3 osztály van, a többi tagokat a tanítói konferencia választja. Aktív választójoguk van a) a másno felügyelete alatt álló iskoláknál szolgálatot teljesítő érettség, illetve képesítő vizsgával bíró tanítók; b) hitoktatók; c) kézimunka tanítók. Passzív választójog azon aktív választójoggal bíró tanítókat illeti meg, akik a községi képviselőtestületbe is megválaszthatók. Az iskolahivatal minden tagjának jogában áll résztvenni a tanításon abban az iskolában, amely annak a hivatalnak a hatáskörébe tartozik, amelynek ő tagja. A polgárság képviselőjéről a 87 § szerint nem választható meg tanító és tanár (akkor sem, ha nyugdíjasak). Az iskolahivatal minden tagja köteles megőrizni a hivatalos titkot.

A szlovenszkói isk. hivatalok ügy- és hatásköre. A Bratislavában székelő országos isk. tanácsra nálunk mindazon intézkedések, amelyek eddig az 1918. okt. 28 előtti előírások és tekintettel a 30/22. számú kormányrendeletre, a 126/20. számú törvény 6. § a szerint a megyei hivatalokat és azok orgánumait illeték meg, továbbá mindazon jogok, amelyek az 1883. évi XXX. t. c. értelmében a középiskolák főigazgatóságainak hatáskörébe tartoztak. A járási isk. tanácsokra pedig átruházódik a tanfelügyelői ügykör, amennyiben ezt a jelen törvény ezeknek továbbra is fenn nem tartja. A helyi iskolatanács ügykörébe tartoznak:

a) a népiskolák (školy obecne);

b) az állami iskolák, amennyiben a tanács a felettes hatóságuk. A helyi isk. tanács ügykörébe a népiskolák illetőleg mindaz tartozik, amit eddig az illetékes iskolaszék, illetőleg állami iskolánál kuratorium végzett.

Abban az esetben, ha az állami iskolák nem tartoznának a helyi isk. tanács hatáskörébe, ezek részére helyi isk. bizottság (výbor) nevezetlik. Ezek a bizottságok állanak az iskolák és a tanulók szüleinek képviselőiből. Ahol a község kötelezi magát az állami isk. fenntartásához hozzájárulni, ott ezekhez hozzáveendő a község képviselői is, közhatalom szerint meghívandók a helyi isk. bizottságba a felekezetek képviselői is, ha a tanulók közt legalább 10% ot tesz ki hírdőinek száma és az iskola- orvos. Közéletben erre vonatkozólag a tanács ad ki.

A törvény 1928. június 1-én lép életbe. Irta: — tjt.

A nagy elindulás.

Irtai Kossányi József.

Megtörtént . . .

És a paradicsomi napok után jött az első éjszaka . . . Zúgott a zápor, az Isten haragja villámokkal verte a világot Sónajtól, nyögtek az óvadon fái. S a két Ember e szörnyű éjszakában meglátta az eljövendő idők jaj tengerét, a vérfolyókat, az üszkös álmokat . . .

Véres zokogás verte a szürke sziklafalakat.

Az asszony a férfihez küszött . . .

A záporba belevegült az első könny, az első zokogás. Kongó, fájdalmas, szerelmes szavak hulltak a fekete éjszakába és csirázta a televény földbe új bánat — embereket. —

Jött azonban a reggel . . .

A csodás ősióra tündéri varázsát ámu'ó szívvel, sejtelmes megérzéssel nézte a két Ember. Az első asszony rámosolygott az első férfire kacér, senkitől nem tanult, örökiük mosollyal.

Meg volt bocsájtva minden . . .

A pnradicsomot, az örök boldogságot, a végtelen jólétet helyettesítette az első kacér, asszonyi mosoly. Hiába zúgott a rengőleg felelem-dala, hiába hullt le az éj halál-álma; a férfi ősi erővel küzdött az asszonyért . . .

Recsege dőltek le az őserdő hatalmas fáí, vadállatok szelldültek és a szűzi humuszban nehéz aranykalászok értek.

Az asszony pedig otthon szült vajúdvá s egy barlang mélyéből elindult az első gyilkos, az első harc, az első halál, az első ígérlet.

Ben'pesedett a világ jóssággal, könnyel, szenvedéssel, reménnyel, örökálmokkal és vigasztaló hittel —

Kacagva rohant az ifjú napóriás s hatalmas melléből világokat melegítő, ősi trópusokat zsendítő lángözön zúdul.

Az aranyban égett a fényes világ — arany, zöld, izzó vörösfény orgiázott az új világ palotán . . . Messze a Tigris és Eufrates mentén, a végtelen síkságok millió színben égtek, a dombok fénylő smaragdító zöldeltek és távol északra az óriás hegyek fehérsége hasított bele a kék, égi kupolába . . .

Nem messze egy pataktól a világura, gigászi ősember hengerített mázsás sziklákat barlangja elé. Bozontos melléről, zuhata-gos hajáról csermelyek folytak. Torlaszt épített a vadállatok ellen. Néha megállt. Ilyenkor aztán izzó, szén-szemével diadalmasan nézett végig az ezerhangú tájon. Hatalmas karját szemé elé tartva bámulta az ámtó kékségű eget. A napkirály arany nevetése csiklandozta egész valóját és dekjés erő villanyozta roppant testét; ébredő lelkét pedig sejtelmes, szent érzés csapdosta zenélő hullámaival . . .

Dörgő dalba kezdett az ősi csöndben és az oroszlánok zúgó karával zengett újongó Élet-himnusz az — Ember!!!

A NIMRÓD

Szlovenszko és Potk. Rusz. úttörő, vadászati, halászati és fegyvertechnikai sportújság most megjelent számával a VI. évfolyamába lépett. Nívósan szerkesztett sportlap ez alkalommal jeles szakírók tollaiból ragyogó cikkeket közöl, melyek valóságos irodalmi eseményszámba mennek. A NIMRÓD henteszendős fennállása után a vadászati lapok nívójának maximumáig emelkedett, miért is a hivatásos vadászok, halászok és fegyvertechnikusok által az itteni nimródoknak írt tanító és utmutató lapot a sportbarátok megértő figyelmébe ajánljuk. A NIMRÓD kiadóhivatalának címe: Prešov, Póstaűtők 57.

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

Természettudományok és az iskola.

Akúcs Ernő okl. gazda.

Wessely: A modern pedagógia útjain c. művében a nevelés céljáról beszélve azt mondja; „csil gyanánt a kul ura egész körének átszármasztatását kell tekni tekünk. A kulturát a maga egészében át kell adni a következő nemzedéknek s az egyénre nézve e körből ki kell szemelni azokat a részeket, melyek őt teltségénél és a társ dalomban elfoglalt állásánál fogva illetik.“

Szlovenszkó őslakosságának 80% a földmiveléssel foglalkozik. Ez a tekintélyes szám eléggé indokolja azt, hogy iskoláinkban főszólyt oly tantárgyakra helyezzenek, amelyek szoros összefüggésben állanak azon foglalkozási ággal, melynek művelésére a legtöbb az elhivatott.

A kor színvonalán álló gazda, kertész, erdész, általában őstermelő előtt a természettudományok sok ágának nem szabad ismeretlennek lenni. Kémiai ismeretekkel kell rendelkeznie úgy az okszerű műtrágyázás, mint a helyes borkezelés miatt is. Földtani és ásványtani ismeretek nélkül még saját termőföldjének talaja is idegen előtte és nem tudja annak fizikai viszonyait sem a művelésnél kellően tekintetbe venni, sem a többtermelés céljaira jól kihasználni. Alapos növénytani és állattani ismeretek szű sleges voltát nem is kell külön kiemelnünk, mert ezek nélkül a flora és fauna káros és hasznos képviselőit nem tudja megismerni, azokat kihasználni, illetve a károsak ellen védekezni.

S ándékosan hagyttam hátra a természettudományok még egy ágát, amelyet szeretnek leginkább az emberek elhallgatni, de amely mégis talán legerősebben áll uünkban, amely legjobban — akarattunk ellenére is — befolyásolja dolgainkat, sőt életünket. Ez a tudomány ág a Meteorológia, az Időjárásban.

A mezőgazdasági termelés három tényezője, a természet, munka, tőke, közül ez az egyetlen, amely nem befolyásolható. A természetet sem nem pótolhatjuk, sem kényünk kedvünk szeriánt nem alakíthatunk rajta, nem vehetünk esőt, amikor kellene, sem

nem vehetünk vagy csinálhatunk meletet, amikor az nekünk jól esne. Nem marad más hátra, minthogy alapos ismereteket szerezzünk e téren, hogy minél jobban alkalmazkodni tudjunk e rajunk kívül álló tényezőkhöz, ha még ma egyenlőre befolyásolni nem is tudjuk.

Földünket, mint egységes élő szervezetet kell tekintetünk. Annak minden szférája él és a föld belseje, mint külső burka, nem különben az azt övező vizek és az egészet magába foglaló légtenger állandóan mozgásban, átalakulásban van. A föld felszínének éleljelenségei a naptól erednek. Ez a hatalmas hő akkumulátor irányítja sorsunkat, ennek működése dönti el azt, hogy a földön különböző vidékeken milyen az időjárás, annak hosszú időn át való egymásutánjából hogyan alakul ki az éghajlat.

Időjárás alatt értjük a levegő tünetényeit, változásainak összességét és azoknak velünk kapcsolatos hatásait. Az ezekkel kapcsolatos tudomány egyik része az *időjárás-tan* (meteorológia) a szerves és szervetlen életre való befolyásokat is vizsgálja. Az időjárás megfigyelések rendszeres végzése és az összegyűjtött adatok célirányos és törvényszerű feldolgozása által az összegyűjtött anyag a föld felületének átlagos időjárás állapottát mutatja. A meteorológiának ez az ága a *klimatológia* szavaz *éghajlattan*.

Amíg az időjárás örökké változik, addig az éghajlat bizonyos keretek között mozog. Ennek a keretnek megismerése az emberre elsőrendű fontosságú, mert ahhoz alkalmazkodik minden élőlény, ember, állat és növényzet egyaránt, sőt a talaj felszíne, valamint annak formái, anyaga, tépánya, tartalma is bizonyos tekintetben az éghajlattól függnek. Az éghajlat okozza a sarki vidékek és az egyenlítői sivatagi vidékek felszíni formái között előforduló nagy különbségeket. (Ezekről részletesebben egy más alkalommal majd megemlékezem.) Az emberek különböző foglalkozására és működésére az időjárás nagy befolyással van. Különösen áll ez az őstermelőkre, akiknél nemcsak saját szorgalmuk és munkájukba fektetett tőke és anyag hozzák meg a termést, illetve annak eredményét, hanem, mint fentebb említve volt, — döntő szerep jut benne a termelési időszak folyamán kialakult időjárásnak. Az időjárástól függ első sorban a vetés ideje, a csírázás, a növényzet fejlődése, valamint az aratás, illetve a szűret eredménye.

Azok a közös pontok, ahol az időjárás és a növény életfejlődése találkoznak, a *mezőgazdasági meteorológiának* jelölik ki a körét.

Az időjárás és a növényélet időszakos volta párhuzamosan halad egymás mellett: a kikelet, mint a természet újjáébredése.

a hervadás, mint a természet nyugalomra térése, valamint a növényéletnek e két szélsőség közé eső egyéb fázisai mind határozott időjáráshoz vannak köelve. E két jelenségnek párvonalas menete adja a mezőgazdasági meteorologia anyagát. A cél az, hogy a légköri erők értékét mintegy a növényfejlődés mértékével határozzuk meg. A gazdasági meteorológiának tehát legfőbb problémája hogy a *növény-szervezetben összehalmozódó belső munkát miként fejezzük ki a meteorologiai elemek eredményeként* Ennek elérésére szükséges az időjárás és a mezőgazdaság jelenségeinek folytonos és szakadatlan kisebb területekre kiterjedő megfigyelése. A meteorologiai elem mennyiségével itt nem érhetjük be, mert ez a számadat, mely az összes érték képviselője, a gazdasági meteorológiában nem nyom sokat, ha egyúttal a meteorologiai elem részletes menetét is nem ismerjük. Meteorologiai értelemben lehet valamely év esőben gazdag, amely gazdasági meteorologiai értelemben mégis száraznak mondható; amidőn például kevés napon igen nagy csapadékok vannak. Hogy a menet mennyire nem közönyös, minden gazda számos példával erősítheti.

Ezen párhuzamos tanulmány a két jelenség között fel tudja deríteni a kapcsolatot és a gazdasági meteorologia eszményi célját megközelítette; hogy az időjárás menetének ismeretéből tudunk a vetések állására következtetni, illetve a növények bármely fejlődési fokozatában megtudjuk becsülni a termés nagyságát. Rövid és kissé nekünk (Szilovenszók) még merész fogalmazásban a probléma így hangzanék: Ismeretes bizonyos időjárás, keressük a hozzátartozó termés nagyságát.

Az itt említett párvonalas vizsgálódás külön gazdasági meteorologia hálózatot tételezne fel, a melyet már néhány állam létesített is. S az eddigi eredmények már is szinte meglepők. A legrégibb ily irányú gazdasági meteorologiai hálózat van Nyugat-Indiában, ahol 7-8 geogr. négyszög mér föld kiterjedésű szigeten 232 állomás végzi a meteorologiai megfigyeléseket a 30 évi szakadatlan megfigyelések után ma a megező 6 év időjárási típusokból a következő évi cukornád termésre képesek következtetéseket vonni.

Mint e rövid vázlatból is látható, hogy mennyire elsősorú életkérdés a gazdára, hogy birtokának és könyvének éghajlatát minél jobban ismerje, annál is inkább, mert az egyes helyeken napról napra a kultúra fejlődésével kapcsolatban mind nagyobb mértékben fellépő gombabetegek, (gabonarozsdá, üszög, peronospora, lisztharmat stb.), élősdiek (aranka, hépenész, répbogár stb.) és kártékony állatok (egér, mezei pocok terjedése szoros

összefüggésben van a fellépést megelőző és kikerülő időjárással. A fertőzés ideje alatt olyan időjárásnak kellett uralkodni, mely a kárt okozó fejlődésének és elterjedésének kedvezett.

A mezőgazdasági meteorologia részletesebb ismerletésében azért voltam bátor bocsátkozni, mert a magyar tanítótság legnagyobb része falun, földművelők között él, sőt legtöbbje maga is gazdálkodik, már részben azért, mert tanítószágunk nagyrésze fogékony a természettudományok iránt és bizonyosan igen sok akad közülük, kik szívesen foglalkoznak időjárási megfigyelésekkel, különösen ma, mikor már minden iskolánál nemcsak hőmérő, de hála Istennek már barométer is van. Egy kis ambíció és iskolai felszerelés alapjaira rendezett egy pár jótékony előadás meghozza a még szükséges pár műszert.

Sokan nyilatkoznak lekicsinylőleg a meteorológiáról — rendszeren tudatlanságból — és azt csak egyszerű időjárásnak tartják: pedig hát tudomány az már, még pedig a legszebb, de legnehezebb tudományok egyike. Legnehezebb azért, mert legfőbb tanítómestere a megfigyelés a tapasztalat. Csak éveken át szerzett, gyűjtött megfigyelések alapján lehet ismeretet szerezni, valamely vidék éghajlati viszonyairól. Pedig az éghajlati viszonyok pár négyzetkilométeren belül is változatosak és éppen ez magyarázza meg azt a jelenséget, hogy valamely falu határának egyik része egy növényféléseggnek biztos termő talaja, míg a másik része már kevésbé kielégítő terméseket ad ugyanazon növényből.

E rövid elmefuttatás is világossá teszi előttünk, hogy a népiskolában a mezőgazdaság érdekében a természettudományokat kell a tanítás középpontjává tennünk. Akkor lesz igazság abból a századok óta hirdett, de mindmáig papíron maradt szállóigéből: „Nem az iskolának, hanem az életnek tanu'unk.“

Ha az elemi iskolában a természettudomány elveit a mezőgazdasági gyakorlatra való mindennapi vonatkozásaiban jó vezérkönyv alapján közérthetően megmagyarázzuk, akkor a gazdálkodásban ma országszerte következetesen elkövetett hibák csakhamar meggyérülnek, sőt rövid idő alatt kivesznek. E mi iskoláink igazán korszinvonalán állók csakis akkor lesznek, ha azok a reájuk váró termelő mesterségben járatos, okszerűen tájékozott és versenyálló mezőgazdákat tudnak képezni.

A színeképelemzés.

(Spektrumanalízis)

Irta: Bocz E. ek.

Diszperzió.

Az izzó testek fényt lövelnek ki; a kilövelt sugárzás a legtöbb esetben nem egynemű, hanem különböző színű, illetve szabatosabban, különböző hullámhosszú sugárakból áll. Ha az ilyen, izzó testből kilövelt sugarakat, háromféle üveghasábra, a prizmára ejtjük, akkor a prizma, mivel a különböző hullámhosszú sugarakat, különbözőképen törí meg, az összetelt fényt alkotórészeire bontja. Ez a jelenség a színszóródás (vagy színszórát), a *diszperzió*. A prizmából kilépő, alkotórészeire bontott fényt ernyőn felfogva a színeképet, a *spektrumot* nyerjük. A fehér fény pl. a napfény, az izzólámpa fénye két különböző hullámhosszú elektromágneses sugárzásból van összetéve, amit bebizonyíthatunk ha a fehér prizmával felbontjuk, vagy megfordítva, ha az ismert két színt gyűjtőleercsével összegyűjtjük. Az előbbi esetben a kétszínalkotta spektrum, az utóbbiban pedig fehér fény lesz kísérletünk eredménye. Normális színszórású prizma (normális színezítésű prizma törésmutatója a vörös színre kisebb, mint az ibolyára; az anormális diszperziósnál — 14 % os alkoholos fuxin oldat — a legkevésbé az ibolya szín térül el.) pl. üvegprizma, széndiszulfidprizma a fehér fény spektrumában a vörös színű, tehát a legnagyobb hullámhosszú sugarakat törí meg legkevésbé, míg a rövidebb hullámhosszúakat fokozatosan erősebben. A nap spektrum élén tehát a vörös, legvégén pedig az ibolya színű sugár lesz, mert az utóbbi hullámhossza a legrövidebb, (az ibolyaé 300 $\mu\mu$, a vörösé 780 $\mu\mu$)

Tájékoztatásul megjegyzem, hogy a színekép a vörösön és az ibolyán túl is folytatódik. (infravörös, illetve ultraiibolya sugarak). Ezek a sugarak szemünkre nem hatnak; jelenlétükre hő, illetve vegyi hatásuk révén következtetünk.

Történeti áttekintés.

A színszórásról keletkező színeket már 1648-ban M. Marci prágai orvosnár vizsgálta, azonban a tüneményt megmagyarázni nem tudta. Tízennyolc évvel később (1666), Marciól függetlenül N. W. on Izsák is észlelte a színszórást. N. W. on szélesebb alapon tanulmányozta a színszórás körébe vágó jelenségeket, s elméleti magyarázatukat is megadta. Bár N. W. on felfedezése ó a szorgosan vizsgálták a különböző fényforrások színeképet, mindamellett

csaknem két évszázad telt el míg a színek és az anyag belső fölépítésének szoros összefüggését a vegyi analízis céljára tudták felhasználni. Ezen a téren az első tapogatózások a XIX. század elejére esnek. 1822-ben John Herschel, amikor a színes lángokat vizsgálta, észrevette, hogy a lángot „megfestő” anyagok rendkívül kis mennyisége is felismerhető a lángnak köcsönzött színéről. Így tudta Herschel, hogy a színtelen lángot a stroncium (Gr) vörösrre a réz (Cu) és bórsav (H_3BO_3) zöldre festi, s erődül egyszersmind fel is ismerhetők. Négy év múlva (1826) Fox Talbot a színházi világlátásra használt göngölzseket tanulmányozva, színeképükben színes vonalakat figyelt meg. Megjegyzi, hogy e jelenség a kémiai analízis céljaira volna felhasználható. Ugyancsak ezt hangoztatta Wheatstone a szikraspektumokról. Ezen a módokon egész láncolata tökéletesítette itt ott a módszer-gyengéit, úgyhogy Fox Talbot gondolata nagy lépésekkel haladt a megvalósulás felé.

Bunsen és Kirchhoff.

Ezen földfedezések közül a legnagyobb fontosságú Bunsen és Kirchhoff nevéhez fűződik. Ők 1859-ben elméletileg megmagyarázták a nap spektrumában jelentkező fekete sávok, az ú. n. Fraunhofer féle vonalak keletkezését. A következő évben (1860) végzett beható búvárkodásuk gyümölcse a mai színeképelemzés megalapítása lett. Közös munkájukban kimutatták, hogy a színekép világos és elnyelési vonalaiból biztosan következtethetünk a fénykissugárzó test vegyi összetételére, még akkor is, ha a fény mérhetetlen távolságból ered.

Összefoglalás.

Igy alakult ki a spektrumanalízis módszere, melynek magvát így foglalhatnók össze:

A gáz vagy gőzhalmazállapotú testekből kisugárzott fény természetűe bensőleg összefügg a testek vegyi alkotórészeinek milyenségével. E fényt színeire bontva a keletkező színeképből sok esetben biztosan következtethetünk a fényt kisugárzó test kémiai alkotórészeire. Mielőtt azonban a színeképelemzés tárgyalásába bocsátkozom ismertetem a színekép vizsgálatára szolgáló műszereket, valamint a színekép előidézésének fontosabb módjait.

Ferdeirányú spektroszkóp.

A színeképjelenségek tanulmányozására szolgáló műszerek a spektroszkópok. A kémiai célokra használt színeképelemző készülék lényegében három főrészből áll. A fényforrás fényét felfogó csőből a kollimátorból, melynek a fény felé forduló végén frisszel tetezős

szert szabályozható rés, lúlsó végén pedig bikonvex gyűjtőlencse van. Továbbá rendszerint 60° os törőszögű, nagy f.nytörésű üveg-
ből készült prizmából, végül a távcsőből, mellyel a rést megvilá-
gító fény színeképét észlelhetjük. A távcső tárgylencséjének gyűjtő-
pontjában fonálkeresztet szokás kifeszíteni, hogy a spektrum egyes
részeit pontosan beállíthassuk. A kényelmes kezelhetőség kedvért
a készüléket háromlábú vasasztalkára szerelik. Ez a készülék mivel
a fényforrás fényét az eredeti iránytól eltérítve juttatja a szemlélő
szemébe, az ú. n. ferdeirányú színeképelemző.

Bedállás.

Hogy a prizma a fényt szabályosan szórja szét a megvizsgá-
landó fénynek párhuzamos nyalábban kell a prizmára esnie; ez
távolí fényforrásoknál p' , a napnál, csillagoknál amúgyis meg van
ellenben közeliéknél erről gondoskodnunk kell. Ezért a rést a kol-
limátorcső lencséjének gyűjtőpontjába állítjuk be; ilyenkor a résre
eső divergens sugarak is párhuzamosan érik a prizmát. A távcsövet
szintén a végtelenre kell beállítanunk, hogy a párhuzamos, tehát
mintegy a végtelenből jövő sugarakat a leg tisztábban szemléhes-
sük. Az így beállított készülékeknél a fonálkereszt helyén a résnek
annyi különböző színű képe jelentkezik egymás mellett, mint ahány-
féle színű fény volt a megvizsgálandó fényforrás fényében. Ezt a
valódi képet szemléljük aztán az ocuárlencsével, mely a képet
magnagyítva a tisztalátás távolába helyezi.

A skálacső.

A spektrumvonalak helyzetének meghatározására még egy
harmadik csövet is szoktak alkalmazni a spektroszkópon: az ú. n.
skálacsövet. Ennek külső végén fókuszáló van, melyet, ha gyen-
gább fényforrással p d. elektromos lámpával világítunk meg, akkor
a cső végén lévő lencse a sugarakat párhuzamosná téve az üveg-
hasábra ejti, melyről visszaverődik s a távcsőben leve tördik. Ez-
által a színeképek kölcsönös helyzetét ezen osztályzat segítségével
bármikor megállapíthatjuk. Bunsen javaslatára skálát úgy szokás
beállítani, hogy a nátrium sárga vonala az 50. fokoztályzatra es-
sék. Mivel azonban a prizma fénytörő, valamint szétszóró képes-
sége az üveg anyagának függvénye, a különféle készülékek adatai
nem hasonlíthatók össze közvetlenül. Azért szabatos vizsgálatoknál
a különböző fényfajokat mindig hullámhosszokkal határozzák meg,
mert ez mindig állandó és változatlan.

Egyenes hátsú spektrosz.

A ferdeirányú színeképelemzőkön kívül még az egyenes-

írányú vagy egyenes-állású spektroszkópok érdemeinek említést. Ezen készülékekben a fény nagymértékben szétszóródik, de megmarad eredeti irányában; ezt úgy érik el, hogy több különböző törőképességű prizmát helyeznek el egymás mellé élükkel változtatva, így az egyes prizmák egymás törését ellensúlyozzák, de a színszórás megmarad. Ezt a prizmarendszert (pl. 2 fűnt és 3 korona üveghasáb) a kollimátorcső meg a távcső közé helyezik; ilyenkor természetesen a két eső egy egyenesben fekszik. Analitikai használatra sokszor egy egyenes fémcsőből álló egyeneslátású szinképelemzőket szerkesztenek.

Spektrograf.

Ezen készülékekkel lehetővé válik a szinképnek emberi szemmel történő megfigyelése, de szemünk érzékenysége nagyon korlátozott lévén, oly készülékeket szerkesztenek, ahol az emberi szemet érzékenyebb műszerek helyettesítik. Ha a szinképelemző távcsövet fényképezőgép helyettesíti, a műszer neve spektrograf. Tudjuk, hogy a fényforrások a látható sugarakon kívül rövidebb hullámhosszú ultraibolya és nagyobb hullámhosszú infravörös életrézkéseket is kellenek. Az ultraibolya sugarak vizsgálatára készült spektrograf lencséi, prizmája az ultraibolya sugárzást átbocsátó kvarcból vagy folyópárból készül. A távcső tárgylencséjének gyűjtőpontjába a szemet helyettesítő fényérzékeny lemez kerül. Ilyen berendezéssel a 200 μ hullámhosszú sugarakat is sikerült rögzíteni. A spektrum vörösről lila, ultravörös vagy hősugarainak vizsgálatára a spektrograf lencséi, prizmái folyópárból vagy szilvából (Kc) készülnek. Az ultravörös sugárzás különösen hőhatásával tűnik ki, ezért jelenléte kipuhítására igen alkalmas a bolometer vagy a thermoelem. A bolometer igen vékony kormozott platinaelektród, (vastagsága 0,001—0,0001 mm) mely a rá eső elektromágneses sugárzást hővé alakítja át. Ha a bolométert fény-sugárzás éri, hőmérséklete emelkedik s egyúttal, mint a fémeknek általában, ellenállása is növekedik. Az ellenállás növekedéséből a rá eső energia mennyiségét quantitative is meghatározhatjuk. A thermoelem különböző fémdrótokból van összeforrasztva. A páratlan számú forrasztási helyekre eső fényenergia ugyancsak hővé alakul, amiből a forrasztási helyek fölmelegednek és a thermoelem két vége között elektromos feszültségkülönbség lép föl, amelynek nagysága az elnyelt energia mértéke. W. Abney különlegesen előállított fényképező lemezével az ultravörös sugarakat is fényképezhetjük.

A szinkép előidézése.

A leírt készülékekkel módunkban áll bármely test szinképét

vizsgálat tárgyává tenni. Azonban a testek csak magas hőmérsékleten lesznek önálló fényforrásokká, ezért röviden megismerkedünk azon eljárásokkal, melyekkel ezt elérhetjük. Az idevágó jelenségek kényelmes előidézésére leginkább Bunsen gázlámpáját használjuk. A tápvezeték álló lámpa vízszintes oldalcsőjében világító gázt vezetnek be, mely felfelé irányított finom nyíláson szélesebb csőbe áramlik. E szélesebb csőnek alul két nyílása van, melyek megfelelő nyílásokkal ellátott hengerrel ellátott hengerrel elzárhatók. Ha a kiáramló gázt meggyújtjuk, akkor az égés nem tökéletes, a szén egy része kiválik s izzásba jön, ami a lángot világítóvá teszi. Ha a világítógázt előzőleg levegővel keverjük — amit úgy érünk el, hogy az oldalnyílásokat megnyitjuk — a lángban lévő szén teljesen elég, a láng hőmérséklete az égés gyorsasága miatt igen magasra szokik (1800—2300 C°), de egyúttal megszűnik világítani. A megvizsgálandó anyagot rendszerint üvegcsőbe forrasztott, a végén hurokszerűen meggyöngyített platinadróton juttatjuk a lángba. Az így nyert szinképek, mivel a platinahurkon csak kis mennyiségű anyagot vihetünk a lángba, rövid ideig észlelhetők, ezért tökéletesebb vizsgálatoknál a Beckmann-féle ügőt használják. A Beckmann-éget porlasztóból és Bunsen-lámpából áll. A porlasztóban a megvizsgálandó anyag oldatát szétporlasztjuk s erős levegőárammal a színtelen Bunsen lángba fűjük. Ezen az úton, anélkül, hogy a próbát meg kellene újranunk, hosszabb ideig észlelhetjük a szinképeket, mert a Bunsen-láng mindaddig színes marad, míg a porlasztóban folyadék van.

Bunsen égője csak oly anyagok vizsgálatára alkalmas, melyek 2300° körüli hőmérsékleten elillannak. A magasabb hőfokon álló anyagok vizsgálatára a legerősebb földi hőforrás, az ívlámpát szokták használni. Az ívlámpában az elektromos áram (i. k. p. negatív elektromos töltést hordozó elektródnok raja) két reortaszénrúd között felhevített levegőrégen halad át. Ezalatt a pozitív rúd végén kráter képződik, a rúd izzásba jön, hőmérséklete sokszor a 4000°-ot is meghaladja. Hogy a fényívben a nehéz fémek spektrumát észlelhessék, vagy a szénrudakat furják ki s a mélyedésbe helyezik a megvizsgálandó fémforgécsot, vagy a szénrúpot a fém jól oldódó vegyületének oldatával itatják be; sokszor, ha a fém olvadáspontja elég magas, a szénrudakat a fémről készült rúddal helyettesítik. Az utóbbi esetben a fémrúdot nem közvetlenül az elektromos teleppel kapcsolják, hanem szikraindító másodlagos tekercsével kötik össze; innen ezeket a szinképeket szikraspektrumoknak nevezzük. A szikraspektrumok kényelmes előállítására,

ezenkívül még több módszer ismeretes, melyeknek közös vonása, hogy a megvizsgálandó anyagot föloldva, szén vagy platinacsúcsok között elpárologtatott anyagok színeképeknek több vonala az izzó széntől és levegőtől származik. Az ilyen „vegyes“ spektrumból az idegen anyagoktól mentes fémspektrumot olyképen nyerjük, hogy a kísérletet oly széncsúcsokkal ejjük meg, melyek a vizsgálandó anyagoktól mentesek. Ez utóbbi színeképet az előbbivel összevetve, az elmaradt vonalak a keresett tiszta spektrum alkotóelemei.

A gázok színeképeknek előállítására a Geissler-, vagy a Plucker-féle csöveket használják. A Geissler-csövek középtűt hajszálvékony-ságú üvegcsövek, végeiken beforrasztott platinadróttal. A Plucker-csövekbe, melyek hasonlóak a Geissler féle csövekhez, rendszerint alumíniumelektródokat forrasztanak. A csöveget alacsony (2–3 mm) nyomású gázzal töltik meg, s a platinacsúcsok között elektromos szikrát ültetnek át, a cső középső keskeny részén élénken világít; ennek fényével a színekép-elemző részét megvilágítva a gáz spektrumát észlelhetjük.

A szilárd és folyékony testek színeképe.

Ezek után kísérleljük meg világítani arra a fontos kérdésre, vajjon a különböző fénylő testek milyen fényt bocsátanak ki, milyen a színeképük. E dőször ismert fényforrásunk a gyertyaláng felé irányozzuk színeképelemző készülékünket. A színekép vízszintes szalag alakjában jelenik meg, melyben a napspektrum mind a hét színét megtaláljuk, még pedig úgy, hogy minden színárnyalat előfordul, vagyis a színek megszakítás nélkül sorakoznak egymás mellé; a színekép folytonos. A gyertyalángban a finoman eloszlott szilárd, izzó szén okozza a fényt. Ennek bizonyítéka, ha a gyertyalángba fűvőcsővel levegőt, vagy jobban oxigént fűjünk, a láng elszíntelenedik, a színekép megszűnik. Míkép a gyertyalángban izzó szén, hasonlóan minden izzó szilárd és folyékony test folytonos színeképet szolgáltat. Némi különbségek csak annyiban mutatkoznak, hogy a színek erőssége az egyes fényforrásoknál más és más. Az elektromos ívfény színeképében a zöld és kék rész sokkal fényesebb, mint a petróleumláng színeképében; általában minél erősebb valamely fényforrás, színeképében annál fölünőbbek a nagyrezgésszámú hullámoknak megfelelő színek. A mondottak megvilágítására vezessük át vékony platinadróton elektromos áramot. Ha ez áram kezdetben gyenge, akkor a drót, mint minden szilárd test, 524° C körüli hőmérsékleten vörösizzóvá válik; ilyenkor a színekép csak vörös részből áll. Ha az áramot fokozatosan erősítjük, a színekép-

ben a vörös színhez egymásután csatlakoznak a színek magasabb rezgésszámú fényhullamai; mikor a test fehérizzó, a színek teljes. Vagy, ha azt a fényt vizsgáljuk a színeképelemzővel, melyet a vörösen izzó vassodrony bocsát ki, a spektrumnak ugyancsak a vörös oldalát látjuk. Ha a vassodrony hőmérsékletét tovább fokozzuk, a színek a vörösekn kívül a narancs, a sárga stb. színekkel gyarapodnak, végül fehér izzáson a spektrum a vöröstől az ibolyáig teljes lenne.

Gőzök és gázok színeképe.

Merőben más színeképet kapunk, ha a színtelen Bunsen-égőben platinahurkon illekvény fémvegyületeket párologtatunk el, s ezek izzó gőzével világítjuk meg a rést. Az egyik legegyszerűbb ilyen színeképet úgy nyerhetjük, hogy a platinadróton kevés konyhasót párologtatunk el. A láng pusztán szemmel nézve sárga színű, a színeképelemzőben pedig csak egyetlen sárga vonalat (finomabb készülékkel a N_1 sárga vonala két szorosán egymás mellett lévő vonalra D_1 -re és D_2 -re bontható) látunk fekete alapon, jelétül, hogy a láng csak egy f. j. sugárzást bocsát ki. Ugyanezt tapasztaljuk a többi izzó gőzök és gázok színeképeiben; a spektrum nem folytonos, hanem sötét alapon különböző színű és számú vonalokból áll. Juttassunk a Bunsen-égő lángjába más nátriumsót, pl. szódát ($N_2 CO_3$) akkor ugyanazt a színeképet kapjuk, mint a konyhasóval; tehát bármilyen alakban juttatjuk a nátriumot a lángba, jelenlétét állandóan a színeképe ugyanazon helyén megjelenő sárga vonal jelzi. Ez a jelenség az alapja a földi testek vizsgálatára szolgáló színeképelemzésnek. Mert egyrészt minden elem színeképe más és más, másrészt bármilyen alakban, bármily kis mennyiségben van is jelen az elem, a spektroszkóppal jelenléte teljes biztonsággal megállapítható. Így p. o. Bunsen és Kirchhoff kísérletei szerint a nátrium sárga vonalát 0,000,0003 milligramm (3. 10—10g) nátriumsó is előidézi.

A többi fém spektruma rendszerint összelettebb, mint a nátriumé. A bárium sója a lángot zöldre festik, színeképeket több zöld, ezenkívül sárga és vörös vonalak képviselik. A stroncium sói többszörösen csönöznek a lángnak, spektrumuk színét rendkívül fényes vörös vonalainak köszöni, melyek mellett még egy sárga és egy kék sáv tűnik szemünkbe. stb. Ebből azt következtethetünk, hogy a Bunsen lángnak köcsönzött szín elegendő az illető fémek jelenlétének kipuhítolására. Hogy is lenne, ámde ha több fém van jelen, a láng színe nem biztos alap a következtetésre. Itt jut sze-

rep a színképelemzőnek, mert a keverék minden egyes alkárésze a saját vonalaival járul hozzá a színképhez, anélkül, hogy a jelenlévő többi vonal befolyásolná. A módszerrel emellett nagyon gyorsan végezhetjük a más úton csak nagyon bonyolult kémiai analízist.

Elemek fölfedezése.

Nem lesz érdektelen felemlíteni, hogy Bunsen és Kirchhoff új módszerükkel két elemet: a caesiumot és a rubidiumot fedeztek föl; később ugyancsak a színképelemzés vezette rá Crookes ot a thallium, Reichet az indium fölfedezésére. A színképelemzéssel fölfedezett elemek közül a legérdekesebb a helium története. Már 1868-ban Lockyer a nap spektrumában a nátrium abszorptiós (l. később) vonala (D_1 , D_2) mellett egy másik — földünkön akkor még ismeretlen erede ú — sávot (D_3) észlelt és ebből azt következtette, hogy a napban olyan elem is van, mely földünkön nem ismeretes. Ez elemet a napról héliumnak nevezte. Jóval ezután (1895) derült ki Ramsay kísérleteiből kifolyólag, hogy ez az elem földünk némely ritka ásványában (leveit) is előfordul.

A színkép keletkezésének elméleti magyarázata.

Régebben a színkép keletkezését úgy magyarázták, hogy a szilárd és folyós testek molekulái izzáskor, mivel a molekulák közötti tér kicsi, a heves mozgás következtében folytonosan összeütkeznek, aminek folytán minden irányban rendezetlen rezgőmozgást végeznek. E mozgásaikat az éterrel közlik és benne olyan hullámzást keltenek, melyben mindenféle hullámhosszúságú hullám van. Ebből következik, hogy a szilárd és folyékony testek spektrumának folytonos színszalagnak kell lennie, mert ilyenkor a rés képe mindenféle törekenységű színben jelenik meg a távcsőben és e képek egymáshoz végtelenül közel lévén, egymással összefolynak, minék következtében a spektrum folytonos színszalag. Ha a fémvegyületeket magas hőmérsékletre hevítve gőzzé alakítjuk, a vegyület egyúttal alkatrészeire bomlik. Ha a fémvegyületeket magas hőmérsékletre hevítve gőzzé alakítjuk, a vegyület egyúttal alkatrészeire bomlik (disszocia). A gőzben a fématómok egymástól aránylag nagy távolságban léven, szabadon végezhetik rezgő mozgásukat. Mivel az atomok rezgőmozgása bizonyos éterrezgéseket okoz, az atomok rezgőmozgása bizonyos éterrezgéseket okoz, az atomok rezgőmozgása pedig, ha szabadon mozoghatnak, azok minőségétől kell függőnek lennie. A fémek izzó gőzének színképe nem folytonos, hanem bennük a rés képe meghatározott helyeken a megfelelő színekben

jelenik meg és ezek képezik az illető fémnek spektrumvonalait, míg a vonalak között lévő tér, minthogy a neki megfelelő fény hiányzik, sötétnek tűnik elő.

Ez az elmélet a régebbi ismeretekkel kielégítő összhangzásban volt. A rádióaktivitás felfedezése óta (B. querel 1896) kifejlesztött Ruherford-Buhr féle elektronelmélettel azonban sikeresebben magyarázták meg a spektrum keletkezését. Ez elmélet szerint a pozitív töltésű atommag körül keringő negatív elektron (vagy elektronok) különböző sugárú pályákon keringnek; mikor az elektronok az atomok összeütközésekor egy külsőbb pályáról belsőbbre szöknek át, határozott mennyiségű energiát szabadul fel. Ez az energia az, mely a színeképp meghatározott hullámhosszú vonalaiban megjelenik. Ez az elmélet, melynek további fejlesztése ma is foglalkoztatja a kutatókat, még mélyebb betekintést is nyújt a nemrég még oszthatatlannak tartott atom belsejébe; ennek tárgyalása azonban messze vezetne.

Égitestek vizsgálata.

A spektrumanalízissel nemcsak a földi testek, hanem az égitestek vegyi alkotórészeit is sikerült meghatározni. Az égitestek fényének vizsgálatára egyenestől a színeképelemzőt használják, teleszkóppal egybekapcsolva. Minthogy az állócsillagok a legerősebb magnagyítással is csak pontoknak látszanak, színeképük igen vékony vonal lenne, melynek észlelését megfigyelni alig lehetne. Ezért, hogy spektrum szalagalaivá válják a rés helyeit a gyűjtőlencse elé hengerlencsét alkalmaznak; ez a világtító pontot vonallá nyújtja, mely aztán a rés képét pótolja.

Ködfoltok, üstökösök színeképe.

Ha az így felszerelt színeképelemző készüléket valamely ködfolt felé irányozzuk, azt tapasztaljuk, hogy spektrumuk színes vonalakból áll. Ezeket a vonalakat a földi elemek színeképével összehasonlítva, bennük a hidrogénre és nitrogénre ismerünk, vagyis a ködfoltokat a hidrogén és nitrogén óriási tömegeinek kell tekintenünk. Az üstökösök farkának színeképe a nap színeképével egyező, tehát fényüket a naptól kölcsönözték (visszavert fény), ellenben magvaik fényével világítva meg a spektrumuk rését, a szénhidrogénekre jellemző sávok tűnnek szemünkbe.

A nap és az állócsillagok színeképe.

Ezzel szemben a nap és a többi állócsillag színeképe nagyobb nehézségeket gördített a tudósok útjába. Színeképükben ahelyett,

hogy sötét alapon színes vonalak mutatkoznának, ennek tökéletes elmentését, színes alapon sötét vonalakat észleltünk. Ezen fekete vonalakat először 1802-ben Wollaston észlelte a nap színeképében. Behatóbban Fraunhofer József vizsgálta a jelenséget, 1814-ben közzelt dolgozatában nyolc sötét vonalat különböztetett meg, melyeket az ABC betűivel jelölt. Később tökéleesebb műszerekkel több ezer ily vonalat sikerült megfigyelni a napspektrumban. Fraunhofer vonalainak eredetét sokáig homály borította.

Az abszorptió jelensége.

Végre 1860-ban Kirchoff fényt derített a színekép sötét vonalainak keletkezésére a következő kísérlettel: durranó gáz lángjával izzik mészhengert és a spektroszkóp közé nátriummal sárgára festett Bunsen-égőt iktatott. Ha a mészhengert csak mérsékeltan hevítette, a folytonos színeképben a nátrium sárga vonala világosabbnak tűnt föl. A durranógáz lángjának hőmérsékletét fokozva, a folytonos színekép olyannyira erősdött, hogy a nátrium sárga vonala beleolvadt a környező színekbe. Végül, ha a mestet a legelősebb fehérizzásáig hevítette, a folytonos spektrumot sötét vonal szakkította meg. ugyanazon a helyen, ahol a nátrium sárga vonala látszott volt. Ebből a kísérletből kitűnik, hogy ha a folytonos színeképet szolgáltató anyag (vagy) hőmérséklete magasabb, mint a közbeiktatott gőz vagy gázzrétegé, akkor a közbeeső közeg azon sugarakat, melyeket maga bocsát ki elnyeli, s így a színekép az illető helyeken sötét vonalakkal szaggatott. Az ilyen fekete sávokkal szaggatott színeképet abszorptió spektrumnak nevezzük. A jelenség maga az abszorptió. Ez hasonló ama hangtani jelenséghez, hogy valamely zenei hangszer húja csak arra a rezgésre szólal meg, melynek rezgésszáma azonos saját rezgésszámával. (resonancia.)

Az abszorptió gyakorlati alkalmazása.

Abszorptió színeképpel ezenkívül még néhány oldatnál is találkozunk. Ha a fehér fény színes folyadékokon halad át, (pl. permangánsav, ritka földfémek vegyületei) akkor a színeképből egyes sávokat a folyadék elnyel, minélfogva az égítetek abszorptió vonalaihoz hasonló sötét sávok keletkeznek a színeképben. Úgy mint az elemeket, a folyadékot (vagy az azt megfestő anyagot) is sok esetben felismerhetjük abszorptió színeképeiről. P. o. a vér oxihæmoglobin nevű festőanyaga két fekete sávot létesít a színeképben; az egyik a sárga és vörös szín hatásán, a másik a sárgának a zöld felé eső részén jelentkezik. Az oxihæmoglobin

ezen absorptiós színeképét a vér felismerésére használják. A spektroszkóppal ezenkívül még az élelmiszerhamisítást is sikerül sokszor ily módon leleplezni.

A nap összetétele.

Visszatérve az előbbiekre a nap színeképe tehát azt árulja el, hogy a nap folyékony vagy szilárd magvát — mely a folytonos színeképet adja — alacsonyabb hőmérsékletű gáz, — illetve gőz burrok, a kromoszfera övezi. A nap Fraunhofer-vonalait a földi elemek színeképével összehasonlítva, kiűnik, hogy a nap gőzburkában nagyobbára ugyanazon elemek fordulnak elő, mint földünkön (a cromium kivételével, melyet földünkön még nem sikerült kimutatni.) A nap színeképének csak nagyon kevés fekete vonala folyománya a földet burkoló légkörben történt absorptionak. Ezt abból következtetjük, hogy csak néhány sötét sáv válik élesebbé, mikor a fény a föld légkörében vastagabb réteget fut be, mint akkor, mikor a nap delel.

Az állócsillagok összetétele.

Az állócsillagok színeképében szintén számos sötét vonal figyelhető meg. Kétségkívül tehát ezek is izzó magból és gőzkörből állanak, melyben ugyancsak nagyszámú földi elem jelenlétét sikerült kimutatni. Némely állócsillag színeképében időnként fényes hidrogén vonalak észlelhetők, ami arra utal, hogy ilyenkor e csillagokból óriási mennyiségű izzó hidrogén tör elő; a nap protuberanciái, valamint fáklyái a színeképelemzés tanulsága szerint, ugyancsak főképp hidrogénből állanak.

Doppler elve.

A csillagászok a színeképből következtetnek a csillagok hőfokára, sőt a spektrum sötét vonalainak eltolódásából (*Doppler elve* a fénytanban) megállapították, hogy a világűr mely csillagai száguldanak naprendszerünk felé és melyek távolodnak tőlünk. Pl. a Sziriusz másodpercenkénti 67 km-es sebességgel távolodik tőlünk, míg a Boreas 68 km-es sebességgel tart naprendszerünk felé. Ezen jelenségek bővebb tárgyalása azonban az astrofizika lapjaira tartozik.

Tanácsadó.

Rovatvezető: Uherezky Géza.

S. J. Šaby. A nyugdíjjárulék fizetését illetőleg a „Vestnik” 1927. évi 11. számában megjelent 123,439—I. sz. rendelet 55-60. pontjaiban világosan rendelkezik.

Ezek szerint:

1. A nyugdíjjárulék fizetésére vonatkozó kötelezettség azon napot követő hó 1-én szűnik meg, amelyen a tanító *34 év 6 hó 1 nap* nyugdíjba beszámítható szolgálatát betöltötte. Ezen idő kiszámításánál a háborús félévek figyelembe nem vehetők.

2. Azok a tanítók, akiknek 1926 jan. 1-én ezen *34 év 6 hó 1 nap* nyugdíjba beszámítható szolgálatuk már megvolt, nyugdíjjárulékot csak azon összeg után kötelesek fizetni, mellyel nyugdíjalapjuk emelkedett.

Állami tanítóknál ez az összeg:

$$27,600 \text{ K} \text{č} - 18,804 \text{ K} \text{č} = 8796 \text{ K} \text{č}.$$

Nem állami tanítóknál:

$$27,600 \text{ K} \text{č} - 2900 \text{ K} \text{č} = 24,700 \text{ K} \text{č}$$

3. Azok a tanítók, akiknek 1926 jan. 1-én nyugdíjba beszámítható *34 év 6 hó 1 nap* szolgálatuk még nem volt meg, 1926. jan. 1-től a teljes nyugdíjalap után kötelesek fizetni a nyugdíjjárulékot.

Ezek szerint Ön helyesen fizetett, visszatérítésre nincs igénye.

B. D.-né Allstál. A temetkezési járulék kiutalását és a nyugdíjnak a 104/926. sz. törv. szerinti felemelését kérni kell. A kérvény mellékletei ugyanazok, melyeket a nyugdíj megállapításakor mellékelte.

Temetkezési járulék címén kb 3600 K^č illeti meg.

Gyermekei után nevelési járulékot nem kaphat, mert a gyermekeket az apa részéről, az árvanyugdíj által, ellátottaknak kell tekinteni.

B. B. Bol'. A kiegyenlítő pótléknak az a feladata, hogy az érdekelt tanító 104/926. sz. törv. alapján járó illetményeit kiegyésítse arra az összegre, amelyet 1925. dec 31-én élvezett

illetmény címén a 394/922. sz. törvénynek megfelelőleg, a 289,924. sz. törv alapján járó egyszeri segéllyel.

Kiegyenlítő pótléokra tehát annak van igénye a 104/926. sz. törv. 40. §-ának 1 és 2. pontja szerint, aki ezen törvény alapján kisebb illetményekre szerzett igényt, mint amelyet azt megelőzőleg élvezett.

A kiegyenlítő pótlék — a törv. 40. §-ának 3. pontja szerint — az illetmények első felemelésekor a többlet $\frac{2}{3}$ részével, minden további illetményemelkedéskor a többlet $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ részével csökkentendő a teljes megszűnésig.

Ön 1926. júl. 1-én biztosan előlépett, ennek folytán illetménye évi: 1800 Ké-vel emelkedett, ezen emelkedés $\frac{2}{3}$ részével, évi: 1200 Ké-vel csökkenteni kellett kiegyenlítő pótlékát. Így lett az évi 2880 Ké-ből 1630 Ké.

Működési pótlékának 2640 Ké-ről 3360 Ké-ra való felemelését tessék visszamenőleg kérelmezni. A kérelem kapcsán az igényjogosultságot igazolni kell. Természetesen ezen illetményemelkedéssel kapcsolatosan kiegyenlítési pótléka a fenti elv alapján csökkentve lesz.

P. K. A. M. T. f. é. 2. számában közölt törvényjavaslat alapján várható nyugdíjak 1926/927. évi zsebnaptárunk 91—108. oldalán közölt útmutatás segítségével kiszámíthatók.

Az 1923. jan. 1.—1925. dec. 31. e közti időben nyugdíjazottak a 95. oldalon található I. táblázatban a nyugdíjalapot az utolsó oszlopban találják.

A $\frac{1}{10}$ -os szabvány mindenkinél: 10 év után 40%, minden további év után 2 $\frac{1}{10}$ %-kal több.

Ön, aki eddig évi: 10,662 Ké nyugdíjat élvezett, a törvénytervezet alapján évi: 14,456 $\frac{40}{100}$ Ké-ra bírna igényyel.

HAT

K
O
R
O
N
Á
T

küldjön be levélbélyegben az, aki bármikor megrendelte már, vagy meg fogja rendelni a „Sári te” és a „Pintyő és pintyőke,” c. vig népszínművet, vagy a „Majális” három példányát és bérmentve megkapja a „Lelkek feltámadása” c. regényemet, vagy „Tizenhétben” c. novellaskötetemet tetszés szerint. Ha 11 korona értékű bélyeget küld be, úgy megkapja mind a kettőt! Ezen hirdetés április 1-ig érvényes, siessen!

Farkas István Sály.

Törvények és rendeletek.

Az Iskolaiügyi és népművelésügyi minisztérium 1927. évi nov. hó 4-én kelt 123.439-I, számu végrehajtó rendelete a 104/26 sz. törv.-hez.
(Folytatás.)

Definitio tanítók újból való alkalmazása.

(A tanítói törvény 11. §-ához.)

40. Az újbóli alkalmazás alatt azon esetek értendők, amikor valamely tanítónak szolgálati viszonya felbontatott (elbocsátás vagy a szolgálatból való kilépés-, az állampolgárság elvesztése által) és azután az iskolai szolgálatba ismét felvétetik.

41. Állandó- vagy ideiglenes nyugalomban lévő reaktivált tanítók-, az állandó vagy ideiglenes nyugalombavonulás napjához mérten, az új alapfizetésbe való átcsoportosításról szóló normák szerint — lesznek az új alapfizetésbe átcsoportosítva. Hasonlóképen kell eljárni akkor, ha várakozási fizetéssel szabadságot tanító újból tényleges szolgálattelepre lesz behíva.

Fizetés alacsonyabb heti tanítási órák mellett.

(A tanítói törvény 12. §-ához.)

42. A szolgálati időnek átszámítása százalékos fizetéssel bíró tanítóknál magasabb százalékos fizetésbe vagy a tanítói törvény 12. §-ának 2. bekezdése szerint az alapfizetés teljes kiszabásáig, teljes mértékben csak a tanítói törvény hatályakor alkalmazott tanítókra vonatkozik. Azon tanítókra, akik a törvény életbeléptetése előtt voltak már szolgálatban és akik az új fizetési csoportokba át lettek csoportosítva, azokra a tanítói törvény 37. §-ának 3. bekezdésében foglalt különleges rendelkezések vonatkoznak.

43. A tanítói törvény 19. §-ának 2. bekezdése szerint csak a lényeg kisebb százalékos fizetéssel eltöltött, beszámítható idő lesz átszámítva, de sohasem a beszámított idő, amely megrövidítetlen marad. Az aránylagos beszámítás ennél fogva csak arra az időszakra vonatkozik, amely — a magasabb alapfizetésbe való állás előtt — az alacsonyabb százalékos fizetésben közvetlen az utolsó volt, úgy, hogy a már egyszer átszámított és beszámított idő a szolgálati illetményeknek későbbi magasabb vagy teljes kiszabásánál megrövidítetlen marad. A gyakornoki idő egyáltalában nem lesz átszámítva.

Az állami ovodák óvodái.

(A tanítói törvény 14. §-ához.)

44. Az állami ovodák óvodái az elemi iskolák kérimunka (háztartástan) tanítónőivel egyenrangúak és ezért vonatkoznak rájuk mindazon törvények és végrehajtási utasítások, amely ezen tanítónőkre vonatkoznak.

45. Ezzel hatályukat veszítik az állami óvodákra vonatkozó régebbi rendelkezések, főképen az 1891. évi XV., és az 1913. évi XXXIX törvénycikk valamint a törv. és rendeletek tárában megjelent 1920. évi 20. sz. kormányrendelet, amennyiben a tanítói törvény által szabályozott kérdéseket tartalmazznak.

Iskolai igazgatók (Iskolavezetők, főtanítók, polgári iskolai igazgatók).

(A tanítói törvény 15. § ához).

46. Végleges és ideiglenes igazgatók igazgatói-pótlékának a kiszabása a XVI táblázaton van feltüntetve (Vestnik 1926. évf. 7. füz.) Ideiglenes igazgatóknak (iskolavezető, főtanító) az előírt tanítóképesítő vizsgalattal bíró végleges tanító akkor nevezhető ki valamely véglegesen megszervezett és megüresedett igazgatói (iskolavezető, főtanító) állásra, ha ezen állással járó illetmények szabadok.

47. Azon iskolaigazgatóknak, akik egyidejűleg két vagy kettőnél több önálló iskolát igazgatnak, 600 vagy 800 Kcs. egyszeres igazgatói alappótlék jár, sohasem azonban mindegyik iskoláért külön-külön.

48. Ha az iskola (iskolák) osztályainak száma az iskola szervezetének megváltoztatásával csökken, akkor azzal csökken az igazgatói pótlék is. Az osztályok számának emelkedésével emelkedik az igazgatói pótlék is, mégpedig azon hónap elsejétől kezdve, amely az osztályok számában beállott változást megerősítő nap után következik.

49. A végleges- és ideiglenes igazgatók igazgatói pótléka abban a mértékben lesz a nyugdíjalapba beszámítva, amilyen nagyságban az a nyugalomba vonulás napján vagy az elhalálozás napján ki lett szabva.

50. A tanítói törvény 15. §-ának 2. bekezdése értelmében a törvényes lakbérösszeg levonása, vagy a természetbeni lakás becsértékének az igazgató (iskolavezető) pénzbeli járandóságaiából való levonása ügyében egyelőre továbbra is érvényben marad a törv. és rendeletek tárában megjelent 1923. évi március hó 8-án kelt 52. számú kormányrendelet 1. §-a, valamint az iskola- és népművelődési min. 1923. évi április hó 7-én kelt 42.105-I (Vestnik 1923. évf. 61. az 190 old.) Amig az igazgatók (iskolavezetők, vezetőtanítók), — akik hivatalukat ideiglenesen. . . látni nem tudják — helyettesítéséért járó díjak egyében a tanítói törvény 15. §-ának 2. bekezdése szerint intézkedés nem történik, addig a tanítói törvény 41. §-a értelmében az egyes országokban megállapított eddigi helyettes tiszteletdíjak maradnak érvényben.

Az óratöbbleték-, valamint a nem kötelező tantárgyak tanításának díjazása.

(A tanítói törvény 16. §-ához).

51. Az óratöbbletért-, valamint a nem kötelező tantárgyak tanításáért járó tiszteletdíjakra vonatkozólag továbbra is érvényben marad a törv. és rendeletek tárában megjelent 251|1921. számú törvény I. cikk. 9. §-ának, rendelkezése — vonatkozással az V. cikkelyben foglalt rendelkezésekre.

52. A rendes tanítási kötelezettség mérvén felüli óratöbbletért járó tiszteletdíj ezidőszent minden egyes óra után évi 100 Kcs.-t tesz ki (a törv. és rendeletek tárában megjelent 274|1919. számú törvény 25. §), ha csak a tanító-nak jelen rendelet 53. cikkelye értelmében a nem kötelező tantárgyak tanításáért magasabb tiszteletdíjra igényjogosultsága nincsen. A tanítási kötelezettség normális mértéke a törvény és rendeletek tárában megjelent 59|1923. törvény V. cikkelyében-továbbá a törv. és rendeletek tárában megjelent 59|1923. számú kormányrendelet 2. és 3. §-ában-, és végül az iskola- és népművelődésügyi miniszterium 1923. évi április hó 7-én kelt 42.105-I (Vestnik 1923. évf. 61. sz. 192 old.) számú rendeletének 14. §-ában van megállapítva. Azon tanítóknál, akik a tanítói törvény 12. §-a értelmében a szolgálati illetmények csak százalékos részét élvezik, azoknál a normális kiszabás alapjául azon tanítási

órák veendő, amelyek a rendszeren jóváhagyott helyi órarend szerint (tekintet nélkül az esetleges helyettesítési intézkedésekre), beleszámítva a törv. és rendeletének tárában megjelent 2011922. számú törvény VI. cikkelye szerint az utolsó évig tartó idő, mint a rendszeres tanítási kötelezettség részükre kikiszabott (lásd jelen rendelet 6. cikkelyét). Ameddig jelen törvény 6. cikkelye szerint a helyettes tanítás beszámít a százalékos fizetés mérvének kiszabásánál, addig a százalékos fizetéssel bíró tanítónak az óratöbbletért járó tiszteletdíjra nincsen igénye.

53. A tanítóknak a nem köteles tantárgyakért járó tiszteletdíjat a XVII. táblázat tünteti fel (Vésetnik 1926. évf. 7. füzet).

54. A nem kötelező tantárgyakért, valamint az óratöbbletért járó tiszteletdíjak a tanítóknak minden tanítási félév végén utólagosan kiutalandók.

Nyugdíjjárulékok.

(A tanítói törvény 21. §-ához).

55. A tanítói törvény 32. § a értelmében a nyugdíjjárulékra a következő rendelkezéseket vonatkoznak:

a) A nyugdíjjárulék a nyugdíjalap 6%-át tesz ki, mely a szolgálati illetményből havonként le lesz vonva. Nyugdíjjárulékot kötelesek fizetni: lényeges szolgálatban — vagy szabadságon — ugyancsak várakozási fizetéssel — vagy fizetés nélkül szabadságon lévő tanítók és gyakornokok, ha a szabadságon eltöltött idő a felemelt alapfizetésnél beszámít. A nyugdíjjárulékot addig kell fizetni amíg a fizető a teljes nyugdíjra igényt nem szerez, tekintet nélkül a nyugdíjilletmény kiszabásánál a világháborúban eltöltött polgári- vagy katonai szolgálat címén beszámított időre. Azon tanítók, akik ilyen teljes nyugdíjilletményre igényt szereztek, a nyugdíjjárulékot csak a tanítói törvény életbeléptetésének napja, azaz 1926. évi január hó 1-je után elért felemelt nyugdíjalap után kötelesek fizetni. (A fizetési törvény 165. §-a).

b) A nyugdíjalapot az alapfizetés és a pótlékok alkotják, amelyek a nyugdíjalap kiszabásánál kimondottan, mint beszámítandónak fel vannak véve (igazgatói pótlék, a gyakorló iskolák-, siketnémák- és vakok intézetek tanítóinak pótléka). Miután úgy a fizetési-, mint a tanítói törvényben a helyi pótlék a nyugdíjilletmény kiszabásánál beszámítandónak felvéve nincsen, azért a törv. és rendeletek tárában megjelent 541199 számú törvény rendelkezései, amelyek a helyi pótléknak a nyugdíjalapba való beszámításáról intézkednek, ezenel hatályukat veszítik.

c) Gyakornokoknál a nyugdíjalap az A lakóercsoport szerinti tiszteletdíj 2/3-át tesz ki, azaz 11.100 vagy 12.200 Kcs. vagy pedig 10.500 vagy 11.700 Kcs.-nak 2/3-át. A nyugdíjalap tehát a közismereti tantárgyak tanítói- és önállóan rendszeresített hitoktatók helyén lévő gyakornokoknál az adajutum első fokozatában 7400 Kcs.-át, a második fokozatban pedig 8200 Kcs.-t, a kézimunka (bázistartásban) tanítóknál helyén lévő gyakornokoknál az adajutum első fokozatában 7000 Kcs.-t, a második fokozatban pedig 7800 Kcs.-t tesz ki (a fizetési törvény 154. §-a).

d) A XVIII. és XIX. táblázat az elemi iskolai tanítók nyugdíjjárulékait, a XX. és XXI. táblázat pedig a polgári iskolai tanítók nyugdíjjárulékait tünteti fel (Vésetnik 1926. évf. 7. füzet). A tanítótag többi csoportjainak és kategóriáinak nyugdíjjárulékait (iskola igazgatók és vezetők, siketnéma és vakok, intézetének tanítói, százalékos fizetéssel bíró tanítók) egyénileg kell megállapítani

Százalékos fizetéssel bíró tanítók (gyakornokok) nyugdíjáruléka százalékos fizetésük után lesz kiszabva; gyakorolókoknál az A helységcsoport (lakbércsoport) szerint megállapított százalékos adójutumuk kétharmada után.

57. A nyugdíjárulék fizetése alóli felmentés annak a hónapnak az elsejével kezdődik, mely ama nap után következik, amikor a tanító a nyugdíjilletmények kiszabásánál beszámított 34 év, 6 hónap, és 1 napra terjedő szolgálati időt elérte, nem számítva ebbe az u. n. háborús féléveket, háborús — és legionárius éveket.

58. Az új fizelési illetményekbe átcsoportosított azon tanítók, akik 1926. évi január hó 1-éjéig 34 év 6 hónap és 1 napos beszámítható szolgálati időt értek, azok 1926. évi január 1-ejétől kezdve azon nyugdíjalap után járó nyugdíjárulék fizetése alól fel vannak mentve, amely őket ezen a napon megillet. Ha a nyugdíjalap 1926. évi január 1-e után emelkedik, akkor az emelkedés napjától kezdve azon összeg után fizetik a nyugdíjárulékot, mely összeggel a nyugdíjalap megnagyobbodott.

59. Az új fizetésekbe átcsoportosított azon tanítók, akik 1926. január hó 1-éjéig a 34 év 6 hónap és 1 napos a nyugdíjilletménybe beszámítható szolgálatot el nem érték, azok a nyugdíjárulékot az 1926. évi január 1-i egész nyugdíjalap után nyugdíjárulékot kötelesek fizetni, még akkor is, ha a törv. és rendeletek tárában megjelent 211/20. számú törvény IV. cikkelye, valamint a törv. és rendeletek tárában megjelent 391/1922. számú törvény 9 §. rendelkezései értelmében a nyugdíjárulék fizetésének felmentésére jogerős igénye lett volna.

60. Olyan kérdéseknél, amikor arról van szó, hogy a nyugdíjilletmény kiszabásánál mely időszakok beszámíthatnak, gondosan figyelembe kell venni a tanítói törvény 33. §-át. Valamely időszaknak fizetéselőléptetésbe való beszámításából (jelen rendelet 88. cikkelye) nem következik, hogy az a nyugdíjilletmény kiszabásánál is önkénytől beszámítható, ha csak a törvényes rendelkezésekből (a törv. és rendeletek tárában megjelent 462/1919. számú törvény 1. §-a vagy a törv. és rendeletek tárában megjelent 457/1919. számú törvény 1. §-a) vagy megfelelő jogervényes hivatalos intézkedésekből kifolyólag a beszámítás végre van hajtva.

Szolgálatbeli mulasztás terheség vagy anyaság miatt.

(A tanítói törvény 25. §-ához.)

61. A tanítói törvény 25. §-a szerint terheség vagy anyaság miatt szolgálatbeli mulasztás megindokoltnak vétetik, mégpedig a szülés napját is beleszámítva három hónapig. Az ilyenemű mulasztás okát a tanítónő legkésőbbben a mulasztás első alkalmával jelentse be. Ha ezen mulasztás közvellen a nagy szünet után áll be, akkor a mulasztás okát szabályszerint a tanév megnyitása előtt egy héttel bejelentendő, hogy a szolgálatban való helyettesítésről kellő időben intézkedés történhessen.

Ezen mulasztásnál a tanítónőnek a szolgálat ellátására való képtelenségét, igazolnia nem szükséges. Ajánlatos azonban, hogy a bejelentéshez orvosi bizonyítvány mellékeltesse. Hivatalos felszólításra köteles a tanítónő magát orvosi vizsgálatnak alávetni. Ezen vizsgálat célja a tényállás és a terheség fokának megállapítása.

62. A terheség vagy anyaság miatti szolgálatbeli mulasztás napjaira,

amennyiben ezen távolmaradás három hónapnál tovább nem terjed a tanítói törvény 25. §-ának 2. bekezdése szerinti leszállított alapfizetés illeti meg a tanítónőt.

Gyakornoki szolgálatban lévő tanítónőt hasonlóképen az adjútum 60%-a illeti meg beleszámítva a tanítói törvény 24. §-ának 7. bekezdése szerinti esetleges pótlékok. Százalékos fizetéssel bíró tanítónőt a megfelelő százalékos szolgálati illetmény szintén 60%-a illeti meg. A leszállított fizetés — tekintet nélkül jelen rendelet 65. cikkelyében foglalt kivételekre — a szolgálatból való tényleges távolmaradás első napjától kezdődően az utána következő időtartamra egészen az újból való szolgálatba lépésig — legfeljebb azonban három hónapra terjedő időre — jár. (Lásd az iskola és népművelődésügyi minisztérium 1926 évi november hó 11-én kelt 130.074—S/3. sz. — Vészték 1926 évf. 103. sz. 363 old. rendeletét, valamint jelen rendelet 10. cikkelyét).

63. Aszerint:

a) hogy a terhesség- vagy anyaság miatti szolgálatbeli mulasztás a tanévnek szorgalmi részében megkezdődött, vagy

b) tanítónő a nagy szünetekben lebetegedett és annak előtte a szünet végéig tanított,

a tanítónő a mulasztás befejezése előtt és pedig:

az a) esetben, a mulasztást követő legkésőbbben három hónapon belül, és a b) esetben pedig a szünetet követő legfeljebb három hónapon belül jelenti, hogy a törvény szerint fizetett és engedélyezett szolgálatbeli mulasztás vajjon kimerítette és hogy mikor lép ismét szolgálatba.

64. Csak a fizetett szolgálatbeli mulasztás — ami legfeljebb három hónapot tehet ki — lesz a felemelt alapfizetésnél, valamint a nyugdíjilletményre való igényjogosultságnál és annak nagyságának kiszabásánál, beszámítva. Hosszabb időre csak fizetés nélküli szabadság engedélyezhető, amely azonban a magasabb alapfizetésnél-, valamint a nyugdíjiletményre való igényjogosultságnál és annak nagyságának kiszabásánál tekintetbe véve nem lesz.

65. Ha a nagy szünet vagy annak valamely része jelen rendelet 61. §-ában említett időszakba esik, akkor az a tanítói törvény 25. §-ának 1. bekezdése szerint a háromhónapos mulasztásba lesz beszámítva, a tanítónőt azonban — a szünet ezen részére — a szolgálati illetmények teljes mértékben illetik meg.

66. Egészségi okokból való szolgálati mulasztásokra vonatkozó rendelkezések érintetlenül maradnak. Hogy pathologikus terhességet vagy pathologikus anyaságot mennyiben lehet egészségügyi ok gyanánt megítélni, melyet szolgálatban való mulasztás esetén a megváltozatlan szolgálati illetmények lesznek indokolták, ilyen esetekben a hivatalos orvosi véleményezés alapján, a hatóság dönt.

67. Jelen rendelet 61. és 63. cikkelyek szerinti jelentést a tanítónő az illetékes iskolavezetőségnél (igazgatóságnál) haladéktalanul megteszi, amely erről az illetékes hatóságot, további intézkedés megtételének céljából, azonnal értesíti.

Természetbeni jövedelmek.

(A tanítói törvény 26. §-hoz.)

68. Addig, amíg a tanítói törvény 23. §-ának 1. bekezdése értelmében arról, hogy a tanító természetbeni járandóságainak tényleges évi becserítke miképpen lesz megállapítva és a tanító pénzbeli jövedelméből levonva, új kormányrendelet meg nem jelenik, addig a tanítói törvény 41. §-a értelmében to-

vábra is a törv. és rend. tárában megjelent 52|1923. sz. törvény 1. §-ának rendelkezései maradnak érvényben.

69. A tanítói törvény 26. §-ának 3. bekezdése Sziléziára vonatkozik, tekintettel az 1901. évi november hó 8-án kelt 41. sz. sziléziai országos törvényre, továbbá az 1901. évi november 6-án kelt 42. számú sziléziai országos törvény 29. §-ára és az 1914. évi április hó 8-án kelt 16. sz. sziléziai országos törvényre.

Helytelenül kiszabott- és kifizetett szolgálati illetmények helyesbítése.

(A tanítói törvény 30. §-ához.)

70. Amennyiben az iskolai hatóságok az iskola- és népművelődésügyi minisztérium 1926. évi július hó 2-án kelt 74.758—I. és az 1920. évi december hó 2-án kelt 91.456—I. számú rendeletek szerint az új fizetésekbe való átcsoportosítás végrehajtásánál olyan végzéseket adtak volna ki, amelyek jelen végrehajtó rendelet rendelkezéseivel ellentétben állanak, úgy valamennyi végzést hivatalból felül kell bírálni és jelen utasításokkal összhangba hozni. A felülvizsgálat gyorsan kell végrehajtani, nehogy a tanítói törvény 30. §-ának 7. bekezdésében foglalt határidő elmulasztassék. Ezen célból ajánlatos, hogy a revízió a személyek névsora szerint ugyanabban a sorrendben történjék, mint amilyen sorrendben az ideiglenes átcsoportosításról szóló dekrétumok ki lettek adva.

(Folyt. köv.)

Különfélék.

Nyugalomba vonulás. A komáromi tanítótság két érdemes tagja: *Lakatos Károly* és *Káddár Győző* közs. isk. tanítók vonultak f. é. jan. 1-ével a megérdemelt nyugalomba. Komárom városa közönségének, a város tanítótságának s mindnyájunknak, akik őket ismerjük s becsülni megtanultak, jókívánatai kísérik szeretett kartársainkat. Az osztatlan elismeréshez, mely széles körökben nyilvánul meg ez alkalomból, csatoljuk a magunkét is. Őszinte szívvel óhajtjuk, hogy sokáig jó egészségben élvezzék munkájuk gyümölcseit s lássák annak áldásos eredményét.

Székelly Béla alsószécsői kartársunk az általa rendezett két színelőadás tisztajövedelmét száz koronát befizetett a Tatra Banknál a felállítandó Tanítók Háza javára. Midőn ez adományt nyugtatjuk, egyben őszinte köszönetünket fejezzük ki nevezett kartársunk kollegiális cselekedetéért.

Nagyon megszivlelendő. Nem is olyan régen Seidl Sándor belebukott az ifjúsági könyvtársorozatba. Láttam, olvastam, milyen szeretettel és lelkesé-

déssel propagálta a könyvtár ügyét, minden levelén ott volt az Ifjusági könyvtár bélyegzője és mégis, mint e lapban láttuk, össze vissza százegynéhány iskola állott az ifjusági könyvtár mellé s az a második kötettel meg is szűnt. Ez az ómen az én mementóm. A Szlovák Prózai Antológia, mely úgy a tanítói mint a tanulói és községi könyvtárak polcán megállja a sarat, nehezen fogja elérni azt az eredményt, amelyet én vártam volna. Bár minden úton-módon igyekezem az összes magyar tanítót és tanárt, az iskolai, tanítói és községi könyvtárakat megnyerni, a közöny óriási. A fizetés és a nyugdíjrendezés után, amikor legnagyobbodott a falat kenyér, *Ján azt látta, hogy húsz korondt sajnálnak a szlovák kulturát propagáló Szlovák Prózai Antológiáért.* A Szlovák Prózai Antológia a következő szlovák írók műveiből lett összeállítva: Janko Alexy, T. J. Gaspar, J. C. Hrušovský, Ján Hrušovský, Jégé, Martin Kucucin, Elena M. Soltésová, J. Gr. Tajovský, Timrava és Terezina Vansová. Lehet, hogy lustaságból nem írja meg sok kartárs a megrendelő lapot, lehet, hogy egyes nagyobb iskolák igazgatói nem tették (sajnos!) magukévá az ügyet, mert ennek tudhatom be, hogy egyes húsztanerős iskolától (ahol pedig lelkes és áldozatkész kartársak vannak) *egyetlen* rendelés sem érkezett és a déli vidékek *soktanerős iskolái mind, mind hallgatnak. Várom az egytanerős iskoláktól is legalább az egy példányra való előjegyzést s a többtanerős iskoláknak legalább két három példányos rendelést.* Aki a Szlovák Prózai Antológiát különböző indító óknál fogva, vagy egyszerű kényelmi szempontból nem rendel meg, az kerékkötője a szlovák magyar kultúrkapcsolat intenzivitásának, ami pedig nem válik a *szlovénokból magyar tanítólag elűnyére.* F. J.

(Megjegyzés: A Magyar Tanítók Hízának alapját gyarapítjuk, ha a fenti könyvet megrendeljük. Szerk.)

Kisebbségi néprajz.

A cserkészek négy csoportban vándoroltak az elmúlt nyáron a köztársaság magyar vidékeire és mindenfelé szorgalmasan gyűjtötték a néprajzi adatokat. Megfordultak a Zobor hegy körül, a Garam és Ipoly alföldjén, Gömörben a Bodroghözön, Berég, Ung és Ugocsa vidékén és számos érdekes magyar népi jellegzetességet örökítettek meg rajzban és írásbeli feljegyzésben. A regődiások etnográfiai tevékenysége lehet tanulságos a tanuló ifjuság számára, értékes élményül szolgálhat maguknak a vándoroknak és felkelteknek országosan a figyelmet a magyar faji kincsek iránt, de valljuk be magunknak őszintén: ez az értékes munka bizonyos mértékig mégis csak ifjusági, nem pedig tudományos jellegű. A kisebbségi magyar nyelvtérületeken csak akkor éledhet fel igazán mély jelentőséggel a néprajzi kutatás, ha állandó anyaggyűjtői vannak, akik a falu népét mindig megfigyelhetik, és képzett szakemberei, akik az egybegyűjtött anyagot átveszik és a tudomány számára feldolgozzák. Az állandó anyaggyűjtés a falu értelmiségére, elsősorban a tanítókra vár, a szakszerű értékesítés pedig a cseh-szlovákiai néprajzi társulat megszervezését igényeli.

A magyar néprajzi kutatás problémájával közéletünkben már gyakran találkozunk. Főként a tárgyi néprajz az, mely némi eredményeket könyvelhet el szélesebb körökben is. A népművészeti tárgyak több kiállításon szerepeltek s a magyar nők közt szép munka folyik a magyar kézimunka megőrzésére és

terjesztése érdekében. Ellenben már a népi kultúra szellemi részének felkutatása, a szokások, a népköltészet, a népi zene tanulmányozása szünetel. Egyedül a Szent György Kör pályázatküldése egy kisebbségi magyar közönség teljes néprajzának ismertetésére kellett némi érdeklődést ezen a téren is. Ez a pályázatküldés tette lehetővé, hogy jelenleg Tardosteked és Csécs folyókészégek népi kultúrájának leírása néhány pályázó főiskolás diák szorgalma folytán Solymossy Sándor dr. budapesti főiskolai tanárnak, a Magyar Néprajzi Társaság tudós alelnökének íróasztalán fekszik elbírálás végett. Néhány előadás, néhány cikk, elszórva az ország területén, amiről még megemlékezhetnénk, aztán több semmi. A magyar néprajz nemzeti jelentőségű propagálása a regőszjárás lelkes és fiatal diákjaira maradt.

Maholnap tíz esztendeje, hogy kisebbség vagyunk. Komolyan gondolkoznunk illik már a kisebbségi magyar tudományos élet megalapozásán. Jól esik éppen ebben a hangulatban a tekintélyes Magyar Néprajzi társaság vezető emebereinek ajánlata a főiskolás cserkészek prágai, brünni és pozsonyi Szent György körének: rendezzenek ezek a diákszervezetek rendszeres néprajzi anyaggyűjtést Csehszlovákiában s addig, amíg a kisebbség külön néprajzi társasága meg nem alakult, Budapesten átvesszik és értékesítik a nemzetközi tudományosság javára a kisebbségi nyelvtérületek adatait is. Amíg tehát egy önálló tudományos szervezet felállítására közéletünkben a helyzet megérlik, a néprajzi anyag szakzerű feldolgozása ideiglenesen, de a lehető legjobban biztosítva van. Ami persze a tárgyi anyaggyűjtést illeti, ebben egyelőre a Szent György Kör játszana szerepet, amennyiben az esetleges anyagot elraktározná, vagy miként a rajzokat Tichy Kálmán festőművészünkhez, úgy továbbítaná ezeket is megőrzés végett kultúregyesüleink vagy szakembereink valamelyikéhez.

A kisebbségi néprajz fellendülésének első feltétele: a gyűjtőkörpont és a tudományos hitelességű értékesítés kérdése megoldottnak tekinthető. Marad a másik, beválljuk, fontosabb feltétel: a falu intelligenciájának lelkes részvétele a pontos adatgyűjtésben. A magyar tanítókhoz fordulunk elsősorban, támogassák a magyar tudományok legmagyarabbikát, a magyar néprajzot állandó anyagkereséssel. A Szent György Kör most tesz lépéseket, hogy a Magyar Néprajzi Társaság tudományos folyóirata, az Ethnografia számára behozatali engedélyt kapjon az illetékes hatóságoknál A tanfőiség, -- ha ez sikerül -- nemokára tudományos feldolgozásban kapja vissza nemes figyelemmel feljegyzett népelet adalékait.

A Szent György Kör felhívása néprajzi adatok gyűjtésére.

Azért vagyunk ma a földkeresség legsujtottabb nemzete, mert nem ismert bennünket a világ! Nem ismert pedig azért, mert magunk sem ismertük kellőképen magunkat. Itt kell kezdőnünk a munkát!

Nemzetünket két nagy társasréteg alkotja: a művelt városi elem és a föld népe. Amaz idegen befolyástól van átitatva s csak a nép őrizi még tisztán ősi hagyományainkat, magyar voltunk biztos zálogát. Első feladatunk tehát megismerni a magyar föld magyar népét.

Meg kell figyelőnünk és fel kell tárnonk élelesorát, hagyományait, hitvitágát, mondáit, meséit, dalait, azonkívül eszközeit, napi munkáját -- mindant

a mit romlatlan magyarsága szellemi és anyagi léren termel s a régiből megtartott.

Jegyezzük fel, gyűjtsek össze magyarságunk ez őseredeti kincseit! Csak belőlük nyerhetünk hű képet arról, miért és miben vagyunk magyarok. Csak így ismerhetjük meg gazán magunkat s csak ezuton ismerhet meg bennünket a világ. Akik e munkában részt óhajtanak venni, azoknak szól az alábbi tájékoztató; azok küldjék be megfigyeléseiket, gyűjtött anyagukat a magyar Néprajzi Társaság számára a Szent György Körnek Cím: Décsy Aladár, Bratislava-Pozsony, Kecse-utca 14. sz.

Tájékoztató.

I. N é ő l t é s .

1. Ünnepi játékok (bellehemezés, kántálás, regélés, Balázs- és Gergelyjárás, pünkösddőlés, lucálás, farsangolás stb. a beköszöntés, előadás, eltávozás öltözködés, játékeszközök pontos és részletes leírásával.) 2. Régibb balladák, újabb epikai dalok, zsványbistóriák 3. Szerelmi, hazafias-, katonai-, pásztor-, betyár-, kortes-, bor- és tréfás dalok: a világháboru és a fogságból hazatérők nótái. 4. Köszöntők, táncszók és lakodalmi kurjantások: gyermekjátékeszközök (a játék részletes leírásával), találós mesék, halotti siratók, verses sírfírítatok. 5. Verseslevelek. 6. Tündér-, áhat-, tréfás- és csalimesek; adomák 7. Legendák Krisztusról, Szűz Máriáról, az apostolokról, a világ teremtéséről, az özönvizről: csillagmondák. 8. Történelmi események, személyek és helyek, tavak és források, határ és dűlőnevek monái; család- és ragadványnevek magyarzatai. 9. Közmondások; szólások káromkodások, átkok.

(Az 1—5. pont alatt felsorolt régi és újabb kéziratot füzetekben s kiszolgált katonák notesziben keresendők E füzetekkel és noteszekkel együtt a régi és újabb ponyvatermek, széphistoriák, versenygyűjtemények, kalendáriumok, álmoskönyvek vőfélykönyvek stb. is gyűjtendők. Az énekes daraboknak lehetőleg dallama is feljegyzeendő.)

II. Népszokás, néphit.

1. A születést megelőző jóslások, tilalmak és babonás beavatkozások az anyára és a gyermek nemére, számára, sorsára vonatkozólag. Védekezés a rontás, szemverés és más ártóhatalmak ellen; gyermekbetegségek és gyógyításuk. Váltott gyermek. Keresztelési szokások és biedelmek. Az istola babonái. 2. Szerelmi jóslatok, varázslatok, bájítatok. A jövőndőbeli megjóslása. Leánykérés. Jegyváltás. Lakodalmi szokások. Hérészés, kárlátó. A gazdaszszony és szolgáló babonás biedelmei és szokásai a kenyérszűlésre, kenyérrre, sóra, egyéb élelmiszerekre vonatkozólag. A fonákul öltözködés jelentősége s a mezietelenség szerepe. A gada, kocsis, béres babonás biedelmei és szokásai az istállóra és ólakra, a szántás-vetésre, adás-vételre vonatkozóan. A pásztorok halászok, vadászok, a különböző mesteremberek, varrodák, kaszárnyák és katonák babonákra. Tolvaj-babonák. 4. Az emberi és állati betegségek gyógyítása: ráulvasások versben és prózában. Az életkorra vonatkozó jóslások, a halál előjelei (születéskor, kereszteléskor, esküvőkor, temetéskor, álomban, állatok s természetijelenségékkal). Szokások a haldoklás, a halál beállta, a ravatalozás, a temetés idején. A más-világi életre és hazajáró lelkekre, kísértetekre, vampirokra, a keresztetlennél elhalt csecsemőkre, halvaszülöttekre, kivégzettek, meggyilkoltakra, vízbefullakra, öngyilkosokra vonatkozó babonás biedelmek és történetek. Gyaszolás. 5. A tudósokra (tudósszszonyokra), javasokra, bábákra, nézőkre s látókra, jövőnd-

mondókra, táltosokra és táltos állatokra, garabonciás diákokra, boszorkányokra vonatkozó babonás hiedelmek és történetek. Ómóntés, rostaforgatás: dobon, szilán, gyűrűvel stb. végzett varázslatok. A krajcár, patkó, vas és egyéb ércek babonákra. Kincsfásás. 6. Mítéle szokások és babonák fő édek a hét, év egyes napjaihoz és ünnepeihez (pld. újév, gyertyaszentelő, András, Gergely, Szent György, nagyhét, nagyptentek, Szent Iván, Péter-Pál, Kéteasszonykőze, Luca, karácsonyi szentidők), pástorkalendárium. Társasösszejövetelek, fonás, tollfosztás, kukoricatörés, aratás, szüret stb. Állatok és növények eredetét, teremtését magyarázó hiedelmek és mondák. Állatbabonák. A boszorkánykodás segédállatai. Madarak és léregek üése. Fákraaggalt rongyok. Betegséget hárító növények. Növények és fák ültetésével, oltással kapcsolatos babonák. Termésvarázslás. 8. A tűze s vízre vonatkozó babonás hiedelmek. Gyógyító erejük. Szenteltvíz. Vízilakók. Földtartó állatok. Földszellemek. A barlangok s hegy belsejének világa. Amit a föld magából kivet. 9. A hold udvarának, változatainak, állásának színének jelentősége; betegséget okozó s gyógyító ereje; a hozzá intézett varázsigék, bájoló imádságok. A hold lakói. Jólás a Napból. A bajnal babonákra. Csillagbabonák és jóslatok; az égből hullott tárgyak. A szívárványra, déli-bábra, égi tűneményekre vonatkozó babonás hiedelmek: időjárás. 10. A lidércről, iglicről, piritusról, tünd. r. kről. Boldogasszonyról, Szépasszonyról, Kedda-szonyáról, az erdei, vízi s földalatti emberekről, a törpéről s óriásokról, a bányarémről, mindennemű gonoszszellemről (rossz ak, fehér- és tűze-ember, fekete asszony), az ördögökről, angyalokról szóló történetek. A sárkányok, kígyók rály, házikígyó, kígyókó, halálmadár, csodaszarvas, tűzebika, nyirfa, istenf. Csaba mondái.

Pontosan följegyzendő, hogy az egyes szokásokban vagy babonákban miféle számok szerepelnek. pld. hogy háromszor kell a házat megkerülni, vagy hogy a mennykő leeséskor hét mérföldre surdók a földbe.

III. T á j n y e l v.

Tájszó-csoportok (családtagok nevei, rokonságnevek, személynevek foglalkozás szerint mesteremberek, pásztorok, halászok és vadászok szókincse, es-kozeik: malom, épület- és házrészek; a szekér, eke, ásó, kapa, kasza egyéb szerszámok, edények s részei; ételnevek; ruhaneműek s részei: növénynevek. madarak és léregek nevei; betegségnevek stb.)

A Szent György Kör vezüldése.

Játékoskönyv. 1926 augusztusában néhány pozsonyi cserkész a Nyit-rától nem messze fekvő Gerencsér község gyermekeit gyűjtötte maga köré barátságos mesészóra. A falu népe azok az a palócokhoz tartozik, akik őai időkben a Zobor hegy alját szállották meg négyoldalról és a szláv tengerben ma is keményen helytálló magyar nyelvészigetet képezve, hordozták sorsuk ke-rezsjét: elhagyottak a cserkészek a mesélés után játszani kezdtek a gyerekekkel az iskolaudvaron. A gerencsériek ekkor sok szép cserkészjátékot sajtóítottak el a pozsonyi regösdlákoktól. A tanító meg is jegyezte:

— Jó volna a maguk játékaikat összegyűjteni és könyv alakban kiadni. Mi tanítók ezer gondunk közepette csak hálásk lennénk, ha megcsinálnák azt a játékoskönyvet, melyre lépten-nyomon oly égető szükségünk van!

A vándorló „ökek” öt-vezetője akkoriban jelentést is tett erről a regös-járásról irányító prágai Szent György Körnek. A kérést a főiskolás cserkészek Farkas Gyula dr. berlini magyar egyetemi lektorhoz továbbították, aki ezidő-

tájt már javában szerkesztette a csehszlovákiai és erdélyi magyar ifjúság számára a berlini Vöggeneiter cég népszerű cserkészkiadványait. A Játékoskönyv, melynek terve tehát nem a kiadváltalat üzleti számításaiából, hanem a reális szükségességből és a tanítóság oldaláról felmerült halávozott kívánságból született, 1927 nyarán tényleg megjelent a könyvpiacra.

Scabó Dezső, a magyar faj kulturájának fanatikus harcosa azt mondja valahol, hogy a játék az élet jókedvével idegzi be a test ügyességét. Aki ismeri a modern pedagógiát, az tudja, hogy mit jelent a helyesen irányított játék az ifjúság szolgálatában: jókedvű tiszta lelkű új nemzedéket, mely ügyes és életrevaló. Nem győzhetjük tehát eléggé értékelni azt a szürke borítékú kis könyvet, melynek megjelenése a ma holnap 10 esztendőse kisebbségi magyar életben nem is olyan kis esemény: Szimbólum ez a könyv, mely azt jelenti, hogy ha sok mindenünk el is veszett, a legfontosabbat a kezünkön hagytuk a sors: a magyar falusi néptömegek helyes nevelésének lehetőségét a népiségekben. Mert naiv azt hinni, hogy ha a tanító nem mond történetesen régi magyar hazafias szövegeket a tanítványainak, azért már végtünk. Általában revizióra szorul az a kisebbségi magyar közvélemény is, hogy csak a politika terén végeztünk politikai munkát. Az a tanító, aki például a rábizott ifjúság testét ügyessé edzi a játék nevelő művészetével, nem cselekszik kevesebbet, mint őrzi a magyar nemzet egészséges folytatódását a jövőbe. Ez a lehető legokosabb magyar nemzeti munka és lán: még csak nem is politika! Ma holnap bizony 10 esztendője, hogy kisebbség vagyunk és mostanáig kellett várni a magyar fejlődés, a magyar pedagógia egyik legegységű eszközére: a Játékoskönyvre. Ebben a késésben van számunkra valami szűgelnivaló is, de tegyünk mindent jóvá azzal, hogy a könyvet nemcsak országgszerle elterjesztjük, hanem a fiatalság érdekében használjuk is.

A könyv szerzői: Bánlaky, II-sz és Sztrilich magyar cserkészvezetők. Mindháromnak a cserkészlet szakiroalmában hírneve van. A könyv 120 oldalon keresztül nem kevesebb, mint 250 érdekes társasjátékot ismertel, a játszás hasznos szórakozásának tehát valószínű kincseshányája. A játékok a következő csoportokba tartoznak: 1. Játékok 2. Rögtönzött játékok a szabadban. 3. Játékok a szabadban 4. Labdajátékok 5. Cserkészjátékok 6. Rögtönzött játékok a szabadban. 7. Játékok a szabadban. 8. Műgyűlési játékok. 9. Trefás játékok. 10. Bemutatásra alkalmas játékok. 11. Vizi játékok. 12. Menetelés közben játszható játékok. A kétszázötven játék leírásához 35 ügyes kép tartozik. A címlapot Velösy magyar cserkészművész tervezte. A könyv a Kazinczy-társaság Könyvbarátainak Ifjúsági Sorozatában jelent meg öt más könyvvel együtt. Kapható külön is minden könyvkereskedésben.

A falusi népkönyvtárak kiegészítésénél fontos hivatást teljesít praktikus tanácsalval a tanító. Amikor most újra könyvjegyzékek árasztják el a népkönyvtárak intézőit, hogy a további könyvbeszerzésekhez alkalmas bő választékot nyújtsanak: ne feledkezzünk meg seholsem olyan könyvek beszerzéséről, melyek a falu érdekeit elsősorban szolgálják. Ezek közé tartozik a Játékoskönyv. De ott van ennek a helye minden magyar népiségek könyvtárában is. Életet árasztó könyv ez, elmaradhatatlan kézikönyve minden nevelőnek, aki komolyan veszi mélyen emberi nívóját. A gyermekek halála és a falu tiszta jövője az áldás a játékoktatásért. Amikor néhány cserkész-társammal 1926. év nyarán a csallóközi Tiszfalut érintetem vándorlásom közben, nagy örömmel és szeretettel állított meg minket az úton az egyik tanító és azt mondta: —

Az Isten dídja meg a cserkészek munkáját! Huszóétkor ki öttek ide a pesszonyi regösdiidkók és megtanították a gyerekeket játszani. Azóta is látom őket szendrőnaponként a réten, anint a cserkészekből tanult játékokkal mulatnak. — Aikor kezdtem a regösök játékoktatását különösnek fontosnak tartani s mindig süleembe cseng az az áldott szép kacagás és kurjongatás, amely ezidei ruszinakói regösulamon kíséerte a cserkésziátékokat. Mi nem mehetünk ki mindig és nem mehetünk mirdenhova, de elküldjük magunk helyetti a cserkésziátékok gyüleeményét: használják tanítóink megértéssel és szeretettel.

Kessler-Balogh Edgar.

Az iskolaügyi miniszterium jövő évi programja. Az iskolaügyi miniszterium programja az 1928. évre a következő munkákat öleli fel:

Új kimutatás a népiskolákról az átalakulás óta, normáltanterv és rendszeres vezető a népiskolák részére, hogy a népiskolákat az egész országban egyégségsítsék, tantervet és nevelési elvet dolgoznak ki a kevésbé tehetséges gyermekek részére, tantervet az óvók részére és folytatják az iskolakönyvek kiadását a kevésbbé tehetséges gyermekek részére.

Rendezni akarják továbbá a kisegítő továbbképző iskola viszonyát az ipari továbbképző iskolához. Vizsgarendet dolgoznak ki a nép-, polgári és különleges iskolák tanítóinak alkalmassági vizsgá áról.

Az iskolakönyvek és tanszerek engedélyezéséről szóló előírásokat át-dolgozzák és új utasításokat adnak ki az iskolai kertek létesítéséről és fenntartásáról.

Az iskolaügyi miniszterium fokozott figyelmet fog fordítani a pedagógiai és didaktikus reformok összpontosítására és támogatására.

Öntudatos, művelt szlovenszkói magyar tanító okvetlen előjegyez a Szlovenszkói Magyar Tanítók Háza javára

kiadott

Szlovák Prózai Antológiára

mely a ma élő szlovák írók elsőrendű munkáit tartalmazza magyar fordításban és 180—200 oldalon február végén jelenik meg. Minden magyar iskola kapott felhívást és megrendelőlapot. *Január elejétől gyűjltív van minden állami tanf.-ségen.*

Ára 20 (húsz) korona.

Magyar tanítók! Ne várjatok hivatalos felszólításra! Már most jegyezzetek elő a nektek írt „Szlovák Prózai Antológiára“ a szlovák prózairodalom magyar nyelvű kincsesházára.

Szerkeszti és kiadja:

FARKAS ISTVÁN ŠAHY, XVIII.

A „Hlas“ káthetenként megjelenő szlovák társadalmi és szépirodalmi folyóirat VII. évfolyamába lépett. Folyó évben eddig két száma jelent meg. A *Hlas* barcol a haladás, a szabad gondolat mellett, a nyilvános, politikai és kulturális élet tisztaságáért. A két első számból kiemelendők dr. Dérer Iván, dr. Šrobár Lőrinc, Hrušovský Igor, Okáli Dániel, Polivka Vladimír, Bušek dr., Holeček, Janota Milán stb. cikkei. Megjelenik minden hó 5-én és 20-án, legalább 16 oldalon. Előfizetési ára egész évre 50 Kč, félévre 25 Kč, egyes szám ára 2 Kč. Szerkesztőség és kiadóhivatal Bratislava, Puškinova 5.

Műsoros est és táncmulatság Galántán. A galánta—vágsellyei járás magyar tanítósa f. évi február hó 16-én Galántán, a Kálisch féle nagyvendéglő helyiségében este 6 órai kezdettel *dalos és zenés műsorral egybekötött farsangi táncmulatságot* rendez. Ezen nagysikerűnek ígérkező műsoros estélyre ezúton is meghívja a kerületi, valamint a környékbeli tanítósaát családjukkal együtt a rendezőség. A járási férfi- és vegyeskar dalain kívül — amelyeket Sipos Péter karnagy dirigál — Kovács Alajos, Bartalos József, Orosz Zoltán, továbbá Pollák Irén, Uhtárik Erzsébet és Horváth Bella solót, illetve duettet énekelnek; Oroszná Páldy M. zongora, Sipos Péter hegedűszámmokkal szerepel. Boross Béla legújabb verseiből szaval és Pollák Irénnel előadja a „Mézeshetek“ című páros jelenetét. A részletes programot meghívók hozzák a kartársak tudomására.

Meghívó. A szlovenszkói republikánus iskolai és tanítói szakosztály magyar tanítói f. é. február hó 9-én délután 2 órakor Nové-Zámkyban a »Sokol« palota dísztermében nagygyűlést tartanak, melyre a szakosztály minden tagját és a republikánus elvekkel egyetértő tanítósaát tisztelettel meghívja a szakosztály elnöksége nevében: *Biró Béla* alelnök, a köztársasági magyar tanítók elnöke. *Napirend:* 1. Gyűlési megnyitó. Üdvözlések. 2. évi jelentés a tanítói szakosztály működéséről. 3. Parlamenti munka és a tanítói szakosztály. 4. Hozzászólás a szlovenszkói nem állami nyilvános iskolák szervezeti szabályait és azok tanítóinak szolgálati és fizetési szabályait magában foglaló kormányjavaslathoz. 5. Esetleges indítványok, amelyeket febr. 4-ig (Bíró B. elnök-nél Seldín, Zsupa XVI) írásban lehet beadni. A gyűlésen előreláthatólag részt-

Kérelem szeretett Kartársaimhoz!

Sziveskedjenek magasfekvésű, homoki szőlőtelepem mellett, kilünöden felelt, erős, egészséges ültetni való sima vesszőimet ajánlani községükben. —

Fajták a következők: **olasz-rizling, ezerjós, mézes-fehér, oportó, madlein, málinger és rózsaszínű saszla.**

A megrendeléseket előre kérem. — Árak a következők: 100 drb. 10 Kč, 1000 drb. 100 Kč — A megrendelt vesszők metszés után a megrendelés sorrendjében lesznek szállítva. — Az összeg negyedrészt kérem előre beküldeni, a fent maradó háromnegyedrészt utánvétel útján szedem be. — A vesszők hossza 80 cm. lesz. Komáromszentpéter, 1928. jan. 21-én.

Kőrös Imre
ref. ig. tanító.

vesz dr. Hodza Milán iskolaügyi miniszter úr az agrárpárt löbb szenátora és képviselője, valamint a repub. tan. szakosztály elnöksége Teplánský Pál elnökkel együtt. Gyűlés után este 7 órákor ugyanott szíveskedjék résztvenni a novézámky-i republ. representációs mulatságon. Tanító Testvéreim! Az öntudatos politikai szervezkedés büszke önérzete és nyíltsága hozzon benneteket össze ez újabb munkára. Jöjjetek el mindannyian!

Kiadóhivatali üzenetek.

F. A. Kladzany. Lapunkat január 1-től címére küldjük. — B. né M. M. Turna. Zsebnaptárlt küldtünk — R. L. Ip. Velká-Ves, K. I. Bleša, G. J. Lekeňa, H. D. N., N. B. Gúta, D. S. Drnava. Az elveszett számokat újból megküldtük. — G. L. Ekel, P. P. Derczen. Címüket a kívánt módon kijavítottuk. A hátralékról külön értesítés megy. — T. F. Bratislava, M. Á Šala. Előfizetőink sorába vettük, lapunkat megindítottuk. — P. M. Slov. Meder. 1927 december 31-iki állapot szerint hátraléka 40 K 1927-re. — T. S. Jéna. Ha a levelében jelzett 90 K-t feladta, úgy hátraléka nincs, sőt 1928-ra 20 K áll a javára. — B. R. Rožňava. Lapot az új címére küldjük. Az írói tiszteletdíjak elszámolása során az Ön részére megállapított összeget vagy a tagdíj-hátralékára írjuk, vagy készpénzben kiutaljuk. Hátralékról értesíteni fogjuk. — H. K. Mehenice. A lapot az új címére küldjük. A kért számot megküldtük díjmentesen. — N. P. Pišpeky. A címváltozást keresztülvezettük. Hátralékával várunk. — M. B. Bušovec. Mint előfizetőnek a lapot megindítottuk. Az 1927-es évfolyamot kívánságára elküldtük — L. né Gy. J. Álsóbalog. F. K. V. Ladány. Az elveszett számokat újból megküldtük.

B

Vallásos tárgyú szindarabok:

Győz a Szent Szív

3 felvonásos színmű.

A Jézus Szíve tisztelt mozgalmának kitünő propagálója.

Ara: 3 pengő

Az árvák anyja

Nagyon megható 3 felvonásos színmű, a Mária tisztelet emelését szolgálja.

Ara: 2.50 pengő

Megrendelhetők: Bartunek János rk. tanító
Körmend, Vas megye, Magyarország.

A hirlapjegyek használata engedélyezett a bratislavi posta- és táviratigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 február 15.

4. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLT
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Bana! Tóth Pál.**

TARTALOM:

Oldal.

Schlosz Lajos:

Kultúra és erkölcs 141

Kossányi József:

A repülőgép 145

Ivanits Andor:

A szlovensz-kói republikánus iskolai
és tanítói szakosztály közgyűlése
Nové-Zámkyban 147

Kossányi József:

Krónika a magyar tanítóképző aka-
démiaáról 155

Egyesületi élet 157

Tanácsadó 161

Törvények és rendeletek 166

Különjélék 171

Kiadóhivatali üzenetek.

Hirdetések.

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. { Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. { (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDEŚ
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 94.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Hjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, irószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÓNY.

A SZLOVENSZKŐI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banal Tóth Pál.**

Kultúra és erkölcs.

— Schlosz Lajos. —

Ha a komoly és higgadt szemlélő végigtekint a tegnap, a ma és a holnap világának tobzódó kaoszában, önkénytelenül felbugygyan benne a kérdés: előmozdítóje-e a kultúra az erkölcsi életnek. S ha a társaságban említjük fel a doigot, a természetesnek vélt „igen“ helyett, nem kis meglepetésünkre, sok tagadólagos választ kapunk s pedig azzal a magyarázattal, hogy történelmi távlatból tekintve, az erkölcsi érzés mai mérlege sokkal sivárabb az őskorénál, mert az értelmi élet magas fejlettsége sokkal jobban kedvez a rombolás, mint az építés szellemének. Ma pillanatok alatti évszázadok verejtékes kultúráját lehet szétrombolni. Az egyéni életben a ravaszabb előnye, a társadalmi érintkezésben a kölcsönösen egymásra erőszakolt konverzionális hazugságok s ib. azok a források, amelyek az egyenes, becsületes úton való boldogulást szinte lehetetlenné teszik. Megérdemli e megdöbbentő jelenség, hogy vizsgálódásunk bonckése alá vegyűt.

A tudományos világban is sokan vannak, kik a tudománynak az erkölcsi életre való befoiyását kétségbe vonják s igen nagy azoknak a száma is, kik a legnagyobb határozottsággal állítják, hogy a folytonosan fejlődő szellemi kultúra épenséggel káros hatáú az erkölcsre. Ha azokat az indokokat vesszük szemügyre, melyek ilyen következtetéseknek alapjául szolgálnak, arról győződünk meg, hogy azok, kik a szellemi képzésnek erkölcsnemesítő hatását kevésre becsülik, sőt erkölcsi romlást vélnek benne látni, oly művelődést értenek, amelyet a modern pedagógia egyáltalán nem ismer. Népoktatás alatt nem értenek egyebet, mint az írás és számolás elsajátítását s legfőbb az ész egyoldalú kiművelődését; nem pedig azt, amit a pedagógia a szó legnemesebb értelmében

véve alatta ért; az értelem, érzelem és akarat, szóval az ember összes erőinek összhangzatos fejlesztését.

S csodálatos, a szellemi kultúrának erkölcsnemesítő hatalmát igen gyakran a legerősebb s legjellemzősebb indokokkal vonták kétségbe. Valamennyi között Rousseau álláspontja a legismeretesebb. Ő 1749 ben a dijoni tudományos akadémia pályatételére, hogy a tudományokban és művészetekben való előhaladás hozzájárul e az erkölcsök nemesítésére? a világ ámulására nem-mel felelt. S kimutatta, hogy a legműveltebb nemzeteknél is, kivéve egyes individuális eseteket, a szellemnek gyarapodása párhuzamban halad az erkölcsök lazulásával. Megdöbbentően érveket mutatott rá, hogy éppen a tudományok és művészetek kultiválásában van a forrása s oka az erkölcsi zűllésnek. S a mű elnyerte az akadémia pálmáját.

A Rousseau-féle axiómának újabban a művelt világ két leg híresebb pszichológusa, a német Hartmann s az olasz Lombroso adtak kifejezést. Az első ekképen nyilatkozik: „Valóban az emberi gonoszság s romboló kapzsiság nem javult meg, csak művésziileg van korlátok közé szorítva a törvény szigora és a polgári társadalom által. A szabad működés helyett azonban számtalan egérutat talál s átszivárog a gátakon. Az erkölcstelen érzékiségek fokmérője a régi maradt, bár leletette a lólábat s frakkban jár.“

Lombroso meg azt bizonyítja, hogy a fegyenceknek nyújtott oktatás a visszaesettek számát gyarapítja.

Ha műveletlen falusi pór nép vonja kétségbe a műveltség értékét s magát minden műveltségi áramlattól elszigeteli, nemkülönböztetve gyermekeit is távol akarja tartani a rendszeres iskolai nevelés áldásától, úgy az következetesen cselekszik, amennyiben a szavak és cselekedetek fedik egymást róla. Sajnálkozhatunk ugyan magatartása fölött, de nincsen okunk benne nemtelen gondolkodást feltételezni. De másképpen áll a dolog a népoktatás ama becsmerítőivel, kik az arisztokraták osztályához tartoznak és saját műveltségükre nem kevésbé büszkéek, mint előkelő születésükre és társadalmi állásukra. S vajjon miért ragaszkodnak ők saját személyüket illetőleg annyira a tudományhoz, mely az erkölcsöket annyira veszélyezteli? Föltéve, hogy önmagukat a tudománytól már nem foszthatják meg, kérdem; miért nem nevelik gyermekeiket a fönnen hangoztatott elvek szerint? Ismeretes dolog, hogy az arisztokrata családok még legkorlátoltabb fölfogású sarjait is mennyire preparálják a pedagógiai művészet minden nemével, hogy iskolai tanulmányaiknak legalább némely része reájuk tapadjon. De ezzel szemben meg rendszeresen azt mondják: Igen, az

igazi s teljes műveltség támasza az erkölcsösségnek, csak hogy a nép ezt nem érheti el, legfőlegbb félműveltségre tesz szert s ez veszedelme az erkölcsöknek.

Félműveltség a szó szoros értelmében véve nincsen. Az összes tudományok felét nem bírja senki, sőt a legképzettebb ember is csak parányi részét mondhatja magáénak. De mindenesetre érthetetlen, hogy a tudomány egyik foka, mely tán valamivel nagyobb a másiknál, az erkölcsnek támasza, a kisebbik pedig elrontója legyen. Utóbbi időben az ifjúságnak a törvények elleni kihágását használták föl arra nézve, hogy kimutassák, hogy a népoktatás káros befolyást gyakorol az erkölcsi életre. Ha az arra vonatkozó számadatokat fültában átnézzük, mintha tényleg arról győződznénk meg, hogy ifjúságunk ijeszítő módon halad a büni lejárájára. Aki azonban ifjúságunkat elfogulatlan elmével szemléli s azt 30–40 év előttivel párhuzamba állítja, a statisztika dacárasem fog aggodalmat keltő degenerációt konstatálni. A mai iskolai ifjúság kétségelentűl modorosabb és szelidebb amannál. S ha az iskolai kötelezettségen túl levő ifjúságnál napjainkban többször bizonyos vadhajlások mutatkoznak, annak oka az ifjúság fölötti gondosságnak elhanyagolásában rejlik. Ahol hivatalos és kötelező továbbképző tanfolyamok vannak s ahol a fiatal ipáros ivadék neveléséről sem feledkeznek meg, ott nincs és nem is lehet panasz.

A törvények gyarapodásával természetesen a vétségek és kihágások száma is növekszik. Mennél kevesebb a törvény, annál kevesebb és ritkább az ellenük való vétség. Mielőtt p. o. az új erdészei törvények életbe léptek, a falopás nem volt jogbitorlás. Ismerek öreg parasztokat, kik jogtalanul egy gombostűhöz sem nyúltak volna soha, de a legnagyobb lelkinyugalommal vágtak ki s vittek el egy-egy szép fát az erdőből s nincs az a jogász, ki őket cselekedetük helytelenségéről meggyőzni tudtak volna.

Az előrehaladó kultúra az emberiség jogkörét szűkebb határok közé szorítja s bizony mostanában már meglehetősen fejlett jogi érzék s fölfogás kell ahoz, hogy kihágást el ne kövessünk. Másrészt meg lépjen nyomon előttünk a csábétek. Ha a nagyváros u'cáin végig megyünk, annyi kincs ölik szemünkbe, hogy annyit az előbbi kor emberének rendes körülmények között egész életén át sem volt alkalmja látni. Amit azelőtt több lakattal bíró vaspántos ládáknak elrejtve tartottak, az ma úgyszólván az utcán hever.

Ha tehát figyelembe vesszük ezeket a körülményeket, bizonyára nem fogunk hitelt adni annak a doktrinának, hogy a nép

erkölcsi szilárdsága megítélhető kizárólag a bűnesetek statisztikája után. S még sem szabad a bűntények számszadatai fölött könnyen elsiklanunk, még pedig nem annyira az azt előidéző okok, mint inkább a következmények miatt. Mert a hatósági büntetések különösen a börtönbüntetések rendkívül demoralizálólag hatnak s következőképen az eliléli rendszeren visszakerül a börtönbe. Míg ha az első ballépéstől megőrizték volna, valószínűleg mint becsületes ember halt volna meg.

Tolstoj, a világhírnévű író, egyik megkapó regényében: „Föltámadás” ban egy elmélkedést közöl, mely nekem sok gondolkozásra adott okot. Azt mondja ugyanis: „Általános az a nézet, hogy a tolvajnak vagy a gyilkosnak szégyelnie kellene tettét s azt magának is rossznak kellene tartani. Míg a valóságban éppen ellenkezőleg van. Azok az emberek, kik a sors mostohasága vagy saját tévedéseik s bűneik miatt lejtőre jutottak, helyzetük abnormalitása dacára is oly világnézetet alkotnak maguknak, melynek közepette álláspontjuk helyesnek és jogosnak látszik. Hogy nézetüket főtartassák és megerősíthessék: ösztönszerűleg oly egyénnel társulnak, kiknél élményeik s gondolkozásmódjuk rokonszenvre s visszhangra találnak. Mi pedig csodálkozunk afölött, hogy a tolvajok büszkéek a kegyetlenségükre. De mi csak azért csodálkozunk az ilyesmi fölött, mert azoknak a köre igen szűk és mi azon kívül állunk.”

A börtönök bizonyos mértékben bűnállamok, melyeknek az a tendenciája, hogy háborút szerveznek az emberi társadalom ellen.

A büntettek ellen a leghathatósabb és úgyszólván az egyedüli üdvös óvintézkedés: az ifjuság nevelése s a fölötte való örködés; vagyis, hogy útját álljuk a bűnös cselekedetek elkövetésének.

Gorkij Maxim ismert nevű morálfilozófus „Konovalow” meseteri regényében, meghatóan írja le egy szerencsétlen ifju sorsát, ki teljesen magára hagyatva, egy jelentéktelen lopás által a bűnök ösvényére jutott. Ez a példa jellegzetes ama ezer, meg ezer hasonló esetre, mely évről-évre előfordul.

Kétségtelen tehát, hogy a hatósági büntetések csökkentése által eleje vételnék annak, hogy a bűnök és vétkek újra meg újra előzőnljék a társadalmat s így ama intézkedések, melyek a büntettek kevesebítését célozzák, a népesség erkölcsét javítanák meg.

Hogy a magasabb szellemi képzettség a törvényszegést s ennek természetes következményét: a büntetést s ennek az er-

kölcse ható káros folyományát tetemesen csökkenti, az bizonyításra nem szorul.

A tudomány megtanít bennünket az erkölcstelen élet veszélyeit felismerni. A képzett és fegyelmezett értelem uralkodik a szenvedélyeken is, amennyiben a gondolkodó ember tetteinek végrehajtásánál inkább engedelmeskedik az ész józan tanácsának, mint a vérmérséklet pillanatnyi hatásának. A szellemi műveltség növeli végre az emberi önérzetet is, mely szintén hathatósan állja útját a bűnös és vétkes cselekedeteknek.

Az iskola hatása annál mélyebb és üdvösebb az ifju nemzedékre, minél elfogulatlanabban volt képes az elsajátítandó ismereteket közkincsévé tenni. Minél teljesebb, frissebb és közvellenőbb az iskola hatása a gyermekre, minél kevésbé tekintjük őt a holt és gépileges tudományok tárházának s minél inkább belső lényénél fogva képezi a gyermeket: annál nagyobb egyszersmind nevelő oktatásának erkölcsi értéke is!

A repülőgép.

Nyár volt. Az országot porában mezítlábas gyerekek játszottak. A határból nehéz nyikorgással jöttek az étellel megrakott magyar szekerek . . .

Nyugodt békeesség ömlött el a tájon, mintha valahol a Visz-tula mentén nem is zuhogna a magyar vér, nem is bőgnének az ágyúk s az ég kékségét nem vonnák be gomolygó, fekete füstfelhők. Itt a béke pihent. A porban a jövő nedvéke játszott . . . A porban elszórt gyémánszemek . . .

A falu nyugati oldala felől a sugárzó napfényben tompa, messze zúgással úszott egy különös, acélszárnyú, csillogó madár. Ideges rezgés suhant át a falun. Halk szavak lüsztek elő a lelkek titkos redőiből félve, vigyázva, mintha nagyon rosszat, nagyon szomorút mondanának: repülőgép . . . A nyugodtan kapargáló tyúkok ijedten menekültek a kút mellett áldogáló lajt alá. A gyereksereg ámuló szemekkel, tágull pupillákkal meredt a különös csodára . . . Repülőgép — morajlott hosszan a falu.

Ott álltunk mi is tanító gyerekek. Mezítlábas, nagy üstökű, izzószemű, két dúsálmú golyó. — Te Józsi — szólt hirtelen lázzal a bátyám — én is fogok ilyen repülőgépet csinálni, hogy mások repülhessenek. — Mért nem nekünk csinálsz? — repüljünk mi is. — Nem — válaszolt ő nagy, gyermek-komolysággal — én másoknak csinállok madarat. Én meg majd meséket írok, ahol Ja-

nika meg Juliánka a hozzokánytól ilyen madáron repülnek, hogy az erdőbe el ne tévedjenek. Jó? — Jó — mondta bátyám és a faluval együtt mi is néztük furcsa, mély, lihegő érzéssel a felhőkbe fűrődő, lassan elűnő nagy madarat.

A bátyám nem akart tanulni, hiába erőltette édes Anyám. Ott hagyta a gimnáziumot és elment géplakatosnak. Én akkor már harmadik gimnazista voltam és nem igen tanultam. Olvastam sokszor éjjelig és az öreg, vastag foliánsok porával magamba szívtam a régi világok lelkét, új nagy horizontok tárultak elém és fiatal, gyerek fejjel — ismertem az életet. Aztán a bátyám kész lett, én litkon írni kezdtem. A nyári napfényben, az uca porába hullott szavak — tettekbe kezdtek élni.

Anyám ajkáról puha, meleg szavak gyöngyöztek s kötözgettek szeretet szálakkal bátyám lelkét az ősi földhöz. Ő egy ideig küzdött a könnyeivel, de azok megeredtek. Nagy, lázas sírás bugygyant fel a lelkéből és erős, mélysodrású szavakkal kezdett beszélni . . .

— Éies anyám bocsásson meg, nekem el kell mennem. Hív az élet, a város tárja elém hatalmas kőmellét, nekem el kell mennem. Hívnak a gépek örök zakatolással, hívnek a párás, idegen felhők, a titkos, furcsa álom városok és különös hangok szólítanak éjszakánként a szél zúgásában. Itthon elpusztulok az álmodozásokban, itthon nem tudok dolgozni.

— Menj fiam! De ne feledd el soha szüleidet, a házat, a falut. Ha rosszul megy dolgod, én várlak mindig. Az én sorsom a várás . . .

S az én szép, hatalmas bátyám elment Párisba, a csillogó kövárosba, ahol az embereknek kő a szívük s ahol az asszonyok és lányok pénzért árulják a testüket. De őt ezek nem érdekelték. Hosszú küzködés után a Rőno, Tablo és Citroien gigantikus autó parkjai után repülőgépgyárba került, álmai csúcsára ért . . . Irt a megelégedés és a célhozjutás boldog leveleit. Én leérelségiztem és — Irok — sok mindent — neki is:

Zúg a gyár, vastagon ömlik a füst.
Acélos izmokkal, hatalmasan,
Egy ifjú küzd magában hangtalan:
A bátyám.

Mély tűzű szemében ég az élet.
 Fiatal, szép, de keveset beszél,
 Pedig világot, Párist járt legény . . .

Kezében hatalmas kalapácsa
 Lecsap, mint a nagy Isten villáma . . .
 Épül a gyár, a torony, a vasut —
 Meghajlok Bátyám, Te vagy az Úr!!

Eküldtem neki ezt a verset. Ő nemsokára hazajött katonának.

A nyáron itthon volt szabadságon. A ház előtt álltunk. Gyerekek játszottak a porban. Mezilláb, mint mi akkor régen. Vidámak voltak és szépek. Lassan, hosszú sorban ringva jöttek az étellel megrakott magyar szekerek.

És a falu nyugati oldala felől, éppen úgy, mint akkor, lassu méltósággal úszott a gépmadár . . . Melyen egymás szemébe néztünk s lelkünk összeölekezett, csókolódzott, a megelégedés arany napfényében,

S a repülőgép valami mély szimbolummal egyet került a falu felett s ahogy jött, lassú méltósággal belehasztott a végtelen aranykék horizontba . . .

Kossányi József.

A szlovenszkói republikánus iskolai és tanítói szakosztály közgyűlése Nové-Zámkyban.

A szlovenszkói republikánus iskolai és tanítói szakosztályba tömörült magyar nemzetiségű tanítók impozáns és tartalmas gyűlést tartottak 1928 február hó 9 én Nové-Zámkyban a „Sokol” palota dísztermében. A gyűlésen megjelentek: Vollay Elemér szenátor, Teplánsky Pál országos elnök, Štunda István miniszteri titkár, mint a bratislavai isk. Referátus képviselője, Sándor István járásfőnök, valamint a republikánus szakosztály tagjai közül 172 magyar nemzetiségű tanító.

Biró Béla, mint a szakosztály elnöke d. u. 2 órakor nyitotta meg a gyűlést, üdvözölve a megjelenteket és a következő rendkívül tartalmas beszédet intézte a tanítószághoz:

Mélyen Tisztelt Közgyűlés!

Az államfordulat óta állandó kultúrpolitikai forrongás zúg tudvalevőleg végig a Köztársaságon és különösen Szlovenszkon. E komoly idővel összeeszik tanítói szakosztályunknak immár hatodik évi reudes közgyűlése.

A népiskolán tervbevett ujjaéplés idején, de különösen a tanítói törvényt alkotó parlamenti munka előestéjén, tanácskozáásra hívtam össze a köztársasági érzelmű magyar tanító testvéreimet, hogy biztató, irányító szavakat találjak önök számára, akiktől viszont bölcs kritikát és irányítást várok a tanítói szakosztály, parlament és végelemzésben az államtámogató magyar földműves nép részére is.

Köztudomású tény, hogy agrárpártunk nagy vezére dr. Hodža Milán iskolaügyi miniszter a kormánnyal egyetértve haladéktalanul hozzá akar látni úgy az iskolák szervezetének és tantervnek, valamint a népiskola adminisztrációnak korszerű ujjaépléséhez.

Nemcsak a szakosztály, de az ösztanítóóság hiát adhat azért, hogy az iskola és tanítóügyet érdeklő reformokhoz véleményt nyilváníthat, mit csakis a köztársasági szellem és államforma enged meg a maga szabad polgárainak.

Ez a megengedett véleménynyilvánítás a kitűzött céljának azonban csak akkor felel meg, ha összességünk érdeklődése és szeretetteljes támogatása kíséri a kormánytervezetet, melyben tanítókari érdekeink múlhatatlanul szükséges dolgai foglaltatnak.

Igaz, hogy a nagy és új gondolatoknak hódító térfoglalását mindig a hétköznapi emberek korlátolt felfogása hátráltatja, akik csak akkor figyelnek fel, amikor már az új eszmék viharától zúg és morajlik a tenger. Ez azonban ne bántson minket, mert mi nem a bünbakkérésés ráérő óráit éljük, hanem a tévedések, hibák és bünök jóvátételére sürget bennünket a sebesen szaladó idő.

Értsük meg tehát egymást legalább mi tanítótestvérek, magyarok és nem magyarok, hallgassuk meg legelőbb vezéreink szavát és csak azután mondjuk majd ki a magunk egyéni véleményét ebben a szerfőlöit fontos tanügyi kérdésben. De emelkedjünk egyszersmind arra a szükséges tárgyilagosságra, hogy az iskola-kérdést nem lehet egyes emberek hatalmi szavával, avagy többségi határozatokkal tetszés szerint elintézni.

Korunk mozgató eleme megint az iskolakérdés. Állam és a felekezelek egyaránt tudják, hogy akié az iskola, azé a jövő. Mindkétfél s társadalom minden osztálya szóhoz jut és igyekszik hatalmát az iskola felett megtartani. Most látszik meg, hogy az

iskola mekkora erő és hatalom, mit az iskolán kívül állók rendszeresen jobban méltányolnak és érvényesítenek, mint azok, kik életüket ezen emésztő műhelyben töltik. És valóban az iskola az a szilárd pont, amelybe emelőrúdjukat bekapcsolják mindazok, akik komoly sikerekre számítanak. Elsősorban tehát a különböző felekezetek, pártok és táborok szövödei, akik az iskola és tanítószeg segítségével igyekeznek valóságos, vagy képzelet igazukat diadalra juttatni.

Látjuk, hogy e küzdelemben az állam az erősebb, mert több anyagi és hatalmi eszköz áll rendelkezésére. A felekezetek védekeznek az államosító törekvések ellen és ahelyett, hogy észrevennék, hogy csak anyagi eszközökkel és áldozatkészség erejével képesek iskoláikat legalább részben felekezeti jelleggel biztosítani, tapintatlan intézkedésekkel támadják magát a jóakarató felekezeti tanítószegot, mintha ő lenne az oka az iskolaiügy e forrongásának. Sőt tovább menvén, ellenzéki sajtójukban minduntalan meggyarustják a köztársasági érzelmű magyar tanítószegot, mintegy jogcímet keresve az arúgy is alaptalan támadásokra.

Pedig az agrárpárti magyar tanítószeg szakosztálya, hacsak nem jöhetett segítségére bármely felekezeti iskolának s benne a jóakarató tanítónak, ellene soha nem tört.

Miként az öt évvel ezelőt elfogadott alapszabályaiban nyíltan kimondotta, hogy az iskolák államosítása kizárólag az állam és az eddigi iskolafenntartók dolga, úgy most is szilárdan kitart azon elve mellett, hogy ebbe a kérdésbe nem avatkozik.

Viszont annál nagyobb figyelemmel kíséri a köztársasági iskola újjászervezésénél mindazon intézkedéseket, amelyek kizárólag az iskola jövő adminisztrációját hivatottak kiépíteni és érintik a tanítószeg erkölcsi ügyeit.

Az anyagi jólét keresése indokolt joga volt a tanítóknak, amelyet nem annyira a jelenlegi iskolafenntartók és felekezetek, mint inkább a tanítószeg politikai szervezete, szövetségi harca és a köztársasággal, mint új állammal szemben tanusi ott őszinte lojalitása vívta ki. A kormányhatalmon levő pártokkal együtt különösen az agrárpárt volt az — élén Hočza Milán vezérnökkel —, akik a tanítószegot hozzá is segítették a tisztességes megélhetéshez szükséges jóléthez.

Ezen anyagi felszabadulás után helytelen és materiális gondolkodásra vallana az, ha beszüntetnők a további küzdelmet, mely hivatott kiépíteni a mintaszerű modern iskolát és biztosítani benne a tanítók részére az iskolák teljes és független igazgatását, admi-

nisztrációját és felügyeletét.

Hiszen az anyagi kielégítéssel a tanítók érdem szerint való megbecsültetése még nem lehet betelődve. Ez a tanítóképzés emelése után csak akkor lesz, ha szervezetileg is megvalósul az a régi igazság, hogy az iskola a: tanító.

Ezért a valóságért küzdünk mi köztársasági agrártanítók a meggyőzés és a politikai tevékenység tisztas fegyvereivel. Ez a mi tiszta szándékunk, mit nem az elvek feladásával keresünk, hanem számolva politikában realitásokkal az iskolapolitikai kérdéseket is az agrárdemokrácia jegyében óhajljuk megvalósítani. Ha az eddig szerzett iskolavezetés földtilti jogainkat nem gyarapítjuk és tovább írjuk azt a helyzetet, hogy mi az iskoláinknak eddig csak fizetett alkalmazottjai, de nem felelősségteljes vezetői vagyunk, akik ez állapottal megelégedettek; ha mi a hallgatással mindezekbe bele nyugszunk és helyzetünk javítását nem akarjuk, akkor feladjuk a javítás lehetőségét is. Ez a vergődés azután fájdalmas látvány lenne úgy erkölcsi, mint társadalmi és nemzeti életünk terén ama tanítóság részére, aki minden időben a fejlődés és előrehaladás zászlóvivője volt.

És mert ilyen nagy céljaink vannak, szükségünk van a hatalmas táborra. Együtt kell lenni mindazoknak, kik e köztársaság nyílt barátai, hogy ehhez szükséges politikai erőt az agrárpárt zászlaja és programja alatt megvalósíthassuk.

Kérdem ezek után, melyek azok a tényezők, akikre e küzdelemben számíthatunk lehet?

Mindezen kérdésekben a legnagyobb érdekelttség, a tanítóság után, maga a nép, s benne a leghatalmasabb osztály a földművelés, melynek sorsközössége azonos a tanítóságéval. A földműves nép az állam alapját képezi. Közötte a leghivatottabb népvezér csakis a köztársasági érzelmű tanító lehet, aki az agrárdemokrácia irányzat gyökerét kizárólag a fokozottabb népoktatásban érzi. Azért kívánja azt, hogy ennek az új agrárdemokratikus oktatásügynek a tanító lehessen jövőben a *felelősségteljes intézője*, ebbeli szándékunkban csakis ez általunk becsületes módon megszervezett agrárpárti földművességre számíthatunk.

Igaz, hogy a magyar földművesség agrárpárti politikai szervezését, végrehajtási előnyeit és hátrányait mi a nép között működő tanítók a legjobban ismerjük. Hangsúlyoznunk kell, hogy a magyar parasztságnak *földigényét is haladéktalanul ki kell elégíteni*, mert ellen esetben ez lesz az a pont, amelyben a sarokban leselkedők a régi reakciós rendet vissza fogják állítani. A földreform végefelé

jár, s a magyar parasztsalád óhajának nyílt közvetítésével csak szolgálatot vélünk tenni köztársasági agrárpártunk vezetőségének.

Az új iskolaügyi javaslat elismeri a szülők és nevelésre jogosult tényezők azon jogát, hogy a nevelés és oktatás irányáról ők döntsenek. Állami iskola mellett továbbra is megmaradhat a községi avagy felekezeti iskola. Vigyáznunk kell, hogy ezen iskolák irányítói megelégedett köztársasági földművesek lehessenek, akiket az agrárdemokrácia a régi iskolai hatalmasságoktól függetlenül elt. Faluhelyeken ezek szelleme nem lehet más, mint agrárdemokratikus, mely szellem — dr. Hodža miniszter úr szavaival élve — *nem áll ellentétben a földműves ember istenfélmével*. Sőt a földműves emberben határozott vallást és vallásos meggyőződést, valamint megtisztult nemzeti érzést nevel.

Az iskolák korszerű ujjaéplésénél szükségünk lesz továbbra is a földműves népre, aki a jelenlegi iskolafenntartási terhek és jogok aránytalan elosztásával tisztában volt eddig is. Talán maga is óhajt segíteni e bajokon.

Számolva azonban falusi földműves népünk lassú és sokszor féltlen gondolkozásával, aki a kezét zsebén tartva az iskolakérdésekben is inkább a tespedés békéjét, mint az áldozatos érdeklődést követi; szükséges, hogy a köztársasági tanító a nép közé menjén és azzal az agrárpolitikai érzésben egyesüljön.

Bele a népből A földműves nép közé! Ez legyen a tanítókjelszava! Szívós harc és állandó éberséggel agitáljunk az agrárdemokratikus elv mellett, amelyből azután megszületik a mi tanítói függetlenségünk!

Az előző megnyitó után *Biró Béla* elnök javaslatára a közgyűlés *dr. Hodža Milán* iskolaügyi minisztert meleghangú táviratban üdvözölte.

Ezután *Sándor István* járásfőnök emelkedett szólásra, aki beszédének elején kijelentette, hogy nagyon rokonszenvez a tanítósággal s azért örömmel üdvözli a Nové Zámkyba érkezett tanítóságot. Óhajtja, hogy a tanító szabad ember legyen, akit erre a szabadságra már a kormányhatalom is érettnak tart akkor, amikor olyan szolgálati pragmatikát akar adni a tanítóságnak, mely mindenképen biztosítja az egyéni szabadságot. Őül annak is, hogy már nemsokára vége lesz annak az anomáliának, hogy tanító és tanító között különbséget tettek, — melynek megszüatével lehullanak azok a válaszfalak, melyek sok keserűséget okoztak a felekezeti iskolánál működő tanítóknak. Amidőn óhajtja, hogy a tanítóság helyzete minél előbb javuljon meg, kívánja azt is, hogy a

mostani ünnepélyes alkalomra idesereglett republikánus érzelmű tanítóság érezze jól magát Nové Zámky vendégszerető s a tanítóságot megbecsülni tudó polgárai között. A tanítóbarát járásfőnököket a tanítóság meleg óvációban részesítette.

Igen élénk éljenzés között amelkedett szólásra *Teplánsky Pál* a rep. tanítói szakosztály országos elnöke, aki beszédének elején kijelentette, hogy dr. *Hodža Milán* iskolaügyi miniszter üdvözlését tolmácsolja, aki nem jelenhetett meg betegsége miatt. Majd igen szépen fejtette ki a republikánus tanítók tömörülésének célját, mely tulajdonképen nem egyéb, mint *harc a tanító érdekek tökéletes ki-elégítéséért*. Leszögezi, hogy a tanítónak, mint népvézérnek igen is *kell politizálni*, mert csakis így tudunk hivatásunknak magaslatára emelkedni. A munka és politika a tanító kezében olyan hatalmas fegyver, mely előtt mindazok, akik a tanító egyéniségének letörésén fáradoznak, feltétlen kapitulálni fognak. A Köztársaságunk 10 éves fennállása konszolidációt hozott, mely annyira megerősítette az országot, hogy azon sen. miféle Rottermere-akció erőt venni nem tud. Azt elismeri, hogy az ellenzéki sajtó nem szűnik meg a kicsinyhiűeket állandóan izgatni és a demokratikus köztársaságunktól távol tartani, mely felhasználna minden alkalmat arra, hogy célját elérje. Ezt bizonyítja az is, hogy dr. *Hodža Milán* iskolaügyi miniszter tervezetét oly képen világította meg, mely gúzsba akarja kötni a tanítót és lehetetlenné akarja tenni — a kisebbségi iskolákat. Tolmácsolja dr. *Hodža* miniszter üzenetét, mely megnyugtatta a tanítóságot azzal, hogy az ellenzéki sajtó *légből kapott koholmányt* írt mert dr. *Hodža* miniszter olyan iskolai törvényt akar, mely a *fizetés és felügyelet* minden terén, ki fogja elégíteni a tanítóságot

Egyben biztosítja *Teplánsky* elnök a tanítóságot arról is, hogy a szakosztály mindent el fog követelni a tanítóság érdekében, csak tömörüljenek egy láborba a közös cél sikerének biztosítására és legyenek segítségére *Bíró Béla* elnöknek nehéz munkájában. (Élénk taps és helyeslés.)

Az isk. Referátus képviseletében *Štunda István* miniszteri titkár vette át ezután a szót, aki nemcsak magas szárnyalású, de a tanítóságra nagyon is fontos, tartalmas és megnyugtató beszédet mondott, kielégítve még a legkényesebb igényeket is.

Beszédében kiemelte dr. *Hodža Milán* nagyhorderejű munkásságát, melyet már Középeurópa nemcsak elismert, de egyenesen magáévá is tett. Ennek a nagyhorderejű munkának végrehajtó hőzege a tanító, miért is ebből önként következik, hogy az agr. é. demokrácia végrehajlóinak a republikánus szakosztályban a helye.

Kifejti, hogy *nincs jövő tanító nélkül*, s mert a tanító ennyire fontos és *felelősségteljes* hivatást tölt be, dr. Hodza Milán miniszter elve az, hogy a tanító legyen *megelégedett, szabad és független*! Ez az ő elve, s aki ennek ellenkezőjét állítja, az nem mond igazat. (Élénk taps és helyeslés.) Tömörüléssre, kitartásra hívja fel a tanítóságot a saját jól felfogott érdekében.

Michnay Gusztáv és *Valent* helyi szervezet vezetői üdvözlik a megjelent tanítóságot, kívánva, hogy *beszédük* jól magukat a város falai között.

Percekig tartó ováció között *Volay Elemér* szenátor az emelvényre, hogy szóljon azokhoz, akiket *szerelettel és megértéssel* munkálkodott. Beszédében *szóval* érdekesen fejtegette a tanító mai helyzetét, kiemelve azt, hogy a tanítóság azért nem tud elérni magasabb célokat, mert nincs hozzá lelki ereje. Innen van az, hogy a szlovenszkoí tanítóság nagy része még mindig valóságos játéklárgya az egyes, s a tanítót lenyűgözni akaró szervezeteknek. Azért ez a lelkierőitlen tanító üres jelszavak után indul s oly célokért szegődik mások táborába, mely neki semmi előnyt nem nyújt.

Innen származik azután az is, hogy tanítót minden pártban találhatunk, hová pedig nem az egyéni meggyőződés vitte, hanem vitte a *gerinctelenség és félelem*. Ezeknek a bizonyos szervezeteknek pedig éppen az a céljuk, hogy meggátolják azt, hogy a tanítóság egytáborba álljon, mert akkor ez a tábor *erős és hatalmas* lenne! A tanítóság nagyrésze még ma is a legnagyobb leihargiával várja sorsának jobbra fordulását, melyért sokszor még a kisűjját sem nyújtja ki. Inkább tűr és szenved, csak a porondra ki ne kelljen állnia!

A republikánus tábor *az az erős és bátor különítmény*, mely tántoríthatatlan kitartással halad azon az úton, mely a tanítóságnak értéket és megbecsülést szerez. *Szive* mélyéből üdvözlí ezt a tábort, ezt a bátor kis különítményt, aki bátran száll sikra mindenűt és mindenkivel szemben a tanítói érdekekért! Maga részéről ünnepelesen igéri, hogy a nemzetgyűlésen mind nt el fog követni azért, hogy a tanítóság *igazságos és jogos kívánásai* teljesedésbe menjenek. Ezen célja annál is inkább könnyen lesz elérhető, mert annak a hatalmas politikai tábornak *a köztársasági földmives szövetségnek képviselői és szenátorai* is ugyanezt akarják. Kitartást, további lelkes dést és Isten áldását kívánja a republikánus szakosztály működésére. (Percekig tartó taps és ováció kísérte Volay szenátor beszédét.)

Az eddig elhangzott beszédek a gyűlés napirendjének 1—3 pontját kimerítették, mely után következett a 4-ik pont. *Hozzászólás a szlovenszkói nem dltami nyilvános iskolák szervezeti szabályait és azok tanítóinak szolgálati és fizetési szabályait magában fogkormányjavaslathoz.*

Ezen kormányjavaslat felolvasatolt, s az egyes pontjaihoz a következő felszólalások történtek.

HAMPL Richárd kívánja, hogy a felekezeti tanító a hitoktatásért kapjon fizetést abban az esetben, ha a pap helyett tanítania kell.

KANOSZAY József a 24. §. megváltoztatását nem kívánja, mert ha a község többel járul az iskola fenntartásához, mint maga az iskolafenntartó egyház, hát legyen az iskola a községé.

OSZTÉNYI József nem tartja helyesnek azt, hogy a tanítóság a fenntartó jogkörébe beleavatkozik.

VERSEGHY Gyula a 24. §. törölni sem kívánja, de ellene sem szól.

TEPLÁNSKY Pál megjegyzi, hogy ez a 24. §. nem olyan veszedelmes, mint azt egyesek vélik, mivel igen sok szegény iskola van, melynek fenntartói csak abban az esetben tudják fenntartani, ha megfelelő segélyben részesülnek. A járás mindenestre megadja nekik a segélyt, aki egyben gondoskodik arról is, hogy mi legyen az iskolával. Ezen kérdés azonban a módosítáznál még alaposan meg lesz vitatva.

HUSZAREK főtitkár megjegyzi, hogy a részletkérdéseket csak mint irányelveket kell kezelni és elfogadni. Kijelenti, hogy ő a vallásos és erkölcsös oktatás híve, ott is kell lennünk, mert vallás-erkölcsös oktatás és nevelés nélkül eredményes munkát nem végezhetünk. *Huszarek* a tanítóság óhaját 3 pontban foglalta össze. És pedig: 1. A tanító függetlenítése úgy, hogy a plébános ne legyen a tanító feljebbvalója.

2. Legyen az iskola egységes és pedig úgy és abban az alakban, amely legjobban megfelel a község lakói *nagyobb többségének* akaratának.

3. Kívánja az összes iskolák oly fokú unifikációját, amely a legjobban megfelel a község lakosságának. A javaslat elfogadlatott.

VERSEGHY Gy. hangsúlyozza, hogy a tankönyvek bírálója csakis szakember lehessen.

Végre *TEPLÁNSKY Pál* örömet fejezte ki a felett, hogy a republikánus szakosztály a törvényjavaslatot átrevideálta, mert csakis így van kellő idő arra, hogy a tanítók kívánságát az eredeti törvényjavaslatban figyelembe vegyék. Hogy a szakosztály ezt meg-

tehet, ez egyenesen dr. Hodža miniszter úrnak köszönhető, aki erre a szakosztály figyelmét felhívta és ígéretet tett arra is hogy a tanítók kívánságai és észrevételei az eredeti törvényjavaslatnál feltétlen meghallgatásra és teljesítésre fognak találni. A gyűlés Teplánsky Pál országos elnök nyilatkozatát örömmel vette tudomásul.

Utána Bíró Béla elnök lelkesítő szavai hangzottak el, melyben egyetértésre, szeretetre és arra a komoly időkre figyelmeztette a tanítószágot, amelyek most reánk következnek.

Végül azon óhajlásának ad kifejezést, hogy a tanítószágot vesse le magáról a kicsinyhiúság és bátortalanság kötöttségét és mint igazi gerinces férfi álljon saját ügyének védelmére s akkor hiszi, hogy a Csehszlovák Köztársaság szabad, demokratikus levegője megelegedést és boldogságot hoz a sokat megsanyargatott tanítószágnak. Bíró Béla elnök az ülést bezárja és kívánja, hogy az egybesereglett republikánus tanítószágot érezze jól magát a gyűlést követő földműves reprezentációs mulatságon.

Ivanits Andor.

Krónika a magyar tan. académiáról.

A bratislavai Mihálykapu toronyóránál háromnegyed nyolc, a város fölött nehéz, nyomasztó köd. Ballagok a Torna-utcán az állami reál épületéhez. A ködben, a szűk, régi utcán örvénylik a diákság. — A legújabbkori népvándorlás hullámai, jegyzi meg egy mellettem ellépő úr. — Igen, mi vagyunk a legújabbkori népvándorlás hullámai — fűzöm tovább a gondolatot, — de szent, elit hullámai, melyeken a műveltség aranyhajója lendül.

Lassan kibontakozik a ködből az állami reál nagy, kétemeletes épülete, ahol kétszáz szlovák diákkal testvéries egyetértésben él hatvanöt leendő magyar tanító, hatvanöt magyar kulturharcos. Huszonöt-en vagyunk tan. académisták, negyvenen vannak a négy-évfolyamú tanítóképzősök.

Vendégek vagyunk az állami reálban, hol egy-egy tantermet kapunk.

Az académián élén Szekeres István igazgató áll, osztályfőnökünk főtitkár, Szaszinek József.

Ami a tanítás anyagát illeti, rendkívül sok, de a lelkesedés, a komoly munkaszeretet mindent pótol. Pedig dolgunk van elég. Könyvünk egyáltalában nincs, az iskolában diktálás után írunk, otthon tisztázzuk, gépeitünk.

Különösen sok a pedagógiai anyag (módszertan, szerveztan, a pedagógia története,) s nagy szerencsénk, hogy főtiszt. Dr. Kőhegyi tanár úr szives bennünket a pedagógia sivatagjában vezetni, hová az ő aranyos kedélyével számtalan oázist varázsol, az anyag terjedelmes voltát és szárazságát enyhíti és megemészthetővé teszi.

A különféle metodikákkal hasonlóképen vagyunk. A reális metodika, melyet Dr. Magyar Győző, az ev. lyceum nagy tudományú tanára magyaráz, nem a legnehezebb, mert az anyag nagy részét tanuljuk a gimnáziumban (a köztársaság földrajzát és alkotmánytanát), azonban a tantárgy terjedelme sok dolgot ad az académiá frontot és hadifogságot járt öreg hallgatóinak.

A számtan metodikát Dr. Mészáros György, ugyancsak az ev. lyceum nagyíró és közkedvelt tanára adja elő. Nála académiánk egyetemi magaslatra emelkedett, amennyiben óráról-órára való készülés és felelés nincs, hanem negyedévenként „colloquálunk“

A pedagógiával rokon tantárgy az elementáris metodika, melyet Uxa Lajos, a minta iskola igazgatója, Pozsony egyik ismert-névű pedagógusa tanít heti két órában, amely azonban a tárgy terjedelmes voltához mérten nagyon kevés. Az egészségtant és gazdaságtant, melyeknek egy falusi tanító a legnagyobb hasznát veheti, Szekeres István ig. úr magyarázza mély alaposággal, azonban a heti egy-egy óra, e két olyannyira fontos tárgyra rendkívül kevés.

A torna anyaga szintén bő, de Csiskó Dezső tanár úr ügyes-teretele nagyon megkönnyítette az anyag nehézségeinek a legyőzését. A nehezebb részen már túl vagyunk, úgy hogy elméleti óráink egyikét már gyakorlati (órának) tanításnak használhatjuk fel a lyceum modernül felszerelt, szép tornatermében.

Zenéből az egy év alatt elvégzendő anyag — monumentális: ének, hegedű, orgona, összhangzatlan Stéger Antal tanár úr szerint azonban semmi sem lehetetlen (ízt hiszem nem követek el indiszkréciót, ha megírom róla: tanító, zenetanár, festő, műgyűjő, zeneszerző és egy egész múzeum boldog tulajdonosa) és már egész kis kamara zenekarunk van, melyet természetesen Schmidt Viktor a komáromi önképzőkörből, legényegyletből és kulúrpalotából jól ismert zenész vezet.

Legutoljára hagytam egyik legfontosabb tantárgyunkat, a szlovák nyelvet, melyet oly nagy szeretettel és szorgalommal tanul az académiá és oly ritka önfeláldozással tanít főtiszt. Szaszinek József

osztályfőnök úr, hogy egyetlen nyugodt szombat délutánunkból is két órát erre áldozunk.

Az eredmény azonban nagyon szép, legrosszabb jegy a „jó”.

Gyakorlati tanításra a Donner-utcai róm. kath. iskolába járunk. Félévig csak hallgattuk a tanítást, j nuár 1.-től azonban már mi is kivesszük belőle a részünket, hetenként két és fél órát. A tanítások várakozáson felül sikerültek s a tanító urak őszinte elismerésüket fejezték ki, igaz, hogy idősebb kollégáim között vannak már olyanok, akik egy-két évig már mint helyettes tanítók működtek.

A magyar tanítói акадеmia vezetése, a fent említett nevekből látható, nagyon jó kezekben van. Nem kell félnie sem az egyházi, sem a világi hatóságoknak az académiát végzett tanítóktól, mert minden szempontból kifogástalan szellemű oktatásban van részünk.

Rövid pár hónap mulva huszonöt érettségizett, académiát végzett tanító fog kilépni e nyilvánosság elé. Hiszem, hogy a magyar tanítótársadalomnak értékes, hasznos munkásai leszünk!
Pozsony, 1928. február 5.

Kossányi József.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését j. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabbítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön.

Elnökség.

Lukács István nyug. áll. isk. igazgató 80. születésnapja.

A tanítói életében ritkán éri kilüntetés. Az ő élete csak munka és verejték, melyet az elismerés és a hála néha kísér. Csak nem rég hallottuk egy a tanítói pályán működött szép időt élt kartár-

sunk sirjánál: „Te 36 esztendő töltdöttél azon a pályán, hol fáradságos munka igen, de hála és elismerés nincs s az elismerés és hála könnyei csak a koporsóra és a sirra hullanak“.

Annál inkább jól esik hallanunk, illetve résztvennünk olyan ünnepségeken, melyek a tanítót még életében illetik. — Ilyen kedves és lélekiemelő ünnepségben volt része a bodrogközi magyar tanítóegyesületnek s Királyhelmece község lakosainak. E község szép jelét mutatta a hálának és elismerésnek, midőn január 12-én volt tanítójának 80. születése napját oly nem mindennapi módon kívánta megünnepelni.

Láttuk miként elevenedik fel a múlt a tanító és tanítványok találkozásánál. A találkozást könnyek kísérik, de oly jól esett tudni, hogy ezek az öröm és hála könnyei.

Az ünnepség megtartását meghívók jelezték már jó előre. Érezte s kötelességének tartotta minden tanító is, hogy azon résztvegyen. A tanítószög az állami iskolában gyülekezett, honnan természetileg, élükön Kucharyk Mihály tanfelügyelővel vonultak az Ipartestület nagytermébe. A tanítók és tanítványok teljesen megöltölték a terem. D. u. 3 órakor küldöttség ment Lukács István nyug. tanítóért, kit aztán kocsin hoztak az ünnepség helyére.

Az ünnepély a bodrogközi járás magyar tanítószögének díszközgyűlésével kezdődött. Váry Edre egy. elnök meleg szavakkal köszöntötte az ünnepeltet, kit ő már működésének kezdetétől ismer s boldogan emlékszik vissza azon pillanatra, midőn őt átölölve, a nehéz tanítói hivatás betöltésére s munkásságra buzdította. Majd kérte az egyesület tagjait, hogy Lukács István nyug. áll. isk. ig. tanítót, 80 ik születése napja alkalmával díszelnökévé válassza meg. Az egyesület tagjai az indítványt a legnagyobb örömmel fogadták. Madarász Lajos, mint a Szlovenszkói Áll. Magyar Tanítóegyesület kiküldötte szólalt fel. Beszéde a közönségből mély hatást váltott ki.

A tanítóegyesület díszközgyűlését azonnal követte a tanítványok által összeállított ünnepi programm.

A királyhelmecei rk. egyház részéről Farkas Róbert plébános, a város részéről Vidder Samu jegyző, a volt tanítványok részéről, Kriszten Viktor gyógyszerész s a hölgyek részéről Zvolenszky Józsefné úrhölgy intéztek meleghangú szavakat az ünnepeltéhez. — Az ünnepély végén kedves ajándékkal lepték meg az ünnepeltet volt tanítványai, ki aztán úgy az ünnepséget, mint a kapott ajándékot meghatóltan köszönte meg.

Az ünnepélyt este 7 órakor 120 terítékes bankett követte, hol

Kucharyk Mihály áll. tanfelügyelő, Lesko István perbenyiki áll. isk. ig. tanító s Virág Béla ref. lelkész s az ünnepelt mondottak beszédet. — A bankett a legjobb hangulatban egész a reggeli órákig tartott.

Kedves Lukács Bátyánk! Tanítványaid meghajtották eiőited az elismerés és hála zászlaját. — Örömdnek részesei voltunk mi is, tanító testvéreid. — Hisszük, hogy a jóságos Isten is megáld majd nehéz földi munkásságodért! — Az áldás jele már e földön is mutatkozik: Tanítványaiddal 80. születésnapodat erőben, egészségben ünnepeltem meg.

A tanító megbecsülése. Drnava (Dernő) község ritka szép példáját adta hálájának és szeretetének igazgató tanítója: *Dombos Sándor* iránt, amidőn jan. 29-én 30 éves ottani tanítói működését megünnepelte. A meglepett jubilánst küldöttség hívta szentmise után a Olvasókör helyiségébe, hol már a község intelligenciája és lakóinak apraja-nagyja egybegyűlve várta. A hírközség új, fiatal plebánosa, *Stefán Lajos* lelkes és tartalmas szavakkal ecsetelte a tanítóság nehéz és fáradságos munkáját, kiemelte az ünnepelt tevékenységét az ifjúság szeretetteljes nevelése, tanítása terén, valamint méltatta az egyházhoz való ragaszkodását és a társadalmi életben kifejtett önzellen működését. Megköszönte eddigi buzgó fáradozását és Isten áldását kérte a további működésére. Ezután jelenlegi tanítványainak egyik legfiatalabbika és legöregebb tanítványai közül is egy üdvözölte, kifejezván hálájukat, szeretetüket, minek jeléül szép ajándékokkal kedveskedtek szeretett tanítójuknak. Az Olvasókör tagjai is köszöntötték, mint szeretett elnöküket, mivel az olvasókör életrekeltése, fejlesztése és saját háza felépítése körül sokat fáradozott és szép érdemeket szerzett. Végül még a közs. képviselőtestület nevében érte az ünnepeltet üdvözlés, mint ennek hosszú évek óta tagja, kifejtve buzgó tevékenységét a község érdekében. Közben a helybeli dalárda szép üdvözőlő dallal és népdalokkal kedveskedett. A jubiláns könnyes szemekkel köszönte meg a nem várt megtiszteltetést.

A szlovenszkói és podkarpátzska ruszi református egyházak törvényhozó testülete, az egyetemes zsinat, f. évi január hó 24—28-ig tartotta ülésait Pozsonyban, melyen a ref. tanítóságot Kovács Alajos közp. elnökünk, Gáspár János rimaszécsi és Szabó Sándor nagyszőlősi kartársaink képviselték. A zsinat 1923-ban Léván törvénybe iktatta, hogy a ref. egyház iskoláiban működő

tanítók illetménye nem lehet kevesebb, mint a hasonló fokon működő állami tanító fizetése. Most pedig kimondotta, hogy ahol a tanítói állás össze van kötve a kántori teendők végzésével, ott a kántoriakra vonatkozólag külön díjlevél legyen kiállítva.

Helyreigazítás. Hivatalos lapunk, a Magyar Tanító folyó évi 2 ik számában: „Újbaigazítás az állampolgársági igazolvány megszerzéséhez” című közleményben a 69 oldal 4-ik és 5-ik sora így módosul: A kérvényre 5 Ké okmánybélyeget kell ragasztani. Mellékelni kell egy borítékban 8 Ké-ás okmánybélyeget . . . stb.

Farkas Károly vámosladányi kartársunk az általa rendezett gyermek előadás tiszta jövedelmét 150 koronát múlt év június 10-én a Tanítók Háza alapja javára a Tatra Bankhoz befizette. Szíves adományát ez uton is köszönettel nyugtadjuk.

Felhívás. Újólaj felhívjuk kartársaink figyelmét *Farkas István* kartársunknak a lapunkban már ismertetett és hirdetett *Szlovák Antológia* című művének megvételére, illetve minden lehető módon való támogatására. Nemcsak azért, hogy író kartársunk elérje a megérdemelt erkölcsi sikert. Anyagi sikeréről nem igen beszélhetünk az ő részéről, mert tiszta jövedelme — ha lesz — a *Tanítók Háza* alapját illeti. Ajánljuk kartársaink figyelmébe a könyvet azért is, mert az iskolák tanítási rendjéből nem hiányozhatik, annak a tanító lépten-nyomon hasznát veszi. A legnevezetesebb szlovák írók műveiből vett válogatott szemelvények mellett ugyanis ott találjuk az illető író életrajzát s méltatását is. Elsősorban a tanítói és ifjúsági könyvtárak részére kell megrendelnünk, ha csak lehet, több példányban is, hogy tanítók és tanulók minél gyakrabban olvashassák s könnyen hozzáférhessenek. A Tanítók Házához hord téglát, aki e könyvet megrendeli. Ára 20 Ké; megrendelhető Farkas István kartársunknál, S. h. y.

Tóth István nyug. lévai ref. kántortanító kartársunk, a komáromi ref. egyház organista-énekvezére, a jeles költő, f. é. február 12-én ünnepelte meg 50 éves költői jubileumát. Ez alkalomból a ref. egyház vezetősége és az ifj. egyesület lélekemelő ünnepélyt rendezett a jubiláns tiszteletére, a régi Kollégium nagytermében, melyen a nagyszámú közönség soraiban ott láttuk érdemes kartársunk sok jó barátját és tisztelőjét. A sok jókívánsághoz, melyekkel kiváló költő kartársunkat e napon elhalmozták, csatoljuk a magunkét is. Kívánjuk, hogy még sok ideig csillogtassa lelke szépségeit költeményeiben mindeneknek gyönyörűségére.

Huszonöt éves jubileum. *Hrolkó Sándor* csicsói róm. kath. ig. tanító kartársunk a napokban töltötte be tanítói működésének 25-évet. A község közönsége és az iskola előjárósága felemelő ünnepléssel adott kifejezést kedves tanítója iránt érzett szeretetének és megbecsülésének. Király József plebános szép beszédben méltatta a jubiléus kiváló tanítói érdemeit. Mi is őszinte szívből gratulálunk.

Értesítés. 1927. év december hó 31-ével a törzslapokat lezártuk. Az említett napon mutatkozó hátralékról mindenkit névre szóló fizetési felhívásban értesítettünk. A kiküldött nyomtatványokon feltüntetett összegben az esetleges naptártartozás is benne van. Ismételjük, hogy a kimutatott hátralékok az 1927 december 31-iki tényleges állapotnak felelnek meg. Ha valaki 1928 január hó 1-e óta bármily uton befizetést teljesített, vagy írói tiszteletdíj címén a központi pénztártól követelése van, úgy ezen összeget vonja le a kimutatott hátralékból és az így mutatkozó összeg a tényleges tartozás. Költségkímélés, a zaklatások elkerülése, továbbá az egyesületi vagyonnal való takarékosság szempontjából mindenkit kérünk, hogy a hátralékát újabb felszólítás bevárása nélkül egyenlítsse ki.

Központi pénztár.

Tanácsadó.

Rovatvezető: Uherezky Géza.

A nem állami tanítóság nyugdíjának rendezéséről szóló törvényjavaslat.

A „M. T.” f. év január 15-én megjelent 2. száma ismertette a nem állami tanítóság fizetés és szolgálati viszonyainak, valamint az 1926. január 1-e előtti nyugdíjazott nem áll. tanítók nyugdíjának szabályozására vonatkozó kormányjavaslatokat.

A nem állami tanítóság körében láthatólag a nyugdíjak szabályozására vonatkozó kormányjavaslat váltotta ki a nagyobb érdeklődést. Ezt érthetőnek is találjuk. Az aktív tanítóság a 104/926-sz. törvény következtében 1926 január 1-től úgy fizetés, mint nyugdíj.

dij szempontjából megnyugtató helyzetbe jutott, míg ezzel szemben az 1926 január 1.-e előtt nyugdíjazott nem állami Kartársak helyzetete elszomorító. Midőn ezt megállapítjuk első sorban azokra a nem állami kartársakra gondolunk, akik a köztársaság megalakulása utáni időben váltak munkaképtelenné. Akik őszejel még beültek az iskolapadokba, készültek a nesztrifikációs vizsgára, erejük utolsó megfeszítésével szolgálták a konzolidációt, fáradtak a fiatal köztársaság megerősödésén. Működésük ellen hivatalos részről kifogás nem volt, nyugdíjazásuk azért következett be, mert teljesen munkaképtelenné váltak. Ezek a kartársak a drága lakbérek mellett havi 400—900 korona nyugdíjból megélni nem tudnak.

Legelszomorítóbb a restringciós törvénnyel kapcsolatosan nyugdíjazott nem állami tanítók helyzete. Ezek a szerencsétlenek már a célnál voltak, midőn hivatalos helyről jött biztatásra beadták nyugdíjazás iránti kérelmüket. A beígért állami nyugdíj helyett velük szemben is a 99/921. sz. törvény nyert alkalmazást, a maximális nyugdíj: havi 900 korona.

A fegfelsőbb közig. bíróság kivétel nélkül elutasította a beadott panaszokat s így ezek a kartársak is a beígért nyugdíjrendezéstől várják soruk jobbra fordulását.

Érthető tehát az izgalom, midőn a nyugdíjak szabályozását célzó kormányjavaslatban a két baljóslatu számot: 99/921. és 287/921. látva utolsó reménységük összeomlásától félték.

Egyesületünk vezetősége évek óta harcol a nem állami tanítóság nyugdíjügyének méltányos rendezése érdekében. A célkitűzést illetőleg mindig figyelemmel volt a hasonló állami nyugdíjasok helyzetére, kiket nyomon követve iparkodott a nem állami nyugdíjas tanítók helyzetét enyhíteni. Ezért midőn az 1924 évi 287. sz. törv. 1—5 § § az állami nyugdíjasok helyzetére némi javulást hoztak, egyesületünk vezetősége azonnal kopogtatott illetékes helyeken s kérte a nem állami nyugdíjas tanítóság nyugdíjának hasonló felemelését. A jelen kormányjavaslat ezt a kérésünket teljesítette, de ezzel a restringciós törvény alapján nyugdíjazott nem állami tanítók helyzete oly csekély mértékben javul, hogy az sem az érdekelteket, sem az egyesületünk vezetőségét nem elégi hetí ki. Ezért mindent el kell követnünk, hogy a kormányjavaslat teljesen mellőztlenség és az 1926. jan. 1.-e előtt nyugdíjazott nem állami tanítók nyugdíja a „régii állami nyugdíjasok“ nyugdíjrendezésével kapcsolatosan, teljesen azonosan szabályoztlássék.

A restringciós törvény alapján nyugdíjazott nem állami tanítók

nyugdija a hasonló körülmények között nyugdíjazott állami tanítók nyugdíjával egyenlő mérvben állapítassék meg.

Egyesületünk vezetősége gondoskodni fog arról, hogy javaslatait az iskolaügyi miniszter úr kezeihez eljussanak s reméli, hogy rövid időn belül az 1926. I. l. e. előtt nyugdíjazott nem állami tanítók nyugdíjügye is végleges és kedvező elintézését nyer.

Kartársaink kívánságára ismertetjük a kormányjavaslatot számokban is.

A javaslat szerinti új nyugdíjak: törzsnyugdíjból, egységes drágasági segélyből és esetleges gyermek pótlékból állanak.

A *törzsnyugdíj* 10 évi működés után a nyugdíjalap 40%-a, minden további év után 2-4%-kal magasabb. 35 évi szolgálat esetében a nyugdíjalap 100%-a. A szolgálati idő megállapításánál a háborús évek figyelembe nem vétetnek.

A *nyugdíjalap* a megfelelő magyar törvények szerint utóljára élvezett fizetés alapján állapítatik meg. Ezen megállapításnál az 1913. évi XVI. t. c. alapján utalványozott személyi pótlékok számításba nem vehetők.

A nyugdíjalap megállapítására az alábbi táblázat szolgál:

A magyar törvények alapján, személyi pótlék nélkül, nyugdíjazásakor megillette évi fizetés címén		Ez meg felel a magyar		Ezen kérelemmel a özl.		Nyugdíj a ap	
		fiz. oszt.	fok. na	fiz. oszt.	fok	Ké	
—	1400 Ké-ig		3.		1.	5,610	
1400 Ké föl	1600 " "	X	2.	XI.	2	6,216	
1600 " "	1800 " "		1.		3	6,804	
1800 " "	2000 " "		3.		1.	7,410	
2000 " "	2200 " "	X	2.	X.	2.	8,010	
2200 " "	2400 " "		1.		3	8,616	
2400 " "	2600 " "		3		1.	9,204	
2600 " "	2900 " "	IX.	2	IX.	2.	9,810	
2900 " "	3200 " "		1.		3	10,410	
3200 " "	3600 " "		3		1.	11,604	
3600 " "	4000 " "	VIII.	2	VIII	2	12,606	
4000 " "	4400 " "		1.		3	13,608	

Elemi iskolai tanító által elérhető nyugdíjalap a IX. f. oszt. 3. fokozatnál, a polg. isk. tanár által elérhető nyugdíjalap a VIII. f. o. 3. fokozatánál magasabb nem lehet.

A szülőtlen árvákat megillető egységes drág. segély és gyermek-pótlék mérvét az alábbi táblázat mutatja.

Milyen címen ?	A szülőtlen árvák száma					
	1	2	3	4	5	6
Gyermekpótl.	1200	2400	3600	4800	6000	7200
Egys. drg. segély	528	1056	1584	2112	2640	3168

Törvények és rendeletek.

Az iskolaügyi és népművelésügyi minisztérium 1927. évi nov. hó 4-én kelt 123.439-I. számú végrehajtó rendelete a 104/26 sz. törv.-hez.
(Folytatás.)

Az új fizetésekbe való átcsoportosítás. Áttétel.

(A tanítói törvény 36—40. §-aihoz.)

71. Azon tanítók, akik a tanítói törvény életbeléptetése előtt (1926. január 1-e előtt) lettek iskolai szolgálatban alkalmazva, azok 1926. évi január első napjához lesznek az új fizetésekbe átcsoportosítva. (Tanítói törvény 36—40. §-ai.)

Gyakornokok

72. Elemi iskoláknál a tanítói törvény értelmében a tanítóság következő csoportjai tekintendők gyakornokok gyanánt, és pedig akik az eddigi előírások szerint az iskolai szolgálatba fel lettek véve:

- a) tanítói érettségivel bíró közismereti tantárgyak tanítói;
- b) az iskolai szolgálatban mindennemű véglegesítés nélkül lévő elemi iskolai tanítóképessítő vizsgálatral rendelkező közismereti tantárgyak tanítói;
- c) az iskolai szolgálatban mindennemű véglegesítés nélkül lévő külön megnevezett hitoktatók, akik legalább az ideigleneshez szükséges képesséssel bírnak;
- d) az iskolai szolgálatban mindennemű véglegesítés nélkül lévő kézimunka (háztartástan) tanítónők, akik legalább az ideiglenes alkalmazáshoz szükséges képesséssel bírnak; és a tanítóság ezen négy csoportjainak egyes személyei:
 - a) szabad fizetéssel összefüggő megüresedett állásokra ideiglenesen vannak alkalmazva;
 - b) szabad fizetéssel összefüggő megüresedett állásokra mint helyettesek vannak alkalmazva;
 - c) lekötött fizetéssel bíró állásokra, mint helyettesek vannak alkalmazva azzal, hogy a helyettesi időtartam alatt részükre szabad fizetéssel bíró üres helyen ideiglenes alkalmazásuk biztosítalott.

73. Polgári iskoláknál a tanítói törvény értelmében a tanítóság

csoportjai tekintendők gyakornokok gyanánt, akik az eddigi előírások szerint az iskolai szolgálatba fel lettek véve:

a) polgári iskolai képesítő vizsgálattal bíró közismereti tantárgyak tanítói, valamint polgári iskolai képesséssel bíró külön megszervezett hitoktatók és kézimunka (háztartástan) tanítónők, akik mindennemű definitíva nélkül az iskolai szolgálatban alkalmazást nyertek:

a) mint helyettesek, valamely szabad fizetéssel bíró megüresedett állásra;

b) mint helyettesek, valamely lekötött fizetéssel összefüggő állásra azzal, hogy a helyettesítés időtartama alatt valamely népiskolánál szabad fizetéssel összefüggő megüresedett helyen részükre ideiglenes alkalmazás biztosítva lett.

b) elemi iskola képesítő vizsgálattal vagy érettségi vizsgálattal bíró közismereti tantárgyak tanítói, azután elemi iskolai képesítéssel bíró külön megszervezett hitoktatók és kézimunka (háztartástan) tanítónők és mindazok, akik mindennemű definitíva nélkül az iskolai szolgálatban:

a) szabad fizetéssel összefüggő megüresedett állásban mint helyettesek nyertek alkalmazást;

b) lekötött fizetéssel összefüggő állásban nyertek alkalmazást, ha az ideiglenes helyettesítésért valamely népiskolánál szabad fizetéssel összefüggő megüresedett helyen részükre ideiglenes alkalmazás biztosítva lett.

74. Jelen rendelet 72. és 73. cikkelyek szerint átcsoportosított gyakornokok szolgálati illetményei a tanítói törvény 36. §-ának 4. bekezdésére való tekintettel a I.—III. táblázat (Vestuk 1923. évf. 7. füzet), valamint jelen rendelet 5.—10. cikkelyei szerint lesznek megállapítva.

A tanítói adjutám nagyságának meghatározásánál, a tanítói törvény 86. §-ának 4. bekezdése értelmében a beszámítható, illetőleg a 2. §-ának 3. bekezdése szerint beszámított szolgálati idő a mértékadó. Ennek következtében azon tanítónknál, akik a tanítói képesítő vizsgálatot elkészítették le, az új fizetésbe való átcsoportosításnál az ezen vizsgálat előtti — ideiglenes vagy kiegészítő tanítói minőségben eltöltött — idő a tanítói törvény 2. §-ának 3. bekezdésében az ideiglenes alkalmazás részére előírt képesítés megszerzése napjától kezdve lesz beszámítva, ami legfeljebb három, illetőleg kézimunka (háztartástan) tanítónénál pedig négy évet tesz ki. (Az iskola és népművelődésiügyi minisztérium 1927. évi március 2-án kelt 101,528/1926 sz. rendelete.)

Elemi iskoláknál levő tanítók.

75. Az új fizetéseknek való átcsoportosításnál elemi iskolai tanítóknak tekintetnek mindazon tanítók és tanítónők, akik eddigi előírások értelmében és pedig akár pályázat alapján, akár ad personam vagy a működési hely megjelölése nélkül, ha mindjárt más iskolánál teljesítettek is szolgálatot, mint ahová a definitívát kaptak és pedig, mint ideiglenes- vagy helyettes (kiegészítő) tanító vagy polgári iskolai képesítés nélkül, mint ideiglenes tanítók vagy általában mint helyettesek (kiegészítő tanítók), ha mindjárt tantépesítő vizsgálattal is rendelkeznek.

76. Jelen rendelet 76. cikkelye szerint átcsoportosított elemi iskolai tanítói személyek szolgálati illetményei a tanítói törvény 37. §-ának 1—3. bekezdéseinek tekintetbe vételével a következőképen lesznek megállapítva:

a) azon személyeknél, akiknél a beszámítható (beszámított) szolgálati idő a három, ill. négy évi gyakorlati időnél hosszabb, a szolgálati illetmények a VI.—VIII. táblázat szerint lesznek kiszabva.

b) azon személyeknél pedig, akiknél a beszámítható (beszámított) szolgálati idő rövidebb, a szolgálati illetmények a I—III. táblázat (Véstanik 1928. évf. 7. füzet) szerint, az öket megfelelő adjútum nagyságában lesz kiszabva, hasonlóképen tehát, mint a gyakornokoknál.

Polgári iskoláknál levő tanítók.

77. A tanítói törvény 37. §-ának 4. és 5. pontja szerint polgári iskolai tanítók gyanánt csak olyan személyek csoportosíthatók át, akik polgári iskolai képesítő vizsgálatral rendelkeznek és pedig:

a) akik definitív polgári iskolai tanítókká lettek kinevezve, akár pályázat alapján, akár ad personam, ha mindjárt más polgári iskolánál is teljesítene szolgáltatást, mint ahová a definitívát kaptak, és pedig vagy mint ideiglenes, vagy mint helyettesek (kisegítő) tanító, de sohasem, mint ideiglenes tanító (Tanítói törvény 7. §. 5. bekezd.);

b) ezen iskoláknál definitívával nem bíró ideiglenes polgári iskolai tanítók, ha mindjárt más polgári iskolánál teljesítene szolgáltatást, mint ahová ideiglenes alkalmazatásuk szól és pedig mint helyettes tanítók az ideiglenes helyük fenntartása mellett.

78. Azon tanítóknak, akik elemi- és polgári iskolánál teljesítene szolgáltatást, csak akkor jár polgári iskolai tanítói szolgálati illetmény, ha polgári iskolára szóló képesítéssel rendelkeznek és részükre, mint fő működési hely polgári iskola van megjelölve (251/1922. évi törvény VI. cikkelye, valamint a törv. és rendeletek tárában megjelent 52/1923. sz. kormányrendelet.)

79. Miatán a tanítói törvény 46. §-ával a törv. és rendeletek tárában megjelent 251/1922. sz. törv. VIII. cikkelye hatályon kívül helyeztetett, azért meg nem engedhető többé ideiglenes tanítókat — járási tanfelügyelőknek kinevezett vagy iskolai hatóságokhoz szolgáltatására beosztott tanítók (igazgatók) helyére — alkalmazni, ha ezen állással járó illetmények nem szabadok. Amennyiben a törv. és rendeletek tárában megjelent 251/1922. számú törvény VIII. cikkelyének 2. bekezdése szerint valamely leköltött illetményekkel bíró helyen ideiglenes tanító alkalmazva volna, azt a tanítót a leggyorsabban megfelelő helyre át kell helyezni.

80. A polgári iskolai tanítótság szolgálati illetményei — a tanítói törvény 37. §-ának 4. és 5. bekezdésére való tekintettel — a következőképen lesznek megállapítva és pedig:

a) azon személyeknél, akiknél a beszámítható (beszámított) szolgálati idő a három — ill. négy évi gyakornoki időnél hosszabb, a szolgálati illetmények a IX.—XII. táblázatok (Véstanik 1926. évf. 7. füzet) szerint lesznek kiszabva;

b) azon személyeknél pedig, akiknél a beszámítható (beszámított) szolgálati idő rövidebb, a szolgálati illetmények az I.—III. (Véstanik 1926. évf. 7. füzet) táblázat szerint neki járó megfelelő adjútum nagyságában lesznek kiszabva; hasonlóképen, mint a gyakornokoknál.

Kisegítő tanítók.

81. Az átcsoportosításnál a tanítói törvény szerint kisegítő tanítóknak vétetnek az eddigi előírások szerint az iskolai szolgálathoz felvett következő tanítócsoporthoz:

a) mindazon tanítók, akik még az ideiglenes alkalmazáshoz előírt képességgel sem rendelkeznek. (Jelen rendelet I. cikkelye, a) pontja);

b) az ideiglenes vagy végleges alkalmazásra képesített tanítók, amennyiben jelen rendelet, 72—80. cikkelyei szerint nem lehettek, mint gyakoronokok vagy tanítók, átcsoportosítva.

82. A tiszteletdíjuk a IV. és V. táblázat szerint lesz kiszabva (Véstanf 1926. évf. 7. füzet).

Melléktanítók (óraadó).

83. A tiszteletdíjért alkalmazott óraadó tanítók átcsoportosítása a tanítói törvény 36. §-ának 5. és 6. bekezdése értelmében lesz végrehajtva.

84. Kiszegítő helyettes óraadó tanítók hasonlóképen lesznek átcsoportosítva, mint a kiszegítő kézimunka (háztartástan) tanítónők.

85. Végleges óraadó tanítók hasonlóképen lesznek átcsoportosítva, mint a végleges kézimunka (háztartástan) tanítónők.

Különleges rendelkezések a százalékos fizetést élvező tanítókra vonatkozólag.

86. Ezen tanítók átcsoportosítására vonatkoznak a tanítói törvény 37. §-ának 3. bekezdésében, valamint a 12. §. 2. bekezdésében foglalt rendelkezések:

a) 1922. évi május hó 31. ig terjedő időszak mindenkinek teljes egészében lesz beszámítva;

b) az 1922. évi június hó 1.-je utáni kisebb százalék mellett tényleg leszoigált, beszámítható szolgálati idő, át lesz számítva, ha ezen napot követő időszakban a százalékos illetmény kimérésében emelkedés állott be: a beszámított idő megrövidíttelen marad. (Jelen rendelet 43. cikkelye).

87. Az 1922. évi június 1.-ét követő időszak — beleszámítva az utat is — az óraszám alapján lesz átcsoportosítva, aminél a szolgálati illetmények százalékos kimérése semmiesetre a régebbi, hanem a törvények és rend. tárában megjelent 104/1926. sz. törvény alapján lesz kiszabva.

A fizetés nagyságának megállapítására alapul szolgáló idő.

A tanítói törvény 38. §-ához.

88. Beszámítandó idő alatt azon időszakot kell érteni, mely az érvényben levő törvények rendelkezései alapján a fizetésemelésnél annyira mértékadó (eddig mértékadó is volt), hogy semmiféle különös egyéni közigazgatási aktusra szükség nem volt, mely a beszámításra vonatkozó igény alapját képezte volna. Általában beszámítható csak a tanítói érettségi vagy az ideiglenes alkalmazáshoz szükséges képesítés megszerzése után valamely nyilvános iskolánál folytatólagosan eltöltött idő. A szlovenszkói és podkarpátskái ruszi állami, községi és felekezeti iskoláknál eltöltött szolgálat viszonszáására nézve (reciprocitás) az 1913. évi XV. és XVI. törvénycikk rendelkezései vannak érvényben.

89. »Beszámított idő« alatt azon egyéni — az előlépésnél olyképen elismert — időszakot értjük, amelynek beszámítására való igényjogosultság csak az illetékes hivatal aktusán alapszik, vagy el lett ismerv. A jelenleg érvényben levő előírások szerint főleg a következő esetekről van szó:

a) más országban fekvő iskoláknál eltöltött szolgálati idő (A törv. és rend. tárában megjelent 274/1915. számú törvény 4. §. 5. bekezd.);

b) a szolgálat megszakítása előtt eltöltött szolgálati idő (A törv. és rend. tárában megjelent 274/1919. sz. törvény 4. §. 6. bekezd.);

c) azon időszak, amely az előszöri vagy ujbóli alkalmazásnál be lett számítva (Ugyanazon törvény 4. §. 8. bekezd. és 5. §. 5. bekezd.);

d) a tanítónő férjhezmenése előtti szolgálati idő (A törv. és rend. tárában megjelent 455/1916. sz. törvény 4. § a);

e) azon idő, mely alatt a legionárus-tanítók, foglyok és csehszlovák katonák az iskolai szolgálat alól fel voltak mentve (A törv. és rend. tárában megjelent 470/1919. sz. törvény 4. §-a);

f) kiegészítő tanítóknál a katonai szolgálat ideje (Ugyanezen törv. 6. §-a),

g) A katonai szolgálat és az iskolai praxis ideje;

h) külön megszervezett hitoktatóknál a lelkészkedési évekből beszámított idő (A törv. és rend. tárában megjelent 274/1919. sz. törvény 17. §. 1. bekezd.);

ch) Csehországban 1919. június 5-e előtt alkalmazott külön megszervezett hitoktatóknál a törv. és rendeletek tárában megjelent 251/1922. sz. törvény 5. §-ának 3. bekezdése szerint beszámított 2 évi teológiai tanulmányidő és a törv. és rend. tárában megjelent 274/1919. sz. törvény 37. §-ának 1. bekezdése szerint beszámított 4 évi időszak, továbbá az 1914. évi április hó 8-án kelt 16. sz. szilésiai országos törvény 41. §-a szerint, a külön megszervezett hitoktatóknál a lelkészkedéssel eltöltött időből beszámított 5 év;

i) a törv. és rendeletek tárában megjelent 251/1922. sz. törvény IX. cikkelye szerint beszámított kiegészítő szolgálati idő;

j) a törv. és rendeletek tárában megjelent 45 (1919. sz. törvény szerinti háborús félévek);

k) a legionárius évek a törv. és rendeletek tárában megjelent 463/1919. sz. törvény szerint;

l) a törv. és rendeletek tárában megjelent 222/1920. sz. törvény és a törv. és rendeletek tárában megjelent 666/1920. sz. törvény, valamint a hozzátartozó végrehajtási utasítások szerint beszámított idő;

m) a törv. és rendeletek tárában megjelent 165/1922. sz. törvény értelmében beszámított idő;

n) nyilvánossági joggal felruházott magán iskoláknál eltöltött szolgálati idő, beszámítva a 16/1903. cseh országos törvény 26. §-ának 4. bekezdése, vagy az 1/1905. morva országos törvény II. cikkelye szerint,

90. Ha valamely szolgálati időszak a fizetési előléptetésnél való beszámításánál a 274/1919. sz. törvény 5. §-ának 3. bekezdése – vagy a törv. és rendeletek tárában megjelent 261/1922. sz. törvény I. cikk. 1. §-a, valamint a hozzájuk tartozó végrehajtási utasítások alapján, nem lett tekintetbe véve (Az iskola- és népművelődésügyi minisztérium 1923. évi április 7-én kelt 42,105—I. sz. rendelete. — Vestnik 1923. évf. 61. sz. 190. old.), akkor ezen időszak az új fizetésbe való átcsoportosításánál sem lesz tekintetbe véve.

Azon átcsoportosított tanítóknál, akiknél olyan értelemben történt döntés, hogy a magasabb fizetésbe való előléptetés elhalasztandó, azoknál az iskola- és népművelődésügyi minisztérium 1927. évi október hó 8-án kelt 107170/S/3. sz. rendelet szerint kell eljárni (Vestnik 1927. évf. 107. sz. 424. old.).

91. A szolgálati idő a tanítói törvény 38. §-ának 2. bekezdése értelmében a következőképpen lesz kikerekítve:

a) az évről 1 naptól 3 hónapig terjedő törtrésze nem jön számításba.

b) az évről 3 hónap 1 naptól 9 hónapig terjedő törtrésze félévre lesz kikerekítve.

c) az évről 9 hónap 1 naptól 12 hónapig terjedő törtrésze egy egész évre lesz kikerekítve.

Különfélék.

A magyarság az utódállamokban. Dr. Erdély Jenőnek a bratislavai „Ku tura” kiadásában most megjelent tanulmánya: „1918—1921. A magyarság az utódállamokban és Magyarországon” igen merész feladatra vállalkozik. Kiindulva abból az eshetőségből, hogy a magyar revíziós mozgalomnak belátható időn belül nem sikerül az utódállamok magyar kisebbségeit a magyar állam kebelében egyesítenie, közös politikai, gazdasági és kulturális programot állít e valamennyi utódállam magyarsága számára. A tanulmány részletesen foglalkozik a magyar állam nemzetközi helyzetével, a magyar birodalom kialakulásával, tárgyilagosan ismereti a mai Magyarország életlehetőségeit, majd minden téren összehasonlíttja a magyarországi s utódállamokbeli magyarság helyzetét. A közel száz oldalas munka, mely számos élenken feldolgozott statisztikai adatot tartalmaz, azt célozza, hogy a revíziós remények megbirodulásának esetére programot szolgáltatson az utódállamok magyarsága számára. A könyv hat koronáért kapható a könyvkereskedésekben.

Felhívás a Kartársakhoz. 1927. szeptember elején a „Szlovenszkói Magyar Tanítók Háza” javára kiadott „Gyermekdalok és iskolai szavalatok” című műveimből 100 dbot szélküldtem a t. Kartársaknak. A könyvet 20-an visszaküldték, 23-an a vételárat megfizették, 57-en pedig a könyvet megártották, de annak árát mai napig sem fizették meg. Remélem, hogy nem fogok úgy járni, mint 1926-ban Stampay köbökuti kollégám, s a Kartársak a mellékelt sekkapon csekély tartozásukat mielőbb kiegyenlíteni fogják, s ez által a tanítóság reputációjának is eleget tesznek s a felszólítással járó postai költségtől engemet megkímélnek. *Nagyfalusi Antal tanító Érsekújvár.*

Műsoros estély. A Szlovenszkói Általános Magyar Tanítóegyesület Galánta—Vágselyei Járási Köre f. évi február hó 15-én Galántán a Kalisch-féle vendéglő nagytermében, esti 8 órai kezdettel jótékonycélu műsoros estélyt és ezzel egybekötött táncmulatságot rendez. Belépődíj személyenként 15. család-jegy 30 korona. A tiszta jövedelem az egyesület jótékony alapjait szolgálja. E nemes célra szánt felülfizetések köszönettel fogadlatnak. Műsor: 1. Prológus: Ondja Kovács Alajos, a Magyar Tanító Egyesület orsz. elnöke. 2. Tulsó soron... Szakadozott... Éneklő a járási tanítói dalgárda. 3. Hubay J.: Csárdajelenet V. Hegedűn játsza Sipos Péter. 4. Mészáros-Sipos-dalok. Éneklő Kovács Alajos zongorakisérettel. 5. Az álmok siratása és egyéb versek. Irta és szavalja Boross Béla. 6. Tommaso Giordani: Óh, drága lény, Kálmán I.: Egy drága szempár éneklő Orosz Zoltán zongorakisérettel. 7. Schubert: Szerenád. Duett. Éneklő Kunoss Piroksa és Uhlárik Erzsébet zongora- és hegedűkisérettel. 8. Nem halt ki még... Vegyeskar. 9. Róbert Franz: Fare well! Mészáros-Sipos-dalok. Éneklő Barthalos József zong. kísérettel. 10. Chopin: Valse. Zongorán játssza Orosz Zoltánné. 11. Mészáros-Sipos: Nyári szellő csötolődzik. — Felhő borult. Duett. Éneklő Polák Irén és Uhlárik Erzsébet. 12. Hubay: Csárdajelenet IV. Hegedűn játssza Sipos Péter. 13. Bortal. Férfikar. 14. Boross B.: Mézeahetek. Páros jelenet. Előadják: Férfj: Boross Béla, Feleség: Polák Irén. Műsor után tánc.

A Kazinczy Kiadóvállalat első kiadványa február végén jelenik meg. A harmadik éve működő Könyvbarátok Társaságának könyvekkel való ellátására alakult új kiadóvállalat első kiadványa rövidesen elhagyja a nyomdát.

Ez a könyv *Darkó István*: »S:akadéka« c. nagyszerű, szenzációs regénye lesz, amely a nagyvárosi lelkülettel falura került és ott a számára ismeretlen, izű élet támadásai ellen magára eszmélt lélekkel küzdő fiatalemberről szól. A főhőse ennek a nagyvonalú új regénynek katonatiszt volt s a háború után gabonával kereskedik a főzsdén. Az élet bölcsőjében, a falun ez a körülmény is komplikálja külső és belső helyzetét. Megrázó erejű szerelem viszi a regény egész cselekményét előre látumszerű erővel. Darkó István regényét, amelynek smerítésére megjelenése után még visszatérünk, a Könyvbarátok az 1928 évre szóló első tagilletményképpen fogják megkapni. (a Könyvbarátok Társasága címe: Košice, Éder ucca 9.)

Az „Uj Társaság“ népművelődési lap megszűntette kapcsolatát a varlbad-i „Urania Volksbildungs Verein“-al, a tagok és előfizetők határozott kívánóságára, önállósította magát és a jövőben önállóan rendezi bel és külföldi tanulmány-utjait. Ezen különválásnak előnye az is, hogy ezentul egy-egy kirándulásra utazó újságelölizető tagnak nem kell a kiindulási állomásig naphosszal utazni — mint eddig — mivel az utazások lehetőleg mind szlovenszktől kiindulóponttal lesznek rendezve (Košice és Bratislava). Ezen társasulazások a többi ismert egyletek által rendezett utaktól abban különböznek, hogy nem üzleti vállalkozás nem lömegutazás és így élvezetesebb is mindenki részére és amellelt olcsók is. Ezidei utak: Nyaralás Grádóban a Tátra pensióban, egész nyáron nyitva. Hus-

A „Magyar Tanító“

tanügyi közlöny

leszállított hirdetési díjszabásai:

Egyszeri közlésnél:

1 egész oldal	120 Ké.
1/2 „	70 „
1/4 „	40 „
1/8 „	25 „

Engedmények:

3X-i közlésnél	15%
6X-i „	20%
12X-i „	25%
24X-i „	30%

Évi hirdetéseknel:

1 évre 1 egész oldal	1400 Ké
„ 1/2 „	800 „
„ 1/4 „	600 „
„ 1/8 „	300 „

Pályázati hirdetések:

Szavanként	40 f
Vastagban szedett szó	60 „

A hirdetések szövege, a terjedelem és időtartam megjelölésével a „Magyar Tanító“ kiadóhivatala címére, Komárno, községi elemi iskola küldendő

Kiadóhivatal.

Pályázati hirdetés A hosusovői (posta Plešivec župa XIX) ág. hltv. ev. egyház ideiglenes helyettes tanítót keres. Javadalma havi 800 kor. és lakás. — Pályázhatnak csehszlovák állampolgársággal bíró okleveles tanítók vagy középiskolai maturalával bíró egyének. Pályázatok beadandók Palásty Árpád lelkészhez. Állás azonnal elfoglalható.

Hirdetés Helyettesi vagy osztálytanítói állást keresek március 1-től tanév végéig vagy hosszabb időre. Megkeresésüket Állami elemi iskola Novačany. ž. XIX. posta Hucín, címre kérek.

Hirdetés. Falura jól varrni tudó keresztény „Stülzet” keresek, ki könnyebb házi munkáknál is segédkezik. Cim a kiadóban

B vallásos tárgyú szindarabok:

Győz a Szent Szív

3 felvonásos színmű.

A Jézns Szive tisztelt mozgalmának kitűnő propagálója.

Ára: **3 pengő**

Az árvák anyja

Nagyon megható 3 felvonásos színmű, a Mária tisztelet emelését szolgálja.

Ára: **2⁵⁰ pengő**

Megrendelhetők: **Bartunek János** rk. tanító
Körmend, Vas megye, Magyarország.

Kérelem szeretett Kartársaimhoz!

Szíveskedjenek magasfekvésű, homoki szőlőtelepemen fermell, különösen felell, erős, egészséges ültetni való sima vesszőimet ajánlani községükben. —

Fajták a következők: **olasz-rizling, ezerjő, mézes-fehér, oportó, madlein, mállinger és rózsaszínű sasza.**

A megrendeléseket előre kérem. — Árak a következők: 100 drb. 10 Kc. 1000 drb. 100 Kc — A megrendelt vesszők metszés után a megrendelés sorrendjében lesznek szállítva. — Az összeg negyedrészt kérem előre beküldeni, a fent maradó háromnegyedrészt utánvétel után szedem be. — A vesszők hossza 80 cm. lesz. Komáromszentpéter, 1928. jan. 21-én.

Kőrös Imre
ref. ig. tanító.

Kartárs a kartárstól rendel!!!

Husvétra, pünkösdre, bármely alkalomra előadhassa víg népszínműveimet.

„Sári te“ 3 pld. kottával, joggal, csak . . . 30 — Ké

„Pintyő és Pintyőke“ 3 pld. kottával

joggal legújabb 28 — Ké

Bármilyen iskolai előadásra, de különösen április, május és június hónapokban rendezendő gyermekelőadásra mindent megtalál a

„Majális“ című könyvben,

mely gyermekdarsbokat, jeleneteket, dalokat, verseket tartalmaz és mélyen leszállított ára: 1 pld. 8 Ké., 2 pld. 14 Ké., 3 pld. 18 Ké., 5 pld. 22 Ké. Játalomkönyvül is adhatja az iskolában

Levelezőlapon rendeljen, minden küldeményhez csekk-lapot mellékelek, két hónapon belül utólag fizethet!

Kartársi szeretettel:

Farkas István, Ősahy.

Öntudatos, művelt szlovenszkói magyar tanító okvetlen előjegyezze a Szlovenszkói Magyar Tanítók Háza javára
kiadott

Szlovák Prózai Antológiára

mely a ma élő szlovák írók elsőrendű munkáit tartalmazza magyar fordításban és 180—200 oldalon február végén jelenik meg. Minden magyar iskola kapott felhívást és megrendelőlapot. *Január elejétől gyűjtőív van minden állami tanf.-ségen.*

Ara 20 (hús) korona.

Magyar tanítók! Ne várjatok hivatalos felszólításra! Már most jegyezze el a nektek írt „Szlovák Prózai Antológiára“ a szlovák prózairodalom magyarnyelvű kincsesházára.

Szerkeszti és kiadja:

FARKAS ISTVÁN ŐSAHY, XVIII.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Barna Tóth Pál.**

TARTALOM:

Oldal.

Vezércikk:

Farkas István: A polgári iskola . . . 177

Schlosz Lajos:

Verne centennáriuma 181

Váry Endre:

A szlovák nyelv tanítása a magyar
tan nyelvű népiskolákban (folyt.) 183

Egyesületi élet 188

Természettudományi rovat 192

Törvények és rendeletek 209

Szakirodalmi szemle. 214

Különfélék 215

Kiadóhivatali üzenetek.

Hirdetések.

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. { Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. { (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉS-ZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 84.

**AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNCS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLT
HIVATALOS LAPJA.

Felölős szerkesztő: Bazai Tóth Pál.

A polgári iskola.

Dr. Hodža Milán, a köztársaság iskolaügyi minisztere, kijelentette, hogy a polgári iskolát négyosztályúvá fogja visszafejleszteni s a polgári iskolai tanerők képzésére egy paedagógiai akadémiát fognak felállítani.

E pusztá felsorolás mellett vissza kell azonban térnünk e két kijelentés érdemi elbírálásához, hiszen a polgári iskola a mai háromosztályos rendszer mellett is olyan iskolatípus, mely hivatva van a jövőben a szó szoros értelmében vett, művelt állampolgárokat nevelni, akik nem fogják szégyennek tartani a fizikai munkát és akikből nem a társadalom páriái, a magas ívelésben kettétört existenciák, hanem a jövő társadalom megértő munkásemberei lesznek.

Igen, a polgári iskolát négyosztályúvá kell visszafejleszteni. És így is az elemi iskola ötödik osztályára épüljön, hogy a felső fokon ne az alapismeretekkel kelljen bibelődni az egyes tantárgyaknál és hogy az átmenet zökkenő nélküli és alig észrevehető legyen.

Egy kis diákom, aki az első polgári osztályt elvégezve újból kezdte az első gimnáziumot, a gimnázium első osztályából kibukott és visszajött a polgáriba. Minden nehézség nélkül került természetesen a második osztályba és mikor már megbarátkozott a gondolattal, hogy „csak polgárista“ lesz, elárulta, hogy az első gimnáziumi osztályban végtelenül lenézik a polgárit, mint ahová „mindenkit“ felvesznek és ahonnan senkit „ki nem buktatnak“.

Elnéztem a fiút, amikor őszintén, kisdiaikosán el-

mondta e szavakat, lelki szemeim előtt megjelent a pöttyömnyi gimnazista emberkék serege és szinte láttam, amint az első osztály vezérszónoka önérzetesen veri a mellét: „Mi gimnazisták vagyunk!”

Igen, mert hiszen a polgári iskola sohasem volt „közéiskola” és ha valaki a „főgimnázium” négy osztályát elvégezte, szinte már polgári iskolai tanárnak érezte magát, nem is gondolva a polgárit elvégzett tanulóval egy színvonalon lenni.

Ez az ellenszenv, mely a polgári iskola ellen régen benn élt a köztudatban, sokáig nem változott. És csak nem is olyan régen kezdett változni, amikor a polgári iskolát — már visszafejlesztésre ítélték azok, akik egyéb tekintetben még ma sem unifikálták Szlovenszkót a történelmi országokkal.

Szegény polgári iskola, melyet a nép magasabbfokú iskolájává akartak tenni azzal, hogy — leépítették. Akkor, amikor a „közéiskolák” tele vannak univerzális tudást ismertető tantárgyakkal, a polgári iskolában nem tanítanak egyetlen idegen nyelvet sem mint kötelező tárgyat s elnevezése sem különbözik az elemi iskolából, mert hiszen ez is „národná škola” azzal egyetemben.

Persze, hogy aztán a köztudatban megszűnik a „polgári iskola” már-már emelkedett nivója, s míg egy-kétszáz kilométerrel odébb, a szomszéd országokban a polgári iskola fejlesztése és a polgári iskolák szaporítása a főgondok egyike, nálunk legfeljebb csak a szaporításról van szó, a kvantitatív átalakításról, de a kvalitatív szaporítás — elmarad. Helyette az új községi iskolatanács delegált tagja került újítás gyanánt a polgári iskolák tanácstermébe.

A polgári iskolák önálló jellegének megtartása, annak kvalitatív emelése és a felemelt nivójú iskolatípus megkedveltetése és megbecsültetése az europeer gondolkodású miniszter feladata, aki határozott ígéretet is tett erre nézve.

Ami az érem másik oldalát illeti, az a polgári iskolai tanerők képzése. A mai polgári iskolánál három csoportba oszthatjuk a tanerőket. Ezek a következők:

a) a paedagógiumot és rajztanárképzőt végzett polgári iskolai tanárok,

- b) az érettségivel és elemi iskolai tanítói képesítéssel bíró szakvizsgát tett polgári iskolai szaktanítók,
c) a beosztott elemi iskolai tanítók.

Sokszor megtörténik, hogy éppen a legutóbbi érzi magát legotthonosabban a polgári iskolában, mert hiszen a köztársaság csehszlovák tannyelvű polgári iskoláinak tantestületében óriási százalékban vannak képviselve a csak elemi iskolai képesítéssel bíró beosztott tanítók. Igaz, hogy praksisban elsajátították mindazt, amire a polgári iskolában szükség van, sőt egyesek anyagiilag is jobban járnak, mert míg a polgári iskolai képesítéssel bíró szaktanító hat évig csak évi 780 korona polgári iskolai pótlékot kap, addig a berendelt és csupán elemi iskolai képesítéssel bíró tanítók „substitučný přídavok“ címén évi 1200 koronát kapnak. Innen van az a non sens-nek látszó, de valójában siralmasan igazi helyzet, hogy, ha a berendelt elemi iskolai tanító hat évi polgári iskolánál eltöltött működés után leteszi a szakvizsgát, mint szaktanító csak 780 koronát fog kapni az eddigi 1200 helyett.

Ezek különben régen feltárt helyzetképek s én nem is erre ekartam kitérni.

A polgári iskolai tanító, — vagy ha úgy tetszik tanárképzés reformját igazán könnyen keresztül lehetne vinni. A négy egyetem filozófiai és természettudományi fakultását kellene megnyitni a fiatal tanítók előtt, ahol azok négy szemeszteren keresztül hallgathatnának filozófiát és szaktárgyaikat.

Ha Hodža miniszter egészen komolyan gondolta az új képzést, tegyen próbát és hívja fel mondjuk az 1925-től vizsgázott szaktanítókat a jelentkezésre.

Rendezzenek ezeknek a szaktanítóknak — a fizetés teljes élvezése és minimális állami szubvenció mellett — négy szemeszteres előadásciklust.

Mivel az egyetemi szemeszter a három és fél hónapot amúgy sem múlja felül s ez alatt az idő alatt a rendes hallgatók jórésze amúgy is rendetlenül látogatja az előadásokat, vegyenek a programmba 10 — 10 hetes szemesztereket, ahol az egyik szemeszter alatt pld. a nyelv-

történet szakos hazai-, világ- és művészettörténetet hallgathatna; a második szemeszter alatt földrajzot; a harmadik és a negyedik szemeszter alatt pedig a tanítási nyelvet hallgatná. Egy-egy ilyen tízhetes szemeszteren nemesak az egyetem tanárai és magántanárai, hanem a lektorok és behívott kiváló középiskolai tanárok is előadhatnának s ha heti 35 órát köteles lenne mindenki végighallgatni, az egy szemeszter háromszáz-háromszázötven órája alatt egy ambiciózus szaktanító sokat, igen sokat tanulhatna.

Vázlatos, nagyjából megrajzolt ez a terv, de érdemes vele foglalkozni, ha csakugyan szükség van a polgári iskola nivójának emelésére és csakugyan komolyan gondolnak arra, hogy a polgári iskola új tanerőinek a mainál tudományosabb képzést adjanak.

Nincs semmi akadály a annak, hogy a polgári iskolánál működő szaktanító tanulmányai kiegészítése céljából két év alatt, o. t. 1-től dec. 15-ig és lebr. 1-től apr. 15-ig szabadságot nyerjen, mely idő alatt helyettesítését rendes óradíj fejében vagy kariársai látnák el, vagy az iskola a két év tartamára egy állandó helyettesítést kapna, aki egyúttal praxisra is tenne szert a polgári iskolánál.

Addig, amíg a külön Paedagógiai Akadémia megvalósul, össze lehetne hívni egy ankétot a felvetett téma megbeszélésére és igazán nem sokba kerülne sem az államnak, sem a különben ambiciózus és sok elismerést érdemlő fiatal szaktanítóknak, ha ez a négyszemeszteres, komolyan elgondolt főiskolai tanfolyam valóra válnék.

Sok mindent fel lehetne hozni még érvelésül s az ügy precízebb megvilágítására, de egy egyesületi lap annyi mindent kell, hogy regisztráljon, hogy az ilyen, egyesek előtt pláne utópikus elgondolásoknak nem jutna elegendő férőhely.

Ismétlem, ha komolyan arra gondolnak a felsőbb tényezők, hogy a polgári iskolai tanítók képzését megjavítsák, semmi akadály, hogy az első szemeszter akár április, vagy május elsején meg ne kezdődhessék, — már persze ami a hallgatók számát és ambícióját illeti. Ami a pénzügyi oldalt illeti, az persze súlyosabb, szinte problematikus kérdés, de a szó köztünk maradjon, egy

szemeszter fönntartása annyiba sem kerülne az államnak, mint a prossnitzi repülőgép került volna, ha történetesen nem adják vissza a lengyelek.

Šahy—Ipolyság, 1928 február hó.

Farkas István

áll. polg. isk. szaktanító.

Verne centennárium.

Ifjusági könyvtárainknak megint egy lisztes, érdeemes alakja jubitált s a rajongó aranyifjúság ünnepi köntöst öltve, átnyujtotta a halhatatlanság babérját a százesztendőš örökifjú Verne Gyulának, ki fantasziikus elbeszéléseivel és regényeivel oly sok boldog percel szerzett neki.

Elmélkedve azon hatás fölött, melyet Verne könyvei fiaink és leányaink lelkületére gyakoroltak, eszembe jut egyik neves pszichológusunk azon mondása, hogy: az emberben minden könyv nyomot hagy, jegyet ver a lélekre, mint az obeliszkre a képiró. De bár külsejében tele van az obeliszk jeggyel, a márvány minőségét ez nem változtatja meg. Meggyőződéseim szerint születésünkben magunkkal hozzuk a márványunkat s nem a belénk vivődő jegyekből alakulnak.

Ezen megállapításból kifolyóan: az az ötletem támadt, hogy fölkérem közlelőink néhány kiváló tagját, mondanák el, hogy fiatalkori olvasmányaik közül mely munkák voltak azok, amelyek a legmélyebb hatást gyakorolták rájuk.

A rendelkezésemre bocsájtott nyilatkozatok közül négyet mulatok be:

1. Szokatlanul mély hatást tett reám Lafontaine, ki a mult század első felében élt és akinek regényei két évtizeden át az akkori közönségnek, főleg a nőinek, kedvenc olvasmányát képezték. Miként jutottam én ennek az írónak a munkáihoz? Körülbelül 13 éves voltam. Édes anyám egyszer távol volt és én ezt az időt arra használtam fel, hogy az ő varrósztalkájának fiókját alapos molozás tárgyává tegyem. Leghátul egy könyvre akadtam, kivételtem, a címlapon az volt: „Vestalin. Regény, írta Lafontaine A.” Kezdetem olvasni és érdeklődésem napról-napra fokozódott. Ekkor belépett édesatyám. „Hát te mit olvasol itten?” kérdé és ezzel a könyvet kivette a kezemből. Valódi rémülés fogta el, midőn a címlapot megnézte. „Ejnye, te haszontalan gyerek, hogyan jutsz

te ilyen veszedelmes könyvekhez?" Magától értelődik, hogy a „Vestalin“ azonnal eltűnt atyám kabáljának zsebéből. Hanem — „veszedelmes könyv!“ Ugyanis mi veszedelmes lehet ebben a szép könyvben! Ezen naptól kezdve nem ettem oszonnát, hanem azt a néhány krajcárt, mit naponként oszonnára kaptam, összeraktam, míg együtt volt ez a kis összeg, mellyel a Kölcseőnkönyvtárnál az egy heli bérlet árát fedezhettem. Telén nem kell mondanom, hogy most valódi mohósággal neki estem Lafontaine regényeinek és a legrövidebb idő alatt mindnyáját elolvastam. Ha szüleim és testvéreim sétálni mentek és a lakást elzárták, én a padlásra felvezelő lépcsőn ültem, hol ilyenkor senkisen járt és belemélyedtem Lafontaine költészetébe. Nagyon megiródtó jeleneteknél a könyv csakugy csordult a szememből. Ezekben a regényekben nem volt egy szó, mely a legszigorúbb erkölcsi bíró előtt meg nem állhatott volna. De boldogult atyámnak mégis igazza volt; a „veszedelem“ abban állott, hogy ez az olvasmány az ifjú izgékony lelkét a reális élet földjéről felvitte egy beteges szentimentálisus ködrégiójába, a honnan nehéz volt a visszatérés. Nem tagadom, hogy én magam is sokáig állottam ezen olvasmány mámorító hatása alatt.

2. Legelső könyvem az Orbis pictus volt. A vastag kötet érdemét csak később kezdtem sejtteni, mert mikor elsőben került a kezembe, még nem tudtam olvasni. Csak a képeket néztem, a gyermek mohó tudnivágyásával. Az Orbis pictus szerzője: Comenius Ámos János, azért a pedagógusok legnagyobbika, mert Herbert Spencer előtt évszázadokkal megérezte, hogy minden tudásurknak a meglévőnek kell épülnie, hogy a világ reális és a gyermek is ennek megismerésére törekszik az ő természetes ösztönével. Ne legyen titok és érthetetlen semmi, aminek közepette élünk, a bányától a csizmadia műhelyig, a tengeri hajózástól a posztógyártásig.

E reális és elemi ismeretek feltárásával kell kielégíteni a gyermek természetes enciklopédikus hajlamait, hogy majdan a világot értelmesen szemlélni tudja. Ez a legjobb előkészítés a későbbi nagy feladatra, az élet legfenségesebb céljára: az emberismeretre. Comenius ezt akarta és ezt kereste. Ezért tartom őt, tisztelem őt nagy bölcsnek és minden idők legnagyobb pedagógusának.

3. Reám a biblia tette a legnagyobb hatást, mert nem csupán a vallás szemüvegénél olvastam, hanem mint irodalmi művet is becsülöm és tanulmányozom. Alig van könyv, melyben kiemeltem, nemes egyszerűség, a sallang és cifraág nélküli kifejezés az érzelmek közvullenségevel, mély költőiségevel annyira egybe tudna olvadni, mint épen a bibliában.

Szülői házamnak vezérlő csillaga: a vallásos szellem és így természetesen nagy becsben részesült a vallásnak alapkönyve is a biblia.

4. A szülei ház, az iskola és az olvasmányok hatása alatt növekednek gyermekeink. A három közül ta'án az utolsó tényezőnek van legnagyobb szerepe: s valószínűleg ennek a következménye az, hogy a szülők és gyermekek oly sokszor nem tudják egymást megérteni. Nagyon természetes, hogy minden szülőnek figyelnie kell arra, mit olvas a gyermeke. Ezekből az olvasmányokból szíjja föl a fogékony lélek azokat a kiirthatatlanoknak látszó ítéleteket és igazságoknak tetsző elveket, melyek későbbi fejlődését bizonyos irányba terelik. Az erkölcstelen könyvek ellen a művelt és gondos szülő megvédelmezheti gyermekeit, ha figyelemmel kíséri őket. De nem védelmezheti meg azok ellen az erkölcstelen olvasmányok ellen, melyek nap nap után mintegy belopódzkodnak a legtisztességesebb család házába is. Nem védekezhetünk az újságok hirdetései, különösen próhirdetései ellen. Napilapra mindnyájunknak szüksége van s sajnálattal tapasztaljuk, hogy a legkomolyabb, u. n. tisztességes újságok, míg tartalmás és okos cikkeket írnak a pornográfia ellen, utolsó lapjaikon olyan hirdetéseket, levelezéseket és ajánlatokat közölnek, melyek sokszor túrre csábítanak, sokszor felébresztik az érzékiséget, mely nélkülök még évekig szunyadt volna. Hisz ma holnap ott fogunk tartani, hogy a legkomolyabb lapokat sem higyhatjuk veszedelem nélküli asztalunkon. Mert ne tévesszük szem elől azt, hogy amit mi nem olvasunk, vagy aminek olvasása reánk semmiféle veszedelemmel és izgalommal nem jár, veszedelemmel járhat és mételyző hatással lehet serdülő gyermekeinkre. Mit ér a rossz könyvek eltüntetése, mit ér a felvilágosítás, mily haszonnal járhat az erköcsi példák felmutatása, ha gyermekeink lelkében a megfeszített erővel végzett munkát romba döntik az próhirdetések.

Schlossz Lajos.

A szlovák nyelv tanítása a magyar-tannyelvű népiskolákban.

Irta: Váry Endre.

(Folyt.)

Március 1. hét.

Vešiaĳ.

1. Kam zavesíme kabáty a klobuky?

Kabáty a klobuky zavesíme na vešiaĳ.

2. Kde visí vešiak?
Vešiak visí na stene.
3. Kolko vešiakov je v našej triede?
V našej triede sú dva vešiaky, jeden dlhý a jeden krátky vešiak.
4. Kde je dlhý a kde je krátky vešiak?
D hý vešiak je nazadku za lavicami a krátky vešiak je pri dverách.
5. Čím je vešiak na stenu pribitý?
Vešiak je na stenu pribitý klincami.
6. Ktoré sú jeho čiastky?
Jeho čiastky sú doska a klíny.
7. Kto robí vešiak?
Vešiak robí stolár.
8. Čo sú stôl, stolica, kastňa, lavica a vešiak?
Tieto sú školské náradia.

Fogalmazási gyakorlatnál dolgoztassuk ki a tárgyalt anyagot emlékezetből.

Gyakoroljuk a čítať, písať, rátať, isť, výst prijsť igék mult idejét. Mojtó könyvből felvehetjük a 62, 63. és 64. olvasmányokat.

XXIV. Gyakorlat.

Fordítsátok szlovákra a következő mondatokat: Mit olvastál Józsa? Szép mesét olvastam. Miből olvastál Emi? Könyvből olvastam. Mit irtatok tegnap? Tegnap levelet irtunk. Irt Mariska? Ő nem irt. Miért nem irt? Nem volt tolla. Hova mentetek ki reggel? Az udvarra mentünk ki. Mikor jöttél az iskolába? Nyolc órakor jöttem. Számoltunk ma? Még nem számoltunk.

Vypracovanie.

Čo si čítal Jožko? Čítal som peknú pohádku. Z čoho si čítala Ema? Z knižky som čítala. Čo písali ste včera? Včera sme písali dopis. Písala Marienka? Ona nepísala. Prečo nepísala? Nemala pero. Kam vyšli ste ráno? Vyšli sme na dvor. Kedy si prišiel do školy? O osmej som prišiel. Rátali sme dnes? Ešte nerátali sme.

2. hét.

Počitadlo.

1. Na čom sa učíme rátať?
Rátať sa učíme na počítadle.

2. Kde stojí počítadlo?
Počítadlo stojí pri okne.
3. Jaké čiastky má počítadlo?
Počítadlo má jeden drevený rám, desiat železných drótov, štyri nízke nohy a sto guliek.
4. Akej podoby sú guľky a dróty?
Guľky sú guľovate a droty sú valcovité.
5. Z čoho sú guľky a dróty?
Guľky z dreva, dróty sú zo železa.
6. Akej barvy sú guľky?
Guľky sú biele, čierne, žlté a červené.
7. Kolko guliek je na každom dróte?
Na každom dróte je desiat guliek.
8. Načo užívame počítadlo?
Počítadlo užívame na rátanie.
9. Čo je počítadlo?
Počítadlo je učebná pomôcka.

Gyakoroljuk a tárgyas előszókat cez, prez, na, pre. Először csak egyes szókon aztán mondatokon. Kellő szemléltetés után magyarul mondjuk a kifejezéseket s a gyermekek szlovákul megmondják. Ezt a lehető legkimerítőbben gyakoroljuk pl. Az ablakra, az ablakon át, a gyermek részére, a házon, a házon keresztül, én rám, te reád, az én részemre, stb. Ezek után mondatokon gyakoroljuk a tárgyas előszókat.

XXV. gyakorlat.

A Nap az ablakon át világít. A nyúl fut a kerten keresztül. Jancsi dobja a labdát a házon keresztül. A híd a patakon át vezet. A tú átmegy a vásznon és posztón. Az erdőn át keskeny út vezet. Ez a vonat Bratislaván, Zsilinán és Košicén át megy. Kabátomat és kalapomat fe'akasztom a fogašra. A ceruzát leteszem az asztalra. Tedd a tollat és az irkát a padra. A fiú felmászik a fára.

Vypracovanie.

Slniečko svieti cez okno. Zajac beži cez zahradu. Janko hádže lobdu cez dom. Most vedie cez potok. Ihla prejde cez plátno a súkno. Prez les vedie úzky chodník. Ten vlak chodí prez Bratislavu, Žilinu a Košice. Kabát a klobuk zavesím na fogaš. Ceruza složím na stól. Daj pero a písanku na lavicu. Chlapec lezie na strom.

Március 3. hét.

XXVI. gyakorlat

* A táblán krétával írunk. Vidd a füzeteket az asztalra. A szék nekünk ülésre szolgál. A könyveket a tanulók és tanulólányok számára nyomják. Az apa a fia részére ruhákat vett. Az anya a leány számára új szoknyát varr. Pali betegség miatt nem jött az iskolába. A szomszéd megy az orvosért. Anna vízért ment. Az én részemre nehozzatok irkákat.

Vypracovanie.

Na tabuľu píšeme kriedou. Nes sošity na stôl. Stolica nám služí na sedenie. Knižky tlačia pre žiakov a žiačky. Otec kúpil pre syna šaty. Mamička šije pre dievča novú sukňu. Paľko pre nemoc neprišiel do školy. Súsed ide pre lekára. Anna ša pre vodu. Pre mňa neneste písanky. Az if és et végű igék mult idejének gyakorlása. Chodit', robit', kreslit', činiť, cvičiť, zhotoviť, zafarbiť, viseť, sedieť, vidieť, hladieť, pozreť igék ragozása. A jelen és mult időt összekötve is gyakoroljuk pl. kreslím, kreslil som, on chodí, on chodil, my vyjdeme, my vyšli sme, s. i. t.

Olvasmányokból Mojtó citanka 71. Jako tvoríme minulý čas. Beszédgyakorlatból az ajtó és ablakról.

Dvere a okná.

1. Kade vchádzame do domu?

Do domu vchádzame dverami.

2. Kade dostávame svetlo a čerstvý vzduch?

Svetlo a čerstvý vzduch dostávame oknami.

3. Koľko okien a dvier je na učebni?

Na učebni sú štyri okná a jedné dvere.

4. Kto zhotovil okná a dvere?

Okná a dvere zhotovil stolár.

5. Z čoho je okno, z čoho sú dvere?

Okno je z dreva a zo skla, dvere sú z dosák.

6. Akej podoby sú okná a dvere?

Okná a dvere sú štvohranatej podoby.

7. Akej barvy sú školské okná a dvere?

Školské okná a dvere sú žltobarnavej barvy.

8. Jaké je sklo?

Sklo je priehľadné alebo priehľadné.

9. Ktoré tabule sú priehľadné, ktoré sú priehľadné?

Horné tabule sú priehľadné a dolné tabule sú priehľadné.

10. Čo bývajú v oknách?

V oknách bývajú kvetiny a záclony.

11. Jako máme dvere otvárať a zavierať? Dvere máme potichy otvárať a zavierať.

Az előforduló igék mult idejének gyakorlása, a nút, st, zt, ct vézű igék mult ideje. Olvasmány 75, 76.

4. hét.

Kachle, pec

1. Čo kladieme v peci, keď je zima?

Keď je zima, v peci kladieme oheň

2. Čím kúrimo v zime?

V zime kúrimo drevom a uhlím.

3. Z čoho sú kachle?

Kachle sú z hliny alebo zo železa.

4. Z čoho je školská pec?

Školská pec je zo železa.

5. Jaké kachle sú?

Sú hlinené a železné kachle.

6. Kto vypáli hlinené kachle?

Hlinené kachle vypáli kachliar.

7. Kde robia železné pece?

Železné pece robia v železnej fabrike. (továrni).

8. Jaké sú v lete a v zime?

Kachle sú v lete studené a v zime sú teplé.

A tárgyesettel álló előszók begyakorlása.

na = ra, re.

v = ba, be.

pre = ért, nak, nek, részére, számára, miatt.

nad = fölé.

pod = alá.

pred = elé.

za = mögé (ért, ül, ül.)

medzi = közé.

Begyakorlás rámutatással ily módon: cez stôl, pod stôl, nad stôl, pred stôl, za stôl, medzi stôl a kachle. Cez lavicu, pod lavicu atď. Cez okno, pod okno, nad okno atď. Na mňa, na teba, naňho, na ňu atď.

A 3. évfolyam idevonatkozó beszédgyakorlatát átismételtjük s azután a tanuló az iskolai tárgyakat megfogva s azokat valahova letéve így gyakoroljanak.

1. Toto počítadlo položím na okno, počítadlo stojí teraz na okne.
2. Túto stolicu položím za stól (pred stól), stolica je za stolom (pred stolom).
3. Tento papier dávam (vložím) pod knižku, papier je pod knižkou.
4. Tento obraz zavesím nad vešiak, obraz visí nad vešiakom.
5. Toto pero složím na podlahu, pero leží na podlahe.
6. Zasedím medzi Jána a Jozefa, teraz sedím medzi Jánom a Jozefom.

Ezekhez hasonló mondatokat minél többet alkossanak a tanulók, hogy a felvett előszók kétféle használatán lehető biztosságot nyerjenek.

XXVII gyakorlat. (Parancsoló mód).

Tegyétek a táblát az asztal elé és a széket az asztal mögé. Helyezzétek a számológépet a szekrény elé. Állítsátok a pálcát a fogas fölé. Tegyétek le a könyvet a pad alá. Állítsuk a táblát a fal és asztal közé. Vedd a táblácskát és tedd a térkép alá. Tedd a papírt a vonalzó alá. József állj István mögé és te Károly László elé. Leülök Anna és Mariska közé.

Vypracovanie.

Dajte tabuľu pred stól a stolicu za stól. Položte počítadlo pred skriňu. Postavte palicu nad fogaš. Složte knižku pod lavicu. Postavme tabuľu medzi stenu a stól. Vezmi tabuľku a daj pod mapu. Daj papier pod pravitko. Jozef stoj za Štefána a ti Karel pred Ladislava. Zasedím medzi Aničku a Marienku.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését j. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabbítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön.

Elnökség.

Felhívás

a Szlov. Ált. Magyar Tanítóegyesület járásköri
elnökeihez:

Igen tisztelt Elnök úr!

Morvaország Országos Iskolatanácsa június hó folyamán Brnóban országos iskolai kiállítást rendez, hogy a Köztársaság 10 éves fennállásakor az iskolák alkotó munkájáról, azok kultúrnyilvánosságáról és értékéről a nagy nyilvánosság előtt országosan tanubizonyítást tegyen.

Az országos kiállítás a Köztársaság egyes vidékei kultúrájának nemzeti vonásait szemléltető és tanulságos módon feltüntetni kívánja s éppen ezért a kiállítás elrendezése az egyes nemzetiségek szerint tagozódni fog. A kiállítást rendező Országos Iskolatanács Egyesületünk vezetőségéhez megkeresést intézett, amelyben felhívja a magyar nyelvű iskolákat is a kiállításban való részvételre s egyúttal tudatja, hogy a magyar iskolák részére külön termet biztosítanak.

Akkor, amidőn az ország különféle nemzetiségű iskolai kultúrmutatványának ezen tanuságtetele megőriénik, nem szabad elfordulnia annak, hogy arról a magyar iskolák hiányozzanak, sőt ellenkezőleg, meg kell ragadnunk az alkalmat annak bemutatására, hogy a csehszlovák, a német, a lengyel nyelvű iskolák mellett a magyar iskolák is ugyanazon kultúrnyilvánosságban állanak s a Köztársaság köznevelődésének szolgálatában egyenlő értékű faktor-ként működnek.

Az országos kiállításon tehát méltóképen akarjuk a magyar iskolát reprezentálni s ennek sikeres keresztülvitelére hívjuk fel Elnök urat, hogy a kiállítás eszméjét járáskörének tanítószolgálat magáévé tenni s azt ambícióval és teljes odaadással támogatni sziveskedjék.

A magyar iskolák részéről felkűldésre kerülő anyagnak népünk ösfoglalkozásából eredő motívumokat kidomborítaniok kell, hogy szemléltető módon bemutatthassuk az itt élő magyarság foglalkozásának minden ágát, melynek kultiválásán épül fel sajátos magyar kultúránk. Ennek a kultúrának ápolása és fejlesztése érdekében ifjúságunk teremlő képzeletének minél intenzivebb foglalkoztatása, a mi legtermészetesebb feladatunk.

Arra kérjük tehát Elnök urat, hogy járáskörének iskoláiból a következőket összegyűjteni sziveskedjék:

1. A magyarság ösfoglalkozását, háziiparát (földmívelés, ha-

lászai, méhészet, kertészet, búorzat, nemzeti viseletbe öltöztetett babák mindkét nemből, esetleg helyi specialitások, n'pies, eredeti gyermekjátékszerek stb. fejtűntetők kézimunkákból összesen 30 darabot.

2. Írásbeli dolgozatokból az I. évfolyamtól kezdődőleg: számtanból, fogalmazásból, szépirásból, szlovákból, minden nemből 30—30 darabot, összesen 120 darabot.

3. Rajzból, lehetőleg az I. évfolyamtól kezdődőleg, összesen 70 darabot.

Kérjük, hogy a kiállításra kiválasztott fennli anyagot a komáromi állami tanfelügyelőség cíjére adják fel legkésőbb április 15-ig s a csomagon külsőleg jelezzék: „výstava“.

Bizton számítunk E'nök Úr megértő támogatására, me'nyek velünk együtt legfőbb célja, hogy az országos kiállításra méltó módon képviseljék a magyar kultúrát és annak életképességéről tanubizonyosságot tegyünk.

Kartársi üdvözzettel:

*A brnói országos iskolai kiállítás
magyar osztályának előkészítő
bizottsága.*

A Szlovenszkói Orsz. Magy. Tanító Dalárda létrehozása és működésének mielőbbi megkezdése ügyében f. é. január hó 26-án, Bratislavában Kovács A'ajos közp. elnök, Gáspár János karnagy és alulírott részvételével fontos tanácskozás folyt. Megállapítást nyert, hogy a Dalárda megszervezése és működése eddig különféle akadályok miatt halasztást szenvedett, de ma már mi sem áll újban annak, hogy a körgyűlés által hozott határozatot, az Országos Magyar Tanító Dalárda megszervezésének ügyét sikerre vezessük.

Amidőn a reám bízott kifizető tisztséget átvesszem, dallestvéri szeretettel köszönöm mindazon jelentkező kartársaimat és kartársnőimet, akik tudatában annak az áldozatnak, melyet a nemesség és kérem őket, hogy igyekezeteikkel, lelkesedéseikkel odahatározzanak, hogy a Tanító Dalárda valóban megalakulhasson és a tagjainak hivatosságához mért szép reményeket diadalra vezessék.

A Magyar Tanító mai számához nyomtatott levelezőlapot csatoltunk azon célból, hogy mindazok, akik e felelős ügyet szolgáltni kívánják, jelentkezésüket könnyebben megtehessék. Kérem tehát az érdekelteket, hogy a mellékelt lapon kiki a neki megfelelő szót aláhuzni — zenekari jelentkezők a nyitva hagyott helyen számukat, pl. hegedű, gordonka, zongora stb. bejegyezni — és

címük, törzskönyvi számuk pontos kiállításával, nemkülönben a portó lerovásával hozzám *mielőbb* eljuttatni sziveskedjenek. Kérem továbbá a „Majjegyzés” rovatába az esetleges zeneiskolai, konzervatóriumi végzettség, vagy zenei szőlők vállalásának szives bejegyzését. Így a jelentkezések eredményét, valamint a szükséges tudnivalókat lapunk újján esetről-esetre közölni fogom.

Heckmann István karnagy.

† Siró János A gömörhosszúszói ev. egyháznak gyásza van. *Siró János* tanítója jan. 20 án, Tornaalján, ahová gyógyulást ment keresni, hirtelen meghalt. Szervi szivbaja ölte meg, 49 éves volt, 10 hónapos házasság, amikor a házasság boldogság csillogó pohara helyett az elmúlás fekete kelyhét erőszakolta ajkára s árvává tette gyermekét, mielőtt még megszületett volna.

Tanító volt, aki az emberiség ügyét a nagy harcban a tudomány fegyverével védte.

Evangélikus tanító volt, akinek egyházas érzületről, mély hitéről és áldásos munkásságáról a dobsinai és gömörhosszúszói ev. egyházak tesznek bizonyosságot.

Magyar tanító volt, osztályosa az örök magyar tanító sorsnak: adni mindig és mindenkinek és a sirig koldusszegényen maradni.

Holttestét Rimaszécsre szállították el. Itt ment végbe jan. 22 én temetése is, amelyet kívánságára jó barátja Egyed Aladár végzett. Temetésén megjelent egyháznak és községének küldöttsége és koszorút helyeztet sírjára. Az egyház nevében Palásthy Árpád elkész búcsuzaltala el, utána a tanítók nevében Zoller Sámuel mondott utolsó Isten hozzádot a kartársnak, akit tanítótestvérei vittek ki a temetőbe.

Legyen emléke áldott!

Értesítés. 1927. év december hó 31ével a törzslapokat lezárjuk. Az említett napon mutatkozó hátralétról mindenkit névre szóló fizetési felhívásban értesítettünk. A kiküldött nyomtatványokon felüntetett összegben az esetleges napjártartozás is benne van. Ismételjük, hogy a kimutatott hátralékok az 1927. december 31-iki tényleges állapotnak felelnek meg. Ha valaki 1928. január hó 1-e óta bármily uton befizetést teljesített, vagy írói tiszteletdíj címén a központi pénztártól követelése van, úgy ezen összeget vonja le a kimutatott hátralékból és az így mutatható összeg a tényleges tartozás. Költségkímélés, a zaklatások elkerülése, továbbá az egyesületi vagyonnal való takarékoság szempontjából mindenkit kérünk, hogy a hátralékát újabb felzárkózás bevétele nélkül egyenlítsse ki.

Központi pénztár.

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

A termőföld kialakulása az éghajlat hatására.

Akúcs Ernő okl. gazda.

Földünk felszínét laza talajtakaró borítja, mely óriási szőnyeg módjára takarja el a Föld kérgének szilárd kőzeteit. Valamikor ez a talajtakaró még hiányzott s a Föld felszínét csak szilárd kőzet alkotta. A laza talajtakaró a Föld kérgének szilárd kőzeteiből keletkezett, sőt keletkezik még ma is. A természetben működő erők a szilárd kőzeteket felaprítják és átalakítják. Azt a folyamatot, melynek során a szilárd kőzet laza talajjá alakul át, *mállás*nak mondjuk, míg azok az erők, melyek azt létrehozzák, a mállás tényezői. Ezek az erők három csoportba oszthatók, ú. m. a fizikai, a kémiai és a biológiai mállás tényezőinek csoportjába.

A fizikai mállás erői felaprítják a szilárd kőzetet, a keletkezett törmelékét elszállítják és bizonyos rendszer szerint osztályozva ismét lerakják. Az így keletkezett laza kőzettörmelékét kémiai erők alakítják át és a biológiai tényezőkkel egyetemben megteremlik azokat a sajátságokat, melyek lehetővé teszik, hogy az elmállott kőzeten növényeket termelhessünk, vagyis a kőzetet termőtalajjá alakítsák át.

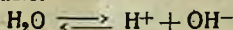
Tulajdonképpen a Nap melege az az erő, mely a kőzeteket elpusztítja. A kőzetek felmelegedése és lehűlése, a szél és a csapadék mennyisége, eloszlása és ereje mind a Nap melegével vannak összefüggésben.

A fizikai mállás erői által létrehozott üledékek azonban még nem igazi talajok. Ezek csak kőzettörmelék felhalmozódások és atól a kőzettől, amelyből keletkeztek csak lazaságuk, felaprózottságuk különbözőeli meg őket, de kémiaiilag ugyanazon vegyületekből állanak, mint az anyakőzet.

A fizikai mállás által létrehozott kőzettörmelékben a víz azonban mélyreható változásokat okoz. A víz megindítja a kémiai mállást, azt a folyamatot, amely a kőzettörmelék ásványait elbonítja.

és új vegyületeket hoz létre, közülük olyanokat is, amelyek a növények táplálkozásához nélkülözhetetlenek.

A közettörmelékben levő ásványok nagy része kovasavasvegyületekből áll. Ezek közül a kvarc vízben nem oldódik, ennél fogva nem is mállik. A többiek ellenben vízben, ha kevésbé is, de oldódnak. Olyan körülmények között bomlanak és új anyagok keletkeznek belőlük. Az oka ennek a folyamatnak az, hogy a víz (H_2O) molekuláinak egy része pozitív töltésű hidrogén (H), — és negatív töltésű hidroxil (OH) ionokra bomlott állapotban van. Képletben kifejezve ezt a folyamatot

ahol az ellentétes irányú nyilak azt fejezik ki, hogy ez a vegyi folyamat mindkét irányban végbemehet. A víznek ilyen bomlása kis mértékű, a hőmérséklet emelkedésével a szétesett molekulák száma növekszik.

A talajban lévő ásványok közül sok, u. m. a földpátok, a csillamok, augitok és az amfibolok a kovasavnak különböző fémekkel (kálium, nátrium, kalcium, alumínium, vas stb.) képzett vegyületeiből áll. A kovasav mint ismeretes, gyenge sav. A gyenge savak fémekkel alkotott sói vízben elég jól oldódnak és elbomlanak, egyrészt pozitív töltésű fémionokra, másrészt a negatív töltésű kovasavionra. Minthogy a kovasav gyenge sav, ionja egymagában nem állhat meg, a vízben lévő szabad hidrogénionokkal rögzítő kovasavvá egyesül. Így azonban a víz ionjainak egyensúlya megzavartatván, újabb vízmolekulák bomlanak fel mindaddig, amíg a vízben kovasavion van, mely a felszabaduló hidrogénionnal kovasavvá egyesülhet.

Addig, amíg a vízmolekulák szétesésekor felszabaduló hidrogénionok a kovasavionokkal kovasavvá egyesülnek, a vízmolekulák másik része a hidroxilionok pedig a kovasavas vegyületek fémionjaival lépnek összeköttetésbe s velük képezik a különböző hidroxidokat. A keletkezett hidroxidok azonban rem mind állandóak; a nátrium, kálium, kalcium és magnézium hidroxidok a híg vizes oldatban tovább ionjikká bomlanak, aminek következtében a vízben szabad hidroxilionok vannak; az olyan oldat pedig, mely szabad hidroxilionokat tartalmaz lúgos hatású és a hidroxilionok kellő értéke esetén a fenoltalein oldatát pirosra festi.

A víz hatására előálló bomlást a vegyészek *hidrolízis bomlásnak* nevezik.

A kovasavas vegyületekből álló ásványok tehát a vízben oldódnak és oldódás közben elbomlanak és egyrészt kálium-

nátrium, kalcium- és magneziumhidroxidok keletkeznek, melyek a talaj levegőjéből sohasem hiányzó szénsavval egyesülnek, ezén-savassókat alkotnak, melyek vízben, mint ismeretes, könnyen oldódnak; másrészt vashidroxid, alumíniumhidroxides kovasav keletkezik, amelyek kolloid sajátságú vegyületek, melyek vízben nem oldódnak.

Az utóbb említett vegyületek képezik a talaj agyagos részelt, amelyek különleges u. n. kolloid sajátságokat mutatnak. A továbbiak megértéséhez ismernünk kell némileg ezen sajátságokat. A fizikai mállás folytán keletkezett közettörmelékek legfinomabb iszapos részét képezi az agyag, amely finomságával összefüggő sajátságokat mutat. Ez abban nyilvánul, hogy ezen részek vízzel összeérázva igen sokáig lebegve maradnak a vízben, azt zavarossá teszik, u. n. *diszperziót* képezve; azonban sók és savak hatására hamarosan leüllednek, a sók oldataiból bizonyos alkotrészeket erősen megkötnek, a folyadék csakhamar megfeszül, az agyag kicsapódik, *koagulálódik*. Az agyag sok vizet képes elnyelni és akkor ragadóssá válik, nedvesen gyúrható, alakját szárazon is megtartja. Ha kiszárad kökemény lesz, összezsugorodik, összeropedezik, de ha megnedvesítjük, újból kiterjed és ismét ragadóssá válik.

Az agyagnak ezen sajátsága a *kolloid* sajátságok.

Lássuk tovább mi is történik a fentebb említett újonnan keletkezett vegyületekkel. Az új vegyületek sorsa sok körülménytől függ, de első sorban a csapadék mennyiségét kell említenünk. Ha sok a talajra hulló csapadék és a csapadék a talajon átszivárog, a sók kilugzódnak, a talajon áthatoló vízben feloldódva a talajvízbe jutnak, amely magával viszi őket.

Nedves éghajlat alatt tehát a talaj kevés vízben oldható sókat tartalmaznak. Ezzel ellentétben a száraz éghajlat alatt a talajok sókkal teljesen át vannak itatva, különösen sok ott a mész, de magas a káli, natron és magnézium tartalma is.

Mint fentebből tudjuk, a kovasav, az alumínium és a vashidrát vízben nem oldódik, de vajjon mi lesz ezekkel a csapadék hatására. Ezen kolloid sajátságú anyagok közül a vashidrát és az alumínium hidrát pozitív töltésű, míg a kovasav töltése negatív. Kölcsonösen hatnak egymásra úgy, hogy a pozitív alumínium hidrát, vashidrát és a negatív kovasav egymás töltését kölcsonösen közbömbölik és akkor kicsapják egymást. Ilyenkor határozatlan összetételű kolloid sajátságú agyagos vegyületek keletkeznek. Ezek az agyagos vegyületek a mállásakor keletkezett sókat erősen megkötik és többé-kevésbé feloldódnak velük. Az ilyen módon kelet-

kezdő agyagos vegyületek a talajban felszaporodnak és a talajt anyagossá teszik.

Nagy fokú hidrolízis esetén az oldat annyira lúgos lehet, hogy a benne lévő hidroxilionok a vashidrát és alumínium hidrát és a kovasav kölcsönös kicsapódásait megakadályozzák, amikor is nem keletkeznek a fentebb említett agyagos vegyületek, hanem a hidroxilionok a vashidrátot és az alumíniumhidrátot kicsapják, míg a kovasav diszperzióban marad és kilúgozódik. Ilyenkor vashidrátban és alumíniumhidrátban gazdag talajok keletkeznek.

Ennek megtörténhet az ellenkezője is, vagyis a vashidrát és az alumíniumhidrát lúgozódik ki és a kovasav halmozódik fel. Ez akkor következik be, ha a talajban telítetlen humusz van jelen. A talajon és a talajban élő lények (állati vagy növényi) teste elpusztulás után korhadási és rohadási folyamatokon megy át, melyek eredménye egy sötét színű kolloid természetű anyag, a „humusz”. A telítetlen humusz negatív töltésű, akárcsak a kovasav vagy az agyag.

Az ilyen telítetlen humusz a vashidrát és alumíniumhidrát kicsapódását megakadályozza, amiért is védőkolloidnak hívják.

Ezen védőkolloid jelenlétében a vas- és alumíniumhidrát diszperzióban maradnak és az esővíz kilúgozza őket.

A telített humusz, melyet a sók már telítettek, nem bír ilyen védő hatással.

A talaj kémiai mállása vizes oldatban végbemenő vegyi folyamat, melynek folyamán sók és kolloid természetű csapadékok keletkeznek, ezek a homokszemeket körülveszik és kéreggel vonják be. Ez a kéreg tartalmazza a mállási termékeket és ez szabja meg a talaj kémiai sajátságait.

Az előbbiek alapján láthatjuk, hogy a talajban végbemenő vegyi folyamatok a keletkezett sók töménységétől és a jelenlévő humuszus anyagok természetétől függenek. Viszont ezen feltételek tisztára az éghajlat függvényei. Amennyiben melegebb éghajlat alatt lényegesen több só keletkezik, mint hidegebb alatt, száraz éghajlat alatt kilúgozódnak a talajból. Humusz pedig a nedves és hideg éghajlat alatt több halmozódik fel, mint meleg és száraz éghajlat alatt.

Igy alapjában tehát az éghajlatnak döntő befolyása van a talajban végbemenő folyamatokra és ezzel egyúttal a termő talaj kialakulására.

Lássuk tehát milyen az összefüggés az éghajlat és a talaj kialakulása között.

Induljunk ki az északi félgömb felső határaitól az örök hó hazájából, a hideg és nedves klímából. A csapadék itt bő, de egyenletes eloszlású, ami nagy mennyiségű humusz felhalmozódását teszi lehetővé, azonban a hidrolízis kis fokú, a keletkezett sókat a bő csapadék kiűgözza, aminek következtében a humusz teljességgel mint védőkolloid szerepel. Ennek következtében a vashidrát és alumíniumhidrát kiűgöződnak, úgy hogy az ilyen vidéken az erősen humuszos talajtakaró alatt világos szürke, hamuszínű réteget találunk, melyet orosz neve után *podszol*-nak, a mállásnak ezen típusát pedig *podszolos* mállásnak hívjuk.

Ezen típus után következik a mérsékelt égövi mállás átlagos típusa. Itt, ahol az évi 400—600 mm. közt ingadozó csapadék mellett a talajban elegendő só marad ahhoz, hogy a humuszt telítse, annak védőkolloid hatása megszűnik és a mállás folyamán keletkezett vas-, alumíniumhidrát és a kovasav egymást kicsapják, agyagos vegyületek keletkeznek, melyeket a talaj sói telítenek. Így keletkezik a sötétszínű agyagos fekete föld, az — orosz nevével — *csernoszjom*.

A melegebb és szárazabb éghajlatok alatt, a fűlénytagokon az elégtelen csapadék folytán a sók felhalmozódása nagymérvű, úgy hogy egyes helyeken a talaj felszínén azok ki is virágoznak, gyér a növényzet, így a talajban kevés a humusz is. Így jönnek létre a fűlénytagokat jellemző világosszínű sóstalajok.

Sivatagokban oly csekély mérvű a kémiai mállás, ha teljesen nem is szűnne, hogy ott a talajtakaró jellegét tisztán a fizikai mállás szabja meg.

Itt említem meg, amit legelőször kellett volna felemlítenem, hogy ott, ahol a talajvíz egész éven át meg van fagyva, teljesen szűnne a kémiai mállás.

Végül lássuk a talaj kialakulását a forró égöv alatt, ahol nagy a meleg és sok a csapadék, amely rendszeren az évnél csak egy szakában esik le, míg a többi szakában nagy a szárazság. Ilyenkor a gyér vagy jobban semmi növényzet folytán a mállás humusz nélkül megy végbe, kizárólag a hidrolízis alapján és pedig nagy mértékűleg, mert a víz hidrolízis boncolása a hőmérséklettel, mint tudjuk előbből, emelkedik. A bő csapadék pedig a keletkezett sókat teljesen kiűgözza, amely lúgos oldat magával viszi a kovasavat is, úgy hogy a mállás termékeiből csak a vashidrát és az alumíniumhidrát maradnak vissza. Az ilyen talajokat, minthogy a bennük túlsúlyban lévő vashidráttól vöröses, téglaszínűek, lati-

nosan *Caterit*eknek (later = tégl), a mállás ezen típusát *laterites mállás*nak nevezzük.

A kémiai mállás ezen em'ített típusai között számos árnyalat és átmenet van. Az egyes típusok elosztása sem igazodik a fizikai (forró, mérsékelt, hideg égőv) felosztáshoz, hanem tisztán az éghajlat (déljírás) a talajdomborzati alakulatai szerint változik. Pár négyzetkilométeren belül már különböző átmeneteket és árnyalatokat láthatunk.

Összefoglalva az elmondottakat, azt mondhatjuk, hogy a talajt átalakító kémiai mállást az éghajlat szabja meg. Az éghajlati tényezők közül döntő szerepük van a hőmérsékletnek és a csapadékoknak, még pedig úgy a csapadék mennyiségének, mint évi eloszlásának. Ezek a tényezők állapítják meg a talajban végbe menő folyamatok természetét, de egyúttal ők állapítják meg azt is, hogy a talajt milyen növényzet borítja. Eszerint tehát a gazdasági növények fejlődése és a termények eredménye is ezektől függ nagy részben. Azért csak részben, mert bizonyos mértékig ezen tényezők hatását a gondos és helyes gazdálkodással befolyásolni, illetve előmozdíthatjuk. (Ezen kérdéssel esetleg egy más alkalommal emlékeztet meg)

Há a talajalakulásnak ezen tényezői hosszabb ideig hatnak a fizikai mállás létrehozta kőzettermékekre úgy előbb utóbb az a kőzettermék teljesen elveszti eredeti tulajdonságait és jellegét kizárólag a kémiai mállás termékei szabják meg. Így pl. a fekete föld kialakulását megszabó éghajlat alatt idővel minden kőzetterméke, keletkezett bár az a legellentétebb kőzetekből is, egyforma fekete földdé változik át. Így van ez a többi talajoknál is.

Az éghajlat döntő befolyása a talajok kialakulására ösztönzi és serkenti a népeket és nemzeteket arra, hogy annak megismerésére minél nagyobb únyt fektessenek annál is inkább, mert hisz ismerjük a régiek mondását „az idő a gazda” — az éghajlat folytán kialakult talajokon az időjárás szabja meg továbbra is a talajművelés irányát, a növényzet fejlődését és a termések eredményét. Itt láthatjuk azt a hatalmas kapcsolatot, mely a meteorológiával és a többi természettudományokkal szigorúan összeköti a gazdaságot. Tehát annál inkább szükségesnek mutatkozik, hogy a régi mondás új alakban — nem az iskolának, de az életnek tanítunk — továbbra is fenálljon.

Úsznak a kontinensek!

Alfréd Vegener, gráci egyetemi tanár 1921-ben e merész állítással lepte meg hallgatóságát. S ha a hallgatósága farsangi kedvű lett volna és ismerte volna a magyar dalköltészet közismertebb darabjait, bizonyosan visszafelelt volna valamelyik mókásabb legény, „Fü dik a holdvilág az éj tengerében.“ „De nem hiszem én el: hogy á rózsám . . .“ akarom mondani a kontinensek, kádfürdőkben leckeórát vegyenek a különféle úszásnemekből.

De nem így történt. A hallgatóság elképedt, megdermedt, majd bele nem szédült. Tágra nyílt szemmel és szájjal fűtelt a padok előtt tátongó méltóságos úrön át a katedrára. Ottan egyre örvénylettek még a jövőndőt bőszi ő igék. Ontotta, árasztotta őket az a merész inuitiv koponya. S a koponya két, jövőndöt sugárzó szeme, lassan őket is kiemelte a mu t és jelen ásatag elméleteinek örmelekei közül. M gmozdult érzés és képzeletviláguk, látni kezdették ködösen, sejtelmesen a jövő geológiáját.

Az értelmük is nyiladozni kezdett. De alig lépett egyet, a tudat alatti merőségek új ő bozójából, dühös guerilla csapatok rohantak rája. Az elraktározott ismeretek lebalzsamozott érvei s elkezdék h jígálni üres konzerves dobozokkal, melyekből régesrég kiszopogattak már minden tartalmat. Egyébként minek is teték volna tele, hiszen a vizegáló őrmester (a guerilla csapatoknál is van ilyen) csak a dobozok számára volt kíváncsi. A tartalom . . . az csak súlyos sérüléseket okozhatott volna a megtámadott fején, no meg a hordozás nehezítette volna. S micsoda őrdöm támadt a végén, hogy végre alkalom nyílt a már ügyis üres érvek elgurítására. Persze, hogy az ellenségeskedésnek is azonnal vége lett. Úgy jártak ezek is, mint még sok más, aki noha először nagyon felszisszent s ma, versenyre kél az építőkkal, hogy az elmélet mihamarább összhargzó tudománnyá nőhessen s biztos alapul szolgálhasszon a földkéreggel együtt ingadozó, töredező, repedező teorémák helyett, geológiai tudásunknak.

Úsznak a földrészek! Az első hallásra bizony nagy megűődéssel zúdulnak fel az eddigi geológiai ismereteink. Dobognak, futnak és hadonásznak. Tektónikus elmozdulásokat, vulkanikus és földrengéses lökéseket, réteg vetődéseket, felszíni takaró kőzetek lecsuszamlásait, sőt borzasztó bukfeneket is ismerünk, de a földrészek, vagyis egész kontinensek könnyed lubickolása, yacht kirándulásai, avagy különböző sarki expedíciós vállalkozásai még sohasem jegyeztettek fel a megfigyelők annáleseiben.

Hiszen elképzelni is nehéz Wegener állítását. Mert — folytatják ismereteink az önámító érvelést — a szárazföldök a tengerfenékekkel egy összefüggő gömbhéjat alkotnak a belső magma körül. Ennek az összefüggő kéregnek a vastagsága száz kilométer körül lehet. Így nem a víz a ringó háú, hullámcsókos, hűvöskeb ú dajta, hanem a szilárd, összefüggő kéreg, horpadásaival, medencéivel, vályulataival és tektonivel. Ezekben ringanak, morajlanak, hullámanak, vagy lassan elpanganak, feltöltődnek, mepposhadnak a világtengerek, a szárazföldi állóvizek és tavak. T. hát valahogy fordítva van a dolog, mint ahogy Wegener gondolja.

Olyan ez a földkéreg, mint egy behorpadozott bádóg labda, melyet néhol vulkánok, soifataiak, mofetták, fumarólák és gejzirkutak ütöttek át. De ezektől, a számra nézve az öt ezret is meghaladó, szakadásoktól, geológiai lukaktól eltekintve, a földkéreg tellesen összefüggő. Ezért a földségek és tengerfenékek ha vertikális, azaz a központ felé és központtól távozó mozgást végeznek is, tangenciális irányban, a gömbh'jon, földrajzi viszonylatukban mozdulatlanok. Hogy azután a víz, az ily módon összefüggő kéregrészeken, földségeken, isz. tani, emelni bírna, ha mindjárt az óperenciás tenger is az, hát az kérjük szépen és megkövetjük alázattal . . .

Csakhogy! . . . „Úszni” nem feltétlenül a vízre, vagy tengerre értendő! Hanem egy könnyebb fajsúlyú testnek egy náladnál nagyobb fajsúlyú, folyékony tömegében, vagy tömegének felszínén való lebegésre, illetve tovahaladásra. Ezzel azt a félreértést, mely a földrészek úszását a tengerre vonatkoztatja, kirekesztjük. Annyi bizonyos, hogy Wegener gondolatának megszűntetésében is jutott inspiráló szerep, a vízzel kapcsolatos úszási jelenségeknek. Mégsem erre kell most gondolnunk.

Hát mire? Miben úsznak akkor a földrészek?

A levegőben? Ért még abba a d. bb feltevés.

Sem a vízben, sem a levegőben. Hanem a belső, izzó, cseppfolyós, a roppant nyomás alatti összesűrűsödött magma masszivumon úsznak a kontinensek.

Ilyenformán megjelöljük azt a relációt, amelyben Alfréd Wegener teóriája érvényessé válhat.

Az ok pedig, amely a kontinensek eme tangencionális, vagyis oldalt haladó mozgását létrehozza, a Föld napi és évi mozgásában, szóval bolygó vortában keresendő.

Az ok kérdését még tűzebben elővesszük. Először felelünk arra a kérdésre, hogyan jutott Wegener hipotézise alapgondolatára.

Egyszerű a felelet: a térképről. Ha ugyanis Afrika és Dél-Amerika, továbbá Európa és a Mexikói öböl bizonyos részeinek szemben fekvő partjait összevesszük, a relif és bárelif, a dombormű és homorú öntvénymintája közötti hasonlóságra emlékeztető jelenség ölik a szemünkbe. Dél-Amerika nagy, keleti kidudorodása pontosan beleillik Afrika nyugati bemélyedésébe, a Nger és Kongó torkolatának tájékán.

A Mexikói öbölbe pedig Afrika nyugati könyök része, a Pirenei félsziget jól beilleszthető.

Európa töredezeit partjai, noha ilyen alaki megegyezést nem mutatnak, partvonalának főiránya párhuzamos a szembenfekvő északamerikai partvonal főirányával.

Ezek a jelenségek pedig, nem csupán a szeszélyes vélelten csalóka játéka, hanem egy ősi összetartozandóság ma is beszélő tanui.

A jelenség konstatálása még nem bizonyítása, legfőként nem megbizonyítása a földrészek úszási elméletének.

Ha azonban az elméletet sikerül, igazolt bizonyítékokkal alátámasztanuk, ezzel a geológiát, főként geodinamikát és geomechanikát egységes és természetes alapokra fektetjük fel. Ezzel egyúttal a Föld endogén jelenségeinek teljesen elégséges oksági magyarázatát is megadjuk. Ez teszi Alfred W. Wegener elméletét a geológia tudományban olyan fontossá. Innen van az is, hogy geológiai körökben ezt a teóriát szinte favorizálják. Ez az aktualitás készteti bennünket is arra, hogy t. olvasóinkkal a kérdést ismertessük. Megjegyezzük azt is, de csak egész szerényen, hogy az ismertetésben legalább annyi az önálló rész, gondolat, bizonyíték, mint amennyi a közcsondit. Minthogy ismertetésnek szántuk e sorokat, céljuknak úgy is megfelelnek, ha csak gyűjtő munkát adnánk bennük. Forrásaink egy részét a „Magyar Tanító” minden olvasójának módjában van e övenni, minthogy azok dr. Kenessey Kálmán és dr. Varju Mihály jó összefoglalást nyújtó, a M. T. ban megjelent dolgozataiból valók.

Bennünket a dolgozatok világos áttekinthetősége mellett gazdasági szempont is vezetett, sok izmállástól mentesít az ott elmondottakra vonatkozó eme rövid utalás. Sajnos más helyekről idézni végünk kénytelenek.

A Föld endogén, vagyis belső és a belsővel összefüggő jelenségeit magyarázza, a geológusok általában a Kant-Laplace elméletből indulnak ki.

Úgy vélekednek, hogy az eredetileg izzó anyag lassú, foly-

tenos kihűlésével, a hővesztéssel járó összezsugorcdással, úgy a vulkanizmus, mint a litoszféra jelenségei megmagyarázhatók.

Már dr. Kenessey az összehúzóddáson kívül a föld tengelykörüli forgásából származó elasztikus deformáció, amelyen a litoszféra árapálya, (tehát remcsak a tengernek van árapálya) a kéregben és rétegekben zavart előidéző tünetnyeknek tekinti. Ugyancsak utal a kéregrétegek egymáson való csúszására is, mint rezgést gerjesztő jelenségre. (Lásd később!)

Mi a hűlés és a vele kapcsolatos összehúzóddás tünetnyét elégtelennek tartjuk a Föld mai állapotának előidézéséhez. Természetesen, most csak az endogén tüneteket tartjuk szemelőit, de ezen tünetnyeknek minden fajtáját beleírjuk.

Ezért, mint máig elhanyagolt okot, állítjuk oda az eddigiek legelejeére, azt a hatalmas és állandó befolyást a Föld belső és külső konstrukciójára vonatkozólag, amely a sarki lapultságban ill. a geoid alak kialakításában is megnyilvánul: ez az alakító erő a napi tengelykörüli forgás. Emellett az alakító erő mellett, az évi mozgás közrehatását is figyelemre kell méltatnunk, mert az elsővel mint rektor, összevetődik, s hatását az elsőbe iktatja.

Hi a napi forgás a föld acélánál is rugalmasabb masszívumát képes a forgástengely sarkain 43 km-nyire behorposztani, vagyis a forgástengelyt az egyenlítő tengelyéhez képest 43 km-rel megrövidíteni és ezt a hatást, közepes értéket véve kb. 1.5 mill. atmoszféra, kifelé tehát ellenében ható erővel szemben idézi elő, akkor tangenciális irányban, vagyis az egyenlítő és egyenlítő menti körök irányában is láthatónak kell a hatásának lennie.

De míg a sarki hatás inkább külső, addig emitt inkább belső, szerkezeti úton nyilvánul meg, ez a dinamikus befolyás.

Már most hogyan?

Vegyünk elő egy csillagászati, esetleg nagyobb geológiai könyvet, amelyben ábrák, illusztrációk, fényképek stb. is vannak.

Valószínűleg ráakadunk, talán mindjárt az elején, a *Vadcsigák örvény alakú ködfoltjára*. Fénylő magvát számtalan spirális tekervény burkolja körül. Olyan a kép, mint egy szabályos csigaház, pl. a *Helix pomatia* = éli csiga, vagy a *Planorbis corneus* = tányér csiga háza. Egyébként egy keletkező csillag, I zó, csillagfolyós magvát, amely forgástengelye körül forog, az örvénylő gáz anyagok követik a forgásban. Ez a forgás idézi elő azt a sajátos örvénylő mozgást, amelyet az örvénycsavarulatok rétegződése követ.

Most azt kérdezzük mi, hogy ez az örvénylés okozta rétege-

zódás (csigaház) csak a magma körül van meg? A magma belsőjében mások a forgás okozta tünetek? Nem. Bizony nem! Ez a csigacsavarulatós szerkezet kialakul a magmában is. Behatol a magma közponijába, rácsavarodik a forgástengelyre, amely így maga köré sodorja az évezredekken át hűlő, mindinkább plasztikusabbá váló végül megmerevülő, reá zsugorodó csillaganyagot.

Igy jutunk el a Földünk mai geológiai alakulatainak, a napi és évi mozgásból származó magyarázatához. Legközelebb áll tehát elméletünk Tischer, Dutton és Andree isostalikai teóriájához. (Lásd M. T. VI. é. f. 10. sz.) Általában érintkezik a többiekkel is, így felüléli a kontrakciós elméletet épp úgy, mint Abendanon nagy redőkről szóló elméletét, holott ezek egymást cáfolni igyekeznek.

Nyomatékosan hívjuk fel a figyelmet arra is, hogy az eddig egyoldalú, összehúzódsági, avagy insolációs elméleteket nem vetjük el, hanem kiegészítjük. Inkább hajolva az elégséges ok elvéhez, mint ezt a hingoztató, de nem követő, elméletek teszik.

A következőkben tehát sorra vesszük a Föld endogén tüneteivel foglalkozó teóriákat, közben magyarázatképpen a Föld bolygómozgásának hatását is beleszőjük, amely hatás semmiképpen sincs a centripetális és centrifugális erővel elégségesen kifejezve.

Síjáságos symptomája az összehúzódsági elméleteknek az, hogy míg a gömbalak távoli képein is észlelhető forgás okozta lapultságot elhanyagolják, a belső szerkezetre kiható erejét mellőzik, addig a hőjelenségekkel kapcsolatos dinamikus tüneteket s azoknak sokszor csak kísérő mozzanatait, általános érvényűvé igyekeznek beállítani. Ezért sokkal több bennük az ellentmondás, mint a Föld arculatán a redő.

Pálinkás Sándor.

Folyt. köv.

A turkumánok földjén...

Irta: **Mikuss Elek**

tallói közs. iskolai tanító.

Ott, ahol a tatár puszták néma csendje ölelkezik India búbajos meséivel, Transkászia keleti szögletében, egy kis, európai nyelvnek majdnem kimondhatatlan nevű állomásron vesztegelt vonatunk már öt napja, várva a jó szerencsét, amely majd egy szakaszai vonat alakjában tüzelőt hoz számunkra, hogy tovább folytathassuk u unkat célunk, a transkáspii vasút végállomása: Krasnowodzk felé.

Már két hete, hogy elindultunk Taskenből, de tüzelőhiány

miatt több állomáson is vesztelgettünk néhány napot. Európai embert, különösen az idegelesebb fajtából, — és vajjon melyik utas nem ideges? — már rég kerülgetett volna a guta; de mi már túl régen elszakadtunk Európától s megtanultuk, hogy keleten az utas legúlyosabb podgyása a türelem legyen! Tehát amikor a mozdonyvezető kijelentette, hogy addig nem mehetünk tovább, míg tüzelőt nem kapunk, kihordtuk a vagonokból takaróinkat, leterítettük a vasúti öltés mellé a puha hamokba, elővetítettük a sakktablát s játszottunk reggeltől estéig; szünetet csak az ebéd és vacsora főzésére fordított idő képezett. Ugyanúgy töltötték idejüket a fűző és a mozdonyvezető is: a lokomotív mellett egy pakli felismerhetetlenségig piszkos kátyával ültették egyon az időt. Az állomáshoz község nem tartozott. Tipikus steppei megállóhely volt. Egy víztorony, ahová a 15 versztnyire fekvő gépházából pumpálták a vizet, egy állomásépület, mellette a személyzet lakóháza, cement, természetből készült masszív építmény, lövésekkel, védelmiül a rabló nomádok esetleges támadása ellen. Nagy szál csenevész olajfa képezte az egész növényzetet; ezeket a víztoronyból öntözték. Körülé a Kara-Kum végtelen homoktengere s benne ezek az állomások a civilizáció előretolt állásai.

Az ötödik nap éppen ebéd utáni sakkpartinkkhoz készülődtünk, amikor megszólalt az állomás kis harangja, vonatérkezést jelezve. Nosza, lett nagy élénkség!

Alig kapcsolták le az érkező vonat mozdonyát, mi már a fával megrakott vagonok tetején voltunk s nem telt bele fél óra, vonatunk szerkocsija szintüllyig volt rakva szakszau'ral. Az állomás-előjáró meglegedetten dörzsölte a kezét, megtakarította a kirgiz rakodómunkások rakbéréit, a mozdonyvezető is örült, mert legalább három órai munkát végeztünk el fél óra alatt s mi is örültünk, hogy végre tovább utazhatunk. Általános meglegedettség közt búcsúztunk el tehát az újonnan érkezőkötől s a homokdúnák láncai mögött nemsokára elűnt a kis állomás.

Vonatunk püszkölve, zakatolva nyerte a kilométereket, belefűrva magát a homoktengerbe. Ezután már fennakadás nélkül tetőtük meg az út hátralevő részét a turkomán sivatagon keresztül Krasnowodskig. A közlekedés természetesen csak a forradalmi idők zavarai közt volt ilyen rossz, különben e vonalon a lokomotívokat bakui petróleommal „mazut“ tal fűtötték s a forgalom példás volt.

Miközben vonatunk állandóan homokdúnák láncai között rohog, nem győzöm csodálni az orosz mérnökök kitartását és le-

leményességét, amellyel ezt a rettenetes sivatagot hozzéfűhelővé tették a civilizáció számára s aránylag mily rövid idő alatt és csekély anyagi eszközökkel. Egy orosz mérnök utilársam, aki előtt kifejeztem csodálkozásomat, megmagyarázza, hogy az egész ezer és ezer km-t kivevő vasutvonalat Aneukoff tábornok vezetése alatt álló néhány vasutas bataillon építette; a földmunkákat mindenestre néhány tízezer kirgíz és turkomán őslakó végezte, akiket a kozákok tereltek össze, hamisítatlan orosz módra. Már maga az Amu Dary 4 km.-es óriási fahídja a világon maga nemében egyedülálló, csodálatos alkotás s mindössze 4 hónapig készült. Pedig itt minden anyagot, élelmet, sőt sokszor az ivóvizet is messziről kellett szállítani. Az egész vonal nagyobbára sivatagon, sóspusztákon viszkerezstül s a fulóhomok elég gyakran eltemeti a vágányokat. A kép csak akkor változik, amikor a perzsa határ mentén halad a vonat. A sivatagból hirtelen, fenyegetően szökik a magasba a Nagy Balchan maga rettenetességében, borzalomgerjesztő meredélyeivel, vad szakadékaival, megmászhatalan bérceivel. Sehol egy maréknyi termőföld, egy tenyérnyi zöld. A majdnem 2000 m. magas sziklafalak úgy lövelik vissza a perzselő napsugarakat, mintha gigászi olvasztó kemencék lehellete érne bennünket.

Megkönnyebbülve sóhajt fel az utas, mintha lidércnyomástól szabadúlna, amikor a vasút nyugati kanyarulatánál szemébe tűnnek a viharairól hírhedt Káspi-tenger keleti partjai s nemekóra befut a vonat a transzkáspii vasút jelenlegi végállomására: Krasnovodskba.

Azért mondom, hogy jelenlegi, mert eredetileg a tőle délre fekvő Uszun-Ada volt a végállomás. Itt azonban a sivatag bosszút állt a beolakodó emberen. E őre küldi futóhomokhegyeit s hiába volt a találatkony mérnökök minden erőlködése, a sivatag homokja maradt győztes. A homok mind előbbre-előbbre nyomult, lassan, de matematikai pontossággal, s a várost ki kellett üríteni, a vasutat északabbra helyezni, mert a házakat is elnyelte a homok.

A tengerpartot homokdúnákkal szegélyezett fjordok alkotják. A szem nem talál a horizonton tenyérnyi helyet, ahol megpihenhetne. Dől van. A kikötőben kihalt minden. A hőmérő 50° Celsius mutatót. Űnk az árnyékban, lenge ruházatban; dől rólunk az izzadság s képtelenek vagyunk a hőség miatt egy falatot is elkötni szegényes ebédünköl. Ö-hat óra felé valamit csökken a hőség. Az u'cik, a kikötő megelénkölnek; hatalmas termelő, délceg turkománok, piros öltözetben, fejükön turbánnal, övükben az elmaradhatatlan törrel sielnek tova. Arckifejezéstük, erősen ívelt sas-

orruk energiát, bátorságot sugároz. Alacsony termetű, a mongol fajjal rokon, ferdeszemű kirgizek, gyér szakállal, sunyi ábrázattal, világos tarka kafiánjaikban s közbük vegyülve perzsák, örmények, bucharai zsidók, aszerbeidzsánok, afghánok, őzárdok s itt-ott néhány orosz. Az oroszok itt csakis a vasúti városokban telepeken élnek, a bennszülöttek zöme pedig a városokon kívül sátrakból ú. n. „kibitkák”-ból készült telepeken az „aul”-okban. A sátrak favázból állanak, meyre vastag teveszőr-filz van kötelekkel ráerősítve, belül pedig az asszonyok által szőtt szőnyegekkel lakályossá léve. A sátor közepén szabad tűzhely; a füst a sátor tetején lévő lyukon száll el. Bútorzat néhány láda, melyben a ruhaneműt s a nők ékszereit; — legtöbbször arany-pénzekből készült kar-, lábperccet, fej- és mell-elborító csecebecsét őrzik. Jó időben a sátrak előtt tüzelnek. Néhány darab főzőedény, tőkből készült ivóedény, a „kabak” a szegényebb nomád felszerelése. Hatalmas kutyák, részint védelmiül az idegenek ellen, részint segítségül a nyájőrzésben. Ha elfogy a közelben a fű, szétszedik a sátrakát, tevehátra rakják s az asszonyok, gyermekek kettesével hármasával szintén tevehátra kapaszkodnak, azután elindul az egész aul új legelők után nézni. Így vándorolják be a turkómán sivatagot a Káspi tenger partjaitól az Amu D. rjáig, egy időre megállapodva az oázisokon a folyók, források partjain elterülő füves steppéken. Az élet itt ma is olyan, mint volt 2000 év előtt.

Aki azonban mélyebben akarja megismerni a sivatag életét, annak fel kell őt keresni ott, ahol még megmaradt szűzi érintetlenségben, — távol a vasutvonalától. Sivatag — és élet! Paradoxon!! . . . hallom szin'e az ellenvetést. Hiszen a sivatag fogalma maga az élet negatívója. Pedig dehogy!! A sivatagnak is megvan a maga sajátos élete. Egyhangú ugyan kissé, de a természetbarát és a kutató előtt tele szépségekkel, rejtett mélységekkel.

Nemsokára megérkezésem után Krasnovodskba történt, hogy a turkómán törzsek felhasználva a zavaros időket, felkelést kíséreltek meg, hogy hazáukat felszabadítsák az orosz uralom alól. Hogy a muszka katonaság újat elvágják, több helyen megrognálgálják a vasútvonalat. A felkelést a modernül felszerelt orosz katonaságnak sikerült ugyan elfojtani, de a vasútvonal rendbehozása több időt vett igénybe s így kénytelen-kelletlen teveháton meg gyalog kellett az út nagy részét visszafelé megtennem, kb. négy-öt héti ut.

Habár utam — épen a lázadás következtében kimondhatatlan fáradtságos és viszontagságos volt, mégis — bármilyen különösen

hangozzék is, — megszerettem a sivatagot s varázsa alól még ma sem tudok szabadulni. Ha a modern élet hazugságai már a torkomat fojtogatják, ha az emberi gonoszság és alávalóság divatos jelszavak mezébe öltöztette t szennyárnyalata már igen magasan csapkod körülöttem, képzeletben ott termek a Karakum szabad ege alatt, ahol éjszakánként olyan tisztán, élesen ragyognak le a csillagok s táguló tüdővel szívom magamba a sivatag tiszta, fertőzelen levegőjét s mint a fölős ballasztól megszabadított léggömb, úgy emelkedik lelkem egy eszményibb élet magasabb régióiba.

A sivatag a maga szépségeit csak a természetbarátnak tárja fel. A természet szépségei iránt érzéketlen embernek csak rém, veszély és örök fenygetés.

Mert a sivatag nem mindig a halálos némaság és dermedtség szimbóluma. Néha meg is mozdul és hangossá válik. A felhőtlen ég mélységes kékségéből a napkorong gyilkosan perzselő sugarakat lövell a déli tájra. Az 50—60° Celsiusra felmelegedett homokban nem lehet mezitláb járni, megpihenni. A levegő megmozdul a dűnék felett s lehellel finomságú bodrokat vet a homok. A szél állandóan nő s nem sok idő telik bele, mint a szabadjára engedett fúriák légiója, veszett bömböléssel rohan tova, a homokot az égig felkavarva, s a szegény utast, aki nem talált idejében menedéket, valóságos homokírba temelve. A nap elsötétül s a pizkossárga derengésben pár lépésnyire lehet csak ellátni; a szem, orr s légzőszervek nyálkahártyái megtelnek homokkal, amely olyan finom, hogy áthatol még a bezárt kettős ablakok résein is. A levegő fullasztó, tevéink is, mi is kínosan lélegzünk a fejünket burkoló takaró alatt.

Napokig tart sokszor, míg a levegő lehül s a szél elcsendesedik. Olyan utána a sivatag, mintha hirtelen kővé szilárdult volna a viharos tenger. Ahol tegnap még völgy huzódott, ott ma homokhegyek vetik előre éles, fekete árnyékukat s ahol legnap még a szomjúságtól elgyödrve kapaszkodtam fel egy magaslatra, hogy a közel sejtett folyóvíz után kémleljek, ma mély völgyben valamely mohammedán szent síremlékének beomlott agyagtupolája figyelmeztet a földi lét mulandóságára.

Amilyen perzselő a nyár heve a turkomán sivatagban, éppoly testet lelkét ölő kegyetlen hideg a tél. Mikor beköszönt a tél, az ázsiai telek minden borzalmasságával, a nomádok elhúzódnak előle védettebb helyekre, téli szálláshelyükre, barmaikkal egygütt. Jaj annak akit a turkomán sivatagban ér a tél. Szerencse, hogy nem

tart sokáig! Az első tavaszi napsugarak elővasztják a havat, amely sok helyütt az egyetlen csapadék az egész évben.

Ekkor mintegy varázslásra tünderkertté változik a steppe. A pusztá homok kioldul, karvastagságu méteres jécsintok nyugtogatják csókra virágaikat a tavaszi nap ugárnak s a buja fű eget sárga és piros tulipánok mozaikja tarkítja szőnyeggé. A nomádok téli szállásokat elhagyják s megkezdik vándorlásukat. Utközben óriási juhnyájakkal találkozunk, utánuk legelésző tevék és lovak rágják a pompás fűvet. S jnos, ez a paradicsomi állapot sem tart sokáig! A tavasz igen rövid. A nap sugarai mind merőlegesebben esnek a földre; — esőnek híre sinc, — s nemsokára elhal, kiszáradik a növényzet. Csak a tamariszkusz és szakaszau bokrok, e két jellegzetes sivatagbeli növény tartják meg leveleiket; hogy miből fedezik vízszükségletüket, még ma is rejtély előttem. Amint elhal a növényzet, elnémul a madárvilág s csak a sivatag legjellegzetesebb lakói, a hüllők érzik jól magukat a 60 C° melegben.

Mert a sivatagban is megvan a maga különös állatvilága. A'ig hogy éjjeli pihenőhelyünkön takaróinkba csavaródva tevéink mellett elaludnánk, a közeli dombok mögött felharsan a sakálók velő rászó, elnyújtott vonása s a koncert csak hajnalhasadával ér véget. Míg meg nem szoktuk, állatlanul töltődük az egész éjszakát. Az első sakálóvilágra egész csapat kísérteties árnyék ugyan tova szörfö gyorsasággal s majdnem teljesen zajtalanul tűnik el a homokbuckák pereme mögött. Inkább madaraknak lehetne őket tartani, mint emlősöknek, mert hatalmas ugrásaik közben lábuk alig érinti a földet.

Ezek az ugróegerek, a sivatag leglipikusabb állatai. Kb. újszülött macskakölyök nagyságú állatok, kis fejűkön nagy kiálló szemekkel, hatalmas, felálló denevérfülekkel. Mellő lábaik párányiak, de annál hatalmasabbak a hátsók. Faruk testüknél is hosszabb. Lábujjaik szőrösök, ez megakadályozza a homokbasüppedést s ugrásukat zajtalaná teszi. A' először lát ugróegereit, kacagás fogja el neveléséges alakjuk láttára. P. dig itt is a természet bölcs, célszerűsége nyilvánul meg a szemléltető előtt. A sivatagban majdnem minden állat járása zajtalan; a homok legalább is annyira eltomplit minden zörejt, hogy az ugróegernek tényeg ilyen hatalmas fülekre van szüksége, hogy a dözöl lépreit észrevéve, idejében meneküni tudjon. Itt, ahol oly n gyéren akad táplálék, sokszor nagy területeket kell gyorsan bejárni érte; erre képezik hosszú lábai. Hosszú farkukkal részint az egyensúlyt tartják fenn, részint kormányozzák magukat 2—3 méteres ugrásuk

közben. Szemeik lipikus szürkületben élő állati szemek. Színük szenyves homokszínű. Szíjában, testalkatban hasonlít hozzájuk a sivatagi löbbi lakója is, mert amely állatfaj nem alkalmazkodna teljesebb környezetéhez, az e rendkívül nehéz életviszonyok közt elpusztulna.

Éppen erre gondolok, miközben egy felpók, félskorpiószerű fiatal „falangzó” szemlélek, amint a homokban a száraz fűcsomók között úrat igyekszik törni magának. De mi volt ez? Az egyik száraz fűszál megmozdul s egy szempillantás alatt lecsapott a falangára, kivégezte s mohón elkölölte.

Egy jól megtermett imádkozósáska volt az utonálló, aki jámborság álarca alá rejti ragadozó természetét s hatalmas mellő lábait magasra emelve, valóságos imádkozó állásban lesi áldozatát, hogy ezáltal lecsapva rá, a lábán levő kemény tüskékkel agyonnyúrja. Amellett annyira hasonlít mozdulatlan állásában az elszáradt fűhöz, hogy csak igen alapos figyelés mellett lehet közvetlen közelről megismerni. Más alkalommal tarúja voltam, mikor egy veréb által üldözött imádkozósáska nem menekülhetett s szembeállott a verébbel. Mellső, fűrészes lábai olyan veszedelmes fejtvernek bizonyultak, hogy a veréb minden támadás után kénytelen volt meghátrálni s már hatodszor, vagy h tedszer támadt, mikor a sáska a küzdelemben kimerülve, s talán meg is sérülve fefordult. Erre a veréb felfalta.

A nomádoknak sokszor nagy károkat okoznak a vándorsáskák, melyek némely nedvesebb esztendőben nagy rajokban jelentkeznek s leterlik a legelőkről a fűvet. Az orosz kormány nagy pénz-áldozattal s kifarító küzdelemmel valóságos irtóhadjáratot vezet ellenük. Tavasszal egész hadsereg „sáskafirtó” vonul ki, kecsikon mérges folyadékot visznek magukkal; ezzel lepermetezik a fűvet, attól aztán a sáskák elpusztulnak.

A steppéróka, steppenűl, s egyéb itt élő emlős annyira alkalmazkodik környezetéhez, hogy a mi alkalmi vadászainknak alighanem nagy fejtörést okozna megállapítani, milyen állattal állnak szemben, ha hirtelen öszszetalálkoznának velük valahol.

Aki kénytelen a steppében a szabadban éjjelezni, annak meggyűlik a baja a skorpiókkal is. Ahol nappal vidám, tarka gyilkos játszadoztak a napsütésben, szürkületkor elötujnak a skorpiók s gyilkos szúrásuk ellen senki sincs biztonságban, aki felföldre készíti. Az egyik fajja 5—6 cm. hosszú, homokszínű, ennek szúrása ritkán életveszélyes. Egy két napos lázt, mérges daganatot okoz; de a kb 10 cm. hosszú, fekete skorpió

csipőre könnyen végzezzé válhat. Araszos sko'opendrák, mérgek-
kígyók teszik változatossá ezt a diszes társaságot s miatuk az óriási
hőség dacára is kénye'enek vagyunk teljesen felülözve éjjel'ezni.

Midőn utunk vége felé, helek mulva ismét fedél alá ju'unk,
meg vagyunk győződve róla, hogy nincs a világnak olyan kényel-
mes ágya, amelyben jobban lehetne aludni, mint azon az egyszerű
falócán, amelyre annyi idő múltán kényelmesen levelkezve lepihenünk.

Pedig e nappal talán még a skorpióknál, viperáknál is jele-
sebb társaságba jutottunk — az emberi társaságba!

Törvények és rendeletek.

Az iskolaügyi és népművelésügyi minisztérium 1927. évi nov. hó
4-én kelt 123.439-I. számú végrehajtó rendelete a 104|26 sz. törv.-hez.

(Folytatás és vége)

92. A polgári iskoláknál levő végleges és ideiglenes tanítókat a tanítói
törvény 57. § ának 4. és 5. bekezdése szerint úgy kell átcsoportosítani, mintha
a tanítói törvény a polgári iskolánál való végleges vagy ideiglenes alkalmaz-
tatásuk idejében is már életben lett volna (Tanítói törvény 7 § valamint a
36-40 §). Minden tanítónál először meg kell állapítani a polgári iskolához
való állépés napját, továbbá a polgári iskolához való állépés előtt — az elemi
iskolánál utolsó napig eltöltött beszámítható (beszámított) szolgálati idő nagy-
ságát — teljes félévekre kikerekítve (38. § 2. bekezd.), minek alapján azután
— ezen naphoz mérten — a VI.—VIII. táblázatok szerint a fizetési fokozat
meghatározandó. Azon tanítóknál, akik a polgári iskolánál való definitív vagy
ideiglenes alkalmaztatásuk előtt ugyanilyen iskolánál mint helyettesek teljesít-
ettek szolgálatot, azoknál a polgári iskolai képzés megszerzése után a pol-
gári iskolánál lévő helyettes szolgálat kezdete vétetik a polgári iskolához való
állépés napjául, amely a polgári iskolánál való definitív vagy ideiglenes alkalmaz-
tatást megelőzte. Ha valamely tanító polgári iskolai szolgálatát saját hibáján
kívül eső okból elemi szolgálata folytán félbeszakítja és ha a polgári iskolához
ismét visszatér és ott újból alkalmazást nyer, akkor a polgári iskolához való
elsőszö i állépés első napja tekintetik ezen iskolához való állépésnek.

Ezután hasonlóképen meg lesz határozva 1926. évi január 1-jéhez ké-
pest a beszámítható (beszámított) szolgálati idő (teljes félévekre kikerekítve)
és ennek alapján a megfelelő fizetési fokozat (A IX. és X. táblázatokon lévő
és vizsintes sorok). Az oszlopok (3-13) kikeresésénél azon körülmény irányadó,
hogy a tanítónak a polgári iskolához való állépés előtti utolsó napon melyik
fizetési fokozat járt. Ha az 1. fokozat járt, akkor a fizetés a 3. oszlopban ke-
resendő; ha a 2. fokozat járt, akkor a fizetés a 4. oszlopban keresendő és i. t.

Gyakorlati példák:

a) Valamely szaktanító az érettségi bizonyítvány megszerzése, 1906.

szept. 1-eje óta félbeszakítás nélkül működik, 1913. szept. 1-ével polgári iskolához ideiglenes szaktanítóná lesz kinevezve, ahol ezen időtől kezdve félbeszakítás nélkül működik.

1906. szeptember 1-étől 1913. augusztus 31-éig 7 beszámítható évet tesz ki. Az átcsoportosítás 1913. augusztus 31-hez képest a VI. táblázat szerint a 2. fizetési fokozatba történt és marad még 1-év.

1906. szept. 1-étől 1925. dec. 31-ig van:	
beszámítható	19 év 4 hónap,
beszámított háborús félévek	2 év 6 hónap,
	<u>21 év 10 hónap,</u>

kikerekítve 22 év.

A IX. táblázat szerint jár neki a 7. fizetési fokozat, de miután a mikor a 2. fizetési fokozatban volt, átlépett polgári iskolához, azért a 4. oszlop szerint 21.720 K. fizetéssel lesz besorozva. A 8. fokozatba való előlépés normálisan 1928. évi január hó 1-éjén válik esedékessé.

b) Valowey szaktanító az érettségi bizonyítvány megszerzése után 1906. szeptember 1-én kezd tanítani, majd 1919. április 1-én ideiglenesen átmeny polgári iskolához, ahol mostanáig tanít. 1918. október 1-éhez 2-év és 6 hónap háborús félév-, 1919. augusztus 7-hez 1 év és 9 hónap, legionárius évek-, és 1921. január 1-éhez 1-év aktív katonai szolgálata lett neki beszámítva.

1906. szeptember 1-étől 1919. március 31-ig van:	
beszámítható	12 év 7 hónap,
beszámított háborús félévek	2 év 6 hónap,
	<u>15 év 1 hónap,</u>

kikerekítve 15 év.

Az átcsoportosítás 1919. március 31-hez képest a VI. táblázat szerint a 4. fokozatba történt és még marad 3 év (U. i. 1919. április 1-jén — a polgári iskolához való átlépéssel egyidejűleg — az 5. fokozat jár).

1906. szeptember 1-étől 1925. december 31-ig van:	
beszámítható	19 év 2 hónap,
beszámított háborús félévek	1 év 6 hónap,
beszámított legionárius évek	1 év 9 hónap,
beszámított aktív katonai szolgálat	1 év — hónap,

Összesen: 24 év 7 hónap,

kikerekítve: 24 év és 6 hónap.

A IX. táblázat szerint a 8. fizetési fokozat jár neki, de miután, amikor a 4. fizetési fokozatban volt, a polgári iskolához lépett át, (úgy, hogy a polgári iskolához való átlépéssel egyidejűleg az 5. fizetési fokozatra volt igénye) azért a 5. oszlop szerint 28680 K. fizetéssel lesz átcsoportosítva. A 9. fokozatba való előlépés normálisan 1928. évi január 1-én lesz esedékes.

c) Ha a b) pont alatt felhozott tanító hasonló körülmények mellett csak 1921. évi június 1-én lépett volna át a polgári iskolához, akkor az átcsoportosítás a következőképpen történik:

1906. szeptember 1-étől 1921. május 31-ig van	
beszámítható	14 év 9 hónap
beszámított háborús félévek	2 év 6 hónap
1919. augusztus 7-től legionárius évek	1 év 9 hónap
1921. január 1. aktív katonai szolgálat	1 év — hónap

Összesen: 24 év — hónap

kikerekítve 24 év.

Az átcsoportosítás a VI. táblázat szerint 1931. évi május 31.-ik napjában mérten a 6. fokozatba történik és marad még 2 év. 1906 szeptember 1.-jétől 1926 december 31.-ig a beszámítható és beszámított és kikerekített idő, amint az a b) példából kitűnik, 24 évet és 6 hónapot tesz ki. A IX. táblázat szerint a 8. fizetési fokozat illeti meg. de miután a 6. fokozatban állt a polgári iskolához, azért a 8. oszlop szerint 2280 K fizetéssel lesz besorozva. A 9. fokozatba való előlépés 1928 július 1.-jén lesz esedékes.

Gyermekpótlék.

(A tanítói törvény 39. §-ához)

93. Csak az új fizetésekbe átcsoportosított tanítóknak jár gyermekpótlék és pedig csak az 1926 január 1.-je előtt született gyermekek után (a harmadiktól a hatodikig). A pótlék kiszabása a XV. táblán látható. (Véstein 1926 évf. 7. füzet).

A gyermekpótlékre való igényjogosultság feltételei különben megegyeznek a nevelési járulékra való igényjogosultság feltételivel. A gyermekpótlékre hasonlóképpen érvényesek a tanítói törvény 24. §-ának és jelen rendelet 31-38. cikkelyeinek rendelkezései.

94. Van valamely tanítónak 1926 január 1.-jén hatnál több ellátatlan gyermeke, akkor a nevelési járulékon kívül négy gyermek után pótlékot kap. Megszűnik valamely gyermek után a nevelési járulékra való igényjogosultság (elhalálozás, a legmagasabb életkor elérése, ellátottság és i. l.), akkor ennek a nevelési járulékra és a gyermekpótlékre befolyása nincsen addig, amíg még hat — 1926 január 1.-je előtt született ellátatlan gyermek van, — akiknél a nevelési járulékra való igényjogosultság feltételei még megvannak.

Kiegészítési (különböztet) pótlék.

(A tanítói törvény 40. §-ához)

95. A tanítói törvény 40. §-ának 2. bekezdése szerint a saját szabályszerű szolgálati körön kívül eső ténykedések alatt a következők értendők:

- az óratöbbletért járó tiszteletdíjak;
- nem kötelező tanfolyamokért járó tiszteletdíjak;
- mindennemű helyettes tanításért, valamint az iskolavezető (igazgató) helyettesítéseért járó tiszteletdíjak;
- a polgári iskolával kapcsolatos egyéves tanfolyamokon való tanítáért járó tiszteletdíjak.

96. A régi illetmények és az új fizetések összehasonlításánál a nyugdíj járuléka a régi illetményekből — 1926 január 1-ig terjedő kiszabással — a régi jogállapot szerint — az új fizetés után járó nyugdíjjáruléka pedig az új előírások szerint lesz kiszabva és levonva. Azon tanítóknál, akik 1926 január 1. kezdve a nyugdíjjáruléka fizetés alól fel vannak mentve, azoknál a nyugdíj-járuléka nem lesz levonva. Ha a tanító már nem fizetett nyugdíjjárulékot, azonban az új előírások értelmében 1926. január 1.-től kezdve újból köteles nyugdíjjárulékot fizetni (jelen rendelet 59. cikkelye), akkor a nyugdíjjáruléka csak az új fizetés után lesz levonva.

97. A kiegészítési pótlék a tanítói törvény 40. §-ának 3. bekezdése szerint csak a magasabb fizetési fokozatba való előléptetés általi fizetésemelkedés révén kibővül, de sohasem a lakbérilletmény (működési pótlék) emelkedése — vagy az igazgatói pótlék elérése által, vagy ha valamely tanító-nál 1926 január 1.-ével a nyugdíjjáruléka fizetésének kötelezettsége megszűnt. Az iskola- és népművelődésügyi minisztérium 1927. évi február 14.-én kelt

5997—S/3. (Vestnik 1937. évf. 27. sz. 125 old.) számu rendelete szerint — a gyakoronoki tiszteletdíj emelkedése — vagy az első fizetés elérése esetén t. i. amikor a gyakornok végleges tanítóvá lett nevezve — sem áll be a kiegyenlítési pótlék kissebbedése.

98. A tanítói törvény 40. §-ának 4. és 5. bekezdésének végrehajtásánál a tanító idealisan újból 1926. január 1.-éhez képes. Át lesz csoportosítva és a kiegyenlítési pótlék, a közben beállott személyi változások figyelembevételével a következő hónap elsejéhez lesz kiszahva.

99. A kiegyenlítési pótlék változásáról, amikor a tanító olyan gyermek után kap nevelési pótléket, ki anyakönyvileg nem reá lett írva, az iskola- és népműv. lődésügyi minisztérium 1926. évi november 11-én kelt 130 072—S/3. sz. rendelete intézkedik (Vestnik 1926. évf., 103. sz. 460 old.)

Személyi intézkedések 1926. évi január 1.-e és július 6.-a közötti időközben.

(A tanítói törvény 47. §-ának 2. bekezdéséhez.)

100. Személyi változások alatt a tanítói törvény 47. §-ának 2. bekezdése értelmében ama személyi intézkedések értendőek, amelyek 1926. január 1.-e előtt érvényben lévő előírások alapján ezen előírások keretein belül tényleg végre lettek hajtvva vagy amelyeket tekintettel az alkalmazott által szerzett jogigényre 1926. évi január 1.-je és július 6-ig bezárólag végre kellett volna hajtani, amennyiben jogi hatályuk ezen időközbe esik.

101. Iskolai szolgálatban bármennemű definitívva nélkül lévő tanítók (tanítói értelemigvel rendelkező ideiglenes tanítók, helyettesek, kiegészítő-tanítók, tiszteletdíjat élvező óraadóak,) akknél a szolgálat kezdete (a törv. és rend. tárában megjelent 274/1919. sz. törvény) jelen rendelet 100. cikkelyében említett időszakba esik, azoknál az új illetmények a tanítói törvény 33. §-a szerint, a szolgálat megkezdésének napjával lesznek átcsoportosítva.

102. Hasonlóképen lesznek azok is a tanítói törvény idevonatkozó rendelkezései (37. §) szerint a szolgálatbalépés napjával az új fizetésekbe átcsoportosítva, akik talán kivételesen mindjárt (direkte) mint definitív tanítók lettek alkalmazva, ha szolgálatuk kezdete jelen rendelet 100. cikkelyében jelzett időszakba esik.

103. Azon 1926. január 1-ig nem végleges tanítók, akik az eddigi előírások szerint lettek definitívva alkalmazva, azok a tanítói törvény 36. §-a értelmében 1926. január 1. napjával lesznek átcsoportosítva, ha ezen definitív alkalmazás jogerőssége jelen rendelet 100. cikkelyében említett időbe esik; ezek a definitív kinevezés jogerőre emelkedése napjával lesznek a tanítói törvény (27. §) idevonatkozó rendelkezései értelmében az új fizetésekbe átcsoportosítva.

104. Azon tanítók, akik jelen rendelet 100. §-ában megjelölt időben más kategóriában lévő helyen voltak alkalmazva, mint ahol 1926. január 1.-ején voltak, úgyszintén azok is, akiknek ugyanetben az időben az eddigi előírások szerint bizonyos időszak — a magasabb illetményekbe való előléptetésnél — egy, ezen időbe eső naptól kezdve jogérvényesen be lett számítva, azok kétszer lesznek átcsoportosítva, és pedig először 1926. évi január 1. ejéhez képest, másodszor pedig azon naphoz képest, amelyen az alkalmazás, illetőleg a beszámítás jogerős lett; m. n. d. két esetben a tanítói törvény idevonatkozó rendelkezései értelmében.

105. Azon tanítóknak, akik jelen rendelet 100. §-ában jelzett időben az állami tisztviselők szolgálati szabályzatának 50. §-ának 1. bekezdése — vagy az 51. §-ának 2. bekezdésének analógiája alapján magasabb szolgálati illetmé-

nyekbe előléptek vagy elő kellett volna lépniök, azoknál, a tanítói törvény 40. §-ának 1. bekezdésének analogiája szerint, azon szolgálati illetményeket, amelyeket az eddigi előírások szerint e'ették, ill. időleg 1926. január 1-je után elő kellett volna érniök, újból össze kell hasonlítani ama szolgálati illetményekkel, amelyek őket az új tanítói törvény szerint, ugyanabban az időben megilleték. Az eredmény megállapítása után a tanítóknak a kiegyenlítési pótléokra való igényjogosultsága, illetőleg ezen pótlék nagysága felül kell dönteni, mely azon hó elsejével jár, amely ama nap után közvetlenül következik, amelyől fogva az eddigi előírások szerint a magasabb illetményekre való igényjogosultsága támad. Csupán az 1924. december 22-én kelt 259. számú a törvények és rendeletek tárában megjelent törvény szerinti remunerációk, tekintettel arra, hogy ezen törvény hatálya az 1926. é-re kiterjesztve nem lett, az említett összehasonlításnál ugyanannak az összegnek veendő, mint az 1926. január 1-éhez való átcsoportosításnál, tekintet nélkül a felemelt illetményekre, amelyek az eddigi előírások szerint jártak vagy ezen a napon jártak volna.

106. Éppen úgy kell eljárni azon tanítóknál is, akik a tanítói törvény 40. §-ának 1. bekezdése szerint, jelen rendelet 100. cikkelyében felemlített időben pótlékokat kapnak, vagy akiknél ezen pótlék az említett időn belül — az 1926. január 1-jei állapothoz képest — emelkedett.

107. Hogy a kiegyenlítési pótlék mily esetekben kisebbedik vagy szűnik meg, azt kizárólag a tanítói törvény 40. §-ának 3—5. b-kezdései határozzák meg, éppen ezért a személyi változásoknak — ha csak ezen § 3—5. bekezdések rendelkezései közé nem sorozható — önmagukban véve a kiegyenlítési pótlékra való igényjogosultság további fenntartására, valamint annak nagyságára — mely a tanítónak az új fizetésekbe való átcsoportosítás alkalmával részére el lett ismerve — semmiféle befolyásuk nincsen.

108. Azon tanítóknál, akik jelen rendelet 100. cikkelyében felemlített időszakban a működési hely változtatása folytán, magasabb működési pótlékok (lakbérilletmény) értéket el, mint volt nekik 1926. január 1-jén, a kiegyenlítési pótlékok, az előző bekezdésben mondottak alapján, meg nem változik. Ellenben azon tanítóknál, akiknél a működési pótlék (a tanítói törvény 8. §-a) jelen rendelet 100 §-ában felemlített időben — a szolgálati hely megváltoztatása folytán — kisebbedett, éppen úgy kell eljárni, amint jelen rendelet 105. cikkelye intézkedik és aszerint a kiegyenlítési pótlékok esetleg meg kell adni vagy felemlíteni.

109. Azon körülmény, hogy valamely tanító január 1-je után a nyugdíjra jutó fizetése a fölfelemlített, a kiegyenlítési pótlék kizabására befolyással nincsen.

110. Jelen rendelet 100—109. cikkelyeiben — és az törvényben lévő előírásokban — foglalt valamennyi rendelkezés, miután jogerős emelkedtek, érvényben maradnak és éppen ezért a tanítóknak az új fizetésekbe való átcsoportosításánál ugyanolyan befolyással bírnak, mintha 1926. január 1-je előtti megjelentek volna, mindenesetre azon naptól kezdődő hatállyal, amely napon megjelentek. Ha emellett olyan tanítókról van szó, akik 1926. január 1-előtt élebeléptek. Ha emellett olyan tanítókról van szó, akik 1926. január 1-jeig képest, és azután lettek alkalmazva, akkor azokat először 1926. január 1-jeig képest, és azután újból azon naphoz kell az új fizetésekbe átcsoportosítani, amely napon az átcsoportosításra befolyással bíró személyi intézkedés jogerős lett. Az i kora átcsoportosításra befolyással bíró személyi intézkedés jogerős lett. Az i kora és népművelésiügyi minisztérium 1926. év i december 2-án kelt 91. 485/26-L sz. körrendelete).

A törv. és rendeletek tárában megjelent 286/1924. sz. törvény értelmében nyugdíjazott tanítók.

(A tanítói törvény 47. §-ának 3. bekezdéséhez).

111. A törv. és rendeletek tárában megjelent 286/1924. sz. törvény értelmében nyugdíjazott tanítók, akiknek a írásbeli értesítés 1926. július 6-ig lett kézbesítve, hogy jelen törvény 3 §-ának 3. bekezdése értelmében kényszerből lettek állandó nyugalomba helyezve, azok szám a tényleges szolgálati időre, 1926. január 1-jétől járó működési pótlék (lakbirtokmentény) tekintetében, sem pedig a nyugdíjaztatás napján járó nyugdíjárulék tekintetében, nem lesznek a tanítói törvény szerint az új fizetés-kébe átcsoportosítva.

Ezen tanítók csak az 1926. évi január 1-éje előtt érvényben levő előírások szerint kapják az illetményeket

Szakirodalmi szemle.

(Közli Novák Mihály).

Naša Škola (1) Az új évfolyam R. Kraljchvi „Az abnormalis gyermek” című cikksorozataival kezd meg és a jelen számban az örökös kérdésével foglalkozik kimerítően, érdekesen. Érdekes megállapítást tesz az „A kérdés a tartásban” című cikk, amikor kijelenti, hogy a teljes mondásban való felelés követelése természetellenes, mert a való életben ennyi sem felel teljes mondásban. A házi feladatokról, A bekérelt való nevelésről szóló cikkek rögzítik ki még a tartalmát. A hírek rovatból közlöm: a magyar közokt. miniszterium az 1927/28. évben az összes elemi és középiskolákban 8 film előadás tartását rendelte el. A tanító ill. tanár, aki a képeket magyarázza, előadást tart, 4 pengő honoráriumot kap.

Školská Správa (1.) Közli a szlovenszkói tanfelügyelők resorucioját az isk. igazgatás új törvény javaslatához (javaslatot lásd a múlt számban), amelyben azt kerik, hogy az állami isk. igazgatás legyen teljesen független a politikai hivataloktól és az esetben, ha ez nem lenne lehetséges, legalább részben függetlenítsék és a járási iskola-tanács elnökeinek helyett a tartásügyelők legyen. továbbá hogy az állami tanfelügyelőt a kormány nevezze ki.

Szlov. Magyar Tanügy. (1) Az aktuális törvény javaslatokkal foglalkozik. „Küldhet az iskolában?” című cikk egy konkrét esettel kapcsolatosan, nagyon helyesen mutat rá a tényre, hogy a köztudásban a tartást olyan foglalkozásnak tekintik, amelyre bárki képes, aki írni és olvasni tud. „Újságot olvasás közben” című cikk kedves humorral, amelyből az onban kizárk az író fájdalma, tárja fel a tanügy sok fogyatékoságát. Boross Béla szép verse: „Libák a tartón” egészen kihasználja a tartalmát.

Kath. lelképásztor. (1.) Három pedagógiai ill. isk. adminisztrációs cikkei is közül: A németországi Kath. Tanügyi Tanács szervezete, A falusi gyermekek lélektana és A bibliai tanításának módszere címen. E utóbbi cikk 3 „Alkalmazás” című része a c elekvő oktatás elvet veszi figyelembe és a polg. nev. tanfeladásánál is alkalmazható.

Národná Škola Slov. (9). Az aktuális törvény javaslatokkal foglalkozik.

Slovenský Učiteľ. (4.) A nemállami tanítószág fizetését szab. rendező törvényjavaslatot és az ahhoz fűzött megjegyzéseit közli. Érdekes ebben a számban a „Tanítói titulusok” című cikk, amely közli a tanítók számára javaslatba hozott új címeket (rangjelzés), melyeket cseh eredetűben közlök (mindenki fordítsa, neki tetszően) 1. mladší literní učitel, 2. definitivní literní učitel, 3. vrchní literní učitel definitívni (ez a 9. fokozattól feljebb). A mellék tárgyak tanítóinak címei: 1. vedlejší učitel, 2. zatímní vedlejší učitel és 3. výpomocní vedlejší učitel, amelyek veszedelmesen hasonlítanak a régi vicces kitételhez: ideiglenes helyettes, tisztelheteli gyakornokjelölt. Ugyanilyen hármassal cím-kategóriába vannak osztva az igazgatók és a kézimunka tanítónők is.

Különfélék.

A kicsike betűk.

- A kicsike betűk fekete festékkel
 Ötven éve nyomják papírra nevem!
 És én hála Isten, a jó magyar néppel
 Érzek mindazóta tisztán s melegen.
 Megírom, mint eddig, mi van az eszemben,
 Ha öröm vagy bánat lakja kebelét,
 S hogy mondja ki szentül, hogy éneki szépen
 Szóval vagy zenével az úr nagy nevét.
- A kicsike betűk, mindmeggannyi képek
 Boldog ifjuságom sugarát velük.
 A lelkeimmel bennük lünderhonba lépek,
 Hol szelid örömlöm a bűt temelők.
 Anyaölbe fekszem, kedvesemre nézek,
 Temetőbe járok s híven tanulok.
 Úgy szívom az eszmét, mint a méh a mézel,
 S a nagy életharcba bátran indulok.
- A kicsike betűk legyveridde válnak
 Édes honszabadság, népek üdve, te!
 Föl-fölvillanásln megrémül az álnok.
 S köznapon is lesz a jónak ünnepe.
 Átkos lelki vásárt sűrű permeteggel
 Riaszlok el gyakran szél és por között,
 S ha győzelmem nincsen, megerek fájtó sebbel,
 Méltatlanul gúnyolt s gyakran üldözött.
- A kicsike betűk emelni segítek
 Bús nyomorúságból a nép hőseit.

Szerteszét kiáltják, hol hull a veríték:
 A megváltás napja immár közelít!
 Tanítók válláról le a szolgálármot;
 Jusson nékik ezlán érdemelt kenyér.
 Hadd lássák valónak azt a régi álmot,
 Hogy a közviléz a vezérrel fölér.

A kicsike befűk őt vonatra nyomva
 Lefestik a lelkem zengő hangjait.
 Tőlük álmos ébred, falpra kél a lomha,
 Súlyos földi gondot lélek elhajít.
 A kís pacsirtának társaul szegődik
 Sok-sok kedves ifjú, s szőke, barna lány.
 S midőn látja azt, hogy úgy is művelődik
 Hűn szerelő szívele boldog mindehány

S a kicsike befűk nem maradnak nekem
 Itálátlan gyermekim sár perába' se.
 Fekete a kultról fölhangzik majd szépen
 Ifjak s vének által hallgató! mese:
 Volt egy néptanító, aki dalolt is még
 Testet s lelket győtrő munkái között.
 De él szíveleekben föltámadva ismét,
 Bár, mint annyi sok más, rég elközlözött

(Komárom.)

Tóth István.

Gondolat-glossza.

Elnézte a könyveit, sokálg nézegette és mélyen felsóhajtott Sok hosszú esztendő munkáját ölle beléjük, ősszegyűjtött koronáit rájuk köllötte, testvér-szíveit, emberlelkét belűbe faragta, mint hatalmas virágkoszorút, hogy odaadja énjét, őnmagát másoknak, embert adjon magából az embereknek, akiknek a neve testvér ugyan, de nem testvér módjára éreznek vele.

És amint elnézegette, tisztán látta, hogy emberlelkének liszta virágai Im hervadni fognak, ismeretlenül, simogattalan, mert a testvérek idegenbe járnak, idegen lélekkertbe es onnan hozzák a büszke de szintelen, illattalan virágokat: miket az emberi hiúság ültetett belűcserépbe, avagy segítenek ülni, csepűni a testvérápólta, testvérnevelte, szereteladta oltthoni belűvirágokat

Elnézegette a sok-sok másnak szánt könyvet s mintha álmódol vo'na: Mintha álmódta volna, hogy apró, falusi házakban, vagy feketetáblás iskolák szekrényeiben megpihenna az ő könyv-virága és a testvéркеzek mintha meghalották volna szíve dobbanását, amikor fölte kérték a belűvirágot

De álom volt csak, álom volt, elszállott és ő ott állt a könyvek között, melyekbe beleölte erejét, pénzét, nyugalmát, éjszakáit és miattuk szelt vékonyabb karaj kenyeret a gyermekelnek, mert azt gondolta, hogy testvéркеzek vágnak a belűvirágok után s testvérszívek dobbanásáért mindent lehet és mindent érdemes feláldozni.

És most látja, későn látja, hosszú esztendőket vesztett, hogy hideg szívek, kihűlt szívek sorakoznak körülötte, hogy az ő egészséges szíve egyedül dobban és egyedül éri meg a messze jövő csodás, egytelértő szépségében rejlt isteni erőt és végtelen szépséget.

ésön van, késön van, látja és érzi és fájna, de mégsem fáj, mert hosszú évek magábaoltott idealizmusa elcsillija benne a lázadózást és meg kell békülnie önmagával, mert hát hibázott, amikor mindent szépnek, jónak és testvérien megértőnek látott.

És fájt volna, egy pillanatra rettenelesen fájt is, de ellefejtette, de nem engedte, hogy fájjon, mert nagy magasírlásál szégyelle megérezni.

S a testvéркеzek elfordultak felőle, testvéркеzek elhidegültek, magára maradt és máglyát gyújtott volna a könyveiből, az írásából, hogy a betűvirágok vértanuhalála lenne erős mementó új megértések csírázásához.

És legjobban fájt, hogy messze valahol nevettek a „testvérszívek” és nevettek akkor is amikor bűnök tudata felébredt bennük, mert a testvérszívek kihűltek, a testvérszívek előre meg nem bánással elhidegedtek tőle . . .

Farkas István.

Eljegyzés. *Hrotkó Annuska* tanítónő, Balony és *Tridomszky Károly* igazgató-tanító, Ekel, jegyesek 1928. február hó. Szívből gratulálunk a jegyespárnak.

A Galánta-vágsellyei járási tanító-egyesület műsoros estje és bálja Galántán. Február hó 15-én rendezte a galánta-vágsellyei járási tanító-egyesület nagygyűlésű műsoros estjét Galántán, farsangi táncmulatsággal kapcsolatosan. A hatalmas Kóllisch-féle nagyterem szűknök bizonyult a kerületi tanítóság és a környék intelligenciájának a befogadására. A vendégek között több szomszéd-megyei karlársat is láttunk. A terjedelmes műsort Kovács Alajos, országos elnökünk prologja nyitotta meg. A tőle megszóított szónoki hévvel ismertette a szlovenszki magyar tanítóság kulturális misszióját s fölírta azt az indolenciát, amely a társadalom részéről nyilvánul a tanítósággal szemben. Lelkes szavakban kéri a közönség erkölcsi támogatását ahhoz a munkához, amelyben minden tanítókebel egyakarattal vesz részt s amelynek célja a Tanítók Háza megvalósítása. A nagy tetszéssel fogadott beszéd után a járási tanítói férfikar állt ki az emelvényre és precíz előadásban énekelte el Mészáros-Sipos: Tulsó soron muzsikaszó . . . és Szakadozott rongy vonódat . . . kezdetű dalait. Ezután Sipos Péter karnagy ügyes technikával játszotta Hubay J.: V. Csárdajelenetét, Sipos Flora zongorakíséretével. Szóló-énekükkel sok tapsot arattak a meleg baritonu Kovács Alajos és Bartalos József s a csengőtenor Oroz Zoltán, előbbieket Mészáros-Sipos; utóbbi klasszikus dalokat interpretálva. Majd Borros Béla szavalt néhány újabb versét lelkes óváció közben. Schubert: Szerenád-ját Kunoss Piroska és Uhlárik Böske énekelte duettben kellemes, lágy hangon, jó betanulásban. Éneküket Sipos Péter zongorán, Bellus Sándor és Krájsár József hegedűn kísérte. Nagy sikert ért el a vegyeskar éneke: »Nem halt ki még a szép magyar nóta«, (Mészáros-Sipos). Chopin: Valse-ját művészi kezekkel varázsoltta ki a zongorából Oroz Zoltánné, mely után Polák Irén gyönyörű szopránja csendült föl, Uhlárik Böske lágyan simuló altja kíséretében, Mészáros-Sipos: Nyári szellő csokolózik és Felhő borult . . . kezdetű dalain. Majd ismét Sipos Péter vette kézbe hegedűjét és élvezetesen játszotta Hubay J. IV. Csárda-jelenetét. Ezután a férfikar énekelte el kifogástalan fejelemelzettel a hősismert borsdalt: »Ha férfi lelketek«, amelyet a hálás közönség megújraolt Sok kacagást és tapsot váltott ki Borros Béla páros jelenete, a »Mészeshetek«, amelyben a szerző, mint férj, Polák Irén, mint feleség, előrendült a »Mészeshetekot produkáltak. A gazdag és nívós műsort Kovács Alajos zárószavai fejezték be. Műsor után reggelig tartó táncmulatság volt, amely a jelenlévők kitűnő

hangulatában folyt le. A galántai est sokáig emlékezetes marad, mert az a tanítóságnak és a Tanítók Házának az ünnepe volt.

Krausz Zsigmond vigjátéka Alsószelln. Az alsószelli ev. kultúrkör műkedvelői február 18. és 19. évi Boross Béla rendezésében színrehozták Krausz Zsigmond, párkányi ig.-tanító kartársunknak: A vitézi torna, A társalkodó és A művészt c. mű kacagtaló egyfelvonásosait. Az intelligens szereplők tökéletes játékot nyújtottak, s a darabok minden mozzanatát a közönség hahotája kísérte. Krausz Zsigmond vigjátékait nagyon ajánljuk kartársainknak befánításra.

Az alsószelli r. k. ifjuság Szűcs Lajos kántortanító vezetésével szép-sikerű farsangi kabaré-estét rendezett február 11. és 12.-én. A műsoron tréfás szinpadi jelenetek. A tiszta jövedelmet az iskola felszerelésére fordítják.

Farsangi estély. A lévai tanfelügyelőséghez tartozó Csata vidéki tanítóság febr. 8.-án jól sikerült farsangi estélyt rendezett. A műsor mindenegybe s záma zajos tetszést aratott, utána pedig a reggelig tartó táncon a tanítóság valamint a környékbeli intelligencia köréből megjelent vendégek jól mulattak. A 200 K-t kiterő tiszta jövedelmet a közp. pénztár címére a tanítói özvegyek és árvák alapjára egyidejűleg postautalványon beküldték.

Az ekei „Műkedvelő és Kultúregyesület” február 19.-én (vasárnap) 20. án (hétfőn) és 21.-én (kedden) a római kath. eiemi népiskola tantermben a helybeli Csehszlovák Vöröskereszt Egyet javára jétékonyosú szin-előadást és február 19.-én (vasárnap) Ke lner Ignác vendégüljének összes termében zártkörű táncmulatságot rendezett. Szinre került a »Vereshajó« népszimű. Az előadás mint halljuk, fényesen sikerült.

Kiadóhivatali üzenetek.

Gy. L. Bidovec. A régebbi évfolyamok hiányzó számaint pótlólag megküldtük. — **Rk. Iskolaszék Érseklél.** A pályázati hirdelést tartalmazó számokat megküldtük. — **Sz. H. V-Födemes B. V. Nagymegyer.** Hátralékaról névreszóló lapon mindenkit kiértesítettünk. — **Polg. isk. Munkács.** A hiányzó lapokat elküldtük. — **O. O. Bratislava.** A lapot január 1.-ével megindítottuk. — **Sz. A. Komáromszentpéter.** Címét kijavítottuk, a január 1.-i számát az új címére küldtük. — **K. I. Veliká Nad Iplom.** Mi a lapot a helyes címre küldjük. Ha az rendszertelenül érkezik, úgy reklamálja azt a postán. — **G. B. Bögölypatony.** — A lapot január 1.-től rendszeresen küldjük. — **H. K. Mehentce.** Az elveszett számot újból elküldtük.

Hirdetés. Intelligens uriaszony, ki szóban és írásban bírja a magyar, német és szlovák nyelvet, nevelőnői állást vállal oly keresztény úri családnál, ahol szerető otthonra találna. Felhivom kartárs urakat, akik ily állásról tudnak, közödjék azt a kiadóhivattal.

Hirdetés. Falura jól varrni tudó keresztény „Stillet” keresek, ki könynyebb házi munkáknál is segédkezik. Cim a kiadóban.

Pályázati hirdetés. A hosusovóli (pp. Plešivec, župa XIX.) ág. h. ev egyház kántorlatnától állásra pályázatot hirdet Javadalma : 3 szobás lakás mel- léképületekkel s a hozzátartozó 600 □-öl gyümölcsösseel, illetve iparkerttel s az iskola előtti rét haszonélvezete. Egyházi pénztárból 400 K, 12 kat. hold 1494 □-öl szántóföld és rét haszonélvezete, 33 m³ tűzifa, 8 q széna kiszáritva és behordva. Törvényes államsegély. — Pályázhatnak csehszlovák állampolgársággal bíró okleveles tanítók, kik képesített kántorok. Pályázatok alulri címre március 31-ig beküldendők, Palásty Árpád ág. h. ev. lelkész.

Pályázati hirdetmény. A koltai (ž. XVI.) községi iskola szlovák tan- lánnyelvű osztályához a folyó tanév végéig helyettest keresünk. Fizetése a köz- ségtől havi 50 K, és lakbérre havi 20 K, a többi államsegély. Szabályszerűen felszerelt kérvények március hó 10-ig adandók be. Iskolazétek.

Hirdetés. Tanító Kartársaki Ki lenne hajlandó velem azonnal állást cserélni? Szép vidék, 2000 lelket számláló község, r. k. 3 tanerős iskola, taní- lási nyelv magyar. Javadalom: a hitközségtől évi 800 K és 260 K lakbér, a többi államsegély. Jelentkezők Oberth Kálmán tanító Plaštovce—Palást (župa XVIII.) címre írjanak.

Stampary kath. egyh. „Énekek és Imák” c. könyve csinos fé- vászonkötésben 6 Kc; 42 ének kottája is kapható, csakis a szerző- nél, Köbölkúton, ž. XVI.

Kartárs a kartárstól rendel!!!

Husvétra, pünkösdre, bármely alkalomra előadhatja vig népsziműveimet.

„Sári te“ 3 pld. kottával, joggal, csak . . . 30— Kc.

„Pintyő és Pintyőke“ 3 pld. kottával joggal legujabb 28— Kc.

Bármilyen iskolai előadásra, de különösen április, május és június hónapokban rendezendő gyermekelőadásra mindent megtalál a

„Majális“ című könyvben,

mely gyermekdarabokat, jeleneteket, dalokat, verseket tar- talmaz és mélyen leszállított ára: 1 pld. 8 Kc., 2 pld. 14 Kc., 3 pld. 18 Kc., 5 pld. 22 Kc. Jutalomkönyvül is adhatja az iskolában.

Levelezőlapon rendeljen, minden küldeményhez csekk- lapot mellékelek, két hónapon belül utólag fizethet!

Kartársi szeretettel:

Farkas István, Šahy.

A hirlapjegyek használata engedélyeztetett a bratislavi posta- és távirdaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 március 15.

6. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banai Tóth Pál.**

TARTALOM:

Olda

Vezércikk:

Törvényjavaslatok 221

Keresztesy Ferenc:

A mai korszellem romboló hatása
a fiatalság erkölcsére 224

Schlosz Lajos:

Nem bírom megtanulni a leckét . 229

Körös Ida:

A fogalmazásról 233

Egyesületi élet 188

Tanácsadó 161

Különfélék 243

Kiadóhivatali üzenetek.

Hirdetések.

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. { Komárom
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. { (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDEÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSZET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFIÓK SZ. 54.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.

Természettani és természetrajzi képek és tanszerok.

Iskolai szerek, füzetek, írószerek stb.
a legjobb minőségben és olcsó áron.

Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
orgonahangjegyek, kántorkönyvek.

Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.

Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**

Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KOZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: **Banai Tóth Pál.**

A törvényjavaslatok

és rendelet-tervezetek csoportja foglalkoztatja a napi- és szaksajtót egyaránt. A közoktatásügy úgyszólván minden ágazatát forrongásba hozták e javaslatok. Az érdekeltek — különösen az egyházak és tanítói egyesületek — állandóan foglalkoznak velük pro és kontra — de inkább kontra. Mindegyik érdekcsoport a maga igazát vitatja, a maga érdekeit védi s igyekszik véleményét minél hangosabban érvényre juttatni, hogy elhatoljon az intéző körök — a miniszterium és nemzetgyűlés füleibe.

Akkora a chaosz e téren, hogy sokszor azt sem tudjuk, hogy melyik törvényjavaslat ellen harcol ez vagy amaz az érdekcsoport.

A szlovenszkói nem áll. tanítóság fizetési és jogviszonyait s az iskolák helyzetét rendező törvényjavaslattal a tanítói egyesületek keveset foglalkoztak, de annál többet az egyházi' lapok. A tanítóság általában a törvényjavaslattal meg van elégedve, kívánságai mégis főleg két pont megváltoztatására irányulnak. Egyik a nem állami tanító áthelyezhetősége, a másik a fegyelmi rendelkezések ama lehetetlenül drákói kegyetlensége, hogy az állami és egyházi fegyelmi szervek döntése közül a súlyosabb hajtandó végre. Az áthelyezhetőség nem olyan veszélyes, bár vezethet a tanítóra nézve kellemetlen helyzetre ez is, de annál több veszélyt rejt magában a másik. Különösen azért, mert az állami és egyházi főhatóságok között nem-hogy egyetértés s egyúton való haladás nincsen, hanem épenséggel súlyos ellentétek állanak fenn. A tanító megingt csak két malomkő között fog őrlődni, mert hol van

az a tanító, aki mindkét hatóság előtt kedves lehetne. A két ellentétes pólus között vergődve bizony könnyen előállhat ok valamelyik részéről fegyelmi vizsgálatra s hiába teszi ügyét magáévá az egyik s menti fel, a másik biztosan elítéli s ez hajtatik végre.

Ezen a ponton feltétlenül a humanitás és demokrácia szellemében változtatni kell.

A törvényjavaslattal a többi szlovenszkői tanító-egyesületek vezetőségei és hivatalos lapjai foglalkoztak, megjegyzéseiket, kívánalmaikat közölték nemcsak a kormánnyal, hanem a nagy nyilvánossággal is. Csak a mi Egyesületünk vezetősége nem tette közzé módosító javaslatait és megjegyzéseit taktikai okokból s eleget téve felsőbb helyről jött tanácsnak.

Magunk részéről nem igen tudjuk ugyan belátni e titkolódzás szükségességét, de lehet, hogy jóra vezet. Lehet, hogy beválik a taktika és a miniszterium elé juttatott kívánságaink így jobban teljesülnek; a fentemlítettet azonban elmellőzni s elhallgatni nem lehet tovább.

Az 1926. előtt nyugdíjazott nem állami tanítóság nyugdíjának rendezéséről szóló törvényjavaslatra is megtette egyesületünk kiküldött bizottsága észrevételeit s módosító javaslatait. Csak annyit mondhatunk egyelőre, hogy bizony e javaslat nagy csalódást okozott s a mai helyzetet alig viszi előbbre egy kis fellépéssel.

Az említett s a tanítóságra életbevágóan fontos törvényjavaslatok itt, a közvetlenül érintett Szlovenszkon sem okoztak nagyobb hullámokat — legalább a tanítóságnál. Annál élesebb harc folyik az iskolai kormányzat új szervezete körül.

A vonatkozó törvényjavaslat kivonatát, fontosabb rendelkezéseit mi is közöltük. Sajnos — egyesületünk, vagy legalább egyes szervezeteink hivatalosan leszögezett véleményét nem közölhetjük, mert nincs. E javaslattal, amely pedig közös táborba tömörítette a cseh, német és szlovák tanítóság egyesületeit, mi alig ismerkedtünk meg, alig érdekel bennünket, magyart anítókat. Köztársaságunknak úgyszólván összes elemi és polgári iskolai tanítóegyesülete — a Z. Ú. S. és a mi egyesületünk kivételével — közös fronton a legélesebb harcot vivja a javaslat ellen. Ahelyett, hogy egyes egyéni véleményeket közöl-

nénk, helyesebbnek tartjuk, ha röviden tájékoztatjuk tanítóságunkat a többséget képviselő közös front követelményeiről. (Národná škola slovenská).

Nevezett közös front memorandummal fordult a kormányhoz, melynek bevezetésében utal az iskolakormányzat nagy fontosságára s a törvényjavaslathoz a következő kívánalmakat fűzi:

1. Az iskolakormányzat teljesen önállóan és függetlenül legyen kiépítve a politikai igazgatástól.

2. Az iskolai hatóságokban ne legyenek bent az egyházak képviselői.

3. Az iskolai hatóságok tagjait — mind a polgárság, mind a tanítóság köréből — szabadon válasszák. És pedig a polgárság képviselőit a képviselő testületek, a tanítóság képviselőit pedig az illetékes tanítói testületek.

4. Az így megválasztott tanítói és polgári képviselők száma 1:2 arányu legyen a 292,920. törv. intenciói szerint.

5. Tanítók és tanárok az iskolai hatóságokba a polgárság képviseletében is beválaszthatók legyenek.

6. Az iskolai hatóságok hatáskörét ne rendelet, hanem törvény szabályozza.

7. Az iskolai kormányzat ne legyen bürokratikus, különösen az elnökök és hivatali referensek jogkörét illetőleg.

8. A felelősség eddigi joga és rendje az iskolai hatóságok döntései ellen továbbra is megmaradjon.

9. A járási felügyelet gyakorlása az illető hivatalra a legjobban képesített személyekre legyen bízva és pedig csakis ideiglenesen, nem véglegesen.

10. Az iskolai kormányzatról szóló törvénnyel önkormányzattal bíró tanítói kamarák legyenek szervezve.

11. A szlovenszkói és podkarpatská ruszi állami elemi és polgári iskolák — tekintettel a rendkívüli viszonyokra — egyenest az iskola- és népművelődésügyi miniszteriumnak legyenek alárendelve.

Nem azért közöltük mindezeket, hogy készpénz gyanánt fogadjuk el, minden gondolkodás nélkül, de mindenesetre támaszpontokul szolgálhatnak közelgő közgyűléseinken a további hivatalos állásfoglalás tekintetében,

ami e törvényjavaslattal szemben magunk iránt való tartozó kötelességünk.

Kötelességünk nekünk is erélyesen felemleni szavunkat, hogy tanítói érdekeink az iskolai hatóságokban elegendőképen legyenek képviselve, ne legyünk laikusoknak kiszolgáltatva sem anyagi, sem tanításnevelési téren. Ez okból különösen élesen kell tiltakoznunk az ellen — ami a fent elsorolt pontokban nem foglaltatik — hogy tanítói munkánkat hozzá nem értő laikusok bírálgassák. A polgárság képviselői törődjenek az iskolák s a tanítók anyagi dolgaival, de a tanterembe a tanító munkáját ellenőrizni s megbírálni csak arra hivatott képzett és kinevezett hivatalos felügyelő közegek léphessenek be. (B.)

A mai korszellem romboló hatása a fiatalság erkölcsére; — mik volnának a tennivalók e téren.

Irta: *Keresztesy Ferenc* ig. tan. Battyán.

Nemrégiben hozták a napilapok, hogy Németország és Amerika között megindult az első rendszeres drópnélküli telefon beszélgetés. Nem kerülhette el figyelmünket az se, hogy a képtáviratozás is, — csaknem megoldott kérdés már. Vagy nézzük, — mit fognak jelenteni a most készülő óriás léghajók?

És ha betekinünk egy egy neves orvos laboratóriumába, — vajjon nem csodálattal kell-e látnunk a kultúrának hatalmas előretörését? Megilletődve s ísztelettel gondolunk a XX század nagy uttörőire, — az emberi művelődés hatalmasságaira.

Alig néhány éve, hogy a rádió, mint újdonság kezdett elterjedni, — s ma már oly megszokott valami lett, — hogy nincsen falu, ahol 2—3 rádiókészülék ne volna.

Gondolataim azonban keresztezik egymást s amikor a tudománynak ily óriási előretörésén lépelek, — mint tanítónak, — valószínűleg az újságokban olvasottak hatása alatt, — amikor a szegiltszi gyermektragédia részleteit olvasom, — a fiatalság erkölcsi leromlottsága jut eszembe. A mai kor szelleme ime amott mily óriásiakat alkotott s mit művel itt.

És ismétellen, mint tanítónak, aki sok-sok ezer sokat fárado

kartársammal arra vagyunk hivatva, hogy a népet oktassuk, neveljük, — felelősségem tudalában, — isn.ét csak az jár a fejében, — hol itt a hiba, ki itt a hibás? Vajjon a mindennapos gyermektragédiák a tanítók nemlőrődömségének, hanyagságának tulajdonlíthatók-e?

A nagyvárosok „jövendő nemzedékének” lezüllesztéséről a napilapok mindennap hoznak egy sajnálatos eseményt. Ezekről, — miután mindnyájan tudjuk, — milyen élet folyik a városokban, nem kívánunk beszélni. Menjünk a kisebb községekbe, menjünk a falvakba, nézzük, hogyan él az oltani fiatalság az ugynevezett „romlatlan levegőű” falun.

Sajnálattal kell megállapítanunk, hogy a mai kor romboló szelleme itt még alkalmasabb talajra talált, mint a városokban. Elégség's egy ünnepnap délutánjin végigsétálni a falun, hogy állításom valódiságáról meggyőződhesünk.

A kocsmák, szövetkezetek tele vannak az alig iskolából kikerült „gyerkőc”-cökkel. A szeszitalokra, dohányra, kártyára bőven van pénz. Van termény elég. Este, amikor a szülők még a mezőn vannak, vagy a nehéz munka után pihenni tértek, a lopott dolgokkal itt is, ott is felűnik egy-egy suhanc, hogy a vasárnap elfogyasztottakat kifizesse vele a kocsmárosnak.

Ha végigmegyünk a falun, akár beleütközhetünk a falusi legényekből álló csoportokba, anélkül, hogy a kalapját megbillen-tené egy is, nem szólva az idegenről, akinek szerencséje, ha ép bőrrel elhaladhat az ilyen társaság mellett.

Vasárnap este, vagy a hét bármelyik napján is, 8—9 óra tájban megélelnek a kapuk aljai, ahol 14—15 éves leánykák, ugyanilyen koru fiukkal áldoznak a szerelem istennőjének.

Kedvelt dolog a falun a bál és a tánciskola. Igen szeretett valami az egymásközötti versengés, ami minden esetben erkölcs-telen irányu.

A tájékozatlan idegen, ha véletlenül bevetődik a faluba s valaki után érdeklődik, ki van téve annak, hogy higonyolják, ahelyett, hogy uibaigazítanak.

Ime itt van előtünk falusi fiatalságunk „romlatlan” erkölcsé.

Önkéntelenül is feltesszük a kérdést: Vajjon a falu fiatalságának teljes lezüllesztése honnan ered? Könnyű volna e kérdésre egy rövidke mondattal felelni: A háboru okozta kilengéseknek tulajdonítható bajok ezek. Ezzel talán a felelet is meg volna adva, de ha e bajok igazi eredetét kutajuk, más meggyőződésre jutunk.

Kétségtelenül az erkölcsökben való visszaesés sokban háborus

maradvány. Nagyon sok családban a gyermeknevelés csak az édesanyára hármlott, mivel a családfő a háboruban volt. A megélhetés gondja az anyát annyira lekötötte, hogy alig maradt ideje gyermekeit nevelni. A nagy világegésnek azonban már 10 éve utána vagyunk s mégsem tapasztalhatjuk, hogy e téren szembeünlő javulás állana be. Nem szűnt meg még a lelkek harca.

Elégedetlenség, irigység, gyors megzazdagodás, gyűlölet uralja ma még a falu népét is.

Mit hall a gyermek otthon? Örökös zúgolódást, átkot, irigykedést. Szidják a papot, tanítót, jegyzőt. Szidják a szomszédot, — mert talán annak két köblössel több földje van, mint nekik. Ilyen környezetből jön aztán a gyerek az iskolába! Tudhat-e a tanító az emberszeretetről eredményes tanítást tartani? A felelet: nem. Amit a tanító építeni akart, — már előre elkészített rossz talajon nem sikerülhetett.

Az illegális uton való pénzszerzést kitől tanu'ja a gyerek? Atyjától, vagy anyjától. Ha a mindennapi 2-3 deci palinkára nincsen pénz, mit tesz az apa? Mikor az asszony a szomszédokban, vagy talán valamilyen gazdasági munkát végez, lopva, hogy senki se tudja a családban, — kised a „szuszok“ból (szuszok = nagy láda, amiben a gabonanemű áll) egy félzsák búzát s a kertek alatt elszúrva vele a korcsmába. A legénysorba kerülő fiú, vagy a serdülő leány mindezt rejtekéből végig nézi. A mamának szólani Isten ments! — mert különben baj volna. S „ha teneked szabad, — nekem is szabad“ elvenél fogva lop a fiú is, a leány is. Megkíván azonban néha az asszony is egy kis „édest“. Amit az apa tegnap megiet, megieszi ma az asszony is. Tudva, nem akarnak tudni egymás bűneiről. Lopják egyik a másikat, — amíg a készlet tart. Nem általánosok, — de elijesztően sok az ilyenek száma.

Ki itt a bűrös?

Tiszteld atyádat és anyádat, — tiszteld az idősebbeket, — irólt malaszt manapság már. Ritka hely az, ahol ezen isteni parancsolatot a gyermekek betartják. De hogyan is tisztelné a gyerek, — pláne ha már serdültebb, szüleit, amikor látja, hogyan bannak az ő szülei a nagyszülőkkal. Teher az öreg a háznál, — s nagyon sok esetet tudnék felhozni, — amikor a nagypó vagy idegeneknél vagy az istállóban fejezi be életét. Ami pedig az idegenekkel szembeni tiszteletet illeti, a következő elv érvényesült: A módosabbakkal szemben az irigységet hallja, látja a gyerek; a szegényebbeket pedig lenézik. Az egyforma vagyoni sorban levőket pedig miért is

köszöntse a gyerek, hiszen ők vannak olyan „sorban“ mint amazok. A „nadrágos ember“ pedig egyenesen vérlázító valaki.

Az imént elmondottakkal kapcsolatban t. i. feltétlen meg kell jegyeznem, hogy a falun a legszélsőségesebb kaszt-rendszer uralkodik. A vagyon minden. A „köblösöknek“ elmaradhatatlan tartozékai az ész, rang, tudás, stb.

Erősen téved az, aki azt gondolja, hogy a falusi nép szexuális élete tisztább, nemesebb értelemben vett, mint a városiaké.

Itt már bátrabban hivatkozhatunk arra, hogy a háború szülte rossz. Az embertömegeket megmozdító világháború a fiatalság elitjét esztendő hosszú során lekötötte, vagy hadifogságra juttatta.

A romlatlan erkölcsű falu fiatalsága összekerült a nagyvárosok rovtömlő népségével, ahol önkénytelenül megtanulta a sok rosszat. Soha nem hallott s látott erkölcsrontó tanokkal ismerkedik meg a faluról kikerült fiú.

A szexuális vonatkozású erkölcstelen előadások tetszetek neki s ha alkalom adódik, bizony nem igen irtózik egy kis kalandtól se.

A hadifogságban lévők pedig egyenesen bele voltak kényserítve sokszor, hogy behódoljanak a szabad szerelemnek. Intézzünk csak ily irányban kérdést egy-egy tapasztaltabb orosz fogságban volt atyánkfiahoz, fogjuk látni, hogy állításom nem túzás.

A gondolkodásában s világnézetében teljesen megváltozott ifjú hazatérve a háborúból, vagy a hadifogságból, rövid időn belül a maga képre átformálja a családot, s omszédot, sőt — mivel többedmagával tért haza s hozzát a lélekölő eszméket, — az egész falu gondolkodása megváltozik. Innen ered tehát az, hogy 14—15 éves leánykák, hasonló korú fiúkkal este 9—10 óra tájban gyakran található a kapuk aljában, vagy az utcákon csatangolva.

A szülőknek eszük ágában sincs gyermekeiket figyelmeztetni. Minek, hiszen az urak is így csinálják. És ha mégis akad familia, ahol a leány nagyobb felügyelet alatt áll, kirekesztik a többiek a társaságból.

A XX. század vívmányának tekinthető a falusi tánciskola. A modern táncok kifigurázása mellett bő alkalom nyílik a szabad szerelkezésre. Nem ügyel ott fel senki. Az anya olyankor már rég kialudta magát, amikor fia, vagy leánya a tánciskolából hazakerül.

Még valamit a ruházkodásról. A falvak lakosai, különösen a magyar falvak lakosai teljesen odahagyták nemzeti viseletüket, s manapság már semmivel se maradnak hátrább a városiakól ruházkodás tekintetében. Nézzünk csak meg egy falusi legényt, vagy leányt, a legdivatosabban szabott ruhákat hordják s csak a kalap

hiányzik még a lányoknál; de eljő annak is az ideje rövidesen. Nemrégiben ment ki időnk egy nem épen a legjobb módban kivégződnek a leánya Amerikába. Az úrra a következő ruházati cikkeket szerezte be: Egy drb. téli prêmes kabátot, egy pár prêmes téli cipőt, egy velúr kalapot, két pár bokamelegítőt, 2 pár érmelegítőt, egy selyem szvettert, egy selyem sált, stb. stb. Elv a ruházkozásban: Az én gyermekem megérdemli, mert dolgozik, fárad. Miért ne legyen neki olyan ruhája, mint a „léhűtő“ (lustáikodó) uraknak, akik semmit se dolgoznak.

Ráműattam röviden az elmondottakban a falusi fiatalság életére úgy, ahogy 13 esztendőn keresztül látom.

A korcsmázás, legénykedés, lopás, tiszteletlenség, romlott erkölcsi élet, a nagyvarosok majmolása lettek urrá a falun.

II.

Kérdés mostmár, — mik volnának itt a nagyon sürgős tennivalók.

1. A legszigorúbb eltiltása a korcsmától minden kiskorú gyerekek, — tehát 21 éven alul egyetlen egy legény se tülhessen be a korcsmába, hogy ott mulathasson.

Itt a legjobb módszer az volna, hogy a korcsmárosokat, akik kiskorúaknak itall szolgálják ki, a legelső rajacsfpésnél 1000 korkezdő pénzbürséggel kellene büntetni.

2. A hitelbe vett italok ne legyenek perelhetők.

3. Vasár- és ünnepnap egyellen egy korcsma, vagy szövetkezet, — még zárt ajtók mögött se árujon semmit.

4. Fokozottabb népnevelői előadások tartása. Külön a családfők, külön a fiatalság részére. Ezen előadásokért a tanító tisztességesen honorálandó. A heti 28 tanítási órán keresztüli lélekölő munkával agyonhajszolt tanító így nagyobb ambícióval fogja ellátni a tennivalókat. Igaz, hogy kötelezve vagyunk hetenkint 4 órai iskolán kívüli kulturális tevékenységet felmutatni, de vajjon nem végez-e a falun élő tanító nem 4, de 10 órás heti iskolán kívüli munkát a nép érdekében?

Tessék az illetékeseknek egy hetet inkognitóban a falun tölteni, befogják látni, hogy mit leszünk a népért. A ma tanítósa a falun orvos, ügyvéd, jegyző, szövetkezet vezető és még felsorolhatnék egynehány ilyenmő mellékfoglalkozást, melyek mind a tanítót, a XX. század eme egyetlen idealista emberét illetik. A királyhelmezi adóhivatalnál van egy volt kollegám, aki, mint adóhivatali tiszt működik ott. A multkorában dében egy óra tájban találkoztam vele, amint nagy sietve igyekszik a hivatalba. „Hová

ilyen korán" — kérdem tőle. „A hivatalba — volt a válasz, — túlórázom, mivel sok a munka. Ilyenkor van módunkban egy kis pénzt is keresni." Ki fizet meg nekünk a túlórázásért? Pedig mindennap 10—11 óra felé fekszünk le.

Feleségem sokszor nehezít rám, mivel a családomnak naponta egy órát se szentelhetek, pedig a gyerekeknek néha jól jönne az apai intés, — nevelés. Sajnos, — igazsá van, — de hát mit tehetsz róla, ha az Isten tanítónak teremtett.

Emeltem tehát, hogy a fokozottabb népművelődési előadások segítenének. Ezen előadások fő tárgya az idősebbeknél az otthoni nevelés, a tanult emberek megbecsülése, kellene, hogy legyen

A fiatalságnál az erkölcsös, mértékletes életre való szoktatás.

5. Minden falunak szüksége van egy úgynevezett kultúrházra, ahova — ahelyett, hogy a kocsmába mennének a férfiak, — összegyűnének ünnepnapokon, télben hétköznap is. E helyiségekben olvasókör, műkedvelői színpad, könyvtár volna rak elhelyezve.

6. Megalakítandók az ifjúsági művelődési egyesületek.

7. Ha a szülők kellő gondot gyermekeikre nem fordítanak s ennek folytán azok lezültenek, a szülők többségén javítva velük.

8. A tanítóság feltétlen megbecsülése minden hivatalnál.

A szegélyi gyermektragedia lesújtó eseményei vittek arra, hogy szétnézzek a magunk potfáján is. A látottakat, hallottakat, tapasztaltakat írtam le.

Kultúrállamban vagyunk, azt hirdeljük magunkról. A XX. század fia vagyunk — állják máshol s büszkén tekintünk vissza az elmúlt századokra.

Vívmányaink: a repülőgép, rádió, léghajó, fényképtévézés stb. — öngyilkosság, gyilkosság, rablás, korcsmázás, tisztelenség, erkölcstelenség.

Az elmúlt századok ugyan nem dicsekedhetnek a tudomány-születte eme kincsekkel — de erkölcs, lovaság, tisztel, becsület tekintetében hol vagyunk mi az akkori kortól.

Nem bírom megtanulni a leckét.

Írta: Schlosz Lajos.

Minden tanulóval megtörténhetett már, hogy egyik másik tanítványa kisírt szemekkel lépett eléje és pityeregve jelentette, hogy bármennyire is tanulta a feladott leckét, nem ment a fejébe. A szülők is segítettek neki, de hiába. Bizony előfordult ez az én

iskolámban is és sokat gondolkodtam rajta, miként lehetne a prózai szöveg emlékezésén könnyíteni.

Tehát okoskodjunk kissé: Hogy az iskola emlézés nélkül nem boldogulhat, az kétségtelen; de az oly lelkesen propagált „munkaiskola” sem, mely nem azért ellenlábas a doktriner iskolának, mintha abban tanulni nem kellene, hanem csak annyiban különbözik tőle, hogy az elsajátítandó ismeretek más módszerrel tételnek a növendékek szellemi kincsévé, azaz más didaktikai alapon juttatják őket a gyermekek értelméhez.

A kísérleti lélektani vizsgálódások a tanulás technikáját is megfigyelésük körébe vonták s arra a megállapodásra jutottak, hogy csoportosított sorok könnyebben tanulhatók meg, s gyorsabban rögződnek meg az emlékezetben, mint a nem csoportosított szöveg. Ezzel az axiómával azonban újat épenséggel nem mondtak a pedagógusoknak. Mindennapi tapasztalatunk az, hogy p. o. a költemények ritmikus és versszakos csoportosításuk következtében kellemesebbek a fülnek és könnyebben tanulhatók meg, mint megfelelő nagyságu és tartalmilag egyenértékű próza.

Nagy fontosságú lehet azonban a tanuló személyekre nézve megtudni, hogy miként alakulnának a viszonyok a prózának szakaszokra való osztásával. Vajjon a tananyagnak a szemmel teljesebb, kisebb szakaszokra való aprózása az emlékezést elősegíti-e? Erre a kérdésre nézve az experimentációt végző lélekbüvárok értelmetlen szótágokkal való kísérletezései nem tudtak kielégítő választ nyújtani. Frappáns eredményre jutunk azonban, ha értelemmel bíró prózai sorok emlézését tesszük kísérletezésünk tárgyává.

Iskolámban (hatodik osztály) ily eljárást eszközöltem. Két mondatot szerkesztettem, nyelvi és szerkezeti szempontból lehetőleg egyenértékűek és a megrögzítendő elemek mennyisége is egyenlő; az egyiket csoportosítva, a másikat pedig anélkül emleztettem s azután írásbeli visszaadás úján vizsgáltam az eredményt.

A megtanulandó mondatokat az iskolai falitáblára írtam; az elsőt egyszerűen, teljes sorokban, a másikat csoportosítva, kisebb, értelmes szakaszokban, ekképen:

Csoportosítatlan:

Amidőn az emberek vidám, áldásteljes napokban, boldog élők delén, a mindennapi munkájukhoz fognak, örömmel küldenek előbb forró imát az ég Urához!

Csoportosított:

Ha a gyermekek
a forró nyár hevében,
sugárzó boldogsággal telve,
árnyas erdőben játszanak,
az iskola gondjait szívesen
és könnyen felejtik.

A szöveg bemutatása 2 percnyi időközökben történt, minek elteltevel a kísérleti személyek (30 növendék) a megtanultat rögzítő papírosra írták. Hogy hasznavehető eredményt szerezsek, mind egyik mondatot 14 elemre osztottam, úgy hogy a fogalomszavak mindegyike önálló elemnek számlándó, így például: „Amidőn az emberek“, „vidám“, „Ha a gyermekek“, „sugárzó“, „boldogsággal telve“ s így tovább. A szétbontás egyébként így történt:

Ha a gyermekek	Amidőn az emberek
a forró	vidám
nyár	áldásteljes napokon
hevében	boldog
sugárzó	éltük
boldogsággal telve	delén
árnyas	a mindennapi
erdőben	munkájukhoz
játszanak,	fognak,
az iskola	örömmel küldenek
gondjait	előbb
szívesen	forró imát
és könnyen	az ég
felejtik.	Urához.

A csoportosított és nem csoportosított mondatnak párhuzamba állításával kétségtelenül megállapítható, hogy az első túlsúlyban van előnyben a másodikkal szemben. A nem csoportosított mondatok emlékezésének eredménye mindig mögötte állott a csoportosítottakénak.

Az elmondottakból most már épenséggel nem nehéz az emléztetés módszerére következtetni: tudniillik a megtanulandó szöveg csoportosítására fordítsunk kellő gondot és figyelmet.

A szemlélésre egyébként is jobban rászokott tanulóknak már az is hathatós segítő eszköz, hogy nem pusztán előmondás után kell emlézniök, hanem a betanulandó szöveget nyomtatva vagy le-
rva látják. Így az ismeretek gyarapítása céljából föltötte előnyös,

ha nemcsak költeményeket és verseket nyúj'unk szakadozott sorokban a tanulóknak, hanem próza-szöveget is, mit szóról-szóra kell megtanulniok.

Vajjon melyik tantó nem tapasztalta volna szomorú szívvel, hogy mily nehezére esik sokszor a tanulóknak a nem épen könnyű imák megtanulása. Sok iskola van, melyben a tanulók zömét gyári és ipari munkások gyermekei képezik és az imák tanu'ása is csak az iskolában kezdődik. Én is folyton emléztetem növendékeimmel s csak utóbb alkalmaztam azt a módszert, hogy nemcsak előmondtam, után mondtam és karban ismételtetem a sorokat és az imakönyvből adtam fel otthon való ismétlésre, hanem, mint például az ismert könyörgést, a következő alakban írtam a táblára, le is írtam s azután emléztetem.

A mennyei Atya oltson
szeretetet és félelmet
szívedbel
Érkezd minden napján
arcodról lehessen
megismerni,
hogy nem vagy bűnös.
Buzgókodjál
Isten tanain
és parancsolatain.
Szemed tekintete
mindig ő felé
legyen irányítva.

Szád okosat szóljon,
S íved érzelme
értelmes legyen,
Tisztességes életforrás
rendeltessek neked.
Csak az Úr kezéből
szerezd minden szükségleted,
S magasztaltassék az Ő
neve mindörökké.
Amen!

Az experimentáció útján nyert elméleti törvényt igazolva találtam. Az emlézés tetemesen meg lett könnyebbitve, amit azonos kísérleteim, kikkel e módszert ismerttettem és gyakorolták, is szintén igazoltak.

Épenséggel nem ütköznek nehézségbe, míg a tanítóknak és tanulóknak nagy előnyére szolgálna, ha a tankönyvekben azok a tudnivalók, miket okvetlenül kell könyv nélkül tudni, a jelzett módon csoportosítva lennének kinyomtatva. Amíg azonban ez még nem történik, tanítók és hi'oktatók akképen segíthetnének könnyebb helyzetükön, hogy a megtanulandó szöveget csoportosítva írják fel a táblára. Az elrendezés könnyű, úgy hogy a bemutatott példák mintául is szolgálhatnak.

A fogalmazásról.

Kőrös Ida.

A fogalmazás tanításánál elsősorban keresem azt, mi is a fogalmazás célja? A fogalmazás fejlesztése által általában a gondolkodás tökéletesedik; s a fogalmazás céljává vehetjük továbbá azt, hogy azon hasznos írni valókat (levél stb.), melyek a mindennapi életben előfordulnak, a fogalmazás gyakorlása útján könnyebben megszerkeszthessük.

A fogalmazás szorosan hozzátartozik a műveltséghez is; ugyanis amit a gyermek lát, hall, tapasztal, kell, hogy ne csak élőszóval tudja elmondani, hanem írásban is tudja szépen folyó formában, a stílus követelményeinek megfelelőleg leírni. Ezt pedig csakis úgy érheti el, ha sok gyakorlás útján a fogalmazás módját némileg már elsajátította.

Tehát a tanítónak tudnia kell a fogalmazás módszerét. S ha a tanító jó methodussal tanítja a fogalmazást, akkor a gyermekek javaésze a tanultak alapján már meg is tanul fogalmazni; nemcsak az olyan, akinek egy kis tehetsége is van hozzá. A fogalmazás tanításánál figyelembe kell venni különböző szempontokat, melyek a fogalmazás tanításánál fontosak. Már a tanítás elején ügyelni kell arra, hogy a gyermekek bármit mondanak, azt helyesen ejtsék ki; a nyelvtan törvényeinek megfelelőleg s mindig egész mondatban történjék a felelés. Ezáltal azt akarjuk elérni, hogy hozzászoktatjuk a gyermeket a helyes beszédhez, mert úgy fogják azt annak idején leírni, ahogy már szóbelileg gyakorolták.

A fogalmazás tárgyává csakis olyan dolgot válasszon ki a tanító, ami a gyermek tapasztalati körébe esik. Még felnőttnek is nehéz lenne például olyan tárgyról írni, amiről kevés a tapasztalata.

Azonban a tapasztalat útján szerzett ismereteknél is különbséget kell tenni a fogalmazásban annyiban, hogy a kellő fokozatosságot mindig meg kell tartani, a könnyebb dologról haladjunk a nehezebb felé. Így tehát a fogalmazásban különböző szempontokat kell figyelembe vennünk.

Elsősorban is a fogalmazástaniítás alsó fokán rövid mondatokat szerkesztünk megbeszélés alapján; ez még nem is annyira a fogalmazáshoz, mint a nyelvtani részhez tartozik. Természetesen ezt már a gyermekekkel előbb tárgyaljuk, mert azt mindig szemelődött tartjuk, hogy a szóbeli fogalmazvány megelőzze az írásbelit.

A második fokozaton már hosszabb mondatokat szerkesztünk, úgy hogy azok között már egy kis összefüggés is legyen. Most

már címet is adunk neki s a tanító kérdései úján leírjuk. A harmadik fokozaton a nyelvtani rövid mondatokat már nem veszem figyelembe, csakis az összefüggő egészre fektetem a fősúlyt. Lehetőleg valami kis leírást, vagy emlékezetből, vagy tapasztalat után valami tárgyról stb. Egy-két közbevető kérdést is lehet adni.

Ha a gyermekekkel így fokozatosan vezetem a fogalmazáshoz, úgy rátérhetek a szabad fogalmazásra.

Ekkor már kérdéseket sem adok, hanem a gyermekeknek önállóan kell az éleiből vett valami kis eseményt vagy tapasztalatot (pl. kirándulást) leírniok. Arra is kell ügyelni, hogy a fogalmazásnál a leíró v. elbeszélő formát tartásuk-e szem előtt?

Mindenesetre az elbeszélő forma fontosabb, mert első maga a cselekmény, azután a tanulásig levonása válik szükségessé. Csak azután jöhet figyelembe a leírás. Célzerű, ha a gyermekek a szabad fogalmazásnál a levélalakot használják, mert ezáltal a gyermekeknek könnyebb lesz az írás levél alakban.

A fogalmazás után a hibákat kijavítjuk; az esetleges hibákat megjelöljük, s ezeket közös megbeszélés után a gyermekek maguk javítják ki. Arra is kell ügyelni, hogy a gyermekek jól megértsék azt; miben milyen hibát ejtettek s a hibákat jól kijavítsák. A hibák kijavítására nagy gondot fordítunk, mert csak úgy kerülhet el a gyermek egy más fogalmazásban a hibák ejtését, ha azt már megbeszéljük közösen, hogy miért van az a szó vagy mondat rosszul írva.

A fogalmazás sokat megkövetel! Igaz ugyan, hogyha az ember tudja is a fogalmazás tanítását elméleiben, mégis az a legfontosabb, ha gyakorlatban is megtudja valósítani. Természetes, hogy azért kell tudni a fogalmazás szabályait, mert anélkül nem lehet a kellő fokozatot megtartani, ami bizony a fogalmazás tanításánál nagyon is fontos.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését j. é. dec. 31-ig továbbra is meghosszabbítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házuk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Köztársasági Elnökünk 78. születésnapján, márc. 7-én, iskoláinkban mindenütt megemlékezéseket tartottunk a szeretett elnökről, méltatva nemes emberi vonásait és nagy munkásságát.

Dr. Hodža Millán iskolaügyi miniszterünk febr. 1-én volt 50 éves. A minisztert ez alkalomból sokan keresték fel jókívánataikkal, jóbarátai, hivatalos tényezők, egyesületek, politikusok. Mi is őszintén óhajtjuk, hogy miniszterünk életének második félszázadában testi-lelki erői teljességében munkálkodhassék még sok-sok éven át iskolaügyünk és köztársaságunk felvirágoztatásán.

Allampolgárság. Kaplunk a következő értesítést: Tisztelettel adom tudomásukra, hogy a csehszlovák állampolgárságom elismerését a lex Dérer szerint megkaptam. Egyben hálás köszönetemet fejezem ki Pázmán Antal képviselő kartársnak, aki ügyemben fáradságot nem ismerő buzgalommal közreműködött. Kitünő tisztelettel vagyok Miksi, 1928. évi márc. hó *Kompan Károly* igazgató tanító.

Felülfizetések. „A Szlovenszkói Magyar Tanítóegyesület Galánta—Vágsellyei járáskör”-e által 1928 február 15-én Galántán rendezett műsoros estén: „Hanza” szövetkezet áruközpont Galánta 200 korona. Dr. Kúhy Géza ügyvéd, a Hanza igazgatója, 115 korona. Jónás Ferenc, Rummel Hugó 50—50 korona. Dr. Neumann László, Adler Árpád 35—35 korona, Ritter Ferenc 30 korona. Dudás Ferenc, Kójos Sándor 25—25 korona, Janicsék Antal, Horváth Imre, Cservenka Franciska, Huszár Ferenc, Lóry Józsefné, Barta Kálmán, Sándor Benő, Sándor Ferenc, Kovács Alajos, Kocsis Árpád, Uhlárik Sándor, Szabó András, Zichara Pál, X. Y. Mándi Adolf, Sztruhár György 20—20 korona. Perger István, Marton Árpádné, Krisztinusz Lajos, Mikus Elek, Leitner Matild, Peihes Ilona, Lénárt Ilona, Vörös János, Kuzma Dénes, Bachraty Ágoston, Markó Mariska, Tomanóczy László, Biró Béla 15—15 korona. Paldy Vilmos, Komlosy Árpád, Pakosztá Ferenc, Kozma János, Németh Ferenc, Schenk G. 10—10 korona. Entresz Ede, Jandly d. Sándor, Letocha József, Várady Béla, Bellus S., Varga Izidor, Somogyi Aladár, Knechtberger Antonia, Kövesi Géza, Subik Gyula, Prokop N., Hromada J., Baráth József, Száva Lajos, Dr. Neumann A., Bartalos József, Oettinger Antal, Perger Imre, Szécsényi L. 5—5 korona. Ezen felül még befolyt a címen 50 korona, de e felülfizetők nevét nem sikerült feljegyeznünk.

Amidőn a felülfizetésekért a járáskör tanítóssága mély köszönetét tolmácsolja, különös elismerésünket fejezzük itt ki dr. *Kathy*

Géza ügyvéd úr a Hanza igazgatójának, valamint a *Hanza fogyasztási drúközpontnak*, kik mindenkor lelkes támogatói voltak a tanítók jótékonyági intézményeinek.

Horváth József csiábi kartársunk Csipkay Béla kollegánk segítségével a múlt hó folyamán szépen sikerült színelőadást rendezett a felállítandó Tanítók Háza javára. Az előadás tiszta bevételmei: 200 koronát a Tanítók Háza javára befizelte. Mindkét kartársunk faradozásáért a tanítóság őszinte köszönetét tolmácsoljuk.

A peresítésekből befolyt hátralékokból 10 000 (tízezer) koronát helyezett el a központi pénztár a kassai közgyűlés határozatára a „Bars megyei Népbank”-nál a „Tanítók Háza” alapjára.

Központi pénztár.

Tanácsadó.

Rovatvezető: Uherezky Géza.

Sch. M. Állampolgársági ügyét Bratislavában nem találjuk, tessék utána nézni a zsupanátuson. Lehet, hogy egyenesen Prágába lett felküldve. Ott is követelni tudjuk az ügyet megbizottaink útján. Tessék jelezni a felküldés idejét.

T. I. A régi nyugdíjak 20%-kal lettek emelve. Ez az emelés tanítóknál legfeljebb évi: 1962 Kč., polg. isk. tanároknál legfeljebb évi: 2720 Kč. lehet. Ez az összeg nyugdíjpótlék címen lesz utalva.

A 104 926. sz. törvény 40. § a alapján élvezett kiegyenlítő pótlék és 50% os szlov. drág. pótlék csökkentése.

Az egyes tanítók részére 1926. I/1-től utalványozott kiegyenlítő pótlék csökkentésének oka lehet:

- a) tanító előlépése,
- b) a tanító családi állapotában 1926. I/1-e utáni időben beállott oly változás, melynek következtében az 1925. XII/31. évi hatályos törvények alapján élvezett egységes drág. pótlékot és gyermekpótlékot csökkenteni kellene.

1. *Előlépés esetén* a kiegyenlítő pótlék azon összeg $\frac{2}{3}$ részével csökken, mellyel a tanító illetményei emelkedtek.

P. d. Vlakinek 1926. I/1-éhez megállapított kiegyenlítő pótléka 3780 Ké. Az illető 1926. VII/1-től évi 1800 Ké. val előlép, kiegyenlítő pótléka az 1800 Ké. $\frac{2}{3}$ részével, évi: 1200 Ké. val fog csökkenni 1926. VII/1-től. A megmaradt évi: 2580 Ké. kiegyenlítő pótlékot a legközelebbi előlépés alkalmával, 1929. VII/1-én újból csökkenteni fogják az akkor esedékes illetményiöbbl: t $\frac{1}{2}$ vel. Ha a példában felvett tanító ekkor 1° fiz. fok.-ból a 11. fiz. fok.-ba s így fizetése évi: 2400 Ké. val emelkedik, kiegyenlítő pótléka ezen évi: 2400 Ké. $\frac{1}{2}$ vel, azaz évi: 1200 Ké. val fog ismét csökkenni. A megmaradt 1380 Ké. t mindaddig élvezni fogja az illető, míg családi állapotában beálló változás annak teljes megszüntetésére okot nem ad.

2. A családi állapotban beállott változás.

A feleség, gyermekek elhalálózása, vagy a gyermekpótléka való igény megszűnése is okot adhat a kiegyenlítő pótlék csökkentésére.

Minden oly esetben, midőn a tanító családi állapotában változás állott be a kiegyenlítő pótléka való igény újból megállapítandó. Az új kiegyenlítő pótlék megállapításánál a következő eljárást kell követni:

I. meg kell állapítani, hogy az illető tanítót az 1925. XII. 31-én hatályos törvények alapján, a változott családi állapotok szerint, a 289/1924. sz. törvény értelmében, 1925. XII. 31-i állapotnak megfelelő „odmenával“, a 8%-os nyugdíj járulék levonása után, mi illetné meg a kérdéses időpontban,

II. meg kell állapítani, hogy az illető tanítót, a változott családi állapotnak megfelelőleg, a 104/1926. sz. törvény alapján, a 6%-os nyugdíj járulék levonása után, a kérdéses időpontban mi illet meg, a két igény közli különbség adja a várható kiegyenlítő pótlékot.

Gyakorlati példa:

X tanító 1925. XII. 31-én a VII. f. o. 1. fokozatában volt, nős 3 gyermekkel. 1926. I. 1-től a 9. fiz. fokozatba osztatott be, illetményei 1926. I. 1-én a következőképen állapítatnak meg:

A.)

Az 1925. XII. 31-én hatályos törvények szerint megillette volna 1926. I. 1-én:

a) helyijavadalomból	1720 — Ké
b) fizetés kiegészítő áll. segélyből	800 — "
c) családi pótlék, 3 gyermek á 400 Ké	1200 — "
d) háborussegély	1200 — "
e) kiegészítés az áll. tanító törzs fiz.	7860 — "
f) helyipótlék	2556 — "
g) gyermekpótlék, á) 1500 Ké	4500 — "
h) egységes drg. pótlék, V. csal. oszl.	11068 80 "
i) odmena, helyipótlék 20% - a	511 20 "
	<hr/>
Összesen évi:	31416 — "
8%-os nyugdíjjárulékra levonva:	1168 80 "
	<hr/>
Évi tiszta illetmény:	<u>30247 20 Ké</u>

B)

A 104/926. sz. törv. alapján 1926. I/1 től járt neki:

1. Törzsfizetés, 9 fiz. fok.	23400 — Ké
2. működési pótlék	2640 — "
3. nevelési járulék 2 gyermekre	3000 — "
4. gyermekpótlék, 3 gyermekre	900 — "
	<hr/>
Összesen évi:	29 940 — Ké
6% nyugdíjjárulékra levonva:	1404 — "
	<hr/>
Évi tiszta illetmény:	<u>28 536 — Ké</u>

1925. XII/31.-én hatályos törvények szerint	
tisztán megillette volna évi:	30 247 20 Ké
104,926. sz. törv. alapján járt tisztán:	<u>28 536 — "</u>
Különbözet:	<u>1.711 20 Ké</u>

mely összeget kiegészítve 12-vel osztható összegre, a kiegyenlítő pótlék évi: 1716 Ké.

Ennek a tanítónak 1926. I/1.-től ezek szerint járt:

1. törzsfizetés	23 400 Ké
2. működési pótlék	2.640 "
3. nevelési járulék	3.000 "
4. gyermekpótlék	900 "
5. kiegyenlítő pótlék	1716 "
	<hr/>
Összesen évi:	<u>31 656 Ké</u>

Tegyük fel, hogy legidősebb leánygyermek, aki 18 életévét 1925. XI/18-án töltötte be, 1926. VI/26.-án tanítónői oklevelet szerzett. Ez a körülmény a családi állapotban változást idéz elő, mert a 3. gyermek után 1926. I/1. től u alványozott évi: 900 Ké gyermekpótlékra való igény 1926. VI/30.-val megszűnik. Ezen családi állapot változással kapcsolatosan az eddig élvezeti évi 1716 Ké kiegyenlítő pótlékra való igény az alábbi módon újból megállapítandó.

A)

Az 1925. XII/31-én hatályos törvények szellemében 1926. VI./30-án bekövetkezett családi állapotváltozás után megillette volna:

a) helyi javadalomból	1720 — Ké
b) fizetés kieg. áll. segély	800 — „
c) családi pótlék, 3 gyermek, á 400	1200 — „
d) háborússzegély	1200 — „
e) kiegészítés az áll. tanító törzs fiz.	7860 — „
f) helyipótlék	2556 — „
g) gyermekpótlék, 2 gyermek, á 1500	3000 — „
h) egységes drág. pótlék IV. cs. oszt.	9763 20 „
i) Odmena, helyipótlék 20% a	511 20 „

Összesen évi 28610 40 Ké

8%-os nyugdíjjárulék levonva 1168 80 —

Évi tiszta illetmény 27441 60 Ké

B)

A 104/926. sz. törv. alapján ugyanakkor megilleti:

1. törzsfizetés	23400 — Ké
2. működési pótlék	2640 — „
3. nevelési járulék, 2 gyermekre	3000 — „

Összesen 29040 — Ké

6%-os nyugdíjjárulék levonva 1404 — „

Evi tiszta illetmény 27636 — Ké

Most a 104/926. sz. törv. alapján járó illetmény nagyobb, mint amire az 1925. XII/31-én hatályos törvények alapján igénye volna a tanítónak, így 1926. VII/1-től *kiegyenlítő pótlékra* nincs igénye.

Ez a tanító családi állapotában beállott változás következtében nemcsak a 3. gyermek után járó évi 900 Ké. gyermek-

pótlékot veszi el, hanem megszünik 1926. VIII/1. tól évi 1716 K \check{c} . kiegyenlít \ddot{o} pótléka is és így az eddig élvezett évi 31656 K \check{c} . helyett csak évi 29040 K \check{c} -t fog kapni.

3) Az 50 $\%$ os szlov. drg. pótlék csökkentése előlépés alkalmával.

Az 50 $\%$ os szlov. drg. pótlék a kiegyenlít \ddot{o} pótlék mintájára csökkentend \ddot{o} 1926. I/1.-től minden előlépés alkalmával, azonban a családi állapotban bekövetkező változás az 50 $\%$ -os szlov. drg. pótléokra semmi befolyással sincs.

Pld. VIII. f. o. 2. fok-ban lev \ddot{o} áll. tanítónak, n \ddot{o} s 5 gyermekkel 1926. I/1.-től évi: 2400 K \check{c} . 50 $\%$ os szlov. drág. pótlékra van igénye. Ha ez a tanító p. d. 1927. I/1.-én 1800 K \check{c} -val előlép, ezen 50 $\%$ os szlov. drg. pótlék az előlépési összeg $\frac{2}{3}$ -észével, évi 1200 K \check{c} -val csökken. A megmaradt 1200 K \check{c} . a legközelebbi előlépésig megilleti a tanítót és csak akkor szüntethet \ddot{o} meg.

Más eljárást kell követni, ha ez a tanító kiegyenlít \ddot{o} pótlékot is élvezett 1926. I/1.-től.

Tegyük fel, hogy példánkban felvett tanító 1926. I/1.-től 2160 K \check{c} kiegyenlít \ddot{o} és 2400 K \check{c} 50 $\%$ os szlov. drg. pótlékot élvezett 1926. I/1.-től és 1927. I/1.-én évi 1800 K \check{c} -val előlép. Ebben az esetben a tanító által élvezett évi 2160 K \check{c} kiegyenlít \ddot{o} pótlék az előlépési összeg $\frac{2}{3}$ -részével, évi 1200 K \check{c} val csökken és évi 960 K \check{c} . marad.

Az 50 $\%$ os szlov. drág. pótlék most már nem csökkenthet \ddot{o} az előlépési összeg $\frac{2}{3}$ -részével, hanem csak az előlépési összeg, évi: 1800 K \check{c} $\frac{1}{3}$ -ának, 600 K \check{c} nak $\frac{2}{3}$ -részével, vagyis évi: 400 K \check{c} val, 1927. I/1.-től ez a tanító évi: 960 K \check{c} kiegyenlít \ddot{o} pótlékot és 2000 K \check{c} 50 $\%$ os szlov. drág. pótlékot fog élvezni.

Oly esetben, mid \ddot{o} n a kiegyenlít \ddot{o} pótlék p. d. évi: 852 K \check{c} vagyis 1200 K \check{c} -nál kisebb, az 50 $\%$ os szlov. pótlék pedig, mondjuk: évi 1608 K \check{c} és a tanító évi 1800 K \check{c} val lép elő; a kiegyenlít \ddot{o} pótlék megszűnik, az évi: 1608 K \check{c} 50 $\%$ drg. pótlék pedig az 1800 K \check{c} $\frac{1}{3}$ részének $\frac{2}{3}$ -ával, vagyis 400 K \check{c} -val csökken és évi: 1208 K \check{c} marad.

Ezzel kapcsolatosan figyelmeztetjük azokat a karitásakat, kiknek 1926. I/1.-e után esedékes előléptetése, a kiegyenlít \ddot{o} és 50 $\%$ os drg. pótlék csökkentésére vonatkozó kell \ddot{o} insztrukciók hiányában nem történt meg, előléptetésükre vonatkozó igényüket azonnal jelentsék be.

A nem állami tanítók 1926. I/1.-e után esedékes előlépése:

Figyelmeztetjük azokat a karitásakat, akiknek a 104/926 sz. törv. alapján 1926. I/1.-e után esedékes előlépése mindez ideig nem történt meg, előlépésre való igényüket az iskolaszék vagy az

iskola igazgatója ulján haladéktalanul jelentsék be az illetékes tanfelügyelőségnél.

Elölépésre való igényét, a 104/926. sz. törv. alapján járó illetményeket utaló végzésből, mindenki könnyen megállapíthatja.

A végzések II. pontja alatt fel van tüntetve, hogy az illető tanító szolgálati ideje 1926. I/1 hez hány év és hány hónapban lett megállapítva. Ezt az időt tessék *hárommal* osztható évekre kiegészíteni s az az idő, mellyel az utalványban felütemelt idő kiegészítetett fogja mutatni, hogy 1926. I/1 e után hány év és hónap múlva esedékes az előlépés.

Pl. Az utalvány II. pontja alatt 19 év 6 hó szerepel. A legköze'ebbi 3 mal osztható év: 21. 19 év 6 hónapot 1 év 6 hó szpöl kell 21 évre kiegészíteni, tehát az előlépés 1926. I/1-től számfolott 1 év 6 hóra, azaz 1927. VII/1-én esedékes.

Özvegyi nyugdíjak.

A tényleges szolgálatban elhalt tanító özvegyét, ha csak a házasság a nő hibájából febonlva nem volt, a következő feltételek mellett illeti meg az özvegyi nyugdíj:

- a) ha a férj nyugdíjra meg igényvel nem bírt (nem volt 10 évi működése) a nyugdíjalap 40%-a, de legalább évi 6000 Ké.
- b) ha a férjnek magának is járt volna már nyugdíj, az őt megillető nyugdíj $\frac{2}{3}$ része, de ez a nyugdíjalap 40%-nál kevesebb és 50%-nál több nem lehet.

Az özvegyi nyugdíjra való igényt egyáltalában nem befolyásolja az együttélés ideje, tehát az aktív alkalmazott *haldlos ógyán is köthet házasságot*, ha ekkor 60. életévét nem töltötte be. Ha az alkalmazott csak 60. életévének beöltése után, vagy mint nyugdíjas köt házasságot, özvegye nyugdíjat csak abban az esetben kaphat, ha férjével legalább 4 évig élt együtt, vagy a házasságból gyermek született.

Ha az özvegy újból férjhez megy, végkielégítést kaphat még pedig:

1. Az özvegyi nyugdíj 1 $\frac{1}{2}$ évi összegét, ha nyugdíjra jogosult árvák vannak, akik a nyugdíjat továbbra is élvezni fogják.
2. Az özvegyi nyugdíj 3 évi összegére, ha ellátásra szoruló árvák nincsenek.

Ha az özvegy végkielégítést nem vesz igénybe, fenntartja az özvegyi nyugdíjra való jogát az újbóli özvegyiség esetére. Ha a második házassága által is szerzett özvegyi nyugdíjra igényt, a két nyugdíj közül a nagyobbikat választhatja.

Ezek a rendelkezések nem vonatkoznak az 1926. I/1-e előtti nyugdíjazott vagy elhalt tanítók özvegyeire.

A katonai szolgálat elhalasztása.

A katonai szolgálat elhalasztására vonatkozó kérelmet a sorozóbizottságnál kell beadni a sorozással egyidejűleg. Amennyiben írásbeli kérelem kéznél nem volna, legalább szóval köteles bejelenteni a besorozott ujonc, hogy a katonai szolgálat elhalasztását kérelmezni fogja. A szükséges mellékletekkel felszerelt írásbeli kérelmet a sorozásiól számított 15 napon belül kell beadni annál a járási hivatalnál, melynek körzetébe az a község tartozik, ahol a besorozott illetőséggel bír. Azok az ujoncok, kik Bratislava, Kassa, Munkács vagy Užhorodon bírnak illetőséggel, a katonai szolgálat elhalasztása iránti kérelmüket az illető város jegyzői hivatalánál adják be.

Ha a kérvény a sorozási bizottságnál a szükséges mellékletek nélkül lett beadva, a mellékleteket a fenti módon kell beadni az illetékes hatóságoknál 15 napon belül.

Azok az ujoncok, kiknek besorozását illetőleg csak orvosi felvizsgálat után történik döntés, katonai szolgálatuk elhalasztását a kérésítésől számított 15 napon belül kérik a fenti módon.

A fenti határidő letelte után csak abban az esetben lehet beadni a szolgálat elhalasztása iránti kérelmet, ha az elhalasztás kérelmezését támogató ok a sorozás utáni időben következett be.

A katonai szolgálat elhalasztása iránti kérelmeket kellőképpen indokolni kell.

Főiskolai hallgatók igazolják tanulmányaik folytatását és abban előhaladásukat.

Későn beadott kérelmek elutasítatnak.

Aki a bevonulás elhalasztására vonatkozó értekezést nem kapja meg, köteles bevonulni.

A katonai szolgálat elhalasztásával egyidejűleg kérhető a pórtartalékba való helyezés is. Ezen kérelem teljesítése esetén a katonai szolgálat elhalasztására vonatkozó engedély hatályát veszti.

A katonai szolgálat elhalasztása a nemzetvédelmi minisztérium 1928. évi január 26-án kelt 17501—3. ocd 1928. sz. és az isk. és népm. minisztérium 13185—Sj3— 1928. sz. rendeletére való hivatkozással adandó be.

Külömfélék.

Lehettem volna . . .

Lehettem volna milliók fárosza,
Szédítő, havas gondolatcsúcsok
Isten-zivű, öröknevű turistája,
A mélységek mestelen gyöngyhalásza.
Lehettem volna az éj-lelkek napfénye,
A napfénytől vakultak szelíd holdja,
A bánattengerek északcsillaga,
A zokogó, búsak, megalázottak
Örök papja, kékszemű Krisztusa.

Lehettem volna szent, misés lelkek dómja,
Bomlott lelkeket rettenítő vész-szózat.
Lehettem volna dús aranydombok ura,
Vagy poklos, rothadttestű, azevény Lázár . . .

Lehettem volna — és egyik sem lettem . . .

- Vagyok a Gondolat csöndes miséjén
— Csöngettyűrázó ministránsgyerek . . .

Kossányi József.

A zene és az ének.

A szomorúság, a vidámság dalban visszhangzik az emberek szívében. Így beszélnek mindazok, akik az embert pszichikailag vizsgálat tárgyává teszik vagyis, akik az érzelem, az akarat s a gondolkodás törvényeit magyarázzák. Az érzelem, az akarat s a gondolkodás alkotja az emberi szellem lényegét. Eme érzelmekből képződik illetve fejlődik ki a zene. A zenének legfőbb keltője az érzelem. A szív csak ökölyi nagyságú, azonban az érzelem világa végtelen.

Az érzelmek változatosak. Hatásuk a kültermészet alakulásától függ illetve hangulat szükséges az érzelmek változatosságához. Az érzelmek változása a kedv, a kedvetlenség, öröm, bánat, fájdalom stb. től függ. Ezen változásokat a külhatások idézik elő.

Az érzelmeket az égbajlat, nemzetiség, véralkat stb. is változtatják. Pl. ahol meleg, derült égbajlat van, ott az érzelem és kedély van elsősorban kifejlődve. Nem mondhatjuk azo ban azt, hogy ez az értelem rovására történik. Így a déli népeknél a zene, a költészet és festészet indult fejlődésnek. A kék ég, az örökös tavasz, a nagy síkság mind alkalmasak a kedély- és szívképzésre. A nép csakhamar megtalálja a zenét és az éneket, mely a lelket fejleszt.

művelő. Az ének, a zene megkedvelteti az embert az állami és a társadalmi élettel. Az ének és a zene a műveltség mértékének próbaköve. Épen ezért az iskolákban nagy gond fordítandó az ének és zene tanítására. Meg kell tanítani az ifúságot énekelni. A gyermek szíve tele van érzelmekkel, kész mindent befogadni, amit lát és hall, hogy azt később vénségig megőrizze. A dal megtanítja a gyermeket a rendre, figyelemre, megtanulja tanulótársát becsülni: látja a társadalmat kicsiben. Az olyan tanító is énekeltesse a gyermekeket akinek se hallása, se hangja nincsen. Az is elér eredményt. Hiszen egy-két jóhangú és jóhallású gyermek mindig akad az osztályban, azok majd kivesztik a tanfőt. Szóval ne hagyjuk a dalt elnémulni, mert ha az elnémul, akkor ez a kitörni készülő viharnek az előjele.

Erdős Igda.

Új szépirodalmi művek. A Kazinczy Társaság könyvbarátai kiadásában megjelent szépirodalmi műveket lapunk szerkesztőségének is megküldték és pedig a következőket: *Új Buda. Tábor Pál* gyönyörű ifjúsági regénye; *Demeter megtérése* regény írta Egri Viktor, Váczy József; *Pusztai harangszó* a Kisfaludy Társaság és a kassai Kazinczy Társaság által jutalmazott történelmi regény; Mécs László. *Vigasztaló versek* II. kiadás, Lábán és Keresztúry Magyar regék. A tetszős, művészi kiállítású könyveket a berlini Voggenreiter Verlag magyar osztálya adta ki, nyomta a Konkordia könyvnyomda. Bratislava.

E könyvek a Kazinczy Társaság könyvbarátainak múlt évi sorozatos kiadványaiból valók. A társaság az 1928. évre új tagsági jelentkezést nyitott meg és pedig: I. *Szépirodalmi költött* sorozatra. E könyvek (6 db) egyforma, szép díszkötésben jelennek meg. E sorozat előfizetési ára 150 Kcs. II. *Szépirodalmi költött* sorozatra. Ugyanaz a hat kitűnő regény művész feddőlappal. E előfizetési ár 120 Kcs. III. *Ifjúsági sorozat*. Hat pompás ifjúsági könyv, előfizetési ára 30 Kcs.

A Könyvbarátok Társaságának kiadásában eddig Falu Tamás, Reményi József, Földessy Gyula, Egri Viktor, Dárkó István, Ricz Pál, Mécs László, Váczy József, Tábor Pál stb. munkái jelentek meg. A Kazinczy Társaság Könyvbarátainak címe: *Köszönet Éder u. 9.*

Műkedvelők I — 8 új színdarab *I Györfy Lajos: Bolond Istók.* Petőfi költeménye alapján a legképzetesebb írói készséggel vitte színpadra Bolond Istókot az író. Istenadta derű vonul át az egész művön, mind a 3 felvonáson, bár vannak komoly részei is. Lélekbekapó minden szava. Petőfi-dalok és hozzá néhány magyar tánc fokozzák a műnek amugy is megragadóan kellemes erőnyeit. — 3 példány előadási joggal együtt 35 korona.

Tolsztoj: A nagyhatalom. Az orosz szellemórlásnak csodálatos jellemző ereje nyilvánul meg ebben a 2 felvonásos falusi színdarabban. A nagyhatalom a szesz. Bár orosz környezetben játszik a csel-kemény, minden faluban érthető, mert a tea helyett egyszerűen kenyeret vagy tejet kell gondolniuk. — 3 példány előadási joggal 15 korona.

Preisz Gabriella. A mostohaletény. Cseh eredetű fordított 3 felvonásos komoly erkölcsnevelő falusi dráma. Cselekménye gúrdülékeny, élénk. — 3 példány előadási joggal együtt 30 korona.

Régebbi 3 darabunk, amelyek a farsang folyamán már nagy sikereket biztosítottak az előadóknak:

Pásztor Mibály: Ludas Matyi. Vigjáték 3 felv. — 3 péld. kottával előadási joggal 40 korona

Morus Gyula: Zilárd királyfi Gyermekszindarab. Látványos. 3 felv. 3 péld. kottával és előadási joggal 50 korona.

Csehov: Kérőben. Vigjáték 1 felv. — 3 péld. előadási joggal 15 korona. Kaphatók a Néplap kiadóhivatalában, Užhorod, Bacsinszky-u. 13.

Iskoláknak! — Könyvtáraknak! Köztársaságunk 10 éves jubileumára két útmutatóval akarom boldogulásunkat szolgálni:

1. *Komensky breviárium* az egyiknek a címe. Magyar szülőknak és tanítóknak, akik istenfélelemben élnek és emberszeretettel serénykednek szántam. Mai helyzetünkben, mikor híd vagyunk a népek között, ismernünk kell az emberiség nagy tanító-mesterének tanait.

2. *Masaryk breviárium*, a másiknak a lényege. Kisebbségi sorsunk helyes értékeléséért Masaryknak tanítása nélkül nem érhetjük el. Republikánusoknak, élők hitűeknek és felelősségüket érző magyaroknak szántam.

Mindkét mű szeptemberre jelenik meg és 20—20 íves lesz. Áruk kb. 40—40 Ké. Hogy a példányszámot helyesen állapíthassuk meg, már most kérünk rendeléseket ill. jelentkezéseket. Dr. Szerényi Ferdinánd, a Néplap szerkesztője

A Lévai Dalárda f. é. március 3-án a városi vizadó nagytermében fényes sikerű hangversenyt rendezett Heckmann I. kiváló karnagyunk vezetésével. A nazyszerű műsor a következő volt: 1. Heckmann: Jelige. Előadta a Lévai Dalárda egyesített 6 szólamú vegyes- és férfikara. 2. Tichy: A magyar dal születése. Szavaltta: Czeke Miklósné úrasszony. 3. Heckmann: Népdalegyveleg. Előadja a Lévai Dalárda vegyeskara. 4. a) Schumann: Holdas éj; b) Schubert: Margit a rocka mellett; c) Mendelssohn: Tavasz dal; d) Puccini: Turandotból »Liú ária«. Énekelték: Kéthelyiné Wakots Margit úrasszony, hangversenyénekese, zongorán kísérte Kleiszner Pál úr, tanár. 5. Hoppe: A reményhez. Előadta a Lévai Dalárda férfikara. 6. a) Demény: Szerenád; b) Arany: Falu végén... Előadta a Lévai Dalárda vegyeskara. 7. Grieg-Simkó: Matrózok dala. Előadta a Lévai Dalárda férfikara. 8. a) Szabados: Dal a Fanni c. dal-műből; b) Heckmann: Három magyar dal. Fehér lelked fehér álma. (Kersék.) a Bolond Istók-ból. Énekelték Kéthelyiné Wakots Margit úrasszony, hangversenyénekese, zongorán kísérte Kleiszner Pál úr, tanár. 9. Harmat: Petőfi dalok (Modern letét.) Előadta a Lévai Dalárda vegyeskara. 10. a) Lányi: Régi nőt; b) Hoppe: Bortal. Előadta a Lévai Dalárda férfikara.

A *Zeitschriften Anzeiger* (folyóirat mutató) f. évi 1. száma éppen most jelent meg. A folyóiratok szakok szerint vannak besorolva úgy, hogy mindenki részére nélkülözhetetlen segédeszközt jelent. Előfizetési ára egy évre 28 Ké. Szerkesztőség: Prága, Smichov, Smetana ul. 2. Telefon 41262.

Megjelent az „Uj Társaság” legújabb száma. Ezen lap, mely immár Szlovénzko legrégebbi népművelődési lapja a négy esztendő alatt szépen fejlődött. Cikkeit közül kitűnik Dr. Löffler Béla »Észak legnagyobb mesemondója« című cikke; a természeti rovatban az Uj Társaság grádói nyaralótelepéről van leírás, mely nyaraláson a lap előfizetői részt vehetnek és csekély havi részle-

tekben fizethetik be a nyaralás díját. A lap szerkesztősege egy lelkes, dolgozó taggal Mező Bélával bővült. Úgy értesültünk, hogy a Kassán most megalakult »Tátra« kulturegyesületnek, amely szlovenszkói, valamint külföldi utazások rendezését tűzte ki céljává, közleményeit is fogja a jövőben hozni. Előfizetési díja KČ 25.— Szerkesztőség és kiadóhivatal, Košice, Komenský u. 18.

A Könyvbarátok Társaságának taggyűlése. A szlovenszkói magyar szellemi életben megérdemelten nagy feltűnést keltő kulturális munkát végez a Kassán működő Kazinczy Könyvbarátok Társasága (Košice—Kassa, Éder-u. 9.) A harmadik évébe lépő Társaság a fejlődésnek újabb és újabb jeleiről tesz bizonyosságot, amely körülmény nagyban emeli az érdeklődést vele szemben. 1928-ban már önálló kiadóvállalatot alapított, a Kazinczy Kiadóvállalatot, és könyveit egy újabb sorozatban, művészi keménykötésben is megjelenteti. Nagyarányu taggyűjtő akciót indított a Könyvbarátok Társasága, amely akció nemcsak céljait szolgáló, mult számunkhoz mellékelte tájékoztatójára felhívjuk olvasóink figyelmét. A könyvbarátok az első idei tagjelvetményt, Darkó István: „Szakadékok c. hatalmas regényét március 1-én megkapják, addig az új tagjelvetményeket is be lehet jelenteni. Minden intelligens szlovenszkói magyarnak a Könyvbarátok Társaságában van a helye! Segítsük szabad levegőhöz, gondtalan életlehetőséghez az egyetlen rendszeres magyar könyvkiadást Szlovenszkóban!

Magyar Zenei Hírlap. A magyar zenekedvelők egyetlen hézaggóttó orgánuma, mely Budapesten havonta jelenik meg, a Léván is egycsapásra népszerűvé vált Kárpát Zoltán dr. főszerkesztésében. A magyar dal népszerűsítése a legfőbb célja és ebből a magas, nemzeti célból minden számban négy oldalas kottamellékletet ad a legszebb és legjobb magyar dalból. Gardag hírvivata felőleli az egész magyar zenei élet jelentősebb eseményeit és így nem csupán a hivatalos zenészeknek, hanem dalárdáknak, kultur- és társadalmi egyesületeknek valamint műkedvelőknek is igen hasznos zenei ujságul szolgál, mely érdeklődésének igen széles kielégítést adja. Érdekes rovata a dalpályázat. A Magyar Zenei Hírlap dalokat közöl, melyeknek megzenésítésében bármely előfizetője részt vehet. A pályanyertes művet a lap közli és gramofon felvétel készíttel belőle. A minden hó elsején megjelenő lap előfizetési ára f. lévre 50 KČ. Elmondható, hogy a lap energikus harcossá a magyar dalnak. Legfrissebb számának vezércikkében rámutat arra a szomorú jelenségre, hogy mint degenerálta a legműveltebb néprétegeknek is a háboru az izlését és kulturigényét még a dal terén is és a magyar nemzeti dal balódó teteme fölött a négerstilű jazz-band ulti diadalmos orgiáit és nem csupán a fővárosi ember, hanem már a vidék is a rémséges szövegű és nyakatekert dallamu »modern« zeneszövegeket fűjja. A magyarnak létérdeke a belekapcsolódás a nyugati zenekulturába, de az üzletileg mesterségesen terjesztett zenei salak halállal fenyegeti a gyönyörű magyar nemzeti zenét. Ezt kívánja menteni ez a zenei lap.

Komoly érdeklődőknek mutatóványszámot küld és megrendelhető az összeg előzetes beküldése esetén a »Bars« kiadóhivatalában Léván.

Gáspár János Nótáskönyve címen 20 saját szerzésű dalt adtam ki énekekre és zongorára, letisztós, könnyű átirásban. A feltűnően izléses, csinos, székkiadású (13×19 cm.) bekötött füzet fényképpel van ellátva s a világ hírd

Lipcsei Röder nyomdában metszették és nyomták. Sajnos, az árát kénytelen voltam 21 Kcs-ban megállapítani, mert horribilis összegbe (4000 Kcs.) került az előállítás. Az árát legjobban előre beküldeni s én bérmentve küldöm a füzetet. Az utánvét ugyanis nagyon drágát.

Nincs szomorúbb, ha a nép ajkán elnémul a dal. Csak örülhetünk, ha a magyar nótáfa kivirágzik. Bár sokan önlözgetnék e nótáfaí, hogy minél több s szebb nóták teremjenek. Frissen nyíltak ezek, magyar lélek virágai, magyar szív számára. Egyedüli óhajom, hogy hadd zengjenek azok édes búsan majd meg szilajon. Hadd zengjenek — ha ugyan megérdemlik, — palotákban, pici kunyhókban, fényes zongorákon, pásztor tilinkón s nótás ajkakon. Talán az őszi sárgult falevél dalok megkarják kinek-kinek a lelkét. Tanuljátok, daloljátok, terjesszék, mert testvér irta azokat testvérnek, meleg szívvvel, igaz érzéssel. Szeretném hinni, hogy nem újabb leher lesz rajtuk e füzet megszerzése, hanem egy emlék, melynek tartalmát lelkemből téptem ki. A tiszta jövedelm 100%-át a tanítók házára ajánlom fel. A füzetet csak annak küldöm meg, akit érdekel, illetve a ki megrendeli. Teljes tisztelettel és kartársi szeretettel *Gáspár János* tan. Siač (Rimaszécs) z. XVIII. 1923 március 12.

Felhívás az isk. igazgatóságokhoz! A t. igazgatóságok bizonyára emlékeznek még arra a kis verseskönyvre, amelyet a múlt év augusztus folyamán hozott címükre a posta. Azóta már a nyolcadik hónap múlik, s engem nagy szomorúság fog el most, hogy a »*Búcsu a tavasztól*« anyagi mérlegét akarom megcsinálni. Hatszáz iskola közül kétszáz elfogadta, kétszáz visszaküldte a könyvet. Kétszáz pedig eddig sem a pénzt, sem a könyvet nem küldte el. De higgyék el, K. Kartársaim, sem a beérkezett nyolc korona nem okozott nekem oly nagy örömet, sem a kétszáz bizonytalan sorsú könyv oly szomorúságot, mint amilyen mély fájdalmat az a sok visszaérkezett könyv, amelyeknek a címkéjén ott méltatlankodtak a megjegyzések: „nem fogadom el!“ — „nem volt megrendelve“ stb. — nem szólva arról sem, hogy az ilyen országotjáró, gyűrőlő, sokszor foltozott könyvek másodszer már el nem adhatók. Nincs jogom senkinek szemrehányást tenni ezért; igazuk volt ezeknek a kartársaknak: nem rendelték meg... minek zaklatja őket még a kartárs is, jön elég vigéc, akik mindenfélet rászóznak az emberrel... Bocssássanak meg tehát t. igazgató urak, hogy háborgattam önöket, s ha igazán haragusznak, többet nem is teszem. De ez a kétszáz iskola ahonnan még remélek egy kis belátást, küldje be végre a csekélyke nyolc koronát, vagy csekken a bankomnak, vagy utalványon Alsószellibe. Ha eddig megfirték azokat a rossz verseket, firték meg ezután is. Aki pedig nem bírja kifizetni, írja meg ezt egy levelezőlapon, szívesen megváltom nyolc koronán a fájda mal, amelyet okozna nekem akkor, ha háromnegyed év után ezzel küldené vissza a kartársra verselt: „nem fogadom el!“ Alsószellin (z. XV) 1928. március-havában. Tisztelettel *Boross Béla*.

Műlépét

szavatolt tiszta méhviaszból 43 K-ért szállítok. Salakmentes méhviaszt 6 K-ért bármily nagyságban hengerlek.

Rajokat

június hó folyamán fiatal anyával eladok, 4 kereten levő kis Boconádó vagy 3-kereten levő Balogh féle kaptár nélkül 4 100 K. Štefković Gyula tanító Ratmově p. Pieš'any.

Kiadóhivatali üzenetek.

H. K. Mehenice, H. K. Kamocsa, H. A. Somorja, B. B. Lučenec, Ev. Vsch. Késmark, H. G. Dun.-Streda, V. G. Drnava. Az elveszett lap-példányokat újból megküldtük. — K. J. Vellká Nad Ipl'om. A Cme nálunk jól van nyilvántartva. Az elveszett lapokat a póstán keressék. — P. B. Apáca-szakállas. A kiutaltott 10 K nem tagdíjhátralék, hanem a naptár ára. A M. T. f. é. 4. szám 161. oldalán lévő értesítésben fel van tüntelve, hogy a kimutatott hátralékban a naptár ára is benne van. — K. J. Tornok, M. L. Bratlalava. K. J. Vellka, H. F. N.-Zámky, K. Tornok. Címüket kijavítottuk. Lapunkat az új címre küldjék. — J. T. Verecknye. Levélét vettük. Elmaradt tagdíjjegyzék elfogyott. — P-né R-Sobota Hátralékával várunk a kért időig. — P. R. Mšr. Ostr. G. B. Bőgölypatony. E öfiszetőkink sorába felvettük, a lapot megindítottuk. — H. B.-né V. Ida. Tagdíjhátralékával várunk. — O. A. Magyar-sók. Tagdíjával államszegélye kiutalásáig várunk. — O. M. Andód. Hátralékával a jelzett időig várunk. — B. M. Jóká. Fizetése kiutalásáig várunk.

Farkas:

Szlovák Prózai Antológia

izléses borítólapal, famentes papiron nyomva, 200 oldal terjedelemben **most jelent meg.**

Ára 20 Kcs., mely csakis csekken fizetendő.

Felhívjuk a kartársakat, hogy úgy iskolai könyvtárak, valamint saját könyvtárak részére megrendelni méltóztassanak.

Tiszta jövedelem 20%-a a Tanítók Háza javára.

Megrendelhető:

Farkas István
polg. isk. kartársnál
Šihy.

Hirdetés. Tanító Kartársak! Ki lenne hajlandó velem azonnal állást keresni? Szép vidék, 2000 lelket számláló község, r. k.: 3 tanerős iskola, tanítási nyelv magyar. Javadalom: a hitközségtől évi 800 K és 260 K lakbér, a többi államsegély. Jelentkezők Oberth Kálmán tanító Plaštovce-Palást (Župa XVIII.) címre írjanak.

Pályázat. A perbeteci ref. egyház a másodtanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalom az egyháztól: 624 K, egyszobás lakás, 180 K lakbérpótlék és kert-illetmény, az államtól a fizetési osztály és fokozatnak megfelelő államsegély. Kötelessége az iskolaszék által kijelölt osztályok tanítása, egyháztársadalom munkában segédkezés, lelkes vagy kántortanító akadályoztatása esetén azok helyettesítése. Tanítási nyelv magyar. Pályázhatnak ref. vallású, csehszlovák illetőségű férfil tanítók. Az állás a választás jogerőre emelkedése után azonnal elfoglalalendő. Kellően felszerelt kérvények 1928. márc. 20-ig küldendők a ref. lelkesízi hivatalhoz. Perbete, ž. XVI.

Kartárs a kartárstól rendel!!!

Husvétra, pünkösdre, bármely alkalomra előadhatja vig népsziműveimet.

„Sári te“ 3 pld. kottával, joggal, csak . . . 30— Kč.

„Pintyő és Pintyőke“ 3 pld. kottával
joggal legújabb 28— Kč.

Bármilyen iskolai előadásra, de különösen április, május és június hónapokban rendezendő gyermekelőadásra mindent megtalál a

„Majális“ című könyvben,

mely gyermekdarsbokat, jeleneteket, dalokat, verseket tartalmaz és mélyen leszállított ára: 1 pld. 8 Kč., 2 pld. 14 Kč., 3 pld. 18 Kč., 5 pld. 22 Kč. Jutalomkönyvül is adhatja az iskolában.

Levelezőlapon rendeljen, minden küldeményhez csekk-lapot mellékelek, két hónapon belül utólag fizethet!

Kartársi szeretettel:

Farkas István, Ősahy.

Hirdetés. Intelligens uriaszony, ki szóban és írásban bírja a magyar német és szlovák nyelvet, nevelőnői állást vállal oly keresztény úri családnál ahol szerető otthonra találna. Felhivom kartárs urakat, akik ily állásról tudnak közölnék azt a kiadóhivatallal.

Pályázat. A rozsnyói ág. h. ev. egyház jó hangú és jó orgonista kántort keres, aki gyülekezeti énekkar vezetésére s betanítására képes, és a vallások tatást úgy a magyar, mint a szlovák iskolákban ellátja heti 10—12 órában, helyben és a közeli illiákban. Javadalma: 4 szobás lakás, konyha, étés kamra, hav 800 korona az alapítványi pénztárból, a stóla, valamint az iskolafenntartóktól fizetendő vallástaniítási óradíjak. Jelentkezéseket elfogad a rozsnyói ág. hitv. ev. egyház elnöksége.

Stampay kath. egyh. „Énekek és Imák” c. könyve csinos felvászonkötésben 6 Kc; 42 ének kottája is kapható, csakis a szerzőnél, Köbölkúton, ž. XVI.

A Magyar Tanító előfizetési ára

! egész évre 40 K, félévre

20 K, negyedévre 10 K.

! Számonként 2 korona.

Szerkesztőség: Állami polgári leányiskola | Komárom
Kiadóhivatal: Községi elemi iskola | Komárom

Pályázati hirdetés a martosi (žup. Nitra, p. Stará Ďala) ref. kántor-tanítói állásra. Javadalom: 1. Két szobás lakás, kamrával, kerttel, melléképületekkel. 2. 17 h. szántóföld, 8 h. rét, két drb szarvasmarhára vagy lóra legeltetési jog. Az adót az egyház fizeti. 3. 22 p. mérő buza. 4. 266 korona munkaváltás. 5. 27 korona a község pénztárából. 6. Három szekér széna a községtől. 7. Egy öl kemény, egy öl puba tűzifa a községtől. 8. 180 kéve puhafarész a községtől. 9. 150 kéve nád a községtől. Ezen javadalom fele részben kántori, fele részben tanítói. 10. A törvényes államsegély. (A világi Felsőbbség a tanítót: 4099 koronában állapította meg). Kötelessége; a IV.—VI. osztály vezetése. Lelkés helyett 6 alkalommal — a Ffiliába való menelkor — a szokásos módon — istentisztelet tartása. A pályázati kérvény május 31-ig nyújtandó be a lelkési hivatalnál. Az állás július 31-ig foglalandó el.

Martos, 1928. február 27.

Puskás Lajos
ref. lelkész.

A „Magyar Tanító”

tanügyi közlöny

leszállított hirdetési díjszabásai:

Egyszeri közlésnél:

1 egész oldal	120 Ké.
1/2 "	70 "
1/4 "	40 "
1/8 "	25 "

Engedmények:

3×-i közlésnél	15%
6×-i "	20%
12×-i "	25%
24×-i "	30%

Évi hirdetéseknel:

1 évre 1 egész oldal	1400 Ké
" 1/2 " "	800 "
" 1/4 " "	500 "
" 1/8 " "	300 "

Pályázati hirdetések:

Szavanként	40 f
Vastagabban szedett szó	60 „

A hirdetések szövege, a terjedelem és időtartam megjelölésével a „Magyar Tanító” kiadóhivatala címére, Komárno, községi elemi iskola küldendő.

Kiadóhivatal.

A hírlapjegyek használata engedélyezett a bratislavi posta- és távirtdaigazgatóság 3006/III. 21. sz. rendeletével.

VIII. évfolyam.

1928 április 1.

7. szám.

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felolós szerkesztő: **Bazai Tóth Pál.**

TARTALOM:

	Oldal
<i>Vezércikk:</i>	
Húsvét	253
<i>Schlosz Lajos:</i>	
Az ifjúság útja	255
<i>Váry Endre:</i>	
A szlovák nyelv tanítása a magyar tannyelvű népiskolákban (folyt.)	258
<i>Egyesületi élet</i>	263
<i>Természettudományi rovat</i>	273
<i>Szakirodalmi szemle.</i>	289
<i>Különjélék</i>	290
<i>Kiadóhivatali üzenetek.</i>	
<i>Hirdetések.</i>	

Szerkesztőség: Áll. polg. leányiskola. | Komárno
Kiadóhivatal: községi elemi iskola. | (Komárom.)

HUSZÁR ISTVÁN
KÖNYV-, ZENEMŰ-, PAPIR-
ÉS IRÓSZER-KERESKEDÉS
KÖNYVNYOMDA ÉS KÖNYVKÖTÉSNET
NITRA

TELEFON SZÁM 20.

POSTAFONÓK GZ. 84.

AZ ÖSSZES ENGEDÉLYEZETT
SZLOVÁK ÉS MAGYAR NYELVŰ
**TANKÖNYVEK, SEGÉDKÖNYVEK ÉS
TÉRKÉPEK ÁLLANDÓ RAKTÁRA.**

- Ifjúsági és községi könyvtárak szállítása.
- Természettani és természetrajzi képek és tanszerek.
 - Iskolai szerek, füzetek, írószeres stb.
 - a legjobb minőségben és olcsó áron.
 - Zongora-, harmónium-, hegedűiskolák,
 - orgonahangjegyek, kántorkönyvek.
- Az államnyomda által kiadott iskolai nyomtatványok raktára.
- Nevelő kézimunkához szükséges anyagok,
segédeszközök és kézikönyvek.

**KÖNYVNYOMDAI ÉS KÖNYVKÖTŐ-
MUNKÁK CSINOS KIVITELBEN.**
Tanító Uraknak és iskoláknak engedmény!

MAGYAR TANÍTÓ

ÁLTALÁNOS TANÜGYI KÖZLÖNY.

A SZLOVENSZKÓI ÁLTALÁNOS MAGYAR TANÍTÓEGYESÜLET
HIVATALOS LAPJA.

Felelős szerkesztő: Banai Tóth Pál.

Húsvét.

Az eltemetett Igazság feltámadásának a Tavasz bimbózásával egybeeső ünnepe a szomorú lelkek széles horizontja fölött meglepetti a várt, remélt, szebb jövődő csalóka délibábját.

Húsvét: pihentető, jóságos oázis a robotos, tikkadt esztendő kopár sivatagában. Irodák, műhelyek ajtói becsukódnak, gépek, gyárak lármája elcsitul. A muka százalékos eszköze megpihen.

Bezárul a gyermeki lélek műhelye is. A sok gyermekkéz leteszi a komoly munka szerszámait: könyvet, tollat s játékos kedvvel, színes ecsettel húsvéti örömet fest a titokzatos mesék himében megfűrésztött tojásokra.

A városok és falvak templomai megércesült harangszóval hívogatják a sziveket az ünnep áhítatának üdítő permetege alá. A feltámadt Istenember csodájának az emlékezete valami édes megnyugvást terít szét a földön.

S bár az idő végtelen óralapján ott feketélik a tövisek, a könnyek, az igazságtalanságok nagypéntekje, amelyre oly következetesen rátalál az élet óramutatója, mégis: az igazság győzelmének a napja mindig megujjongott, megáldott ünnep lesz.

Virágvasárnap szombatján becsukódott a gyermekszívek temploma, s a kicsiny lábak megszárnyasodva röpitették a harmatos lelkeket a közeledő ünnep-reggel öntudatlan boldogsága elé. S te Tanító, aki gyönyörködve nézel az örvendező gyermekraj után, észre sem veszed, hogy a Te lelked arca mennyire elüt a testi arcodtól, amelyre ennyi szív napsugara mégis csak napsugárt varáz-

zolt . . . Talán észre sem veszed, hogy a gyermek-hívek temploma, amelyben Te a haladás evangéliumát hirdeted, még most sem a Te otthonod egészen: csak a sekrestyése vagy . . . Ünnepe készül, templomba vágyol: hol van hát az igazi templomod? Az a hely, ahová a munka zubbonyanak levetése után az őszinte szeretet hangja hív. Ahol meghallod az Igazság diadalának az ígétét, ahol megérezed a magad megaláztatásának közelgő végét, ahol megünnepelheted a Tanítóság ügyének a feltámadását! Jöjj ide: a testvéri együttérzés megszentelt templomába, hívnak a vezérek, szólnak a szózatok, megannyi érces harangok. Hozd el teljes szívedet-lelkedet, hozd el a fájaldalmadat, zokogtasd meg panaszszavadat, rebezd el annyiszor meg nem hallgatott imádságodat!

Jöjj: áldozunk közösen a közös apostoli sors-hívás hófehér-tiszta oltárán egymás terhének megkönnyítésével, szívd szomjas lelkedbe a megálmodott élet vigasztaló hitét, vegyed a szeretetteljes önfeláldozás testét és vérét és pecsételd meg áldozatodat az örök hűség fogadalmával.

Eddig csak a tömeg hizelgő hozsannája ámitott, de figyelj, hallod úgy-e a farizeusok acsarkodását, érzed a vénnek gögjét, a nép „feszítsd meg!”-jét? Már gyűlölnék, már üldöznek, mert tudják, hogy győzni fogsz, Tied az igazság. Még kell valami: Kajafás, Pilátus: „Ime, az ember!” . . . még egy Golgota, Kereszt . . .

De látod a Harmadnap hajnalpirját, a megrepedt követ? Nézd: a katonák elszaladtak, a megnyilt sír száján angyal ül, s hirdeti a feltámadott Igazságot!

Alleluja! Alleluja!

Boross Béla

Műlépet

szavatolt tiszta méhulaszból 43. K-ért szállított. Salakmentes méhulaszt 6 K-ér bármily nagyságban hengerlek.

Rajokat

Június hó folyamán fiatal anyával eladok, 4 kereten levő kis Boconád vagy 3 kereten levő Balogh féle kaptár nélkül á 100 K. Štelkovič Gyula tanító Ratovce p Pleštaný.

Az ifjuság útja.

Schlosz Lajos.

„Kongalom piros harangom, ifjú szívem kongalom
Kis harang az én harangom, ám ha rája rezenálna
minden szív és összekongna: úgy megnőne szószalom.”

Mécs László.

Új fogalmak keltek életre: forradalom az iskolában; forradalom az ifjúság nevelésében és forradalom a családban! Új apák, anyák és új gyermekek, kik egymást meg nem értik!

A legújabb világraszóló diáktragédia megint hatalmasan felrázta a kedélyeket s nagyon természetes, hogy a megeselet útján minden botor megint okosabb akar lenni, mint Căsar és Hannibal.

Elvitathatatlan igazság, hogy még nagyon messze vagyunk attól, hogy az iskolában történő szociopszichológiai élmények átfómáló hatalmát kellőképen méltányolni és értékelni tudnók. A szűk szemében az iskolásgyermekek — legalább is a pubertás beálltáig — egyed, melynek élménytárháza hol bővül, hol szűkül. Végleges kialakulása azonban leginkább a család műveltsége, intelligenciája, lelki alkalmazkodása és energiája szerint megy végbe.

Csak napi néhány órán keresztül az iskolaé a gyermek s csakis az iskola rendszabályainak keretében foglalatalkodhatik ottan. Az egyéni fejlődés, az oktatás magvának érlelése azonban otthon, csendben, a családi ház oltalma alatt történik, vagy pedig a vetés nem hajt gyökert, elcsenevész és nem bír képző hatással.

De bármily magasra vagy alacsonyra értékeljük is az iskola nyújtotta oktatást, a lényeges és sajátos iskolai élményeket mindig socioológiai szempontból kell vizsgálódásunk tárgyává tenni. Mert az osztály nemcsak munkaközösség, hanem sorsközösség is. Az osztálytársadalmi közösség saját rendszerével speciális szabályzattal: egy szilárd, de azért sokféleképpen változó, egyénföldötti világ s ebben a világban alakul ki az első s épen azért nagyjelenőségű, az életre kiható elháározás, sorsdöntés. Gyermeekiesen és öntudatlanul bár, mégis jellegzetesen. Itt történik az első barátválasztás, vagy az ellenszenv megnyilvánulása.

Valamint a társadalom nevelés nélkül fenn nem állhat, úgy az egyes ember sem nőhet fel a nevelés nélkül. Az ember társadalmi, lény s lehetetlen, hogy embertársaival kapcsolata nélkül éljen. S épen ebben rejlik az eredeti, ősi nevelés ténye. Jól tudjuk, hogy az iskola, tanító és minden tervszerű nevelés csak tovább épít azon a fundámentumon, amelyet az eredeti és ösztön-szerű nevelés már megfektetett.

Az ősi, természeti nevelést legjobban a kulturátlan népeknél figyelhetjük meg. Képzeliünk magunknak egy nomád pusztai törzset, életmódjának rendszere egyben nevelési szabályzat is a családok és ivadékaik részére. A leányok és fiuk már születésüktől kezdve úgy alakíttatnak és irányíttatnak, hogy majdan hasznos, teljes értékű tagjai legyenek a törzsnek. Az ifjuság megtanulja a törzs nyelvét, átveszi vallását, erkölcsseit és szokásait, dalait, mondáit és meséit. Tökéletesen begyakorolja magát mindenbe, ami a törzs jogaihoz és kötelességeihez tartozik. Elsajátítja a fegyverforgást, a lovaglást száguldó paripákon és az állattenyésztést. Becs-vágy ébred benne, nagyravágyó és bátor lesz. Tehát itt is nevelési légkör körveszi a gyermekeket s hasonlókká lesznek öregjeikhez. A modern korban is épen úgy van, az egyedül álló ember, még a legtehetségesebb sem képes magánosságban fejlődni s a tökély fokára emelkedni.

Nézzük, hogy áll az ifjuság helyzete manapság. A világ rop-pant nagy erőfeszítéseket tesz a békebeli élet helyreállítására. De ezek az erőfeszítések nem eredményezhetik a dolgoknak 1914 előtti állapotba való visszazökkenését, — egy új — a régitől sok tekintetben lényegesen különböző- békeállapotot fognak eredményezni, amelynek mások lesznek az életfeltételei, tehát az érdeklődései is. Így az 1914 előtti állapot az ifjuság nevelése tekintetében is elavult.

A társadalmi osztályok egymáshoz való viszonya, a férfiak és nők, fiatal leányok és fiúk, öregek és fiatalok, szegények és gazdagok egymással való szembeállításával is félremagyarázhatatlanul kitűnik, hogy az emberek belső élete ma más. Nyugtalanabb, izgalomabb, problematikusabb. Az erkölcsi fogalmak megváltoztak, ami magában is elég feltűnő. A mai angol regények p. o. bőven és nyíltan foglalkoznak a nemi kérdéssel, ami azelőtt tilos volt. Teljesen és tisztán látszik mindebből az az atmoszféra, ami az angol közönségben lejátszódik s majdnem így van ez a művelt kontinens többi nemzeténél is. A pedagógiai irodalom sem stagnál; ezer meg ezer toll önti termékét a könyvpiacra, de nem Pestalozzi, Fröbel és Comenius szellemében. Hanem, hogy mily eszméket propagálnak a legünnepeltebb népoktatók, arra nézve néhány szemelvenyt akarok közölni a nemrég megjelent „Az új idők leánya” című könyvből, melynek szerzője nem kisebb egyén, mint Lloyd George, angol expremier leánya: Miss Mogan Lloyd-George úrnő.

Tulajdonképpen kikre gondolnak az erkölcsprédikátorok akkor,

amikor a „modern ifjú lányokról” beszélnek. Talán azokat a fiatal leányokat akarják jellemezni, kik abban a szerencsés helyzetben vannak, hogy magukat az élvezeteknek szentelhetik. Ebben az esetben csak elenyésző kisebbségről lehet szó, sőt ez is aktív részt vesz a szociális problémákban s legidősbnyire igen hasznos ügy szolgálatába helyezi tehetségét és képességét, ami azelőtt ily mérvben sohasem történt meg. De ha a fiatal leányokat általánosságban gondolják, úgy rá kell mutatnunk, hogy azok nagy többsége hivatalokban, üzletekben és gyárakban alkalmazásban van. Míg azelőtt a lányok és asszonyok csak díszlányoknak tekintettek. Ma azonban a világ munkájában vesznek részt.

A modern generációt az öregek szidják és becsmérlik, ami egyébként ősidők óta így történik, de azzal a különbséggel, hogy azelőtt az erkölcsök és szokások a dekorum védelmére szolgáltak. A fennálló szabályzatoktól való legkisebb eltérést önbíráskodásnak, függelemsértésnek tekintették. Ma egy emancipációs hullám árasztja el a világot és én azt hiszem, hogy ezt ép oly kevésbé lehet visszaszorítani, mint a halhatatlan Cöntének nem sikerült a tengert nyugalomra kényszeríteni.

A modern ifjú leánynak tulajdonképen csak három vád miatt kell magát igazolnia: *Tiszteletlenség az öregekkel szemben. Némi korlátatlanság az erkölcsiek szempontjából. Lazaság a felelősség tudatban.* De e vádak egyike sem új s általánosságban nem is tehetnek meg az igazságnak. Enyhítő körülménynek kell tekintenünk, hogy a mai ifjúság nem béke és biztonságban nevelkedett fel. A háború rémes borzalmait nemcsak azokra terjesztette ki, akik közvetlenül alatta szenvedtek, hanem az otthon remegő és kétségbeesett serdülő ifjúságra is.

Azelőtt sohasem bírt egy fiatal leány annyi önállósággal és szabad akarattal, hogy tettei fölött maga rendelkezhetett volna. A házasság volt eddig az egyedül felelőssége. Addig mindenben a szülők gondolkodtak és az ő elhatározásuk volt mérvadó.

Nem is oly régen egy szende hajadon a következő sorokat írta szüleinek: *Drága Szüleim! Imádot K ommal M-be utaztam, ahol még ma egybekelünk. Szívem megremeg vakmerő lépésem gondolatánál, mivel tudom, hogy ezek után nagyon engedetlennek s alattomosnak tartotok. Remélem, hogy megbocsátjátok bitor tettemet és hiszem, hogy jó szüleim szeretetét és jóindulatát nem veszíttem el. Maradtam stb. . . Reszkető kézzel tűzte ezt a levélkét varróasztalkájának párnájára s eltűnt . . .*

Ez a dolog ma így történnék. A fiatal leány reggelizés közben

ezzel a rövid és energikus hírral lepné meg szüleit. Barátommal a mai nap folyamán az anyakönyvvezető előtt házasságra lépnek.

Ugyanaz a helyzet, egyazon eredmény, ugyanazon indokok, de mily eltérés a dolgok végrehajtásában. Titokzatosság az elsőben és bátor őszinteség az utóbbiban.

Nagyon üdvösnék tartanám, ha Szerkesztő Úr fejtegetéseim fölött kis vitát, hozzászólást rendezne, hogy e tekintetben is kialakulna a tanítói és szülői közvélemény. Mert mindnyájan egy közös nagy és szent célért küzdünk; legdrágább kincseink, gyermekeink boldogságáért és a költő szerint: „Mi szép a remény, mi boldogító a gondolat, hogy ha egyszer nem leszünk, belőlünk valami megmarad, egy tett, melynek említésére az utókor felhevül, egy dal . . .” (Báró Eötvös)

A szlovák nyelv tanítása a magyar tannyelvű népiskolákban.

Irta: Váry Endre.

(Folyt.)

Április. 2 hét.

Gyakoroljuk a fő- és sorszámneveket, ezen munkának élvezetesebbé tételére szolgáljon a következő beszélgetési gyakorlat.

Gyakorlat a számnevekre.

1. Jako sa ty voláš?
Volám sa N.
2. Jako je ti meno?
Moje meno je N.
3. Jako sa volá tvoj otec?
Mój otec sa volá N.
4. Kde si sa narodil (a)?
Ja som sa narodil (a) v Malom Tárkáni.
5. Kde bývas?
Bývam v Čope.
6. Kol'ko máš rokov?
Mám jedenást rokov.
7. Kedy si sa narodil (a)?
Ja som sa narodil (a) dňa pätnásteho februára roku tisícdeväťsto sedemnásteho.

8. Odkedy chodíš do školy ?
Chodim do školy od piatych rokov.
9. Do kol'kej triedy chodíš teraz ?
Teraz chodím do piatej triedy.
10. Kol'ko deti chodí do našej triedy ?
Do našej triedy chodí 84 deti.
11. Kol'ko deti sedí v každej lavici ?
V každej lavici sedí 7 deti.
12. Kto je v tvojej lavici prvý (á), druhý (á) atď. ?
Prvý (á) je N., druhý (á) je N. atď.
13. Kol'ko dní má týždeň ?
Týždeň má sedem dní a sice : prvý deň je pondelok, druhý deň je utorok atď.
14. Kol'ko dní má mesiac ?
Mesiac má 30 alebo 31 dni, len február má 28 alebo 29 dni.
15. Kol'kého je dnes ?
Dnes je deviateho apríla.
16. Kol'ko má mesiacov jeden rok ?
Rok má 12 mesiacov.
17. Pomenuj každé mesiace !
Mesiace sú tieto : január, február, marec, apríl, máj, jún, júl, august, september, október, november, december. Leden, únor, brezeň, dubeň, kveteň, červeň, červenec, srpeň, zári, ríjen, listopad, prosinec.
18. Kol'ko má rok dní ?
Rok má 365 dni.
19. Kol'ko prstov máme na každej ruke ?
Na každej ruke máme päť prstov : palec, ukazovač, prostredný, prstenkový a maliček.
20. Kol'ký je váš dom ?
Náš dom je ôsmy.
21. Kol'ko bývate v dome ?
V dome bývame šiesti : Otec, mamička, starý otec (dedko), brat, sestra a ja.

XXVIII gyakorlat.

Én már 12 éves vagyok. Bacsakában születtem 1916-ban. Három fivestvérem és két lánytestvérem van. Az iskolában a 6-ik padban ülök. A padban a 2-ik vagyok. A mi osztályunkba 85 gyermek jár. Az évben 12 hónap van. A mi szo-

bánkban 1 asztal, 6 szék, 2 ágy, 2 szekrény és 1 fogas van. Kovácséknak 3 tehenük és 4 sertésük van.

Vypracovanie.

Ja mám už 12 rokov. Narodil (a) som sa v Bačke roku tisícdeväťstošestnásteho. Mám troch bratov a dve sestry. V škole sedím v šiestej lavici V lavici som druhý(á). Do našej triedy chodí 85 detí Rok má 12 mesiacov. V našej izbe je 1 stôl, 6 stolic, 2 posteľe, 2 skrine a 1 fogaš. Kováčovci majú 3 kravy a 4 svine.

3. hét.

Az igék jövő idejének gyakorlása. A byť és mať ige jövő ideje. Összetett és egyszerű jövő. Néhány oly ige ismeretése, amelynek jelen ideje jövőt jelent. Ezeket aztán betanítjuk jelenidejű a'akjukkal együtt. pl.:

Dávam = adok, dám = adni fogok.

Idem = megyek, pôjdem = menni fogok.

Čítam = olvasok, prečítám = el fogom olvasni.

Prichádzam = jövök, pridem = jönni fogok.

Spadám = leesek, spadnem = le fogok esni.

Začínam = kezdek, začnem = kezdeni fogok.

Učím sa = tanulok, naučím sa = meg fogom tanulni.

Píšem = írok, napíšem = leírom, le fogom írni.

Nesiem = viszek, prinesiem = elviszem, elfogom vinni.

Chýtam = fogok, chytím = meg fogom fogni.

XXIX. gyakorlat. Összetett jövő.

Mit fogsz dolgozni holnap? Holnap rajzolni fogok. Most földrajzot fogunk felelni. Mikor fogtok írni az apának? Ma 12 óráig leszünk az iskolában A szolgálta szántani és boronálni fog. Nem fogtok ma varrni? Ma számolni fogunk.

Vypracovanie.

Ču budeš zajtra robiť? Zajtra budeme kresliť. Teraz budeme zemepis odpovedať. Kedy budete otcovi písať? Dnes do dvanástej budeme v škole. Sluha dnes bude orať a brániť. Nebudete dnes šiť? Dnes budeme rátať.

XXX. gyakorlat. Egyszerű jövő.

Vasárnap a templomba fogok menni. Apám pénzt fog adni és irkát fogok venni. Ma meg fogom tanulni (megtanulom).

a leckét és holnap leírom (le fogom írni) a feladatot. Én ma olvasom, te holnap olvasod el (fogod elolvasni) a könyvet. Mihály nem fog jönni az iskolába. Pali el fogja vinni (elviszi) neki a könyvet. El fogom hozni (elhozom) a tintát. Az alma le fog esni (leesik) a fáról. A tanítás holnap 8 kor fog kezdődni (kezdődik).

Vypracovanie.

V nedeľu pôjdem do kostola. Otec dá peniaz a písanku budem kúpiť. Dnes naučím sa lekcii a zajtra napíšem úlohu. Ja dnes čítam, ty zajtra prečítaš knižku. Michal nepríde do školy. Paľko odnesie mu knižku. Prinesiem atrament. Jablko spadne so stromu Vyučovanie zajtra pozačne sa o osmej.

Példákkal rámutatunk arra a sajátosságára, hogy a magyar nyelvben is nagyon ritkán használjuk az igazi, az összetett jövőt, hanem azt az ige jelen idejével fejezzük ki.

4. hét.

Folytatjuk a beszélgetésekben előforduló igéknek ragozását jelen, múlt és jövő időben. Beszélgetési gyakorlatunk szintén újabb igék megismerését és azoknak használatát célozza.

Gyakorlat az igékre.

1. Kde sme teraz?
Teraz sme v škole.
2. Čo robíme v škole?
V škole učíme sa.
3. Kto vyučuje v škole?
V škole vyučuje pán učiteľ.
4. Čo ste vy?
My sme žiaci a žiačky.
5. Kedy prichádzate do školy?
Do školy prichádzame v pondelok v utorok, v stredu, v piatok a v sobotu.
6. A kedy neprichádzate?
Neprichádzame v štvrtok a v nedeľu.
7. Kolkoraz prichádzate denne?
Denne prichádzame dvarazy.
8. Kedy sa pozačina vyučovanie predpoludním (dopoludna)?
Predpoludním vyučovanie pozacina sa o osmej.

9. A popoludni (odpoludňa)?
Popoludni pozачína sa o druhej a dokonči sa o štvrtej hodine.
10. Kam idete po vyučovaní?
Po vyučovaní ideme domov.
11. Jako chodíte ulicou?
Ulicou chodíme v pároch a pekne pozdravujeme.
12. Jako pozdravíte?
Ráno pozdravíme dobré ráno prajem, vodne povieme dobrý deň prajem.
13. Ako pozdravíš večer?
Večer pozdravím dobrý večer, alebo dobrú noc prajem.
14. Čo robíš, keď vojdeš do školy?
Keď vojdem do školy, zasedím na miesto a ticho sa učím.
15. Čo robíme pred vyučovaním a po vyučovaní?
Pred vyučovaním a po vyučovaní módlime sa a spievame
16. Čo sa učíme v škole?
V škole učíme sa čítať, písať, rátať, kresliť a spievať.
17. Čo vie ešte žiak?
Žiak vie ešte odpovedať, rozprávať, posluchať, showárať, smiať sa, krčať, mlčať a hrať sa.
18. Co robí pán učiteľ v škole?
Pán učiteľ v škole vyučuje, vychováva, napomína, chváli a tresce.
19. Koho pochváli pán učiteľ?
Pán učiteľ pochváli dobrého žiaka a dobrú žiačku.
20. Čo robí mamička?
Mamička varí, pečie, pere, umýva šije, žehli a vriedí dom.
21. Kde varí a pečie tvoja mamička?
Moja mamička varí a pečie v kuchini.
22. Kde kladie oheň?
Oheň kladie v sporáku..
23. Čo varí matka?
Matka varí polievku, krumpľ'u, mäso, fazul'u, krach, sošovicu, kapustu a mučné jedlo.
24. Čo pečie?
Pečie mäso, chlieb, koláč a pečivo.

- 25 V čom operie šaty?
Šaty operie v koryte.
26. A čím pere?
Mydlom a vodou pere.
- 27 Viešty už prat?
Ešte neviem prat.
28. Čím pošije mama šaty a čím vyžehli ich?
Mama šaty pošije ihlou a cvernou a žehlidlom vyžehli ich.
29. Čo má na prste, keď šije?
Keď šije, na prste má náprstok.
30. Čo vie roľník?
Roľník vie orať, brániť, siať, sväzať, poháňať, kosiť, hrabať, mlátiť, chovať.
31. Čo robí kováč?
Kováč kuje, svára a okúva.
32. Čo robí stolár?
Stolár pľlí, hobľuje, strúha, víta, spája a barví.
Čo robí krajčír?
Krajčír šije, striha, žehli.
34. Čo vie kupec?
Kupec vie kúpovať, predávať, vážiť, merať a jednať sa.
35. Čo robí nádenník?
Nádenník ryje, kope, kosí, pľlí a rúbe drevá.
36. Čo robíš ráno?
Ráno vstávam, obliekam, umývam a modlim sať zjiem raňajky a idem do školy.

Egyesületi élet.

Újabb felhívás a Tanítók Háza részjegy jegyzésére.

A T. H. részjegyek jegyzését j. é. dec. 31-ig továbbra is meghoszabítottuk. Minden tanító kartársat újból kérünk a minél előbb való részjegy jegyzésre, mert az ő áldozatkészségüktől függ, hogy a Tanítók Háza — a mi házunk — minél előbb felépüljön. Elnökség.

Javaslat

(Egyesületünk által a miniszteriumhoz beterjesztetett.)

a szlovenszkói és podkarpatská russi nem állami nyilvános iskolák szervezeti szabályait és azok tanítóinak szolgálati és fizetési szabályait magában foglaló kormányjavaslathoz.

Annak megállapítása után, miszerint Országos Egyesületünk a leghatározottabban kívánja, hogy a paritás a hasonló képzettségű állami tisztviselők és a tanfőiség között a legteljesebb mértékben tüntesse el a fizetésbeli különbséget, javaslatainkat az egyes §§ okhoz az alábbiakban terjesztjük elő:

5. § hoz.

1. pont a) „40 tanköteles korú gyermek“ helyett: „25 tanköteles korú gyermek.“

b) „90 tanköteles korú gyermek“ helyett: „60 tanköteles korú gyermek.“

c) „A beszüntetés előtt az anyakönyvi adatok alapján vizsgálat tárgyává kell tenni, nem rendkívüli körülmények szülte átmeneti állapot idézte-e elő a létszám szökkenést. Ez utóbbi esetben a beszüntetés elmarad.“

6. § hoz.

„Amennyiben az illető osztály beszüntetésével az iskola többi osztályai növendékeinek száma a 60 at túl nem haladja“ helyett: „amennyiben az illető osztály beszüntetése után az egy osztályos iskolánál a növendékek száma az 50-et, a többi osztályos iskolánál a megmaradt osztályok növendékeinek száma a 60-at túl nem haladja“. (226,922. sz. törv. 5. § nak 1. pontja.)

7. § hoz.

2. pontja után folytatólagosan: „és tanítóinak elhelyezéséről.“

9. § hoz.

3. új pontként veendő:

3. „A tanítási nyelvet illetőleg a jelenlegi állapoton változtatni csak az iskolafenntartó beleegyezésével lehet.“

10 § hoz.

2. mondata: „A hittanítás könyvei és segédeszközei ily jóváhagyást csak akkor nyerhetnek, ha előzőleg az illetékes egyházi főhatóság által jóváhagyattak.“ helyett: „A felekezeti iskolák tan-könyvei és segédeszközei ily jóváhagyást csak akkor nyerhetnek, ha az illetékes egyházi főhatóság által is jóváhagyattak.“

12 § hoz.

1. pont utolsó mondata: „ha ezen állásra a törvény által megkívánt új osztályban a tanítás ellátásának szempontjából mulhatatlan szükség van“ helyett: „ha a törvényben meghatározott mindenkorli legmagasabb létszámot két egymásutáni évben a tanulók száma felülmúlja.“

2. ponthoz folytatólag beloldandó: „Az állás megszüntetésére 6 hónappal megelőzőleg figyelmezteti a tanítót és a pályázatoknál részére előnyt biztosít.“

3. új pont: „A megszüntetett osztály tanítójának — amennyiben elhelyezkedni kellő időben nem tudna — egy évi szabadságra van igénye. Ezen szabadság alatt teljes illetményeinek élvezetében marad és ezen szabadságideje a magasabb fizetési fokozatba való előlépés, valamint a nyugdíjkiszabás szempontjából beszámítandó.“

4. új pont: „Ha az így szabadságot tanító elhelyezkedni nem tudott, szabadságának lejártá után ideiglenesen nyugdíjba helyezendő, mely véglegessé válik, ha 3 éven belül reaktiválását nem kéri.“

13. § hoz.

2. pont után: „Az igazgatót úgy a többtanerős elemi, valamint a polgári iskolánál az iskola tanítói közül az iskolafenntartó javaslatára az országos iskola-tanács nevezi ki 5 évenként. Az egyszer kinevezett igazgató címét megtartja és tiszteletdíja beszámít a nyugdíjba.“

3. pont helyett: „Az országos iskolatanács elrendelheti, hogy ugyanazon községben levő két- vagy több ugyanazon tanítási nyelvű elemi- vagy polgári iskola közös igazgató vezetése alatt egyesüljék. Ha különböző fenntartók iskoláit kellene így egyesíteni, ez csupán azok hozzájárulása esetén tehető meg.“

4. pontnál a 9. sorban: „az állami iskolai szervekkel“ helyett: „az állami és egyházi iskolai szervekkel.“

14. § hoz.

1. pont első mondatának végére beloldás: „azonban a felügyeletet gyakorló közegek között a tanítótság képviselőinek hely biztosítandó.“

A 3. mondatba: „működési köre pontosan megállapítandó“ helyett: „működési köre pontosan és kötelezően megállapítandó.“

15. § hoz.

5. új pont: „A nem állami iskola igazgatója köteles minden

év márciusában az iskola dologi kiadásainak következő évi költségvetését elkészíteni s azt az iskolafenntartóval kellő időben tárgyaltatni. Az iskolafenntartó a dologi kiadások összegét átutalja az igazgatónak, aki arról az év végén elszámol."

17. § hoz.

2. pont. 2. és 4. monda: a helyett: „Amennyiben oly természetbeni járandóságokról (lakás, földhasználat, természetbeni adományok, munkatérítmények) van szó, melyek a legközelebbi személyváltásig a jelenlegi élvező kívánságára meghagyatják, ezek helyett az illető élvező által a községi pénztárba befizetett „Supis“ szerinti egyenértéket szolgáltatja be a község. Személyváltás után ezen természetbeni járandóságok újból értékelendők s ha az egyenérték mérvére nézve megegyezés nem jönne létre, az birói uton állapítatik meg és pedig peren kívüli eljárással."

18. §-hoz.

Az első mondatban: „minden tanítói állás után 4000 Ké összeggel tartoznak saját pénztárukból az állam javára hozzájárulni“ helyett: minden tanítói állás után a törvény hatálybalépte előtti utolsó esztendőben kifizetett összeggel, de legfeljebb évi 4000 Ké összeggel tartoznak saját pénztárukból az állam javára hozzájárulni."

19. § hoz.

1. pont 1. mondatában: „az arra kötelezett személyek kérésére“ helyett: „azok csakis a jelenlegi javadalmas kérelmére és hozzájárulásával“

20. §-hoz.

2. új pont: „Amennyiben a felekezeti iskolánál a tanító tanítja a hittant, igénye van az állami iskolák hitoktatói részére megállapított fizetésre, melyet az iskolafenntartó havi előleges részletekben köteles kifizetni a tanítónak."

A 24. § elhagyandó.

25. §-hoz.

„köztisztviselők“ helyett: „továbbra is köztisztviselők."

26. §-hoz.

c) pont elhagyandó.

f) pontnál: „a szolgálati kötelességek és jogokat“ helyett: „a szolgálati kötelességeket, jogokat és vasuti kedvezményeket."

28. §-hoz.

7. pontnál: „Az összes pályázati kérvények kivétel nélkül az állami tanfelügyelőhöz adandók be“ helyett: „Az összes pályázati kérvények kivétel nélkül az iskolafenntartóhoz címezve az igazgatóhoz adandók be.“

30. §-hoz.

2. pont után folytatólagosan: „aki az iskola igazgatója is lehet.“
5. új pont: „Próbatanítások tilosak.“

31. §-hoz.

1. pont 6. sorában: „az országos iskolatanács a választást nem hagyja jóvá“ után „hanem“ szó elhagyandó és betoldandó: „amiről azonnal értesíti az iskolafenntartót és az iskola igazgatója úján a tanfőt, aki 14 napon belül beadhatja védekezését. Amennyiben az országos iskolatanács a tanfő védekezésének helyét nem adná.“

35 § hoz.

1. pont 1. mondatának végére betoldandó: „legfeljebb egy évre“.

3. új pont: „Kisegítő tanfő tanfői, vagy középiskolai érettségivel vagy ennél magasabb képzettséggel bíró egyen lehet.“

36. és 37. §§ ok elhagyandók.

40. § hoz.

3. új pont: „Minden tanfő köteles egy — a minisztérium által jóváhagyott alapszabályokkal bíró — tanfőegyesület tagjai közé belépni.“

41. §-hoz.

2. új pont: „A kántori szolgálatot teljesítő tanfő csak a felekezeti tanfőokra érvényes fegyelmi szabályok és nem azon rendszabályok alapján vonható felelősségre, melyeket az illető felekezet külön kántoraira vonatkozólag készít.“

3. új pont: „Kántori javadalom a tanfői illetményekbe semmi körülmények között sem számítható be.“

42. §-hoz.

5. új pont: „A szabadságot beteg tanfő egy évi teljes fizetését élvezi.“

43. § hoz.

1. pont 1. mondatába: „tanfőnek“ után: „és igazgatóinak.“

49—53. §§. helyett: „A tanítóóság feletti fegyelmi jog gyakorlását egy olyan fegyelmi bizottságra kell bízni, melynek egyharmad részét az iskolatanács, egyharmad részét az iskolafenntartó és egyharmad részét a tanítóóság képviselői alkotják. Ezek közösen hozzák meg határozataikat mindenféle vétség esetén.“

54. §-hoz.

b) pont 2. mondata: „Ha törvényes képesítéssel bírnak, évi 4800 K tiszteeldíjat kapnak“ helyett: „Ha törvényes képesítéssel bírnak, a tanítói várományosokat megillető adjutantumot kapnak tiszteeldíjképen.“

d) pont 2. és ezt követő mondatai elmaradnak és a következő ponttal helyettesítendők:

e) „Ezek a tanítók fegyelmileg úgy bírálандók el és ugyanazon fegyelmi bizottság által, mint a többi ugyanazon felekezethez tartozó iskolák tanítói.“

57. §-hoz.

1. pont után folytatólag: „Az ilyen tanítók megerősítése meg nem tagadható, ha fegyelmi szempontból kifogás alá nem esnek.“

2. pont 2. mondata helyett: „Oly mérvű nyugdíj illetmények illetik meg, mint amelyek megilletnék, ha mint állami tanító az 1922. dec. 20-án kelt 394. sz. törv. alapján 1925. dec. 31-ét megelőzőleg lett volna nyugdíjazva, az általa utóljára élvezett törzsfizetésnek megfelelő nyugdíjalap szerint.“

59 §-hoz.

d) új pont: „A népoktatási nyilvános intézetek tanítóinak és nevelőinek nyugdíjazásáról, valamint azok özvegyeinek és árváinak gyámolításáról szóló 1875. évi XXXII. t. c. és az ezt módosító 1891. évi XLIII. t. c.“

e) új pont: „A nem állami felső nép- és polgári iskolai, valamint gyógypedagógiai tanítók s azok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló 1894. évi XXVII. t. c. és 1914 évi XXXVI t. c.“

Felveendőnek tartjuk a javaslatba az ovónők szolgálati és fizetési szabályait is.

A nem állami nyilvános ovodáknál működő ovónők az állami ovónőkkel azonos elbánásban részesüljenek. A 104/926 sz. törv. 14. § a terjesztésük ki a nem állami ovónőkre is. A újabban alkalmazott nem állami ovónők részére — akik a magyar törvények alapján járó havi 100—120 K. illetményeken tengődnek — utalványoztassék sürgősen előleg.

Javaslat

a szlovenszkói és podk. ruszi iskolai közszolgálatban álló némely nem állami alkalmazott és hátramaradtja nyugdíjának szabályozásáról szóló 141755/26 I. sz. a. kormányjavaslatához.

Mivel a kormányjavaslat olyan rendelkezést nem tartalmaz, mely a régi nyugdíjasok helyzetét gyökeresen javítaná, csupán törvényileg sanktionálni akarja azt a helyzetet, melyet a 287—924. sz. törvény 7. §-ának 6 pontjában nyert felhatalmazás alapján a minisztertanács azáltal teremtett, hogy a nem áll. tanítók részére az át nem vett áll. tanítókéval egyenlő mérvű csekély nyugdíjat állapított meg s a mely ellen a tanítóegyesületek már a törvény életbeléptetése óta harcolnak, Országos Egyesületünk a kormányjavaslatot nem tartja olyannak, amely az érdekelt tanítóságot ki tudná elégíteni.

E kormányjavaslat nem orvosolja a restr. törvény alapján a teljes állami nyugdíj reményével kecsegtetett, valóban pedig a 99—921 sz. törvény alapján nyugdíjazott tanítók helyzetét sem.

A rendezés csak akkor lesz igazságos, ha a törvény azon alapon épül fel, hogy fent megnevezett nem állami alkalmazottak és hátramaradtaik nyugdíja nem lehet kevesebb, mint az ugyanazon időben nyugdíjba ment állami tanítóké. És pedig 1923 január 1-ig az 541/919. számú törvényből, 1923 január 1-től 1925 december 31-ig a 394/922. számú törvényből folyó nyugdíjalapok szerint ama fizetési osztálynak megfelelőleg, amely szerint az illető tanító a 380/922. sz. kormányrendelet alapján a rendkívüli drágasági segílyt élvezte.

Ezenkívül legyen hatályon kívül helyezve az 1875. évi XXXII. t. c. és az 1891. évi XLIII. t. c., helyettük vétessék alkalmazásba a 2 ex. 1920 sz. törvény.

Változások a Referátusban. Az iskolaigazgatás átszervezésével kapcsolatban az isk. Referátusban messzemenő változások történtek. A megyei tanfelügyelőségek ezzel megszűntek. Az elemi és polg. iskolai ügyosztály öt osztályra oszlik. Az első osztály ügyköre az iskolák pedagógiai felügyelete. Főnöke *Ballo Gyula* adm. főtitkár; osztályvezetők: *Jelinek Károly*, *Mačenka Ferdinánd*, *Vrana József*, *Miskóci Mátyás*, *Buženec Dániel*, *Kratochvil Rudolf* és *Lajda Miroslav* tanfelügyelők. A második osztályba tartoznak a gazdasági és nyugdíjügyek. Főnöke *Okályi Viktor* osztálytanácsos. A harmadik osztály ügykörébe tartoznak az iskolák szervezési,

fentartási és építési ügyei Főnöke *Kadanec Pál* főltikár. A negyedik osztályba a költségvetési és statisztikai ügyek tartoznak, élén áll dr. *Lányi Karoly* def. tiszviselő. Az ötödik osztályba kerültek a jogi és revíziós ügyek. Főnöke dr. *Vavró Valentin* min. főbiztos. Az új rend csak ideiglenes, a végleges beosztás attól fog függeni, hogy a gyakorlat mit fog kívánni.

Az állampolgársági bizonylat.

Igen tisztelt Szerkesztő Úr!

Sok zavart és bizonytalanságot fog elosztalni, ha b. lapja legközelebbi számában leközi az alábbiakat.

Állampolgársági bizonylatom kiadásáért 5 koronás bélyeggel szóról-szóra az alábbi beadványt irtam *magyarul*:

Zsupáni hivatalnak

Bratislava.

Alulírott tisztelettel kérem, hogy állampolgársági bizonylatomat kiadni méltóztassék alább feltünteteteit és idecsatolt okmányaim alapján:

1. Saját keresztlevelem,
2. Feleségem keresztlevele,
3. Illetőségi bizonyítványom,
4. Házasságlevelem.

Gyermekeim nincsenek.

Az áll. polgársági bizonylatra hivatalos célokra leendő felhasználás végett van szükségem.

Komárno, 1927. hó napján.

Mellékelve 8 K-ás bélyeg (Név kiírva), ig. tanító.

Feladtam ajánlottan — válaszbélyeg nélkül — mert elintézés után az hivatalosan küldetik le; amint hogy 10 nap mulva az állampolgársági bizonylat már a jegyzői hivatalban is volt, ahol azt feleségemre is kiállítva át is vettem egy 10 K-ra kitöltött s címezett borítékba helyezett csekklap kíséretében, amelyet szintén a zsupáni hivatal küldött le s amelyet a bizonylat kiadása után nyomban póstára adtam.

Látható ebből,

1. hogy a zsupanátus minden *közbenjdró nélkül is a lehető leggyorsabban és legelőzékenyebben intézi el* az ezirányú kérelmeket és egyetlen fillér fölös kiadást nem okoz és nem kívánja, hogy pápábbak legyünk a pápánál.

2. a kérvény szövegében mellőzhető minden bővebb indoklás részletezés vagy magyarázat, ami egészen természeteszerű, mert

hisz a referens nem az állalam mondottakból, hanem a csatolt okmányokból bírálja el és adja ki a kész, de kitöltésre váró állampolgársági blankettát, tehát az okmányok beszélnek.

3. nem kívánják, hogy főfősleges formaságokba fojtsuk a lényegét s a referensnek ezzel is több dolgot okozzunk.

4. s végül, hogy a M. T.-ban leadott ily irányu tájékoztató a bélyeglerovás kérdésében is tévedett.

Figyelembe kívánom még ajánlani, hogy ezt a 10 évig érvényes *eredeti bizonylatot senki u kezéből ki ne adja*, hanem arról másolatot írjon s azt közjegyzőileg vagy a járásbiróság útján hitelesíttesse, mert erre az élet igen sok viszonyatában, mint ullevélügy, nyugdíjaztatás stb. van szüksége s az eredeti elvesztése vagy elkallódása esetén annak megszerzését újból előről kezdheti. Csupán illetőségi bizonylattal — amit különben a zsupanátus vissza is tart — ma már sehova sem mehetünk, ez csak alapul szolgál az állampolgársági bizonyítvány kikérésére. A csatolt okmányokat a zsupanátus az állampolg. bizonylattal hiánytalanul visszaküldi.

Lakatos Károly.

Kétféle mérték. Közhelvnel is közhelyebb, hogy a tanító-ság nehéz és önzetlen munkáját becsüli meg legkevésbbe a társadalom, de szomorú és elkésérítő, ha a tanító-ság azt látja, hogy kenyéradó gazdaja is mekkora megkülönböztetéseket tesz a nevelés munkájának értékelésében.

Egy gymnáziumi tanár barátom nemrégén örömmel közölte velem, hogy megérkezett végre- valahára a várva-várt óratöbbletti díj, mégpedig nemcsak a törvény által igazán minimálisan megállapított óradíj, hanem a rendes óraszám fölül teljesített, megfeszített munka méltánylásául járó 60% plus is. És megjött az osztályfőnöki díj. A könyvtárkezelésért es szertárőrzésért járó liszteletdíj is.

A jó Isten a megmondhatója, hogy a törvényesen megállapított óraszám fölül való tanításért, a szabad időt erősen igénybe vevő dolgozatjavításon és szülőkkel való tárgyalásokon kívül, az osztályfőnöki teendőkkel járó nagy elfoglaltságért, könyvtár vagy szertár kezelésért nagyon, de nagyon megérdemli minden lelkiismeretes tanár a külön honorariumot.

De kérjük szeretettel, minden irigység nélkül, ha a középiskolák tanárai, — akik tudvalevőleg jobb, intelligensebb, házilag jól nevelt tanuló anyagot tanítanak és fegyelmeznek, kevésbbe népes osztályokat vezetnek, mint a polgári iskolai tanítók — jog-

gal és mellán megérdemlik a rendkívüli munkáért járó külön díjazást, miért esnek el ettől a jól megérdemelt csekély mellékjövdelemtől a kétségtelenül terhesebb munkát végző polgári iskolai tanítók?

Alkalomadtán foglalkozhatnék e kérdéssel szakosztályunk vezetősége, nem tudom elhinni, hogy illetékes helyen megfontolás tárgyává ne tegyék egyéb mellőzések mellett azt a fojtó keserűséget, melyet a kétféle mérték alkalmazása kelt a polgári iskolai státusban.

R. E.

Az egyesület iránti hűtlenség néhány megdöbbentő esetével találkoztunk mostanában. Megérthető az egyesület semmibevétele vagy elhagyása elvi okokból, de teljesen érthetetlen s az illetőkre rendkívül szomorú fényt vető cselekedet, ha az egyesületből kényelemszeretetről, érdektelenségből, garaszkodásból lépnek ki egyesek. Most szereztünk tudomást a következő esetről: Egy kartársunk a 104/26. törv. alapján a múlt hetekben nyugdíjba ment. A következő tartalmú levelet intézte a kp. pénztárunkhoz: „Értesítem Önöket, hogy a 104/26. sz. törv. alapján nyugdíjba mentem, ennek következtében kilépek az egyesület tagjai közül.“ S az illető még a nevét is oda merle írni! Ennél ridegebb, üzletibb felfogással alig találkoztunk még kartársnál. Kiaknáza az egyesületet, tehát, mivel most már nincs reá szüksége, rúg egyet rajta. Komisz, rút, önző hálátlanság!

A Tanítók Háza javára. A galánta-vágsellyei járáskör dalárdája által rendezett február 15 iki műsoros estély bruttó bevétele közel 4000 koronát tett ki. A két 500—500 koronás (zene, forg. adó) kiadási tételen kívül még nagyobb kiadási tétel volt a közreműködők 600 koronás utiköltsége. Tiszta jövedelem maradt 1596 K 50 fill., mely összeget csekkel beküldtem a MTH. alapjára. Sipos Péter karnagy.

Kinevezés. Az igazságügyminiszter a közoktatásügyi miniszterrel egyetértőleg a Szlovenszkó területére szervezett „Szerzői jogok szakértői tanácsába“ *Farkas Istvánt* rendes tagul kinevezte, s így kartársunk képviseli a csehszlovákiai magyar írókat mint hivatalos bírósági szakértő.

Állampolgárság. Örömmel vettük az értesítést, hogy *Szarka Zsigmond* zselizi ref. ig. tanító kartársunk, a barshonti kerület elnöke, a csehszlovák állampolgárságot a Lex Dérer alapján megkapta s az állampolgársági fogadalmat letette.

Czuczor Ilona nagymácsédi tanítónő kartársunk folyó évi január 22-én elhunyt. Boldogult kartársnőnk 34 évet működött a tanítói pályán. Erdemes, áldásos munkédést fejtett ki, halála nagy vesztesége a szlovenszki magyar oktatásügynek.

Természettudományi rovat.

Rovatvezető: Somogyi István.

Egy matematikus széljegyzetei a filozófia margójára.

Irta: *Molnár János.*

1. Világszemlélet.

Az ember a legrégebb időktől fogva igyekszik a világot egy-értelműen felfogni. Valami megmagyarázhatatlan belső érzés ösztönzi: keresd a világ értelmét. Minden történelmi korból vannak följegyezve olyan gondolkodók nevei, akik egy Alapgondolatot kerestek, amivel a világ minden dolga, minden jelensége magyarázható. A különböző gondolkodók más és más fogalmazást adtak ezen Alapgondolatnak, azután a logika erejével ráépítettek egy gondolat-birodalmat, amely minden lehetséges kérdésre feleletet igyekszik adni. Ezek a ránk maradt filozófiák. Tekintve az összemberiségnek a gondolattól való irtózását, mondhatjuk, hogy filozófusokban elég gazdagok vagyunk. India, Kína, Egyiptom, AsszírIA szent könyvei, a stoikus, az alexandriai iskola, Thales, Pythagorás, Aristoteles, Lucretius, Szt. Ágoston, a skolaszták, Bacon, Hobbes, Descartes, Spinozza, Hume, Hamilton, Kant, Fichte, Hegel, Schopenhauer, Nietzsche, Spencer, Hæckel, Ostwald, Bergson és még sokan mások mind keresik és megtalálni vélik azt a Principiumot, amely megmagyarázza értelmezi a világot.

Spekulációk ezek, amelyek hol emberfelletti szellemekkel, hol misztikus vagy természeti erőkkel, hipotéitikus világerőkkel, néha ideákkal, vagy az ember belső lelki strukturájával magyarázzák a világ minden dolgát, minden jelenségét. Aki ezekbe téved, nem

kalauzt talált, hanem olyan labirintusban találja magát, amiről a filozófiától mentes egészséges embernek a leghalványabb sejtelme sincs.

Számunkra azonban e helyt egy ezekben megnyilvánuló tény a fontos. Ha a filozófusok alkotásaira gondolunk és elvonatkoztatjuk magunkat minden speciális filozófiai problémától, tisztán áll előtünk, hogy ezek mind valami *egyetemes rendet* sejtjenek, sőt nemcsak sejtjenek, hanem bizonyosra veszik, mert hisz megmagyarázhatónak tartják. A szofisták ismert érvelései, Exner magyarázata, hogy minden csak véletlen, Chesterton hite, hogy minden jelenség egy csoda, csak első pillanatra látszanak az egyetemes rendben való hittel ellentmondónak. Hírzen érveikkel ők is bizonyítani akarnak, tehát az elme azon sajátására bízónak, mely szerint az a dolgok között összefüggéseket lát. Tehát minden filozófus és tovább menve minden ember tudatosan vagy tudatlanul az okokat elvére épít. Hogy a kauzalitás elvébe vetett hit velünkjáró természetes tulajdonunk-e, vagy csak szerzett sajátosság, itt nem lényeges. Bergson szerzett tulajdonságnak tekinti, a legprimívvebb érzékszervre, a tapintásra vezeti vissza. A tapintással s a többi érzékszervek segítségével jutunk e hithez. De akkor minden emberben megvan, mert érzékszervek nélkül lelkiélet nincs. Ha valaki minden érzékszerv hiján születnék, abban soha semilyen lelkiélet ki nem alakulhatna. Tehát akár természetes sajátosságunk, akár szerzett tulajdonság, az *ok-okozat elvébe vetett hit* ki nem kerülhető. Aki ebben őszintén, hogy úgy mondjam szervesen nem tudna hinni, az lemondhat a ruházódásról, mer számára a ruha és a testi egészség között nincs összefüggés. Nem kellene táplálkoznia, mert hogy valaki éhenhalt, abból az ő számára semmi sem következik, az sem hogy ő éhenhal. Gyermekeit nem kellene tanítania, vagy taníttatnia mert szerinte a tanítás, tanulás, tudás között semmi összefüggés sincs. És így tovább. Nem kell tovább folytatnom, hogy világossá váljék, micsoda abszurdum nem hinni a kauzalitás elvében.

A világban tehát minden dolgok között, minden jelenségek között összefüggéseket, egymásrahatásokat találunk. Egy bizonyos rend belső képe alakul így ki bennünk, amely minden jelenségben megnyilvánul. Elménk természetével nem fér össze, hogy a kauzalitás elve alól kivételt ismerjünk el. Az egyetemes összefüggés alól való kivétel lenne a csoda. Azt az univerzális összefüggést, rendet, törvényszerűséget tapasztaljuk mindennapi életünkben, a kozmosz jelenségeiben, a fizikai, kémiai, biológiai, szociális, lelki jelenségekben, az ásvány-, növény-, állatvilágban. A tűztől mindig mele-

get várunk, minden reggel számílnak a Nap felkeltére, a napfogyatkozások teljes pontossággal kiszámíthatók, a tárgyak a föld felé esnek, a vas a levegőn megrozsdásodik, a növény a fariós szárazságban kiszárad, a nyomor az illető társadalmi réteget követelővé, sőt lázongóvá teszi, a gondolkodásról szabályok állíthatók fel, az érzelmek okát keressük, a velejáru testi elváltozásokat tapasztaljuk. De a világ minden dolgát, minden lehetséges jelenségét fel kellene sorolnom, ha ki akarnám méríteni az okszerűség alá sorozható eseteket.

A világ egyetemeségében, minden dologban, minden végbemenő jelenségben erre az összefüggésre ismerünk. A dolgok egymásrahatása végeredményében egy bizonyos rend formáját veszi fel és a kutató ember előtt felmerül egy mindenre kiható, mindenben és mindenben érvényesülő törvényszerűség. *Ez az összefüggés, a dolgoknak ez az egymásrahatása, ez a rend, ez a törvényszerűség a Matematika.*

Nem az alkalmazott matematikáról van itt szó, hanem — ismétlem — a világban megnyilvánuló egymásrahatásról, összefüggésről. A matematika ezen fogalmának végtelenül tágabb a köre, mint a mai alkalmazott matematikának. Ez a fogalom azon a megfontoláson alapszik, hogy *a világ dolgai között bizonyos összefüggés van és ez az összefüggés formulázható.* Igaz, ma még ez ember által hozzáférhető világban nagyon sok olyan terület van, ahová az alkalmazott matematika nem tud behatolni. Ilyenek pl. a lelki élet, a művészi alkotás, a társadalmi jelenségek, a biológiai jelenségek stb. Azonban ezek is az egyetemes rend alá tartoznak, ezekben is maradék nélkül kifejeződik az egymásrahatás, következőleg formulázható, tehát matematikai probléma. A Matematika tehát ebben a fogalmazásban nem egy tudomány a többi mellett, hanem a *tudomány* és minden más ezen belül van. Világunk bármely területével foglalkozó tudomány csak annyiban nevezhető valójában tudománynak, amennyiben fel tudja használni a matematikát. Az utóbbi időben a fizika, kémia bámulatos haladást mutat. Igen, mert szinte teljes mértékben alkalmazza a matematikát. A biológiában, fiziológiában is csak azóta tudtak jelentős eredményt elérni, amióta matematikai megfontolások alapján készült segéd-eszközökkel kutatnak. A pszichológiában, történelemtudományban, társadalomtudományban, művészetben, etikában csak a tisztázatlan kérdések szaporodnak, újabb és újabb elméletek születnek, a káosz mind nagyobb lesz, mert nem tudják még belevinni a matematikát. Ha egy társaságban fizikai, kémiai kérdésekről van szó, a

laikusok hallgatnak, de ha lélektani, társadalmi, művészeti, morális kérdések kerülnek elő, mindenki feljogosítva érzi magát, hogy nézeteit kitálalja, mert itt még nincs matematika, amely a laikusokat elhallgattassa. De ez egyáltalán nem azt jelenti, hogy ezen területek a matematika számára örökre hozzáférhetetlenek. Hisz a lélektanba már megkísérelték bevinni és a pszichofizika már szép eredményeket ért el, persze, hogy az öröm, harag, részvét matematikai formába önthető legyen, ahhoz ma még nem rendelkezik a matematika megfelelő eszközökkel. Próbálkoznak bevinni az etikába, a szociológiába, a művészetbe, de megfelelő eszközök híján ez ma még csak jámbor szándék.

Akik mindenkit és mindent elskatulyázni igyekeznek, azok mind ezekre azt fogják mondani: materializmus. De bizonyos fogalmi zavar is kell hozzá, mert materiátlanabb, szellemibb valami el sem képzelhető, mint a matematika. Különbösen is anachronizmus ma materializmusról beszélni, mikor az anyagot (matéria) csak az energia egyik megnyilvánulási formájának tekintik. Ahogyan az energia megnyilvánulhat mint hő, fény, villamosság, delejesség stb., úgy megnyilvánulhat mint matéria is. A materializmusnak tehát nincs értelme.

A Matematika tehát a vázoltam értelemben maga univerzális törvényszerűség: a világ lelke. És ezt a kifejezést nem képletesen akarom használni, hanem a szó valódi, eredeti értelmében. És amint e törvényszerűség egy-egy szála kezünkbe kerül, azon tovább és tovább haladunk. Hogy az alkalmazott matematika területe nem bővül, azt csak a legtájékozatlanabbak mondják. A felső matézis — ami nélkül a matematika nem mehetne tudomány-számba, legfeljebb csak mesterségszámba — az utolsó kétszáz év alatt épült ki. Ma már olyan problémákhoz tudunk hozzáférni a matematika segítségével, amikről 4—5 évszázaddal ezelőtt senki sem hitte, hogy matematikai problémává válhat, sőt mint problémát sem ismerték. Eljő az idő, amikor olyan területekre is be fog hatolni, amelyeket ma matematikailag megközelíthetetleneknek tartanak, sőt nem is sejtett problémák kerülnek felszínre. Az itt feltüntetett Matematikát lehetne egy végtelen sugarú körrel ábrázolni, s abban egy kis kör az alkalmazott matematika. Ennek a belső körnek a sugara nő, a kör területe bővül és csak azért nem eshet soha össze a külső körrel, mert annak a sugara végtelen, emez véges.

2. Valóság és matematika.

Az előbbi szempontok figyelembevételével összefoglalom rövid-

den a matematikai eljárást a világ dolgainak, jelenségeinek e vizsgálatánál.

Egy felbukkanó, megvizsgálandó problémánál első lépés: van-e összefüggés a jelenség és más jelenség (jelenségek) között. vagyis felírható-e függvény: $y = f(x)$ vagy $y = f(x_1, x_2, x_3, \dots, x_n)$? Ahol y a kérdéses jelenség, x pedig az a jelenség, amittől az y függ; vagyis y valamilyen függvénye x nek, esetleg több x -nek. Fenti megfontolásaink alapján az összefüggés mindig, minden esetben feltehető, vagyis az előbbi függvény mindig felírható. Akkor megállapítandó, mik azok a dolgok vagy jelenségek, amelyekről a kérdéses jelenség függ. Esetleg arra az eredményre jutunk, hogy x megint függvénye más jelenségnek (jelenségeknek), tehát $x = C(z)$ vagy $x = C(z_1, z_2, z_3, \dots, z_n)$. A következő lépés: milyen értelmű összefüggés van ezen jelenségek között, azaz y milyen függvénye x -nek, vagy másképen milyen matematikai műveletekkel adódik x -ből (vagy több x -ből az y ? Ha ez megállapítást nyert, akkor a függvény határozottabb formát kap, pl. $y = \varepsilon x$, $y = ax^n$, $y = \sin x$, $y = \arctg x$, $y = \lg x$, $y = \int dx$. Itt már edva vannak a műveletek. Ekkor a befejező lépés a műveletek elvégzése, az y -nak számmal való kifejezése.

Egy megvizsgálandó probléma megoldása tehát három lépésben végezhető el. 1. a felírt $y = f(x_1, x_2, x_3, \dots, x_n)$ függvényben mik a meghatározó tényezők (független változók), 2. ezekből milyen milyen műveletekkel adódik a keresett érték, 3. a műveletek elvégzése számmal való kifejezés. Így is mondhatjuk: 1. függvény, 2. művelet, 3. szám. Ezekkel dolgozik a matematika, és mint tudomány ezekkel és ezek közötti összefüggésekkel foglalkozik. A matematikának azt a részét, amely a számokkal, műveletekkel és az ezek közötti összefüggésekkel foglalkozik, mondjuk elemi matematikának, amely pedig a függvényekkel és ezek közötti összefüggésekkel foglalkozik, felső matematikának. Az elemi matematikát csak a felső matézis megfontolásai alapján lehet tudományosan tárgyalni, anélkül az csak ügyesség, mesterség.

Az említett eljárás illusztrálására egy egyszerű példát hozok fel. Tapasztaljuk, hogy ha egy asztal közepe fölött a lámpát följebb vagy lejjebb toljuk, az asztal mellett ülve jobban vagy kevésbé jól látunk. Kérdés: a lámpa függőleges mozgása közben minden pillanatban milyen erős a fény? 1. lépés: felírható-e egy $y = f(x)$ vagy $y = f(x_1, x_2, x_3, \dots, x_n)$ függvény? Előbbi megállapításaink szerint igen, mert minden esetben felírható. Ha igen, mik a valóságban az $x_1, x_2, x_3, \dots, x_n$, vagyis miktől függ a fény

erőssége? Fizikai kísérletek úján úgy találjuk, hogy függ a fényforrás távolságától (x_1), a fényforrásnak a vízszintes asztal fölött való magasságától (x_2) és az asztal sugarától (x_3). Irhatjuk tehát $J = f(x_1, x_2, x_3)$. J -vel jelöltük a fényerősséget az asztal szélén. Ez az egész kifejezés azt jelenti, hogy a fényerősség az asztal szélén függvénye x_1 -nek, x_2 -nek, x_3 -nak. De mivel a magasság és az asztal sugara derékszöget alkotnak, azért az egyik x a másik kettőre: függvénye. Ha ezt az összefüggést úgy fejezzük ki, hogy a magasságot osztjuk a fényforrásnak az asztal szélétől való távolságával, akkor a fényerősség már csak két tényezőből függ u. i. a fényforrás távolságától (x_1) és az említett tőtől (x_2); a függvény így írható $J = f(x_1, x_2)$. 2. lépés: Milyen függvénye J az x eknek, vagyis milyen műveletekkel kapcsolódnak? Kísérletek által megállapítható, hogy a fényerősség a távolság négyzetével fordított arányban, az említett tőtől pedig egyenes arányban van. Ezek alapján írhatjuk: $J = \frac{x_2}{x_1^2}$. Ha a fény sugar és az asztal sájkja által alkotott szöget α val jeöljük, akkor így is írhatjuk: $J = \frac{\sin \alpha}{x_2}$. Mivel azonban $x = \frac{r}{\cos \alpha}$ (r = az asztal sugara), azért így is írhatjuk: $J = \frac{\sin \alpha \cos^2 \alpha}{r^2}$, ahol a fényerősség már csak az α szög függvénye (a sugár állandó). 3. lépés: a jelölt műveletek elvégzése, J nek számmal való kifejezése. Evégből megmérjük a szöget (a keletkezett háromszög oldalaiából is kiszámítható) és az asztal sugarát. A nyert értékeket helyettesítjük, a jelölt hatványozást, szorzást, osztást elvégezzük, eredményül egy számot kapunk, amely a fényerősség mértékszám.

Nem mint iskolai feladat megoldását akartam itt bemutatni, hanem ha nem tudjuk mitől és hogyan függ a fényerősség, akkor hogyan nyúl e problémához a matematika. Voltaképen a fizika, de az 1. rész elgondolásai szerint a fizika a Matematika egy része.

A matematika három részét így jelöltük: függvény, művelet, szám. Milyen függvények vannak? Helyesebben: *milyen függvényekre van szükség, hogy minden lehető jelenség matematikai formát nyerjen?* Ez utóbbi kérdésre nem felelhetünk, mert a világ jelenségeinek a vizsgálatánál újabb függvényformák felállítására válhat szükségessé. A ma használatos függvények ismertetése tulajdonképen a felső matematika tárgyalása lenne, azért csak néhány elnevezést említek. Algebrai a függvény, ha algebrai műveletekkel (összeadás, kivonás, szorzás, osztás, ismert kitevőjű hatványozás) van megadva; ezen belül több elnevezés van.

$$\left(y = ax, y = ax^a, y = \frac{ax^a + b}{\sqrt{cx}} \right)$$

A nem algebrai függvényeket transzcendens függvényeknek mondjuk, ilyenek az exponenciális függvény ($y = e^x$), logaritmikus függvény ($y = \ln x$), trigonometriai függvény ($y = \sin x$), ciklotrimikus függvény ($y = \arcsin z$). Explicit függvény ($y = f(x)$), implicit függvény ($C(x,y) = 0$) stb.

A függvényekkel való felsőmatematikai műveletek a differenciálás és integrálás. A differenciálást matematikai ismertetés nélkül talán így mondhatnók: a mozgó pont mozgásának valamely helyén megállapítani a mozgás természetét, egy görbéhez érintőt rendelni, vagy egy területhez a határoló görbét keresni stb., tulajdonképpen így az alkalmazását sorolnánk fel. A differenciálhányados a változás egy pillanata, ahogyan egy mozgó pontnak valamely helyén ki van fejezve a mozgás sajátága. A differenciálhányadosnak igen kiterjedt és végtelenül fontos alkalmazása van. Így pl. az útnak az idő szerinti diff. hányadosa a sebesség, a sebességnek ez idő szerinti diff. hányadosa a gyorsulás, egy test hosszának a ráható hő szerinti diff. hányadosa a compressio-coefficiens stb. stb. Ha valamely változás meghatározó tényezői és ezek matematikailag kifejezhető összefüggései ismeretesek, a diff. hányados (ha van!) kiszámítható. Alkalmazzák néha olyankor is, mielőtt a meghatározó tényezők nem ismeretesek mind, vagy az összefüggés nem fejezhető ki matematikai formában, természetesen így a fogalomalkotás sem precíz. Ha pl. ismernék mindazon tényezőket, melyek az ember cselekvésére befolyással vannak, és az ezek közötti összefüggéseket matematikailag használható formába önthetnénk, a diff. hányados megadná egy ember erkölcsi jellemét. Ugyanígy az értelemnél megkapnók az értelmi tehetséget.

Az integrálás matematikai értelme a diff. hányadoshoz keresni az eredeti függvényt, tehát a differenciálás megfordítása. Ennek is sok és nagyon fontos alkalmazása van a matematikában, fizikában, kémiaiában. Pl. határoló görbéből a határolt terület, határoló felületből a köbtartalom, egy forgó görbéből a bezárt test felszíne és köbtartalma, ívhosszúság, különféle sebességek, ionok mozgása, tömegközéppont, tehetetlenségi nyomaték meghatározása stb.

Második matematikai rész a művelet. Milyen műveletek vannak? Helyesebben: milyen műveletekre van szükség, hogy a világ dolgai, jelenségei közötti összefüggés matematikailag használható kifejezést nyerjen? Ez utóbbi kérdésre megint nem felelhetünk, mert újabb összefüggés felismerések új műveletek bevezetését teszik

szükségessé. A lelki élet, vagy a társadalmi élet bonyolult összefüggései talán csak azért hozzáférhetetlenek, mert bár megvan' a törvényszerű kapcsolat, a használatos műveletekkel nem fejezhető ki. A differenciálást, integrálást sem régen vezették be a matematikába. Használatos műveletek a négy alpművelet, hatványozás, gyökvonás, logarolás, az idomok oldalai és szögei közötti kapcsolatokkal való számolásra a trigonometrikus és ciklometrikus eljárások. Tulajdonképpen művelet az előbb említett differenciálás, integrálás, sőt a limenelés is. A négy alpművelet igazában hat: összeadás, kivonás, kipótlás, szorzás, osztás, bennfoglalás. Az első három az $a + b = c$ egyenlet megoldása, mely összeadással, kivonással, kipótlással végezhető el aszerint, hogy melyik az ismeretlen; a kivonás és kipótlás ugyanazon eljárással oldható meg. A másik három az $ab = c$ egyenlet megoldása, mely szorzással, osztással, bennfoglalással végezhető el aszerint, hogy melyik az ismeretlen; az osztás és a bennfoglalás ugyanazon eljárással oldható meg. A harmadik három az $a^x = b$ egyenlet megoldása, mely hatványozással, gyökvonással, logarozással végezhető el aszerint, hogy melyik az ismeretlen. A trigonometria abból a tényből indul ki, hogy a derékszögű háromszög oldalai és szögei között határozott összefüggés van. A befogók és az átfogó közötti összefüggéseket sinus, cosinus, secans, cosecans névvel jelölik, a befogók közöttit pedig tangens, cotangens névvel. A trigonometriai függvények ilyen függvényei a ciklometrikus függvények u. i. ha $y = \sin x$, akkor $x = \arcsin y$.

Harmadik matematikai rész a szám. Milyen számok vannak? Helyesebben: *milyen számokra van szükség, hogy minden dolog, minden fogalom matematikailag érthető legyen?* Ez utóbbi kérdés ugyanolyan természetű, mint a fentebbi kettő, mert új műveletek bevezetése esetleg új számfogalmat tesz szükségessé. Eddig is több számfogalom megalkotására a szükség kényszerítette a matematikusokat. Használ a matematika imaginárius (képzetes) és reális (való) számokat. Az imaginárius egység $\sqrt{-1} = i$ (A negatív számok logaritmusai is képzeletes szám.) Az imaginárius és reális számokból kapcsolt szám a comp'exszám ($a + bi$). A reális számok pozitívok ($+ a$) és negatívok ($- a$), racionálisok (2) és irracionálisok ($\sqrt{2}$), egészek (5) és törtek ($\frac{1}{6}$).

A dolgok, jelenségek rendjében kifejeződő törvényszerűség felismerése és precíz formulázása mind nagyobb és nagyobb területeket tesz hozzáférhetővé az alkalmazott matematika számára. *A szám még csak a dolgok meglátása, pontszerű fogalom. A legjobb*

esetben is csak annyi, mint a csillagos ég a gyermek szemlélőnek, fénypontok minden rend, minden összefogó eszme nélkül. Valójában a használatos számok sem mind igazi számfogalmak. Ilyen csak a racionális egész szám, irracionális és imagirárius szám. E két utóbbi azonban már kikövelkedtetett, magasabbrendű fogalmakból derivált szám. A törli voltaképen művelet. *A szám pontszerű szemlélete, csodák láttására képesit.* Emelkedettebb lelkiélet igényel a számsorok felismerése való világban. A számsor (összeadás, kivonás) már a pontok, dolgok között összefüggést tételez fel, lineáris összefüggést. Ha lehetséges ilyen vonalas világszemlélet, akkor az az okszerűség elvébe vetett hiten alapuló világszemlélet végtelenül leegyszerűsített formája. A lapszerű szemlélet matematikai kifejezése a szorzás, osztás, másképen e két művelet fejezi ki világszemléletünk síkjait. A testszerű szemlélet matematikai képe a hatványozás. Ez nemcsak a háromdimenziós világ testszerű szemléletének a képe, hanem az esetleges többdimenziósna is. (Minckovskij, Einstein négydimenziós világról beszélnek, negyedik d. az idő). A többi műveletek arra képesitene, hogy az egyes matematikai megfontolások, eljárások, formák között, *tehát törvényszerűségeik között összefüggéseket lássunk. A világ jelenségei lefo-lyásának a matematikai képe a függvény.* A pont mozgása, amiből keletkezettnek vehetjük a vonalakat, függvénnyel fejezhető ki pl. $y = ax + b$, $y^2 = 2px$. A vonal mozgása, amiből keletkezettnek vehetjük a lapot, szintén kifejezhető függvénnyel pl. $Ax + By + Cz + D = 0$. De a mozgásnak függvénnyel való kifejezése nemcsak mértani elemekre vonatkozik, hanem minden lehető mozgásra. *A függvény nemcsak egy mértani pont mozgásának a képe, hanem minden változás képe.* Világunk képe minden pillanatban a folytonos változásnak egy-egy keresztmetszete. És ez a változás bizonyos szabályosság szerint folyik le ami matematikailag mint függvény írható fel.

Filozófiai rendszerek születnek és meghalnak. A filozófusok egy alapvetőknek vélt felismerésre egész rendszert épitene. Ez a felismerés magában véve lehet igaz, de nem alkalmas arra, hogy minden dolgok azzal méressenek meg. Így kénytelenek jelenséget figyelmen kívül hagyni, erőszakoll magyarázatokkal előláni. Annál rosszabb a dolgokra — mondja Hegel. De nemcsak a dolgokra nézve rossz, (sőt azokra egyáltalán nem rossz) hanem a filozófiára is, mert így nem válhat a világ értelmévé. A matematika nem tart is, mert így nem válhat a világ minden dolgát egyszerűnek lásson, színes üveget a kezében, hogy minden dolgot egyszerűnek lásson, hanem figyelembe vesz mindent, mert épen a mindenből adódik

össze. Lassan halad, olykor-olykor nagyobb szintézisekhez ér, az ostromot mindaddig folytatja, míg csak lesz meg-nem hódított terület. Már ma is a szépségek olyan régióiból viszi a hiveket, amelyek az avatatlank előtt örökre rejve maradnak.

Úsznak a kontinensek!

(Folytatás.)

A Föld egy adott, asztromechanikai tényezők által szabályozott mozgó rendszer. A külső erők által diktált bolygómozgásán kívül, anyagának szerkezetén is a mozgásnak, változásnak és erőhatásoknak egész serege zajlik állandóan. S az erőknek ezt az állandó vibrációját, tudjuk nagyon jól, még a pápai átok sem volt képes lecsillapítani: „Mégis mozog a Föld!”

Eddig ezt a kétféle mozgást oly élesen elkülönítették, mintha semmi összefüggés nem lenne közöttük. Holott éppen az ellenkezőjét igazolják a jelenségek. A kétféle mozgásnak, t. i. a Föld csillagmozgásának (évi és napi mozgás) és a Föld testében és testén végbemenő mozgásoknak (geológiai, ill. endogén tünetek) mélyen összefüzdődő, titkos viszonya van. Igaz, hogy ez a mélyesges összefüggés nem mutatkozik minden kopogtatásra. Sokszor nagyon is ágas-bogas labirintusa vezet hozzá az oksági láncolatoknak.

Hogy a két mozgás összefüggését, a geológiai alakulatokra gyakorolt hatását kimutathassuk, azért elsősorban a Földre vonatkozó astrokinetikai felfogásunkat fejtsük ki. Ez a nézet adja magyarázatát a Föld mozgó rendszerében észlelt statikai jelenségeknek. Ezután a külső elaki, majd a belső szerkezeti kérdésekre térünk át, minthogy ezeknek szintén van valamelyes közük ahhoz, hogy a Föld mozog. De nem mint mozgatóknak, hanem mint mozgatottaknak. Tűrnők kell, amint döcög, kapaszkodniok az egyensúlyba, amint dőltyög ez az öreg szekér.

Nos tehát!

A Föld a naprendszerhez tartozván, mozgás jelenségeit a Nap birodalmának törvényei determinálják, astrokinetikai értelemben. A Föld anyaga, csak ezek után, s az általuk körülhatárolt kereteken belül, állította fel a maga speciális házirendjét.

A naprendszer mozgástörvényeit megtalálhatja a t. olvasó Dr. Pécsi Guszláv: A relativitás elméletének liquidálása, a napsebesség kiszámítása c. művében. Mi az általános megérthetőség kedvéért röviden csak a főbb gondolatokat idézzük, azt is szabadon-

A Nap u. is nem áll a bolygórendszer középpontjában, hanem egy meghatározott irány felé tova mozog. Ez a tova mozgás a Nap translatorikus haladása. Azt mondják a csillagászok, hogy az Apex csillag felé tendál.

A Nap bolygói, a haladás irányára merőleges síkban egy szintben lebegnek a Nappal. De mivel a Nap nem áll, a bolygóknak is követniök kell. Vagyis ők is résztvesznek, a Nap translatorikus tova haladásában. De ugyanekkor végzik újokat a Nap körül is. Ez a kétfős mozgás tevődik össze a Föld évi pályájává. A pálya ilyen elemekből összetéve, korántsem ellipszis, hanem spirálvonal. Szemléletileg úgy gondolható el eme bolygómozgás, hogy a Nap a rendszer tengelyvonalán száguld s vele egy síkban, koncentrikus hengerpalástokon csatlósai, a bolygók kigyóznak.

A centripetális erő a hengerpalást körül, kerülékbe sodorja a bolygókat. A Nappal párhuzamos, előrehatoló erő pedig, a translatorikus haladás tempóját diktálja. A két mozgatóerő eredője tehát a spirálpálya. Eszerint a Föld évi pályája nem ellipszis, hanem a nappálya köré csavarodó spirállejtő, amelynek évkezdő és évzáró pontját a translatorikus haladás egy évi szakasza, egy jókora térközzei szétválasztja egymástól.

A csavarlejtők törvényei szerint matematikai vizsgálódás is lehetséges. Az egyes pályaszakaszok úgy szerepelhetnek mint a derékszögű háromszögek átfogói. Ha ezen lejtődarabokhoz a lejtésszögét lemérjük, a szerkesztés és számítások egyszerűen elvégezhetők.

De hol, hogyan mérjük le a lejtőszakaszokhoz, az éppen hozzájuk tartozó lejtőszöget? Ha ezen kérdésre megtaláljuk a helyes feleletet, akkor egy igen nagy probléma megoldását teszük lehetővé. *Bebizonyítjuk vele a spirálpálya eddig hipotétikus felvételének nemcsak jogosságát, hanem helyes voltát. Továbbá a Föld mozgásadataiból a napsebességet is képesek leszünk meghatározni.* Ezek pedig nem csekélyebb dolgok Kopernikusénál. Míg ő a Ptolemeusz-féle geocentrikus világnézet helyébe a heliocentrikus fel fogást ültette, természetesen alapos megindoklással, addig Dr. Pécsi már ezen is túl halad, s a spirálpálya egy heliokinetikokoncentrikus világlátás lehetőségét nyíja meg.

De míg Dr. Pécsi az egyes bolygók holdjait veszi alapul napsebesség számításában, tehát Földünk mozgó rendszeréből kilép, addig mi egészen hazahozzuk a lehetőségeket, itt keressük számításunk adatait, a Föld saját mozgó rendszerében.

Melyek lesznek tehát azok az elemek, amelyek ift utbaigazítanak? Vagy speciálisabban: hol mérjük meg a földpálya lejtőszögét?

A földtengely és az ekliptika hajlásszögén Felfogásunk szerint u. is mozgásegyensúlyi okokból a Föld tengelyét a napi forgás, u. nev. rotáció, merőlegesen állítja be mindig, a spirállejtő mindenkori érintőszakaszára. A földtengely, amint tudjuk, $23\frac{1}{2}^{\circ}$ -al elhajlik a merőleges állástól, vagy ami ugyanaz: $66\frac{1}{2}^{\circ}$ -os szöget alkot az ekliptikával. A legegyszerűbb szerkesztéssel kimutatható hogy a jelenség akkor áll elő, ha a tengely egy $23\frac{1}{2}^{\circ}$ -os lejtőre merőlegesen.

Igy a földtengely és spirállejtő merőleges állásából önként adódik az ekliptikához, mint vízszinteshez az átlagosan $23\frac{1}{2}^{\circ}$ -os hozzáhajlás. Viszont a lejtőre merőleges tengelynek az ekliptikával bezárt $66\frac{1}{2}^{\circ}$ -os szöge, a lejtőnek a vízszinteshez mért $23\frac{1}{2}^{\circ}$ -os esését bizonyítja.

Tudva azonban, hogy a tengelyállás nem állandó az egész éven át, hanem az u. nev. epicykloid ingadozást mutat, mi ezt az ingadozást a csavarlejtő egyenletlen lejtésű szakaszaival és a Föld különböző, az egész éven át nem egyenletes mozgásával hozzuk összefüggésbe. A Föld évi mozgásának egyenletlenségét az eddigi csillagászati megfigyelések bizonyítják.

Ilyenformán a csavarmozgás vektoranalízise segítségével már trigonometrikus úton is használható eredményekhez juthatunk. Természetesen megközelítően egyenletes sebességű pályaszakaszokra, ugyancsak megközelítően állandó és hozzájuk tartozó tengelyszögek adatait mérjük fel, mint a lejtő esés szögeit.

Az eszközölhető számításoknak nem tűntessük fel minden adatát. Egyébként is mellőzni akarjuk úgy a számításokat, mint az esetleges eredményeket. A közlésre érdekesebbnek tartjuk a jelen. alkalommal a kérdés körül felmerült személyes vonatkozásokat. Közbevetőleg csak azt jegyezzük még meg, hogy a spirálpálya vektorai közül a translatorikus összetevő adja a napsebességet. A centripetális összetevő pedig a Föld kerülékmozgásának tényleges sebességét.

Visszatérve a személyes vonatkozásokra: amidőn u. is a Föld mozgását, asztromechanikai mozgó rendszerének szerkezetén át geológiai alakulataira is alakító erőként próbáltuk rávinni, a rendszerre nézve mint alapjelenség bukkant fel a tengelyállás kérdése. És amiként a tengelyállás kifejezésre juttatja a mozgástünetmények meghatározott irányú lehetőségét, épp olyan értelemben határozza meg bizonyos geológiai tüneteknek is a lefolyását. Ezért

foglalkozunk a tengelyállás kérdésével. Készítelt erre az is, hogy a fizika és csillagászat egyik megoldatlan problémája, nemcsak a Föld, de általában a bolygók tengelyállásának kérdése is. Az itt-ott felvetődő infrakinetikus (haldokló mozgás) magyarázat pedig nem hogy magyarázat lenne, hanem inkább elmagyarázása a tényeknek. Tehát a kielégítő magyarázat keresése sodort a spirálpálya és tengelyállás közt feltételezhető összefüggésre. Ilyenformán bizonyos logikai érdekesség is fűződik a dologhoz. Kant u. is az ok és okozatra vonatkozólag azt mondja: „Az ok és okozat megismerésünk kategóriája. Elménknek sajátossága, hogy a jelenségeket, történéseket úgy fogja fel, mint ok és okozati kapcsolatokat.” Tényleg a legtisztább intuíció vezetett az összefüggés felismerésére. Azonban a lehetőség törvényét sem mellőzhetjük: mert a természetben valóban van általános törvényszerűség, a természeti jelenségek megismerhetőségének követelménye, amely éppen az oksági kapcsolaton alapszik.

Idáig julva meggondolásainkban, közöltük állításunkat dr. Pécsivel. Mégpedig olyformán, hogy a tengelyállás és spirálpálya, mint valami megfordítható reakció, kölcsönösen egymás mellett bizonyítanak. Kölcsönösen magyarázzák is egymást, mégpedig nekünk úgy tetszik, hogy a legkézzelfoghatóbb módon. Ujaltunk az ekliptikához viszonyított helyzetünkéből, amint fentebb azt leírtuk, a napsebesség kiszámításának lehetőségére is, éppen az általuk meghatározott földi adatokból.

Ezen megkeresésünkre dr. Pécsi a következő választ adta: „Jó helyen tapogatódzik, Prágából is kérdezősködtek már az Ön által felvetett probléma iránt: van-e összefüggés a tengelyállás és spirálpálya között?

Feltétlenül van.

Jelenleg művem folytatásán s talán befejezésén dolgozom „Függő kérdések, megoldatlan problémák a fizika és csillagászat terén.” Ebben egyik paragr. épp az érintett probléma. Még nincs kidolgozva a kérdéses fejezet, s így a precíz feleletből most előllok. Annyit mondhatok, hogy a probléma megoldása nem oly könnyű, mégpedig a pozitív csillagászat e téren való hátramaradottsága miatt: a bolygók tengelyállásának rovatában több a kérdőjel még, mint az adat.” stb. Ime elvezettük a t. olvasót a szülészeti klinikára. Az itt tapasztaltakból minden különösebb magyarázat nélkül is megérti most már, miért ejtettük el a számításokat. Dolgozatunk tárgyí célján kívül az adatok hiánya a fő ok. Egyéb-

ként pedig irigység nélkül bizzuk a kérdés megoldását a teljesen avatottakra.

Fényképpen annyit azonban már is elfogadhatunk, hogy az évi pálya és tengelyállás között van összefüggés. Feladatunknak pedig ez volt a nehezebb része, mert a napi forgás és tengelyállás között már közvetlen az összefüggés. Közvetlen az a hatás is, amelyet a rotáció a Föld alakjára gyakorol. Ez az alaki hatás vezet után a belső, szerkezeti összefüggésekhez amelyekkel a geológiai alakulatok direkte kapcsolatosak. Így vannak asztrális mozgásból geodinamikussá hatásokhoz, ahol asztrokinetikai erőműködés geodinamikussá megnyilvánulássá alakul át. Azt azonban nem állítjuk, hogy ezek az erők a maguk egészében mind és maradék nélkül átalakulnak ilyenekké.

A tengelyállás és geoid alak eme rövid érintése után a belső állapotában a belső és külső szerkezetre térünk.

A Föld cseppfolyós anyagának egy forgásközpontra való tömörülésére, a Vadászbegek csillagképének ködfoltja mutat analógiát. Az összesűrűsödött magmaanyagot a ritkább gőzök és gázok követik az örvénylésben, amiáltal csavarulatok rétegszerkezetet vesznek fel. A réteghatárok és ezáltal a csavarulatok élesen kialakulnak.

A cseppfolyós magmában azonban a csavarrétegeket hiába keresnők. *Nem is ezeket kutatjuk, hanem ennek bizonyos erők formájában való jelentkezését.* Ilyen réteges szerkezetet mutat a gravitációs erő is, ami a különböző rétegmagasságú helyeken, az általa előidézett gyorsulásból olvasható le. Továbbá azon tényből, hogy ez a gyorsulás a Föld központja felé bizonyos határig növekedő tendenciát mutat.

Ha már most úgy gondoljuk el a dolgot, hogy ez összefügg a magma felüregével, akkor nem elegendő csak a külső tömörnyomására gondolnunk, amely tényleg maga is képes bizonyos ártó hatás kifejtésére. A koncentrikus erőrétegek, mint különböző potenciálu gravitációs gömb, ill. földrétegek mellett, az anyagok heterogén volta, előző kémiai és fizikai szerkezete is figyelembe veendő. Mindezt még jobban komplikálja a Föld mozgó rendszere, s bizonyos ezzel összefüggő bolygókonstellációk.

A következőkben sor a vesszük mindezen tényezőket, s ha lehetséges nagyságukat és így hatásukat is jellemző számadatokat is közlünk róla.

A szerpentinpályán száguldó föld nem gurul a lejtőn, hanem a pályasíkra merőleges tengelyállásban, tengelye körül forogva siklik, mint valami elátkozott, kacsalábon forgó várkastély, amelyet

egy bűbályos varázsló bosszúból a hegy-úcsról a mélységbe tasztított. Most forogva csúszik a kacsatalpon lejjebb, mindig lejjebb, mindig lejjebb, a hegyről lefelé kigyózó szerpentinúton.

Dr. Pécsi számításai szerint ez a spirálmozgás csekély 29 km-es sebességű másodpercenként. Állítása szerint ehhez a sebességhez a Nap centripetális hatása csak 30 cm-es másodpercenkénti összetevővel járul hozzá. Ez nem nagy érték. Hatása azonban mégsem mellőzhető, mert a jelenlegi Nap-Föld távolságban úgy működik, mint az elszakíthatatlan köldök, amely számértékének kicsiny volta mellett is szoros pórázon tartja a szabadulni igyekvő Földet. A Nap centripetális hatása tehát nem annyira sebességközli, mint inkább állandó irányt és bizonyos statikus állapotot biztosító erő.

Az évi pálya tehát egy szédtőn nagy zuhanás. Romboló hatását csak a mozgó rendszer képes elviselni. A mozgó rendszeren u. is a sebesség erőhatása nem mind az anyagra gyakorol befolyást, hanem a rendszeren magán is folyamatban levő mozgás veszi át jó részét az erőhatásoknak:

Ez magában foglalja azt is, hogy az évi mozgás hatása is beleolvad a Föld közelebbi, tengelykörüli mozgásába. Hogyan, mi módon, milyen mértékben, ismeretlen kérdések. De hiszünk, a jövő kideríti ezeket is.

A tengelykörüli forgás sebessége már nem ad olyan szédtőn nagy számot, mint az előbbi. Jussát azonban kiköveteli, de még ismeretesebb is, mint az évi mozgás. A Föld geológiai alakító tényezői között ez már nem közvetelt, hanem közvetlen szerepet visz. Hatásának közvetlensége adja meg nagyobb jelentőségét is. Míg az első csak járulékosan, addig ez majdnem teljes egészében hat. Hatása azonban nem azonos értékű, mert a különböző szélességi körök mentén más és más. Jól tudjuk, hogy a különböző szélességi körök forgássebessége nem egyenlő. Legnagyobb az egyenlítőn, legkisebb a sarkokon. A geológiai alakulatok sokban igazodnak a forgássebesség mértékéhez.

Az egyenlítő pontjának forgássebessége kb. 460 m. másodpercenként (Körül-belül!)

Már pedzettük, hogy lehet szó a mozgó rendszeren az évi és napi mozgás összetevődéséről is. Ez esetben nagyon bonyolult a hatásuk lefolyásának kibogozása. Van valamelyes hasonlóság a mozgórendszer viselkedésében a kiéheztelelt üres belü, üres gyomrú rohamisták beleinek viselkedésével gyomorlövés esetén. Az elmozdulás, a kitérés a belső szerkezeti defektusokat elhárítja. A Föld

anyagának rugalmassága is hasonló jelenségeket idéz elő. Természetesen az asztrális hatások más arányúak és nem egy szűk helyre, hanem általában az egész rendszerre befolyással vannak. A hatások közül kizárjuk a hatásküszöb alatt maradókat és a felvevőképesség küszöbe felett levő, megsemmisítő erőket. Egyik fajtát a rendszer meg sem érzi, a másik fajta pedig megsemmisíti az egészet, ezért a rendszeren belül egyik sem észlelhető.

Az érvényesülő hatások nem vezethetők be, mind mozgásreakciókkal, sem a rugalmasság el nem hárlthatja azokat. Egyrészt azért, a Földnek köölt statikus helyzete határt szab a kitérés lehetőségeinek, másrészt azért, mert az anyag rugalmassága is korlátolt. Így azután eljutunk ahhoz a mozgásmaradékhöz, amely geológiai hatásokba megy át.

Itt azután még bonyolultabb jelenségek keletkeznek, mert nemcsak erők mérköznek össze, hanem a legváltozatosabb anyagok, még változatosabb viszonyok között. Ez a körülmény pedig az azonos kémiai alkatrészekből álló anyagokat is különböző fizikai viselkedéstűvé váltóztatja. Pl. más a masszív tömegkörzetek rugalmassága és más a törmelékes rétegeké.

A nagy időről sem szabad megfeledkezni, mert itt jártat rárajzolta a Föld arculatára s ezzel korlátot vont ő is az utókor lehetőségei elé.

Lálhaló és lappangó erők egész seregei leselkednek az egymást faló hatások küzdelme körül, s ha alkalom kínálkozik, pillanatok alatt bontakoznak ki, váratlan formációkat lökve maguk elől.

Ezek után a helyzetkép oly reménytelen, hogy talán le kell mondanunk szándékunkról is? Hiszen lehetetlen egy-egy geológiai tényezőt tisztán érvényesüléséből nemhogy kimutatni, de még felismerni is. Hát még azokat, amelyekre vállalkoztunk,

No, nem egészen ilyen sivár a helyzet. A hatóerők között is vannak dominánsok, mint ahogy vannak vezérkövületek az egyes geológiai korszakokban. És vannak határozottan kimutatható, általános érvényű erőhatások, mint ahogy vannak anyaközetek.

Pálinskás Sándor.

(Folyt köv.)

Hirdetés. Jó karban két manuális
pedálharmónium
jutányo-an eladó

Dusek tanár
Levice.

Národná Škola Slovenská. (0.) Az iskola igazgatás kinevezései című cikk a Referátusban történt kinevezések kapcsán a tanítószág negligálását és sérelmét látja abban, hogy kiváló tanító emberek, akik a Referátus és az isk. igazgatás kiépítésénél nagy munkát végeztek, a mostani kinevezéseknél mellőztettek.

Különfélék.

Hadakozó lelkek.

Győlőrt lelkemet Istenhez mi vitte
Sokszor, hogy mindegyre lássa :
Nem a papok ékesszólása,
Nem tornyos diplomoknak fénye. disze

A végzet utjain szállnak a lelkek,
Hol üldözik roszak a jókat,
Kiket hitük türesre nógat
És diadalra mindig felemelget.

Tóthkárolyi Lajos

Az ember.

Az ember a teremtésnek koronája,
S ezt a mondást ő maga is híven állja.
Büszke rá, hogy emelt fővel s két lábon jár,
S hogy az esze olyan, mint a tele hombár.

Büszke rá, hogy uralkodik tűzön, vizen;
Hogy ő győz, ha bárminek is hadat izen.
Büszke rá, hogy a tengernek gátat vehet,
S két kezével alját éri az egeknek.

Büszke rá, hogy ragyog, mint a legszebb páva,
Hogy fokokként Szerelmes lesz önmagába;
Hogy övé a föld s övé lesz a menyország,
Ha neki is a halálnak részét osztják.

Én is oda számítanám önmagamát,
Hol a hosszú földi útra ember akad.
Én is büszke, nagyon büszke lennék egyre,
Ha Istennek volna bennem édes kedve.

Büszke lennék, ha lehetnék igaz költő,
Emberbűnök tengerhátán életmentő ;
Szerelemnek, boldogságnak pacsirtája,
Bánatos szív, búsuлт lélek gyógyszertára.

De leszek is, ha életem tovább tart még,
Ha zöld mezőm szép virágot tovább hajt még,
Ha agyam is, ha szívem is teli léssen
Ezer édes gondolattal, szent érzéssel.

Nem is kérem egyébre a jó Istenem,
Csak hosszítson gyorsan muló életemen,
És maradjak míg elszáll egy emberöltő :
Magyar népnek tanítója s magyar költő.

(Komárom.)

Tóth István.

Valaki járt itt . . .

Valaki járt itt
A virágok között,
Minden rózsatüvet
Megöntözött.

Valaki járt itt,
Hogy bealkonyodott,
Va aki szóta
Sokat zokog.

Valaki járt itt.
Hallatszott a lépte,
Lelkem ezüst fátylát
Őszetépte.

Pálffy Ilonka.

Vallomás.

Az én szemembe ne nézzen senki,
Abban vágyakat ne keressetek.
Szívembe mindent holt hamu temet

Nagy néha ugyan fel-fel csap a láng
S még néha várom a boldogságot,
De aztán megint csendes lesz minden.
Szégyenlem akkor,
Hogy megint álmot látok.

De majd, ha egyszer — úgy lehet — ki tudja,
Fordúlhat még az élet régi útja,
S talán boldog napot még én is ismerek,
Akkor nézsetek majd szemembe emberek!

Pálffy Ilonka

**A szenátus kulturális bizottságában Hodza Milán
dr. nemzetműv. miniszter újból kifejtette közoktatásügyi prog-**

ramját s az azzal kapcsolatos feladatokat, melyek elvégzését maga elé célul tűzte ki.

Beszéde még a legellentétebb körökben is megnyugvást keltett, mert csak a vak és süket nem látja be, hogy Hodža Milán dr. a lassú evolúció híve, a forradalmi „haladás”-nak elvi ellensége. Kifejtette, hogy ma már — amidőn a köztársaság szilárd alapokon nyugszik — elitelendő a destruktív munka, ellenben konstruktív, alkotó munkára van szükség, amely amellet meg tartja mindazt a jót, ami van. Célozunk ezzel elsősorban a felekezeti iskolák további fenntartására, az állam és egyházak jó viszonyára, a tradíciók ápolására, amelyek Hodža miniszter kitűzött feladatait képezik. Ehhez első lépés az iskola politikamentessé tétele. A gyermekbe csak egy világnézetet szabad a tanítónak belenevelnie: a becsületet, munkát, józan, köztársasági állampolgár világnézetét.

A nyomdászaink jubileuma. A komáromi nyomdász szakszervezet husvét napjain ünnepli meg fennállásának 25 éves évfordulóját. Ez alkalomból a nyomdász testület fényes ünnepségeket, grafikai kiállítást, műsoros estélyt, táncvigalmat rendez. A komáromi nyomdászat magas nívón áll, híres volt már a régi időkben is. A nyomdász szakszervezet tülnyomó löbbségét lapunk nyomdájának, a Spitzer-féle nyomdának nyomdai személyzete teszi, akiknek köréből való a szervezet elnöke, fiókára és löbb más vezetője. Amikor derék nyomdászaink örömmünetet ülnek, nekünk is kedves kötelességünk, hogy örömmükben osztozzunk és kívánjunk nekik további jó anyagi és erkölcsi előmenetelt, nehéz, kitarló és az emberi kulturára végtelen fonfossággal bíró munkájukhoz.

A „tanító úr . . .“

Az a közmondás: hogy: »Quem dii oderunt . . .« annyira elcsépett és semmitbangzó, hogy csak emlékeztetőül from le soraim bevezetéseképpen.

Arról van szó, hogy az egyik szlovenszkói politikai párthoz közelálló sajtó, sokáig keresve az alkalmat, hogy személyemet valami úton-módon diszkreditálhassa úgy az itteni kultúrmagyság, mint magyar tanítótestvéreim szemében: vezető helyen cikkeket és híreket hozott, hogy én »denunciáns«, »könyvügynök«, meg Isten tudja, mi egyéb vagyok s minden ilyen kis cikkben tendenciózusan és lekicsinylöleg állott a »Farkas István tanító úr« jelző.

Ha Farkas Istvánt támadták volna, annyiban hagyom az egészet. Azok az urak, akik most támadtak, négy esztendővel ezelött még tömjéneztek és azt írták rólam, hogy »a nagy Móricz Zsigmond méltó követője« vagyok; ezek a lapok örültek volna, ha munkatársukul szegődöm s olvasva a régebbi lapokat,

azt látom, hogy a »tanító úr« tendenciózus időzjelbeírása sehol sem volt meg, mert négy évvel ezelőtt még nem írtam az »előkelő papi körök« címére semmit.

Ha jó fiú maradtam volna továbbra is és segítettem volna a saját fajtam, a »tanító urak«, ellen dolgozni, mára divatos író és nem »könyvügnők« lennék.

Az illető sajtóval nem polemizálok, de a magyar tanítók előtt magyarázatát kell adnom az általa elplántált és melegengett támadásoknak.

Arról van szó, (sok kartársam nem olvasta ezeket a tájékozó cikkekéket) hogy én a Magyar Tanító február 15.-iki számához egy hirdetést mellékeltem, kiadó kartársunknál annak rendje és módja szerint lezámolva az obulusokat és így ugyanoly joggal hirdettem a mondanivalóimat, mint bármelyik más ember, aki hirdetéseik után akar valamit ismertetni.

Az említett hirdetésben megkértem tanítótestvéreimet, hogy vegyék meg a Szlovák Prózai Antológiát és a sok egyéb mondanivaló között azt írtam, hogy: »Március havában kimutatásokat küldök az állami tanfelügyelőségeknek a rendelőkéről, úgy a kartársakról, mint az iskolákról...«

Ezt a pár sort ragadta ki az említett sajtó (mely saját termékeit százaszor hangsúlyosabban reklámmal szokta hirdetni) s ebbe kötött bele, mondván, hogy én *kényszeríteni* akarok mindenkit, hogy ezt az könyvet vegye meg és ezzel *denunciálni* akarom a magyar tanítókat a nem magyar állami tanfelügyelők előtt.

Azt már egyik lap sem írta, hogy a löbbi búsz sorban mit mondtam és, hogy azelőtt mit írtam »denunciálás« nélkül.

Igy, ezt a pár sort kiragadva és semmilyen, vagy csak tendenciózus kommentárt fűzve hozzá, úgy látszik a a dolog, mintha én csakugyan erőszakoskodó, tüzzel-vassal dolgozó »tanító úr« lennék.

Hogy ezeket a sorokat a felhívásba bele írtam, azért volt, mert Bíró Béla szögyéni kartársam, aki a republikánus tanítók érsekújvári gyűlésén ajánlotta könyvemét, azt írta, hogy a tanítók kijelentették, miszerint a könyvet megrendelik a tanfelügyelőség útján, mert ilyértelmű körlevelet is kaptak. Boross Béla barátom meg a galántai estély alkalmával hallotta az ottlévő kartársaktól ugyanezt. Mindkét kartárs ezt írta nekem s ezért én, hogy galánta-homárom-és érsekújvárkörnyéki *kartársaim kétszer, vagy két uton ne rendelkeznek*, azt írtam, hogy kimutatásokat küldök a rendelőkéről. Ez igazán nem volt vétek és eszemágában sem volt vele mást elérni, mint amit az elébb mondtam.

A hírlapi támadásokból sokfélét kiéreztem, de ezek között a legjobban azt sajnálom, hogy egy »iskolaigazgató« is belevagydyt a támadásokba, (bár lehet, hogy suba alatt ő volt az első rendelő!) és ezáltal a »tanító úr« kicsinyítő jelzőt osztogatók táborába állott...

Szükségesnek tartottam ezeket a sorokat megírni, mert a »tanító úr« magyar tanítótestvérei előtt soha nem játszott kétszínű kártyával, de tudását, energiáját és szeretetét csatasorba állította mindég a tanítóság ellenségeivel szemben.

És itt szögezem le, senkit nem kényszeríték és nem is kényszeríthetek arra, hogy a Szlovák Prózai Antológiát megvegye. Nem is fogok senkit sehova jelenteni. A magam részéről büszke vagyok erre a munkámra s merem állítani, hogy használtam vele a kisebbségi magyarságnak.

Végül ünnepélyesen kijelentem, hogy soha nem voltam tagja egyetlen politikai pártnak és büszkén vallom magam szlovenszkoí magyar tanítónak... így politikai lapokkal polémiába nem bocsátkozom...

Farkas István.

Zenei korszakok.

A zenével már foglalkoztam a lap hasábjain. Nyíltan megvallom, hogy nem vagyok zenetudó ember, azonban zenekedvelő igen. Elméletileg foglalódom is zenével. Az Országos Tanítói Dalárda és Zenekar szervezője: Heckmann István lévai karnagy kartársam a lévai tankerület körzetébe tartozó kartársaknak sorozatos előadásokat tart az ének zenei tanításának módszeréről. Szaktudásával s meggyőződéses előadásaival még a zenét nem kedvelő egyéneket is serkenti az ének módszeres tanítására. Említettem, hogy a zenét kedvelem, bár nem sokat értek hozzá. Amint a cím mutatja, a zenei korszakokkal kívánok foglalkozni. A multkor irtam, hogy az éghajlat, nemzetiség s véralkat befolyásolják az érzelmeket. Az érzelmeik leginkább a görögöknél voltak kifejtődve. Ők a művészi és szép érzéket az ének-zenében nyilvánították meg.

A görögök a zene történetét három korszakra osztják. Az első korszak az őstörténetől a dór vándorlásig terjed, a második korszak innen a peloponnésusi háborúig, a harmadik korszak ettől kezdve a görögök történetének végéig. Az első korszak azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy mi volt a zenének első megnyilvánulása, ezen kérdés eldöntésénél csak véleményekre támaszkodhatunk s amelyik a legvalószínűbb, azt elfogadjuk.

Elfogadható vélemény e tekintetben, hogy a zene legelső csiráját az érzelmeik kifejtésében kell keresnünk. Hiszen a régi ember is tudott örülni, vagy bánkódni. Neki is voltak érzelmei és indulatai, amelyeket nem fojtott magába, hanem szóval-hanggal, énekes beszéddel fejezett ki. A természet is felhívta az ember figyelmét a hangutánzó szavakra: ezek lettek a tünemények első nevei. Kulturálatlan népnél ma is feltalálható a természeti hangok utánzása. A görögöknél az ének és zene első nyomait Homérosznál találjuk meg. Ő már beszélt énekesekről, akik hőseiket, illetve azok tetteit egyhangú dalokkal megénekelték. E dalok négy hang terjedelmében mozogtak, ami az éneket monotonná tette. Később az ének hangterjedelmét nyolc hangra bővítették.

Nagyon kultiválták a karéneket. Karban együtt énekeltek férfiak, nők, gyermekek s ezen hangok tömör, tetszetős összhanggá olvadtak össze. A görögök megénekelték Apollót, a zene istenét, továbbá Demetert, a gabona istenét.

A mindennapi élet is megteremtette az énekeket. Az anya és a dajka bölcső dalokat énekeltek.

Az asztaltársaságok bordalokat daloltak. Ezek voltak a népköltészet első virágai. Ezen korból a legendái dalok ismeretesek. A királyok ünnepélyen bárán zengtek hősi dicsőséget.

A második s harmadik korszakról esetleg más alkalommal emlékezem meg. Annyi bizonyos, hogy az első kor volt a bölcsője a későbbi zenének, mely manapság a művészet magaslatát elérte.

Erdős Ignác.

Tanítótestvéreim! Minden erkölcsi kényszer nélkül, egyedül a kartársi szeretet parancsára hivatkozva kérek mindenkit, hogy segítsen jövőt építő kultúrunkban és rendelje meg a Magyar Tanítók Háza javára kiadott Szlovák Prózái Antológiát. Ha a magad számára nem, rendeld meg az iskolai és a községi könyvtár számára. Minden eladott példány két tégladarab a felépítendő Magyar Tanítók Házához.

Ismétlem, csupán szeretettel kérek, segíts a jövőt kiépíteni.

Egy példány ára 20 K, mely május 1-ig fizetendő. A mai számhoz megrendelő lap van mellékelve, ajándékozod meg azzal az ünnepekre saját testvéredet, nemsokára felépülő saját házatad.

Szeretettel vár

Farkas István.

Kiadóhivatali üzenetek.

Egyesületünk tagjainak, lapunk olvasóinak, jobbarátainknak kellemes húsvéti ünnepeket kívánunk. Szerkesztőség, kiadóhivatal.

B. B. Janošovce, Sz. L. Bogyarét, S-né T. I. Šahy, Evang. Iskola Kézsmárk, Zs. J. Szap, S. P. Miglec. Az elveszett lapokat újból megküldtük. — K. I. Bratislava. Előfizetőink sorába vettük, a lapot megindítottuk. — E. S. Hlohovec, K. E. Bögelő, Z. H. V-Fedýmes. Tagul felvettük, a lapot küldjük. — R. L. Nagykálna, N. Gy. Szentmihályfa, J. J. Érsekkéty, B. J. V.-Čalomla, Cs. L. Horný-Várad. Címüket kijavítottuk. A lapot az új címre küldjük. — O. E. Lučenec. A hátralék kiegyenlítését a közölt módon várjuk. — Cz. I. Kečovo. Hátralékával államségélye kiutalásáig várunk. — Sz. Gy. Studená. Címét kijavítottuk. Hátralékát ugye elintézése után várjuk. — M. F. Jánosovce. Az ígért összeget április 1-én várjuk. — U. B. Perša. A M. Tanító I. é. 4. számának 161. oldalán közölt értesítés szerint a kimutatott hátralékok az 1927. december 31-i állapotnak felelnek meg. Az 1928. évi befizetések levonása után mutatkozik a tényleges hátralék.

Pályázati hirdetés. A hosusovói (pp. Plešivec, ž XIX.) ág. h. ev. egyház kántortanítói állásra pályázatot hirdet. Javadalma: 3 szobás lakás melléképületekkel s a hozzá tartozó 600 □-öl gyümölcsösrel, illetve iparkerttel s az iskola előtti rét haszonélvezete. Egyházi pénztárból 400 K, 12 kat. hold 1494 □-öl szántóföld és rét haszonélvezete, 32 m² tűzifa, 8 q széna kiszárlva és behordva. Törvényes államségély. Pályázhatnak csehszlovák állampolgársággal bíró okleveles tanítók. Pályázatok alulírt címére április 20-ig beküldendők.

Palásty Árpád ág. h. ev. lelkész.

Hirdetés. Tanító Kartársak! Ki lenne bajlandó velem azonnal állást cserélni? Szép vidék, 2000 lelket számláló község, r. k. 3 tanterős iskola, tanítási nyelv magyar. Javadalom: a hitközségtől évi 800 K és 260 K lakbér, a többi államségély. Jelentkezők Oberth Kálmán tanító Plaštovce—Palást (Župa XVIII.) címre írjanak.

A Magyar Tanító előfizetési ára

	<u>egész évre 40 K, félévre</u>	
	<u>20 K, negyedévre 10 K.</u>	
	<u>Számonként 2 korona.</u>	

Szerkesztőség: Állami polgári leányiskola | Komárno.
Kiadóhivatal: Községi elemi iskola | Komárom.

Pályázat. A rozsnyói ág. h. ev. egyház jó hangú és jó orgonista kántort keres, aki gyülekezeti énekkar vezetésére s betanítására képes, és a vallások talást úgy a magyar, mint a szlovák iskolákban ellátja heti 10—12 órában, helyben és a közeli falvakban. Javadalma: 4 szobás lakás, konyha, és káma, havj 800 korona az alapítványi pénztárból, a stóla, valamint az iskolafenntartóktól fizelendő vallásitanítási óradijak. Jelentkezéseket elfogad a rozsnyói ág. hitv. ev. egyház elnöksége.

Pályázatok a Vésznikben.

Dósförgepatony posta Szentmihály (XV. zs.) ref. ideiglenes segéd-tanítói állásra április 1-től tanév végéig.

Hokovce XVIII. zs.) rk. II. tanítónői állás. Márc. 28-ig.

Dolný Michalany ref. ideiglenes tanítóság a f. tanév végéig.

Párkányfalva posta Kőbölkül (XVI.) rk. kántortanítói állás, márc. 20-ig.

Vaján (XX. zs.) ref. ideigl. tanítói állás a f. tanév végéig. Márc. 20.

Kartárs a kartárstól rendel!!!

Husvétra, pünkösdre, bármely alkalomra előadhajja vig népsziműveimet.

„Sári te“ 3 pld. kottával, joggal, csak . . . 30 — Ké

„Pintyő és Pintyőke“ 3 pld. kottával
joggal legujabb 28 — Ké

Bármilyen iskolai előadásra, de különösen április, május és június hónapokban rendezendő gyermekelőadásra mindent megtalál a

„Majális“ című könyvben,

mely gyermekdalokat, jeleneteket, dalokat, verseket tartalmaz és mélyen leszálító! ára: 1 pld. 8 Ké., 2 pld. 14 Ké., 3 pld. 18 Ké., 5 pld. 22 Ké. Jutalomkönyvül is adhajja az iskolában.

Levelezőlapon rendeljen, minden küldeményhez csekk-lapot mellékelek, két hónapon belül utólag fizethet!

Kartársi szeretettel:

Farkas István, Ősahy.

Pályázati hirdetés a martosi (žup. Nitra, p. Stará Ľada) ref. kántor-tanítói állásra. Javadalom: 1. Két szobás lakás, kamrával, kerttel, mellékhelyekkel. 2. 17 h. szántóföld, 8 h. rét, két drb szarvasmarbára vagy lóra legeltelési jog. Az adót az egyház fizeti. 3. 22 p. mérő buza. 4. 266 korona munkavállalás. 5. 27 korona a község pénztárából. 6. Három szekér széna a községtől. 7. Egy öl kemény, egy öl puha tűzifa a községtől. 8. 180 kéve puharőzse a községtől. 9. 150 kéve nád a községtől. Ezen javadalom fele részben kántori, fele részben tanítói. 10. A törvényes államségély. (A világi Felőbbség a tanítóét: 4099 koronában állapította meg). Kötlessége; a IV.—VI. osztály vezetése. Lelkész helyett 6 alkalommal — a Filiiába való menetkor — a szokásos módon — istentisztelet tartása. A pályázati kérvény május 31-ig nyújtandó be a lelkészi hivatalnál. Az állás július 31-ig foglalandó el.

Martos, 1928. február 27.

Puskás Lajos
ref. lelkész.

A „Magyar Tanító“

tanügyi közlöny

leszállított hirdetési díjszabásai:

Egyszeri közlésnél:

1 egész oldal	120 Ké.
$\frac{1}{2}$ "	70 "
$\frac{1}{4}$ "	40 "
$\frac{1}{8}$ "	25 "

Engedmények:

3X-i közlésnél	15%
6X-i "	20%
12X-i "	25%
24X-i "	30%

Évi hirdetéseknel:

1 évre 1 egész oldal	1400 Ké.
" $\frac{1}{2}$ "	800 "
" $\frac{1}{4}$ "	500 "
" $\frac{1}{8}$ "	300 "

Pályázati hirdetések:

Szavanként	40 I
Vastagabban szedett szó	60 "

A hirdetések szövege, a terjedelem és időtartam megjelölésével a „Magyar Tanító“ kiadóhivatala címére, Komárno, községi elemi iskola küldendő.

Kiadóhivatal.